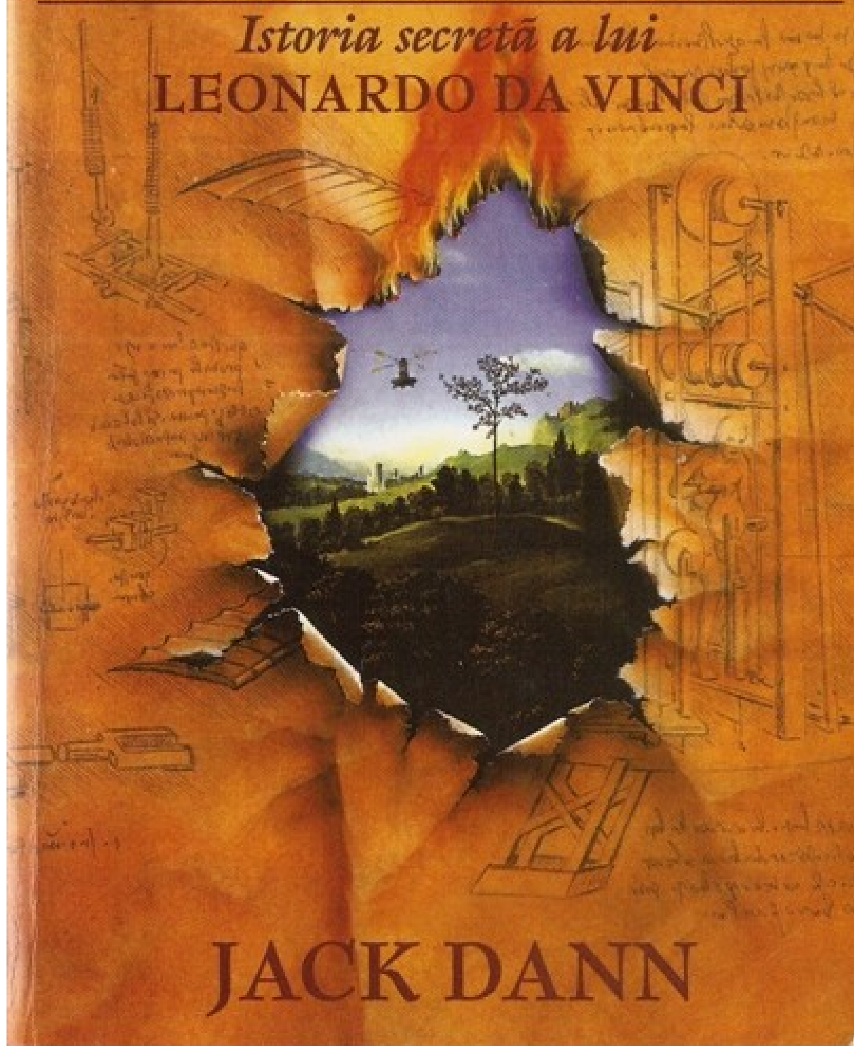

CATEDRALA AMINTIRILOR
Istoria secretă a lui
LEONARDO DA VINCI
JACK DANN

JACK DANN

CATEDRALA AMINTIRILOR

Istoria secretă a lui Leonardo da Vinci

Titlul original: *The Memory Cathedral, A Secret History of Leonardo da Vinci*, 1995
Traducere Cristian Banu

Cuprins

În memoria lui Joey LoBrutto, Judy Roberts Vescovi,
Becky Levy, Jean Lindsley
şi iubitului meu tată, Murray I. Dann

Autorul doreşte să mulţumească următoarelor persoane pentru sprijinul, ajutorul şi inspiraţia oferite:

Richard Alverson, Gary Barnes, căpitanului şi echipajului navei Bounty din Sydney (Australia), Susan Casper, Edith Dann, Lorne Dann, Patrick Delahunt, Gardner Dozois, Greg Fecley, Jim şi Louise Feeney, Keith Farrell, Lou şi Liz Grinzo, David Harris, Merrilcc Heifetz, John Kessel, Rob Killheffer, Tappan King, Trina King, Bernic şi Beth Levy Mark şi Lilian Levy, Joseph Lindsley, Pat Lobrutto, Barry N. Malzberg, Beth Meacham, Howard Mittelmark, Kim Mohan, Pamela Sargent (al cărei ajutor a fost inestimabil), fiului meu Jody Scobie, Jeanne Van Buren Dan, Lucius Shepard, Janna Silverstein, John Spencer de la Riverow Bookshop, colectivelor de la Bookbridge, Vestal Public Library şi Binghamton University Library, Norman Stillman, Michael Swanwick, Bob şi Karen Van Kleck, h’red Weiss, Sheila Williams, George Zebrowski… şi, desigur, Janeen.

Precum şi mulţumiri speciale editorului meu, Jennifer Hershey, şi redactorului Lou Aronica pentru încrederea şi răbdarea lor.

Marea pasăre în primul zbor plecă
pe aripile lebedei celei mari
întregul univers de mirare umplându-l...

Leonardo da Vinci

Încetişor, încetişor străbate spaţiul,
dând roată, dar nu-l simt
decât atunci când faţa mi-o mângâie vântul.

Dante Alighieri

Personaje

FLORENŢA ŞI ÎMPREJURIMI

A 'isheh, cadâna lui Devatar Dimurdaş al-Kaiti
Abbaco, Benedetto d' inginer, prieten al lui Toscanelli
Achattabrigha, tatăl vitreg al lui Leonardo
Agostin, ofiţer de artilerie
Antonio, paznic al familiei Medici

Baccino, croitor
Baroncelli, Bernardo de Bandirti, aventurier, simpatizant al lui Pizzi
Becchi, Gentile, episcop, prieten al lui Medici
Benci, Ginevra de, iubita lui Leonardo
Benci, Amerigo de, bancher bogat, tatăl Ginevrei
Botticelli, Sandro, artist, prieten al lui Leonardo, ucenic al lui Verrocchio
Bracciolini, Giordano, scriitor, membru de vază al Academici Platoniene

Caterina, mama lui Leonardo
Columbus, Christoforo, explorator, aventurier, protejat al lui Toscanelli
Credi, Lorenzo di, artist, ucenic al lui Verrocchio

Dei, Benedetto, călător, aventurier, prieten al lui Leonardo
Devatar (Dimurdaş al-Kaiti), mâna dreaptă a Califului Ka'it Bay

Francesco din Neapole, violonist

Ginevra, vezi *Benci, Ginevra de*
Grosso, Nanni, ucenic al lui Verrocchio

Il Moro, vezi *Sforza, Ludovico*
Il Neri, porecla lui Guglielmo Onorevoli

Kuan Yin-hsi, sclav

Leonardo, vezi *Vinci, Leonardo da*

Luca, servitorul Simonettei

Machiavelli, Niccolò, ucenic al lui Leonardo
Medici, Lorenzo de, conducător şi Prim Cetăţean al Florenţei; cunoscut şi sub numele de *Il Magnifico*
Medici, Giuliano de, fratele lui Lorenzo
Medici, Clarise de, soţia lui Lorenzo
Melzi, Francesco, elev şi tovarăş al lui Leonardo
Miglioretti, Atalante, violonist şi cântăreţ, prieten al lui Leonardo
Mirandola, Pico della, filosof şi teolog, prieten al lui Medici

Nicolini, Luigi di Bernardo, negustor bogat, prieten al familiei Pazzi
Nori, Francesco, prieten al lui Medici

Onorevoli, Guglielmo, tânăr patrician; vezi *Il Neri*

Pasquino, Bartholomeo di, bijutier, prieten cu *Il Neri*
Pazzi, Jacopo de, patriarhul unei vechi familii de bancheri florentini, duşman al lui Medici
Pazzi, Giovanni de, fiul lui Jacopo
Pazzi, Francesco de, fiul lui Jacopo
Pazzi, Guglielmo de, fiul lui Jacopo
Pazi, Bianca de, sora lui Lorenzo de Medici şi soţia lui Guglielmo de Pazzi
Peretola, Zoroastro da, şarlatan, conjurat, prieten cu Leonardo
Perugino, Pietro, artist, ucenic al lui Verrocchio
Poliziano, Angelo Ambrogini, poet şi confident al lui Lorenzo de Medici
Polo, Agnolo di, ucenic al lui Verrocchio
Pulci, Luigi, poet, prieten al lui Medici

Raffaello, cardinal, nepotul Papei Sixtus IV
Ridolffi, Antonio, prieten al lui Medici

Saltarelli, Jacopo, model
Salviati, Francesco, arhiepiscop al Florenţei
Sansoni-Riario, Raffaello, vezi *Raffaello*
Scala, Bartolomeo, umanist şi prieten al familiei Medici

Sforza, Ludovico, fratele lui *Galeazzo, Ducele Milanului;* ulterior, a preluat titlul şi puterea el însuşi. Cunoscut şi sub numele de *Il Moro.*

Simone, Francesco di, maistrul lui Verrocchio

Smeralda, servitorul lui Verrocchio

Stufa, Sigismundo della, prieten al lui Medici

Tista, ucenicul lui Verrocchio şi al lui Leonardo

Tornabuoni, Marco, tânăr patrician florentin

Toscanelli, Paolo del Pozzo, fizician, astronom şi geograf

Ugo, ucenicul lui Toscanelli

Verroccchio, Andreea del, artist, bijutier, sculptor, maestrul lui Leonardo

Vespucci, Amerigo, explorator, protejatul lui Toscanelli

Vespucci, Simonetta, amanta lui Lorenzo de Medici

Vinci, Leonardo da, artist, inventator, ucenic al lui Andrea del Verrocchio, maistru mecanic şi căpitan al inginerilor

Vinci, Piero da, tatăl lui Leonardo, notar

Vinci, Francesco da, unchiul lui Leonardo

Vinci, Alexandra da, mătuşa lui Leonardo

Zoroastro, vezi *Peretola, Zoroastro da*

ÎN CALIFAT ŞI TERITORIILE TURCEŞTI

al-Latif, conducătorul artileriei, eunuc mameluc

Angiolello, Givan Maria, ambasadorul Veneţiei în Imperiul Otoman

Calul, fiu lui *Ussun Cassano*

Cassano, Ussun, regele perşilor

Fãris, eunuc, emir mameluc

Gutne, sclava lui *Zoroastro*

Hilãl, eunuc, mare emir mameluc

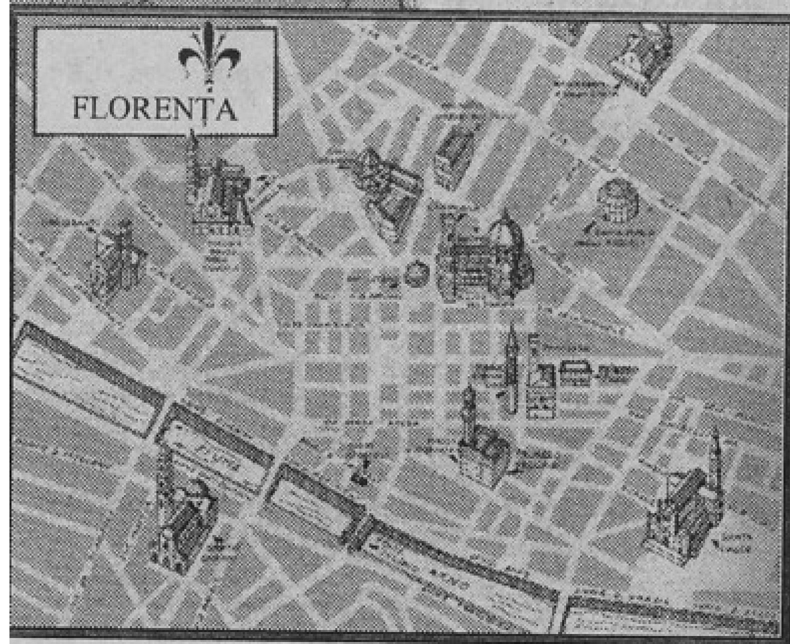
Ka’it Bay, Califul Egiptului şi al Siriei

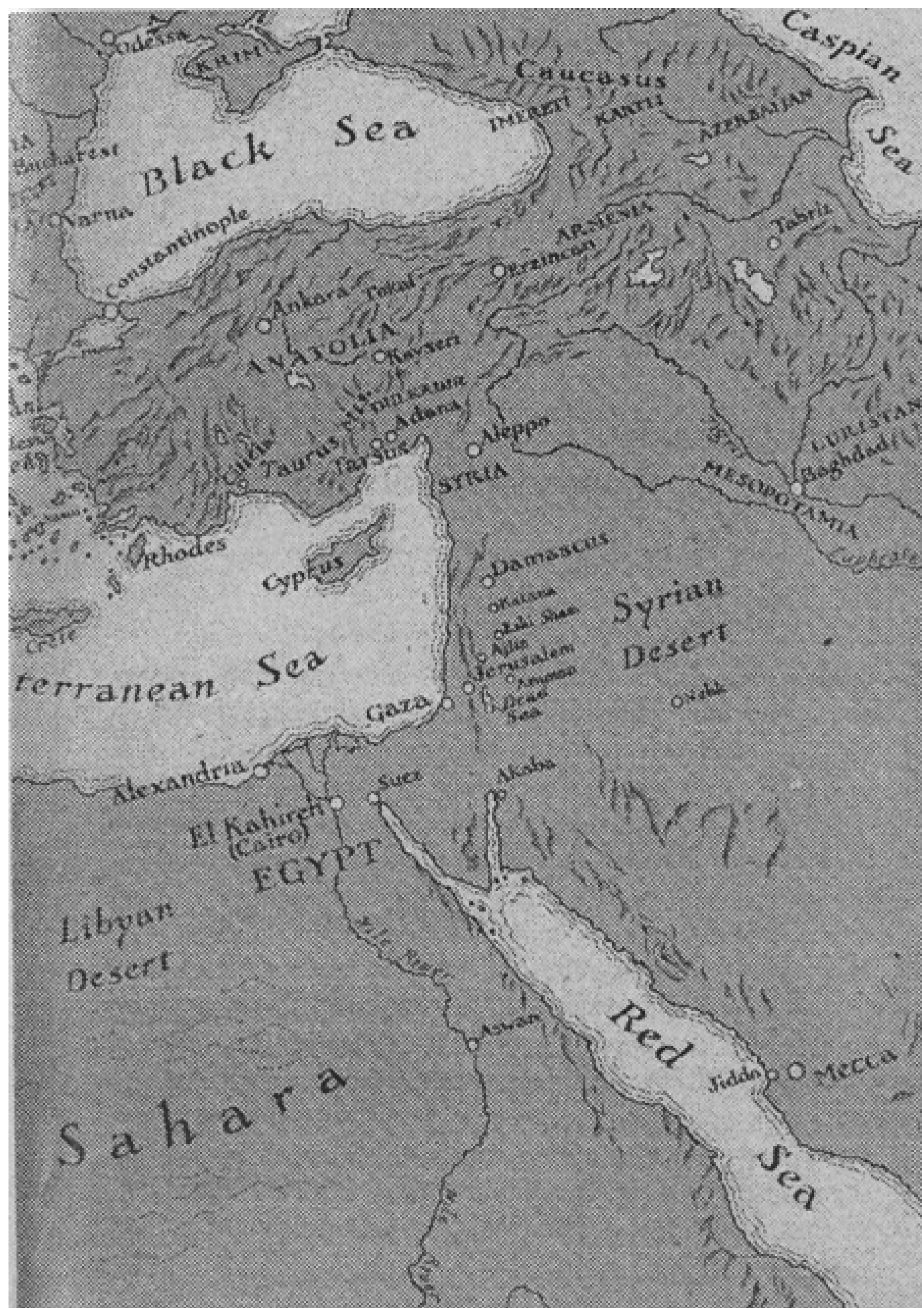
Mehmed, sultanul Turciei
Mithqual, tânăr eunuc mameluc
Mustafa, fiul lui *Mehmed*

Unghermaumet, fiul lui *Ussun Cassano*
Ussun Cassano, vezi *Cassano, Ussun*

Zeinel, fiul lui *Ussun Cassano*

FRANCE
The Alps
MILAN
Trieste
Venice
HUNGARY
Belgrade
DALMATIA
Adriatic Sea
Florence
Rome
NAPLES
RUMELIA
Sofia
Balearic Is.
Ionian Is.
Patras
MOREA
SICILY
Barbary Coast
Algiers
Tunis
Medi

FLORENȚA

Odessa
Krim
Caspian Sea
Caucasus
Black Sea
Imereti
Kartli
Azerbaijan
Bucharest
Varna
Constantinople
Armenia
Tabriz
Erzincan
Ankara
Tokat
Anatolia
Kayseri
Taurus
Adana
Tarsus
Aleppo
Syria
Mesopotamia
Baghdad
Rhodes
Cyprus
Damascus
Syrian Desert
Jerusalem
Dead Sea
Crete
terranean Sea
Gaza
Alexandria
Suez
Akaba
El Kahireh (Cairo)
EGYPT
Libyan Desert
Aswan
Red Sea
Jidda
Mecca
Sahara

Prolog: Catedrala amintirilor

Într-un senin amurg de aprilie, la Amboise[1], maestrul Leonardo din Vinci stătea în faţa unui mic foc, în care arunca, una câte una, paginile unuia din cele mai importante manuscrise ale sale. Focul sfârâia, mistuind seva lemnelor încă verzi, iar hârtiile se îngălbeneau încetişor, apoi se înnegreau, înainte de a izbucni în flăcări.

Cu toate că încă mai existau vagi rămăşiţe ale puterii de odinioară, simţea apropierea morţii. Nu-i murise deja braţul drept? Acesta îi atârna flasc, zăcând pe genunchi, ca şi cum ar fi fost al altcuiva. Bine cel puţin că ultimul atac nu-i afectase şi braţul stâng; astfel mai putea să mai picteze, cu toate că ultimul său tablou, voluptosul nud al Sf. Ioan Botezătorul, fusese terminat, sub îndrumarea sa, de către tânărul său elev şi companion, Francesco Melzi.

O lumină palidă filtrată prin ferestrele înalte şi înguste era refractată de ochiul de geam din mijloc ca printr-o prismă lucrată de un meşter nepriceput; în depărtare, pajiştile şi copacii se înecau într-o strălucire verde, râul Amase. Varul pereţilor era murdărit de funinginea rezultată din experimentele lui Leonardo – din ce în ce mai rare în ultima vreme, căci, cu toate că mintea îi era încă ascuţită şi plină de idei, corpul îl trădase, ca o funie de cânepă care a plesnit fiindcă a fost întinsă prea tare. Cărţi, foi de hârtie, manuscrise rulate erau aşezate de-a lungul pereţilor pe poliţe lungi; împrăştiate pe mese ori chiar pe podea zăceau hărţi şi hârtii, instrumente şi lentile, precum şi tot felul de invenţii: un calorimetru pentru a măsura expansiunea aburului, sticluţe în forme ciudate pentru experimentele hidromecanice, balanţe cu rame semicirculare, un hidrometru pentru măsurarea umidităţii din atmosferă, scripeţi, oglinzi curbate şi un dispozitiv pentru demonstrarea eclipselor, în conformitate cu teoria expusă de Joannis de Sacrobusto în *Sphera Mundi.*

Toate acestea fuseseră îngrămădite în dormitor, cu toate că reşedinţa era mai mult decât spaţioasă, cu bibliotecă, dormitoare, camere de zi, balcoane, atriu şi saloane; era un mic castel oferit lui Leonardo de Francisc I, regele Franţei.

---

[1] Reşedinţă a regelui Francisc I al Franţei, unde Leonardo da Vinci şi-a petrecut, ca oaspete al regelui, ultimii ani ai vieţii, la castelul Cloux. *(n.t.)*

În timp ce rupea cu grijă fiecare pagină şi o arunca în foc, Leonardo zâmbea, dar era un zâmbet amar, născut din disperare. Zăbovea din când în când asupra unei pagini, înainte de a o încredinţa focului. Făcuse aceste schiţe în timpul şederii sale secrete în Siria, dar fuseseră făcute cu atâta grijă şi migală, încât păreau un document oficial. Reprezentau o maşină de zburat cu aripi fixe, aidoma celor de liliac; sub scheletul fuselajului era figura unui om strâns în chingi, cu braţele întinse, ţinând mâinile pe nişte mecanisme aflate sub aripi, asemenea unui Christ răstignit.

Rupse pagina şi o aruncă în foc. Următoarea era mai degrabă un desen pentru o pictură, decât o schiţă; reprezenta maşina de zburat prin aer, văzută ca printr-o sticlă, iar deasupra ei se aflau baloane cu aer cald, din pânză neagră: saci uriaşi ridicându-se spre necunoscutele regiuni ale focului şi ale cercurilor succesive ale planetelor.

Şi ea căzu pradă flăcărilor.

Eşuase, cu toate că trăise momentul acela glorios şi teribil în care cerurile se umpluseră de aceste maşini de zburat desenate de el. Îşi amintea suflarea rece a aerului rarefiat al înălţimilor, care era aproape de sfera focului, şi pentru o clipă crezuse că Pitagora avusese dreptate, că exista cu adevărat o muzică a sferelor: imposibila frecare a cerurilor. Trecuse pe deasupra norilor, care erau ţinuturi de răsuflare rece şi gheaţă şi imaginaţie, dar, spre deosebire de Icar, nu se ridicase prea mult spre sfera distructivă a focului, nici nu ceruse ajutorul demonilor ca să se aleagă cu gâtul rupt, ca Simion Magul.

Leonardo îşi amintea perfect cum arăta pământul din aer; chiar şi acum vedea munţii şi râurile şi văile, câmpurile de bătălie şi fortificaţiile şi satele care arătau ca nişte modele pe o masă. Sub el, armatele ce răspândeau teroare ale lui Mehmed Cuceritorul – Marele Sultan care ameninţa Siria şi Asia Minor – nu erau decât nişte furnici, iar castelele şi fortificaţiile erau abia schiţate.

Amintirile erau puternice şi clare… dar dureroase.

Şi-şi amintea… Îşi amintea…

Se lăsase să ajungă o curvă şi un ucigaş în slujba Sacrului Sultan al Babilonului. Ucisese fără remuşcări, asemenea oricărui brigand – numai că el avea pe conştiinţă *mii* de suflete – şi tot ceea ce putea face pentru a şi-o uşura era să ardă preţioasele

diagrame, şi desene şi planuri astfel încât să nu mai poată folosi cineva – aşa cum făcuse el – cunoştinţele dobândite cu atâta trudă.

Dar a distruge cunoştinţe atât de avansate era tot un fel de crimă.

Leonardo închise ochii, ca şi cum ar fi putut astfel alunga trecutul, dar aflase, prea târziu, că memoria, nu vederea, era principalul simţ. Amintirea, rece şi întunecată, atârna asupra sa ca o haină de zale. Amintirea era tot ce rămăsese din viaţa şi truda sa, iar vinovăţia era un ochi care nu putea fi închis. Blestemul lui Leonardo era că îşi amintea totul, căci, demult, prietenul şi maestrul său Paolo Toscanelli – marele fizician şi geograf – îl învăţase cum să-şi construiască propria catedrală a amintirilor în marea tradiţie a lui Simonides din Ceos, Quintilian şi Toma d'Aquino. O casă sfântă a amintirilor, din care nimic să nu se piardă.

Leonardo încercase să smulgă aceste gânduri din catedrala sa imaginară, un loc mult mai familiar decât castelul în care se afla, un mnemonic care devenise la fel de larg şi complex ca un oraş, cu tot felul de anexe pentru a găzdui ultimele sale experienţe. Dar nu putea. Nu se putea uita decât la flăcări şi la paginile înghiţite de vâlvătaie. Munca sa. Viaţa sa. Eşecul său.

Furios, ruşinat şi frustrat, aruncă ce mai rămăsese din folio în flăcări. Aceasta era pedeapsa sa, autodictată. Poate că Sfânta Biserică Catolică îl va ierta… aceeaşi biserică pe care o dispreţuise toată viaţa sa. Acum, bătrân şi bolnav, primea Sfintele Taine de la clerul pe care îl numise odată „bandă de farisei”.

— Maestre, ce faceţi? strigă Francesco Melzi intrând în cameră. Scăpă tava pe care adusese supă şi pâine şi fugi la foc pentru a salva ultimele pagini, dar inutil.

— Lasă, spuse calm Leonardo. Ai să te arzi.

— De ce aţi făcut asta? întrebă Francesco, îngenuncheat lângă Leonardo. Am muncit atât de mult să punem în ordine notiţele dumneavoastră!

Leonardo oftă.

— Cele arse nu fac parte din notiţe.

— Acum nu, răspunse sarcastic Francesco, ridicându-se.

Pentru un tânăr ce părea atât de placid, era foarte temperamental; şi, cu toate că era foarte loial, erau momente în

care Leonardo se gândea să-l trimită înapoi la Milano. Era o enigmă: acum un servitor umil, aproape linguşitor, apoi, dintr-o dată, insolent, ca şi cum şi-ar fi amintit brusc poziţia sa socială privilegiată.

— M-aţi făcut să jur că voi păstra în siguranţă manuscrisele dumitale, că nu le voi vinde sau distruge. Şi am jurat, fiindcă cred că sunt inestimabile şi că păstrarea lor va fi de ajutor omenirii.

Leonardo îşi aplecă lin capul spre spătarul scaunului şi-şi închise ochii.

— Ai jurat fiindcă ai crezut că eram pe moarte.

— Şi fiindcă vă iubesc.

Leonardo clătină din cap, acceptând. Simţea o căldură în braţul drept, însoţită de furnicături, ca şi când i-ar fi amorţit. Curând, căldura deveni durere.

— Distrugerea acestor pagini înseamnă o crimă, spuse Francesco.

— Dacă ai şti tu ce înseamnă crima, n-ai mai vorbi aşa. După o pauză, Leonardo continuă: Cu toate acestea, îţi jur că acele pagini nu făceau parte din opera mea. Nu erau decât jucării, fără nicio importanţă.

Pe măsură ce vorbea, durerea trecea din braţ la umăr, ca un izvor cu apă rece curgând, incredibil, în sus, curgând prin el, lăsând în urmă o piele ca de găină. Leonardo nu reacţiona; răsuflarea morţii nu-l surprindea. Cu toate acestea, nu era pregătit, nici nu va fi vreodată, fiindcă nici măcar nu începuse să înţeleagă mersul lumii şi al cerurilor.

— Este o minciună, spuse Francesco, aprins cum numai cineva de vârsta lui poate fi. Acelea erau notiţele despre zbor. Le-am citit. Ştiu că aţi zburat prin aer, am citit toate notiţele. Şi scrisorile.

Leonardo deschise ochii. Să fi umblat oare Francesco prin hârtiile sale?

— Poveşti, răspunse. O poveste pentru a distra un rege.

— Pentru *Francisc?* Eram cu dumneavoastră când aţi vorbit cu regele şi…

— Pentru Ludovico Sforza, tânărul meu prieten neîncrezător, şi asta în urmă cu mai bine de treizeci de ani. Nu eram mai tânăr decât eşti tu acum. Când am descoperit că Ilustrissimul Monsegnior nu mai este interesat de propunerile mele de

instrumente de război, am fost pus în delicata poziţie de a-mi păstra situaţia la curte doar cu talentul meu de a cânta la lăută şi cel de povestitor. Nu prea era interesat de iscusinţa mea în domeniul invenţiilor, arhitecturii sau picturii. Lodovico Il Moro a fost un om lipsit de răbdare şi cu un intelect limitat, dar îi plăceau muzica şi poveştile. Ţi-aduci aminte că ţi-am povestit despre lira pe care am construit-o din argint, în formă de căpăţână de cal?

Francesco încuviinţă din cap, parcă împotriva voinţei sale. Era în mod clar supărat pe maestrul său, care părea să murmure doar pentru el. Vocea lui Leonardo, de obicei sonoră, era acum doar o şoaptă.

— M-a adus la curte din cauza acelui instrument. I-a plăcut atât de mult. Şi am devenit un biet desenator şi născocitor de jucării pentru balurile mascate, petrecerile şi căsătoriile de la curte. Ai citit notele mele pentru *Il Paradiso,* pe care l-am făcut pentru nunta ducelui Galeazzo? Pentru asta am inventat un scripete pentru a ridica Sfântul Cui.

Leonardo se încălzise pe măsură ce povestea, de parcă discursul ar fi fost leacul; dar dintr-o dată simţi un fior. Cu toate acestea, nu se simţea ca un muribund. Poate că încă o dată coasa îl ocolise.

— Am citit scrisorile dumneavoastră către Devadar al Siriei. Am aflat despre cutremur şi despre marea invazie a mamelucilor şi despre bombele cu cânepă şi despre…

Leonardo se forţă să surâdă.

— Tâmpenii! N-am fost niciodată în Orient. Poveşti pentru Il Moro, jucării, idei luate de la călugării rătăcitori şi de la exploratorii şi sclavii din Nubia, din Rusia, din Circazia.

— Dar desenele şi invenţiile…?

— Mă deghizam şi i le citeam lui Il Moro şi prietenilor săi la masă, în fiecare săptămână. Şi le arătam schiţele, desenele şi diagramele. Cât le plăcea!

— Maestre, nu pot crede. Dacă ar fi adevărat, de ce nu aţi ars şi fabulele pe care le-am strâns?

— De unde ştii că nu am de gând să fac chiar asta? îl întrebă Leonardo cu o urmă de ironie în glas. Era îmbrăcat într-o cămaşă albă de damasc; moliciunea şi culoarea acesteia îi accentuau trăsăturile palide, aproape dure, pe care greutăţile anilor le accentuaseră.

În tinereţe, faţa angelică a lui Leonardo slujise de model pentru unele dintre cele mai sublime sculpturi ale lui Verrocchio. Dar acum ridurile îi împărţeau şi îi brăzdau faţa. Gura sa, aproape feminină, devenise gravă, colţurile buzei de sus căzuseră, linia lor fiind accentuată de creşterea bărbii sale lungi, albe. Dar, o dată cu vârsta, cea mai interesantă trăsătură a sa erau ochii; ei luau prietenii, curtenii, regii prin surprindere. Erau de un albastru palid, adânciţi în faţa sa mândră, lăsând impresia unui tânăr purtând una din acele măşti greceşti.

Dar în clipa aceasta faţa îi era calmă, ochii aţintiţi undeva, înainte. După o pauză, spuse:

— Nu, n-am să mai ard nicio pagină. Din nou zâmbi ironic, căci durerea se întorsese şi mai puternică decât înainte. Dar continuă vicleşugul. De parcă era unul din acele spectacole puse în scenă pentru Francisc, Lodovico Sforza ori ingratul Lorenzo de Medici. Opera este prea importantă. De aceea ţi-am încredinţat-o ţie.

— Atunci, de ce?

— Am ars ceea ce era frivol şi periculos, căci substanţa operei mele trebuie luată în serios. Fabulele sunt artă adevărată, nu scamatorii. Dar tu crezi că eu am fost în secret în orient, nu-i aşa? Şi aşa vor fi crezând şi alţii. Şi când se va descoperi că totul a fost doar o fabulaţie, şi se va descoperi, atunci nimic din opera mea nu va mai fi luat în serios. Dacă vreun prinţ va pune să se construiască una din acele maşini, iar zburătorul va cădea şi va muri, eu voi rămâne doar ca un alt prestidigitator şarlatan, cum a fost vechiul meu tovarăş Zoroastro da Peretola, Dumnezeu să-l primească în ceruri.

— Dar aţi fi putut adăuga o notă, în care să explicaţi ce mi-aţi explicat şi mie, a spus Francesco.

— Ai crede aşa ceva? Leonardo simţea durerea curgându-i prin braţ şi umăr şi piept, mult mai puternică decât înainte.

Francesco îşi plecă ochii.

— Nu, nu vă cred.

— Deci, Francesco, te îndoieşti de maestrul tău în ultimele sale clipe. *Quod erat demonstrandum.* Acum ajută-mă să ajung în pat, tânărul meu prieten – zise Leonardo aproape sufocându-se, de parcă n-ar mai fi avut aer – apoi cheamă-l pe doctorul ilustrului nostru rege… şi un preot, fiindcă, poate, voi accepta Sfintele Taine.

Durerea familiară devenise din ce în ce mai insistentă şi avea strania impresie că pieptul îi va exploda, aşa cum făcuse un leu pe care-l construise cu doi ani în urmă din metal şi pâslă.

Abia atunci îl văzu pe Francesco, parcă rămas în aer, ca şi cum toate mişcările ar fi încetat brusc; era aplecat spre el, într-o poziţie practic imposibil de păstrat mai mult de o secundă. Dar a reuşit şi apoi Leonardo îl văzu pe tânărul său prieten şi slujitor aristocrat dispărând, aşa cum se întâmplă deseori în vis, unde secvenţele şi personajele se succed fără nicio legătură între ele, şi se găsi singur stând în faţa catedralei amintirilor pe care singur şi-o construise.

Catedrala era mai mare şi mai masivă decât Domul din Florenţa sau Santo Spirito al lui Brunelleschi. Biserica avea nenumărate turle deasupra cărora se aflau nişte cupole care îmbrăţişau azuriul cer florentin. Era perfectă ca o teoremă de geometrie, fiindcă era, într-adevăr, matematică pură. Biserica era de un alb imaculat, marmoreană, încununarea tuturor ideilor arhitecturale ale lui Leonardo, perfecţiunea pe care n-o atinsese niciodată decât în gând.

Ca de atâtea ori înainte, Leonardo intră în catedrală, dar de data aceasta fără a medita sau a căuta ceva anume; se plimba prin structura care conţinea toate comorile care alcătuiau viaţa sa. Maestrul Toscanelli îl învăţase bine, fiindcă acum, la final, Leonardo avea paradisul memoriei cu care îşi putea alina durerea sau frica de moarte. Toscanelli îi spusese cu mult timp în urmă să-şi construiască în imaginaţie o catedrală, un depozit de imagini – sute, mii de imagini – care să reprezinte tot ce voia Leonardo să-şi amintească.

O catedrală pentru toate experienţele şi cunoştinţele sale, fie sfinte sau profane.

Şi aşa a învăţat Leonardo să nu uite. Prindea lucrurile evanescente sau efemere din viaţa sa şi le închidea aici, toate întâmplările vieţii, tot ceea ce văzuse, citise şi auzise; toată durerea, frustrarea, dragostea şi bucuria erau aranjate cu grijă în saloanele cu colonade, în capele, vestrii, verande, turnuri ori pe holuri.

Trecea pe lângă largi basoreliefuri şi ferestre rotunde de terra-cotta – fiecare reprezentând o imagine, un indiciu pentru amintire – şi pe holul principal spre turnul de nord. Statuia de bronz a unui demiurg cu trei capete stătea în faţa sa, ca pentru

a-i bloca trecerea. Unul din capete era al tatălui său: bărbia puternică, expresia pătrunzătoare şi un nas proeminent; alături de capul tatălui său era cel al lui Toscanelli: o faţă calmă, netedă, cu ochii adânciţi, obosiţi, privind la Leonardo; cel de-al treilea cap era al Ginevrei de Benci: cea mai frumoasă faţă pe care Leonardo o văzuse vreodată. Când fusese tânăr, Leonardo se îndrăgostise nebuneşte de ea, se şi logodiseră chiar. Dar asta se întâmplase înainte de acuzaţie şi de umilirea sa publică.

Ginevra avea aceeaşi privire adâncă, pătrunzătoare ca a Isabellei d'Este – pe care Leonardo o pictase ca *Mona Lisa* – cu toate că faţa ei părea mai tânără şi avea părul ondulat. Dar gura ei, îmbufnată şi totuşi strânsă, era cea care îi dădea un aer de senzualitate pământească şi de sublim. Iar în viaţă ochii săi fuseseră reflexii ale părului ei roşcat, ca o zeiţă ferală descinzând în Grădina Raiului.

Acum Leonardo privea la feţele cunoştinţelor revelate, pe care fiecare student trebuia să le recite din *Margarita Philosophica* a lui Gregor Reisch. Cu toate că Leonardo nu studiase niciodată la Universitate, citise cartea, reţinuse frontispiciul, care reprezenta cele trei ramuri ale filosofiei: *materia,* cele care sunt naturale sau materiale; *mens,* ceea ce se referă la minte; şi *caritas,* cele referitoare la dragoste. Toate reieşind din cele trei capete, care îl priveau sec, aşa cum o făceau de fiecare dată când ajungea în faţa lor, căutând cine ştie ce.

Dar atunci minunatul cap al Ginevrei se trezi la viaţă, faţa-i expresivă devenind mobilă, obrajii cu pomeţii osoşi înroşindu-se în timp ce ochii ei păleau şi prindeau o culoare nenaturală, aşa cum îi pictase el odată. Şi-a întors capul spre el şi i-a zâmbit. Iar pe faţa şi în ochii ei Leonardo se văzu pe sine aşa cum fusese odată: egoist, senzual, egocentric, incapabil de dragoste. Era o oglindă prea crudă pentru un bătrân penitent.

Când Leonardo se apropie de ea, şi capul tatălui său se trezi la viaţă, împreună cu cel al lui Toscanelli.

— Ce vrei? îl întrebă tatăl său cu asprime, de parcă ar mai fi fost notarul care îşi admonesta clienţii, chiar şi mort.

Surprins de întrebare, Leonardo nu găsea niciun răspuns. Statuia se îndrepta spre el, blocându-i trecerea.

— Sanctuarul acesta nu este pentru tine.

— Nu este pentru un sodomist şi ucigaş, spuse Ginevra, cu ochii sticloşi, de parcă ar fi fost înlăcrimaţi.

— *Nu* am fost sodomist, spuse Leonardo, vocea sa gravă fiind aproape un urlet.

— Nu mai contează acum, zise Toscanelli calm. Amintirea este pentru cei vii.

— Nu poţi rămâne aici, spuse tatăl său. Pentru cei ca tine este Iadul.

— Te vom conduce acolo, spuse Ginevra. Vino…

Şi creatura întinse braţele ca pentru a-l îmbrăţişa, păşind pe sub portalul de mahon.

Leonardo căzu pe spate, abia scăpând de îmbrăţişarea statuii, ţâşnind pe lângă monstrul Gerion care luase chipurile celor pe care-i iubise şi urâse cel mai mult în viaţa sa.

Fugi prin nartex în naos, printre rândurile de scaune grupate în pătrate, pe uşile de bronz care duceau spre altarul care conţinea experienţele, cărţile şi toţi oamenii pe care îi văzuse sau cunoscuse vreodată, pe lângă ferestrele întunecate cu frontoanele care-i inspiraseră toate ideile pentru picturi, sculpturi şi invenţii. Alerga pe holuri şi coridoare şi prin capele şi altare care erau mult mai mult decât informaţii pe care le încredinţase memoriei, erau însăşi substanţa fantomatică a vieţii sale: ziduri reci şi frize de teroare; tapiţerii ale dragostei familiale şi senzuale; capele micuţe ale meditaţiei pure şi lucide; camere întunecate ale invidiei, ambiţiei şi vinii.

Trecu pe lângă zecile de capele şi apside şi intră într-o cameră străjuită de coloane înalte, în care pâlpâiau lumânări de ceară. Un altar se înălţa din antependium. Se citea mesa, dar singurele cuvinte pe care le auzea Leonardo erau: „Domnului Dumnezeul nostru, glorioasei Fecioare Maria, Sfântului Mihai şi tuturor îngerilor şi sfinţilor binecuvântaţi din Paradis…”

O intrare, pe partea stângă, conducea într-o galerie, şi Leonardo începu să tremure, căci ştia ce este. Imaginase un mausoleu mult mai magnific decât ceea ce se imaginase până la el, dar, ca majoritatea proiectelor sale, nu fusese niciodată dus la îndeplinire. Cunoştea toate încăperile, holurile şi camerele sepulcrale, fiecare dintre acestea conţinând cinci sute de urne funerare, fiecare încăpere fiind construită ca un *tumuli* etrusc. Camerele de trecere constituiau un labirint, ca acela din

piramida lui Cheops sau din adăpostul comorii lui Atreus de la Micene.

Cum Leonardo alerga pe coridoare, podeaua de granit îi îngheţa tălpile. Intră într-o cameră întunecată, în care nu voia să se uite, ştiind că se va vedea pe sine într-unul din sarcofagele proiectate de el.

Revelaţia îi dădu fiori, dar nu-l surprinse, fiindcă ştia drumul spre ieşirea din mormânt, şi coborând pe scări ieşi în lumina difuză a Florenţei tinereţii sale. Cu toate că se mişca repede, fără ezitare, prin catedrala a cărei construcţie îi luase întreaga viaţă, nu se putu abţine să nu zăbovească o clipă în aceste ultime încăperi. Cum să se elibereze de ele, chiar şi acum, în momentul morţii? Se uita în ele şi vedea îngerii din ceruri aruncând cu foc peste armate. Se văzu pe sine făcând dragoste în spatele unui tablou al iubitei sale şi văzu îngerii care îl priveau de pe tavanul unei camere de tortură, în timp ce-l sacrifica pe prietenul său din cauza unui cuvânt. Privea peste tabloul său *Judecata de Apoi,* în ulei, pictat în manieră olandeză, şi se văzu plutind printre norii cerului etern, sclavul unui rege, planând, zburând şi căzând cu un mecanism inventat de el; iar dedesubt, pe vastele mări, îşi văzu conaţionalii înlănţuiţi la galeră înecându-se. Se văzu pe sine respirând sub apă; iar pe câmpurile de bătălie de dincolo de mări, vedea maşinile de război trăgând, bombe explodând, zdrobind soldaţi. Iar în centrul tabloului, ca şi cum totul n-ar fi fost decât un *trompe l'oeil,* se văzu pe sine zdrobind cu pumnii ochii morţilor; şi mai văzu fantasma cerului arzând în ochii unei femei pe moarte.

În cele din urmă, Leonardo găsi şi deschise uşa mare de bronz care dădea afară; şi, cum stătea pe trepte în lumina blândă, aproape albastră, ca aceea de dinainte de amurg, simţea briza răcoroasă şi vedea sub el şi în jurul lui Florenţa.

Nu pot fi mort, îşi spuse, simţind mirosul zambilelor, al crinilor, al găinilor, smochinelor, fasolei, peştelui şi fumului, apoi mirosul cailor, fecalelor şi urinei, mirosurile familiare ale oraşului pe care îl iubea. De aici putea vedea cupola Domului şi lângă el Baptisteriul şi Campanile. Era acasă. Apa galben-verzuie a râului Arno curgea, ca şi cum ar fi fost însuşi timpul; iată şi vechile ziduri, care odinioară delimitaseră perimetrul oraşului, iar lângă el clădiri, depozite, biserici şi palate şi case de raport, grădinile şi livezile de măslini şi iazurile cu creţuşcă şi crini, castelele şi

casele celor bogaţi. Străzile pline de negustori şi cu mizerie până la refuz, ferestrele acoperite cu perdele de catifea, sărbătorile…

Şi se plimba pe străzi, din nou tânăr, oprindu-se în piaţă sau prin târg sau în bazar, făcându-şi loc prin mulţimea de neguţători, aurari, cerşetori, negustori de mătăsuri şi satinuri. Privea bărbaţii îngrijiţi, cu părul blond şi nasuri lungi, femeile de familie, civilizate, purtându-şi părul strâns într-un coc prins cu clame de aur. Negustorii îşi roteau ochii ca nişte vulturi, dar stăteau la taclale cu muşteriii, cerşetorii dansau pentru un dinar, copiii urlau şi ţipau, speriind soţiile orăşenilor care se grăbeau să ajungă acasă înainte de interzicerea circulaţiei.

Bârfa curgea în jurul său ca aburul dintr-o baie turcească: un tânăr bolognez fusese arestat de San Giovanni fiindcă furase nişte pungi cu galbeni, un bărbat fusese spânzurat, dar nu murise şi trebuia spânzurat din nou, un urs al cuiva din oraş o sfâşiase pe fiica lui Giovacchino Berardi (dar fata trăia, slavă Domnului!), Palagio de Signori fusese lovit de trăsnet, la Veneţia se născuse un monstru cu corn în frunte şi cu gura despicată până la nas.

Traversă Ponte Vecchio, un pod sufocat de mirosul rânced al măcelăriilor şi de guiţatul porcilor.

Străzile începeau să se întunece… şi să se golească şi Leonardo auzea bocetul unor ţărănci plătite să însoţească coşciugul într-o procesiune funerară. Un şir de vreo şaizeci de persoane mărşăluia pe străzi, unii dintre ei oprindu-se pe la colţurile caselor mari sau palatelor care mărgineau strada pentru a cumpăra o carafă sau un pahar de vin oţetit. Aşa era obiceiul florentin.

Leonardo ştia că pe el îl urmăreau, dar se refugie prin labirintul claustrofobic al străduţelor înguste, toate umbrite de arcade sau ziduri suspendate. Clădirile, care miroseau a muşchi şi igrasie, apăreau ca nişte creaturi crepusculare, fiinţe vii, surprinse între respiraţii infinite. Gardurile şi zidurile lor erau acoperite de sute de ani de graffitti, ca pielea sclavilor orientali de tatuaje fantastice; însă mâzgălelile florentine, runele şi portretele vagi şi numele şi crucile şi însemnele iubirilor de puberi vor supravieţui atâta timp cât va supravieţui piatra.

Se plimba pe sub arcadele dezolante şi prin pasajele din cartierul artizanilor, pe lângă atelierele blănarilor şi bijutierilor şi

magazinele vânzătorilor de fructe şi legume; majoritatea acestora erau golite, iar ferestrele negustorilor erau închise pentru siguranţă, fiindcă era aproape ora şapte seara.

Trecu de cartierul bijutierilor, pe lângă atelierul lui Botticelli, şi ajunse la *bottega* gri a lui Andreea del Verrocchio, o casă şi atelier cu trei etaje în Via dell'Agnolo. Marea catedrală Santa Maria del Fiore se zărea în depărtare, cea mai mare capodoperă a celui mai mare oraş din lume.

Leonardo trăise şi învăţase aici vreme de zece ani şi în această perioadă Verrocchio îşi asumase rolurile de părinte, profesor, prieten, colaborator şi confesor. Leonardo recunoscu vocea piţigăiată a maestrului, printre altele ce se auzeau prin fereastra deschisă de la etajul doi. Se discuta despre paradoxul lui Donatello, că ceva putea fi frumos chiar dacă este urât.

Leonardo nu-şi putu reţine un zâmbet, dar reveria sa fu perturbată de bocitoarele care începuseră să ţipe în stradă.

În câteva ore, interdicţia circulaţiei se va ridica, cu toate că porţile oraşului vor rămâne închise. Soldaţii şi poliţia vor fi la posturi pentru a-i proteja pe bunii cetăţeni florentini. Era Ajunul Paştelui, iar la miezul nopţii se vor trage focuri de artificii din flintele aduse din Ţara Sfântă în timpul cruciadelor, iar un porumbel va fi lăsat să zboare de pe Dom, catedrala cea mare. Străzile înguste se vor umple de lume la lumina torţelor şi toţi vor participa la procesiunea familiei Pazzi; iar negustorii şi pungaşii îşi vor face din plin meseriile.

În noaptea aceasta, pentru câteva ore, truda zilnică va fi uitată, înlocuită cu fantezii şi veselie şi, desigur, cu primejdii. Aceasta era magia sărbătorii, chiar şi de Paşte, care era întâmpinat cu respect.

Însă acum era întuneric, cu excepţia lumânărilor ce pâlpâiau prin ferestrele clădirilor, care reuşeau să creeze un fel de ceaţă ce părea că pluteşte spre cer.

În timp ce împingea uşa groasă de stejar, care nu fusese încuiată încă, auzi clopoţeii răsunând în întreaga casă. Întotdeauna Verrocchio lăsa uşa descuiată când Leonardo întârzia. Chiar dacă pe hol era întuneric şi mirosea groaznic a igrasie, Leonardo se simţi din nou în siguranţă. Încuie uşa în urma sa şi căută prin întuneric drumul spre scări; deja simţea mirosul dulceţii de smochine şi al fazanului fript. Dar, dintr-o dată, atenţia sa fu atrasă de un alt parfum…

Auzind clopoţeii, după o pauză lungă, Verrocchio îl strigă pe nume.

Leonardo era în sfârşit acasă.

Acolo unde începuse totul…

I Caritas

Detaliu: Sandro Botticelli!
Adoraţia Magilor

Priviţi acum speranţa şi dorinţa omului de a se reîntoarce în ţara sa sau de a se reîntoarce la haosul originar, ca o molie spre lumină, a unui om care întotdeauna abia aşteaptă fiecare nouă primăvară, fiecare nouă vară, şi începuturile de lună, şi începuturile de an, plângându-se că ele întârzie; şi nu vede că, de fapt, el tânjeşte după propria distrugere...

— Leonardo da Vinci

1
Fantasia dei Vinci

Portretul Ginevrei Benci

Tot ceea ce-mi faci, îţi voi face.
— Motoul lui Ludovico Sforza

— Leonardo, aşteaptă, şopti o voce în întuneric.

Se auzi un foşnet de mătase, apoi braţele Ginevrei de Benci se încolăciră în jurul gâtului lui Leonardo. Era o tânără înaltă, ce abia împlinise şaptesprezece ani. Faţa ei ca o lună plină, ce o atingea pe a sa, era umedă de sudoare, răspândind o aromă de mosc.

— Ce faci aici? o întrebă Leonardo. E cald ca-ntr-un cuptor. O sărută apăsat, de parcă, prin simplă presiune, se vor transforma în spirite şi se vor topi unul în celălalt; apoi o trase sub scări, locul său ferit încă de când venise aici prima dată, ca ucenic, la doisprezece ani. Dulapul de cedru din spatele său i se păruse atunci la fel de mare cât căsuţele din Vinci, satul în care se născuse. Se întrebă dacă lumânările pe care le furase el odată de la Breasla Pictorilor se mai aflau acolo, alături de primele sale caiete de notiţe.

Aprins, tandru, dar grăbit, îi trase cămaşa şi *gamurra* de mătase şi o strânse mai aproape de el. Mai jucaseră acest joc – o dată chiar în dormitorul ei, altădată în palatul tatălui ei – şi niciodată nu se săturaseră.

— Leonardo, mă striveşti, spuse ea, dar îl lăsă să continue. Nu te aşteptam pe tine… şi asta. Şi te-a strigat maestrul Andreea. Nu te duci?

— Maestre Andreea, strigă Leonardo, ridicându-şi bărbia şi privind în sus, deşi în întunericul acela nu se putea vedea nimic. Vin sus imediat.

— Leonardo, ce faci acolo? întrebă Andreea de sus. Tragi vreo mâţă de coadă?

Din studioul de sus se auziră râsete. Andreea avea întotdeauna cinci sau şase pisici în *bottega* sa; spunea că ele sunt mai inteligente decât văduvele sale surori şi armata de rude sărace şi ucenici.

Ginevra îl împinse pe Leonardo, lucru care-i stârni mânia.

— Pregătesc ceva interesant pentru tine şi pentru invitaţii tăi şi am nevoie de câteva minute. Ai răbdare, bătrâne.

Leonardo avea reputaţia unui farsor plin de inventivitate şi, deşi nu vorbea decât o latină acceptabilă, era un invitat căutat pentru petreceri.

— *Bătrâne!* strigă Andreea. Du-te la Medici să-ţi dea el să mănânci în seara asta. Poate o să te lase să stai în grădină, lângă statuile pe care trebuia să le reparăm amândoi şi tu ai tras chiulul.

Leonardo auzi apoi scândurile scârţâind, cum Verrocchio se depărta şi le spunea prietenilor săi:

— Aţi auzit cum mi-a zis puţoiul ăsta…?

Leonardo o îmbrăţişa pe Ginevra, dar ea îl împinse din nou.

— Papa este sus cu *messer* Nicolini. Le-am spus că mă duc la culcare şi te-am aşteptat fiindcă am ceva să-ţi spun… ceva foarte important.

Leonardo se trase înapoi când auzi numele lui Luigi di Bernardo Nicolini, un asociat al tatălui Ginevrei, care era negustor de mătase. Nicolini era un bărbat în vârstă, plin de riduri şi cu un început de chelie. Şi foarte, foarte bogat.

— Da…?

O auzi pe Ginevra răsuflând puternic şi nervos. După o pauză, ca spuse:

— Despre… necazurile familiei mele.

— Adică bani.

— Da, dar e mult mai rău decât ţi-am spus. Tata nu poate plăti datoriile decât dacă vinde proprietatea.

— Ar fi înţelept, desigur, astfel ar putea…

— Nu-l voi lăsa să dezonoreze familia, ripostă ea.

— Şi ce are asta de-a face cu *messer* Nicolini? întrebă Leonardo, simţind cum nervozitatea îi creşte, eliberând emoţii puternice care ardeau asemenea unui acid. Inima îi bătea atât de tare de parcă ar fi vrut să-şi facă loc afară din trup.

— *Messer* Nicolini i-a oferit o mie de florini de aur, ca împrumut, astfel ca tata să-mi poată oferi o zestre onorabilă.

— Asta e, spuse cu răceală Leonardo. Un împrumut care nu va fi înapoiat niciodată.

Ginevra nu răspunse.

— Vei fi dată fiului său? întrebă Leonardo.

— Lui, şopti ea.

— Mă gândeam eu. Porc bătrân. Dar noi, ori asta nu contează pentru tine?

— Am un plan, Leonardo, spuse Ginevra liniştită.

Dar Leonardo parcă nu auzise.

— Dar tatăl tău ştie ce simţim unul pentru celălalt.

— Nu, crede că suntem doar prieteni.

— Dar trebuia să-i fi spus, aşa ne-nţeleseserăm…

— N-am putut.

— Fiindcă sunt bastard.

— Fiindcă eşti sărac… acum. Şi el e înglodat până-n gât în datorii.

— Dar poate împrumuta, e om de vază.

— A depăşit limita. De aceea i-am spus că suntem doar prieteni şi că voi lua în considerare oferta lui *messer* Nicolini. Papa mă iubeşte, şi e şi el îngrijorat că am şaptesprezece ani şi nu m-am măritat.

— Deci s-a stabilit, zise Leonardo, simţind cum îngheaţă.

— Nu s-a stabilit nimic, Leonardo. Nu pricepi? E o farsă, ca acelea pe care le faci tu. O dată ce papa primeşte banii, după ce-şi plăteşte datoriile, îi spun că te iubesc. O să-i spun că nu mi-am dat seama până acum şi că pur şi simplu nu pot să accept această căsătorie.

— Dar va fi prea târziu, spuse Leonardo uşurat, totuşi umilit. În golul lăsat de eliberarea nervozităţii, simţi cum îi creşte mânia, dar nu putea să şi-o exteriorizeze – nu încă – fiindcă asta ar fi însemnat să o piardă definitiv. Continuă:

— Tatăl tău va trebui cu siguranţă să dea banii de zestre înapoi lui *messer* Nicolini, cel puţin. O să fie un scandal…

— Până atunci, afacerile lui papa vor fi puse la punct. Va putea să plătească banii. Are nevoie doar de puţin timp. Râse încet, dar părea un râs forţat. Nu va fi niciun scandal, dragă Leonardo, căci ce bărbat ar admite că a dat un „împrumut” pentru zestre, doar pentru a-şi face rost de o nevastă?

— Nu-mi place deloc, spuse Leonardo, înghiţind amar.

— Înţeleg ce simţi, dar asta este. Poţi să te scuzi faţă de prietenii tăi spunându-le că te-ai săturat de mine. Cu reputaţia ta, nu le va fi greu să te creadă. Dar eu *nu am* de ales.

Se controla; Leonardo realiză că nu ar fi putut s-o convingă să se răzgândească.

— Te iubesc, spuse ea în continuare, dar familia mea este pe primul loc… până ne vom căsători şi atunci tu vei fi viaţa mea. Îţi promit.

Leonardo auzi foşnetul mătăsii în timp ce ea îşi ridica mai sus cămaşa şi se apropia de el. Îi plăceau pericolele şi cât de mult o iubea – şi ştia că şi ea îl iubea totuşi – înţelese că ea era periculoasă. Dar îl copleşea. Era prima lui dragoste şi el era prima ei dragoste.

— Te iubesc, spuse ea. Te vreau şi mă doare fiecare clipă când nu suntem împreună. Nu o să mă mărit cu el, îţi promit.

Leonardo voia s-o creadă; la urma urmei, ea se mândrea cu cinstea ei. Toată tevatura trebuie să fi fost dificilă şi pentru ea. Cu toate acestea, se simţea ca şi cum s-ar scufunda în nisip.

Ea se lipi de el, încolăcindu-l, devenind agresivă; iar el o mângâia în acele locuri secrete pe care i le destăinuise ea, până când ea i se deschise şi căzură pe podeaua plină de praf şi pânze de păianjen.

* * *

Leonardo o lăsă pe Ginevra să plece pe scări spre dormitorul Maestrului Andreea, unde ar fi trebuit să doarmă, în timp ce el îşi pregăti intrarea triumfală în studio. Această cameră era aproape lipsită de praful care domnea în celelalte camere. Aşa cum era îmbrăcat, cu o tunică de purpură şi catifea stacojie deasupra unei *camicia* roşie ca sângele, părea o flacără. Leonardo era înalt şi bine făcut; putea purta astfel hainele

strâmte care erau create pentru a sublinia idealul grec de musculatură şi formă a corpului. Dar nu-şi purta şi sufletul la vedere, ca un ţăran în doliu. Îşi netezi părul cu degetele şi îşi făcu o intrare teatrală.

Andreea invitase o companie foarte augustă în ceea ce devenise de câtăva vreme unul dintre cele mai importante saloane din Florenţa. Conversaţiile erau foarte zgomotoase, iar podeaua era pătată de vin din sticlele care fuseseră puse pe jos, din lipsă de mese, şi fuseseră trântite de câte un pas nesigur.

Bătrânul Paolo del Pozzo Toscanelli, cel care îl învăţase pe Leonardo matematicile şi geografia, stătea lângă un vas uriaş de ceramică şi modelul unui lavabou ce urma a fi instalat în vechea sacristie de la San Lorenzo. Un tânăr cu ochii negri, foarte vii şi cu o gură îngustă, mustrătoare, stătea în spatele lui, ca o umbră. Leonardo nu-l mai văzuse până acum; probabil că Toscanelli îl adusese de curând în casa sa.

Lângă Toscanelli stăteau elevii săi protejaţi, Amerigo Vespucci şi Benedetto Dei. Vespucci, un tânăr înalt, deşirat, cu o figură ciudată, îi zâmbi lui Leonardo; fuseseră elevii lui Toscanelli amândoi. Colegii lui Leonardo erau înşiraţi pe lângă pereţi, ascultând şi scoţând şi ei din când în când câte un cuvânt. De obicei, Maestrul Andreea îi obliga pe ucenicii săi să lucreze – renunţase de mult să-i mai ceară asta lui Leonardo, cel mai bun dintre ei, care lucra doar când avea chef – dar astăzi închisese atelierul, căci era sărbătoare. Lorenzo di Credi, care arăta totdeauna ca abia sculat din somn, mulţumi din cap, ca şi Pietro Perugino. Perugino era pe cale să părăsească şcoala şi să devină maestru, deschizându-şi propria *bottega.*

— Vino-ncoace, Leonardo, trebuie să ne ajuţi, îl strigă Verrocchio. Te-am aşteptat să ne uimeşti cu unul din „miracolele” tale, dar înainte să ne lămureşti o problemă filosofică. Verrocchio – la treizeci şi trei de ani, corpolent, proaspăt bărbierit şi îmbrăcat într-o haină neagră, putând trece drept preot – stătea lângă Amerigo de Benci, tatăl Ginevrei, şi asociatul acestuia, Nicolini.

Imediat lângă acest cerc stătea Sandro Botticelli, invitatul special al lui Verrocchio. Cu toate că Leonardo nu se vedea cu el atât de des cum se vedea cu ceilalţi ucenici, îl considera cel mai bun prieten al său… singurul său prieten. În unele privinţe, Sandro părea versiunea mai tânără a maestrului Andreea, având

aceeaşi faţă lătăreaţă, dar fălcile lui Botticelli erau mai puternice, iar buzele lui Verrocchio erau subţiri şi strânse, în vreme ce ale lui Sandro erau groase şi senzuale. Cu toate acestea, Botticelli era cel înclinat spre ascetism, deşi, judecând după operele sale, ai fi putut crede contrariul.

Sandro strânse braţul lui Leonardo, iar acesta îi zâmbi. Dar, cu toate că încerca să pară încrezător şi bine dispus, îi era greu să se concentreze. Respiraţia îi era sacadată, cum se întâmpla de fiecare dată când era supărat. Îi salută pe maestrul Andreea şi pe Amerigo de Benci, mimând căldura cu care i-ar fi salutat în alte condiţii, şi doar se înclină spre Nicolini. Bătrânul avea o faţă puternic ridată şi nişte urechi de care ar fi fost mândru oricare elefant. Cu toate că unii l-ar fi putut considera atrăgător, lui Leonardo i se părea de-a dreptul respingător.

— Nu sunt filosof, spuse Leonardo, răspunzându-i lui Verrocchio. Doar un modest observator. Ar fi trebuit să-l invitaţi pe *messer* Ficino sau pe oricare alt gentilom din Academia sa, care are cunoştinţe solide despre ce au spus morţii.

Săgeata spre umanişti nu-i scăpă lui Toscanelli, care avea obiceiul de a se preface că nu aude pentru a nu fi întrerupt de la lucru, dar auzea foarte bine. Spre deosebire de Leonardo, care era ostracizat fiindcă nu putea conversa în latină, el avea legături puternice cu Academia Platoniciană. Considera recenta operă a lui Marsilio Ficino, *Theologia platonica,* a fi de nivelul operei lui Platon însuşi. Leonardo spusese însă că era frivolă, că irosea degeaba hârtia şi cerneala.

— Îţi va plăcea, fiindcă este chiar „frivolă”, spuse sarcastic Toscanelli. Benedetto Dei râse la remarca maestrului său, Amerigo Vespucci zâmbi subţire, dar băiatul din spatele lui Toscanelli se holba la Leonardo. Iar Sandro urmărea, nepărând preocupat de ce se petrecea în jurul său, aşteptând, ca pentru a intra în scenă.

Nicolini se întoarse spre Toscanelli şi spuse:

— Nu aş considera frivolă o discuţie despre suflet. Dar Toscanelli abia îl băgă în seamă.

Tatăl Ginevrei îi zâmbi lui Leonardo şi spuse:

— Avem o discuţie amicală despre spirite, despre care dragul meu prieten Luigi di Bernardo Nicolini crede că nu sunt decât suflete separate. Dar Platon nu face nicăieri vreo remarcă despre condiţia sufletului în starea de izolare faţă de corp.

— Da, dar el spune că sufletul însuşi este principiul, mişcării, spuse Nicolini. Sufletul a existat întotdeauna şi este independent de lumea materială. Şi astfel de suflete izolate sau spirite – fie că sunt de natură divină sau demonică – se pot manifesta cu siguranţă în lumea noastră. Pur şi simplu, ele nu sunt dependente de materie, cum suntem noi. Are nevoie un înger să mănânce sau să bea? La fel cum o rază de lumină nu are nevoie de un blid de mâncare pentru a străluci. Noi nu suntem decât nişte instrumente în conflictul dintre bine şi rău. Credeţi că Satana nu ni se poate face cunoscut chiar aici, în această încăpere, doar fiindcă nu este muritor? Nu a fost Hristos crucificat fiindcă…

— Dar, dragul meu prieten, întrerupse Amerigo de Benci, Hristos împărtăşea atât natura muritoare, *cât şi* pe cea eternă.

— Exact! Dar, atunci, nu limitezi Sfântul Spirit?

— Deci, Leonardo, întrebă Verrocchio, poţi rezolva această problemă?

— Cerându-mi iertare de la toată lumea, zise Leonardo, trebuie să-i dau dreptate lui *messer* De Benci. Spiritul, prin definiţie, trebuie să fie invizibil în substanţă, deoarece între elemente nu este încorporat nimic. Acolo unde nu există corp, trebuie să fie vid, iar în elemente nu poate exista vid, deoarece ar fi imediat umplut. Deci un spirit va genera încontinuu vid şi va zbura în mod constant spre cer, până când părăseşte lumea materială… Din această cauză există atât de puţine spirite printre noi.

Această explicaţie genera o serie de râsete şi aplauze răzleţe; toată lumea devenise atentă.

— Dar de ce trebuie să fie un spirit invizibil în substanţă? întrebă Nicolini, vizibil depăşit de situaţie. Stătea drept, de parcă statura sa impozantă l-ar fi ajutat să câştige disputa. Continuă:

— Spiritul este substanţă pură. Poate lua orice formă.

— Atunci ar fi dependent de materie, ca noi, spuse Leonardo.

— Aici ai dreptate. Dar, dacă lucrurile nu stau aşa, spiritul ar fi la mila oricărui vânticel; chiar şi în clipa în care îţi apare, cum îţi poate vorbi?

— Răspunsul este că nu poate. Spiritul nu poate produce voce fără o mişcare a aerului. Iar, cum în el nu este aer, nu poate emite ceea ce nu este. Leonardo se înclină. Şi iar căpătă aplauze.

Nicolini clătină din cap şi-l privi cu asprime.

— Am impresia că este o urmă de blasfemie în cuvintele acestea, tinere domn.

— Cred că cel mai potrivit cuvânt este „logică”, *messer.* Cred că nici Platon, nici Dumnezeu nu ar avea ceva de obiectat.

— Unde este scumpa noastră Ginevra? întrebă Amerigo de Benci, trecând la un subiect mult mai plăcut.

— Mai mult ca sigur că încă doarme, spuse Andreea. Este neobişnuit de cald pentru Ajunul Paştelui. Trimit pe cineva s-o cheme. Tista! strigă el la un băiat blond, care stătea rezemat de perete. Du-te în camera mea unde se odihneşte *maddona* Ginevra şi bate uşor la uşă, ai grijă, am zis uşor. Spune-i gingaşei Penelope că peţitorii domniei sale ard de nerăbdare să se bucure de prezenţa ei.

Băiatul roşi de ruşine şi ieşi în fugă din cameră.

Nicolini se înmuie şi zise:

— Şi ca Odiseu trebuie să mă reped asupra lor cu arcul şi sabia?

— Poate mai târziu, dar înainte ar fi mai bine să-i pui un inel pe deget, spuse Amerigo de Benci bine dispus.

Leonardo simţea cum îi ard urechile, dar se ruga ca furia să nu-i fie trădată pe faţă. Sandro îi strânse discret braţul cu afecţiune. Ştie, se gândi Leonardo.

Nu trecu mai mult de un minut şi Ginevra de Benci intră în cameră, îmbrăcată cu o *gamurra* de purpură, brodată cu flori din fir de aur şi cu şiraguri de perle decorându-i mânecile. Purta o capă turcoaz, foarte îngustă, aproape o eşarfă, iar părul ei roşu şi lung fusese pieptănat cu grijă, lăsându-i faţa palidă liberă. Şuviţe buclate îi încadrau ochii adormiţi, iar pometţii foarte ridicaţi ai obrajilor îi dădeau un aer maiestuos. Gura nu îi era rujată şi nimic nu distrăgea atenţia de la ochii ei, ce oglindeau culoarea aprinsă a părului. Zâmbi tuturor, mulţumită, vădindu-se că era obişnuită să fie centrul atenţiei. Cum poza, buza de jos se bosumflă a afectare – cel puţin aşa credea Leonardo. Toţi ceilalţi erau încântaţi.

Privirea lor se întâlni, şi pentru un moment Leonardo văzu totul. Se prefăcea; iar el, dacă voia ca vreodată să-i aparţină, trebuia să facă la fel.

— Pot să fac anunţul? îl întrebă tatăl Ginevrei pe Andreea.

— Desigur, şi maestrul ceru tuturor atenţia.

— Am plăcerea, iubiţi prieteni, spuse Amerigo de Benci, să anunţ logodna fiicei mele Ginevra cu prietenul şi asociatul meu Luigi di Bernardo Nicolini. Sunteţi invitaţi cu căldură să conducem împreună mireasa către noua ei casă, care va fi bineînţeles palatul familiei ilustrissimului segnior. Vă putem garanta că va fi o petrecere pe cinste. De asemenea, mai doresc să vă anunţ, continuă el după ce aplauzele conteniră, că doresc să comand portretul minunatei mele fiice pentru a celebra apropiata căsătorie. Se întoarse spre Leonardo şi continuă: Am aranjat cu maestrul Andreea ca tu să fii cel care va face acest portret. Accepţi?

Leonardo simţi cum Sandro îi face disperat semn din spate şi zise repede:

— Desigur, *messer* De Benci, voi fi onorat.

Din nou răsunară aplauze, fiindcă Leonardo avea deja o reputaţie în Florenţa ca fiind cel mai promiţător pictor. Se zvonea că va părăsi în curând *bottega* lui Verrocchio şi-şi va deschide una proprie.

— Nimeni nu poate picta ca Leonardo, spuse Ginevra. Poate cu excepţia lui Sandro, se obosi să mai adauge, zâmbindu-i lui Botticelli.

— Cu siguranţă, *nu* pictez ca Leonardo, spuse imperturbabil Sandro. Pe el şi pe Paolo Uccello nu-i interesează decât perspectiva. Eu aş putea face astfel de peisaje doar aruncând cu un burete îmbibat de vopsea pe pânză, continuându-mi apoi opera adevărată de pictor.

Leonardo nu muşcă momeala. În schimb, se uită la Ginevra, dar ea-şi feri privirea; în clipa aceasta, era sigur că ea nu-l iubeşte. Şi totuşi *ştia* că nu este adevărat. Era doar emoţia, care se întorsese împotriva sa. Ce-şi închipuise?

— Leonardo, de acum poţi să-mi spui Amerigo, ca tatăl tău, spuse Amerigo de Benci, trăgând-o pe fiica sa aproape de el. La urma urmei, de-acum eşti pictorul familiei noastre.

Abia acum Ginevra îi zâmbi lui Leonardo, dar dintr-o dată păli, ca şi cum ar fi fost gata să leşine.

— Te simţi bine, Ginevra? o întrebă Leonardo, dorind s-o strângă în braţe şi să pună capăt acestei şarade.

— Da, spuse ea, prevenindu-l. Mă simt bine. Privi la tatăl său şi la bătrânul ei logodnic. Pe cuvânt, *mă simt bine!*

Atunci Nicolini o trase spre el posesiv şi-i şopti ceva la ureche. Ea clătină din cap ca răspuns la întrebarea lui, dar, cu toate acestea, o ţinea strâns. Privi aspru la Leonardo câteva clipe, ca pentru a-i da de ştire că el şi numai el era stăpânul Ginevrei. Leonardo se simţi furios, umilit; cu toate acestea îşi feri privirea.

Mulţimea se apropie de Ginevra, de tatăl ei şi de Nicolini pentru a-i felicita. Ginevra deveni dintr-o dată veselă şi vioaie. Amerigo de Benci strângea mâinile prietenilor săi, acceptându-le felicitările. Se întoarse apoi spre Leonardo şi-i spuse:

— Tatăl tău regretă că nu a putut participa la această sărbătoare, dar este plecat din oraş cu treburi pentru *Signorie.*

— Da, spuse Leonardo, clătinând din cap, înghesuit de mulţimea care nu contenise cu felicitările. Habar nu avea pe unde se afla tatăl său zilele acestea, de când *Ser* Pietro da Vinci o luase pe cea de-a treia sa soţie, tânăra Margherita di Guglielmo, de la care spera să obţină un moştenitor legitim. Cu toate că tatăl său era agreabil şi la locul lui la întrunirile familiale, Leonardo ştia că nu mai este binevenit în casa lui, mai ales acum când Margherita aştepta un copil.

Leonardo acceptă bucuros invitaţia lui Sandro de a se retrage spre un colţ mai puţin aglomerat al studioului. Luă o înghiţitură din vinul amar pe care Sandro îl detesta.

— Deci ai lăsat-o pe Ginevra.

Leonardo încuviinţă din cap prudent.

— Mai bine liber, continuă Sandro zâmbind. La urma urmei, ai o reputaţie de apărat.

— Asta da, răspunse Leonardo, turnându-şi din nou vin.

Sandro se aplecă spre el.

— Nu te teme, dragul meu prieten. Cei care te iubesc ştiu, iar ceilalţi fie vor presupune că ai părăsit-o pentru alta, fie că te-ai decis să renunţi la ea în favoarea unei zestre substanţiale.

— Mulţumesc, dragul meu prieten, pentru ajutor. Dar să ne aducem aminte că Ginevra se mărită cu unul dintre cei mai bogaţi oameni din Florenţa. Mi-e teamă că nici măcar tu n-ai putea să-i convingi pe prietenii noştri că eu am părăsit-o. Ar fi ca şi cum ai încerca să-i convingi că o pisică poate oua un ou.

— Mda, au existat zvonuri, cum ar putea să nu existe? Toată lumea îl iubeşte şi-l respectă pe Amerigo de Benci, dar nici măcar prietenii săi nu pot fi surzi la zvonurile despre negoţul său.

Leonardo zâmbi amar. Deci zvonurile apăruseră deja.

— Ştiu cât de mult ţii la ea, continuă Sandro. Dar vom merge până la capăt, îţi garantez. Ţi-ai croit drum şi prin situaţii mai dificile doar bravând... şi n-ai păţit nimic. Asta trebuie să faci şi acum.

— Sandro, *tu* ce crezi?

— Cred că te iubeşte, dar este prinsă în capcană. Nu-i un lucru neobişnuit în zilele noastre.

— Se *va mărita* cu mine, insistă Leonardo, dar îşi regretă cuvintele chiar de când îi ieşiră de pe buze.

Sandro păru surprins. Revenindu-şi, zise:

— Între timp, ar fi o schimbare binevenită să te mai avem printre noi. Ai devenit cam plictisitor de când ai fost lovit de săgeata lui Cupidon. Cred că nu-ţi va face rău să petreci mai mult timp cu prietenii... doar pentru a păstra o imagine onorabilă, desigur. Zâmbetul lui Sandro era molipsitor.

— Desigur, ai dreptate. Mulţumesc. O să aibă suficient timp pentru răzbunare, după ce o va recâştiga.

— Bine, spuse Sandro, dar te avertizez că dacă mai bei din vinul maestrului Andreea o să te pişi în nădragi.

Sandro se referea de fapt la chiloţi, fiindcă tunica lui Leonardo era foarte scurtă şi revelatoare.

— Nu te teme. Nu port.

— De asta stai tu aşa de crăcănat, râse Sandro, risipind încordarea. Cu toate acestea, Leonardo se simţea ca şi cum toată lumea râdea şi şuşotea despre el, ca de un încornorat. O parte din furia pentru ce făcuse Ginevra i se transformase într-un cuţit de gheaţă care îi înţepa pieptul.

Va rezolva asta imediat ce se va termina sărbătoarea. Se va refugia în munca sa. Avea o comandă importantă de îndeplinit, un altar de pictat la capela Sf. Bernard, plus două picturi ale Fecioarei; pe lângă acestea, proiectase Pasărea cea Mare, care trebuia pregătită pentru primul ei zbor.

Avea suficient de muncă pentru a-şi ocupa timpul.

* * *

Se auzi sunetul clopoţeilor în tot studioul, urmat de zgomotul făcut de uriaşa uşă de fier. Clopoţeii erau o invenţie a lui Leonardo, fiindcă Maestrul Andreea nu auzea niciodată

ciocănitul la uşă şi-i era teamă că ar putea ofensa vreunul din iluştrii săi patroni.

— Cine ar putea fi la ora asta? se întrebă Verrocchio şi trimise pe unul din tinerii săi ucenici să vadă. O clipă mai târziu, băiatul se întoarse cu răsuflarea tăiată anunţând că un grup de iluştri domni şi ilustre doamne aştepta jos, adică înşişi fraţii Lorenzo şi Giuliano de Medici, conducătorii Florenţei. Dar încă dinainte de a se grăbi Verrocchio pe scări, pentru a-şi întâmpina iluştrii oaspeţi, Lorenzo putea fi auzit cântându-şi una din compoziţii cu o voce falsă, în vreme ce urca scările:

Haide să ne veselim,
Cât mai trăim
Frumuseţea noastră s-a ofilit;
Tinereţea-i vremea iubirii,
Atunci să iubeşti…

El şi fratele său Giuliano intrară primii în cameră, râzând, începând apoi un alt vers. Lorenzo, care de la moartea tatălui său, Piero cel bolnav de gută, devenise Primul Cetăţean, iubea distracţiile şi de aceea oriunde mergea era însoţit de un cerc de comici, poeţi şi filosofi. Iar Lorenzo era un geniu al poeziei: scria *balatte, canzoni di ballo* şi *canzoni carnascialesche.* Influenţa întreaga viaţă artistică a Florenţei. Iubea şi versurile licenţioase, şi piesele de teatru, şi balurile mascate şi banchetele, iar florentinii îl iubeau, fiindcă deseori transformase oraşul în carnaval pentru ei.

— Aha, spuse Lorenzo când intră în cameră. Pictorul meu Andreea are o petrecere, dar nu ne invită şi pe noi. Şi cine, te întreb, te-ar putea iubi mai mult ca un Medici? Lorenzo gesticulă cu braţele spre Andreea şi apoi îl îmbrăţişă foarte călduros.

Lorenzo era magnetic, captivant, charismatic şi urât. Era îmbrăcat fără ceremonie, dar bogat, în *zuppone…* în cămaşă şi vestă. Ţăranii şi burghezii de pe străzi l-ar fi luat drept unul de-al lor. Faţa sa era aspră, cu un nas mare. În plus, suferea acum de una din crizele sale periodice de eczemă, iar bărbia şi obrajii îi erau acoperiţi cu o pastă de culoarea pielii. Avea un gât de bou şi un păr lung şi castaniu, dar se ţinea drept cu atâta graţie încât apărea întotdeauna mai înalt decât cei din jur. Ochii săi erau însă cea mai izbitoare trăsătură a sa, căci priveau totul cu

o intensitate prietenoasă, de parcă ar fi dorit să vadă prin oameni sau lucruri. Fratele său, în schimb, era foarte chipeş, cu o faţă feminină şi un păr blond cârlionţat.

Lângă Lorenzo şi Giuliano stătea Angelo Ambrogini Poliziano, poet şi filosof şi prieten apropiat al familiei Medici, şi poetul Luigi Puici. Ludovico Sforza, fratele ducelui de Milano, invitat al familiei Medici, stătea lângă frumoasa Simonetta Vespucci. Se zvonea că era amanta lui Lorenzo, dar nimeni nu era sigur; cert este că Giuliano era nebun după ea.

— Slavă Domnului că Simonetta nu este cu porcul de Sforza, spuse Sandro. Fratelui său nu-i plac decât cadavrele. Se zice că i-a înfipt ultimei sale amante un cui în piept, cât era încă vie, şi apoi a stat de veghe până ce aceasta şi-a dat ultima suflare. Crezi că fratele său e diferit?

Apoi Sandro îl părăsi pe Leonardo şi se grăbi spre Simonetta. Nu era un secret că şi el era îndrăgostit de ea. Devenise obsesia sa şi Leonardo se întreba cum poate picta faţa unei alte persoane, fiindcă faţa ei apărea ca o signatură în ultimele sale opere. Era o Venus florentină, cea mai admirată femeie din oraş. Femeile o admirau la fel de mult ca bărbaţii, fiindcă era blândă şi eterică, un model al virtuţii lumeşti şi al frumuseţii clasice. Nu-şi vopsea sprâncenele, care erau practic invizibile şi dădeau feţei sale o expresie de permanentă surpriză. Purta o rochie transparentă de mătase, fără mâneci, în stil veneţian, care îi scotea în evidenţă pielea palǎ şi sânii mari, un colier de safir şi o bentiţă asemănătoare care îi strângea bogatul ei păr blond – era însăşi moda.

Privi direct spre Leonardo şi îi zâmbi.

Sandro Botticelli, care era un intim al Medicilor, îl îmbrăţişă pe Giuliano şi schiţă câţiva paşi de dans cu Lorenzo, străduindu-se să atragă atenţia Simonettei, care îi îngădui s-o îmbrăţişeze.

— Deci, Andreea, spuse Lorenzo către Verrocchio, văd că ai muzicieni la tine.

— A, vă referiţi la elevul meu Leonardo? şi Andreea se întoarse să se uite după Leonardo şi impacientat îi făcu semn să se apropie de grup. Lucrează cu mine în grădinile dumneavoastră la repararea statuilor.

— Aşa am auzit, zise Lorenzo, zâmbindu-i lui Leonardo. Are o mulţime de daruri dumnezeieşti, însă am auzit că asta îl împiedică să-şi ducă la îndeplinire comenzile. Am aflat că bunii

călugări de la Sf. Bernard aşteaptă cu îngrijorare continuarea strălucitei sale opere care să le împodobească altarul. Dar, vezi tu, Leonardo, continuă Lorenzo bătându-l pe umăr pe Leonardo, aşa se întâmplă când Dumnezeu îţi dă prea multe daruri. Am înţeles că ai construit o liră care nu-i ca celelalte. De asta am venit… şi ca să-i vedem pe iubiţii noştri prieteni. Dar frumoasa Simonetta a dorit să vadă minunea şi să te audă cântând. Puteam să-i refuzăm ordinele?

Leonardo se înclină în faţa mai-marilor oraşului şi-i fu prezentat lui Lodovico, care era un individ pătrăţos şi greoi, cu tenul măsliniu şi părul negru ce fusese uns, astfel încât părea o caschetă de oţel. Simonetta îi luă mâna lui Leonardo şi, în timp ce ceilalţi îl priveau geloşi, îi spuse:

— Hai, Leonardo, arată-ne minunata ta liră.

Tocmai atunci apărură doi tineri în spatele lui Leonardo; ambii aveau cam vârsta lui. Cel mai înalt dintre ei, care avea părul negru foarte subţire, pielea pergamentoasă şi nişte ochi ca nişte pietricele, purta un pachet acoperit cu o catifea purpurie. Numele său era Tomaso Masini, dar îi plăcea să fie chemat Zoroastro da Peretola şi se lăudase că ar fi fiul nelegitim al lui Bernardo Rucellai, o rudă mai depărtată a familiei Medici. Era îmbrăcat ca un dandy, deşi unul nepotrivit, în nădragi portocaliu cu negru, tunică şi ciorapi lungi. Celălalt băiat era mai în vârstă decât Leonardo, un ticălos, însă unul dintre cei mai buni violonişti din Florenţa.

Cu gesturi exagerate, Zoroastro da Peretola îi înmână pachetul lui Leonardo.

— Când ai apărut? îl întrebă surprins Leonardo. Şi de unde ai ştiut să-mi aduci…

— Cineva care se pretinde omniprezent şi omniscient nu are voie să pună astfel de întrebări, răspunse Zoroastro, dar fără a-l privi pe Leonardo în ochi, părând nervos şi stânjenit.

— Vă rog să-l scuzaţi pe idiotul meu prieten, spuse Leonardo.

Cu toate că Peretola fusese deseori victima glumelor lui Leonardo, era o vulpe şireată. Avea un talent deosebit pentru mecanică şi era un bijutier desăvârşit, dar îi plăcea prea mult să se înconjoare într-o aură de mister. Învăţase o mulţime de şmecherii şi, cu toate că Leonardo era maestrul, Peretola îl învăţase trucul său de a crea flăcări incandescente turnând vin roşu într-o farfurie cu ulei special încins. Cerşetorii şi ţăranii ar fi

stat cu orele să-i pozeze lui Leonardo numai pentru a vedea acest miracol.

Probabil că s-a ascuns pe undeva în atelier, se gândi Leonardo. Ori şi-o fi construit vreun dispozitiv de ascultare…

— Nu este nevoie să te scuzi, tânărul meu prieten, spuse Lorenzo sarcastic, dar cu bunăvoinţă. La urma urmei, e un Medici, nu?

Obrajii şi gâtul lui Zoroastro parcă luaseră foc, dar cu toate acestea se înclină în modul lui obişnuit, exagerat.

Leonardo privi spre locul unde stătuse Ginevra şi o văzu privindu-l cu gelozie, în timp ce Nicolini o urmărea pe ea. Fata se întoarse imediat către admiratorii ei, dar Nicolini se uită urât la Leonardo. Faţa lui îngustă nu putea să-i ascundă mânia. Simţindu-se cumva răzbunat, Leonardo scoase lira din învelitoarea de catifea. Era făcută din argint, în formă de căpăţână de cal, şi fusese modelată perfect, fiindcă Leonardo învăţase multe de la Verrocchio. Dinţii calului foloseau la prinderea corzilor, lucru care îi amuză pe Lorenzo şi Simonetta, în mod deosebit. Severul Lodovico Sforza clătină din cap a apreciere şi spuse:

— Este foarte frumoasă. Avem totdeauna nevoie de astfel de artişti în ducatul nostru.

Aluzia nu-i scăpă lui Leonardo şi probabil nici lui Lorenzo, pentru care fusese făcută.

— Sunt sigur că arta lui Leonardo va dărui mai multă frumuseţe oraşului tău, zise Lorenzo. Mi-e teamă însă că în acest moment el are unele responsabilităţi şi obligaţii aici, în Florenţa.

— Florenţa este casa mea, zise Leonardo. Este izvorul inspiraţiei mele. Această adăugire fu făcută pentru Lorenzo, cu toate că invitaţia lui Sforza nu avea decât să-i crească reputaţia. Poate că într-o bună zi va avea nevoie de vreo favoare de la acest om, aşa că îi zâmbi lui Lodovico de parcă ar fi fost însăşi Simonetta.

— Te rugăm, cântă-ne ceva, ceru Simonetta.

Aşa că Leonardo începu să cânte în duet cu Atalante Miglioretti, care avea o voce gravă şi sonoră, ca de clopot. Toată lumea din atelier devenise atentă; iar cântecul, care fusese scris pe vremea când inima lui Leonardo era liberă şi el bântuia pe străzi toată noaptea, era deosebit de potrivit în acel moment:

Fie ca cel care nu poate să facă ceea ce visează
Să facă numai ceea ce poate. A visa-i o nebunie
Atunci când nu poţi visul împlini. Înţelept e-acela ce
Dacă nu poate, nici nu cutează să-şi închipuie.

Simonetta începu să aplaude înaintea tuturor; apoi, încălzit, Angelo Poliziano, cel mai de frunte poet al Florenţei, compuse propriile versuri pe aceeaşi melodic.

Albă-i fecioara, şi albă-i rochia ce-o poartă
Cu bobocei de trandafiri multicolori;
Şi mândru-i păr de aur îi încoronează chipul
Umbrindu-i fruntea, cu o semeaţă modestie.

În timp ce el cânta, Ginevra se depărtase de grupul ei şi venise lângă Leonardo, care-i simţea furia – de parcă *el* o umilise pe *ea.* Toţi bărbaţii se înclinau în faţa ei, făcând gălăgie; Simonetta se înclină şi ea, lăudându-i rochia şi minunatul ei păr. Ginevra păru că se linişteşte, fiindcă Simonetta părea într-adevăr dispusă să-şi împartă succesul cu ea. Cu toate că în mod evident Ginevra era cea mai frumoasă, tot Simonetta era cea care capta atenţia, cea care controla situaţia, care atrăgea dragostea celor mai creativi şi mai puternici oameni din Florenţa.

Apoi, Leonardo, privind la Simonetta, văzând-o atât de blondă şi palidă şi eterică precum aerul, se întoarse spre ea şi-i cântă; însă era astfel orientat spre Ginevra, încât privirea şi cuvintele cântecului păreau a-i fi adresate şi ei. În clipa aceasta, Leonardo era stăpân pe situaţie, deţinea controlul, ca şi cum i l-ar fi smuls Simonettei. În această clipă nu mai era fraierul, bastardul, artistul fără noroc. Şi cânta cu lira sa ecvestră, nu pentru Simonetta, ci pentru Ginevra:

Atât de calmă şi maiestuoasă ca o regină,
Ea linişteşte şi cea mai sălbatică furtună.

Când termină, Simonetta îl sărută pe obraz; Leonardo îi simţi parfumul de mosc, asemănător cu cel al Ginevrei, dar Simonetta avea un miros mai iute, aproape bărbătesc, ca şi cum, şi ea,

tocmai făcuse dragoste. Apoi privi la Ginevra şi ştiu că îl doreşte şi că nu avea de ce să se teamă de această manevră. Faţa ei era trasă, exprimând un amestec de furie şi gelozie; îi strânse braţul şi-l felicită. Faţa îi devenise roşie, ca atunci când făcuseră dragoste în casa tatălui ei, chiar sub nasul servitorilor şi al familiei.

Chiar atunci apăru Nicolini, pentru a-şi lua logodnica. Imediat, Leonardo simţi tensiunea dintre Nicolini şi grupul lui Medici, deoarece acesta era legat, economic şi politic, de aristocratica familie Pazzi. Pazzi erau cei mai mari rivali ai Medicilor în domeniul bancar şi-l urau în special pe Lorenzo, pe care îl acuzau că le închisese toate uşile politice.

Se făcură prezentările şi complimentele de rigoare şi abia apoi reuşi Nicolini să-şi retragă logodnica din acest cerc nobil. O împinse înainte, cu un gest care îl înfurie pe Leonardo, apoi îi şopti acestuia:

— Tinere maestru, putem vorbi între patru ochi?

Leonardo nu putu decât să aprobe. Se scuză, clătinând din cap atunci când Sandro Botticelli îl întrebă ce se-ntâmplă. Sandro îi urma, dar Nicolini se întoarse şi-i spuse:

— *Messer* Botticelli, vrei să fii atât de bun să o escortezi pe minunata mea logodnică spre fereastră pentru a lua o gură de aer proaspăt, fiindcă mi s-a plâns că aerul închis îi dă senzaţia de leşin? V-aş fi foarte îndatorat, deoarece nici eu nu mă simt prea bine şi va trebui să rămân aici câteva momente împreună cu Maestrul Leonardo, dacă binevoieşte să-mi ţină companie.

Toate acestea le spuse arătând spre cele două fotolii capitonate şi, cu toate că Ginevra părea nervoasă, plecă împreună cu Sandro. Nu-şi permitea să facă o scenă. Pentru a găsi o fereastră, Sandro trebuia să părăsească studioul şi să se ducă într-unul din celelalte ateliere. Se părea că într-adevăr Nicolini ştia cum s-o stăpânească pe Ginevra.

Dar Nicolini nu se aşeză. Stătea aproape de Leonardo şi acesta putea să-i simtă mireasma fetidă, o duhoare pe care nici cel mai bun parfum n-ar fi reuşit s-o ascundă. Mirosea greu a sudoare şi mâncare stricată, fiindcă avea dinţii stricaţi şi rari, deşi nu se observa decât foarte de aproape. Dar nu era altfel decât majoritatea cetăţenilor Florenţei; Leonardo era maniacul curăţeniei şi se spăla pe tot corpul într-un butoi, de trei ori pe săptămână.

— Tinere maestru, vom vorbi numai o dată. Apoi totul va fi uitat, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat niciodată.

— Da, îngăimă Leonardo, pe un ton defensiv; se trase un pic mai înapoi, depărtându-se de acest patrician puternic.

— Nu te amăgi că sunt idiot, fiule. Se poate să am o vârstă înaintată, dar nu sunt nici surd, nici orb, nici dobitoc. Crezi că nu ştiu ce simţi pentru Ginevra şi ce simte ea pentru tine? făcu o mică pauză, apoi continuă: Mă rog, o parte. Îl studia pe Leonardo, care la rândul său îi suportă privirea fără să clipească. Ştiu şi că te-ai culcat cu ea în casa tatălui ei. Vocea lui devenise joasă. Ştiu şi că aţi făcut dragoste sub scări, acum o oră, cocoşelule.

Leonardo simţi cum ia foc; Nicolini pusese să fie urmărit. Mâna stângă i se furişă spre pumnalul de la cingătoare.

— Ar fi ridicol de stupid din partea dumitale să încerci să mă ucizi aici, şi arătă spre dreapta, unde un bărbat spilcuit, foarte bine îmbrăcat, se îndrepta spre ei zâmbind. Nicolini părea foarte în largul său, ca şi cum ar fi fost obişnuit să facă afaceri pe muchie de cuţit. E un joc pe care n-ai cum să-l câştigi. Mă voi însura cu ea, indiferent de ce crede ea, că ar putea să mă facă să-l ajut pe tatăl ei, apoi să mă lase baltă. Şi ştii de ce?

— Ai terminat? întrebă Leonardo, controlându-se. Paznicul lui Nicolini stătea aproape de ei.

— Fiindcă o iubesc şi am mijloacele să o fac. Trebuie să nu te mai vezi cu ea, cu excepţia pozelor pentru portret. Poţi fi sigur că va fi însoţită aşa cum trebuie. Dacă vei încerca să o vezi, te voi ruina. Dacă va fi nevoie, te voi elimina. Tot ceea ce *ai putea încerca* nu va face decât să înrăutăţească situaţia Ginevrei, care va deveni prizonieră în casa ei. Adică a mea. Ai înţeles?

— Vă rog să mă iertaţi, domnule, spuse Leonardo tare, încercând să pună capăt acestei umiliri cât mai bine. Am ceva de făcut pentru *messer* Andreea.

Leonardo se întoarse şi îl văzu pe Zoroastro care îl privea zâmbind vag. Dar expresia lui se schimbă imediat într-una de îngrijorare:

— Ar trebui să fii mai atent, Leonardo.

— Cum adică? răspunse Leonardo, abia reţinându-şi lacrimile de mânie şi frustrare.

— N-am putut să nu aud conversaţia cu *messer* Nicolini.

— Vrei să spui că nu te-ai putut abţine să nu tragi cu urechea.

— Eşti prietenul meu. Eram îngrijorat…

Toscanelli întrerupse discuţia, chemându-l pe Leonardo, care se retrase să-l salute pe bătrânul său profesor şi pe băiatul care stătea lângă el.

— Mă bucur să vă văd arătând atât de bine, spuse Leonardo, dar vocea îi suna fals.

— Iar tu arăţi de parcă ai fi văzut acele spirite pe care m*esser* Nicolini nu mai pridídea apărându-le. Norocul tău că majoritatea membrilor academiei sunt mai bine pregătiţi în retorică şi logică decât bătrânul tău preopinent.

Leonardo începu să zâmbească, fără voia lui. Dorea cu disperare să fie singur ca să-şi lingă rănile, dar încercă să se concentreze pe flecăreala lui Toscanelli şi să-şi uite umilinţa. La urma urmei, Toscanelli era un om deosebit, ce merita respect. Leonardo n-ar fi ştiut nimic despre ceruri şi despre ţinuturile de dincolo de Florenţa dacă n-ar fi fost acest admirabil om.

Trebuia să se confeseze cuiva, dar cui?

Ginevra va fi cu siguranţă atât de bine păzită încât la fel de bine ar fi putut fi închisă într-unul din turnurile castelului lui Nicolini. Poate că ar putea vorbi cu Sandro, dar mai târziu. Şi până atunci, cu ajutorul lui Dumnezeu, va putea rezolva această problemă şi de unul singur.

— Dar voiam să-ţi prezint un tânăr cu care ai atâtea în comun, continuă Toscanelli. Şi tatăl său este notar, ca al tău. Mi l-a încredinţat pe tânărul Niccolò în grijă. Niccolò este şi el copil din flori, ca şi tine, şi foarte talentat ca poet, dramaturg şi retorician. Este interesat de tot şi pare a nu fi în stare să termine nimic! Dar, spre deosebire de tine, Leonardo, vorbeşte foarte puţin. Nu-i aşa, Niccolò?

— Pot foarte bine să vorbesc, *Ser* Toscanelli, spuse băiatul.

— Cum te numeşti?

— Ah, iartă-mi lipsa de maniere, maestre Leonardo, el este Niccolò Machiavelli, fiul lui Bernardo di Niccolò şi al Bartolemeei Nelli. Poate ai auzit de Bartolomeea, o poetă religioasă de mare talent.

Leonardo se înclină şi spuse cu o undă de sarcasm:

— Sunt onorat să vă cunosc, tinere domn.

— Aş vrea să mă ajuţi să-l educ pe acest tânăr domn, spuse Toscanelli.

— Dar eu…

— Prea eşti un lup singuratic, Leonardo. Trebuie să înveţi să împărtăşeşti din talentele tale. Învaţă-l să vadă aşa cum vezi tu, să cânte la liră, să picteze. Învaţă-l despre perspectivă, despre magie, învaţă-l viaţa pe stradă, despre femei, despre natura luminii. Arată-i maşinile tale de zburat şi schiţele tale de păsări. Îţi garantez, te va răsplăti.

— Dar e un copil!

— *Messer* Toscanelli, spuse Niccolò, cred că ar fi mai puţin deranj dacă aş rămâne aici şi aş încerca să mă fac util maestrului Verrocchio.

— Ce? întrebă Leonardo.

— Am discutat cu Maestrul Andreea ca tânărul să rămână aici următoarele câteva luni. A învăţat destule de la mine. Dar talentele lui au nevoie de public; casa mea este prea solitară pentru el.

— Dar pe dumneata te vizitează *toată lumea.*

— Am să-l iau înapoi după ce-i vei fi arătat ceva din viaţă. Are nevoie de ceva mai mult decât cărţi şi hărţi. Vrei s-o faci?

— Ar putea fi… periculos pentru el.

Toscanelli se rezemă de sculptura lui Verrocchio.

— Bine, spuse zâmbind. Dar te avertizez, tinere maestru, că şi el mânuieşte spada la fel de bine ca şi tine. Acum, vorbeşte cu el, şi zicând asta îl împinse cu piciorul pe Machiavelli spre Leonardo. Apoi se ridică în picioare şi Amerigo Vespucci şi Benedetto Dei, care stătuseră în capătul celălalt al încăperii, se repeziră spre el.

— Prea multă agitaţie aici. Fiţi atât de buni şi conduceţi-mă acasă, înainte ca străzile să se aglomereze din cauza sărbătorii.

— Poate ne vedem mai târziu. După ce…

— După ce-l vom lăsa pe acest babalâc în braţele lui Morfeu, îl întrerupse Toscanelli zâmbind. Acum condu-mă la Medici să le prezint omagiile, după care mă voi retrage.

— Ne întâlnim pe Ponte Vecchio, în timpul procesiunii, spuse Benedetto. Trebuie să vii cu noi. Toţi cunoscuţii tăi vor fi acolo. O să fie o nebunie.

Leonardo aprobă din cap, simţindu-se nervos şi însingurat, prins ca într-o capcană în această cozerie distinsă cu băiatul acesta ce-i fusese lăsat în grijă. O căută cu privirea pe Ginevra, dar nu se mai afla în încăpere. Nicolini stătea lângă tatăl ei, Amerigo de Benci, primind oamenii, ca şi cum căsătoria ar fi şi

avut loc şi urma să fie consumată curând. Leonardo nici nu putea să se gândească la Nicolini pătrunzând în Ginevra şi, cu toate acestea, nu putea scăpa de imaginea cheliosului Nicolini copleşind-o pe gingaşa Ginevra.

Putea chiar să vizualizeze camera în care va avea loc violul – fiindcă viol va fi: patul se afla pe o platformă înconjurată de cufere sculptate, care serveau atât ca scaune, cât şi ca dulapuri pentru lenjerie; aşternuturile erau de mătase de culoare stacojie, ca şi draperiile. Părul Ginevrei părea ascuns în cearceafuri. Albeaţa pielii sale era accentuată de culoarea lenjeriei; ochii îi erau închişi, de parcă realitatea crudă ar fi dispărut dacă nu mai era văzută. Şi Nicolini, cu braţele-i slabe, strivind-o cu greutatea lui. Nu făcuse decât s-o încalece, ca pe o curvă ordinară.

În cele din urmă, mintea lui Leonardo se limpezi. Se simţea cumva uşurat că Ginevra părăsise încăperea. Totuşi trebuia s-o găsească. Mai mult ca sigur, se ascunsese în intimitatea unuia dintre dormitoarele maestrului Andreea. Probabil că şi ea era panicată, ca şi el. Cel puţin, Leonardo cunoştea bine casa. Dar ideea de a o căuta dispăru imediat ce-l zări pe valetul lui Nicolini.

Va trebui să aştepte timpul potrivit.

Niccolò Machiavelli stătea lângă Leonardo, uitându-se atent la el cu preocupare. Era un băiat frumos, înalt şi bine proporţionat, dar faţa sa era incredibil de severă pentru cineva de vârsta lui. Părea că se simte foarte bine singur, în acest loc străin. Chiar curios, se gândi Leonardo.

— Cum îţi zice? întrebă Leonardo.

— Niccolò, răspunse băiatul.

— Şi n-ai nicio poreclă?

— Mi se spune Niccolò Machiavelli, acesta este numele meu.

— Bine, o să-ţi spun Nicco, tinere domn. Te deranjează?

După o pauză, îi răspunse:

— Nu, maestre. Pe faţă îi apăru un început de zâmbet.

— Deci noul tău nume îţi place, după câte văd.

— Mi se pare amuzant că vrei să-mi faci numele mai mic. Asta te face să te simţi mai mare?

Leonardo râse.

— Şi câţi ani ai?

— Aproape cincisprezece.

— Dar, de fapt, ai paisprezece, nu-i aşa?

— Iar tu nu eşti încă decât un ucenic al maestrului Andreea, cu toate că eşti cu adevărat un maestru, cel puţin aşa mi-a spus Maestrul Toscanelli. Cum eşti foarte aproape de a deveni maestru, nu preferi ca oamenii să te considere deja unul? Ori preferi să fii tratat ca un ucenic, ca unul din aceia de colo care umplu paharele cu vin? Ce spui, Maestre Leonardo?

Leonardo zâmbi din nou, începând să-i placă acest tânăr inteligent care se comporta ca şi cum ar fi avut de două ori vârsta sa.

— Poţi să-mi spui Leonardo, îi zise..

— Şi unde o să stau… Leonardo?

— Asta o să vedem noi, şi Leonardo privi din nou în jur căutând-o pe Ginevra. Unde era Sandro? se întrebă. Se făcea târziu.

Lumea începuse să plece pentru a se aduna la Palazzo Pazzi şi a se alătura procesiunii conduse de Jacopo de Pazzi spre Santi Apostoli, cea mai veche biserică din Florenţa. Un Pazzi adusese sfintele moaşte de la mormântul lui Christos în 1099, în timpul Cruciadelor. Şi un Pazzi le purta de la Santi Apostoli la Duomo în timpul ceremoniei. Cu siguranţă, fraţii Medici nu aveau niciun motiv să se grăbească să se alăture procesiunii, înainte ca ea să ajungă în apropierea Duomo-ului, cea mai magnifică biserică a Creştinătăţii. Biserica Medicilor.

Sfinţenia oraşului depindea de aceste relicve sfinte, cum ar fi de pildă nişte cremene adusă de la Sfântul Mormânt. Ele protejau oraşul de dezastre, ruină şi războaie; cu toate că o biserică ce avea anafura ar fi putut fi suficientă, relicvele şi imaginile nu puteau decât să ajute la manifestarea prezenţei Sfântului Spirit. *Cose sacre,* lucrurile sfinte, erau ca un magnet pentru sfinţenie şi o biserică florentină completă adăpostea corpul lui Christos, al îngerilor protectori şi al sfinţilor.

Leonardo fu chemat de Verrocchio şi se duse în grabă. Andreea era bucuros că Medici şi impresionanta lor companie îi făcuseră cinstea de a-i vizita *bottega,* mai ales în această noapte deosebită; obrajii îi erau roşii, un semn sigur că era agitat. Leonardo ştia întotdeauna când o tranzacţie se desfăşura în favoarea lui Andreea, fiindcă obrajii lui se înroşeau imediat, de parcă semnarea contractului şi strângerea mâinii îmbătau la fel ca vinul.

— Trebuia să-ţi transmit un mesaj, dar cu toată nebunia asta am uitat complet, spuse Andreea. Evident, nu avea nici cea mai mică idee că Leonardo era îndrăgostit de Ginevra. Te rog să mă ierţi, adăugă.

— Care era mesajul?

— Sandro o escortează pe *Madonna* Ginevra acasă. A vrut să nu te îngrijorezi şi vrea să vă întâlniţi la ora nouă pe băncile de la Palazzo Pazzi. A spus să nu-ţi faci nicio grijă, fiindcă a rezolvat el totul.

— Foarte încurajator, spuse Leonardo, nu fără o oarecare umbră de sarcasm.

— Mai târziu, poate mâine, când vom fi singuri – şi Andreea privi spre tânărul Machiavelli când spuse asta – trebuie să vorbim. Ai multe să-mi spui, iar la rândul meu am multe să-ţi comunic. Avem veşti bune de la Lorenzo.

— Asta era uşor de ghicit, spuse Leonardo. Dar ai dreptate, putem discuta şi mâine. Ce vom face cu acest tânăr domn?

— Ah, da, ucenicul lui *messer* Toscanelli… Ce mai faci tinere?

— Foarte bine, Maestre Andreea.

— Mai întâi, îl vom prezenta lui Tista, celălalt ucenic mai tânăr, cu care va împărţi camera.

— Nu ţi-a spus nimic *messer* Toscanelli despre băiat? întrebă Leonardo.

— Numai că este foarte isteţ şi agil, spuse Verrocchio. Trebuie să-l învăţ tot ceea ce pot, apoi se va întoarce la Toscanelli. Are talent la desen, poate că destinul său este să devină artist.

— Maestrul Toscanelli mi-a spus… să am grijă de el.

Verrocchio râse şi spuse:

— Nu cumva asta seamănă cu a-i pune otravă în lăptic? Privi la Leonardo, care nu se putu abţine să nu râdă.

— O să am grijă să nu frecventeze casele de toleranţă, spuse Leonardo.

— Dar bordelurile *trebuie* să fie o parte a educaţiei mele, spuse Niccolò cu onestitate. Maestrul Toscanelli este prea bătrân ca să mă ducă, dar am fost cu *messer* Dei.

— Aha, deci ai fost, spuse Verrocchio.

— Unde altundeva poţi învăţa despre politica statului?

— Şi cine ţi-a spus asta? întrebă Verrocchio.

— Pot să-ţi spun eu, zise Leonardo. Parc-ar fi cuvintele maestrului Toscanelli, dar cu siguranţă că el le-a spus cu ironie.

— Nu, Leonardo, nu ai dreptate, spuse Niccolò. Mi-a spus că străzile şi bordelurile sunt cei mai buni profesori, fiindcă bărbaţii sunt nişte stricaţi şi întotdeauna încearcă să-şi satisfacă poftele. Nu ai decât să-i asculţi pe oamenii importanţi atunci când sunt în braţele plăcerii. Însă trebuie să fii la curent şi cu ce spun oamenii simpli, dacă vrei să cunoşti cu adevărat lumea. Şi ai nevoie de protecţie...

— Băiatul poate sta în camera mea, spuse Leonardo, clătinând din cap, însă zâmbind. Să-i ceară lui Tista să-i aştearnă o saltea pe podea.

— Foarte bine, spuse Verrocchio. Dar a sosit vremea să faci scamatoria, fiindcă s-a făcut târziu şi lumea este nerăbdătoare să iasă pe stradă la sărbătoare. Ai promis că ne faci o scamatorie, şi avem oaspeţi de seamă.

— Da, spuse Leonardo, dar am nevoie de câteva clipe...

— Atenţiune, toată lumea, strigă Verrocchio aproape imediat, îl avem printre noi pe marele scamator şi prestidigitator Leonardo da Vinci, care a construit o maşinărie ce îl va ridica pe om în aer ca o pasăre, care poate pune vin într-un alt lichid şi să scoată flăcări fără frecare sau cu foc din altă parte.

Atunci Verrocchio fu întrerupt, la rândul său, de Lorenzo de Medici. Cu toate că majoritatea râsese la ideea unei maşinării de zburat, Lorenzo nu. Îşi părăsise grupul şi venise în mijlocul încăperii, aproape de Andreea del Verrocchio şi Leonardo.

— Scumpul meu prieten Andreea mi-a vorbit deseori despre inventivitatea ta, Leonardo da Vinci, spuse Lorenzo, cu o undă de sarcasm în glas. Dar cum crezi tu că poţi realiza acest miracol al zborului? Cu siguranţă că nu cu sfori şi scripeţi. Vei implora fiara zburătoare Geryon, aşa cum am citit că a făcut Dante, şi vei coborî pe aripile ei în tărâmul infernului? Sau te vei picta pur şi simplu pe tine pe cer?

Toată lumea râse la această glumă, iar Leonardo, care nu îndrăznea să-l înfrunte pe Medici, explică:

— Ilustrissime, se poate vedea cum bătăile din aripi reuşesc să poarte greutatea unui vultur prin aer spre înălţimi, până aproape de sfera focului primordial. Apoi, mişcarea aerului de deasupra mărilor umflă pânzele corăbiilor, purtându-le întreaga lor greutate cu mare viteză. La fel şi un om cu aripi suficient de mari şi construite aşa cum trebuie poate învăţa să învingă rezistenţa aerului şi să se ridice deasupra lui. La urma urmei, o

pasăre nu este altceva decât un instrument care funcţionează în conformitate cu legile matematicii şi stă în puterea omului să reproducă aceste mişcări întocmai.

— Dar omul nu este pasăre, spuse Lorenzo. O pasăre are tendoane şi muşchi ce sunt incomparabil mai puternici decât ai omului. Dacă noi am fi fost făcuţi pentru a fi avut aripi, Atotputernicul ni le-ar fi dat de la bun început.

— Deci credeţi că suntem prea slabi pentru a zbura?

— Într-adevăr, cred că lucrurile sunt destul de evidente pentru orice om de bun simţ.

— Dar, cu siguranţă, aţi văzut şoimi cărând raţe, ori vulturi cărând iepuri; şi uneori aceste păsări sunt nevoite să-şi dubleze viteza pentru a-şi putea prinde prada. Dar nu au nevoie decât de foarte puţină energie pentru a se susţine în aer şi să se balanseze cu aripile, găsindu-şi calea pe curenţii de aer pe drumul pe care îl au de parcurs. O simplă mişcare de aripi este suficientă şi, cu cât este mai mare pasărea, cu atât este mai domoală această mişcare. Acelaşi lucru este şi la oameni, căci noi avem mai multă energie în picioare decât ar fi necesar. Acest lucru se poate dovedi urmărind impresiunile lăsate de tălpile unui om pe nisip. Dacă pui pe altcineva să se suie în spinarea aceluia, impresiunile lăsate vor fi mai adânci. Dar, dacă îl pui pe acel om să sară în sus, vei observa că impresiunile lăsate la căderea pe pământ sunt şi mai adânci decât atunci când l-a avut pe celălalt în spinare. Acest lucru dovedeşte că omul are de două ori mai multă putere decât are nevoie pentru a se sprijini – mult mai multă decât este nevoie pentru a zbura ca o pasăre.

Lorenzo râse.

— Foarte bine, Leonardo. Dar trebuie să văd cu ochii mei această maşină care transformă oamenii în păsări. Cu *asta* îţi petreci tu preţiosul timp, în loc să lucrezi la preţioasele *mele* statui?

Leonardo îşi lăsă privirea în jos.

— Dar nu, îl întrerupse Verrocchio, Leonardo a fost cu mine în grădina dumneavoastră punându-şi în aplicare iscusinţa în repararea statuilor dumneavoastră…

— Arată-mi maşinăria, pictore, îi spuse Lorenzo lui Leonardo. Aş putea-o utiliza pentru a-mi învinge inamicii, mai ales pe cei

purtând uniforma celor din sud. Aluzia era la Papa Sixtus IV şi la familia florentină Pazzi. Poate fi utilizată?

— Nu încă, magnifica voastră excelenţă, încă mai am de lucru.

Toată lumea râse, inclusiv Lorenzo.

— Aha, mai lucrezi? Bine, în cazul ăsta te rog să-mi comunici atunci când va fi gata. Dar, judecând după performanţele dumitale, nu cred că cineva ar avea motive de îngrijorare.

Umilit, Leonardo nu putu decât să-şi plece privirea.

— Spune-mi, cât crezi că vei mai… lucra la ea?

— Cred că pot să afirm că maşinăria mea va fi gata de zbor în două săptămâni, spuse Leonardo, profitând de avantaj şi luând pe toată lumea prin surprindere. Îmi voi lansa Marea Pasăre de pe Muntele Lebedei din Fiesole.

Studioul fu umplut de murmure de surprindere.

Leonardo nu avea altă alegere decât să accepte provocarea lui Lorenzo; dacă nu, acesta i-ar fi ruinat cariera. Aşa stând lucrurile, era evident că ilustrissimul Medici îl considera pe Leonardo un *dilettante,* un geniu polivalent care însă nu putea fi creditat că-şi va duce la îndeplinire creaţiile. Dar era mai mult, fiindcă, abia acum, realiză Leonardo că pierduse totul; îşi putea permite să fie nesăbuit. Poate că bravând va putea s-o câştige pe Ginevra.

Şi poate, poate că era o posibilitate de a pune la punct această invenţie pentru Lorenzo.

— Iartă-mi remarcile răutăcioase, Leonardo, fiindcă toată lumea de aici îţi respectă opera, spuse Lorenzo. Dar voi lua în serios promisiunea: peste două săptămâni vom merge cu toţii la Fiesole. Acum, vedem scamatoria sau nu?

— Imediat, Ilustrissime, spuse Leonardo, şi cu o înclinare se retrase. Dacă aveţi puţină răbdare, voi aduce în faţa dumneavoastră o dezbatere teologică ce am avut privilegiul de a o avea cu fericitul mire, *messer* Nicolini. Apoi, ridicând vocea astfel ca să audă toată lumea, continuă:

— Ser Nicolini, vreţi să fiţi amabil să păşiţi în faţă, fiindcă vă voi arăta… un suflet!

Mulţimea îl împinse pe Nicolini în faţă, în mod clar cu împotrivirea sa, însă, pe moment, Leonardo îi făcuse pe toţi curioşi. Nimeni nu ar mai fi plecat la sărbătoare, cu toate că zgomotul străzii, deşi filtrat de ferestre şi pereţi, devenise din ce

în ce mai puternic. Leonardo privi în jur până când îl văzu pe Zoroastro da Peretola, care îi făcu semn, apoi dispăru printr-o altă uşă.

Avea nevoie de ajutorul lui Zoroastro.

— Pot să te ajut? întrebă Niccolò Machiavelli.

— Vino-ncoace, şi ieşiră din studio, intrând într-unul din ateliere. Această încăpere era utilizată ca depozit. Unelte şi rafturi şi cutii de tot felul erau aliniate pe lângă pereţi. Saci cu tot felul de materiale, bucăţi de marmură sau de piatră erau împrăştiate la tot pasul, şi era greu să-ţi poţi face drum prin toată această adunătură, fiindcă ucenicii erau prea comozi pentru a căra materialele mai departe decât era necesar ca uşa să se închidă. Lângă peretele cel mai îndepărtat era o statuie a lui David, ţinând între picioare capul lui Goliath. Era copleşitoare şi-ţi atrăgea imediat atenţia. Era poate cea mai bună operă a lui Andreea.

— Tu eşti? întrebă Machiavelli, vizibil impresionat.

Într-adevăr, era imaginea idealizată a lui Leonardo.

— Maestrul nu găsise pe nimeni care să aibă o figură cât de cât decentă, aşa că l-a utilizat pe Leonardo drept model, spuse Zoroastro, care tocmai intrase.

— N-avem timp de pierdut, spuse Leonardo nerăbdător, în timp ce cotrobăia pe rafturi, dar mai adăugă:

— Cel puţin ţi-ai revenit.

— Ce vrei să spui? întrebă Zoroastro îngrijorat.

— Când ai apărut în faţa lui Lorenzo păreai speriat ca o pisică. Ce făcuseşi, îi furaseşi inelul?

Zoroastro făcu o mişcare largă, ca şi cum ar fi făcut să apară inelul Primului Cetăţean prin magie.

— Care-i treaba cu sufletul? întrebă apoi, schimbând subiectul.

— Unde este pompa aceea pe care am construit-o? *Ştiu* că era pusă aici.

— Vrei să faci scamatoria cu porcul?

— Ai vopsit şi cusut intestinele, aşa cum ţi-am spus?

Zoroastro izbucni în râs.

— Asta urmează să fie sufletul? Nu este cumva un sacrilegiu? Râse din nou, apoi îi răspunse lui Leonardo:

— Da, prietene, am făcut ce mi-ai spus, cu toate că nu m-am gândit că o să utilizezi această scamatorie în faţa unui public atât de… distins.

— Ajută-mă să găsesc ceea ce-mi trebuie.

— E-aici, dragă Leonardo, am pus totul la un loc. Apoi îi indică tânărului Machiavelli să care pompa, în timp ce el ridică o cutie vopsită în culori strălucitoare.

— Sper că ai braţe puternice, tânărul meu prieten. Apoi, către Leonardo: Care este semnalul?

— Voi bate din palme o dată.

Zicând acestea, Leonardo ieşi din magazie şi-şi făcu intrarea triumfal în salon. Publicul devenise impacientat, iar Nicolini stătea cu un pas în faţa celorlalţi, consternarea citindu-i-se pe faţă. Era ceva umilitor pentru el.

— Şi acum, începu Leonardo, iată ce se petrece în mod inevitabil cu un spirit care nu este protejat de carnea muritoare.

— Blasfemie! strigă Nicolini.

Leonardo bătu din palme şi deschise uşa. Imediat, apăru o membrană albicioasă. Suflul pompei de afară nu putea fi auzit din salon; membrana se umfla, ocupând intrarea, devenind din ce în ce mai mare, ameninţând să ocupe fiecare colţişor al încăperii.

Leonardo se dădu maiestuos într-o parte, făcând loc sufletului în expansiune să crească.

— Aşa cum puteţi vedea, el trebuie să umple orice vid. Dar, la fel ca orice fiinţă muritoare, nici el nu poate scăpa constrângerilor lumii pământeşti… adică această cameră!

Mulţimea se dădu într-o parte, unii ţipând de teamă, alţii râzând nervos. Faţa lui Nicolini se albise şi el se dădu înapoi, dar Lorenzo scoase un ac de la unul din servitorii săi şi sparse sufletul neastâmpărat. Se simţi un uşor miros de vopsea şi clei şi grăsime animală.

Lorenzo zâmbi şi spuse:

— L-am trimis pe spirit în lumea sa. Nicolini îşi făcu loc cu coatele şi părăsi camera; grăbindu-se în urma sa era Andreea del Verrocchio, cu toate că era gazdă. Dar Ilustrissimul părea mulţumit, fiindcă nu avea niciun chef de procesiunea Pazzi.

— Abia aştept viitoarea noastră întâlnire. Sper că nu uiţi. Simonetta, care stătea lângă Lorenzo şi Giuliano, păşi în faţă şi-l îmbrăţişă pe Leonardo, sărutându-l uşor pe obraz.

— Eşti un vrăjitor. Apoi se întoarse spre ceilalţi şi spuse:

— Nu este vremea să mergem la sărbătoare? Ilustrissime? spuse ea lui Lorenzo, indicându-i că el este cel care trebuie să preia conducerea.

Aşa că încăperea se goli în jurul lui Leonardo şi el se simţea ca şi cum o cortină neagră căzuse în jurul său şi se cutremură, ca abia trezit din somn.

2
Porumbelul în flăcări

Drăguţă păsărică, martiriul meu continuă…
— TIlia d'Aragona
Orice instrument trebuie să fie făcut pe baza experimentelor.
— Leonardo da Vinci

Râul Arno, cufundat în întuneric, reflecta torţele procesiunii care trecea pe poduri. Ţărani veniţi din satele din jur îşi biciuiau corpurile murdare de ţărână cu biciuri şi lanţuri, în timp ce preoţii lor cărau preţioasele relicve din bisericile lor, păzind oasele sfinţilor şi lemn din sutele de cruci ale lui Christos, croindu-şi drum către inima Florenţei. La fel, şi cetăţenii Florenţei umpleau străzile şi ulicioarele oraşului, luminat feeric de luminile torţelor.

Umbre uriaşe jucau pe pereţii clădirilor, până spre acoperişuri, pe arcade, de parcă ar fi fost spirite şi demoni veniţi de pe celălalt tărâm. O mulţime de mirosuri, parfumuri şi duhori irespirabile se amestecau în aer: carne friptă, caprifoi, miros greu de lumânări de ceară, excremente şi urină, miros de cai şi vite, de vin şi cidru, transpiraţie acră, miros dulceag de parfum aplicat pe corpuri nespălate. Ţipete şi râsete şi chiote şi tot zgomotul mulţimii erau asurzitoare, un val imens de oameni înghesuindu-se pe străzile oraşului. Prostituatele îşi părăsiseră cartierul, care se întindea de la Santa Giovani până la Santa Maria Maggiore; îşi făceau loc prin mulţime, ca şi pungaşii şi hoţii de buzunare, copiii străzilor Florenţei. Cerşetorii mulţumeau îndelung pentru fiecare *denaro* primit şi salutau cu gesturi largi trecerea câte unei *carrocio* roşii, cu steaguri şi cu caii lor îmbrăcaţi tot în roşu. Negustori şi bancheri şi breslaşi de tot felul treceau călare pe cai mari sau în trăsuri confortabile, în timp ce servitorii lor mergeau alături, pe jos, pentru a le face drum prin mulţime, cu ameninţări şi gesturi brutale.

Ridicându-se din străzile luminate de torţe, ca nişte minarete sub o cupolă cerească, care fusese din greşeală confundată cu imaginile lui Dante despre infern, se profilau Il Duomo, Baptisteriul şi Plazza della Signoria. Erau scăldate în luminile torţelor, împodobite cu steaguri, dar lumina lor era aproape

lichidă, de culoarea untului topit. Lumânările lor ardeau în spatele geamurilor transparente, mărturie a miracolului înălţării; căci era Ajunul Paştelui, iar Florenţa nu căzuse încă sub incidenţa interdicţiei papale.

Leonardo îşi făcea loc prin mulţime către Palatul Pazzi. Străzile aglomerate, zgomotoase erau o oglindă fidelă a sufletului său zbuciumat; şi mergea grăbit, cu mâna stângă odihnindu-se pe mânerul hangerului, pentru a îndepărta hoţii ori pe cei ce se distrau tăind hainele trecătorilor. Alături de el păşeau Niccolò Machiavelli şi Zoroastro da Peretola. Mergeau braţ la braţ, cu Niccolò la mijloc. Băiatul insistase să meargă cu Leonardo. Toţi cei care fuseseră în *bottega* lui Verrocchio plecaseră şi ei către Palatul Pazzi, iar, dacă ar fi fost lăsat singur, acest geniu precoce ar fi bântuit pe străzi în căutarea târfelor sau ascultând discursul cine ştie cărui ţăran murdar.

Îşi făceau loc cu greu prin mulţime şi în fine ajunseră pe Via del Proconsolo la Palatul Pazzi, care era împodobit cu steaguri albastru cu auriu care atârnau de la balcoane şi de ia balustradele ferestrelor. Palatul, cu pereţii săi stilizaţi, decoraţi cu medalioane reprezentând însemnul heraldic al familiei Pazzi, ocupa un întreg cvartal.

Procesiunea începuse deja, fiindcă Leonardo îl zări pe patriarhul familiei Pazzi, bătrânul Jacopo de Pazzi. Era un bătrân încă în plină putere şi acum stătea drept, călărind un cal de război. Alături de el călăreau fii săi Giovanni, Francesco şi Guglielmo. Guglielmo se căsătorise cu sora favorită a lui Lorenzo de Medici, Bianca, şi aceasta se afla lângă el, într-o litieră de brocart, înconjurată de un echipaj al familiei de Medici, ce avea simbolurile familiei brodate pe mânecile tunicilor; cu excepţia lor, familia Medici era absentă. Toţi Pazzi erau îmbrăcaţi în haine scumpe, albastru cu auriu, iar Jacopo avea un fel de mantie brodată cu delfini cu fir aurit. Pajii lor purtau livrele în culorile familiei, ca şi căpetenia cavalerilor, ce comanda, simbolic, un pâlc de şaisprezece călăreţi în armură. Procesiunea se întindea pe mai bine de o milă şi întreaga populaţie a Florenţei părea să ia parte la ea; îmbrăcaţi în anterie negre sau gri, preoţii şi călugării şi călugăriţele erau ca nişte spirite sanctificate plutind în bătaia brizei. Purtau lumânările cât mai sus, pentru a nu-i arde pe cetăţenii ce se înghesuiau în ei; iar lumina lumânărilor

părea un nor asemănător cu cel care se spune că i-a condus pe vechii israeliţi prin deşert.

Excelenţa sa Arhiepiscopul îl aştepta pe Jacopo la Santi Apostoli, care se afla lângă Ponte Vecchio. Spre deosebire de Duomo, biserica nu era decât una parohială, dar se spunea despre ea că fusese ctitorită de Carol cel Mare, iar tabernacolul ei fusese făcut de Giovanni della Robbia din terra-cotta. Arhiepiscopul însuşi ţinea bucăţele de stâncă de pe mormântul lui Christos. Cu mare pompă şi evlavie, va înmâna aceste sfinte relicve bătrânului Pazzi.

Dar ele erau destinate Duomoului, biserica unde aştepta familia Medici. În seara aceasta, spiritul lui Christos va arde între zidurile Florenţei, simbolizat de aceste cremene şi sfânta pasăre a focului ce aducea noroc celui mai norocos oraş din lume.

— Îl vezi pe Sandro? strigă Leonardo la Zoroastro da Peretola, în timp ce-l ţinea strâns pe Niccolò, altfel băiatul ar fi fost înghiţit de mulţime. Băncile erau pline, mai ales cu femei şi copii, iar Leonardo nu-l vedea pe Botticelli pe nicăieri.

O femeie de vârstă mijlocie, elegantă, cu trăsături bine cizelate, ce-şi purta părul negru înfăşurat într-un văl, cu două cosiţe căzându-i pe spate, cum se purtase odată, stătea lângă Leonardo, discutând aprins cu o doamnă cu aparenţe de matroană, care în mod evident era o simpatizantă a familiei Pazzi. Bârfele din săptămâna aceasta se concentraseră pe ultima acţiune a lui Lorenzo de Medici împotriva familiei Pazzi. Doi clienţi ai familiei Medici contestau moştenirea unei anume Beatrice Borromeo, soţia lui Giovanni de Pazzi. Tatăl ei murise fără a-şi face testamentul şi că reclama moştenirea, care era foarte mare. Dar Lorenzo îşi utilizase influenţa asupra Consiliului, făcând să se voteze, retroactiv, o lege în favoarea prietenilor săi. Conform acestei legi, moştenirea oricărei persoane care murea fără a lăsa un testament trecea nu asupra fiicei, ci asupra celui mai apropiat moştenitor de parte bărbătească. Fiul lui Giovanni, Francesco, fu atât de înfuriat de această nouă lege, încât decise să părăsească Florenţa, stabilindu-se la Roma.

— Trebuie să mărturisesc că sunt surprinsă că Francesco s-a întors de la Roma pentru a participa la procesiune, spunea femeia elegantă.

— N-ar trebui, era de datoria lui să-şi onoreze familia.

— Dacă Medici nu renunţă la această lege, va fi tărăboi mare între cele două familii, ţine minte ce-ţi spun. Şi să nu crezi că noi n-o să suferim, mai ales noi femeile.

— Eh, spuse matroana pufnind şi privind în jur. Suntem născute pentru suferinţă. Şi eu cred că Ilustrissimul a fost supărat fiindcă fratele său a pierdut anul acesta cursa *palio,* în faţa unui Pazzi, asta cred eu.

— Ţine minte ce-ţi spun, o să fie mare tărăboi.

Tânărul Machiavelli, care în mod evident trăsese cu urechea la conversaţia celor două femei, îi spuse lui Leonardo:

— Nu pot să cred că Ilustrissimul ar face rău unei familii atât de importante doar din cauza unei curse de cai, n-am dreptate?

— Vino-ncoace, spuse Leonardo, distrat. Unde naiba e Sandro? se întrebă. Şi, că tot veni vorba, unde s-a dus Zoroastro? începu să se gândească la ce era mai rău. Poate că s-a întâmplat ceva cu Ginevra. Leonardo se plimbă nervos prin zona băncilor încă o dată; aglomeraţia se mai domolise, dar foarte puţin. Abia atunci realiză că Niccolò se depărtase de el. Intră în panică, îl strigă, dădu peste un grup de doisprezece băieţi, toţi purtând livreaua unei familii nobile, probabil noi membri ai unei fraternităţi patronale: *armeggiatori.*

Dar aceşti băieţi nu purtau arme.

— Sunt aici, spuse Niccolò făcându-şi loc printre băieţi. Ascultam ce vorbeau nişte femei. Spuneau ceva despre transformarea pielii pentru a elimina ridurile. Vrei să asculţi ce spuneau?

Leonardo încuviinţă din cap, surprins cât de animat a putut să devină noul său protejat. Dar încă era cu gândul departe. Acum îl căuta din priviri pe Zoroastro, în timp ce Niccolò vorbea. Sandro ar fi trebuit să fie aici.

Niccolò vorbea de parcă ar fi tăcut ani întregi. Faţa sa redevenise cea a unui copil, lepădând masca aceea de maturitate pe care o purtase la prima lor întâlnire. Îl considera pe Leonardo un egal, cineva cu care în sfârşit se simţea bine, după lungile zile şi nopţi de studiu cu maestrul Toscanelli şi elevii săi.

— Femeile ziceau că trebuie să iei un porumbel alb, îi jumuleşti penele, îndepărtezi aripile şi picioarele şi intestinele. Acestea trebuie aruncate. Apoi iei cantităţi egale de suc de struguri şi ulei de măslin şi cât ulei îţi trebuie pentru doi

porumbei. Toate acestea sunt apoi topite împreună, iar cu soluţia obţinută te speli pe faţă. Cu toate că aceste femei păreau din înalta societate, numai prostii din astea au discutat. Zâmbi dispreţuitor. În sfârşit, un zâmbet.

— Poate că ceva din ceea ce spun ele este adevărat, replică Leonardo. Cum poţi să le acuzi de ignoranţă până când nu testezi ceea ce spun?

— Dar e un *nonsens.*

— Vino, spuse Leonardo, luându-l pe băiat de cot. Nu pot să-l aştept pe Zoroastro toată noaptea. Încă o dată îmi trage clapa, da-r-ar boala-n el! Leonardo privi în jur şi i se păru că-l vede pe Zoroastro vorbind cu un bărbat care semăna cu Nicolini. Cei doi stăteau în apropierea unei trăsuri; dar era prea întuneric şi ei erau prea departe, iar luminile torţelor puteau să-i joace feste.

Leonardo îşi făcea loc prin aglomeraţie căutându-i pe Zoroastro şi pe Sandro, până când Niccolò strigă:

— Uite-l! şi arătă spre cineva care îşi flutura mâinile şi-l striga pe Leonardo. Se îndreptară într-acolo.

— Te-am văzut vorbind cu cineva care semăna cu Nicolini, îi spuse Leonardo lui Zoroastro.

Acesta păru surprins.

— Deci zvonurile despre ochiul tău de şoim sunt false; la urma urmei, nu poţi vedea şi pe întuneric. Nu, Leonardo, n-am putut să mă apropii de *messer* Nicolini, nici de *madonna* Ginevra. Dar prietenul tău, da. Priveşte.

Zoroastro arătă spre primele trăsuri din procesiune, care se îndreptau agale spre sud-vest, spre Palatul Signioriei, spre bătrâna biserică Santi Apostoli.

Leonardo căută cu privirea şi văzu un bărbat care ar fi putu fi Sandro, într-o caleaşca somptuoasă purtând însemnul familiei Pazzi şi un altul albastru cu alb. Dar lumina pâlpâitoare a torţelor părea să modifice însăşi natura mişcării, separând cauza de efect.

— Este Sandro, iar domniţa de lângă el este Ginevra, spuse Zoroastro. Albastrul şi albul sunt culorile familiei Nicolini.

— Ce face în caleaşca lui Nicolini?

— Nicolini este călare chiar în spatele fraţilor Pazzi. Va intra în biserică alături de ei şi probabil va atinge cremenele sfinte. Ce onoare!

— Deci nu te-ai putut apropia să vorbeşti cu ei, spuse Leonardo. Cu toate că mulţimea se deplasa lent, din cauza aglomeraţiei era imposibil să te apropii de caleaşca lor.

— Nimeni nu se poate apropia. *Armeggiatorii* familiei Pazzi mi-ar pune imediat o lance în piept. Dar Sandro m-a văzut.

— Şi?

— Mi-a strigat că se va întâlni cu tine la Colţul Diavolului imediat ce va zbura pasărea. Presupun că-ţi va explica el atunci.

— Dar Ginevra?

Zoroastro clătină din umeri.

Să fie posibil oare să ne întâlnim cu toţii mai târziu? se gândi Leonardo. Dar cu siguranţă că nebunul de Nicolini şi pusese laţul în jurul Ginevrei.

— Părea în regulă? Spune-mi, Zoroastro!

— E greu să-ţi dai scama, Leonardo. A fost un miracol că l-am recunoscut pe Sandro. Zoroastro făcu o pauză, ca şi cum ar fi cântărit ceea ce avea să spună, apoi continuă: Dar părea, cred eu, că plânsese, fiindcă faţa ei părea umedă. Dar cine ştie? Torţele pot crea efecte ciudate.

— Trebuie s-o văd, spuse Leonardo, arzând de furie. Nimeni nu mă poate opri, nici măcar *Ser* Nicolini; dar, chiar şi aşa cum era de furios, ştia că va trebui să tragă de timp.

În timp ce se deplasau spre nord spre Duomo, Niccolò pălăvrăgea încontinuu; nou-descoperita libertate şi agitaţia sărbătorii îl încântau. Se transformase în mod miraculos din nou într-un băieţel.

— Am învăţat multe prostii de la acele femei, spunea el sucindu-şi gâtul pentru a nu pierde nimic din paradă.

Un cal uriaş dădu din picioare, zvârlindu-şi cavalerul pe pavajul pus odinioară chiar de către romani; cei care mergeau în spatele lui continuară însă procesiunea, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Cu toate că sacul cu schiţe îi alunecase şi-i lovea picioarele, Leonardo nici nu simţea. Gândurile sale treceau de la Ginevra la Nicolini.

— Poate că unele dintre ele vă interesează, Maestre Leonardo, spuse Niccolò, mai ales formula lor pentru vopsea de orice culoare, cu care se pot vopsi *corni,* pene, blăni, piele, păr şi alte lucruri. Ai putea testa superstiţiile lor. Să fi fost aici o umbră de sarcasm?

Fără a aştepta răspuns de la Leonardo, continuă:

— Trebuie strânsă apă de ploaie, sau de izvor ori urină de la un copil de cinci ani şi amestecată cu oţet alb, var nestins şi cenuşă de stejar până când lichidul se reduce cu o treime. Apoi se strecoară lichidul printr-o bucată de pâslă. După aceasta, se pune alaun în soluţie, se adaugă culoare şi apoi se pune în ca obiectul care trebuie vopsit.

Leonardo nu putea să nu-l audă pe băiat, dar cu jumătate de ureche; stoca informaţiile în catedrala amintirilor sale, aşa cum îl învăţase Toscanelli. Îşi modelase catedrala mnemonică după Duomo, cu toate că structura imaginaţiei sale, comparată cu construcţia lui Giotto şi a lui Brunelleschi, care era mândria Florenţei, era idealul platonic: perfecţiunea însăşi.

Stocă reţeta într-o nişă a baptisteriului, unde colora în roşu apa unei fântâni sculptate în piatră care ţâşnea din faţa schimonosită a logodnicului Ginevrei.

Fiindcă se gândea la sânge.

* * *

Pe Via de Pecore, în apropiere de ghetoul evreilor şi de hanurile pe lângă care puteai găsi cu uşurinţă o prostituată, şi totuşi, foarte aproape de Baptisteriu şi de marea catedrală Santa Maria del Fiore, cunoscută sub numele de Duomo, era un avertisment fixat de un stâlp. Un număr mare de torţe luminau proclamaţia.

> *Magnificii şi iluştrii Signori etc. ordonă şi anunţă pe toată lumea, aşa cum au cerut unii cetăţeni ai Florenţei, că în Florenţa se înfiinţează o armaggeria călare, cu, precum se înţelege, un număr mare de cavaleri, iar, dacă apare vreun accident în care o persoană, de orice rang ar fi ea, este rănită, mutilată sau omorâtă de numiţii armeggiatori cu lăncile ori cu caii lor în ziua aceasta şi mai ales, în Ajunul Pastelul în oraşul Florenţa, niciun oficial al comunei Florenţa nu este vinovat şi nici nu poate, fi reclamat în orice fel. Pentru aceasta am dat această proclamaţie după o deliberare solemnă a Segnioriei.*

Leonardo nu dădu prea mare atenţie proclamaţiei căci astfel de anunţuri erau puse pe stâlpi de fiecare sărbătoare. El şi

prietenii săi îşi făceau loc cu greu către biserică, deşi părăsiseră procesiunea şi se îndreptau direct către aceasta.

Străzile şi uliţele aglomerate puţeau din cauza baligilor de cal, fiindcă sute de devotaţi ai Medicilor se înrolaseră în *armaggeria.* Procesiunea familiei Medici, venind din direcţia opusă celei din care venea cea a familiei Pazzi, se mişca încet către catedrală. Procesiunea era formată de brigăzi, fiecare de câte doisprezece oameni – doisprezece, numărul apostolilor – după cum cerea legea.

Funcţia *armaggeriei* era să arate puterea brigăzilor. Deseori, o încăierare între brigăzi aparţinând unor familii rivale transformase o sărbătoare în teren de bătălie. Dar, de cele mai multe ori, cei care erau răniţi erau oamenii simpli şi nu *messerii* care se încăieraseră. Toate odraslele marilor familii care erau de partea Medicilor – Neroni, Pandolfini, Acciaiuolli, Alberti, Rucellai, Alamanni, printre altele – purtau culorile acestora; iar Lorenzo şi Giuliano, marii seniori al brigăzilor, erau de asemenea călare. Aveau cai identici, suri, dar de la Regele Ferrante al Neapolelui.

Avangarda procesiunii Pazzi urma să sosească curând dinspre sud, putând fi auzite trompetele pajilor.

— Sandro se supune unui mare risc, participând la procesiunea Pazzi, spuse Leonardo lui Zoroastro, în timp ce se apropiau de catedrală. Se compromite ca prieten apropiat al lui Medici. Nu-mi place asta şi sunt îngrijorat mai ales pentru Ginevra. Sper că Ilustrissimul îşi poate controla oamenii, fiindcă sunt sigur că se va vărsa ceva sânge în seara aceasta.

— Doamne fereşte, în Ajunul Paştelui!

— Nu ştiam că eşti atât de religios, Zoroastro, spuse Leonardo sarcastic.

— Puţini îmi cunosc profunda spiritualitate, răspunse acesta. Zâmbetul însă rămase nevăzut din cauza întunericului.

— Cred că relicvele sfinte reprezintă o asigurare, fiindcă atât Medici, cât şi Pazzi au un mare respect pentru obiectele sfinte. Leonardo slăbi strânsoarea de oţel cu care îl ţinea pe Niccolò, apoi îi spuse:

— N-am chef să te caut prin aglomeraţia asta. Trebuie să rămâi aproape de noi, ai înţeles?

Băiatul încuviinţă din cap, dar atenţia sa era furată de brigada temută a Fraţilor Nopţii, călugări dominicani îmbrăcaţi în negru care purtau titlul neoficial, dar temut de toată lumea, de

Inquisitore. Brigada era îmbrăcată somptuos de către familia Medici în armură şi livrea de catifea roşie şi aur. Lăncile şi săbiile luceau sinistru în lumina torţelor. Caii erau şi ei la fel de bine costumaţi ca şi călăreţii. Peste cincizeci de purtători de torţe îmbrăcaţi în damasc albastru şi tunici scurte cu blazonul familiei Medici mergeau înaintea şi înapoia brigăzilor, ce erau conduse de Lorenzo şi Giuliano. Acesta din urmă era îmbrăcat în armură de argint, un pieptar de mătase brodat cu perle şi argint şi un rubin uriaş; fratele său Lorenzo, nu atât de frumos, dar cu siguranţă cea mai puternică prezenţă a procesiunii, purta o armură uşoară peste nişte haine simple cu care fusese la petrecerea de la Verrocchio şi o mantie largă cu crini şi inscripţia *Le temps revient.* Totuşi, ca o concesie făcută pompei ceremoniei, purta scutul său, care conţinea „Il Libro”, diamantul uriaş despre care se spunea că valora douăzeci şi cinci de mii de ducaţi; se afla sub stema familiei Medici – cinci scuturi şi trei *fleurs de lis,* ultimele cadou pentru bunicul lui Lorenzo de la Ludovic, regele Franţei.

În faţa fraţilor Medici mergea o falangă de preoţi în haine albe, capelani, corişti, băieţi de altar, trompeţi comunali şi confrerii penitenţiale în jurul unei mantii de cel mai pur damasc, deasupra căruia se afla pictura unui sfânt. Mulţimi de muncitori, făurari, negustori, ţărani şi maeştri strigau *„Misericordia!”* şi cereau iertarea păcatelor la trecerea picturii.

— Este Doamna Noastră de la Impruneta, spuse Zoroastro, referindu-se la imaginea sacră purtată de dominicani într-o litieră devoţională. Este cunoscută pentru multe miracole. Se pare că Medici au nevoie mare de ajutorul ei de au adus-o de la biserica ei.

Biserica pretindea că însuşi Sf. Luca o pictase şi nu nega că imaginea putea afecta în mod miraculos vremea. Cei din Florenţa o adorau pe Doamna de la Impruneta fiindcă era expresia dragostei lui Dumnezeu, un miracol tangibil în mijlocul lor. Aveau dovada absolută a puterilor supranaturale ale picturii: nu plouase niciodată când Impruneta făcuse parte din procesiune, într-adevăr, Dumnezeu n-ar fi lăsat niciodată ca lacrimile sale să cadă pe o imagine sfântă.

Dar imediat ce Zoroastro termină de vorbit, începu să picure şi curând începu o ploaie torenţială. A fost o tăcere bruscă, urmată imediat de murmure nervoase, căci mii de femei şi

bărbaţi şopteau, parcă temându-se că ar putea fi auziţi. Apoi începură ţipetele; mulţimea începu să intre în panică. Spectatorii alergau să se adăpostească sub arcade, acoperişuri şi tocurile uşilor; pavajul începu să reflecte strălucirea palidă a torţelor. Cei din procesiune se uitau în jur, căutând încurajare, cu toate că Lorenzo şi Giuliano încercau să-i încurajeze să continue.

După ce se adăposti sub o arcadă cu Leonardo şi Niccolò, Zoroastro zise:

— Este semn rău.

— E o prostie, spuse Niccolò, dar căuta cu coada ochiului la Leonardo să vadă ce spune acesta.

— Copilul are dreptate, spuse Leonardo. E o coincidenţă, una nefericită însă pentru Medici.

— Cred că Doamna de Impruneta nu mai vrea să fie folosită de Medici. Este noaptea Pazzilor, spuse Zoroastro.

— Vorbeşti despre o pictură de parcă ar fi Maddona însăşi, spuse Leonardo. Ca ţăranii, crezi că o imagine este mai reală decât viaţa. O pictură nu poate vedea, nu poate simţi, nici schimba vremea. Dacă ar putea, aş fi un om respectat şi bine plătit taumaturg, nu un amărât de pictor sărac. Se reţinu, fiindcă fusese prea dur cu prietenul său.

— Blasfemie de cristelniţă, spuse Zoroastro sarcastic, fără a părea supărat; juca un alt rol, poate pentru a-şi ascunde adâncimea sentimentelor şi vorbea încet şi liniştit:

— Pentru un bărbat care a transformat pensula şi pigmenţii în singurele sale obiecte de adoraţie. Nu sunt surprins că îţi este greu să treci la adevărul lui Christos. Cred că ai petrecut prea mult timp cu Toscanelli şi cu evreii ăia care stau în cartierul târfelor.

— Maestrul Toscanelli se duce la messă şi ia agheasmă în fiecare zi, spuse Niccolò. Întotdeauna pui semnul egal între inovaţie şi blasfemie?

Leonardo zâmbi, dar îi trecu repede.

— Sunt convins că sfintele scripturi reprezintă adevărul suprem, spuse în linişte. Dar trebuie să mărturisesc că nu iau în serios invenţiile, călugărilor, care-şi ordonează viaţa după rămăşiţele sfinţilor. Nu oferă nimic altceva decât cuvinte şi primesc în schimb o mulţime de daruri doar fiindcă pretind că au puterea de a aduce paradisul asupra sufletelor sensibile, ca tine.

— Să-ţi aduci aminte de aceste cuvinte când vei fi pe patul de moarte.

Dar nici nu termină bine aceste cuvinte, că în stradă începu bătălia. Unii tineri îl trăseseră pe unul din *armeggiatorii* lui Medici de pe cal. Lorenzo se apropie imediat de cel căzut, care era un conducător al unei brigăzi, şi ţipă la *armeggiatori* şi spectatori că vărsarea de sânge în prezenţa Madonnei ar aduce ghinion oraşului.

În timp ce Leonardo privea, îngrijorat de procesiunea Pazzi, care se va apropia în curând, fiindcă în mod sigur urmau necazuri; iar Ginevra şi Sandro ar putea nimeri în mijlocul lor. Dar Lorenzo şi Giuliano împrăştiaseră mulţimea. Ei chemară carele alegorice, care nu trebuia să apară decât *după* ce era lansată pasărea şi aduse în faţa mulţimii pentru a-i distra pe spectatori.

Carele apărură, ca din pământ, dar desigur ele fuseseră ascunse cu grijă; imediat ce intrară în piaţă, câţiva oameni traseră draperiile negre ce le acopereau, scoţând la iveală diferite tablouri religioase, unele dintre ele fiind create şi construite în atelierul lui Verrocchio. Erau care în formă de lumânare simbolizând toate Opririle Crucii; în detalii uriaşe, care cu scene şi simboluri florentine, un car *dernier cri,* peste şaizeci de picioare înălţime, cu o inimă sângerândă în flăcări în vârful său, şi un altul care cuprindea trei pocale de mărimea unui om: primul era plin cu un lichid de culoarea sângelui, al doilea, pe jumătate şi al treilea, gol. Pocalul plin simboliza Legea Veche, al doilea Legea Nouă, iar al treilea Sfârşitul Lumii. Acestea erau create pe baza Cărţii lui Isaiia, cu excepţia unor femei care se afla pe carul alegoric. Îmbrăcate frumos în mătăsuri, părul lor era încoronat cu mirt, iar în mâini ţineau torţe şi halebarde. Reprezentau încarnări ale zeiţei Pallas. Dar carul care atrase imediat atenţia mulţimii era unul care o reprezenta pe Doamna de la Impruneta, exact aşa cum apărea ea în pictură.

— Carul cu Doamna de la Impruneta pare a fi opera ta, Leonardo, spuse Zoroastro.

— A mea şi a altora.

Şi chiar atunci ploaia se transformă în picături răzleţe şi încetă, ca prin miracol, ca prin puterile magice ale Madonnei. Mulţimea aplauda, ţipând:

— *Miracolo… in nomine Patris, et Filiii, et Spiritus Sancti. Amen.*

Unii căzuseră în genunchi plângând; mulţumeau lui Dumnezeu şi Madonnei. Tensiunea dispăru imediat, lăsând numai mirosul acela care rămâne pe străzi după ploaie. Leonardo era şi el uşurat, fiindcă Sandro şi Ginevra puteau ajunge teferi la catedrală.

— Maestre Leonardo, spuse Niccolò, se pare că eşti tau… Se opri, încercând să găsească cuvântul.

— Taumaturg, spuse Leonardo. Vine din cuvântul grec *thauma,* care înseamnă miracol, şi *ergon,* care înseamnă lucru. Ce te-a-nvăţat pe tine Toscanelli?

— Maestrul Toscanelli l-a învăţat cu siguranţă cum să blasfemieze, spuse Zoroastro.

— Parc-ai fi *Ser* Nicolini, spuse Niccolò lui Zoroastro.

Leonardo nu se putu abţine să nu chicotească.

— Nu crezi că Doamna de la Impruneta a făcut să se oprească ploaia? întrebă Zoroastro pe Niccolò. Doar ai văzut cu ochii tăi.

— Nu, nu am văzut, răspunse Niccolò.

— Cum adică? Nu ai niciun fel de educaţie religioasă? întrebă Zoroastro.

— Mama este foarte religioasă. Scrie nişte poeme excelente. Dar nu cred în Dumnezeu.

Pară a-l surprinde pe Leonardo, Zoroastro spuse:

— Nici eu, fiule.

Apoi, în sunet de trompete, Procesiunea Pazzi îşi anunţă prezenţa.

Leonardo căuta din priviri caleaşca Ginevrei.

În momentul acela, străzile păreau scăldate în sânge, fiindcă sutele de torţe ale penitenţilor străluceau extraordinar, de parcă ar fi primit o putere şi mai mare de la cremenea de pe mormântul lui Christos.

* * *

Leonardo îi văzu pe Sandro şi Ginevra, dar erau prea departe pentru a-l auzi. Îi va aştepta lângă caleaşca lor la marginea pieţei aglomerate, ornată cu ghirlande de flori. Leonardo se dădu deoparte, la adăpostul mulţimii, fiindcă văzuse câţiva oameni purtând uniformele familiei Pazzi, înarmaţi. Planul său

era să se întâlnească cu Ginevra când se întorcea de la focurile de artificii. Tânărul Machiavelli dorea să meargă cu Zoroastro, care avea intenţia să se apropie cât mai mult de carul cu focurile de artificii lângă treptele catedralei, dar Leonardo se temu că băiatul ar putea fi rănit.

Catedrala se ridica spre cerul înnorat ca un munte, ca nişte vârfuri – capelele şi cupolele, şi apsele şi tribunele – întunecată şi umbrită ca arhitectura din visurile lui Leonardo. Slujba începuse şi toată lumea asculta în tăcere. *Tatăl nostru* putea fi auzit prin uşile mari, lăsate deschise.

Apoi rugăciunea: *Agnus Del, qui tollis peceata mundi: miserre nobis.* Mulţimea din piaţă se ruga, unii îngenuncheaţi, alţii doar privind curioşi, aşteptând, să vadă cum marele miracol al învierii se desfăşura încă o dată. Corul cânta, iar cuvintele şi melodia se scurgeau prin ferestre şi uşi şi chiar prin pietre ca un parfum străvechi; diverse arome pluteau prin aer: mirt, şofran, scorţişoară, nard şi altele.

Apoi a fost un vuiet, preluat de mulţime şi tineri bine îmbrăcaţi, de familie bună, care fugiră afară din biserică, urmaţi de cei mai de vază cetăţeni ai Florenţei, care umplură scările pentru a avea cea mai bună vedere la spectacolul pirotehnic ce urma.

Şi Ginevra apăru pe scări; Nicolini la dreapta ei şi Sandro la stânga… ori cel puţin aşa îşi închipui Leonardo, fiindcă abia putu să-i zărească înainte de a dispărea în mulţime.

— E timpul, îi spuse Leonardo lui Niccolò. Acum vei vedea.

Nevăzut de unde se afla Leonardo, Arhiepiscopul aprinse artificiile aflate într-un porumbel de hârtie. Un fir special se întindea pe întreaga lungime a catedralei; pe uşi şi afară în piaţă. Porumbelul strălucitor trebuia să-l parcurgă pentru a aprinde un cuib uriaş plin cu artificii, astfel urmând să aducă noroc oraşului tot anul.

Deodată, scoţând flăcări roşii şi galbene şi un fum negru, ţâşni pe uşă. Toţi cei care se aflau în calea sa ţipau şi se dădeau înapoi. Era atât de strălucitor, încât, pentru o vreme, Leonardo nu mai văzu nimic în jur, decât roşu.

Era o mare veselie care dintr-o dată se transformă în oftat fiindcă firul plesni. Porumbelul căzu la câţiva paşi de cuib, lângă un car alegoric care era plin de artificii. Arzând, aripile îi căzură şi se transformară în cenuşă.

În câteva clipe rachetele din car se aprinseră şi a fost o explozie uriaşă, ca de tunet urmat de un staceato, pe măsură ce tuburile de praf de puşcă explodau. Întregul car se înclină într-o parte, împrăştiind sute de rachete, care explodau şi ţâşneau în toate direcţiile. Rachetele luminau biserica într-un alb fosforescent, camelia, albastru. Rachetele se izbeau de ziduri făcând ferestrele ţăndări, urmate de bubuituri ca de tun. Scântei cădeau pe pavajul pieţei, îmbăind mulţimea isterizată în foc, aprinzând hainele copiilor, iar mamele lor, urlând, încercau să le stingă. Un bărbat obez primi o rachetă chiar în piept. O explozie de scântei şi lumină acompanie ultimele sale zvârcoliri. Totul devenise numai zgomot şi lumini caleidoscopice. Rachete aterizară şi pe acoperişurile caselor din jur, care luară foc. Un balcon de la etajul doi a luat foc, iar steagurile atârnate de acesta căzură în flăcări asupra mulţimii. Mirosul de fum devenise înăbuşitor.

Leonardo se grăbi în piaţa aglomerată. Ţipa după Ginevra; şi, ca şi cum i-ar fi răspuns, alte persoane ţipau la el, în timp ce împingea şi-şi făcea loc prin mulţime spre Duomo. Era pocnit de cei care, panicaţi ca animalele prinse de foc în pădure, îşi căutau scăparea, dar nu simţea nimic. Mişcările îi erau lente, de parcă timpul însuşi şi-ar fi încetinit mişcarea.

Niccolò îl strigă.

Dar îi spusese să rămână lângă caleaşcă, nu?

Tresărind de fiecare dată când o altă baterie lua foc, rugându-se în timp ce fugea la adăpost, o căuta pe Ginevra. Se ţinea jos, gata să se arunce la pământ în caz de pericol. Sări peste o tânără care îngenunchease în piaţă, ignorând complet ce se petrecea în jurul ei. Bande de pungaşi şi hoţi de buzunare ieşiseră la atac încercând să fure inele şi bijuterii de la cei căzuţi sau care se aruncaseră la pământ. Loveau şi uneori chiar îi înjunghiau pe cei care aveau curaj să opună rezistenţă. Un hoţ cu o cicatrice care i se întindea de la obraz până la buză ridică pumnalul spre Leonardo, dar se opri când văzu că şi acesta îl scosese pe al său.

Trebuia s-o găsească pe Ginevra. Nimic altceva nu mai conta. Ar fi fost în stare şi să ucidă pentru asta.

Artificiile încă mai explodau, foc şi scântei ţâşnind la întâmplare. Leonardo căuta nebuneşte şi, în sfârşit, îi găsi pe Ginevra şi pe Sandro, în siguranţă, ascunşi după un car

răsturnat. Ea tremura şi plângea; Sandro o ţinea protector şi chiar şi în lumina slabă a torţelor şi a exploziilor se vedea că este negru de funingine.

— Ginevra, eram îngrijorat de moarte. Îl salută din cap pe Sandro, bătându-l uşor pe umăr.

— Trebuie să pleci de aici imediat, spuse Ginevra. Îşi revenise, de parcă tocmai învinsese un demon teribil. S-a oprit din tremurat, iar lacrimile i se amestecară cu sudoarea ce-i curgea pe faţă.

— Vino. Sandro şi cu mine te vom scoate de aici.

— Nu, spuse ea, evitându-i privirea. Lasă-mă aici, te rog.

— Sandro, nu poate să stea aici.

— Logodnicul meu va veni aici imediat, spuse Ginevra. Lasă-mă aici, te rog!

— *Logodnicul* tău? urlă Leonardo. Să-l ia dracu' de *puttanierre.*

— Acum mă crezi curvă, spuse ea. Apoi, către Sandro, rugându-l: *Trebuie* să plece.

Sandro privea nervos când la unul, când la celălalt.

— Nu-mi este frică de logodnicul… tău.

— Nu despre asta este vorba, spuse Ginevra. Am ales. Mă voi căsători cu *messer* Nicolini.

— De frică, spuse Leonardo, apropiindu-se de ea. I se desfăcuse părul şi şuviţe rebele îi umbreau faţa. Părea atât de vulnerabilă; şi Leonardo tânjea după ea, chiar pentru această vulnerabilitate, care îl excita.

În piaţă era ca-ntr-un cuptor. Clopotele băteau, în timp ce cetăţenii alergau să lupte cu focul, care ameninţa întreg oraşul.

— Decizia a fost forţată, este adevărat, spuse Ginevra. Dar este decizia *mea;* şi te asigur a fost luată din logică, nu de frică. L-ai umilit pe *messer* Nicolini… şi pe mine. Într-adevăr, egoismul tău, gelozia şi trucurile tale i-au umilit familia şi a dat de ştire tuturor că suntem iubiţi.

— Dar suntem!

— *Am fost!*

Trase aer în piept şi continuă, fără să-l privească.

— Ironic este că tu l-ai făcut matroană de bordel, fiindcă tu, prin acţiunile tale, m-ai făcut să par o târlă.

— Exagerezi, eu…

— L-ai umilit cu o băşică de porc!

— Dacă m-ai fi iubit, ai fi luat în serios ameninţările sale şi nu m-ai fi pus şi pe mine în pericol.

Leonardo puse mâna pe ea. Era frig şi ea nu se mişca. Cu toate acestea, parcă nu o atinsese; era ca o piatră.

— Sandro, zise Leonardo, indicându-i prietenului său că avea nevoie de intimitate.

Sandro încuviinţă, părând uşurat. Se ridică şi se depărta de ei.

Exploziile se opriseră; acum nu se mai auzeau decât ţipete şi văitături – şi mormăielile a zeci de mii de oameni.

— A pus pe cineva să ne spioneze, spuse Leonardo.

— Mi-a spus totul, Leonardo, spuse ea, stând dreaptă şi privind fără ţintă, de parcă ar fi fost oarbă. E foarte cinstit.

— Ah, deci este absolvit pentru onestitatea lui, asta este?

— Mi-a spus că ştie că am făcut dragoste în casa maestrului Verrocchio. Noi avem nevoie de iertare.

— *Noi?* spuse Leonardo furios. Te ia cu forţa, Ginevra, şi imaginea ei violată de Nicolini pe cearceafurile stacojii îi reveni în minte. Nu-i poţi rezista prin viclenie. E mai puternic. Te va forţa să te căsătoreşti cu el.

— Sunt a lui, Leonardo.

— Dar acum câteva ore erai a mea.

Atunci ea îl privi.

— Am decis.

— Am să-i spun tatălui tău ce faci pentru el. Nu va permite niciodată asta.

— Leonardo, spuse ca, vocea transformându-i-se într-o şoaptă, s-a sfârşit. Îmi pare rău…

— Nu trebuie să permiţi asta. Trebuie să fie o cale…

— *Aşa* trebuie să se întâmple, spuse Ginevra. Era un tremur în vocea ei, însă privea tot înainte.

— Familia ta poate aranja.

Ginevra nu răspunse.

— Priveşte-mă în faţă şi spune-mi că nu mă iubeşti, spuse Leonardo, luând-o cu blândeţe de umeri şi întorcând-o cu faţa spre el. Avea dificultăţi în a o ţine în braţe. Îi putea simţi parfumul părului. Dar era mai departe decât Duomo. Acum îl privea direct.

— Mă iubeşti, spuse el.

— Mă voi mărita cu *messer* Nicolini şi, da, te iubesc, dar nu mai are nicio importanţă acum.

— Oh, nicio importanţă? Leonardo încercă s-o îmbrăţişeze, dar ca se trase înapoi. Era rece.

— M-am hotărât. Acum, lasă-ne.

— Nu pot. Te iubesc.

Leonardo se simţea rău, de parcă ar fi fost pe o corabie în furtună, fiindcă stomacul i se zbătea şi în gură avea gust de fiere. Simţea disperarea în vocea sa, dar nu putea să şi-o controleze. Era un coşmar. Nu putea fi adevărat. Îl iubea; trebuia doar să treacă peste încăpăţânarea ei. Dar parcă trăia un *déjà vu.* Ştia ce avea să se întâmple, fiindcă o cunoştea; iar clipele dureroase care urmau erau la fel de determinate ca şi rotirea planetelor pe orbitele lor cristaline.

— Dacă vei interveni şi vei face rău familiei mele, te voi dispreţui, spuse Ginevra. M-am dat lui *messer* Nicolini. Cu timpul, îl voi iubi. Dacă mă iubeşti aşa cum cred eu că mă iubeşti, mă vei lăsa în pace.

— Nu pot, spuse Leonardo. Îl durea încheietura, fiindcă o ţinea foarte strâns.

Încă o dată ea tremură, cu toate că se uita la Leonardo direct.

— Nu-l voi vedea pe tatăl meu dând faliment, cu *pitture infamanti* pe străzi şi la Signoria.

Picturi groteşti ale celor care dăduseră faliment, sau trădaseră sau comiseseră sperjur erau puse deseori în public şi erau acoperite cu scuipat şi excremente şi tot felul de graffitti.

— Leonardo, lasă-mă să-mi văd de drumul meu. Trebuie să mă uiţi, fiindcă nu am cum să mă mai mărit cu tine.

— Opreşte-te, spuse Leonardo, şi totul se va uita într-un an. Îţi promit. Nu contează cât de mare este datoria, familia ta nu va da faliment. În cel mai rău caz…

— În cel mai rău caz, vom ajunge cerşetori. Dezonoarea nu este niciodată uitată. *Eu* nu voi putea uita. Noi – tu şi cu mine – vom cauza dezonoarea familiei mele. Jur pe mormântul mamei mele şi pe viaţa tatălui meu că nu voi face asta. Şi asta este mult mai puternică decât dragostea mea pentru tine, Leonardo.

— Ginevra, spuse Leonardo, rugând-o, dar asta nu-i decât un aranjament pentru a-l menţine pe tatăl tău solvabil.

— Dar acum este şi o problemă de onoare.

— Şi onoarea trebuie să vină înaintea iubirii şi a bucuriei sexuale, spuse Nicolini, care tocmai apăruse lângă ei. Stând lângă Sandro, îmbrăcat în culorile familiei Pazzi, purta o tunică

de damasc albastru şi robă brodată cu fire de aur. Transpira; părul i se lipise de transpiraţie. Dar cineva cu poziţia lui Nicolini – aproape pe picior de egalitate cu cele mai mari familii de patricieni – accepta cu uşurinţă disconfortul acestor haine bogate, grele, indiferent de vreme, dacă acest lucru impresiona familia pe care o curta. Îl salută pe Sandro şi trecu pe lângă el spre Ginevra. Îşi întinse braţele spre ea, zicând:

— Când apare un astfel de semn rău-prevestitor, trebuie să ai grijă de siguranţa ta. Mulţumesc lui Dumnezeu că eşti teafără, madonna. Ea îi întinse mâinile şi el o ridică. Se uită la Leonardo, aparent fără răutate, fiindcă o câştigase deja pe Ginevra.

— Dar cum rămâne cu *onoarea* când ştii că madonna Ginevra mă iubeşte? întrebă Leonardo, încercând să-l facă să scoată spada. Când ştii că ea făcea dragoste cu mine, în timp ce tu erai în casă?

Ginevra se întoarse, iar Nicolini se puse între ea şi Leonardo.

— Onoarea se manifestă în aparenţe, spuse Nicolini calm, nemuşcând din momeală. Nu abundă pretenţiile în societatea noastră civilă? Nu se pretinde un conducător glorios pe picior de egalitate cu vreunul din inferiorii săi? *Humilitas seu crucialitas,* dacă-ţi aminteşti latina, tinere *Ser.* Dar cu siguranţă nu sunt egali. Aşa, societatea noastră rămâne civilă şi reuşeşte să se menţină.

— Astfel banul calp funcţionează alături de cel adevărat, răspunse Leonardo simţind cum îi arde faţa. Şi ţie nu-ţi pasă ce fel de ban ai în mână.

— Poate că sunt şi eu un scamator, ca tine, ori mai bine un alchimist. Fiindcă, vezi tu, Maestre Leonardo, spuse el încet, voi transforma respectul şi curtoazia madonnei Ginevra în dragoste. Apoi, privind spre Ginevra, continuă: Dacă madonna îşi deschide sufletul către mine.

Ginevra îşi plecă privirea, umilită.

Insinuarea lui Nicolini nu fu pierdută de Leonardo, şi el îşi trase spada. Gărzile lui Nicolini nu erau aici; ar fi fost o luptă dreaptă.

— Leonardo, *nu!* strigă Sandro.

Dar Ginevra fu cea care îi dădu lovitura lui Leonardo, fiindcă ea alese, trăgându-l pe Nicolini deoparte, lăsându-l pe Leonardo singur.

Nicolini făcu o pauză, se întoarse apoi spre Leonardo şi spuse:

— Nu voi avea nevoie de gărzi pentru a mă apăra de spada ta, tinere *Ser.* Dar fă, te rog, aşa cum îţi spune madonna Ginevra, de dragul ei, şi al nostru. Zicând acestea, o luă pe Ginevra şi plecară în piaţa aglomerată. Leonardo rămase acolo unde era, cu sabia în mână, ca îngheţat.

— Vino, spuse Sandro, să mergem la Colţul Dracului să bem un pahar şi să… vorbim.

Leonardo nu răspunse. Privea la miile de oameni îngenuncheaţi în direcţia unei litiere care conţinea originalul şi cea mai sfântă pictură a Doamnei de la Impruneta. Un preot citea o predică de pe litieră, ca din amvon; ţinea pictura la piept în timp ce vorbea. În spatele său se afla replica din carton la care şi Leonardo ajutase să fie făcută. Grandoarea ei era mărită de sute de torţe, statuia fiind transformată în cel mai pur sfânt spirit, fiindcă cum ar fi putut o astfel de imagine perfectă fi făcută din materiale ordinare ca lemn, pânză şi carton? Penitenţii, săraci şi bogaţi laolaltă, cerşeau iertare. Mulţi ţineau în mâini crucifixe, iar genuflexiunile pe care le făceau păreau coregrafiate de un maestru. Se văitau şi gesticulau, căutând acel *virtu* al spiritului care fusese pierdut… implorând ajutorul picturii ale cărei lacrimi căzute asupra Florenţei aduseseră nenorocirea.

— Leonardo, spuse Sandro, nu l-ai fi putut bate pe Nicolini.

Leonardo se întoarse spre Sandro, ca şi cum ar fi vrut să-şi înjunghie adversarul cu sabia scoasă pentru Nicolini.

— Nu este prost. Avea trei oameni gata să intervină, care stăteau în spatele meu, în umbră.

Leonardo nu putu decât să încuviinţeze din cap. Ascunzându-şi umilirea şi frustrarea, se întoarse de la Sandro şi îl văzu pe Niccolò în faţa sa.

— Nicco, spuse Leonardo uimit. Nu ţi-am spus să rămâi la căruţe? Ce ai de spus?

Niccolò îşi plecă privirea şi nu răspunse.

— Spune-mi, de ce nu m-ai ascultat? insistă Leonardo.

— Nu am vrut să nu te ascult, spuse Niccolò, cu ochii săi negri tot plecaţi, de parcă i-ar fi fost teamă de maestrul său. Dar ai fugit şi m-ai lăsat singur. Nu m-am gândit decât să te ajut… e periculos aici.

— Iartă-mă, şopti Leonardo ruşinat.

Atunci Machiavelli îi căută mâna şi i-o strânse uşor, ca şi cum ar fi înţeles natura durerii care-l mistuia, dincolo de anii săi.

3
Simonetta

Cât de blândă este decepţia…
— Niccolò Machiavelli

— Hai, Leonardo, nu putem rămâne aici toată noaptea, spuse Sandro, dar Leonardo rămase cu ochii ţintă spre curtea Duomoului, de parcă prietenul său n-ar fi spus nimic.

Duomo, Baptisteriul şi Campanile, unite prin întuneric, păreau că fâlfâie în palida lumină a torţelor ca o mantie uriaşă. Duomo era acum de o culoare verde-rozalie, cu arcadele ridicându-i-se deasupra întunecatei uşi a lui Bruneleschi, iar ferestrele sale reflectau miile de credincioşi rămaşi să se roage în piaţă. Acoperişurile caselor din jur ardeau mocnit. Răniţii şi morţii fuseseră căraţi în biserică; călugăriţe acordau primul ajutor celor în suferinţă şi se rugau pentru cei „care fuseseră purtaţi în Ceruri pe braţele Doamnei Noastre”.

Cu toate că Lorenzo şi Giuliano nu mai erau aici, Fraţii Nopţii şi *armeggiatorii* familiei Medici patrulau prin zonă călare pentru a tăia elanul hoţilor şi pungaşilor. Cu săbiile lor lucioase, treceau prin mulţimea de oameni care se rugau ca nişte soldaţi ai cerurilor veniţi să restaureze voinţa poporului prin teroare şi violenţă. Toţi cei care nu se rugau sau nu erau îngenuncheaţi aşa cum se cuvine erau în pericol. Aproape toţi cetăţenii fugiseră panicaţi atunci când explodaseră artificiile, dar mai rămăseseră mii de oameni şi ghirlandele lor de flori şi lumânările înconjurau catedrala ca un imens rozariu aprins. Breslaşi, neveste, ţărani, patricieni, târfe şi Magdalene se rugau la *virtu* a Madonnei, cerându-i intervenţia pentru a abate nenorocirea adusă asupra Florenţei de căderea păsării arzânde. Pictura Doamnei Noastre, bine păzită de oamenii familiei Medici, era încă în centrul pieţei; fusese însă mutată din litiera ei devoţională, care fusese distrusă de una din rachete, într-o *carroccio* ce era învelită cu un *palio* aurit şi avea gravaţi lei pe roţile sale.

Supraveghea întâmplările cu ochii ei orbi, pictaţi.

Purtat de briza uşoară, parfumul crinilor se amesteca cu cel înţepător al fumului.

— Maestre Leonardo, vezi ceva acolo ce noi nu putem vedea? întrebă Niccolò, în sfârșit eliberat din strânsoarea mâinii lui Leonardo.

— Ca de pildă? întrebă Leonardo, după o pauză.

— Dacă aş fi ştiut răspunsul, nu aş mai fi pus întrebarea.

— Priveam în interior. Cu toate că ochii mei văd ce se petrece în jurul nostru, percep numai gândurile mele. Înţelegi asta?

— Desigur. Am o mătuşă care doarme cu ochii deschişi ca o bufniţă, dar nu încetează din sforăit, nici dacă te-ai pişa pe picioarele ei.

Leonardo zâmbi, apoi îşi întoarse privirea spre Sandro şi îşi ceru iertare fără cuvinte.

— Dar când privesc fără să văd, este fiindcă sunt… în întuneric, spuse Machiavelli. Leonardo îl privi pe băiat cu indulgenţă, dar acesta continuă:

— Acest întuneric este în sufletul meu şi mă simt ca şi cum aş fi gata să cad de pe un vârf foarte înalt în întunericul absolut. Şi totuşi, uneori, *îmi doresc* să cad.

Băiatul se uita la Leonardo la fel ca atunci când îl văzuse prima oară în atelierul lui Verrocchio.

— Asta simţi tu din cauza acestei femei, Ginevra?

Leonardo se ridică şi spuse încet, cu respect:

— Da, Niccolò. Asta simt. Apoi, către Sandro: Trebuie să-mi spui tot ceea ce ştii. Nu pot accepta ce mi-a spus ea.

— Tare mi-e teamă că va trebui să accepţi, Leonardo, îi spuse Sandro. În timp ce vorbea, se produse o rumoare în jurul litierei devoţionale. Continuă: Se pare că, într-adevăr, Fecioara este nefericită; trebuie să plecăm de-aici înainte de a se mai întâmpla cine ştie ce.

— De acord, spuse Leonardo, fiindcă avem de vorbit. Dar Niccolò tocmai strigă că se întoarce în câteva clipe şi dispăru în mulţime spre litiera devoţională. Leonardo strigă după el nervos.

— Sunt un tutore prost, îi spuse lui Sandro. Hai să-l căutăm şi să plecăm de-aici. L-am mai lăsat o dată singur în mulţime. Nu o să se întâmple şi a doua oară. Pentru moment, Leonardo uitase de el; şi angoasa şi mânia îi dispărură.

Leonardo şi Sandro încercau să-şi croiască drum prin mulţime, care devenise un inel compact în jurul *carroccio*-lui*.* *Armeggiatori* şi *inquisitores* formau cercul cel mai apropiat şi oricine ar fi îndrăznit să se apropie mai mult ar fi fost zdrobit de

călugării nervoşi şi sprijinitorii familiei Medici, dornică să-şi câştige onoarea: iubirea Florenţei cu *virtu.* Era greu să-ţi dai seama ce se petrece; dar de auzit, asta era altceva, fiindcă zvonurile circulau cu repeziciune prin mulţime, ca o vopsea în apă.

Un tânăr ţăran de prin apropiere de Sieci se ascunsese în biserică; după ce rachetele luaseră foc, şi-a făcut drum spre altar, şi a fugit pe scări spre altarul Doamnei Noastre şi i-a ştirbit imaginea cu un scalpel. După ce i-a scos ochiul drept, şi-a scos penisul şi a urinat pe ea. Gărzile l-au prins şi l-au scos în bătaie din biserică.

— Trebuie să-l găsim pe Niccolò, spuse nervos Leonardo. Îi era teamă pentru băiat. Mulţimea devenise isterică şi se simţea ca şi cum ar fi fost prins pe o mare în plină furtună. Toată lumea cerea sânge şi striga: *„Ebreo, ebreo, ebreo”,* adică „Evreu”.

Deodată mulţimea izbucni în urlete şi băiatul fu tras pe una din acele *canvecio,* şi în sfârşit Leonardo şi Sandro puteau să-l vadă.

Braţul drept îi fusese tăiat şi aruncat mulţimii, descriind arcuri largi şi lăsând urme de sânge, până când cădea, numai pentru a fi aruncat din nou mai departe. Băiatul era slăbuţ, având un păr castaniu lung. Faţa îi era însângerată din cauza loviturilor primite. Se vedea că nasul îi fusese zdrobit. Celălalt braţ îi era întins, iar gura deschisă. Arăta de parcă tocmai se trezise şi văzuse că îi fusese amputat un braţ. Faţa îi căpătase grimasa morţii.

Torţele îi creau un nimb strălucitor. *Inquisitores* şi *armeggiatorii* stăteau călare şi supravegheau; nu aveau de gând să intervină, în timp ce o femeie ştirbă ridica imaginea Fecioarei cât mai sus, ca pentru a putea vedea şi ea răzbunarea, cinci oameni îl apucară pe băiat de mână, picioare şi păr; capul îi fu tras cu putere pe spate de un individ dubios, care probabil că nu era decât un hoţ de buzunare. Un altul flutura dalta băiatului, corpul delict, către mulţime. În mod evident, acesta nu era un ţăran, fiindcă purta o tunică elegantă, brodată cu bijuterii şi metal strălucitor, îngenunche în faţa picturii, făcu semnul crucii cu dalta, apoi o folosi pentru a-i scoate ochiul băiatului.

Mulţimea ţipa veselă. Ochiul criminalului fusese schimbat cu ochiul Fecioarei; iar mâna care profanase fusese tăiată; cu aceasta, Sfânta Fecioară putea fi fericită.

Poate că era. Dar Leonardo ştia că mulţimea nu avea să se mulţumească numai cu atât. Se înghesuia prin mulţime, cu Sandro alături, îngrijorat din cauza lui Niccolò, care putea fi rănit în aglomeraţia aceasta. Inima-i bătea cu putere, iar prin mintea sa treceau felurite imagini: Ginevra, întotdeauna Ginevra, acum luată de Nicolini, acum mutilată de mulţimea transformată într-o bestie cu mii de capete şi un singur scop criminal.

Ochiul minţii nu i se închidea. O vedea pe Ginevra, expusă, înlănţuită, chinuită.

Şi el nu putea s-o ajute.

Leonardo privea la ţăranul care fusese legat strâns, cu sângele curgându-i din orbita ochiului ce-i fusese scos; şi-şi imagina că în locul lui este Niccolò, şi ochiul lui Niccolò fusese scos şi mâna lui Niccolò plutea peste mulţime ca o pasăre.

Dar mai simţea şi puterea, ardoarea şi nebunia mulţimii. Poate că, într-adevăr, Doamna Noastră controla, iar pictura luminată de torţe reprezenta manifestarea adevărată a spiritului ei sfânt.

— Iată-te, strigă Zoroastro. Ia te uită pe cine am găsit, strigă Zoroastro. El şi Benedetto Dei îl ţineau pe Niccolò, conducându-l prin mulţime.

Uşurat că Niccolò era în siguranţă, Leonardo le răspunse şi încercă să-şi facă loc către ei. Sandro îl urma.

Mulţimea devenise isterică. Leonardo o văzu pe o tânără, care evident era de familie bună, cum îşi agita pumnii strânşi spre băiatul care o profanase pe Sfânta Fecioară. Părul i se despletise şi-i atârna pe faţa schimonosită, dar totuşi frumoasă. Apoi se linişti dintr-o dată, ca intrată în transă. Din reflex, Leonardo îi făcu în minte o schiţă, pe care o stocă în Catedrala Amintirilor. Expresia feţei sale; pumnii ei strânşi; lănţişorul de perle şi rochia de purpură; servitorii nervoşi care o păzeau. Deodată ca urlă *„Deo gratias!”* şi se prăvăli la pământ; servitorii îşi scoaseră cuţitele şi făcură rapid cerc în jurul ei.

Niccolò plecă de lângă Zoroastro şi Benedetto Dei şi se îndreptă spre Leonardo; dar se apropiase prea tare de unul din servitorii femeii şi fu îmbrâncit cu brutalitate. Leonardo opri căderea băiatului şi auzi în spatele său o femeie urlând. Mulţimea se dădu în spate făcându-le loc.

Dar, de fapt, era mâna profanatorului care tocmai căzuse ce făcuse ca mulţimea să se dea la o parte.

Mâna însângerată aterizase lângă Niccolò.

Servitorul care îl îmbrâncise pe Niccolò se repezi spre acesta; dar Leonardo îi bloca trecerea:

— Dacă mai faci un pas, te las fără membrul care-ţi atârnă între picioare, mişelule!

— Iertaţi-mă, domnule, dar nu voiam decât să iau mâna evreului. Nu voiam să vă fac niciun rău. Individul era de statura lui Leonardo, având părul şi barba roşii foarte dese, încât îi acopereau întreaga faţă. Era îmbrăcat cu o tunică simplă, dar curată; pantaloni strâmţi şi o mantie. Privi către tânărul Machiavelli şi-i spuse:

— Nici pe tânărul dumneavoastră prieten nu am vrut să-l rănesc, tinere domn. Îmi cer iertare că am fost atât de brutal când s-a apropiat de mine. Dar nu făceam decât să-mi protejez stăpâna, Madonna Sansoni.

— De un băiat?

Bărbatul clătină din umeri şi spuse:

— Pot să trec?

Leonardo se dădu într-o parte; iar omul ridică mâna însângerată şi o împachetă într-o batistă de satin.

— De ce vrea să păstreze asta? întrebă Leonardo.

— Dacă o păstrează, atunci mizerabilul suflet al profanatorului nu va mai reuşi să ajungă în Purgatoriu. Va rămâne pe veci *aici.* Şi strânse la piept pachetul, de parcă ar fi vrut să se asigure că într-adevăr îl are. După ce luă pachetul cu mâna „evreului”, mulţimea ocupă imediat teritoriul.

— Mâna asta o să le aducă necazuri, zise Leonardo către prietenii lui; şi într-adevăr, servitorii madonnei Sansoni ţipau şi urlau la lumea care dorea să le ia mâna prin forţă. O clipă mai târziu, se încăieraseră cu o bandă de arabi.

Mâna amputată a tânărului ţăran devenise dintr-o dată deosebit de valoroasă.

Acum, carul triumfal proiectat de Leonardo pentru Doamna Noastră de la Impruneta fusese transformat într-o spânzurătoare temporară. Braţul spânzurătorii fusese ridicat între braţele întinse al Fecioarei, de care fusese legat ştreangul; pentru mulţime, era clar că această Madonna supranaturală fusese cea care comandase execuţia.

Gesticulând către Zoroastro şi Benedetto, Leonardo îl trase pe Niccolò afară din piaţă. Se opriră abia într-un loc în care se

simţeau în sfârşit în siguranţă, la capătul îngustei Via dei Servi. Ziduri înalte, umbrite, baricadau strada, iar catedrala şi cupolele sale se ridicau deasupra ei, de parcă ar fi fost nişte palisade naturale, din cea mai fină marmură. Dar aerul în această zonă era fetid, de parcă ar fi colectat toate miasmele oraşului.

Strada era aproape pustie, lucru neobişnuit pentru o noapte de sărbătoare; dar locuitorii preferau să stea ascunşi în balcoane şi să încerce să vadă de acolo ce se petrecea. Obloane roşii, albastre, galbene şi verzi erau deschise, ca uşile unei închisori în ziua amnistiei.

Apoi se auzi un strigăt, urmat imediat de aplauze asurzitoare…

Cu toate că spânzurătoarea improvizată nu era vizibilă din acest capăt al Viei dei Servi (partea de jos a Duomoului era blocată de clădiri cu trei şi patru etaje) Leonardo nu avea nevoie să vadă în piaţă pentru a-şi da scama că „evreul” fusese spânzurat.

Niccolò, care păşea alături de Leonardo, tremură înfiorat şi-şi înconjură pieptul cu braţele, ca pentru a se proteja.

Leonardo se opri abia când ajunseră în Plazza della Santissima Anunziata.

— Dacă nu vă este cu supărare, spuse el către Zoroastro şi Benedetto Dei, Sandro şi cu mine avem ceva de vorbit. Ne vom întâlni mai târziu, dacă doriţi.

— Trebuia să mă întâlnesc – mai bine zis *noi* trebuia să ne întâlnim cu Francesco, Atalante, Lorenzo di Credi şi Bartolomeo di Pasquino – bijutierul care stă în Vacchereccia – pe Ponte Vecchio, după procesiune; dar e foarte târziu acum. Nu cred că mai sunt acolo, spuse Benedetto. Era un bărbat foarte înalt, subţire, cu un păr des, blond, care îi ieşea de sub căciula roşie. Avea ochi mari, pometţii obrajilor puternici şi o gură mare, senzuală.

— Prietenul vostru Il Neri spunea că are o surpriză pentru noi toţi, ceva în legătură cu Simonetta.

— Adică? întrebă Sandro, evident interesat.

— E tot ce ştiu, spuse Benedetto. Era foarte secretos… dar putem merge să vedem despre ce este vorba. Îl putem lăsa pe ucenicul tău aici să te aştepte?

Cu toate că Sandro era impacientat să afle care era treaba cu Simonetta, zise:

— Asta ne-ar da, mie şi lui Leonardo, timp să vorbim… de fapt nici n-ar trebui să dureze mult. Avem nevoie doar de câteva clipe.

— Nu vreau să-l las pe Niccolò singur, insistă Leonardo. Cu siguranţă, nu în jurul Ponte Vecchio.

— N-o să i se întâmple nimic, spuse Zoroastro.

— Nimic nu este sigur în noaptea asta.

— Atunci îl lăsăm pe Zoroastro, spuse Benedetto zâmbind. În schimb, acesta făcu o mutră supărată.

Dar Niccolò nu părea liniştit. Nu dădu niciun semn că ar vrea să meargă cu Zoroastro şi Benedetto.

— Niccolò? întrebă Sandro.

Machiavelli se dădu mai aproape de Leonardo şi îi spuse:

— Maestre, pot rămâne cu tine?

Leonardo privi spre el şi văzând neliniştea băiatului încuviinţă din cap. Sandro nu mai zise nimic, deşi era foarte surprins.

Niccolò nu va înţelege mare lucru din ce vom vorbi, iar ceea ce va înţelege nu va vorbi, se gândi Leonardo. Era sigur de acest băiat şi Leonardo – pe care profesorul său Toscanelli îl ocărâse deseori pentru propensiunea sa către hubris – se considera un bun cunoscător al oamenilor. Mai mult însă, Leonardo descoperi că dorea compania lui Niccolò.

Într-adevăr, Benedetto avea dreptate: Niccolò devenise elevul său. Toscanelli era un om de ştiinţă inteligent, care considera că psihicul uman poate fi cartat ca şi cerurile; înţelesese că Leonardo şi Machiavelli aveau multe în comun, atât ca intelect, cât şi ca temperament.

Zoroastro şi Benedetto o luară înainte. Cântau şi urlau celebrele versuri ale poetului Sacchetti, „Toată lumea strigă de bucurie, moarte celor care nu cântă”, comportându-se de parcă aveau de gând să cucerească strada.

— Prietenul tău Zoroastro nu pare sensibil la problemele tale, spuse Sandro.

— Ar trebui să-ţi fi dat seama până acum, spuse Leonardo. Ăsta e felul lui. Se comportă cam ciudat, totuşi… pungaşul ăsta urmăreşte ceva. Dar a făcut tot ce a putut ca să mă ajute să o găsesc pe Ginevra.

— După părerea mea, e un *scagliola.*

Leonardo schiţă un zâmbet:

— E un şarlatan, dar are un talent deosebit pentru mecanică.

— Acum talentul la mecanică a devenit o trăsătură de caracter.

Niccolò se apropie de Leonardo, dar părea cufundat în propriile gânduri. Leonardo îl bătu pe umăr; apoi, cu o voce nervoasă:

— Să ştii că sunt foarte îngrijorat din cauza Ginevrei. Ce se petrece aici? Cum a putut să se răzgândească? Mă iubeşte *pe mine* şi totuşi… Ai stat toată noaptea cu ea, eşti confidentul ei…

— La fel ca şi-al tău, spuse Botticelli.

— Atunci, spune-mi. Acum, că putea în sfârşit să lase garda jos, Leonardo simţea din nou golul acela pe care-l simţea când era mic. Se gândea la Caterina, mama sa. Cât de mult dorea să se întoarcă la Vinci s-o vadă, pe ea şi pe bunul ei soţ Achattabrigha.

— Nu ştiu mai multe decât tine, dragul meu prieten, spuse Sandro calm. Ginevra este pierdută. Nu ai cum s-o împiedici să facă această căsătorie. S-a prins în propria capcană.

— Dar nu trebuia!

— Dacă îl părăseşte pe Nicolini îşi distruge întreaga familie, doar pentru a-şi salva onoarea. Nu prea are de ales.

— Aiurea!

— Leonardo, gândeşte-te, spuse Sandro vizibil enervat. Ginevra trebuie să se mărite cu el.

— *Nu* se va mărita.

— Nicolini te-a învins, Leonardo. Ce mai poţi face? Dacă se împotriveşte, îşi va dezonora şi ruina familia. Nici tu n-ai permite una ca asta. Tatăl ei îţi este prieten.

— De aceea mă va asculta. Trebuie să existe o alternativă. Nicolini nu este singurul bogătaş din Florenţa.

Botticelli făcu o pauză şi ochii săi se întâlniră cu cei ai lui Niccolò; parcă amândoi înţelegeau ceva ce Leonardo nu putea să înţeleagă.

— Amerigo de Benci nu te va asculta, nici nu poate să te asculte, spuse Sandro lui Leonardo. Ginevra se mândreşte cu onestitatea ei şi tu o acuzi de înşelăciune? Ai putea la fel de bine să-i spui tatălui ei că este o târfă.

— Dar ce *simte* Ginevra? întrebă Leonardo. Nu-l iubeşte. Cum poate continua?

— Mi-a spus că rănile acestea se vor vindeca, în timp ce onoarea şi familia sunt veşnice.

— Numai stelele fixe sunt veşnice.
— Mi-a spus că ai putea înţelege.
— Dar nu înţeleg şi nu vreau să înţeleg, spuse Leonardo.
— Mi-a spus să vorbeşti cu mama ta, cu mama ta cea adevărată.
— De ce?
— Fiindcă situaţiile sunt similare. La fel, tatăl tău nu s-a putut căsători cu mama ta…
— Opreşte, spuse Leonardo. De-ajuns! Faţa îi ardea şi spumega de mânie. Poate că mama mea este o ţărancă şi oi fi eu un bastard, dar…
— Îmi pare rău, Leonardo.
— Ţi-a spus să-mi repeţi asta ca să mă răneşti?
— Poate ca să te ajute să înţelegi.
— Cu siguranţă, nu doresc ca ea să se mărite sub statutul ei, spuse Leonardo cu sarcasm. Ca şi cum realitatea era o reflexie a stării lor sufleteşti, dădură peste doi tineri care se încăieraseră şi se ocărau reciproc. Jucau *civettino,* obiectul acestuia constând, se pare, în distrugerea pălăriei celuilalt oponent. O mulţime se adunase deja în jurul lor şi începuseră deja să se facă pariuri. Cei doi îşi întinseseră piciorul drept şi fiecare călca pe piciorul celuilalt. Cine îşi mişca piciorul primul pierdea lupta. Feţele ambilor combatanţi erau pline de sânge. Era posibil chiar ca unul dintre ei să fie ucis; deseori, astfel de jocuri degenerau în lupte de stradă. Cu siguranţă, nu pe spectatori trebuia contat pentru a opri lupta.
După ce dădură colţul, Niccolò îi spuse lui Leonardo:
— Îmi pare rău că eşti supărat.
Leonardo îl bătu uşor pe spate, dar nu spuse nimic. Mânia îngheţase în el şi simţea cum amorţeşte; chiar îşi putea imagina blocuri de gheaţă care-l separau de lume… o catedrală de gheaţă albastră, maiestuoasă, invulnerabilă. Căuta uşurarea prin refugierea în familiara catedrală a amintirilor. Se ascundea în camera cu jucăriile copilăriei, ţinându-se cât mai departe de cele care conţineau sentimentele sale faţă de Ginevra.
— Sunt prea abătut, spuse Niccolò. Apoi, după o vreme, văzând că Leonardo nu răspunde, băiatul îl trase de mânecă:
— Leonardo, Leonardo!
Reveria lui Leonardo se încheie brusc.

— Iartă-mă, Nicco. Spune-mi de ce eşti abătut. Sunt sigur că din cauza băiatului acela care a fost spânzurat.

Machiavelli încuviinţă.

— Înţeleg violenţa mulţimii, fiindcă o mulţime nu este decât o fiară. Dar băiatul acela cum a putut să fie atât de nesăbuit?

— Dacă într-adevăr era evreu, atunci este normal, zise Sandro.

— De ce? Întrebă Niccolò.

— Fiindcă evreii l-au ucis pe Christos. Din ură şi răutate. Pentru un evreu, întreaga creştinătate este un inamic. Suntem pentru ei la fel ca sarazinii. Urăsc biserica, şi pe tine şi pe mine. Urăsc fiecare pictură şi sculptură sfântă a Madonnei. De aceea Pater Patriae, odihnească-se în pace, i-a pus să poarte o insignă galbenă pe mânecă şi la pălărie, pentru a-i proteja pe vecini. Pentru a ne proteja *pe noi.*

— Asta l-ar face un martir al credinţei, spuse Niccolò.

— Eu n-aş spune chiar aşa…

— Dar n-are niciun sens, spuse Niccolò, Leonardo, ajută-mă.

— Nu am un răspuns, spuse Leonardo. Dacă există vreunul, nu-l vom afla poate niciodată.

— Crezi că a fost evreu?

Leonardo dădu din umeri.

— Poate că da, poate că nu. Nu spunem noi oricui nu ne place „evreu”, aşa că nu înseamnă nimic. Văzând că băiatul era încă agitat, continuă: Poate că băiatul era pur şi simplu nebun, Nicco, sau poate credea că Madonna l-a dezamăgit. Poate că avea o problemă – vreo fată; tinerii vor deseori să devină martiri atunci când sunt dezamăgiţi. Leonardo nu-şi putu abţine o grimasă, gândindu-se la situaţia lui.

— Mai ţii minte povestea lui Arlotto despre un bătrân care s-a rugat la o statuie a lui Christos pentru salvarea soţiei sale care era bolnavă de răceală. Când Niccolò a dat din cap că nu cunoaşte povestea, Leonardo continuă:

— Bătrânul fusese creştin devotat şi fusese devotat acelei statui în mod deosebit, vreme de douăzeci de ani. Ai fi putut să luminezi toată lumea cu lumânările aprinse de bătrân de-a lungul timpului. Dar statuia nu şi-a îndeplinit menirea, fiindcă soţia lui a murit în chinuri groaznice, în ciuda rugăciunilor. Înfuriat, omul i-a scos ochii statuii, strigând: „Eşti un şarlatan mârşav!”

— Şi ce s-a întâmplat?

— Legenda spune că a fost rupt în bucăţi de oamenii din parohie.

— Blasfemie! spuse Sandro. Un creştin nu profanează sfintele icoane. Nu trebuie să înveţi un copil povesti eretice.

Apoi îl trase pe Niccolò de braţ, pentru a-i atrage atenţia şi spuse:

— Arlotto nu era decât un scornitor de minciuni. Fiindcă în ciuda umorului, a senzualităţii şi vivacităţii picturilor sale, Botticelli era de multe ori de o habotnicie severă.

— Prietene, spuse Leonardo, dacă vei continua să pictezi acele voluptuoase picturi ale gingaşei Simonetta, oamenii or să te creadă un libertin şi chiar eretic sau… „evreu”.

Machiavelli râse şi astfel tensiunea dispăru, fiindcă Sandro, la simpla menţionare a numelui Simonettei, era gata să devină un sfânt sau cel mai mare ticălos, dacă prin asta i-ar fi câştigat măcar un zâmbet. Iar pentru Leonardo revelaţia veni calm şi trist: Ginevra nu-l mai iubea.

* * *

Ponte Vecchio, care fusese complet reconstruit după marea inundaţie din 1333, era aproape întunecat; dar Arno, care curgea pe sub el, reflecta luminile festivităţii. Râul era el însuşi ca o lumânare; pâlpâia, reflectând luminile lămpilor, lumânărilor şi torţelor care ardeau pe străzile învecinate şi pe clădiri. Majoritatea magazinelor construite pe pod erau închise, la fel ca cele din cartierul măcelarilor; dar câteva erau deschise, vânzând dulciuri, alune prăjite, vin ieftin. Târfe obosite aşteptau clienţii în zonă, care era frecventată mai ales de către turişti, sau cetăţeni în drum către biserică sau rătăciţi de paradă în jurul Palazzo Vecchio. Mulţi se duceau la palatul Medici; în această noapte, curtea acestuia era deschisă tuturor, şi un număr suficient de pureci de lapte fuseseră puşi la frigare ca pentru a hrăni un sat întreg.

— Hei, Maestre Leonardo, tu eşti? întrebă un băiat care stătea pe pavajul de la Oltrarno, lângă intrarea pe pod.

— Da? răspunse Leonardo. Îl recunoscu pe băiat, era Jacopo Saltarelli, care era ucenic la un bijutier şi venea deseori să modeleze în *bottega* lui Verrocchio. Leonardo îl desenase

deseori pe Jacopo, care avea un corp muşchiulos, dar avea trăsături cam grosolane, cu nări largi şi o piele pergamentoasă. Barba, care probabil va fi destul de groasă când se va mai maturiza, era rară; părul neîngrijit îi creştea în neorânduială.

— *Messerii* Dei şi Da Peretola mi-au cerut să vă aştept şi să vă duc la destinaţie, spuse Jacopo.

— Vrei să spui că te-au plătit ca să ne aştepţi, nu-i aşa? îl tachină Sandro.

— Cum doriţi, domnule.

— Şi care este destinaţia? întrebă Sandro.

— Pe Via Grifone.

— Da…?

— Este un mare banchet, domnule, la L'Ugolino. Maestrul Guglielmo Onorevoli dă o petrecere în onoarea madonnei Simonetta Vespucci.

— Dacă Il Neri dă petrecerea, spuse Sandro, este sigur că o să avem parte de distracţie. Odrasla familiei Onorevoli era foarte bogată; i se spunea Il Neri fiindcă se îmbrăca deseori în negru; era signatura sa, pentru efect.

— E o petrecere stranie, spuse Jacopo. Întreaga vilă este în întuneric, cu excepţia lămpilor de la poartă.

— Dar de ce să fie casa în întuneric? întrebă Sandro, apoi el cu Leonardo şi Niccolò rămaseră în spatele lui Jacopo pentru a discuta, ceea ce nu era foarte greu, fiindcă străzile erau aproape pustii la ora aceea.

— Mă surprinde că Simonetta a acceptat să participe la o petrecere găzduită de Il Neri, spuse Sandro.

Leonardo se întoarse către el întrebător.

— Il Neri are afiliaţii politice periculoase.

— Te referi la Pazzi? întrebă Leonardo.

— Chiar şi ei îl consideră prea nebun, spuse Sandro. Dar Simonetta… apare deseori în compania lui Lorenzo şi Giuliano de Medici. Nu e înţelept din partea ei să aibă legături cu inamicii lor. Mi-e teamă pentru ea.

— Cred că cel mai bine ar fi să-ţi ţii grijile pentru tine, spuse Leonardo ironic. Frumuseţea ei îi îngăduie să se ridice deasupra moralei şi politicii.

— Ea este însăşi virtutea. Dar tot sunt îngrijorat pentru ea. Şi pentru sănătatea ei.

Leonardo râse, de parcă îşi revenise.

— N-ar trebui să laşi sănătatea ei pe scama doctorilor?

— Am auzit-o tuşind. Nu-mi suna a bine. Părea adânc, din plămâni.

— Ar trebui să stai departe de *bottega* lui Antonio del Pollaiuolo, spuse Leonardo. Oricine stă prea mult acolo începe să se creadă doctor.

— Nu este nevoie să disec un cadavru pentru a vedea dacă cineva tuşeşte… ori, că tot veni vorba, să pictez o figură umană mai bine ca tine.

— Îmi cer iertare, spuse Leonardo, bătându-şi prietenul uşor pe umeri.

— Madonna Simonetta este amanta fraţilor Medici, nu-i aşa? întrebă Niccolò, spre surpriza lui Sandro şi Leonardo.

— Este prietena lor, Niccolò spuse Sandro.

— Zvonurile spun că este mai mult, spuse Machiavelli.

— Poate ar trebui să nu discutăm lucrurile acestea în faţa băiatului… pare a avea urechea plecată spre zvonurile străzii.

— Ce-ai vrea? spuse Leonardo. Este unul dintre cei mai buni ucenici ai lui Toscanelli. Atelierul acela este un adevărat centru de informaţii.

— Pentru bârfă.

— Uneori este acelaşi lucru, spuse Leonardo. Şi-apoi, sigur că Simonetta este amanta lor, Sandro. Dar poate că i-a mai rămas puţină dragoste şi pentru tine.

Sandro roşi şi făcu un zgomot ciudat.

— Puteţi vorbi ce vreţi, spuse Niccolò, nu mai ascult, şi plecă înainte, pentru a-l ajunge pe Jacopo Saltarelli.

Când Leonardo şi Sandro ajunseră la vila Onorevoli, care nu părea deloc pregătită pentru oaspeţi – un drum între ziduri, care urca spre o pasarelă largă – Jacopo şi Niccolò aşteptau. Dar încă înainte ca Jacopo să-i conducă înăuntru, Leonardo îi spuse lui Machiavelli:

— Nicco, m-am răzgândit. Aici nu-i loc pentru tine.

Cil toate că Leonardo era îngrijorat de soarta tânărului, nu avea chef ca acesta să-l vadă conversându-se şi distrându-i pe prietenii, diverşi şi cam perverşi, ai lui Il Neri. Se simţi dintr-o dată rău, de parcă disperarea şi durerea iubirii ar fi venit în valuri, asemenea gazelor după o mâncare proastă.

— Leonardo, dar deja am ajuns, spuse Niccolò. Mi-e foame. Cu siguranţă că există ceva de mâncare aici. Şi nu ţi-a spus în mod

specific maestrul Toscanelli să fii mentorul meu şi să-mi arăţi viaţa? Ei, viaţa este dincolo de această poartă. Te rog…! Va fi bine şi pentru tine. Îţi va distrage atenţia de la problemele inimii.

— I-auzi ce spune copilul, spuse Sandro. Are dreptate. Hai înăuntru.

Leonardo îi urmă, încercând să-şi lase supărarea la intrare; dar îl urmărea ca o umbră. După pasarelă dădură peste o peluză şi o grădină imaculate, adevărate *tapis vert.* Zidurile înalte erau acoperite cu iasomie, un balcon oferea o privelişte superbă asupra oraşului, care era o constelaţie de lumini. Un peristil de coloane corintiene părea asemenea unor ruine în acest palat modern şi totuşi etern. Lămpile luminau în vase şi urne situate în jurul unor gigantice ghivece.

Leonardo şi prietenii săi îl urmară pe Jacopo pe scări în casă, care era în întuneric, cu excepţia unei lumânări ce ardea pe o masă mică, dar ce părea foarte grea, aflată pe peretele opus intrării.

— Vezi, este aşa cum v-am spus, spuse Jacopo. Urmaţi-mă.

— Eşti sigur că ştii unde ne duci? întrebă Sandro.

— Mi s-au dat instrucţiuni de către *messer* Onorevoli, şi băiatul îi conduse pe scări, apoi coborâră nişte scări parcă într-un abis, aşa părea din cauza întunericului, către o uşă neagră. Niccolò se ţinea aproape de Leonardo, până când acesta îl luă de mână.

— Parcă Il Neri şi-a transformat casa într-o imagine a sufletului său, spuse Sandro.

— Mai degrabă o noapte a mascaradelor, spuse Leonardo.

— Merită, pentru o noapte alături de Simonetta, spuse Sandro.

— Ţi-e frică, Niccolò? întrebă Leonardo.

— Nu, răspunse Machiavelli, dar vocea îi tremura. Dintr-o dată, orice lumină pieri şi Jacopo dispăru. Nemaiputând să vadă nimic în întunericul care părea că are propria densitate, Leonardo căută uşa pe care o ştia în faţa sa.

— Nicco, strigă el, stai unde eşti… Sandro…

— Suntem aici, spuse acesta.

— Dacă pun mâna pe Jacopo… spuse Niccolò.

— Urmează ordinele pe care le-a primit, spuse Leonardo, găsind clanţa uşii. Uite-o, şi o deschise.

Niccolò ţipă.

Leonardo îl prinse de umăr. Intrară într-o încăpere cu draperii de pânză neagră. Lumânările din lampadare aruncau o lumină slabă, stranie. Fiecare perete avea o adâncitură cubică, ce conţinea o tigvă omenească. Schelete complete atârnau în cele patru colţuri ale camerei, fiind luminate de lumânări, într-un efect sinistru. În centrul încăperii se afla o masă acoperită cu o pânză neagră. În centrul ei, o altă tigvă era pusă pe o tavă de lemn, iar în jurul ei se aflau patru pahare de lemn. Îmbrăcat în haine negre de preot, cu faţa albită cu pudră şi buzele pictate cu purpură, Il Neri i se adresă lui Leonardo cu o voce subţire:

— Domnilor, aceasta este în primul rând o noapte a deliciilor. Vă rog, luaţi loc, fiindcă după ce vom termina aici ne vom muta în următoarea… staţie.

— Unde sunt prietenii noştri, Neri? întrebă Leonardo.

— Te asigur, sunt aici, spuse acesta. Dar v-au luat-o înainte în descoperirea plăcerilor acestei nopţi. Leonardo, în seara aceasta te voi depăşi chiar şi pe tine. Acum, te rog, şezi.

O dată ce oaspeţii se aşezară la masă, tigvele se rotiră fără ajutorul vreunui mecanism vizibil şi, ca prin magie, din orbitele lor ieşiră nişte cârnaţi şi pe fiecare farfurie apărură fazani.

— Foarte bine, Neri, dar astea sunt de mâncare? întrebă Sandro.

— Depinde de voi, dragii mei. Neri se aşeză îi începu să mănânce dintr-un fazan.

Dar pasărea de pe farfuria lui Leonardo mirosea a fecale.

— Nu mâncaţi nimic, spuse el, mai ales către Niccolò. Mai bine părăsim acest loc aşa cum am venit.

— Nu e frumos, Leonardo. Când faci tu vreo scamatorie, ai pretenţia ca lumea să-ţi arate respect.

— Dar n-am pus pe nimeni să mănânce rahat.

— Dar mâncarea mea nu are nimic, spuse Niccolò.

— Nici a mea, spuse şi Sandro.

Atunci se auzi un zgomot puternic deasupra lor. Toată lumea sări de frică, dar curând îşi dădură seama că fusese un truc, fiindcă farfuriile cu fazan fuseseră înlocuite cu unele de salată.

Sandro scoase un sunet de dezgust şi se ridică de la masă, aproape căzând.

— Cei asta? întrebă Leonardo.

— Uită-te şi singur.

Leonardo se uită şi văzu nişte larve mişcându-se prin salată.

— Neri, ajunge! Niccolò, Sandro, să plecăm.

— Hei, prieteni, n-aveţi simţul umorului, spuse Neri. E o glumă, pentru efect, şi, trebuie să recunoşti, efectul este foarte bun.

— Nu avem timp pentru poveştile astea groteşti, spuse Sandro. Şi este un copil cu noi.

— Este adevărat că se află un tânăr printre noi, dar scopul prezenţei sale nu este de a afla despre viaţă şi misterele ei?

— Deci ai vorbit cu Zoroastro şi Benedetto, spuse Leonardo.

Neri încuviinţă şi zâmbi.

— Dar ce noapte putea fi mai potrivită pentru ce am plănuit, îi spuse lui Sandro. O noapte sfântă, noaptea de dinaintea învierii. Noaptea în care simţi răcoarea şi abisul mormântului, noaptea în care contempli somnul cel veşnic şi viermii care rod carnea. Dacă miracolul divinului Christos ar fi fost mundan, dacă el însuşi nu ar fi fost înfricoşat în sensul pur şi supranatural, atunci nu ar mai fi fost demn de Dumnezeu. Nu este asta ce trebuie să-i învăţăm pe tineri?

Se auzi un nou zgomot, de data asta mai ascuţit şi mai depărtat; cu toate acestea, Niccolò sări din nou şi căută adăpost lângă Leonardo.

— Plecăm, Neri, spuse Leonardo.

— Ei, haide, te rog! Te voi conduce imediat la prietenii tăi, spre locuri mai puţin… înspăimântătoare.

— Nu, mulţumesc.

— Dar, prieteni, spuse Neri. Nu puteţi găsi drumul fără ajutor. Fără lumină.

Lumânările se stinseră dintr-o dată, lăsându-i în cel mai deplin întuneric.

— Ei, spuse Neri, mă însoţiţi spre petrecerea principală? Vă promit că vă veţi distra pe cinste.

— Şi copilul? întrebă Leonardo.

— Nu mai sunt copil, spuse Niccolò.

— Ei?

— Ai cuvântul meu, că, dacă se va petrece ceva necuviincios, copilul nu va lua parte. Voi aranja să fie condus acasă. Dacă doreşti, îl poţi duce tu acasă. Sau Sandro. Dar vă asigur pe amândoi că nu veţi vrea să plecaţi. Acest banchet va fi de

pomină ani în şir de-acum încolo. Şi, Sandro, te asigur, este în ton cu sfânta sărbătoare.

— Aveam impresia că banchetul este în onoarea Simonettei, spuse Sandro.

— Aşa şi este, spuse Neri.

— Ea unde este?

— Este aici, te asigur. Dar depinde de tine dacă o vei găsi.

O lumânare se aprinse din nou, ca prin magie, în mâna lui Neri.

— Acum, vă rog să mă urmaţi. Deschise o uşă şi părăsi încăperea.

Leonardo şi Sandro nu aveau de ales decât să-l urmeze; amândoi îl ţineau pe Niccolò.

— Am ajuns, spuse Neri şi îi conduse printr-o uşă de nuc cu încrustaţii de alamă într-o sală imensă boltită, cu un şemineu din *pietra serena* şi ferestre drapate cu draperii negre. Erau atât de multe lămpi şi lumânări în cameră, încât Niccolò exclamă:

— E-o lume a stelelor!

Erau cel puţin o sută de invitaţi, majoritatea deja beţi, înşiraţi de-a lungul unor mese acoperite cu lumânări şi mâncare: fazan, murături, friptură de viţel, carne de porc, fructe, condimente, verdeţuri. Oaspeţii constituiau grupuri disparate, exotice; dar aşa era *de rigueur* pentru o petrecere memorabilă. Erau câţiva cardinali, îmbrăcaţi în uniforma lor; curtezane purtând nişte cămăşi albe, foarte transparente, foarte populare la Veneţia şi Milano; prostituate umile, care arătau unsuroase şi bete şi vorbeau tare în dialectul vulgar al celor din Toscana; breslaşi bogaţi ce reprezentau marile familii florentine. Numai Medici erau, se pare, absenţi. Erau şi oaspeţi de seamă de peste mări, de la Famagusta, Bejaïa, Tunis ori Constantinopol; agenţi şi negustori de la Sevilla, Majorea, Napoli, Paris şi Bruges. Un locotenent al Sacrului Sultan al Babilonului, care purta un turban alb la un costum florentin elegant; avea un ciorap roşu la un picior şi unul albastru la celălalt; chiar şi pantofii erau de culori diferite, ametist şi alb. Dar cea mai exotică pasăre era un chinez înalt, robust, îmbrăcat în chimonou şi papuci de mătase. Servitorii, atât bărbaţi, cât şi femei (dar mai ales tineri băieţi), purtau cămăşi de voal subţire. La fel de bine puteau fi şi goi. Purtau tăvi largi cu pahare cu vin.

— Mă doare, spuse Niccolò lui Leonardo, care îl ţinea strâns de braţ.

— Atunci nu mai încerca să te depărtezi de Sandro şi de mine.

— Lasă-mă-n pace! Nu eşti tatăl meu.

— Nu mă pune la-ncercare, Nicco, spuse Leonardo. Încă un cuvânt şi te duc acasă.

— În *bottega* lui *ser* Toscanelli?

— Ai vrut să fii ucenicul meu. Aşa că rămâi cu mine. Niccolò încetă să se mai plângă şi îi zâmbi la Leonardo, de parcă asta ar fi fost ceea ce dorea să audă. Leonardo îi dădu drumul şi îşi întoarse atenţia către Neri.

— A mai fost cineva onorat cu o cină atât de intimă ca noi? întrebă.

— Numai oaspeţii speciali, pe care doream să-i impresionez, spuse Neri.

— Sunt sigur că nici prelaţii, nici omul cu ochii oblici, zise Leonardo.

— Oho, mai ales prelaţii, spuse Neri. Acum, te rog, serveşte tot ce doreşti. Sunt sigur că aceste mâncăruri îţi vor fi pe plac.

În acel moment, fu o explozie de lumină într-un colţ al uriaşei săli de bal, apoi izbucniră aplauze. Mulţimea se adună în jurul unui om care semăna cu Leonardo.

De fapt semăna leit cu Leonardo.

— Cine este? îl întrebă Leonardo pe Neri.

Acesta râse.

— Dar, *tu* eşti.

— Tu *eşti,* spuse şi Sandro vesel. Uite, face scamatoria ta cu aprinderea vinului. Înţeleg să faci un asemenea truc cu gloata, dar aceştia sunt oameni importanţi. Totuşi cred că *este* o scamatorie reuşită.

— Vino, te voi prezenta, spuse Neri cu un zâmbet exagerat, fiindcă gura sa era vopsită aidoma celei a clovnilor.

— Mie însumi? întrebă Leonardo, amuzat cu adevărat.

Îl urmară pe Neri în colţul în care sosia lui Leonardo tocmai înveselea mulţimea cu o povestire deocheată. Avea aceeaşi înălţime cu Leonardo; hainele, curate, erau identice cu cele pe care le purta şi Leonardo: tunică strânsă de culoare roşie, cămaşă purpurie, ciorapi lungi, cu o bucată de piele pentru a-i proteja tălpile. Dar faţa era cea care îl fascina pe Leonardo. Era

ca şi cum s-ar fi uitat în oglindă; trăsăturile erau perfect identice, cel puţin aşa părea în lumina difuză a lumânărilor.

Cum era posibil? se întrebă Leonardo. Doar vocea îi era un pic diferită. Dar totuşi…

— Leonardo? întrebă Zoroastro, care stătea lângă falsul Leonardo, parte a conspiraţiei. Tu eşti? Amuzat, se apropie de Leonardo.

Dar Neri, atrăgând atenţia oaspeţilor, făcu prezentările.

— Leonardo, am onoarea să ţi-l prezint pe Leonardo.

— Sunt gemeni? întrebă cineva.

— Imposibil, dragul meu, fiindcă există un singur geniu pe nume Leonardo da Vinci, spuse Neri.

— Atunci, unul dintre ei este fals.

— *Care* dintre ei?

— Cine eşti? întrebă Leonardo, admirându-şi sosia.

Dar Zoroastro, care fără niciun dubiu fusese păcălit, îl întrerupse spunându-i lui Leonardo.

— Mi s-a părut mie că omul acesta care părea a fi tu e ciudat… are o voce prea groasă. Se întoarse spre sosia lui Leonardo reproşându-i: şi mi-ai spus că ai răcit!

— Dar am răcit, răspunse acesta, netulburat.

Incapabil să reziste glumei, Leonardo îl întrebă pe Zoroastro:

— Dar tu eşti sigur că eu sunt cel adevărat?

— Sandro şi Niccolò au venit cu tine, spuse Zoroastro, încercând cu disperare să nu fie păcălit. *Facta, non verba.*

— Dar le-am spus să dea un tur, în timp ce eu am luat-o înainte, spuse sosia lui Leonardo, ca un actor care tocmai şi-a primit replica de la partener.

— Aşa este, maestre Leonardo, ne-ai spus să ne plimbăm puţin fiindcă voiai să fii singur, adeveri Niccolò, cu o faţă prea sumbră ca să-l poţi bănui că minte.

Zoroastro renunţă:

— În ceea ce mă priveşte, amândoi puteţi fi Leonardo.

— O excelentă idee, răspunse sosia. Maestre Leonardo, să ne unim talentele noastre deosebite. Tocmai am terminat de construit o maşină de zburat. Poate doreşti să fii primul care o pilotează?

Toată lumea amuţise.

— Va fi propulsată de îngeri, continuă, aceste fiinţe fiind, după cum se ştie, mai uşoare decât aerul. Ei vor purta maşina mea

dincolo de sfera Lunii, dincolo de sferele stelelor fixe, spre Sfera Cristalină şi spre însuşi Perpetuum Mobile.

— Apoi, desigur, către Paradis.

— Evident. Deci şi tu eşti angajat într-o aventură similară?

— Într-adevăr, dar chiar şi dacă n-aş fi fost, cum aş putea să mă iau la întrecere cu cineva care poate comanda puterea sfântă a îngerilor? Aş fi acuzat de necredinţă şi erezie.

Sosia lui Leonardo râse la această glumă – un râs sănătos, care îi era foarte familiar lui Leonardo, dar nu-şi dădea seama de unde.

— Dacă ţi-ai construit propria maşină, nu are rost să-ţi mai cer să pilotezi umila mea construcţie.

— *Au contraire,* spuse Leonardo zâmbind, voi fi onorat, fiindcă nu în fiecare zi are cineva onoarea de a fi invitat să zboare cu îngerii.

Atunci însă Neri îl luă pe Leonardo de braţ şi anunţă adunarea că trebuia scuzaţi.

— Nu pot şi nici nu vreau să-l las pe băiat, şopti Leonardo. Se uită urât la Niccolò, fiindcă acesta stătea prea aproape de o tânără cu ochi de căprioară, o servitoare de-a lui Neri. Fata îi zâmbi lui Niccolò, care roşi, poate din cauza goliciunii ei. Nici nu băgă de seamă privirea lui Leonardo.

Neri îi spuse câteva cuvinte lui Sandro, care promise că va avea grijă de băiat, adică să-l ţină departe de paturi şi servitoare.

— Vezi spuse Neri. *Alea jacta est.* Acum ai încredere în mine?

— Nu sunt chiar atât de nebun.

— Dar trebuie să-ţi arăt de ce te-am invitat.

— Credeam că pentru a-mi prezenta geamănul.

— Acum l-ai întâlnit.

După ce Leonardo vorbi câteva clipe cu Sandro şi Niccolò, satisfăcut că totul va îi bine, îi permise lui Neri să-l conducă afară din încăpere. Câţiva curioşi care vrură să-i urmeze fură opriţi de servitorii lui Neri. Ieşiţi din marea sală, doi servitori o luară înaintea lor pentru a le lumina drumul.

— Este onorant că eşti atât de preocupat de tânărul tău elev, spuse Neri. Nu credeam că-ţi pasă de altceva în afară de munca ta, ai reputaţia unui excentric. Altfel, de ce ai frecventa astfel de petreceri?

— Am venit de dragul lui Sandro, spuse Leonardo.

— Ah, da, Sandro, spuse Neri cu un sarcasm necaracteristic pentru el. Dar voi face tot ce-mi stă în putinţă pentru a te distra; şi, până a nu se termina noaptea, te voi prezenta cuiva care sunt sigur îţi va face cea mai mare plăcere.

— Bănuiesc că asta nu înseamnă că va dura toată noaptea până ne vom întoarce la oaspeţii tăi.

— Asta, dragă Leonardo, depinde de tine, spuse misterios Neri.

— Şi acest cineva este celălalt „eu”?

— Nu, dar este cineva de foarte departe. Amândoi aveţi ceva în comun.

— Şi, ce ar fi asta?

— Dacă spun mai multe, voi strica surpriza.

— Neri, ajunge! Trebuie să-mi spui cine este dublura.

— De data asta, trebuie să-i urmezi pe ei pentru a afla răspunsul, spuse Neri zâmbind, trecând în spatele servitorilor prin camere şi coridoare în care portrete de negustori, domniţe de demult şi centauri, naiade şi satiri îi priveau cu ochi ficşi când treceau. Urcară pe nişte scări, apoi pe altele, urcau mereu, până când ajunseră în faţa unei uşi masive. Servitorii se poziţionară de-o parte şi de alta a ei, într-o poză heraldică, cu torţele în mână; dacă ar fi avut halebarde, le-ar fi încrucişat.

— Neri, cred că jocul a mers prea departe, spuse Leonardo, dintr-o dată devenit nervos.

— Te las pe tine să judeci asta, într-o clipă.

Şi, zicând acestea, deschise uşa şi intră într-o încăpere bine luminată, dar mai degrabă micuţă, un dormitor simplu, cu excepţia patului, care era foarte mare şi ostentativ, cu nişte stâlpi în formă de pene în vârf; draperii bogate, brodate cu pene şi balauri de catifea, atârnau de pe aceşti stâlpi până la podea. Lumânări ardeau în locaşuri în zid, în cele patru colţuri ale încăperii, iar o lampă era aşezată pe masă; lângă lampă erau puse câteva pahare, o butelcă de vin, un lighean de porţelan, săpun şi câteva prosoape albastre, foarte fine, decorate cu pene şi balauri. Neri îi turnă lui Leonardo un pahar cu vin şi i-l înmână.

— Aşază-te, spuse, arătând spre pat, şi voi fi gata în câteva clipe.

— Neri, arată-mi de ce m-ai adus aici, spuse Leonardo, impacientat.

Neri îşi dădu jos gluga neagră şi capişonul. Un păr bogat şi blond se revărsă, contrastând cu negrul stofei.

— Cine eşti? întrebă Leonardo, şocat că a putut fi păcălit de acest individ care acum îşi dădea jos bucăţi de material subţire – probabil piele de animal. După ce se spălă cu săpun şi apă şi se şterse cu prosoapele, nou-apăruta faţă se dovedi mai uluitoare decât oricare din picturile de pe pereţi.

Era Simonetta.

Fără niciun machiaj, faţa îi era albă ca fildeşul, fără a fi vreun pic palidă. Îl privea cu atenţie, cu o expresie gravă, fără vreo umbră de frivolitate, vanitate ori josnicie. Ochii nu i se mişcau şi, în timp ce îl privea pe Leonardo, îşi desfăcu rochia şi o lăsă să cadă. Era albă, numai sfârcurile sânilor erau roşii, ca nişte pete de sânge.

— Te rog, nu mai fi aşa de nervos, Leonardo, îi spuse cu vocea ei, care era într-un registru diferit de imitaţia vocii lui Neri. Se îndreptă către masă, îşi puse un pahar cu vin, apoi se aşeză lângă el.

— Trebuie să plec, spuse Leonardo, şocat şi stânjenit.

— De ce? Eşti bolnav de dragoste. Nu te vei vindeca dacă pleci. Dar, dacă rămâi… Zâmbi, dar fără subînţeles. Doar cu tristeţe. Nu încerca să se acopere, ci stătea lângă el, părând a se simţi bine.

— Ce vrei de la mine?

— Te-am dorit dintotdeauna, Leonardo, spuse ea blând.

— Dacă Lorenzo şi Giuliano ne găsesc aici…

Simonetta dădu din umeri şi zâmbi. Părul ei părea ca un abur în lumina lumânărilor.

— Pentru mine nu ar fi nimic, dar pentru tine, Leonardo, ar însemna sfârşitul definitiv.

— Şi pentru tine; acum să mergem, insistă Leonardo, frustrarea simţindu-i-se în voce.

— Ştiu ce ţi s-a întâmplat, spuse Simonetta, apropiindu-se. Leonardo privea în podea, evitându-i goliciunea, cu toate că mirosul şi apropierea ei îl ameţeau.

— Ce înseamnă asta?

— Ştiu totul despre tine şi Ginevra şi boşorogul de Nicolini.

Surprins, o privi direct.

— Am vorbit cu Sandro.

— Şi ţi-a povestit el astea? întrebă Leonardo, nevenindu-i să creadă.

— Îmi spune totul… fiindcă ştie că poate avea încredere în mine. Şi ştii de ce?

— Nu, spuse Leonardo, mânios şi umilit. Nu ştiu.

— Fiindcă o să mor. Sandro ştie, dar nu vrea să admită, fiindcă mă iubeşte.

— Nu cred că ai să mori, spuse Leonardo, privind-o de parcă ar fi fost Ginevra.

— Este adevărat, dar voi încerca să nu-mi scuip plămânii în faţa ta, doar ca să-ţi dovedesc. Dar în noaptea aceasta, amândoi suntem pe moarte, spuse ea şi-l îmbrăţişa.

Leonardo se simţea prins, cu toate că ştia că era de-ajuns să se ridice şi să plece. Cu toate acestea, era excitat de Simonetta. Îl prinsese atunci când era cel mai expus. Ea, şi nu el, era seducătorul, conspiratorul, *thautnaturgus.* Era de parcă, dintr-o dată – imposibil şi irezistibil – îl eliberase de lume, de parcă acum visele şi coşmarurile erau făcute din acelaşi material ca focul, ca apa, ca scaunele, ca pereţii, ca podeaua aceasta, ca patul acesta, ca această femeie care îl mângâia.

Dar ceea ce-l vrăjise, făcându-l să uite până şi de Ginevra, era profunda ei tristeţe. Într-adevăr, era pe moarte; nu putea fi altfel.

O privea, în timp ce ea îl mângâia pe picioare, dându-i jos tunica. Simţea că trebuie s-o oprească, dar parcă uitase cum funcţionează muşchii necesari pentru a se îndepărta de ea. Ce mai conta? Într-adevăr, era liber; dar o astfel de libertate era în ca însăşi un coşmar. Dar încă înainte să apuce să mai gândească, ea îngenunche şi îi luă membrul în gură. Se linişti, doar inima îi bătea puternic, gata să-i spargă pieptul. Se gândea la apă, la suprafaţa, mării, la Ginevra, întotdeauna Ginevra; iar gura Simonettei era fierbinte, iar membrul său şi-l imagina rece ca un ţurţure de gheaţă. Sau piatră. Ca şi cum ar fi fost un Lot blestemat, care nu rezistase să nu privească înapoi spre Sodoma şi fusese transformat în piatră. Dar ea îl sugea, îl încălzea, ca un cuptor, topindu-l, până când nu mai rezistă, şi o trase în pat, sărutând-o, adulmecând-o, începând să transpire şi să se cufunde unul în altul…

În timp ce o săruta adânc, descoperind-o, gustând-o, ea îl ajuta să se dezbrace; voia să fie aproape de pielea lui. Leonardo

îi căută limba, lăsând-o să-i umple gura; şi ea se întinse pe pat şi i se deschise, îşi plimbă limba pe gâtul ei, sărutându-i sânii, sugându-i precum un copil care caută laptele.

Leonardo ajunse cu faţa între picioarele ei şi mirosul acrişor îi readuse în minte amintirile copilăriei: o imagine strălucitoare a pantelor Muntelui Albano din Vinci, minele din Val d'Elsa, florile şi ierburile stratificate în pietrele din grota întunecată din Vinci, grota sa, acolo unde petrecuse nenumărate ore în singurătate; chiar şi acum îşi amintea parfumul de mentă, mure, salvie şi cimbru. Şi-o aminti pe mama sa şi pe prima sa mamă vitregă, tânăra şi frumoasa Albiera di Giovani Amadori. Soţia tatălui său nu era cu mult mai mare decât el şi câte ore nu petrecuse Leonardo în grotă tânjind după ea. Acum Leonardo se ridică, pentru a intra cât mai adânc în ea. Ea inspiră iute, ca şi el, şi îl privi, ca şi cum ar fi fost şocată. Se uita la el, cu faţa-i strânsă, ca pentru a nu-şi da la iveală agonia. Era într-adevăr frumoasă, cu părul ei des, ca un nimb în jurul aristocraticei ei feţe. Dar faţa ei reflecta toată durerea şi întristarea morţii.

Dintr-o dată, era vulnerabilă şi mortală.

O madonna a purităţii.

O mamă îndurerată despărţită de familia ei.

O târfă rece, incredibil de frumoasă.

Faţa i se schimonosi, fiind gata, şi pentru o clipă Leonardo o crezu Meduza. Pictase chiar o astfel de faţă când era mic, iar tatăl lui vânduse tabloul pentru trei sute de ducaţi. În acea clipă, chiar înainte de a ejacula, îşi imagina minunatul ei păr transformat în şerpi aurii, încolăcindu-se; şi îngheţă. Una din aceste creaturi cu limba despicată i se înfăşură în jurul pieptului. Atingerile piepturilor lor transpirate sunau ca nişte şerpi mişcându-se încolo şi încoace.

Deodată, Leonardo o văzu pe Ginevra privindu-l, dintr-un colţ al catedralei amintirilor. Ca şi cum el ar fi fost cel ce comitea păcatul.

Dar chiar acum, când pompa viaţă în frumoasa Simonetta, simţi dureroasa pierdere a Ginevrei.

Şi, în acel moment umed şi unic de extaz, Leonardo căută ochii albaştri ai Simonettei.

Ochii Ginevrei…

Plângea… ca şi el.

4
Secretul Florii de aur

Avem trei suflete, dintre care cel mai aproape de Dumnezeu este numit de Mercurius Trismegistus şi Platon mens, *de Moise, spirtul vieţii, de Sf. Augustin – partea înaltă, de David, lumină, atunci când spune „în lumina Ta văd lumina”. Şi Mercurius spune că dacă ne unim în acest* mens *putem înţelege, prin raza Domnului care se află în ea, toate lucrurile, prezentul, trecutul şi viitorul; toate lucrurile, zic, care sunt în Cer şi pe Pământ.*

— Giulio Camillo

Cel care doreşte vesel să fie; mâine nu este niciodată sigur.

— Lorenzo de Medici

Leonardo se uita la tavanul înalt şi-şi imagina tot soiul de scene, feţe, creaturi, pe spărturile şi umbritele sale imperfecţiuni. Aceste diferite scene şi personaje, pe care Leonardo le vedea în detalii amănunţite, se schimbau tot timpul, asemenea norilor pe cer. Acolo, de pildă, se afla curba delicată a unui umăr ce conducea, cu o precizie matematică spre un sân; aici, detaliile complicate ale unei fortăreţe, completată cu palisade, bastioane, contraforturi, drumuri acoperite: o adevărată hartă militară. Un scorpion se transformase în părul cârlionţat al unui îngeraş, a cărui faţă, la rândul ei, se transformase: un Cupidon macabru, beat. Madonne, abia schiţate, ca în caietele sale de notiţe: o *caritas,* semănând cu Albiera; prima sa mamă vitregă, care murise când el nu avea decât doisprezece ani; a doua semăna cu Francesca di Ser Giuliano Lanfredini, a doua mamă vitregă, care murise acum cinci ani. Aceste soţii ale tatălui său fuseseră aproape nişte fetiţe… şi, ca băiat, Leonardo avea gânduri vinovate faţă de ele.

În cameră era linişte, cu excepţia respiraţiei Simonettei, grea, dar totuşi egală. Era culcată pe spate, cu braţul odihnindu-i-se pe ochi, ca pentru a se feri, chiar şi în somn, de feeria de deasupra. Un amestec greu de mirosuri plutea în aer: vin, parfum, transpiraţie, sex, ulei de lampă. Leonardo se gândi să se ducă să deschidă fereastra, dar se temu că avea s-o trezească pe Simonetta, iar miasmele nopţii ar putea să-i facă rău la plămâni.

Îl căuta, chiar şi în somn. Poate că simţise că s-a trezit şi se temea să nu plece, fiindcă se întoarse spre el, punându-şi un picior peste al lui, căutându-i mâna şi pieptul. Cum Leonardo o veghea – era atât de blondă şi palidă, o fantomă ce a prins viaţă pentru o clipă – se gândea că realitatea fusese întreruptă pentru câteva ore.

Dar acum Leonardo era treaz; simţea acru în gură, capul îl durea şi se simţea complet singur. Extazul dispăruse.

Simonetta începu dintr-o dată să tuşească, iar şi iar, ceea ce o făcea să se zvârcolească încolo şi-ncoace. Se trezi imediat, cu ochii mari, privind înainte, căutând aer, strângându-şi cu putere pieptul cu braţele. După încă un acces, tusea cedă.

— Îmi pare rău că te deranjez aşa, frumosule Leonardo, spuse ea, ştergându-şi gura pe cearceaful de damasc de lângă ea.

— Mă trezisem.

— De mult?

— Nu, nu chiar.

— Sunt sigură că petrecerea e în toi. Vrei să te întorci? întrebă ea şi se ridică din pat, îşi aranja părul luxuriant, care îi ajungea până la sfârcuri, deschise un dulap din lemn şi scoase de acolo o rochie de culoare violetă, care-i dezvăluia umerii albi ca laptele.

Numai Ginevra putea rivaliza cu Simonetta în frumuseţe.

— N-ai nicio întrebare? zâmbi ea.

— Aveai de gând să-mi spui cine a jucat pe sosia mea în seara aceasta, spuse el, încă simţindu-se rău, dar urmându-i exemplul şi îmbrăcându-se.

— Leonardo?

— Da?

— Pari atât de distant.

— Iartă-mă!

Simonetta se apropie şi-i spuse:

— Poţi avea încredere în mine. Şi poate că te pot ajuta. Leonardo simţi cum adrenalina îi curge prin vine. Poate că Nicolini poate fi înfrânt şi Ginevra recâştigată.

— Dar cum aş putea să te răsplătesc?

— Nu poţi.

— Atunci, de ce…

— Fiindcă mor şi vreau să fiu generoasă. Fiindcă mi-e frică şi nu mă pot arăta astfel celor de la putere. Şi cu siguranţă nu pot

avea încredere într-o femeie. Dar pot avea încredere în tine, dragă Leonardo.

— Eşti sigură? întrebă Leonardo în glumă.

— Fiindcă am încredere în Sandro, care te consideră ca un frate.

— Atunci n-ar fi Sandro o alegere mai bună? Eşti viaţa lui.

— Exact. Şi mă iubeşte. Nu aş face decât să-i dau speranţe, pentru a i le curma. Nu-i pot permite să se apropie de mine. O să ai tu destul de furcă cu el, după ce nu voi mai fi.

— Simonetta, nu trebuie…

Dar Leonardo se opri. Nu mai era nimic de spus; era suficient de bine pregătită pentru ceea ce Virgiliu numise „suprema zi şi inevitabila oră”. După o vreme, spuse:

— Cred că ai dreptate în privinţa lui Sandro.

Simonetta se trase mai aproape de Leonardo; el era înalt şi ea trebuia să se înalţe pe vârful picioarelor.

— Nu este vorba numai de a face dragoste. Dintr-asta am de-ajuns. Dar sunt complet singură.

— Toată Florenţa te adoră, spuse Leonardo.

— Da, dar…

O îmbrăţişă, dorindu-şi să fie Ginevra, dar bucuros de căldura şi apropierea şi parfumul ei… şi poate, poate că mai exista o soluţie.

Poate că ea îl putea ajuta.

Leonardo simţea cum se excită din nou, dar Simonetta se dădu înapoi, râzând.

— Poate că nici de tine nu pot fi sigură.

— Atunci, spune-mi, cine este acolo sus şi pretinde că este… eu.

Simonetta se aşeză pe pat şi bău o gură de vin, apoi spuse:

— Dar e Neri, desigur.

— Mă gândeam eu, spuse Leonardo, aşezându-se lângă ea. Meritul lui, a făcut o treabă bună.

Ea râse, apoi spuse:

— Dragă Leonardo, aşa cum ai spus tu, toată Florenţa mă adoră, dar tot atât de adevărat este că Neri te adoră *pe tine.*

— Nu cred că are nevoie de mine şi pentru altceva decât pentru a-i distra oaspeţii.

— E un pictor nerealizat. Dar are ochi bun şi este un fin colecţionar. Are chiar unele picturi de-ale tale.

— Care?
— Doar nişte schiţe, Leonardo. Picturile tale sunt greu de colecţionat. Se spune că nici măcar marchiza Isabella d’Este nu a putut obţine una din micuţele tale picturi ale Madonnei.
— Pictez foarte încet, madonna Simonetta; dar am lucrat din greu la unele din acele madonne.
— Nu am suficientă avere pentru a avea mai mult noroc decât marchiza, spuse Simonetta.
— Nu se poate spune că bogătaşii s-au grăbit să dea buzna în *bottega* maestrului Andreea pentru a-mi cumpăra operele.
— Ţi-ai câştigat o reputaţie proastă, că nu-ţi onorezi comenzile, dar Lorenzo se interesează de tine. Voi vedea ce pot face.
— Trebuie să mărturisesc că tu şi Neri m-aţi păcălit.
— Da?
— Dacă a reuşit să-şi facă propria faţă şi pe a mea, atunci este, într-adevăr, foarte bun. Poate că ar trebui să iau eu lecţii de la el.
Simonetta râse şi spuse:
— Deci tu ai crezut că el este pictorul.
— Dacă nu Neri, atunci cine?
— Nu-ţi poţi imagina că aş putea fi eu?
— Sunt uluit.
— Numai fiindcă eşti bărbat, Leonardo. Tot eu l-am învăţat pe Neri cum să-ţi imite vocea, fiindcă orăcăie ca o broască. Făcu o bună imitaţie a vocii lui Neri, apoi continuă: Cunoşti un artist pe nume Gaddiano?
— Desigur. Se spune că este sienez; patronii săi l-au contactat prin intermediul notarului, un anume Mazzei. Gaddiano a sculptat o minunată Cybelă de teracotă, care este pusă lângă o fântână în grădina de la Carregi a familiei Medici. Nu-i aşa?
— Eşti foarte informat, zise Simonetta. Este într-adevăr opera lui Gaddiano. Apoi se ridică în picioare, făcu o plecăciune exagerată şi spuse:
— *Eu* sunt Gaddiano.
— Tu?
— Nu cred că este foarte greu să crezi asta despre cineva pe care cu câteva ore înainte îl credeai prietenul tău Neri.
— Îmi cer iertare, dar surpriza a fost prea mare, madonna, şi cei mai mulţi muritori abia fac faţă unei singure vieţi; iar tu

reuşeşti să duci două. Este… ca şi când ai fi în două locuri în acelaşi timp.

Simonetta râse şi spuse, citându-l pe poetul Horaţiu:

— Nimeni nu este mulţumit de condiţia sa.

— Sub numele de Gaddiano ţi-ai făcut o reputaţie excelentă ca sculptor şi pictor, spuse Leonardo. Dar majoritatea dintre noi nu avem capacitatea de a ne transforma. Poate că eşti pasărea focului a lui Paracelsus. Să te transformi în Neri şi pe Neri în mine cred că a fost o joacă de copil.

— Ce-ai fi vrut să fac?

— Nu înţeleg!

— Ai putea trăi fără să pictezi, fără să sculptezi? Adică, probabil că ai putea, fiindcă ai putea să te consacri ştiinţei şi invenţiilor tale.

— În ceea ce mă priveşte, mă interesează toate lucrurile din natură, la fel ca şi arta.

— Dar eu nu pot, dragă Leonardo. Şi nu aş fi putut picta fiind… Simonetta.

— O astfel de operă minunată – astfel de picturi şi sculpturi – nu ţi-ar fi adus decât onoare.

— Ca femeie, nu aş fi fost luată în seamă. Nu aş fi fost luată în serios şi nici nu aş fi putut cere onorarii. Dar ca bărbat… ca bărbat pot concura pe picior de egalitate. Pot conduce minţile şi gândurile altor bărbaţi. Ca femeie, nu-i pot controla decât atunci când au inima moale şi membrul tare.

— Poate că subestimezi controlul pe care îl poate avea o femeie asupra unui bărbat.

— Dintre toate femeile din Florenţa, numai eu nu cred că pot fi acuzată de asta, spuse Simonetta. Dar, indiferent de ce crezi tu, o femeie – nu contează cât de bine poziţionată este – nu este decât o servitoare. Am vrut să am posibilitatea de a trăi nemurirea… *Carpe diem.* Spre deosebire de voi, timpul meu este limitat.

— Dar Gaddiano pictează de…

— Exact trei ani, aici în Florenţa, spuse Simonetta. Acum trei ani, mi-am dat seama că am să mor. Trecutul lui Gaddiano a fost creat de mine; este clădit pe zvonuri, picturi datate *posteä* şi câteva însemnări măsluite. Oh. Aş fi putut încerca sa-mi utilizez cunoştinţele sus-puse, dar, la fel ca mama tânărului tău

prieten Machiavelli, Bartolomea, n-aş fi fost niciodată luată în serios.

— Dar ea *este* respectată ca poetă.

— Da, ca poetă religioasă. Cu toate acestea, este ea citită în biserici? Pe străzi? S-ar fi descurcat mai bine ca femeie de casă. Simonetta începu să se plimbe prin cameră, ca unul din leii lui Lorenzo prin cuşcă.

Leonardo se ridică şi îi luă braţele. Ea se uita în podea, ca şi cum Leonardo ar fi fost tatăl ei, nu unul din mulţii amanţi.

— N-aş fi crezut că în tine zace atâta furie.

Simonetta îi strânse mâinile şi-i spuse:

— Acum îmi ştii toate secretele… cum le ştiu şi cu pe ale tale. Mai mult decât îţi închipui, Leonardo.

— Aşa o fi, spuse Leonardo, blestemându-l în gând pe Sandro, dar nu trebuie să-ţi laşi mânia să-ţi otrăvească viaţa. Ca Gaddiano, ţi-ai asigurat un loc pe vecie în Florenţa. Acesta este adevărul. Asta păru s-o mulţumească. Apoi, el continuă: Iar ca Simonetta, vei fi păstrată ca faţa lui Venus şi a atâtor Madonne.

— Mulţumită lui Sandro, spuse ea, zâmbind vag. Apoi se depărtă de el şi traversă camera către uşă. Îţi voi lăsa un servitor ca să te conducă. Nu trebuie să fim văzuţi împreună, altfel oaspeţii vor începe să şuşotească. Din nou zâmbi, apoi plecă.

Leonardo aşteptă câteva clipe, apoi îl urmă pe celălalt servitor prin întuneric, pe coridoarele şi pe treptele reci de marmură. Trecuseră ore de când el şi Simonetta veniseră în acea cameră, iar acum numeroasele încăperi erau deja utilizate de oaspeţi. Fiecare antreu şi hol erau pline de zgomote nocturne, ca şi cum Leonardo ar fi fost condus printr-o pădure magică. Lumini vagi şi ciudate, ca nişte licurici ori focul Sf. Elmo, ori *ignis fatuus* apăreau ici-colo prin crăpăturile uşilor.

Leonardo se opri în faţa unei uşi de la ceea ce el presupunea a fi etajul al treilea: crezu că recunoaşte o voce. Îi spuse servitorului că se descurcă şi singur şi rămase să asculte la uşă un poem cântat de o voce înaltă, clară, acompaniată de o liră şi un zgomot şi un susur al unei conversaţii mai degrabă gălăgioase.

Cineva oftă, ca în extaz, şi poemul continuă:

…şi florile îşi amestecă

cele mai vesele culori, paşii ei să-ntâmpine:

Cu graţie divină, trei nimfe veselesc
Şi strania binecuvântare o primesc
Şi-ntr-o rochie-nstelată, tulpina i-o îmbracă.

Era vocea lui Atalante Miglioretti.

Leonardo deschise uşa şi era pe cale să i se alăture lui Atalante la cântat, când îl văzu pe Il Neri, încă îmbrăcat şi machiat ca Leonardo.

Închizând uşa în spatele său, Leonardo îi spuse:

— Neri, este timpul să-ţi dai jos trăsăturile mele de pe faţă.

Neri stătea pe unul din cele câteva scaune acoperite cu catifea verde şi aurie şi tânărul Jacopo Saltarelli, îngenunchiat între picioarele sale, îi făcea o felaţie. Saltarelli era gol puşcă şi era pictat ca o păpuşă de cârpe. Majoritatea celor din cameră erau şi ei dezbrăcaţi. O tânără cu o rochie neagră şi o panglică roşie în jurul capului era întinsă pe podea lângă Neri şi era penetrată simultan prin faţă şi prin spate de doi bărbaţi pe care Leonardo nu-i cunoştea. Lumânările ardeau puternic, fixate foarte sus pe pereţi, creând o lumină bolnăvicioasă şi umbre lungi. Cu toate că mobila era somptuoasă – porfir strălucitor şi încrustaţii, tapiţerii fine reprezentând cele mai voluptuoase scene ale mitologiei clasice: transformarea lui Io în junincă, Europa şi taurul, Danae şi ploaia de aur – aici nu era decât o orgie ordinară. Numai vocea deosebită a lui Atalante şi talentul său de interpret distingea această mulţime de oricare altă adunătură de decadenţi.

Leonardo nu putu să nu observe cele trei cupluri care făceau dragoste în diverse poziţii pe singurul pat din încăpere, aflat sub fereastră; nu-l surprinse să vadă că una dintre femei – de fapt, o fată – era servitoarea de care se îndrăgostise Niccolò mai devreme în seara aceasta.

Unde erau Sandro şi Niccolò? se întrebă. Trebuia să-i găsească.

Atalante îi zâmbi lui Leonardo şi-i oferi vioara. Leonardo refuză. Un tânăr cu o bărdacă de vin îl întrebă dacă doreşte să bea; Leonardo refuză politicos. Recunoştea pe foarte puţini din cei de faţă: Bartholomeo di Pasquino, un bijutier mediocru; Bacchio, croitorul lui Neri; Giordano Bracciolini, membru de

frunte al Academiei Platonice şi autorul unui comentariu asupra operei lui Petrarca *Triumful Gloriei;* Bernardo de Bandini Baroncelli, un aventurier înglodat în datorii, o giugiulea pe una din servitoarele lui Neri de parcă ar fi fost Simonetta însăşi; şi fratele lui Jacopo Saltarelli, Giovanni, cu faţa plină de coşuri, stătea singur într-un colţ şi se masturba. Aparent ignorând orgia din jurul lor, câţiva tineri patricieni impecabil îmbrăcaţi, din familiile Bardi şi Perzzi, discutau aprins despre escrocheriile Signoriei controlate de Medici, despre comitetele de alegeri şi despre impotenţa Parlamentului, despre care unul dintre tineri spuse că ar fi *contra bonos mores.*

Atalante începu un nou cântec; de data aceasta, alese un poem de Lorenzo Tuscan.

— Ţi-a mâncat vreo pisică limba? îl întrebă Leonardo pe Neri.

— Nu pe a mea, spuse Neri zâmbind. Apoi începu să-şi scoată machiajul de pe faţă. Îi ceru lui Jacopo să-i aducă un prosop, cu care îşi şterse resturile de machiaj de pe faţă. Fără niciun fel de jenă, Jacopo reîncepu felaţia membrului lui Neri.

— Asta este, dragul meu oaspete. Dorinţa dumitale este ordin pentru mine. Acum eşti într-adevăr Leonardo, iar eu sunt într-adevăr…

Se-uită în jos la Jacopo şi întrebă:

— Cine sunt eu? Aha, spuse întorcându-se spre Leonardo. Sunt *mala in se*… născut rău. Şi ce am făcut, ca încarnare a ta, Leonardo? Ca să-l citez pe Quintus Horatius Flaccus: *„Exegi monumentum aere perennius.”*

Neri râse, dar Leonardo roşi umilit, fiindcă nu pricepu ce spusese în latină, fiindcă vorbise prea repede. Acum Leonardo începuse măcar să citească în latină cât de cât, dar un om „educat” putea să citeze pe toţi vechii poeţi, ca Lucan, Quintilian sau Claudian, şi să vorbească limbile moarte; din păcate însă educaţia îi lipsea.

— Leonardo, a fost o glumă. Am spus doar că „am ridicat un monument mai durabil decât bronzul”. Asta-i tot. Iartă-mă dacă…

Dar Leonardo îşi ceru scuze şi plecă. Se pierdu curând în întunericul casei, ghidat doar de licăririle din jurul uşilor. Îşi întinse braţele, pentru a atinge pereţii, pipăind casa, ca un orb ce trebuie să meargă pe o alee nefamiliară. Amintirile începură să apară imediat, de parcă erau făcute din acelaşi material ca

întunericul: Ginevra, Nicolini, profanatorul. O pierduse pe Ginevra pe vecie, dar era imposibil, pur şi simplu aşa ceva nu avea cum să se întâmple. Nici faptul că de-abia părăsise patul cald şi primitor al frumoasei şi iubitei Simonetta. Ea nu putea fi Gaddiano... Şi nici Neri, Leonardo. Şi, cu toate acestea, în noaptea aceasta toate aceste lucruri teribile au fost posibile; şi nu se putea abţine să nu se simtă o jucărie în mâinile destinului.

Când ajunse la scări, văzu lămpi luminând pe perete. Apoi auzi un val de aplauze şi strigăte de *Bravissimo! Eviva! Vaiete ac plaudite*! Se grăbi înainte; în faţa sa, era sala cea mare de banchete acolo unde îi lăsase pe Sandro şi Niccolò. De pe coridorul slab luminat, măreaţa sala părea însăşi esenţa luminii, maxima ei concentrare; şi Leonardo se simţi ca scăpat de întunericul Iadului în sfera strălucitoare a Paradisului.

Când intră, Simonetta tocmai se despărţea de îmbulzeala admiratorilor, care păreau vrăjiţi de atracţia serii: un chinez îmbrăcat într-un chimono de mătase, ce stătea în faţa unei mese mari şi-şi pusese mâna în faţa ochilor. În vreme ce se îndrepta spre Leonardo, o parte din admiratorii ei o urmăreau cu privirea. Arăta ca un personaj regal; mergea de parcă plutea deasupra podelei, fără a atinge lemnul mizerabil.

După ce Leonardo îi sărută mâna, ea îi luă braţul şi spuse:

— Leonardo, vreau să te prezint oaspetelui despre care am discutat înainte de... Şi zâmbi, parcă pentru a-i aduce aminte că tocmai se iubiseră. Sunt sigură că veţi găsi că aveţi multe lucruri în comun.

Leonardo se simţea straniu, dar dintr-o dată Niccolò apăru lângă el.

— Nu te-am văzut venind, spuse el, luându-i mâna. Era în mod evident agitat, fiindcă avea faţa roşie.

Sandro îl urmă imediat pe Niccolò. Cu toate că îl întâmpină pe Leonardo cu căldură, şi el părea agitat. Se simţea cumva nesigur în prezenţa Simonettei. Probabil se temea că va fi considerat doar unul dintre atâţia admiratori din jurul ei.

Dar Leonardo mai simţea şi altceva: gelozie, furie.

Într-adevăr, dacă Sandro ar fi aflat că a fost cu Simonetta în noaptea aceasta, şi-ar fi ieşit din minţi. Leonardo simţi un fior pe spinare; poate că Sandro îi citeşte vinovăţia pe faţă.

— Trebuie să vezi ce este în stare să facă ciudatul ăla, spuse Niccolò. Era în mod evident nerăbdător să se întoarcă în celălalt

colţ al încăperii, fiindcă se tot uita într-acolo, de parcă ar fi pierdut înseşi cuvintele de foc şi tunet ale lui Dumnezeu pe muntele Sinai.

— Se numeşte Conu Işic.

Simonetta zâmbi, îi ciufuli părul lui Niccolò şi spuse:

— Nu, tinere Nicco, numele său este Kuan Yin-hsi, şi mi-a spus că înseamnă „Paznicul Trecătorii”.

— Pare prea teatral, spuse Leonardo, observând mişcările exagerate ale chinezului. Nu cred că majoritatea oamenilor din rasa lui se comportă aşa.

— Dar seamănă cu *tine,* Leonardo, spuse Simonetta, întorcându-i spatele, fiindcă luase mâna lui Niccolò; şi acesta o trăgea către chinez.

— E un magician, un geniu, un seducător, un actor, un vrăjitor… Un astrolog.

— Eu nu sunt astrolog, spuse Leonardo.

Ea ridică mâna lui Nicco, râse şi spuse:

— Vezi, Nicco, maestrul tău mă ceartă că spun că este astrolog, dar recunoaşte restul.

Leonardo şi Sandro rămaseră în spate.

— Te simţi bine, Sticluţă? îl întrebă Leonardo în şoaptă. Leonardo făcea parte dintre puţinii care îşi permiteau să-l strige pe Sandro după porecla sa. Sandro fusese un copil dolofan; tatăl său îi dăduse această poreclă în batjocură.

— De ce nu aş fi, cu excepţia faptului că ai dispărut lăsându-mi copilul ăsta neastâmpărat pe cap?

— Niccolò?

— Dar cine?

— Ce-a mai făcut? întrebă Leonardo, apoi îşi aminti şi spuse: Ah, servitoarea? Am văzut-o într-o cameră cu picioarele ridicate, servind-o şi prin faţă, şi prin spate.

— Cred că fătuca aia ar obosi şaptezeci de bărbaţi zdraveni; Nicco n-ar fi bun nici de desert…

— Sau viceversa.

— A trebuit să caut mult până să dau de el. Ea e tipul isteric, îi place să ţipe.

— Şi?

— Era evident că băiatul tocmai începuse, aşa că am considerat că este mai bine să-l las să termine.

Leonardo râse.

— Nicco a fost onest când mi-a spus că prostituatele trebuie să fie o parte a educaţiei sale. Şi asta conform lui Toscanelli.

— Mi se pare greu de crezut!

— De fapt, nici mie, dar nu poţi fi niciodată sigur cu bătrânul maestru.

— Leonardo? întrebă Sandro.

— Da.

— Unde ai fost tot timpul ăsta?

— Ai văzut că am plecat cu Neri, spuse Leonardo, stânjenit. A trebuit să asist la turul de onoare la lumina lumânărilor, care s-a încheiat printr-o orgie într-una din camerele de sus, la care cu n-am mai participat.

— Nu vreau să fiu indiscret. Viaţa ta personală te priveşte. Nu trebuie să-mi explici.

— Sandro, ce te-a apucat?

— Atunci, cine a fost dublura ta?

Dându-şi scama că e doar o chestiune de timp până când Sandro va afla că Neri a fost cel care a fost sosia sa, Leonardo spuse:

— Ei bine, Sticluţă, renunţă la prostiile astea. Sosia mea a fost Neri şi a pus pe altcineva să joace rolul său. Am fost cu persoana respectivă.

— Toată noaptea am căutat-o pe Simonetta, spuse Sandro tendenţios.

— Şi, judecând după roşeaţa din obrajii tăi, ai stat toată noaptea la abţiguială.

— N-am băut decât un pahar de vin.

Leonardo nu mai insistă.

— Am văzut-o pe madonna sus, spuse el, spărgând gheaţa. Va trebui să strecoare adevărul cât mai subtil cu putinţă. E ca o pisică. Se mişcă tot timpul.

Sandro se încruntă.

— N-am vrut s-o jignesc. De fapt, am stat de vorbă despre tine.

— Da, spuse Sandro luminându-se.

— Crede că picturile tale o vor face nemuritoare. Ce alt dar mai de preţ i-ar putea face cineva?

— Într-adevăr. Ţi-a mai spus şi altceva?

— Numai faptul că nu vrea să te rănească.

— Ce-a vrut să spună cu asta? spuse Sandro, faţa devenindu-i roşie.

— Numai că ţine la tine.

— Dacă ar ţine…

— Aparţine Primului Cetăţean, prietene, spuse Leonardo, deşi astfel îi dădea prietenului său false speranţe. Dar oricum nu conta, fiindcă el tot ar fi dorit-o, împotriva oricărei logici.

— Era cu… cineva?

— L-ai văzut pe Il Magnifico Lorenzo sau pe oricare alt Medici la acest banchet? întrebă Leonardo.

— Nu.

— Atunci, acesta este răspunsul.

Niccolò se întoarse la ei, întrerupându-i:

— Haide, o să pierdeţi totul!

Simonetta se întoarse spre ei şi-i făcu un semn discret lui Sandro, după care îşi concentra atenţia spre Kuan Yin-hsi. Sandro, Leonardo şi Niccolò traversară camera şi veniră lângă Simonetta.

Kuan Yin-hsi era înalt şi bine proporţionat; dar gura sa subţire şi ochii oblici păreau distanţi şi dispreţuitori. O cicatrice discretă, ca o lacrimă, se întindea de la colţul ochiului stâng şi se ascundea în barba bine îngrijită.

— Aş putea împrumuta un ac de la una din adoratele doamne? întrebă el. Cu toate că pronunţia dialectului toscan era exactă, intonaţia era plată şi egală.

Simonetta păşi în faţa publicului şi-i înmână o clemă orientală, care îi prindea capa de catifea.

— Iată Kuan, este bun?

— Minunat, madonna Vespucci, spuse el înclinându-se în timp ce lua acul. Apoi ridică o pânză de pe un pachet mare de cărţi legate în piele de pe masă: *De Arithmetica* a lui Boethius, *Res Rustica* a lui Varro, *Despre cele opt părţi de vorbire* a lui Donatus, *De Ponderibus* a lui Euclid, una din cele *Şapte cărţi ale Istoriei despre păgâni* a lui Orosius, un volum al unui autor anonim misterios, intitulat *Secretul florii de aur,* şi o Biblie ornată cu bijuterii, tocmai tradusă din latină.

Leonardo privea fără a fi prea interesat. Citise toate cărţile, cu excepţia celei a lui Orosius şi a anonimului, care îl fascina. Ar fi vrut să i-o ceară, dar trebuia să aştepte până când chinezul îşi va fi terminat scamatoria.

Kuan Yin-hsi împinse Biblia către Simonetta.

— Vă rog, madonna, îmi faceţi onoarea de a selecta o pagină?

— Doriţi ceva anume?

— Nu, madonna, orice pagină doriţi. Închideţi ochii şi alegeţi o pagină şi un rând, dar mai întâi trebuie să fiu legat la ochi. Luă pânza grea care acoperi cărţile şi şi-o puse pe cap, apoi îşi întoarse spatele către Simonetta.

— Vă rog să mă iertaţi, madonna. Acum puteţi alege pagina.

Simonetta deschise cartea, închise ochii şi răsfoi paginile.

— Aici, spuse ea, deschizând ochii şi toată lumea aplaudă, de parcă ar fi rezolvat un mare mister.

— Sunteţi bună să-mi spuneţi pagina şi rândul cu care începe selecţia dumneavoastră? spuse Kuan Yin-hsi, apoi, utilizând jargonul oricărui prestidigitator occidental, spuse:

— Vreau să vă spun, dumneavoastră, care sunteţi atât de buni şi aveţi atâta răbdare cu mine, că aceste cărţi – cu excepţia volumului meu secret – mi-au fost cu amabilitate împrumutate de marele maestru Toscanelli, care este cunoscut şi apreciat la mari depărtări de ţinutul său natal, în locuri care poate nici nu vă sunt cunoscute dumneavoastră.

În timp ce Kuan vorbea, Simonetta numără rândurile de pe pagină. Apoi spuse:

— Pagina trei sute şaisprezece. Rândul douăzeci şi cinci.

— Bună alegere, scumpă doamnă, spuse Kuan. Zice: „Nu ai auzit? De mult l-am făcut. În vremurile de demult l-am făcut. Acum l-am adus aici. Da, s-a făcut, acele oraşe îngrădite trebuie transformate în ruine. Locuitorii lor n-au nicio putere. Au fost uluiţi şi înspăimântaţi...” Să mai continuu? întrebă el. Pot cita din Sfânta Scriptură atât cât mă ţine vocea. Cu aceasta, se întoarse, gluga improvizată ascunzându-i trăsăturile; toată lumea aplauda şi striga şi îl lăuda.

— Nu încă, iubiţi prieteni, spuse el. Nu am terminat. Apoi îi înmână acul Simonettei şi-i ceru să aleagă un cuvânt şi să apese acul pe el.

— Mi-e teamă că asta poate fi privit ca sacrilegiu, Kuan, spuse Simonetta. Se întoarse către cardinali şi întrebă:

— Este, Excelenţele Voastre?

— Ar putea fi sau nu, spuse unul dintre cardinali, un tânăr care avea trăsături ţărăneşti, dar pielea îi era albă şi părul blond şi ochii uluitor de albaştri.

Tovarăşul său, mai în vârstă, cu ochi adormiţi şi o bărbie proeminentă, întrebă:

— Sunteţi creştin, domnule?

— Cred în Christos, spuse Kuan Yin-hsi, întorcându-se în direcţia cardinalilor.

— Asta poate fi adevărat, dar nu este la fel de adevărat că şi cineva care citeşte Coranul crede în Christos? întrebă tânărul cardinal.

— Aţi permite cuiva care a aflat de cuvântul lui Christos de la nefericiţii sectanţi ai lui Nestorius, Patriarhul Constantinopolului să se numească creştin?

— Patriarhul a fost condamnat ca eretic, spuse cardinalul cel tânăr.

— Dar în ţinutul în care locuiesc eu aşa am devenit creştini.

— Dar, ştiind că ai fost convertit la o sectă eretică, ar trebui să treci cât mai curând la adevărata credinţă romană, continuă cardinalul politicos.

— Atunci, cum aş putea respinge convertirea, Eminenţa Voastră? Aş fi fericit să o fac.

Surprins, cardinalul spuse:

— Şi eşti dispus să respingi acele convingeri ca eretice?

— Dacă Sfânta Biserică le consideră incorecte, voi renunţa la ele.

Tânărul cardinal privi la celălalt, care spuse:

— Vom face aranjamentele necesare pentru dumneata.

— Vă voi fi foarte recunoscător, spuse Kuan Yin-hsi. Poate, vom continua demonstraţia altădată.

Oaspeţii erau dezamăgiţi şi începură să murmure. Cardinalii discutară între ei şi cel mai în vârstă spuse:

— Am decis să-ţi acordăm permisiunea să-ţi sfârşeşti demonstraţia.

Când murmurele se stinseră – fiindcă oaspeţii îi aplaudară pe cardinali – Kuan spuse:

— Mii de mulţumiri, Eminenţele Voastre! Acum, madonna Simonetta, vă rog, apăsaţi cu acul în acest volum.

— Aici, spuse ea.

— Apăsaţi-l pe câte pagini doriţi. Aţi terminat?

— Da,

— Vă rog să-mi spuneţi cuvântul prin care aţi apăsat acul.

— *Antico.*

— Acum, madonna, vă rog să număraţi paginile prin care a trecut acul.

— Patru pagini.

— Dacă doriţi să vă uitaţi la cuvântul corespondent de pe cea de-a patra pagină, cred că veţi găsi cuvântul „Ierusalim”.

— Este adevărat, spuse Simonetta, aplaudând.

Kuan îşi dădu jos pânza de pe cap şi, fără să se uite la Biblic, recită:

— „Şi locurile înalte care erau înaintea Ierusalimului, care erau pe partea dreaptă a muntelui ruşinii, pe care Solomon, regele Israelului, îl construise pentru Ashtoreth. Spre nefericirea Zidonienilor, pentru…”

Ochii lui păreau de porţelan, cum se uita la mulţime, dar parcă se uita prin ea.

Oaspeţii se înghesuiau în jurul Simonettei pentru a vedea cuvintele străpunse cu acul, dar se dădură la o parte pentru a face loc cardinalilor, care examinară paginile cu atenţie şi aprobară din cap, dând astfel scamatoriei lui Kuan – şi lui Kuan însuşi – sfânta lor aprobare.

Kuan se înclină generos.

Spectatorii erau uimiţi; de parcă erau în prezenţa unui talisman sfânt, în carne şi oase. Curtezane, breslaşi şi doamne de familie bună se închinară şi murmurară Tatăl Nostru.

Într-adevăr, avuseseră loc două miracole: unul al memoriei şi unul al convertirii.

Apoi toată lumea îl înconjură pe Kuan, punându-i întrebări şi lăudându-l, până când Simonetta îl trase de lângă admiratori; dar nu înainte de a-şi pune preţioasele-i cărţi înapoi în sac.

Gălăgia reîncepu în cameră, fiindcă îşi făcură apariţia muzicienii, cu trompete, viole, viori, chiar şi un cimpoi, în timp ce servitorii reveniseră şi mişunau de colo-colo cu generoase platouri cu prăjituri şi bomboane, pe care le puseră pe mese împreună cu nişte tacâmuri de zahăr ars. Cu toate că muzicienii erau „puştani imberbi”, cântau cu multă subtilitate şi umor; doi dintre cântăreţi nu erau de loc puştani, ci *castraţi,* iar vocile lor erau pure ca sunetul clopoţeilor. Strigară *„dansare”,* şi oaspeţii începură dansul, pe măsură ce muzica devenea mai puternică şi mai ritmată, iar versurile mai sugestive, fiindcă erau cântece despre curtezane.

„Cosi dolce e gustevole divento,
quando mi trovo în letto,
da cui amata e gradita me sento
che quel miopiacer vince ogni diletto…”

„Ce bine mă simt, atunci când
în patul cald şi dulce mă găsesc
cu cineva cu care mă iubesc,
plăcerea mea extazul atingând.”

Şi aerul începu să se schimbe o dată cu muzica, devenind mai cald, mai aprins de căldura trupurilor.

Leonardo, Simonetta şi Kuan Yin-hsi stăteau în penumbra dintre două lămpi de pe perete. Sandro stătea la distanţă, ca şi când s-ar fi temut să întrerupă o conversaţie privată.

— Sandro, spuse Leonardo, ai devenit prea mândru ca să mai stai aproape de umilul tău învăţăcel?

— Niccolò nu este ucenicul meu, spuse Sandro, venind totuşi mai aproape.

— Mă refeream la mine.

— Leonardo, chiar nu crezi că am capacitatea de a sesiza ironia? spuse Sandro zâmbind. Simonetta îi luă braţul şi el păru că se linişteşte.

— Sunt foarte impresionat de capacităţile dumneavoastră mnemonice, domnule, îi spuse Leonardo lui Kuan, care se înclină şi zâmbi în loc de răspuns. Aveţi vreun sistem ca acelea-descrise în *Ad Herrenium?*

— Este adevărat, domnule, spuse Kuan. În maniera veneratului dumneavoastră Cicero, noi ne punem mai întâi gândurile într-o imaginară curte, apoi imaginăm o cameră, care în timp devine plină cu imagini; şi aşa cum dumneavoastră construiţi catedrale ale amintirilor, noi construim temple, moschei… oraşe întregi. Dumneavoastră vă folosiţi catedrala amintirilor pentru a pătrunde în cele trei timpuri?

— Mi-e teamă că nu înţeleg această întrebare.

— Sfântul Augustin a scris că există trei timpuri: prezentul lucrurilor trecute, prezentul lucrurilor prezente şi prezentul lucrurilor viitoare. Sistemul meu de învăţare permite adeptului să îşi amintească lucrurile petrecute înainte de vremea sa, să-şi amintească trecutul netrăit şi viitorul.

Leonardo simţea că devine impacientat, ca întotdeauna când se confrunta cu superstiţii religioase.

— Şi acest sistem este redat în cartea aceea?

— *Secretul florii de aur,* spuse Kuan. Este doar în linii mari. Căută prin sac şi îi întinse cartea lui Leonardo.

— Vrei s-o împrumuţi? Este vorba despre memorie şi circulaţia luminii, despre care mi-a spus maestrul Toscanelli că te interesează.

— Mă interesează optica, spuse Leonardo, examinând cartea. Dar asta este mult prea valoroasă…

— Dacă plec din Florenţa înainte de a o fi terminat, i-o vei da maestrului Toscanelli. Am fost beneficiarul generoasei sale ospitalităţi în ultimele zile.

— Cum doreşti, spuse Leonardo. Şi mulţumesc. Voi avea grijă s-o returnez.

Kuan zâmbi, ca şi cum ar fi simţit incredulitatea lui Leonardo, şi spuse:

— Printr-un sistem asemănător a determinat Ludolfus de Saxonia numărul rănilor Mântuitorului, care a fost de cinci mii patru sute nouăzeci. Nu ai citit *Rhetorica Divina?*

— Mărturisesc că nu, spuse Leonardo cu durere.

— Se pare că este mai greu de obţinut o carte aici în Creştinătate, spuse Kuan privind către Simonetta şi zâmbind. Am menţionat cartea numai fiindcă exemplifică un sistem similar cu al meu. *Rhetorica Divina* oferă cititorului posibilitatea de a fi prezent şi a retrăi Crucificarea.

— Dar trebuie să fii foarte atent, deoarece aceste cărţi sunt subiect de discuţie în Biserică, îl întrerupse tânărul cardinal, care se apropiase. Părea interesat îndeosebi de Simonetta şi se aşeză lângă ca. Sandro se retrase politicos, dar i se putea vedea roşeaţa ce-i cuprinsese obrajii.

— Majoritatea teologilor sunt de părere că astfel de viziuni sunt false, simple fantezii, şi aceste exerciţii spirituale, cum mai sunt numite, nu sunt diferite de vrăjitorie. Dacă fraţii au dreptate, atunci divertismentul dumitale ar fi eretic.

Kuan Yin-hsi se înclină spre cardinal.

— Asta ar fi foarte neplăcut, fiindcă ar însemna ca toţi cei care m-au precedat să fi fost şi ei nişte eretici: Toma d’Aquino, şi Augustin. Ironia lui Kuan nu putu să scape lui Leonardo şi nici cardinalului.

— Este o blasfemie chiar să faci astfel de comparaţii, spuse cardinalul. Aveţi un suflet păcătos, de nerecuperat, Signore, şi voi avea grijă ca în viitor să nu mai fiţi atât de liber să otrăviţi minţile creştinilor.

Simonetta luă mâna cardinalului.

— Eminenţa Voastră, cred că l-aţi înţeles greşit pe Kuan. Este un om bun, un slujitor al lui Christos demn de laudă. Îl trase deoparte, spunându-i:

— Vreţi să fiţi atât de bun să-mi ţineţi companie?

Cardinalul privi cartea pe care o ţinea Leonardo şi spuse:

— Mă tem pentru sufletul dumneavoastră, *signore artista,* dacă vă veţi expune la o asemenea otravă. Apoi plecă cu Simonetta.

Vizavi, câteva platforme de dans decorate cu tapiserii bogate şi cu bănci pe care să stea oaspeţii de seamă erau adunate de servitorii muşchiuloşi. Apoi, cu un sunet de trompete, o trupă de dansatori îmbrăcaţi în nişte costume de culoarea piersicii începură să danseze. Oaspeţii le făcură loc Simonettei şi cardinalului, care îşi ocupară locurile.

— Hai să ne uităm, îi spuse Niccolò lui Sandro, care, părând supărat, se scuză faţă de Kuan şi Leonardo şi se retrase.

— Prietenul dumneavoastră pare foarte vrăjit de frumoasa doamnă, îi spuse Kuan lui Leonardo.

— Este crucea pe care trebuie să şi-o poarte.

— Apropo de purtatul crucii... spuse Kuan. Poate că este mai bine să-mi dai înapoi acum cărticica aceasta, ca să nu ai vreo problemă cu preoţii.

— El nu este preot, spuse Leonardo zâmbind. Dar cu ce l-ai supărat?

— Cu siguranţă, nu aceasta a fost intenţia mea. Era deja foarte supărat înainte de a pune ochii pe mine.

— Va fi un duşman foarte puternic.

Kuan râse şi spuse:

— N-am nevoie de inamici.

— Se pare că tocmai ţi-ai făcut unul.

— Dar nu voi sta prea mult în frumoasa voastră ţară, maestre Leonardo. Curând, voi fi în locuri în care limba dumneavoastră nici nu a fost auzită.

— Şi unde ar fi asta?

— N-ai vorbit cu maestrul Toscanelli? spuse Kuan, arătându-se surprins.

— Despre ce?

— Ah, zise Kuan, de parcă Leonardo îi răspunsese.

— De unde îl cunoşti pe maestru?

— Maestrul Toscanelli şi cu mine corespondăm de ceva vreme. Schimbăm cărţi şi informaţii. Am vizitat ţinutul vostru în mod regulat. Am fost răsplătit din negoţul cu principatele voastre, deşi nu aceasta este vocaţia mea.

— Şi care ar fi?

— Sunt un călător, un căutător al ştiinţei, ca faimosul vostru Marco Polo. Şi ca tine, maestre Leonardo, sunt inginer. Maestrul pagholo Medicho mi-a vorbit de tine.

Leonardo era impresionat că acest Kuan era atât de intim cu Toscanelli, fiindcă numai intimii îi spuneau „pagholo Medicho”.

— A fost scris că trebuie să ne întâlnim.

— Ah, şi ai aflat de acest lucru „amintindu-ţi” viitorul?

Kuan se înclină uşor şi zâmbi.

— Care este următoarea destinaţie? Înapoi în ţara ta?

— Aceasta depinde de maestru şi de un anume locotenent al sultanului Babilonului, Devatdar al Siriei. Şi el este aici, la petrecere, şi Kuan arătă spre bărbatul care purta turbanul alb la un costum florentin; Leonardo îl văzuse mai devreme. Acum Simonetta era pe cale să-l prezinte tânărului cardinal.

Kuan râse.

— Eminenţa Sa şi Devatdar cu greu poate fi imaginat că ar avea ceva în comun.

— Într-adevăr, aprobă Leonardo.

Kuan zâmbi, se înclină şi se îndreptă către cardinal şi Simonetta; Leonardo era curios şi ar fi dorit să-l urmeze, dar nu fusese invitat, aşa că rămase pe loc.

Când Kuan ajunse la platforma pe care stăteau Niccolò, Simonetta şi cardinalul, Niccolò plecă şi veni la Leonardo.

— Vino să vezi dansatorii. Sunt atât de uşori şi frumoşi încât par îngeri care plutesc prin aer.

— Din ce mi-a povestit Sandro, ai „cunoscut” destui îngeri în noaptea asta.

Niccolò îşi plecă privirea.

— Ai de gând să rămâi aici singur, maestre?

— Ceva vreme, da, Nicco.

— Tot mai eşti trist, maestre?

Leonardo zâmbi către băiat şi-l bătu prieteneşte pe umăr.

— Şi tu tot înspăimântat?

— Voi avea coşmaruri cu băiatul care a fost spânzurat. Dar acum nu vreau să mă gândesc la asta, spuse Niccolò.

— E o filosofie bună.

— Şi tu ar trebui să faci la fel cu…

Dar Simonetta apăru dintr-o dată şi spuse:

— Vino, Leonardo, este timpul să plec. Îmi faceţi, tu şi prietenul tău, onoarea de a mă conduce acasă?

— Dar dansul? întrebă Leonardo.

— Prietenul nostru din Orient va face propriul dans cu Eminenţa Sa şi cu locotenentul. Cred că Eminenţa Sa va avea mâinile pline de atâţia demnitari străini. Mulţumesc Fecioarei fiindcă, măcar acum, el este prea ocupat ca să-mi arate afecţiunea sa deloc ecleziastică.

— Unde este Sandro? întrebă Leonardo. Sunt sigur că…

— Se uşurează, spuse Simonetta, şi cred că este mai bine să plecăm înainte de a se întoarce.

— S-ar putea simţi rănit.

— A fost deja rănit, spuse Simonetta. Apoi se întoarse spre Niccolò şi îl întrebă dacă nu doreşte să-i aducă nişte bomboane. O dată ce plecă, spuse:

— Gelozia l-a făcut să-şi dea în petic în seara asta. A băut prea mult vin şi a început să mă ia la întrebări ca un soţ. Mâine, cred, îşi va reveni şi-i va părea rău. Dar în noaptea aceasta, nu mai este el.

— Crede că…

Simonetta îl privi.

— Da, crede că tu şi cu mine avem o legătură.

— Dar cum?

— Poate că Neri a inventat ceva, cum îi place lui să facă.

Niccolò se întoarse cu prăjiturile.

— Putem pleca? întrebă Simonetta şi părăsiră încăperea. Servitorii cu lumânări le deschideau calea, dar în întuneric se puteau auzi strigătele lui Sandro:

— Simonetta! Simonetta…

O voce slabă, ca o amintire plăcută.

5
Visul Marii Păsări

Atunci când cineva concepe un lucru material prin intermediul imaginaţiei, acel lucru capătă o existenţă reală (spiritus ymaginarius).

— al madjriti

Concentrându-ţi gândurile, poţi zbura; concentrându-ţi dorinţele, poţi cădea

— Secretul florii de aur

Şi vei vedea cum cazi de la mare înălţime…

— Leonardo da Vinci

Îţi puteai imagina că Marea Pasăre deja se află în zbor, plutind în lumina ceţoasă a dimineţii, ca o imensă, incredibilă pasăre colibri. Era un lucru straniu ce atârna de tavanul atelierului lui Leonardo din *bottega* lui Verrocchio: o scândură îngustată la capete de care erau ataşate nişte manivele manuale, inele de piele bine tăbăcită, pedale, palete, scripeţi şi o şa. Aripi mari, ca de liliac, făcute din trestie, sibir şi tafta scrobită, erau legate la capătul mai îngust al scândurii. Erau vopsite în roşu strălucitor şi auriu, culorile familiei Medici, fiindcă aceştia urmau să participe la primul zbor.

Leonardo scria în caietul său de notiţe: *Nu uita că pasărea ta trebuie să imite liliacul, deoarece reţeaua ei formează un cadru care îi întăreşte aripile. Nu poţi imita aripile păsărilor cu pene, deoarece acestea sunt permeabile la aer. Dar liliacul are aripile impermeabile la aer.* Scrisese această însemnare într-un stil inventat de el însuşi, de la dreapta spre stânga, „în oglindă” – fiindcă nu voia ca cineva să-i fure ideile.

Cu toate că stătea în faţa unui tablou la care lucra, cu ochii lăcrimându-i din cauza mirosului de vopsea, ulei şi terebentină, Leonardo căuta nervos cu privirea spre invenţia sa. Ocupa întreaga parte de sus a încăperii, fiindcă anvergura aripilor avea mai bine de cincizeci de picioare.

De câteva zile, Leonardo era sigur că ceva nu este în regulă cu Marea Pasăre, dar nu ghicea despre ce este vorba. Nici nu mai putea să doarmă, fiindcă avea coşmaruri, din cauza obsesiei pentru această invenţie, care urma să zboare din vârful

muntelui peste numai zece zile. Visul său era întotdeauna acelaşi: cădea de la mare înălţime… fără aripi, fără harnaşamentul său, într-un hău întunecat, în timp ce deasupra sa dealurile însorite ale Vinciului se depărtau vertiginos.

Se distanţase de maşina sa pentru a petrece cele câteva ore ale dimineţii pictând o Madonna pentru Lorenzo, pe care, Primul Cetăţean i-o ceruse ca dar pentru Simonetta. În mod sigur, aveau să treacă să-i vadă progresele, mai ales Simonetta. Leonardo îi spusese că pictura era aproape gata: o minciună, desigur, fiindcă fusese preocupat tot timpul cu Marea Pasăre, nemaiavând timp să-şi îndeplinească angajamentul.

Se auzi o bătaie cunoscută în uşă: două ciocănituri uşoare, urmate de o a treia puternică.

— Intră, Andreea, spuse Leonardo, fără a se mai ridica de pe scaun.

Verrocchio dădu buzna în cameră, împreună cu maistrul său, Francesco di Simone, un individ masiv, de vârstă mijlocie, al cărui corp musculos începea să se lase. Francesco căra o tavă de argint pe care se aflau carne rece, fructe şi două pahare cu lapte; o puse pe masa de lângă Leonardo. Amândoi lucraseră încontinuu, după cum se putea observa după praful de marmură care îi acoperea pe faţă şi pe haine. Erau nebărbieriţi şi îmbrăcaţi în halate, cu toate că al lui Verrocchio semăna mai mult cu un anteriu. Leonardo se întrebase deseori dacă Verrocchio se imagina pe sine însuşi ca un preot al artei.

— Bine măcar că eşti treaz, îi spuse Andreea lui Leonardo în timp ce privea apreciativ tabloul în lucru. Apoi îşi bătu palmele cu un zgomot atât de puternic încât Niccolò, care adormise pe şevaletul său, aşezat lângă cel al lui Leonardo, se trezi cu un strigăt. Andreea îşi mângâie bărbia şi spuse:

— Bună dimineaţa, tinere *messer.* Poate ar trebui să pun pe un alt ucenic să-ţi găsească ceva de lucru, pentru a nu mai dormi atât de mult dimineţile.

— Îmi cer iertare, Maestre Andreea, dar Maestrul Leonardo şi cu mine am lucrat mult noaptea trecută. Niccolò se grăbi să-şi tragă o cămaşă care zăcea aruncată pe podea, lângă şevalet.

— Deci este vina lui Leonardo? zise Andreea. Ar trebui să mergi cu bunul meu prieten Francesco. O să-ţi găsească un alt drum de făcut. Andreea îi făcu cu ochiul lui Francesco, care

pricepu şi zâmbea. Niccolò, însă, nu părea amuzat; o roşcată aprinsă îşi făcu apariţia pe obrajii săi.

— Ce este, Niccolò? întrebă Leonardo.

— L-am trimis pe tânărul tău ucenic să facă un drum, când tu erai plecat în oraş, spuse Andreea. Când erai ucenic, te-am trimis şi pe tine.

Leonardo zâmbi, aducându-şi aminte; ştia despre ce drum este vorba. Când venise prima dată în *bottega* lui Verrocchio, fusese trimis la un anume negustor de vopseluri de pe Via Tornabuoni să cumpere o anumită vopsea, care avea o calitate unică – imposibilă – de a fi vărgată.

— Ţi-au făcut-o şi *ţie,* Leonardo? întrebă Niccolò, încă ascuns după şevalet, de parcă i-ar fi fost ruşine să iasă de acolo.

— Dar maestrul tău a reuşit să se întoarcă înapoi cu exact ce-i cerusem noi, în timp ce dumneata, tinere domn, ai venit cu mâna goală.

— Dar cum este posibil? îl întrebă Niccolò pe Leonardo.

— Hai, Leonardo, povesteşte-i, spuse Andreea. Şi luaţi-vă micul dejun. Amândoi. Astăzi sunt fericit, am veşti bune.

— Ce anume? întrebă Leonardo.

— Mai întâi povesteşte-i lui Nicco.

— Eu, unul, am de lucru, spuse Francesco. Mi-a ajuns atâta sărbătorire pentru o singură zi. Am un atelier de condus şi cincisprezece ucenici care stau cu deştu’n cur.

— Trebuie să înveţi să-ţi asculţi stăpânul atunci când îţi porunceşte să te odihneşti, spuse Verrocchio.

— Eu vreau să-mi văd familia măcar o dată pe zi, Andreea. Dar tu, cum te cunosc eu, iar o să stai toată noaptea să lucrezi. Zicând acestea, Francesco se înclină şi plecă.

Andreea luă un măr şi muşcă din el, apoi zise cu gura plină:

— Dacă aş mai avea zece ca el, aş fi bogat. Spre deosebire de tine, Leonardo, care, deşi teoretic eşti ucenicul meu, munceşti doar când ai chef.

— Las’ că şi tu, şi tatăl meu aţi făcut bani frumoşi vânzându-mi lucrările şi ideile. Iar tu îmi vinzi chiar şi invenţiile mecanice, pe bani buni.

— Nici eu, nici tatăl tău n-am câştigat atât de mult cât îţi place ţie să crezi. Cu siguranţă, partea mea nu-mi ajunge să ţin casa asta nici măcar o săptămână.

— Dacă ai fi fost binecuvântat cu mai puţine rude…

— Ia o fructă şi povesteşte-i lui Niccolò despre cum ai rezolvat tu comisionul. Băiatul trebuie să-şi cunoască limitele.

Leonardo se întoarse spre Niccolò şi începu:

— Când eram ucenic, am fost trimis şi eu să aduc culoarea vărgată; şi, când am ajuns la negustor şi i-am explicat ce vreau, era să moară de atâta râs şi mi-a explicat că Andreea şi-a bătut joc de mine. Nu l-am crezut fiindcă mi-era teamă că, dacă nu mă întorc cu ce mi se ceruse, maestrul Andreea mă va trimite înapoi la tatăl meu, să mă facă notar. Şi, indiferent cât de dezgustător şi nesuferit este Andreea, este mai bine să fii ucenicul lui, decât ucenic de notar.

Andreea făcu un zgomot răsunător, apoi se reaşeză la masă.

— I-am cerut negustorului să-mi dea materialele de bază din care s-ar fi făcut această culoare, şi chiar acolo, pe podeaua prăvăliei am amestecat ulei de in cu primulă de hansa, dioxid de crom, lac trandafiriu de garantă, indigo şi cobalt. Astfel am obţinut culorile primare. Cu cea mai mare atenţie, le-am pus una lângă alta, având grijă să nu se amestece. Apoi am pus albuş de ou peste ele şi le-am adus la atelier.

— Îmi ieşiseră ochii ca la melc când am văzut amestecul, spuse Andreea. Vezi tu, Niccolò, sper ca tu să-i calci pe urme maestrului tău, fiindcă niciun alt ucenic în afară de Leonardo nu a fost în stare să dea o astfel de soluţie.

Niccolò arăta descurajat:

— Vino să mănânci, îi spuse Leonardo. Ţi-am mai spus, ai un temperament prea rigid. Nu poţi rezolva problemele dacă ai gândurile atât de încorsetate. Trebuie să le laşi să zboare ca nişte păsări şi numai după aceea să încerci să le prinzi. Dacă te-ai concentra şi asupra ştiinţei, picturii şi poeziei aşa cum te concentrezi asupra femeilor, ai avea mai mult succes.

— Cum adică?

— Nicco al nostru e un adevărat Don Juan. A învăţat de la maestrul Toscanelli arta seducerii servitoarelor..

Andreea râse şi spuse:

— Nu de la Toscanelli a învăţat aşa ceva. Dar poate că bătrânul a avut dreptate să ţi-l dea ţie în grijă. *Pares cum paribus...* cine se aseamănă se adună. Dar cum spunea iubitul poet Virgiliu, *„Amantes amentes”.* Este adevărat, dragul meu Leonardo: „Îndrăgostiţii sunt nişte lunatici.”

Râse şi se uită complice la Leonardo. Apoi se întoarse spre Niccolò şi-i spuse:

— Acum treci la masă şi mănâncă, tinere domn!

Niccolò făcu ceea ce i se spuse şi începu să înfulece ca un lup, vărsându-şi lapte în poală.

— N-ai ghici că se trage dintr-o familie bună, spuse Andreea, privindu-l cum mănâncă.

— S-a mai îndreptat puţin. Mai ţii minte cât de înţepat şi artificial era când l-a adus prima dată la noi maestrul Toscanelli?

— Într-adevăr.

— Acum, spune-mi veştile.

— Il Magnifico m-a informat că „David” al meu va fi pus în Palazzo Vecchio în holul de la intrare. Andreea nu-şi putu reţine mândria.

Leonardo aprobă.

— Doar ştiai că Lorenzo va găsi un loc pe măsura acestei opere de geniu.

— Nu ştiu dacă mă complimentezi pe mine sau pe tine, Leonardo, spuse Andreea. La urma urmei, tu eşti modelul.

— Ţi-ai permis prea multe libertăţi, spuse Leonardo. Ai început cu trăsăturile mele, dar ai creat ceva sublim, ieşit din comun. Meriţi felicitări.

— Mi-e teamă că aceste linguşiri or să mă coste, fie timp, fie bani, spuse Andreea.

Leonardo râse.

— Ai dreptate. Astăzi trebuie să plec din oraş.

Andreea privi la maşina de zburat.

— Nimeni nu ţi-o va lua în nume de rău dacă te vei retrage din această chestie. Măcar lasă pe altcineva să piloteze pasărea. Nu este nevoie să-i dovedeşti nimic lui Lorenzo.

Niccolò se uită la ei cu o privire sinceră şi spuse:

— Voi conduce eu pasărea, Leonardo.

— Nu, trebuie s-o pilotez eu.

— Nu eşti sigur că va funcţiona?

— Sunt îngrijorat, mărturisi Leonardo. Ceva nu este în regulă cu Marea Pasăre, dar nu-mi dau seama ce ar putea fi. Mi-e ciudă.

— Atunci, nu trebuie să zbori!

— Va zbura, Andreea. Asta ţi-o promit.

— Ai binecuvântarea mea pentru a-ţi lua o zi liberă.

— Îţi sunt foarte recunoscător, spuse Leonardo; şi râseră, ştiind amândoi că Leonardo ar fi plecat oricum, cu sau fără aprobarea lui Andreea.

— Acum, spune-mi veştile.

— Chiar în dimineaţa aceasta, Il Magnifico a vizitat studioul nostru.

— A fost *aici?* întrebă Leonardo furios. Şi nu m-ai chemat?

— L-am trimis pe Tista să te aducă, dar Lorenzo a spus să nu fii deranjat de la pictarea lucrării ordonate de el.

Leonardo mormăi.

— Deşi Lorenzo se plânge că nu-şi poate permite, continuă Andreea, îşi cumpără Villa Castello şi trebuie să o mobileze. Aşa că el şi Angelo Poliziano şi un băiat pe nume Pico della Mirandola au cotrobăit prin toată *bottega* ca nişte lăcuste, luând tot ce nu-ţi poţi imagina: fântâni, goblenuri, tapiţerii, bănci de grădină, *cassone.* După ce s-a terminat totul, a rămas stabilit că Pietro Perugino va face mobila, iar dragul nostru Sandro va face un tablou mare. Alte lucrări vor fi făcute de Filippino Lippi. Dar mai este o grămadă de lucru şi cea mai mare parte ne revine nouă.

— Ţie, nu mie, spuse Leonardo, îndurerat că Lorenzo nu cumpărase nimic de la el.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai arăta atât de supărat! spuse Andreea. Il Magnifico nu te-a uitat. De fapt, am veşti minunate pentru tine, dar mărturisesc că am vrut să te necăjesc puţin. Îmi cer iertare.

— Da? spuse Leonardo, cu curiozitatea renăscută.

— Lorenzo m-a întrebat dacă aş fi dispus să-ţi dau drumul, spuse Andreea, făcând o pauză teatrală. Vrea să te aibă în grădina lui; este nerăbdător să vadă reparată statuia satyrului Marsyas. Pentru asta, va trebui s-o recreezi tu din piatră veche.

— Dar lucrezi la…

— Voi avea suficient de lucru, spuse Andreea. Dar *tu* – bunul meu fost-elev şi viitorul meu ambasador pe lângă Primul Cetăţean – vei deveni parte a personalului Medici. Ca şi prietenul tău Sandro – vei deveni o parte a familiei.

— Dar cu mine cum rămâne? întrerupse Niccolò. Merg cu tine, Leonardo, ori rămân aici, la maestrul Andreea?

— Tu ce vrei?

Niccolò privi în jos, spre farfuria cu mâncare, şi spuse:

— Vreau să merg cu maestrul Leonardo, fiindcă aşa a vrut maestrul Toscanelli.

— Atunci, rămâne stabilit, spuse Leonardo, mulţumit.

— Adică preferi compania lui Leonardo? întrebă Andreea.

Niccolò nu ridică ochii, dar privea masa cu o asemenea intensitate, de parcă ar fi vrut s-o găurească.

— Bine, spuse Andreea râzând. Ai permisiunea să-ţi ridici capul din farfurie.

— A fost şi Sandro cu Lorenzo? întrebă Leonardo cu vinovăţie; nu mai vorbise cu prietenul său de când plecase de la petrecerea lui Neri, cu Simonetta şi Niccolò.

— Nu, spuse Andreea, sughiţând. Lorenzo mi-a spus că a trecut pe-acasă pe la Sandro, dar nebunul îndrăgostit a refuzat să se ridice din pat. E într-una din fazele sale lacrimogene, din cauza Simonettei. Poate treci pe la el să-l înveseleşti cu aceste veşti bune.

— Fii sigur că aşa am să fac.

— Tu cum mai stai?

— Bine, minţi Leonardo, fiindcă Andreea se referea la sentimentele sale faţă de Ginevra.

— Sper că aşa este, spuse Andreea şi-i înmână o scrisoare. Mi-a dat-o unul din servitorii lui Nicolini, dis-de-dimineaţă. E vreun secret?

— Nicolini doreşte să încep portretul Ginevrei, spuse Leonardo. Vrea să mă primească săptămâna viitoare.

Simţi un val de furie, urmat de o liniştire la gândul că măcar astfel o va putea vedea pe mult-iubita Ginevra; dar invitaţia ar fi trebuit făcută de tatăl Ginevrei, nu de Nicolini. Într-adevăr, se pare că acesta preluase conducerea familiei De Benci; numele familiei, onoarea şi proprietăţile erau parte a zestrei primite. Indiferent câţi florini dăduse pentru a o cumpăra pe Ginevra, făcuse o afacere bună. Dar mai era o speranţă, fiindcă Simonetta începuse deja să tragă sforile pentru el pe lângă Lorenzo. Cu siguranţă, lucrurile mai puteau fi îndreptate. La urma urmei, asocierea lui Nicolini cu familia Pazzi nu-l făcea drag lui Medici. O fi fost Nicolini priceput în afaceri economice sau de stat, dar în treburile inimii mai putea fi încă bătut…

— Te rog să nu întârzii. Trebuie însă să fii aici diseară cât mai devreme, fiindcă Lorenzo vrea s-o aducă pe Simonetta să vadă progresele făcute cu tabloul.

Apoi mai privi o dată la tablou, care în lumina soarelui tăcea un efect luminos straniu şi care avea înfăţişarea unei Simonette ceva mai tinere.

— Atunci, trebuie să plec, spuse Leonardo, fiindcă se părea că Andreea are de gând să se uite la tablou toată dimineaţa.

— Nu uita ce ţi-am spus, spuse Andreea. Ar fi cea mai mare greşeală să nu fii aici pentru a-l întâmpina pe Lorenzo şi pe prietenii săi când vor sosi.

Apoi ieşi din cameră, părând încă vrăjit de tablou, uitând să-şi ia la revedere de la Leonardo.

— Haide, Nicco, spuse Leonardo, devenit dintr-o dată plin de energie. Îmbracă-te.

În timp ce Niccolò se îmbrăca, Leonardo mai adăugă câteva tuşe finale tabloului, apoi îşi spălă rapid pensulele, îşi agăţă caietul de schiţe la centură şi mai privi încă o dată invenţia ce atârna de tavan. Avea nevoie de un răspuns, dar el nici măcar nu formulase întrebarea.

Când ajunseră la uşă, Leonardo îşi dădu seama că a uitat ceva.

— Nicco, du-te şi adu-mi cartea domnului Kuan. Poate că o să citesc din ea la ţară.

— La ţară? întrebă Nicco, punând cu grijă cartea într-un sac pe care-l căra în spinare.

— Ai-vreo obiecţie faţă de natură? întrebă Leonardo sarcastic. *„Usus est optimum magister...”* şi aici sunt perfect de acord cu anticii. Natura este mama tuturor experimentelor; iar experimentele trebuie să-ţi fie dascăl, fiindcă am descoperit că până şi Aristotel se înşală pe alocuri. Dar cei de la şcoala maestrului Ficino sunt ţanţoşi şi foarte pompoşi, debitând eternele aforisme ale lui Platon şi Aristotel ca nişte papagali. Mă dispreţuiesc fiindcă sunt inventator, dar nu sunt mai degrabă ei de blamat fiindcă nu inventează nimic, fiind doar trâmbiţele şi recitatorii operelor altora? Ei consideră lentilele mele măritoare doar o scamatorie, şi ştii de ce? Înainte să primească un răspuns de la Niccolò continuă: Fiindcă ei consideră vederea cel mai nevrednic dintre simţuri, când, de fapt, este organul suprem. Dar asta nu-i împiedică să poarte ochelari în secret. Ipocriţii!

— Pari foarte supărat, maestre, spuse Niccolò.

Stânjenit că se lansase într-o asemenea diatribă, Leonardo râse de sine însuşi şi spuse:

— Poate că sunt, dar nu te îngrijora, tânărul meu prieten.

— Maestrul Toscanelli îl respectă pe maestrul Ficino, spuse Niccolò.

— Îi respectă şi pe Platon şi pe Aristotel, aşa cum şi trebuie. Dar nu predă la aceeaşi academie, nu? Nu, el predă la şcoala de la Santo Spirito, pentru Fraţii Augustinieni. Acest lucru ar trebui să-ţi spună ceva.

— Îmi spune că eşti într-o dungă şi asta mi-a spus-o şi maestrul Toscanelli.

— Şi ce ţi-a mai spus, Nicco? întrebă Leonardo.

— Că trebuie să învăţ atât din calităţile, cât şi din defectele tale şi că eşti mai inteligent decât oricare din Academie.

Leonardo râse când auzi asta şi-i spuse:

— Minţi foarte convingător.

— Ăsta, maestre, este un dar cu care te naşti.

Străzile erau aglomerate şi zgomotoase, iar cerul, care părea înţepat de cupolele Duomoului şi Palatului Segnioriei, era senin şi de un albastru safir. Se simţea un dulce miros de cârnaţi în aer şi tineri negustori – aproape copii – stăteau în spatele tarabelor şi strigau la trecători, lăudându-şi marfa. Această piaţă se numea Il Baccano, un loc teribil de gălăgios. Leonardo cumpără nişte carne friptă, fasole, fructe şi o sticlă de vin local ieftin pentru el şi Niccolò.

Apoi continuară să meargă, prin alte cartiere şi pieţe. Trecură pe lângă maurii spanioli, care aduseseră sclavi prinşi pe Coasta de Fildeş; mameluci cu halate lungi şi turbane; tătari moscoviţi şi mongoli din Catai; negustori din Anglia şi Flandra, care vindeau stofe de lână şi cumpărau de la Ponte Vecchio podoabe şi alte fleacuri. Niccolò făcea ochii roată ori de câte ori treceau pe lângă „păsările nopţii” aciuate pe lângă vreun breslaş; aceste femei modelau lănţişoare, făceau buchete scumpe de violete sau vindeau fructe. Leonardo şi Niccolò treceau de la tarabă la tarabă – ferindu-se de hoţii de buzunare ori de cerşetorii plini de murdărie sau boli – şi se amestecară în mulţimea de ţărani, cetăţeni şi vizitatori, ca o picătură în mare. Tineri de familie bună, îmbrăcaţi cu tunici scurte sporovăiau şi chicoteau ca nişte femei; se veseleau, se înghionteau, cântau şi strigau. Niccolò nu se putea abţine să nu râdă de aceşti şcolari veniţi de prin Anglia, Scoţia şi Boemia, fiindcă, deşi limba cu care se făceau înţeleşi era latina, accentele lor erau extravagante şi exagerate.

— Hei, Leonardo, strigă un vânzător, apoi altul, de îndată ce dădură colţul. Apoi începură piuitul şi ciripitul păsărelelor care zguduiau coliviile de lemn, în care se aflau porumbei, bufniţe, păsări colibri, ciocănitori, ciori, ulii, şoimi, vulturi, tot felul de lebede, raţe, găini sau gâşte. Când Leonardo se apropie, păsările făceau mai mult zgomot decât vânzătorii sau cumpărătorii. „Aici, maestre”, strigă un bărbat cu părul roşu ce purta o tunică pătată cu mânecile întoarse. Ţinea în mână două cuşti, în fiecare aflându-se ulii; o pasăre era maronie, cu coada în furculiţă, cealaltă, mai mică şi neagră. Se loveau de barele cuştilor şi dădeau puternic din aripi.

— Cumpăraţi-le, vă rog, *maestro artista,* nu-i aşa că asta doriţi? Şi priviţi câţi porumbei am aici, nu doriţi să cumpăraţi, maestre?

— Într-adevăr, uliii sunt frumoşi, spuse Leonardo dându-se mai aproape, în timp ce ceilalţi vânzători strigau la el ca şi cum ar fi purtat însuşi Sfântul Graal.

— Cât ceri?

— Zece denari.

— Trei.

— Opt.

— Patru şi, dacă nu-ţi ajunge, mă duc la vecinul tău care dă atât din mâini încât o să-şi ia zborul el.

— Bine, se resemna vânzătorul.

— Şi porumbeii?

— Câţi doriţi, maestre?

— Toţi.

Leonardo era foarte cunoscut în această piaţă şi o mulţime de gură-cască şi vânzători se strânseră în jurul său, aceştia din urmă încercând să profite vânzând tot ce puteau.

— E nebun ca Ajax, spuse un bătrân care tocmai vânduse câteva găini şi porumbei şi era binedispus, ca şi cerşetorii şi pungaşii din jurul său. O să le dea drumul să zboare. O să vedeţi!

— Am auzit că nu mănâncă deloc carne, îi spuse o matroană alteia. Dă drumul la păsări fiindcă îi este milă de bietele creaturi.

— Ca să fii sigur, mai bine nu te uiţi direct la el, zise cealaltă femeie, închinându-se. O fi vreun vrăjitor. Poate să te deoache ori să-ţi bage pe Necuratul în suflet.

Prima femeie se înfiora şi-şi făcu şi ea semnul crucii.

— Nicco, strigă Leonardo la ucenicul său, care se pierduse în aglomeraţie. Vino-ncoace şi ajută-mă.

Când acesta apăru, Leonardo îi zise:

— Dacă nu te-ai uita atât după curve, ai învăţa câte ceva despre importanţa observaţiilor şi căile ştiinţei.

Băgă mâna într-una din cuştile cu porumbei şi scoase unul. Mica pasăre făcu un zgomot şuierător; când o luă din cuşcă, Leonardo îi putea simţi bătăile inimii în palma sa. Apoi deschise palma şi lăsă pasărea să zboare. Mulţimea izbucni în râsete şi strigăte şi aplauze şi cerea mai mult. Luă altă pasăre şi o eliberă. Ochii îi erau fixaţi pe zborul ei, încât păreau aproape închişi; privea bătăile din aripi ale păsării cu atâta atenţie, încât pentru mulţime părea cufundat în gânduri.

— Nicco, acum vreau ca tu să dai drumul păsărilor, una câte una.

— De ce eu? întrebă Niccolò, părând a se teme să atingă păsările.

— Fiindcă eu vreau să desenez, spuse Leonardo. E prea mult pentru tine, această sarcină?

— Îmi cer iertare, maestre, spuse Niccolò şi băgă mâna în cuşcă. Avu ceva dificultăţi în a prinde o pasăre. Leonardo părea nervos şi ignora complet strigătele şi încurajările mulţimii. Niccolò dădu drumul la o pasăre, apoi la alta, în timp ce Leonardo desena. Stătea nemişcat, aproape în transă; numai mâna i se mişca iute ca o nevăstuică pe folio, ca şi cum ar fi avut o viaţă proprie.

Când Niccolò mai lansă o altă pasăre, Leonardo spuse:

— Vezi, Nicco, pasărea în urcare îşi întinde amândouă aripile deasupra corpului. Uită-te cum îşi utilizează aripile şi coada, cum dă un înotător din mâini şi din picioare în apă; caută curenţii de aer, care, invizibili, plutesc în jurul clădirilor. Apoi, viteza este controlată prin închiderea şi deschiderea cozii. Mai dă drumul la una. Vezi cum se despart aripile pentru a lăsa aerul să treacă?

Scrise dedesubtul unei schiţe o notă cu scrisul său „în oglindă”: *Trebuie făcut un mecanism care să permită desfacerea aripilor atunci când se ridică, şi unirea lor atunci când coboară.*

— Încă una.

După ce pasărea dispăru, zâmbi ca şi cum în aer scăpase nu o simplă pasăre, ci chiar sufletul său, care îşi găsise astfel scăparea de toate necazurile. Mai făcu o notă: *Viteza este controlată de deschiderea sau închiderea cozii. De asemenea, de ridicarea sau coborârea cozii. De asemenea, deschiderea şi coborârea cozii şi depărtarea aripilor în acelaşi timp au darul de a încetini mişcarea.*

— S-au terminat, spuse Niccolò arătând cuşca goală. Vrei să dau drumul şi la ulii?

— Nu, spuse Leonardo. Pe ei îi luăm cu noi, şi Leonardo şi Niccolò îşi croiră drum prin mulţimea care începea acum să se depărteze. Ca o reflectare a schimbării dispoziţiei lui Leonardo, cerul începu să se înnoreze; iar străzile oraşului căpătară un aspect şi mai sumbru. Alţi vânzători de păsări îl strigară pe Leonardo, dar el îi ignoră, la fel făcând şi Niccolò. Privea atent în caietul de notiţe, ca şi când ar fi încercat să descifreze vreo însemnare antică.

— Leonardo! strigă Niccolò. Leonardo!

— Da, spuse Leonardo, lăsându-şi caietul să-i cadă pe coapsă, fiindcă era legat de curea cu o bucată de piele.

— Pari din nou supărat, spuse Niccolò. Eşti supărat?

— Nu, Niccolò, nu sunt supărat, mă gândesc.

— La maşina de zburat?

— Da, răspunse Leonardo.

— Şi Sandro?

Asta îl surprinse pe Leonardo.

— Da, Nicco, mă gândeam şi la Sandro.

— Deci mergem să-l vizităm?

— Da, dar mai târziu.

— Nu vrei să mergem acum? E în drumul nostru.

Leonardo ezita. Nu putea să meargă; nu era încă pregătit să dea ochii cu prietenul său.

— Nu m-am gândit încă la un mod prin care să-l ajut, îi spuse lui Niccolò.

Ajunseră la cercul faliţilor. Învinşii stăteau în jurul unui cerc de marmură din mijlocul pieţei. Se adunase o mulţime destul de mare pentru a vedea un debitor ce fusese legat gol, tras cu o frânghie pe acoperişul unei clădiri şi lăsat apoi să cadă pe podeaua rece de marmură. Un afiş pus pe unul din stâlpii pieţei spunea:

Fii foarte atent cu sumele mici pe care le cheltui, fiindcă ele îţi golesc punga şi-ţi mănâncă averea; şi tot aşa până ajungi sărac lipit. Şi nu cumpăra pentru casa ta tot ceea ce vezi, fiindcă o casă este asemenea unui lup: cu cât îi dai mai multe, cu atât devorează mai multe.

Omul aruncat cu frânghia era mort.

Leonardo îl luă pe Niccolò pe după umeri, ca pentru a-l feri de moarte. Dar dintr-o dată începu să se teamă – să-i fie frică de faptul că „inevitabila oră” va veni în curând şi pentru el; şi-şi aminti visul des repetat despre căderea în abis. Se cutremură, fiindcă undeva în adâncul sufletului credea că fantasmele visului erau reale. Şi, dacă puneau stăpânire pe sufletul său, întreaga sa existenţă ar fi fost afectată.

Leonardo îşi văzu Marea Pasăre căzând, sfărâmându-se în bucăţi.

— Leonardo? *Leonardo!*

— Nu-i nimic, prietene, nu-i nimic, spuse Leonardo.

Vorbiră destul de puţin până ajunseră la ţară, în ţinutul deluros din nordul Florenţei. Aici erau pajişti şi câmpuri înverzite şi grote secrete, drumuri înguste pe care treceau care cu boi şi căruţe, vii şi crânguri, păduri de pini şi castani şi chiparoşi, livezi de măslini, ale căror fructe străluceau în soare de fiecare dată când vântul sufla prin frunzele lor. Acoperişurile de ţiglă roşie şi vilele cu coloane rozalii păreau parte a peisajului natural. Norii care întunecaseră străzile Florenţei nu mai erau vizibili; soarele strălucea în acea lumină aurie, specifică Toscanei, o lumină care purifica şi clarifica, ca o manifestare a dorinţei şi a spiritului.

Înaintea lor, de un albastru pal în depărtare, se înălţa Muntele Lebedei, care avea 1300 de picioare înălţime.

Leonardo şi Niccolò se opriră pe o pajişte plină de parfumul florilor şi priveau la munte. Leonardo îşi simţea îngrijorările scăzând, aşa cum se petrecea întotdeauna când se afla la ţară. Respiră adânc aerul proaspăt şi îşi simţea sufletul trezindu-i-se la viaţă, grăbindu-se către lumea naturii şi *oculus spiritatis:* lumea îngerilor.

— Este un munte potrivit pentru a testa Marea Pasăre, spuse Niccolò.

— Aşa am crezut şi eu, fiindcă este aproape de Florenţa. Dar mi-am schimbat părerea. Vinci nu este prea departe; şi sunt acolo câteva creste potrivite.

Apoi, după o pauză, continuă:

— Şi nu vreau să mor aici. Dacă mi-este destinată moartea, aş vrea ca ea să vină în locuri familiare.

Niccolò aprobă, având din nou acea înfăţişare severă şi serioasă ca atunci când îl cunoscuse Leonardo. Încă o dată, un bătrân luase locul copilului.

— Hai, Nicco, spuse Leonardo, lăsând jos cuşca şi aşezându-se şi el lângă ea. Să ne bucurăm de aceste clipe minunate, fiindcă cine ştie ce ne-aşteaptă. Să mâncăm.

Leonardo întinse o bucată de pânză şi puse mâncarea pe ea ca pe o masă. Uliii începură să bată din aripi în barele cuştilor. Leonardo le dădu câte o bucată de cârnat.

— Am auzit în piaţă vorbindu-se că tu refuzi să mănânci carne, spuse Niccolò.

— Ah, ai auzit. Şi ce crezi despre asta?

Niccolò ridică din umeri.

— Nu te-am văzut niciodată mâncând carne.

Leonardo luă o bucată de pâine şi un cârnat şi le mâncă, după care bău o gură de vin.

— Acum m-ai văzut.

— Dar atunci, de ce vorbeşte lumea că…

— Fiindcă, de obicei, nu mănânc carne. Au dreptate, fiindcă eu cred că dacă mănânci prea multă carne strângi ceea ce Aristotel numeşte bilă neagră. Aceasta îţi îmbolnăveşte sufletul de melancolie. Maestrul Ficino, prietenul maestrului Toscanelli, crede şi el acelaşi lucru, dar din motive diferite. Pentru el, magia şi astrologia vin înaintea raţiunii şi experimentului. Dar, mă rog, trebuie să fiu foarte atent la ce spune lumea despre mine, fiindcă nu vreau să fiu considerat Catar şi apoi etichetat ca eretic.

— Nu am auzit decât vag despre ei.

— Urmează învăţăturile papei Bogomil, care crede că întreaga noastră lume vizibilă este creată de un demiurg rău, şi nu de Dumnezeu. De aceea, pentru a evita inocularea esenţei lui Satan, nu mănâncă deloc carne, ci numai legume şi peşte.

Leonardo râse şi făcu un semn, indicând că indivizii respectivi sunt nebuni.

— Ar putea măcar să fie logici.

Mânca repede, după obiceiul lor, el nefiind în stare să savureze mâncarea ca alţi oameni. Credea că mâncatul, ca şi dormitul, era doar o necesitate care îl îndepărta de la munca sa.

Şi era o lume întreagă vibrând la soare în jurul său. Ca atunci când era copil, îi plăcea să-i investigheze secretele. *Aceasta* era opera vieţii sale, pasiunea sa.

— Acum… priveşte, îi spuse lui Niccolò, care nu terminase de mâncat; şi dădu drumul unuia din ulii. Cum acesta îşi luă zborul, Leonardo făcu nişte schiţe, cu mâna stângă. Apoi îi spuse:

— Vezi, Nicco, îşi caută un curent de aer.

Îi dădu drumul şi celuilalt.

— Aceste păsări dau din aripi numai până ce îşi găsesc un curent de aer, care se pare că se află la mare înălţime, fiindcă uite cât de sus se duc. Apoi stau aproape nemişcaţi.

Leonardo privea cum păsările făcură câteva ocoluri, apoi se îndreptară către munţi. Se simţea transportat, ca şi cum şi el plutea undeva sus în înălţimile empireene.

— Acum nici nu-şi mişcă aripile. Stau pe curentul de aer, aşa cum facem noi pe o plută pe apă.

— Poate că ar trebui să le urmezi exemplul.

— Ce vrei să spui?

— Să faci aripile Marii Păsări fixe, în loc să fie mobile.

— Şi atunci, cum va fi propulsată maşina? întrebă Leonardo, apoi îi veni imediat în minte ideea şurubului arhimedian. Îşi aminti că văzuse copiii jucându-se cu sfârleze: trăgând de o sfoară, sfârleaza se ridica în aer şi plutea. Mâna lui începu să deseneze imediat, de parcă era independentă. Desenă o serie de schiţe ale unor frunze ce se roteau prin aer, în timp ce cădeau. Desenă tot felul de şuruburi şi propulsoare. Poate că din asta putea ieşi ceva folositor…

— Dar, dacă prinzi un curent de aer, nici nu ai nevoie de forţă propulsoare, spuse Niccolò. Ai putea face ca pasărea ta să se ridice… într-un fel sau altul.

Leonardo îl bătu pe băiat pe umeri, fiindcă era într-adevăr inteligent. Dar greşea; *nu înţelegea* bine lucrurile.

— Nu, dragul meu prieten, spuse el surd, de parcă ar fi vorbit din spatele unui zid care îi bloca gândurile, aripile trebuie să fie mobile ca ale păsărilor. Asta este metoda naturii, cea mai eficientă.

Fără odihnă, grăbit, Leonardo colindă dealurile din jur. În cele din urmă, Niccolò nu mai rezistă şi se plânse de oboseală. Rămase în urmă, odihnindu-se într-un crâng de chiparoşi frumos mirositori.

Leonardo continuă plimbarea singur.

Totul era perfect: aerul, vremea caldă, mirosurile şi sunetele campestre. Înţelegea formele pure ale lucrurilor înconjurătoare, oglinzile sufletului său. Dar nu chiar…

Într-adevăr, ceva era greşit, fiindcă, în loc de fericirea pe care o simţea de atâtea ori când se afla la ţară, se simţea cumva ameninţat, pierdut.

Gândindu-se la frunzele care cad, pe care le desenase în carnetul său, notă: *Dacă cineva are deasupra capului un acoperiş boltit, lat de doisprezece* elli *şi înalt de doisprezece* elli*, făcut din mătase, poate să-şi de-a drumul de la orice înălţime, fără a se teme că ar putea păţi ceva.* Îşi imagină o paraşută piramidală, dar era prea grea şi prea voluminoasă ca să poată fi transportată cu Marea Pasăre. Scrise o altă notă răutăcioasă: *Foloseşte un sac de piele, – astfel ca un om care cade de la înălţimea de şase* brachia *să nu se rănească, fie de-ar cădea pe apă, fie de-ar cădea pe pământ.*

Continua să colinde câmpurile, fără ţintă. Desena încontinuu, fără vreun gând aparent: personaje groteşti şi feţe caricaturale, animale, mecanisme imposibile, studii ale diferitelor Madonna cu sau fără copil, peisaje imaginare şi tot felul de exemplare ale florei şi faunei. Desenă diagrama în trei dimensiuni a unui mecanism de roţi dinţate şi scripeţi şi un scoc de moară. Făcu o notă pentru a găsi cartea lui Albertus Magnus *Despre cer şi pământ* – poate Toscanelli avea un exemplar. Gândurile sale păreau a curge asemenea lui Arno, de la un subiect la altul, cu toate acestea nu îşi găsea starea aceea de plăcere şi căldură care îşi imagina el a fi tărâmul formelor platonice.

Studia păsările care zburau pe cer. Leonardo avea un ochi foarte atent, putând discerne mişcări pe care alţii nici nu le ghiceau. Scrise cu litere foarte mici, peste schiţe: *La fel cum o mişcare abia imperceptibilă a cârmei poate modifica drumul unei corăbii uriaşe, plină cu mărfuri – şi înfruntând forţa uriaşă a apei cu fiecare din scândurile sale şi aflată în ghearele vântului care îi suflă în pânze – şi păsările se susţin pe curenţii de aer fără a da din aripi. Doar o mişcare uşoară din aripi sau din coadă*

le permite să se poziţioneze fie sub vânt, fie deasupra acestuia, astfel împiedicând căderea. După aceea, adăugă: *Când, fără ajutorul vântului sau fără a da din aripi o pasăre îşi menţine echilibrul în aer înseamnă că centrul ei de greutate coincide cu centrul de rezistenţă.*

— Hei, Leonardo, strigă Niccolò care alerga spre el. Băiatul aproape rămăsese Iară suflare; căra sacul care conţinea probabil ce mai rămăsese de la masa lor şi cartea lui Kuan.

— Au trecut aproape trei ore!

— Şi ce, este prea mult? întrebă Leonardo.

— Pentru mine este. Ce faci?

— Mă plimb şi mă gândesc.

După câteva momente, Leonardo spuse:

— Dar aveai o carte cu tine, de ce n-ai citit?

Niccolò râse.

— Am încercat, dar am adormit.

— Hm, deci acesta este adevărul, spuse Leonardo. Nicco, de ce nu te duci înapoi la *bottega?* Eu trebuie să mai rămân aici, să mă gândesc. Şi tu te-ai plictisit, după câte văd.

— Nu este nevoie, maestre, spuse neliniştit Niccolò. Dacă stau cu tine, n-o să mă simt plictisit.

Leonardo zâmbi şi spuse:

— Ia zi-mi, ce-ai apucat să citeşti din carte?

— Nu-nţeleg nimic. E vorba numai despre lumină.

— Într-adevăr, spuse Leonardo şi se aşeză sub nişte măslini şi începu să citească; nu dură mai mult de o oră, fiindcă era o carte mică. Niccolò mâncase câteva fructe şi apoi adormise din nou, fără nicio grijă.

Cea mai mare parte a textului conţinea nimicuri vrăjitoreşti, dar găsi câteva fraze care îi captară atenţia:

> *Există mii de spaţii, şi floarea de lumină a cerurilor şi, a pământului le umple pe toate. La fel şi floarea luminii unui individ trece prin cer şi acoperă pământul. Şi, când lumina începe să circule, tot cerul şi tot pământul, toţi munţii şi toate râurile – totul – circulă împreună cu lumina. Important este să concentrezi sămânţa florii în ochi. Dar trebuie să fii atent, copile, fiindcă, dacă o zi întrerupt meditaţia, lumina se poate pierde cine ştie pe unde…*

Poate că adormise, fiindcă se imagina stând în faţa zidurilor celei mai perfecte construcţii a sa: catedrala amintirilor. Tânjea să fie înăuntru, să se întoarcă la dulcile amintiri, care îl linişteau; ar fi scăpat de fantomele ce se ascundeau în adâncile sale catacombe.

Fiindcă acum vedea catedrala de la mare înălţime, de pe vârful Muntelui Lebedei, iar acum catedrala însăşi devenise o mică parte a ceea ce memoria sa strânsese şi ochii săi văzuseră. De parcă sufletul putea să se extindă pentru a umple cerul şi pământul, trecutul şi viitorul. Leonardo simţi o senzaţie de libertate absolută; într-adevăr, cerul şi pământul păreau umplute cu mii de spaţii. La fel cum citise în cărticica veche: totul circula împreună cu lumina pura – orbitoare, purificatoare, care curăţa dealurile şi munţii ca o ploaie repede şi care plutea în aer ca o ceaţă, care încălzea iarba şi pajiştile pentru a radia.

Se simţea binecuvântat.

Totul devenise supranatural de clar; de parcă vedea însăşi esenţa lucrurilor.

Apoi, dintr-o dată, se simţi alunecând, căzând de pe munte.

Acesta era visul său care îi bântuia nopţile, coşmarul său: să cadă fără aripi sau paraşută în abis. Înregistra fiecare detaliu: faţada muntelui, crevase abrupte, mirosul lemnului şi al pietrei şi al clementelor descompuse, ţipetele guturale ale vulturilor, clipocitul unui izvor dedesubt, acoperişurile fermelor, câmpurile tăiate geometric, norii pufoşi ce se depărtau. Atunci căzu în întuneric, într-un abis înspăimântător care nu avea nicio trăsătură şi niciun capăt.

Leonardo ţipă şi se trezi din nou la lumina zilei, fiindcă ştia acel loc, explorat şi descris de Dante. Dar acum simţea corpul hidos al monstrului Geryon sub el, purtându-l, acelaşi monstru care îl purtase şi pe Dante în Malebolge: Al Optulea Cerc al Infernului. Monstrul era alunecos şi puţea a moarte şi putreziciune; aerul însuşi era greu, iar Leonardo putea auzi în spatele său zbaterile cozii de scorpion a creaturii. Dar putea auzi vocea şoptită a lui Dante, purtându-l dincolo de zidurile lui Hades, către lumină.

Acum era purtat prin aer de Marea Pasăre, propria invenţie. Leonardo se ridicase deasupra copacilor şi dealurilor şi pajiştilor din Fiesole, apoi spre sud, zburând deasupra acoperişurilor şi balcoanelor şi cupolelor Florenţei.

Îşi mişca braţele uşor, acţionând aripile uriaşe ce tăiau aerul cald de primăvară. Dar, în loc să stea deasupra aparatului său, el atârna dedesubtul său. Trase de o manivelă pentru a ridica un set de aripi, iar cu călcâiul acţiona o pedală ce coborî celălalt set. În jurul gâtului avea un colan cu care controla coada maşinii zburătoare.

Cu siguranţă, nu aceasta era maşinăria care atârna agăţată de tavanul *bottegai* lui Verrocchio. Şi cu cele două seturi de aripi, semăna mai degrabă cu o insectă decât cu o pasăre şi...

Leonardo se trezi cu o libelulă ce i se odihnea pe mână.

Adormise oare cu ochii deschişi ori fusese o reverie? Tremura, fiindcă sudoarea îi îngheţase pe spinare şi la subraţ.

Strigă, trezindu-l şi pe Niccolò, şi începu imediat să deseneze şi să scrie în carneţel.

— Am descoperit! îi spuse lui Niccolò. Aripi duble, ca de muscă, îmi pot da puterea necesară. Vezi, exact cum ţi-am spus eu: natura îţi oferă totul. Arta şi invenţiile nu sunt decât o imitaţie a ei.

Desenă un om atârnând sub un aparat cu manivele şi pedale ce operau aripile. Apoi studie libelula care încă se mai învârtea în jurul său, scriind: *Aripile de jos sunt mai ascuţite decât cele de sus, atât pe întindere, cât şi pe lăţime. Când pluteşte în aer, libelula bate din aripi cu o mare viteză şi energie, ridicându-se din poziţia orizontală la o înălţime egală cu anvergura aripilor. Apoi le ridică şi le aduce în faţă într-o poziţie uşor înclinată, pentru a tăia aerul.* Apoi făcu un desen al ansamblului de mecanisme.

— Cum de nu mi-am dat seama că, aşa cum o corabie are nevoie de cârmă, şi pasărea mea are nevoie de una? Va juca rolul cozii păsărilor. Şi, punându-l pe conducător sub aripi, echilibrul va putea fi menţinut mai uşor. Iată! Îl trase pe Niccolò lângă el.

— Perfecţiune!

Începu să cânte unul din cântecele compuse de Medici şi să danseze în jurul lui Niccolò, care era complet derutat de comportarea maestrului său, apoi îi luă braţele şi începură să se învârtă.

— Leonardo, ce s-a întâmplat? întrebă Niccolò scăpând din strânsoare cu prima ocazie.

— Nu s-a întâmplat nimic, totul este perfect.

Apoi, dintr-o dată, dispoziţia lui Leonardo se schimbă; şi se văzu aşa cum îl vedea Niccolò: un nebun. Poate această invenţie să-i alunge supărările? Îi poate vindeca inima distrusă de Ginevra?

Poate că da, dar numai pentru câteva clipe. Era numai o soluţie de moment, cum fusese aventura cu Simonetta.

— Poate că femeile care se uitau la tine Când dădeai drumul păsărilor aveau dreptate, spuse Niccolò. Poate că eşti nebun ca Ajax.

— Poate că sunt, spuse Leonardo, dar am mult de lucru, fiindcă trebuie să schimb marea pasăre, fiindcă trebuie să zboare peste o săptămână pentru Il Magnifico.

Era deja târziu. Puse cartea lui Kuan în sac, i-l dădu lui Niccolò şi se îndreptară în direcţia oraşului.

— Te voi ajuta la construirea maşinii, spuse Niccolò.

— Mulţumesc, voi avea nevoie de tine.

Acest lucru părea să-l satisfacă pe băiat.

— De ce ai ţipat şi dansat adineauri, maestre? întrebă el preocupat.

Leonardo râse şi încetini ritmul până când băiatul îl ajunse din urmă.

— E greu să-ţi explic. De-ajuns să-ţi spun că rezolvarea problemei Marii Păsări m-a făcut fericit.

— Dar cum ai făcut-o? Am crezut că adormiseşi.

— Am avut un vis, spuse Leonardo. Un dar de la poetul Dante Aligheri.

— *El* ţi-a dat răspunsul? întrebă Niccolò nevenindu-i să creadă.

— El însuşi, Nicco.

— Atunci, *crezi* în spirite.

— N-a fost un spirit, Nicco, ci doar un vis.

Apoi merseră restul drumului în tăcere, fiindcă Leonardo se pierduse iar în gândurile sale. Se oprea deseori pentru a mai face o însemnare în caiet ori pentru a schiţa ce-i trecea prin cap.

Ajunşi în oraş, Niccolò îl întrebă:

— Maestre, crezi în deochi?

— De ce întrebi?

— Fiindcă o femeie din piaţă a spus că s-ar putea să fii un vrăjitor şi că ai putea intra în sufletele oamenilor prin ochi. Poţi face asta, Leonardo?

— Nu, Nicco, spuse cu blândeţe, Leonardo. Că ochiul este poarta sufletului, sunt de acord. Dar nicio forţă spirituală nu emană de acolo.

— Am văzut una din servitoarele lui *messer* Vespucci îmbolnăvindu-se şi murind de deochi, spuse Niccolò îngrijorat.

— Probabil greşeşti.

— Am văzut.

Apoi întrebă:

— Ai uitat că trebuie să trecem pe la maestrul Botticelli ?

— Nu, Niccolò, n-am uitat. Dar trebuie să termin tabloul înainte de venirea lui Il Magnifico şi a Simonettei. După ce vor pleca, îl vom vizita pe Sandro.

— Cred că te temi, maestre, spuse Niccolò fără să-şi ridice ochii de pe jos.

— Teamă de ce?

— Ţi-e frică că l-ai îmbolnăvit pe maestrul Botticelli. Şi Niccolò făcu semn spre ochi. Tu şi… frumoasa doamnă Simonetta.

6
Vapori

Fascinaţia este o forţă care, emanând de la spiritul fascinatorului, intră prin ochii persoanei fascinate ca o fantasmă şi îi pătrunde în suflet. Deci spiritul este instrumentul fascinaţiei. Emite prin razele privirii, foarte asemănătoare cu acestea, purtând împreună o calitate spirituală. Astfel, razele emise de ochii unei persoane bolnave sau rănite, întâlnind privirea celuilalt, purtând cu ele vaporii spiritului şi sângelui bolnav, îl îmbolnăvesc şi pe acesta.

— Agrippa de Nettensheim

Eram atât de pierdut încât zăceam ca mort şi, fie că îmi imaginam numai, ori visam cu ochii deschişi, mi se părea că, într-adevăr, Cupidon îmi scosese inima din trup.

— René de Anjou

Când Leonardo se întoarse în *bottega* lui Verrocchio, Simonetta îl aştepta în atelier. Stătea în faţa tabloului Madonnei şi se uita la el cu mare atenţie, ca şi cum ar fi încercat să descifreze nişte hieroglife antice. Seara se lăsase deja şi în studio se făcuse aproape întuneric. Când intrară Leonardo şi Niccolò, Simonetta se trase iute din faţa tabloului.

— Ah, dragul meu Leonardo, m-ai prins! Încercam să memorez fiecare trăsătură de pensulă a tabloului tău. Cred că eşti adeptul pitagoreenilor.

— De ce crezi asta? întrebă Leonardo, surprins să o vadă atât de devreme în camera lui. Pe unde naiba era Andreea? Cu siguranţă, Simonetta era un oaspete de seamă şi merita o atenţie deosebită. Îi sărută mâna pe care i-o întinse cu graţie. Era ceva la mijloc, dar Leonardo nu putea trece peste obişnuita introducere care era obligatorie în orice conversaţie serioasă.

— Fiindcă Madonna, pruncul şi pisica par a fi compuse sub forma unui triunghi, spuse Simonetta. Nu spune Platon în *Timaeus* că sufletul poate fi reprezentat sub forma unui triunghi?

— Îmi pare rău că te dezamăgesc, dar nu sunt pitagorean, nici măcar pe-aproape.

Simonetta râse, iar Leonardo continuă:

— Dar triunghiul mi s-a părut cea mai potrivită formă pentru acest tablou. Poate, în acest caz, nemuritorul Pitagora a avut dreptate. Nu poate fi altfel, fiindcă te-am pictat ca o reprezentare a frumuseţii şi purităţii spiritului Fecioarei.

— Şi nu a avut nicio influenţă faptul că tabloul a fost comandat de Lorenzo?

Leonardo nu se putu abţine să nu râdă, fiindcă ea îl tachina într-o manieră drăgălaşă.

— Sper că nu ai întâmpinat greutăţi, dar nu te aşteptam decât mai târziu. Dar unde este Il Magnifico? Nu trebuia să te însoţească?

— Este cu… începu ea, apoi, dându-şi seama, îi spuse lui Niccolò: Niccolò, vrei să fii atât de bun să-mi aduci un pahar cu vin? Mi-este tare sete.

Niccolò se înclină politicos şi spuse:

— Da, madonna. Dar pe ascuns se strâmbă urât la Leonardo, înainte de a ieşi din cameră; Nicco nu suporta să fie lăsat pe dinafară, în nicio situaţie.

După ce plecă Niccolò, Simonetta îşi deschise braţele pentru Leonardo – ca o mamă pentru fiul ei – iar acesta îngenunche în faţa ei. Îl sărută şi abia atunci observă Leonardo cât de obosită şi îngrijorată era.

— Ce este, madonna? întrebă el.

— Lorenzo este cu Sandro, ca şi maestrul Andreea.

— Dar de ce? Ce s-a întâmplat? întrebă Leonardo, temându-se de ce este mai rău.

— Lorenzo şi Giuliano plănuiseră o după-amiază distractivă. M-au trezit dis-de-dimineaţă pentru a merge la Careggi, în drum urmând a-l lua şi pe Sandro, ca să-mi ţină companie în timp ce ei dezbat filosofia lui Platon cu Joannes Argyropoulos şi Marsilio Ficino. Dar când am ajuns la Sandro, ne-am dat imediat seama că ceva nu este în regulă. *Bottega* sa era în completă dezordine. Trăsese draperii la toate ferestrele, astfel încât să nu intre nicio rază de lumină. L-am găsit în pat. Nu mâncase de mult, fiindcă era piele şi os. Şi *mirosea* rău a boală.

Îşi apropie faţa de Leonardo. Putea simţi cum tremură. Apoi se îndepărtă şi-i spuse:

— Dar ochii… îi erau luminoşi. Când m-a văzut prima oară, mi-a zis „Ai venit prea târziu, deja te am”, şi părea a fi conştient.

— Ce voia să spună?

— Mi-e teamă că s-a infectat cu o… fantasmă a mea. N-am nevoie de doctor ca să-mi spună că s-a îmbolnăvit de dragoste, îţi poţi da seama de asta numai privindu-i ochii.

— Probabil că este *melancholia illa heroica,* spuse Niccolò intrând în cameră.

Era înroşit la faţă şi părea agitat; era evident că ascultase la uşă.

— Există într-adevăr o formă de melancolie cauzată de dragoste. Consumă corpul şi spiritul. Numai ochii trăiesc, fiindcă în ei locuieşte „focul intern” al sufletului. Maestrul Toscanelli m-a învăţat. Cunoaşte şi medicină, şi magie.

— Niccolò, asta este o problemă particulară, spuse Leonardo tăios.

— Dar şi eu ţin la Sandro, spuse Niccolò. Şi pot să îl ajut. Am citit *Lilium medicinae.* Tu ai citit-o?

— Eşti obraznic, spuse Leonardo, dar fără mânie în vocea sa.

— Te rog, lasă-l să rămână, spuse Simonetta, care se depărta de Leonardo şi-şi turnă un pahar din vinul adus de Niccolò.

— *Pot* să păstrez un secret, spuse Niccolò.

Simonetta îi luă pentru o clipă mâna lui Niccolò, apoi se duse la fereastră.

— Eu sunt de vină. Sandro *de mine* este îndrăgostit.

— Nu trebuie să te învinovăţeşti, madonna, spuse Leonardo.

— L-am auzit strigându-mă în noaptea aceea când am plecat de la petrecerea lui Il Neri şi am fugit.

— Ai făcut-o pentru binele tău. Eu sunt de vină, fiindcă n-am trecut pe la el de-o săptămână. Aş fi putut interveni, ca să nu se lase furat de imaginaţie.

— Ar fi trebuit să mă dau lui, spuse Simonetta, abia şoptit. M-am dat atâtora! Lorenzo a adus un doctor în *bottega* lui Sandro. Este încă acolo, lecuindu-l. Dar chiar şi el ne-a sfătuit să aducem un descântător.

Leonardo aprobă, deşi nu folosise niciodată magia descântecelor.

— Şi Lorenzo a fost de acord, spuse Simonetta.

— Atunci, Sandro este sub îngrijirea lor.

— Da, Lorenzo m-a trimis să te aştept.

— Dar sunt sigur că Sandro pe tine vrea să te vadă cel mai mult.

— De când mi-a spus că am venit prea târziu, devenea furios ori de câte ori mă apropiam de el. De fapt, am fost dată afară din cameră, fiindcă în prezenţa mea se comporta incontrolabil. Doctorul s-a temut să nu-mi facă rău. Dar mă tot striga pe nume, chiar şi când eram în camera cealaltă, aşa cum a făcut-o atunci, când am plecat de la banchet. Dar mărturisesc că m-am simţit uşurată când Lorenzo m-a trimis să te aduc.

— Sigur că da.

— Nu trebuie să te întorci la *bottega* lui Sandro cu noi, spuse Niccolò. Este periculos.

— Cum vine asta, doar este protejată!

— Dacă Sandro este infectat cu fantasma madonnei Simonetta, va încerca să-i tragă spiritul prin ochi.

— Poate că este mai bine ca Simonetta să nu se întoarcă la Sandro, dar ce spui tu este o prostie.

— Madonna, Sandro îşi închidea cumva ochii când vorbea cu tine? întrebă Niccolò.

— Păi, da, îi închidea.

— Şi erau deschişi atunci când aiura?

— Da, răspunse Simonetta. Se uita la mine de parcă ar fi vrut să mă devoreze.

— Şi ai spus că era înnebunit şi încerca să se dea jos din pat. Doctorul Bernard de Gordon numeşte acest simptom *„mania ambulatoria”.* Şi sunt sigur că pulsul lui Sandro era neregulat.

— Aşa a spus doctorul, aprobă Simonetta.

Niccolò nu-şi putea ascunde triumful:

— Simptomele melancoliei sunt: insomnie, lipsă de poftă de mâncare şi de sete. Întregul corp slăbeşte, cu excepţia ochilor. Dacă maestrul Sandro nu este tratat; devine maniac şi moare. Il Magnifico a avut dreptate să cheme pe cineva să-l descânte. Dar, madonna Simonetta, şi-a închis ochii atunci când te-a văzut prima dată, într-un moment de raţiune, tocmai pentru a nu te infecta şi pe *tine* cu „focul interior”.

— Niccolò, asta este…

— Te rog, maestre, dă-mi voie să termin. Ştiu că nu crezi în focul intern sau în razele pe care acesta le proiectează prin intermediul ochilor. Dar eu doar aplic un lucru pe care l-am învăţat de la maestrul Toscanelli. Pot să continuu?

Leonardo aprobă şi se aşeză lângă Simonetta, care îi luă mâna. Băiatul trebuia respectat: într-o situaţie mai puţin dramatică, ar fi fost încântat de discursul băiatului.

— Imaginea ta a trecut prin ochi şi i-a intrat în inimă; este la fel de reală ca şi gândurile sale şi a devenit parte a pneumei sale, însuşi sufletul său. Imaginea, fantasma, este o reflexie a ta; dar este otrăvită şi otrăvitoare.

— Ce se poate face pentru a-l ajuta? întrebă Simonetta.

— Dacă metodele mai blânde dau greş, atunci trebuie biciuit sau îi trebuie oferită plăcere sexuală, poate să facă dragoste cu câteva femei. Dacă niciuna din astea nu dă rezultat, atunci…

Simonetta îşi întoarse capul.

— Mă duc să văd ce se poate face, spuse Leonardo, îndreptându-se spre Simonetta. Cred totuşi că Niccolò are dreptate în ceea ce priveşte siguranţa ta. Eşti obosită, de ce nu rămâi aici să te odihneşti? Niccolò va avea grijă de tine.

— Dar… începu Niccolò evident dezamăgit că va pierde acţiunea descântătorului… şi poate că era, într-adevăr, preocupat de Sandro.

— Nu, Leonardo, trebuie neapărat să fac tot ce-mi stă în putinţă pentru a-l ajuta, spuse Simonetta. Dacă aş rămâne aici m-aş învinovăţi tot timpul. Sunt foarte îngrijorată pentru el, mai mult ca oricând.

Leonardo se uită urât la Niccolò fiindcă o necăjise pe Simonetta.

— Atunci, ne vei aştepta aici.

— Dar trebuie să merg cu voi, spuse Niccolò. Cel puţin eu ştiu câte ceva despre boala asta; şi mie îmi pasă de maestrul Sandro. Ce ai de pierdut dacă mă laşi să vin cu tine?

— Mi-e teamă de noţiunile periculoase pe care le-ai putea învăţa de acolo şi cred că ce vei vedea acolo nu este pentru tine, spuse Leonardo.

Niccolò îşi exterioriză nerăbdarea şi neplăcerea printr-un sunet ce semăna cu o tuse sau râgâitură şi spuse:

— Dar nu ţi-a spus maestrul Toscanelli că cu trebuie să…

— Nicco, ajunge! Poţi veni numai cu condiţia să nu faci vreo prostie.

— Promit.

Cât de obosită era, Simonetta zâmbi; dar Leonardo părea distant, pierdut în gânduri. În timp ce mergeau pe străzile

aglomerate, puţina lumină care mai era îl făcea să pară şi mai înnegurat.

* * *

Simonetta avusese dreptate, *bottega* mirosea a boală. Leonardo observă mirosul apăsător, violent, de cum intră în atelier. Toate camerele erau în întuneric, fiindcă obloanele fuseseră trase. Numai o uşă care dădea într-o micuţă curte interioară fusese lăsată deschisă, astfel ca măcar o parte din aerul otrăvitor să poată ieşi.

Dar era considerat prea periculos să fie lăsate ferestrele deschise pentru a intra lumina; astfel sufletul lui Sandro ar fi putut fi atras şi i-ar fi părăsit trupul.

Trecând prin curticică, văzură o vrăjitoare într-o *gamurra* întoarsă; părul ei era murdar şi probabil colcăia de păduchi. Ca o fantomă, ea apăru, apoi dispăru imediat. Urcară pe scări către al doilea etaj, care era împărţit în patru încăperi: două ateliere, un dormitor şi o toaletă. Podeaua era bine lustruită; camerele, fiecare având o sobă, aveau tavanul înalt, dar erau micuţe.

Verrocchio, care stătea în faţa uşii, îi întâmpină cu un zâmbet forţat:

— E înţelept să intri în această cameră, madonna? o întrebă el pe Simonetta.

— Voi avea grijă, Andreea, spuse ea. Dacă face cea mai mică criză, am ieşit. Îţi promit.

Cu toate că Andreea părea supărat, îi conduse în dormitorul întunecat, care servea şi ca bucătărie; mirosul greu al medicamentelor şi ierburilor făcea aerul irespirabil. Era cald ca într-un cuptor şi un aer închis. Un foc puternic arunca umbre stranii asupra lui Lorenzo şi a fratelui său şi a micului grup ce se afla lângă patul lui Sandro. Acesta stătea întins pe spate, gol, iar două prostituate încercau să-l excite, fără vreun folos. Din când în când, el tremura, într-un ritm straniu.

Leonardo oftă adânc văzându-şi prietenul, care părea în comă: faţa îi era plină de ulei şi transpiraţie din cauza căldurii şi a febrei; ochii erau ficşi şi scufundaţi în orbite, fiindcă pierduse prea mult din greutate; respiraţia îi era tremurată şi slabă. Sângerase, atât de la nişte răni, cât şi de la lipitorile puse de

doctor: dungi mari îi brăzdau carnea ca nişte artere pe pielea unui bătrân.

Îngrozit, incapabil să se mai stăpânească, Leonardo împinse târfele la o parte şi acoperi goliciunea prietenului său.

— Sticluţă, sunt eu, prietenul tău.

Dar Sandro nu părea să-l audă. Murmura ceva şi Leonardo se apropie de prietenul său pentru a auzi ce şoptea, iar şi iar:

— Simonetta… Simonettaettaettaetta… Simonetta…

Leonardo îşi puse palma pe fruntea lui Sandro, care era fierbinte, şi-i spuse:

— Linişteşte-te, prietene, madonna este aici, cu mine.

Lorenzo îl îndepărtă blând pe Leonardo. Îl îmbrăţişă şi-şi clătină capul cu tristeţe spre Sandro.

— N-are rost, spuse una din prostituate. Nu i se scoală. N-are niciun pic de sânge în ştremeleag.

Era foarte înaltă şi avea nişte sâni mari şi grei; părul ei părea la fel de murdar ca al vrăjitoarei pe care o văzuseră în curte; dar avea o anumită frumuseţe vulgară.

— Dacă ne gândim mai bine, cred că ar trebui să-l biciuim din nou. Conte, spuse ea, întorcându-se spre un tânăr cam de seama lui Niccolò, care stătea lângă Lorenzo şi Giuliano de Medici, în apropiere de treapta care ducea către pat.

Era contele Pico della Mirandola, atracţia curţii lui Lorenzo, un tânăr magician şi student, care dezlegase misterele Cabalei evreilor şi scrisese strălucitul *Discurs platonic despre iubire,* ca un comentariu la un poem al prietenului său Girolamo di Paolo Beniveni. Era cu certitudine un tânăr atrăgător, chiar foarte frumos. Avea o piele foarte palidă; ochi albaştri deschis, pătrunzători; dinţi albi, egali; un corp mare, musculos; şi un păr blond-roşcat, coafat foarte sofisticat. Era îmbrăcat în costumul tradiţional al descântătorilor: o cunună de laur şi o cămaşă lungă de lână de un alb imaculat. Transpira din abundenţă din cauza căldurii; ceilalţi, inclusiv Verrocchio şi Lorenzo, erau îmbrăcaţi doar în cămaşă, *in zuppone,* în timp ce servitorii erau la bustul gol.

— Lasă-l, ţi-ai făcut datoria, spuse Mirandola; şi prostituata plecă împreună cu cealaltă, care avea pieptul plat, putând fi cu uşurinţă considerată băiat.

— Il Magnifico, întrebă ea, doriţi să rămânem să… ajutăm pe vreunul din ceilalţi cetăţeni?

Se uită la Niccolò şi apoi la Mirandola. Pielea ei părea unsuroasă şi lucea în lumina focului.

— Magicianul dumneavoastră arată de parcă ar avea mare nevoie de puţină zbenguială, nu-i aşa *mio Ilustrissimo Signore!*

Mirandola o ignoră cu răceală, cu toate că obrajii i se aprinseră puţin.

— Mulţumesc, nu, spuse Lorenzo, zâmbind; şi puse în fiecare mână a femeii câte un florin.

După ce târfele plecară, Simonetta veni mai în faţă, dar cu mare precauţie. Luă mâinile lui Leonardo şi Lorenzo şi-i întrebă, rugându-i:

— Ce putem face? Asta este… degradant.

Plângea şi nu-şi putea lua ochii de la Sandro, care îi simţise probabil prezenţa sau o auzise, fiindcă dintr-o dată se alertă.

Se ridică în pat, arătând înspăimântat, ca şi cum abia s-ar fi trezit dintr-un coşmar. Înainte de-a putea fi ţinut, sări pe podea. Repetându-i încontinuu numele, întindea mâinile spre Simonetta.

Giuliano îl puse jos pe Sandro; şi el fusese luat prin surprindere. Leonardo, Lorenzo şi Verrocchio îl ţineau, cu toate că era foarte dificil, fiindcă Sandro se agita şi dădea din picioare; apoi, ca şi când totul nu ar fi fost decât un foc de paie, Sandro se linişti şi reveni la starea lui de comă, cu respiraţie rară şi şuierătoare şi tremurături periodice.

În timp ce-l ridicară cu uşurinţă şi-l puseră înapoi în pat, Mirandola o luă cu delicateţe pe Simonetta de după umeri şi o conduse afară din cameră.

— Madonna Simonetta, nu v-am spus să nu mai intraţi în camera aceasta? Este mult prea periculos să rămâneţi aici, atât pentru dumneavoastră, cât şi pentru *messer* Botticelli.

— Nu te supăra, Pico. Ce rău aş mai putea să-i fac acum? Vreau doar să-l ajut. Se stinge… parcă este bântuit de demoni, Dumnezeu să-l aibă-n grija Sa. Mi-e teamă să nu moară.

— Poate că nu. Voi încerca să-i fac o exorcizare, madonna. Dacă şi aceasta dă greş, te voi căuta.

— Da?

— Şi atunci va trebui să iei o decizie care ţi-ar putea pune viaţa în pericol.

Simonetta aprobă din cap; dar, dacă o priveai cu atenţie, vedeai că arăta ca şi cum tocmai ar fi fost eliberată de o mare povară.

Apoi se strecură afară din camera fierbinte.

* * *

Când unul dintre servitori întrebă dacă focul poate fi stins, altfel cineva ar putea să leşine de atâta căldură, Mirandola răspunse în locul lui Il Magnifico.

— Focul trebuie să rămână aprins. Acum, adu-o încoace pe vrăjitoare.

— La ce trebuie focul? întrebă Leonardo.

— Poate că ar trebui să-l stingem, spuse Lorenzo, ştergându-şi transpiraţia cu o bucată de stofă. Căldura nu pare a-l ajuta prea mult pe Sandro.

— Vă cer să mai aveţi răbdare, Magnifico, spuse Mirandola. Focul nu este pentru maestrul Sandro, ci pentru noi. Căldura este menită să ne protejeze pe noi de influenţa periculoasă a fantasmelor erotice ale lui Sandro.

— Şi în ce mod ne protejează pe noi căldura? întrebă Leonardo, curios să afle această superstiţie.

— Vă este cunoscută diferenţierea lui Aristotel între vaporii reci ai melancoliei şi spiritele pure, fierbinţi?

— Mărturisesc că nu, spuse Leonardo.

— Ei bine, pe scurt, căldura previne infectarea cu visele şi fantasmele „reci”, deci impure, ale melancoliei.

Leonardo nu mai vru să-l combată pe tânărul Mirandola, fiindcă nu dorea să-l umilească pe insolentul şi arogantul aristocrat, mai ales în prezenţa lui Lorenzo.

— Dacă nici vrăjitoarea nu poate să-l ajute pe Sandro, spuse Mirandola lui Lorenzo şi Giuliano, care se apropiaseră de patul lui Sandro, numai Simonetta îl mai poate ajuta.

— Cum? întrebă Lorenzo.

— Spiritul bolnav al lui Sandro poate fi purificat numai dacă putem restabili contactul cu obiectul obsesiei sale: Simonetta. Dar pentru asta, Simonetta trebuie să absoarbă fantasma care îl otrăveşte pe Sandro. Să sperăm că sufletul său nu a murit înăuntru, adăugă el după o pauză. Dacă s-a întâmplat aşa,

atunci el nu mai trăieşte decât prin obiectul pasiunii sale. Şi dacă aşa stau lucrurile, este pierdut.

— Dar ce se va întâmpla cu Simonetta? întrebă Leonardo, considerând asta doar o superstiţie, dar una periculoasă.

— Ea va lua, în fapt, înapoi fantasma sa. Dar acest spirit generat de sufletul lui Sandro din tânjire melancolică este contaminat. Nu mai este o reflexie adevărată a Simonettei. Ar fi ca şi cum ar bea otravă.

— Atunci, nu pot permite asta, spuse Lorenzo.

— Dar, continuă Mirandola, există şanse foarte mari ca ea să fie vindecată, exorcizată, dacă acest lucru se face imediat. Este foarte riscant; dar există, ca să spunem aşa, un antidot. Vă daţi seama, continuă el, că, dacă sufletul lui Sandro a murit, atunci când ea îşi va lua înapoi fantasma, el va muri, la fel de sigur ca şi cum i s-ar fi împlântat un pumnal în inimă.

În acea clipă, vrăjitoarea intră în cameră; şi Leonardo aproape că vomită din cauza duhorii ei. Dar mirosul ei nu era atât de murdărie, cât de carne putrezită. Purta acum o *mantello* neagră, dintr-un material ieftin, care îi acoperea capul şi umerii. Se înclină către Mirandola şi Lorenzo şi spuse:

— Nu pot să vă fac nicio promisiune, Stăpânii mei.

Dar Mirandola, ignorând-o, se apropie de pat. Îşi aţinti privirea asupra lui Sandro – mai degrabă asupra fantasmei din ochii acestuia – şi spuse:

— Tu, suprem stăpânilor cu nume gol, tu, stăpâne Saturn, care eşti rece, şi steril, şi întunecat şi de rele purtător; tu, care eşti înţelept şi de nepătruns, care nu cunoşti nici bucuria, nici plăcerea, care cunoşti toate blestemele şi arta înşelăciunii, care duci bunăstarea la ruină şi aduci omului plăcerea ori nefericirea! Tu, Atotputernic Tată, prin bunăvoinţa ta, dă voie servitorilor tăi umili să vindece sufletul slăbit al acestui om de fantasmele care l-au îmbolnăvit.

Sandro îşi închise ochii strâns şi tremură. Apoi îşi clătină capul dintr-o parte în alta, ca într-o criză de epilepsie.

— Legaţi-i strâns mâinile şi picioarele de pat, ceru vrăjitoarea. Şi repede, înainte de a leşina!

Leonardo protestă, dar Mirandola făcu semn servitorilor să facă ce le ceruse bătrâna. În timp ce Sandro era legat, Lorenzo îi spuse lui Leonardo:

— Leonardo, este greu pentru noi toţi; dar n-avem altă soluţie, decât să-l lăsăm pe prietenul nostru să moară.

Leonardo îşi ţinu gura, fiindcă era imposibil să-l convingi pe Lorenzo ori pe ceilalţi că vrăjitoria asta nu va avea niciun efect; şi era foarte periculos să-l înfrunţi pe tânărul conte Mirandola, favoritul lui Lorenzo.

Când se va încheia această umilire, Leonardo îl va îngriji pe Sandro aşa cum trebuie.

Dar vrăjitoarea nu pierdu timpul. Aruncă în foc nişte săculeţi mici, legaţi cu nişte fire. Conţinutul lor pocnea în timp ce ardea, răspândind vapori care miroseau a iarbă dulce, parfum, formaldehidă şi răşină. În timp ce ardeau, făceau ca flăcările să-şi schimbe forma şi culorile.

Leonardo se simţea ameţit, ca şi cum ar fi băut prea mult. Tot felul de imagini păreau a-i exploda în faţa ochilor. Era convins că vaporii vrăjitoarei erau meniţi să-i ameţească pe cei care-i inhalau, aşa că se depărta de foc şi îşi acoperi gura cu mâneca, până când vaporii se disipară, cerându-i lui Niccolò să facă la fel.

Vrăjitoarea se plimba în jurul patului lui Sandro blestemându-l, făcându-l evreu şi sodomist; pe Simonetta, obiectul dorinţelor sale, o făcu târfă ordinară. Se aplecă deasupra lui, dându-şi jos *mantello,* lăsându-şi ţâţele să atârne peste Sandro, ca într-un act sexual grotesc. Apoi începu să strige şi mai tare, zguduindu-l de umeri:

— Femeia ta e o nenorocită, o curvă ordinară, o maşină sexuală.

Îl încălecase, strângându-i capul între picioarele ei strâmbe:

— Na, uită-te la gaura mea, puţă bleaga. Apoi, cu o voce dulce, ca de fetiţă, întrebă:

— Păsărică femeii tale e tot aşa de frumoasă?

Îşi dădu hainele jos, arătându-şi vaginul, şi scoase o cârpă muiată în sânge menstrual, cu siguranţă nu al ei, care era legată la brâu.

— Dă jos draperiile de la fereastră, strigă la Mirandola.

— Asta pentru a ajuta la gonirea fantasmei maestrului Sandro, explică Niccolò.

Leonardo îşi clătină capul cu dezgust şi spuse:

— Nu cred că mai trebuie să vezi şi restul spectacolului.

Dar Niccolò păru că nu auzi, depărtându-se în capătul celălalt al încăperii.

Mirandola trase jos draperiile; de fiecare dată, invoca *Deus lux summa luminum* – lumina invizibilă a lui Dumnezeu. Lumina difuză a înserării îneca încăperea, transparentă şi diafană ca lumina din picturile lui Sandro, pe una dintre ele Leonardo observând-o de-abia acum, rezemată de perete. Era *Primavera;* şi grupul de graţii ce dansau, pictate aşa cum erau descrise de Apuleius, păreau a fi create din lumină. Dar aceste personaje păreau a nu avea o existenţă fizică. Erau făpturi luminoase, angelice, viziuni inefabile, fantasme ale Simonettei desprinse din mintea bolnavă a lui Sandro.

Căci, într-adevăr, feţele şi figurile din acest *tabula picta* erau ale Simonettei.

Poate din cauza vaporilor, ori poate era doar imaginaţia sa, dar lui Leonardo i se păru că graţiile erau într-o mişcare subtilă, aşa cum erau ele prinse în spaţiul atemporal, bidimensional, al picturii.

Mişcând cârpa plină de sânge deasupra feţei lui Sandro, vrăjitoarea făcea nişte zgomote imitând actul sexual, mişcându-se lasciv pe pieptul lui. Îi şterse faţa cu acea cârpă, i-o puse pe la nas şoptindu-i *malleus maleficarium:*

— Uite-aşa este şi curva ta, ca asta. O otravă e.

Apoi se trase mai înapoi pe genunchi şi îşi băgă penisul lui Sandro în vagin.

Ochii acestuia era deschişi, fixând-o.

Într-adevăr, ochii lui păreau treziţi la viaţă.

În timp ce se sălta pe el într-o parodie a actului sexual, vrăjitoarea cedă. Târându-se ca un păianjen cu patru picioare, ea coborî de pe Sandro şi veni la Lorenzo şi Mirandola, spunându-le:

— Ăsta nu e om, ăsta e diavol! Nimic nu-l mai poate scăpa.

Ignorându-l pe Sandro, îşi trase *gamurra* şi ieşi din cameră ţeapănă, ca o femeie de rang înalt ce tocmai a fost insultată.

Spre oroarea şi dezgustul lui Leonardo, Sandro – care încă mai tremura şi şoptea numele Simonettei – avea o erecţie.

* * *

Când Mirandola se întoarse în cameră cu Simonetta, Leonardo nu îndrăzni să protesteze prea tare, altfel Lorenzo ar fi ghicit legătura dintre ei; şi asta ar fi fost mult mai periculos pentru

Simonetta decât scamatoria asta. Dar la vederea Simonettei, Lorenzo oftă; apoi deveni ţeapăn, ca una din gărzile sale, ca pentru a da un exemplu celorlalţi. Giuliano stătea liniştit în spatele fratelui său.

— Vrei să eliberăm încăperea? îl întrebă Mirandola pe Lorenzo.

— Ar avea un efect asupra… vindecării lui Sandro?

— Nu cred, dar poate fi periculos pentru ei.

— Atunci, cine doreşte să plece este liber, spuse Lorenzo, astfel încât să-l audă toată lumea. Medicul, arătând obosit şi fără chef, se înclină în faţa lui Lorenzo şi ieşi cu ulcica sa cu lipitori.

Verrocchio îl îmbrăţişă strâns pe Lorenzo şi-i spuse:

— Cât de mult îl iubesc pe Sandro, cred că este mai bine să vă las singuri. Dacă aveţi nevoie de mine, nu trebuie decât să mă chemaţi.

— Este mai bine să-l iei şi pe Niccolò cu tine, spuse Lorenzo.

Andreea aprobă, zâmbi şi-l strigă pe Niccolò.

— Hai, îi spuse, împingându-l pe el şi pe un tânăr servitor afară din cameră.

— Eşti sigură că vrei să-ţi asumi acest risc? o întrebă Lorenzo pe Simonetta; în vocea sa se simţea disperarea. Simonetta dădu din cap că da şi-l sărută pe obraz. Leonardo o îmbrăţişă şi spuse:

— *Trebuie* să mai existe o alternativă.

— Îmi pare rău, Magnifico, dar am epuizat toate remediile cunoscute, spuse Mirandola.

— Atunci, trebuie să mai cercetăm, zise Lorenzo. Mâinile sale cuprinseră umerii Simonettei. Nu pot permite să faci una ca asta, madonna! Ţin prea mult la tine.

O trase spre el, dar ea îl respinse cu blândeţe.

— Dar sărmanul Sandro? întrebă Simonetta. Poate muri, dacă nu-l ajutăm. Nu-ţi pasă de el?

— Bineînţeles că-mi pasă. Dar nu te pot pierde, draga mea!

— Magnifico, dacă nu-l ajut, va muri. Şi nu aş putea trăi cu acest gând. Te iubesc, dar trebuie să fac asta. Trebuie să-mi permiţi să mă izbăvesc.

— Să te izbăveşti? întrebă Lorenzo.

— Nu-mi cere să-ţi explic, fiindcă îţi voi spune adevărul, ca întotdeauna. Dar îţi aminteşti de promisiunea care mi-ai făcut-o?

Să nu ne punem întrebări unul altuia. Ne vom dărui numai pe noi, îi şopti ea apoi.

Lorenzo îşi clătină capul său mare şi urât şi, dintr-o dată, Leonardo simţi o mare simpatie pentru acest om.

— Acum am şansa de a-mi testa credinţa, spuse Simonetta. Lorenzo încuviinţă şi reuşi să zâmbească.

— Acum trebuie să plecaţi. Vă iubesc pe toţi şi mă tem pentru siguranţa voastră.

Îi zâmbi lui Leonardo.

— Eu voi rămâne, spuse Lorenzo.

— Îţi voi ţine companie, spuse Leonardo.

— Şi eu, spuse Giuliano.

— Giuliano... spuse Lorenzo, apoi renunţă. Îşi îmbrăţişă fratele, apoi îl sesiză pe Niccolò care se strecurase în cameră şi stătea în umbră, lângă uşă.

— Dar *tu,* tinere precoce, trebuie să ieşi. Ori îmi vei nesocoti şi mie ordinele?

Niccolò ieşi la lumină, se înclină şi-şi ceru iertare. Urechile i se înroşiseră, dar mai avu curajul de a-i spune Simonettei:

— Mila Domnului fie cu tine, iubită doamnă.

După ce plecă, Mirandola îi spuse Simonettei:

— N-avem prea mult timp, altfel Sandro devine agitat. Trebuie să-i tragi spiritul în tine, dar să nu-l laşi să te infecteze. Când intră în tine, trebuie să-l închizi în spatele ochilor, altfel ajunge în inimă şi începe să circule prin corp. Aşa cum ţi-am explicat, iubită doamnă, trebuie să vizualizezi un spaţiu mare şi luminos – o catedrală plină de lumina soarelui – în spatele ochilor.

— Da, Pico, îmi amintesc.

— Acum, du-te la el.

— Ai grijă, şopti Lorenzo, apoi rosti o rugăciune.

În timp ce Simonetta se îndrepta spre pat, Mirandola se duse şi mai puse un lemn pe foc. Butucul trosnea şi scotea aburi, fiindcă nu era încă uscat. Apoi lăsă să cadă un mic săculeţ în flăcări şi nişte vapori sulfuroşi umplură încăperea, de parcă ar fi fost lumină. Încă o dată, Leonardo se simţi ameţit şi expansiv. Cu toate că era imposibil să eviţi efluviile de fum, îşi puse mâneca pe faţă. Acum, Leonardo îşi putea imagina că trupurile şi spaţiile şi existenţa fizică puteau fi ignorate, că totul era, într-adevăr, spirit: imagine detaşată de materie.

Aşa credea şi Sandro...

Simonetta se aşeză lângă patul acestuia şi-i luă mâna, legată de unul din stâlpii patului, în mâna ei:

— Sticluţă, şopti ea, sunt Simonetta, am venit să-ţi alung durerea. Să te eliberez.

— Simonetta… Simonettaetta, murmură cântat Sandro. În acea clipă, sprâncenele i se mişcară şi faţa păru că i se trezeşte la viaţă. Dar îşi ţinea ochii atât de strânşi, încât buzele îi erau trase în sus de presiune, de parcă Simonetta ar fi fost însăşi soarele, prea strălucitor ca să te poţi uita la el direct.

Sandro trase de funii şi îşi clătină capul. Apoi, căpătându-şi pentru o clipă luciditatea, spuse:

— Pleacă, te rog, lasă-mă-n pace! Nu vreau să-ţi fac rău. Iubita mea Simonetta, Simonetta…

— Nu voi pleca, spuse Simonetta, luându-i faţa în mâini cu putere. Uită-te, sunt aici.

Dar Sandro refuza să-şi deschidă ochii. Se zvârcolea în pat; de parcă atingerea dulce a Simonettei era un fier înroşit care îi ardea carnea. Dar ea nu putea fi dată jos din pat. Îl ţinu pe Sandro până când renunţă să se mai zbată.

Apoi, deodată, îl prinse.

Îşi deschisese ochii pentru o clipă, o văzuse şi-şi întorsese privirea, apăsând cu capul aşternutul, de parcă ar fi sperat să se îngroape în el; dar atunci – zguduindu-se cu putere, luptându-se cu muşchii care îi ascultau spiritul, nu mintea – se întoarse spre ea.

Privind-o, cu ochii larg deschişi, transfiguraţi, se linişti.

Se înserase. Focul ardea slab, iar flăcările străluceau roşiatic pe vatră. Lumânările luminau palid pe pereţi, aruncând umbre mişcătoare; pe bănci şi pe masă ardeau lămpi. Cu toate că vaporii poţiunii aruncate în foc se disipaseră în aerul greu, Leonardo văzu – mai degrabă simţi – ceva vaporos trecând de la Sandro la Simonetta.

Ieşea din ochii semiînchişi ai lui spre ochii ei, clari şi luminoşi.

Aceşti vapori erau roşii, puri şi fierbinţi; o clipire, o foarte scurtă trecere, pală şi subţire ca aura care înconjoară luna într-o noapte ceţoasă. Uitându-se fix unul la celălalt, legaţi printr-o îmbrăţişare care nu era fizică, se sărutară. Ochii le rămaseră deschişi, privindu-se unul pe celălalt, cu uimire, în timp ce limbile lor se împletiseră.

Se purtau ca şi cum n-ar mai fi fost nimeni de faţă.

Lorenzo îşi trecea nervos greutatea de pe un picior pe altul.

— Mă rog ca acesta să nu fie *binsica,* spuse Mirandola.

Leonardo se gândea că ideea sărutului morţii era o superstiţie idioată; dar simţea un fior rece pe spinare, cu siguranţă rezultatul vaporilor vrăjitoarei.

— *Multiplex semen, multiplex Venus, multiplex amor, multiplex vinculum,* intona Mirandola, ca o descriere a principiilor care îi lega de viaţă.

— Dezleagă-l, spuse Simonetta, trăgând aşternuturile de pe penisul lui erect.

Când Mirandola se duse la pat să-i îndeplinească dorinţa, Lorenzo porni o dată cu el. Apoi se opri, îşi clătină capul şi oftă. Leonardo îi strânse braţul, iar Lorenzo dădu din cap, apreciind gestul.

— N-o să păţească nimic, Leonardo, spuse Lorenzo, parcă încercând să se convingă pe sine.

Dar Leonardo înţelegea ce simţea Primul Cetăţean, fiindcă şi el simţea cum gelozia îl muşcă.

Mirandola îl dezlegă pe Sandro; şi Simonetta, ca prin vis, se urcă în pat; apoi, el, cu o mişcare bruscă, o întoarse cu faţa în sus. Se urcă deasupra ei, sărutând-o, în timp ce-i ridica fusta. Ea ţipă când o pătrunse; şi se iubiră sălbatic, uitându-se unul în ochii celuilalt.

Arşi de focul intern al sufletelor lor, deveniseră un singur trup.

— Nu pot asista la asta, strigă Lorenzo şi se întoarse cu spatele. Dar apoi, de parcă fascinaţia abominalului care se petrecea era mai puternică decât voinţa sa, se întoarse. Giuliano îi luă braţul, la fel şi Leonardo, care stătea în cealaltă parte. Lorenzo se zbătu, dar Leonardo şi Giuliano îl ţinură strâns, până când îşi reveni.

În timp ce Lorenzo privea, *vinculum vinculorum,* lanţul lanţurilor, se rupse.

Sandro se ridică de pe Simonetta, care rămase întinsă în pat. Părea fără viaţă, lipsită de sânge şi culoare, cu ochii deschişi, privind în sus. Dar respira uşor, ca şi cum ar fi dormit sau s-ar fi aflat în transă. Sandro îşi şterse ochii şi, fără să înţeleagă ce se întâmplă, se uită la Leonardo.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el în şoaptă; apoi se întoarse spre Simonetta. Şi cum se uita la ea, începu să plângă. O mângâie pe faţă şi spuse:

— Isuse, ce am făcut?

Leonardo şi Lorenzo veniră lângă pat. În timp ce Leonardo îl calma pe Sandro, Lorenzo încerca s-o ridice pe Simonetta.

— Magnifico, aşteaptă, spuse Mirandola, şi-l dădu cu blândeţe la o parte.

— Trebuie să mă laşi pe mine s-o trezesc. Avem puţin timp şi sufletul ei este plin de otrava fantasmei lui Sandro. Vezi cum îi umple ochii?

Lorenzo aprobă şi se depărtă. Pentru o clipă, Mirandola îşi îndreptă atenţia către Botticelli.

— Cu-adevărat femeia asta ţine la tine, Sandro. Te-a vindecat. Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, te vei întrema.

Dar Sandro, care transpira din abundenţă, ca şi când, într-adevăr, toată otrava ieşea din el, căzu leşinat în braţele lui Leonardo.

— Lasă-l, spuse Mirandola. N-avem timp. Madonna trebuie îndepărtată de Sandro.

În timp ce Leonardo şi Giuliano o duceau pe o băncuţă sculptată aflată lângă cel mai îndepărtat colţ al camerei, Mirandola dădu pe toată lumea afară din cameră. Apoi le zise lui Leonardo şi Giuliano:

— Dacă vreţi să rămâneţi, staţi lângă Sandro. Chiar dacă este leşinat, trebuie să-l împiedicaţi s-o vadă pe madonna. Acoperiţi-i ochii, dacă trebuie. Nu e imposibil ca fantasma să-i revină iar în suflet. Atunci, şi el şi madonna vor muri. Acum, te rog, Magnifico, lasă-ne.

Leonardo şi Lorenzo îl urmăreau pe Mirandola din spate, unde stăteau astfel încât să obstrucţioneze vederea lui Sandro, dacă s-ar fi trezit. Mirandola o ţinea pe Simonetta, altfel ar fi căzut. Camera era în întuneric, deşi lumina lunii trecea prin fereastră, iar lumânările ardeau, aruncând o lumină gălbuie. O lampă răspândea o lumină vagă, de pe o bancă aflată în colţul opus celui în care se afla Simonetta. Mirandola trase lampa spre el şi căută prin buzunarele cămăşii după o oglinjoară, pe care o puse pe bancă, la îndemână. Apoi luă un săculeţ de piele din care scoase nişte balsam, o bucăţică de zahăr cubic, o amuletă de aur, myrobalan, o sticluţă subţire de parfum şi un pieptene de pietre preţioase. Puse aceste obiecte lângă oglindă şi spuse:

— Fie ca aceste daruri ale lumii animate – aceste *nomines phlebotomici* – să devină păstrătoarele pneumei otrăvitoare. Fie

ca ele să devină divina momeală şi, prin legăturile lor cu lumea superioară, să-ţi ofere ajutorul îngerilor din eter.

Duse sticluţa cu parfum la nasul Simonettei. Capul i se trase înapoi ca şi cum ar fi mirosit amoniac; dar înainte de a acoperi sticluţa, inhală conţinutul, închizându-şi ochii pentru o clipă, ca transportat. Apoi, lăsând-o jos, bătu puternic din palme în faţa Simonettei.

— Trezeşte-te, spuse, ţinând oglinda în faţa ei.

Ochii i se deschiseră. Luă oglinda de la el şi zâmbi privind la ea.

— E frumos, şopti, privindu-se în ochii reflectaţi de oglindă. Părea a fi fericită.

— Ce vezi? întrebă nervos Mirandola.

— Pneuma lui Sandro, creaţia lui. Mă flatează, fiindcă fantasma lui este un înger. Cum pot cu rivaliza cu o imagine atât de perfectă?

— Madonna, nu te lăsa vrăjită de această imagine, spuse Mirandola. Trebuie s-o îndepărtezi. Înţelegi?

— Pot vedea direct în lumea superioară…

— Madonna. Madonna! Mă auzi?

Ea încuviinţă.

— Dacă vrei să te bucuri de calităţile lumii superioare, ia aceste lucruri pe care le-am pus în faţa ta. Fă-le recipientele pneumei pe care ai luat-o de la Sandro. Dar, pentru a face asta, trebuie să laşi fantasma lui Sandro să treacă în oglindă.

— O văd acolo, spuse Simonetta.

— Foarte bine. Acum închide ochii şi priveşte înăuntrul tău, în locul din spatele ochilor. Acolo ai prins fantasma, nu?

Simonetta dădu din cap.

El puse bijuteriile, amuleta şi zahărul în mâinile Simonettei, pe care şi le ţine în poală.

— Spune-mi acum, Signora Vespucci, a mai rămas ceva din imagine în catedrala din spatele ochilor?

Din nou, ea dădu din cap.

— Atunci trebuie s-o forţezi să intre în oglindă. Fie ca obiectele care le ţii în mână să-ţi dea putere. Deschide ochii acum. Trimite fantasma în oglindă.

— E întunecată. Oglinda este întunecată.

— Fantasma te-a părăsit?

Simonetta încuviinţă.

Mirandola luă apoi oglinda din mâna ei şi o zdrobi de podea şi o călcă în picioare. Îi deschise palma şi aruncă bijuteriile şi amuleta şi îi şterse zahărul din palmă.

— E gata, anunţă. Servitorii să ia bijuteriile, cioburile şi celelalte lucruri, care acum sunt otrăvitoare, şi să le îngroape. Doctorul trebuie să le ia sânge cu lipitorile maestrului Botticelli şi madonnei Vespucci. V-am adus înapoi prietenii, spuse el lui Lorenzo. Zâmbi cu căldură binefăcătorului său.

În timp ce vorbea el, Simonetta se uită la Leonardo. Şi ea zâmbi.

Dar era un zâmbet prefăcut.

Deodată, Sandro se trezi. Trăgea cu putere aer în piept, ca un om gata să se înece. Privind la Simonetta, întrebă:

— Unde e? Unde este Simonetta?

— Linişteşte-te şi odihneşte-te, spuse Leonardo şi şterse transpiraţia de pe faţa lui cu un colţ de cearceaf. E bine.

— Şi Simonetta, ce e cu Simonetta?

— Ca şi tine, Sticluţă, va fi curând sănătoasă, spuse Leonardo, chiar dacă un fior îşi făcu loc pe spinarea sa.

— Juri că ăsta-i adevărul, Leonardo?

— Da, prietene, minţi el.

7
Peştera lui Dedalus

Acum, mâncat de timp, zaci liniştit în sicriu, cu oasele descărnate…

— Leonardo da Vinci

Ca şi cum miasmele exorcismului lui Sandro scăpaseră în lume, otrăvind-o, chiar a doua zi, o miercuri, unul din micile clopote de la Santa Maria del Fiore se desfăcu şi căzu, spărgându-i capul unui pietrar care trecea pe-acolo. Ca prin minune, acesta trăi, deşi trebuise să i se îndepărteze o parte a calotei.

Apoi, vineri, un băiat de doisprezece ani căzu de la unul din balcoanele de la Palagio şi ateriză pe o galerie. A murit după câteva ore.

La sfârşitul acelei săptămâni, patru familii din oraş şi opt în Borgo di Ricorboli au fost lovite de febră şi bube, caracteristicile a ceea ce avea să fie numită „ciuma cinstită”. Apoi au apărut ştiri despre oameni loviţi de febră şi despre morţi, în fiecare zi crescând numărul lor, fiindcă Secerătorul Negru se întorsese, făcându-şi loc în case şi spitale, catedrale şi taverne, bordeluri şi mănăstiri, fără deosebire. Se spunea că este însoţit de vrăjitoarea Lachesis, care îl urma peste tot, lăsând în urma ei şiruri de morţi; ea ţinea însemnarea „datoriilor pe care cu toţii trebuie să le plătim”, adunate în vizitele ei atât de dese.

O sută douăzeci de oameni muriră în biserici sau spitale până la *nella quidtadecimă* – luna plină. Douăzeci şi cinci de morţi au fost numai la Santa Maria Nuova. „Cei Opt” de la Segniorie dădură un comunicat în care erau arătate regulile de igienă ce trebuia urmate de toţi florentinii, iar preţurile alimentelor crescură imediat.

Lorenzo şi curtea sa – care includea pe soţia sa Clarisa şi copii lor; pe sora sa Bianca, măritată cu un Pazzi; Giuliano; Angelo Poliziano; Pico della Mirandola; umanistul Bartolomeo Scala; şi Sandro Botticelli – plecară la Villa Careggi. Dar, în loc să părăsească oraşul şi să stea în siguranţă la ţară, Verrocchio alese să rămână în *bottega* lui. Dădu permisiunea ucenicilor săi să plece din oraş până când va înceta molima, dacă aveau posibilitatea; dar majoritatea au rămas cu el. *Bottega* era ca un viespar.

Puteai crede că termenul tuturor angajamentelor era a doua zi. Maistrul lui Verrocchio, Francesco îi punea pe ucenici să muncească câte douăsprezece-paisprezece ore; şi ei munceau, ca atunci când construiseră *palla* de bronz pentru Santa Maria del Fiore, ca şi cum rapiditatea mâinilor şi a minţii erau cele mai bune arme contra Febrei Negre. Francesco devenise de nepreţuit pentru Leonardo, fiindcă era mult mai bun la treburi mecanice decât Verrocchio însuşi; Francesco l-a ajutat să proiecteze o modalitate prin care maşina de zburat putea fi demontată şi strânsă cu uşurinţă pentru a fi transportată mai uşor la Vinci. Măcar maşina de zburat era gata; şi asta tot cu ajutorul lui Francesco, care avusese grijă să nu-i lipsească nici ucenicii, nici materialele de care avea nevoie.

Atelierul lui Leonardo era în cea mai mare dezordine, un labirint de urme de paşi ocolind baloţi de stofe, mecanisme de tot felul, pachete de piele şi scânduri, cutii de vopsea, capre de tâmplărie, fierăstraie şi tot felul de invenţii mecanice; maşina de zburat ocupa centrul încăperii. În jurul ei se aflau desene, insecte puse pe scânduri, o masă acoperită cu păsări şi lilieci în diferite stadii de disecţie şi construcţii ale diferitelor părţi ale reproiectatei maşini de zburat – aripi artificiale, cârme şi valve.

Mirosul toxic al terebentinei se amesteca cu cel al corpurilor aflate în diferite faze de descompunere; aceste mirosuri nu-l deranjau pe Leonardo, fiindcă îi aminteau de copilărie, când aduna în camera sa corpuri de animale pentru a le studia şi picta. Toate celelalte opere – picturi şi sculpturi – fuseseră strânse într-un colţ. Leonardo şi Niccolò nu mai puteau dormi în acest atelier aglomerat, plin de mirosuri dezgustătoare; îşi duseseră aşternuturile în camera unui ucenic, Tista.

Dar somnul lui Leonardo era scurt: doar câteva ore pe noapte. Era necăjit din cauza Ginevrei, care părăsise Florenţa cu tatăl ei şi Nicolini, fără un cuvânt; Leonardo găsise casa goală, în ziua când venise să-i picteze portretul. Rămăsese numai un servitor bătrân. Aşa că, la fel ca Verrocchio, Leonardo se refugie în muncă, dar din motive diferite. Moartea Neagră îi dăduse un scurt răgaz – cât să-şi încheie şi să-şi testeze maşina – fiindcă nu numai că fusese de acord cu schimbarea locului, fiind mai bine la Vinci decât în Pistoia, stabilise şi data, care era peste trei zile.

* * *

Era insuportabil de cald în atelier, iar Niccolò asuda din greu ajutându-l pe Leonardo să împacheteze în diferite lăzi de lemn componentele maşinii de zburat.

— Se apropie, spuse Niccolò, după ce ultimele componente fuseseră puse în cutii. Tista mi-a spus că a auzit că o familie care locuieşte lângă Posta dala Croce a făcut febră.

— În zori, vom pleca, spuse Leonardo. Îţi revine responsabilitatea de a verifica dacă totul a fost încărcat şi pus la locul lui.

Niccolò fu bucuros să audă asta; se dovedise a fi un muncitor destoinic.

— Dar cred că este mai bine să aşteptăm până când efluviile întunericului se vor evapora din aer. Cel puţin până când *becchini* termină de cărat cadavrele la gropile comune.

— Atunci, vom pleca la răsăritul soarelui, spuse Leonardo.

— Bine.

— Poate că ai dreptate despre posibilitatea ca acele cadavre să fie contagioase, dar cât despre efluvii…

— Mai bine să nu riscaţi, spuse Verrocchio; stătea în uşă ca un băieţel ce nu fusese încă prins. Ţinea uşa parţial închisă, astfel încât cadrul acesteia părea rama propriului portret; iar lumina blândă a asfinţitului părea să îndulcească trăsăturile sale dure.

— Cred că astrologii au dreptate: este o conjuncţie de planete, continuă el. Aşa a fost şi în timpul marii molime din 1345. Dar atunci a fost conjuncţia a *trei* planete. Foarte neobişnuit. Acum însă, conjuncţia nu este perfectă.

— Mai bine vii cu noi la ţară decât să-ţi pleci urechea la prostiile astrologilor, spuse Leonardo.

— Nu pot să-mi las familia, ţi-am mai spus.

— Atunci, i-ai cu tine. Tatăl meu este deja la Vinci pregătind casa pentru Lorenzo şi suita sa. Ai putea-o considera ca o vacanţă de afaceri; gândeşte-te câte angajamente ai putea obţine.

— Am destule acum.

— Parcă n-ai mai fi Andreea Verrocchio pe care-l ştiu eu, spuse Leonardo, ironizându-l.

— Surorile şi verii mei refuză să plece, spuse Andreea. Şi cine o să dea de mâncare pisicilor? spuse el zâmbind, apoi oftând.

Părea resemnat şi aproape uşurat.

— Soarta mea este în mâinile lui Dumnezeu. Ca întotdeauna. La fel şi a ta, tânărul meu prieten. Dar îţi promit că mă voi ruga pentru siguranţa ta; şi în onoarea ta voi picta un portret al Sf. Nicholas din Tolentine pentru mănăstirea din Badia. Acest sfânt este venerat pentru multe minuni şi se spune că este în mod deosebit de ajutor marinarilor, iar tu eşti un fel de marinar.

— Îţi mulţumesc pentru dragostea pe care mi-o arăţi, bunule Andreea. Apoi îl întrebă: dar, nobilul meu maestru, de ce nu intri în cameră, ori ţi-e frică să nu fii contaminat de prostia modeştilor tăi ucenici?

— Cum doreşti, spuse Andreea, scoţându-şi basca neagră, decolorată de praf. Apoi, dădu uşa larg de-o parte, pentru a-i face loc lui Sandro Botticelli şi-l lăsă pe acesta să intre primul.

— Sticluţă, credeam că eşti la Careggi, spuse Leonardo, uluit să-şi vadă prietenul, care recăpătase ceva din greutatea pierdută în timpul bolii. Roşeaţa-i caracteristică îi revenise în obraji; părul îi era lung şi nepieptănat; dar ochii îi erau încă grei, ca sub influenţa leacurilor sau a descântecelor. Era îmbrăcat într-o haină în culorile familiei Medici şi nu într-una din acele *vestim* scurte pe care le purtau tinerii. Leonardo se simţea stânjenit, dar Sandro intră repede în cameră şi-l îmbrăţişă.

— Am fost, spuse Sandro, ştergându-şi transpiraţia de pe faţă cu mâneca. Dar eram îngrijorat că ai plecat deja. N-avem prea mult timp, fiindcă Lorenzo deja a plecat. Dar am plecat mai devreme pentru a fi împreună. Este prea greu de crezut asta?

— Sigur că nu, spuse Leonardo minţind.

— Îţi voi explica totul mai târziu, spuse Sandro. Dar nu pot să nu fiu îngrijorat pentru siguranţa ta în această încercare, fiindcă poţi să-ţi frângi gâtul încercând să imiţi îngerii.

— Mă bucur foarte tare că ai venit, Sandro. Marea Pasăre este gata de zbor şi n-ai niciun motiv de îngrijorare… la urma urmei, eu am construit-o..

Sandro se strâmbă şi clătină din cap; Andreea îşi rotea privirea; Leonardo se uita când la unul, când la celălalt; dar nu făcea decât să braveze, fiindcă iar îi apărea acel vis în care se prăbuşea.

Apoi spuse:

— Dacă nu se întâmplă nimic, plecăm la Vinci mâine dimineaţă devreme. Mergi cu noi.

— De asta am şi venit. M-am gândit că ai nevoie de o mână de ajutor.

Niccolò stătea lângă Sandro, evident bucurându-se că-l vede.

— I-am fost de mare ajutor maestrului Leonardo, spuse el.

— Îmi imaginez.

— A învăţat multe, Sticluţă, spuse Leonardo. Mi-e teamă că am devenit dependent de el.

— Şi s-a lecuit de târfe?

— Nu ştiam că asta e o boală, spuse Niccolò, zâmbind nervos când toată lumea izbucnise în râs. Dar tu, maestre, te-ai vindecat de melancolie?

— Da, tinere, atât cât se poate lecui cineva de ca.

— Dar madonna Simonetta? Şi-a revenit şi ea?

— Nicco! strigă aspru Leonardo.

— Nu-i nimic, Leonardo, spuse Sandro. E o întrebare absolut normală. Apoi se întoarse către Nicco şi-i spuse: Da, este bine.

Dar, când Sandro se întoarse către Leonardo, vinovăţia şi tristeţea i se puteau citi în privire, ca o reflexie a sufletului său.

Părăsiră oraşul imediat ce răsărise soarele, ţinându-se la mare distanţă de puţinii *becchini* ce se întorceau de la gropile comune unde tocmai îngropaseră fără nicio ceremonie ultimele victime ale molimei. Cu toate că ceaţa se ridica cu greu din aer, promitea a fi o zi senină, o zi perfectă pentru o călătorie. Un grup de circa douăzeci de bocitoare şi trompeţi, întorcându-se de la o înmormântare, mergea alene pe lângă apele uleioase ale lui Arno. Numai cineva foarte important – ori foarte bogat – putea primi asemenea onoruri în aceste vremuri în care moartea secera pe capete.

Niccolò şi Sandro îşi făcură semnul crucii la trecerea convoiului, la fel şi Zoroastro da Peretola şi Lorenzo di Credi, care avea o faţă foarte frumoasă, ca a unuia din îngerii pictaţi de Verrocchio. Pe lângă Sandro, Niccolò şi Atalante Miglioretti, mai erau şi câţiva ucenici de-ai lui Andreea; călătoreau în căruţe trase de doi cai, sub acoperişul acestora aflându-se părţile componente al Păsării lui Leonardo. El şi Sandro mergeau pe lângă prima căruţă, iar Niccolò şi Tista păreau foarte fericiţi că erau lăsaţi s-o conducă, trecând cu rândul hăţurile de la unul la altul.

— De obicei fac drumul acesta într-o zi, îi spuse Leonardo lui Sandro, care devenise distant. Cunosc o scurtătură prin Vitolini,

Carmingnano şi Poggio a Caiano. Este un drum vechi, pustiu, care suie pe Monte Albano; dar trebuie să ai chef să urci. Şi cu căruţele astea nu avem nicio şansă. Aşa că suntem obligaţi să mergem pe lângă Arno şi să dăm nas cu soldaţii lui Il Magnifico în fiecare sătuc prin care trecem. Dar avem permise de liberă trecere.

Sandro părea pierdut în gânduri, dar Leonardo continuă imperturbabil:

— De fiecare dată când tatăl meu încheia o afacere importantă la Florenţa, mă trimitea în grabă să-l anunţ pe Francesco, omul care şi acum se ocupă de proprietăţile sale. Cred că aş fi terminat dacă aş mai încerca astăzi un asemenea maraton.

Apoi, după o pauză, spuse:

— Sandro, mă îngrijorezi.

— Nu trebuie, prietene, spuse Sandro, revenind brusc la viaţă. Toată lumea îmi spune că este îngrijorată că stau aşa căzut pe gânduri. Cred că vaporii sufletului meu nu s-au curăţat încă.

— Încă mai ţi-e teamă pentru…

— Da, încă mă mai tem pentru madonna Simonetta, spuse Sandro. Şi pentru mine. După ce doctorul şi-a terminat treaba, m-am simţit mai bine şi am insistat pe lângă Lorenzo şi Pico della Mirandola să mă lase să merg la vila Vespucci s-o văd. Ştiam că ceva nu este în regulă cu ea, *simţeam* asta. Lorenzo, desigur, nu voia, dar am insistat şi m-am rugat; iar tânărul conte Mirandola mi-a spus că ne-ar face rău amândurora.

— Şi…? zise Leonardo când văzu că Sandro nu mai continua.

— Le-am spus că otrava s-a evaporat şi că a rămas numai vina.

— Aşa este?

— Da, Leonardo, mă tem că da.

— Ar trebui să fii mulţumit că eşti din nou sănătos şi întreg.

— Tocmai asta este, Leonardo; nu mai sunt întreg. Ci tocmai pe dos. Mi-e teamă că, atunci când contele mi-a purificat sufletul, a ucis şi capacitatea de a iubi, de a simţi extazul.

— Desigur, te simţi golit de emoţiile iubirii, spuse Leonardo. Dar trebuie să-ţi odihneşti mintea şi să ai răbdare. Încă nu te-ai restabilit.

— Dar mă simt golit, ca un eunuc.

— Fii blând cu tine, Sandro, spuse Leonardo.

— M-am întristat foarte tare când am văzut-o, spuse Sandro gânditor. Era foarte bolnavă. Şi este vina mea, sunt convins.

— Nu poate contele Mirandola s-o ajute? întrebă Leonardo.

— Tocmai asta este, el nu vrea să creadă că magia lui nu i-a reuşit.

— Atunci poate că tu…

— Ştiu că ea este bolnavă, trebuie să mă crezi, spuse Sandro.

— Tuşea?

— Nu, nu tuşea, spuse Sandro. Arăta fragilă, dar asta este o parte a frumuseţii ei. E ca un înger; carnea ei pare spirit. Dar am stat câteva clipe singur cu ea, fiindcă ceilalţi s-au lămurit că nu este niciun pericol. Şi-atunci am ştiut, am ştiut…

— Ce-ai ştiut, Sticluţă?

— Că Simonetta absorbise otrava mea în ea şi nu voia să-i dea drumul. Mirandola o exorcizase, dar a fost un eşec; l-a păcălit pe nătăfleţ şi a păstrat fantasma.

Cu toate că Leonardo nu lua în serios treaba cu exorcizarea şi păstrarea fantasmei, încercă să-l calmeze pe prietenul său; fiindcă era clar că Sandro nu depăşise încă obsesia pentru Simonetta.

— De unde ştii că n-a respins-o?

— Fiindcă a recunoscut. A zâmbit şi m-a sărutat şi m-a rugat să nu-i spun nimic lui Lorenzo.

— Nu cred că asta…

— Mi-a spus că va muri. Apoi mi-a zis că dragostea mea este o comoară de nepreţuit, un balsam care îi alină inima. Prin dragoste ea înţelegând „fantasma” pe care am creat-o eu. Şi-atunci mi-am dat seama, continuă el după o pauză. Vedeam fantasma în ochii ei.

— Cred că ai trecut prin clipe foarte grele, bunul meu prieten, spuse Leonardo… şi deodată îşi aminti cum îi zâmbise Simonetta după ce o exorcizase Mirandola. Simţi cum i se ridică părul în cap.

— Credea, atunci când eram nebun din cauza dorinţei mele pentru Simonetta, că cel mai bine ar fi să fiu golit de orice simţire.

Leonardo zâmbi trist.

— Cred că orice îndrăgostit crede asta.

— Dar acum, că sunt golit, nu vreau decât să mă umplu din nou.

Leonardo îl bătu prieteneşte pe spate şi merseră alături.

— Vei fi în curând, îţi promit. Nicio fecioară de la ţară nu va fi în siguranţă în apropierea ta.

— Nu mă mai minţi, Leonardo, spuse Sandro, fără nicio răutate. Căci m-ai minţit.

Leonardo se depărta de el.

— Ştiu că prietenia ta cu Simonetta nu a fost inocentă. Dar nu trebuie să te temi, fiindcă n-aş putea să vă fac niciun rău, nici unuia dintre voi.

Când Leonardo începu să vorbească, Sandro îl întrerupse:

— Nu e nevoie de scuze. N-avem nevoie. Am simţit că între noi a apărut o răceală şi m-am îngrijorat, pentru tine, prietene. Să nu lăsăm prietenia noastră să moară.

Sandro zâmbi, apoi continuă:

— Dacă nu ne avem unul pe celălalt, la cine o să mai apelăm apoi?

Leonardo fu de acord. Se simţea umilit şi supărat pe el însuşi, fiindcă Sandro fusese cel mai bun prieten al său, singurul său prieten; şi el, care se pricepea mai bine să lucreze cu maşinăriile decât cu oamenii, fusese periculos de aproape să-l piardă.

Mergeau în tăcere. Apoi Leonardo zise:

— Mi-e teamă, Sticluţă, deşi nu-mi place s-o recunosc. Iar îmi apare visul acela cu prăbuşirea.

— Poate că ar trebui să-i ceri lui Lorenzo să…

— Nu, Marea Pasăre va zbura, spuse Leonardo. Fii sigur de asta.

— Este vina lui Lorenzo. Te-a aţâţat. Uneori uită că nu este un împărat. Poate să fie şi mai dur decât acei tirani pe care îi urăşte. Dar nu trebuie să-ţi dai viaţa pentru asta, prietene.

— Nici n-ar fi trebuit să-ţi spun, Sticluţă. Te rog, nu te îngrijora. Invenţia mea este solidă; nu voi păţi nimic. Este vorba doar de tracul pe care îl simte un orator înainte de a vorbi în faţa unui public.

— Desigur, spuse cu blândeţe Sandro, ca pentru a-şi calma prietenul.

Dar Leonardo îşi reveni repede, recăpătându-şi umorul.

— Curând voi fi subiect al epopeilor. Se întoarse şi strigă:

— Hei, Atalante, să compui un cântec pe care să-l cânţi când voi pluti printre nori.

Atalante Miglioreti – care stătea cu Zoroastro da Peretola în cea de-a doua căruţă – flutură mâna şi începu să cânte ceva, care semăna a melodie de vânătoare.

Apoi Leonardo se cufundă în tăcere, meditând. După o vreme, zise:

— Voi reuşi, fiindcă nu sunt pregătit să ajung de râsul Florenţei. Şi s-o pierd pe Ginevra.

— Am un mesaj pentru tine, spuse Sandro.

— Da?

— Simonetta mi-a spus să-ţi zic că va vorbi cu Il Magnifico.

Fu rândul lui Leonardo să nu răspundă.

— Cred că se referea la Ginevra, spuse Sandro. *Audace fortuna juvat.* Parcă a fost spus pentru tine.

Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi.

* * *

Orăşelul Vinci era ca o fortăreaţă, dominată de un castel medieval şi campanilele sale, înconjurat de cincizeci de căsuţe de cărămidă. Acoperişurile lor de ţiglă, şi zidurile, şi ferestrele erau umbrite de frunzişul castanilor, brazilor şi chiparoşilor. Orăşelul, cu zidurile sale boltite şi aleile înguste, era situat pe o ridicătură a muntelui; supraveghea o vale cu livezi de măslin ce deveneau argintii în bălaia vântului. Mai jos era valea râului Lucca, cu apă limpede şi rece, alimentat de izvoarele de pe munte; şi Leonardo îşi amintea că, după o ploaie, când aerul se curăţa, se puteau vedea vârfurile Alpilor Apuani de lângă Massa şi Cozile.

Acum, că ajunsese, îşi dădu seama cât de dor îi fusese de casă. Cerul era senin şi aerul curat; dar amintirile îi înnorau viziunea, fiindcă se văzu purtat înapoi în copilărie, când călărea cu unchiul său Francesco, care era numit *lazzarone,* fiindcă niciodată nu lăsase vreo profesiune să-i restrângă dragostea pentru viaţă şi petreceri. Şi Leonardo, şi mult mai bătrânul Francesco erau ca doi copii răsfăţaţi – nişte prinţi trecând călare, de la fermă la moară şi peste tot prin ţinut, strângând dările către bunicul lui Leonardo, patriarhul familiei: blândul şi meticulosul Antonio da Vinci.

Şi îşi aminti emoţiile şi temerile pe care le simţise când descoperise monstrul într-o peşteră întunecată şi rece de pe o

creasta a muntelui Albano. Avea treisprezece ani; în acelaşi an, intrase ucenic la Verrocchio.

Leonardo îşi conduse suita pe un drum desfundat şi trecu de o fântână cu cumpănă către un grup de case înconjurate de grădini, acareturi, colibe şi un pâlc uniform de duzi, plantaţi de unchiul Francesco. Francesco „putturosul” se ocupa cu sericicultura, care se dovedise foarte bănoasă, fiindcă breasla mătăsarilor, *Arte della Seta,* era cea mai bogată din Florenţa.

— Leonardo! strigă Francesco din curtea celei mai mari case, cea mai bine întreţinută dintre toate. Era construită din piatră, acoperită cu ţiglă roşie, şi arăta ca una din acele case ale nobililor francezi; dar niciun animal nu putea fi ţinut pe lângă casa lui Piero da Vinci, tatăl lui Leonardo.

Ca şi fratele său, Francesco avea părul negru, cârlionţat, albit pe la tâmple şi rărit în creştet. Avea o faţă virilă, poate din cauza buzelor cărnoase şi a nasului mare, acvilin; riduri adânci delimitau stranii teritorii pe obrajii săi dolofani. Francesco îl îmbrăţişă pe Leonardo, aproape sufocându-l şi-i spuse:

— Dar ai făcut ceva agitaţie în casa asta, nepoate. Felicitări. Nu m-am mai distrat aşa de când m-am hârjonit cu ţărăncuţa aia care…

— Francesco! Ajunge cu… *tauri excretio,* spuse soţia lui, Alessandra, care apăruse în pragul uşii. Frumuseţea ei consta în părul bogat, lung şi auriu.

— Nu poţi să spui „căcat”, iubirea mea?

— Nu, nu pot, fiindcă deşi mi-a fost destinat să trăiesc cu un urs care nu ştie decât să doarmă, să mănânce şi…

— Să se cace, completă Francesco.

— Să defece, spuse Alessandra, continuându-şi apoi ideea… eu rămân o doamnă.

După ce termină, îl sărută pe Leonardo şi-i pofti în casă.

— Tatăl tău e foarte nervos, spuse Francesco.

— Sunt convins, spuse Leonardo intrând. Mă bucur să te văd, unchiule.

Dincolo de acest hol erau câteva dormitoare, două şeminee, o bucătărie şi o cămară şi câteva ateliere în care veneau ţăranii care lucrau la diferitele ferme ale familiei Da Vinci; mai era un etaj deasupra, la care se aflau trei dormitoare şi un şemineu. Şi zece trepte mai jos era pivniţa unde îşi ascundea Leonardo animalele moarte pe care le găsea. Casa era de o curăţenie

desăvârşită: cât trebuie să-i fi muncit tatăl lui Leonardo pe „vrednicul” Francesco şi pe Alessandra pentru a o face gata să-l primească pe Lorenzo şi suita sa.

Camera aceasta fusese recent mobilată cu câteva paturi, cufere, bănci şi un dulap pentru a-i găzdui pe membrii mai puţin iluştri ai suitei lui Medici. Fără îndoială că Primul Cetăţean urma să primească o cameră numai pentru el.

— Nu întârzia prea mult, nepoate, ai de vorbit cu tatăl tău, spuse Francesco; apoi se strâmbă.

Leonardo oftă simţind neliniştea pe care o simţea de fiecare dată în jurul tatălui său, ca şi cum Leonardo ar fi fost un ucenic oarecare, nu fiul său.

Piero coborî scările ieşind în întâmpinarea lui Leonardo. Purta roba magisterială şi o *herreta* de mătase, ca şi cum l-ar fi aşteptat pe Lorenzo să sosească în orice clipă.

— Bine ai venit, fiule; şi tu, Sandro Botticelli.

— Bine te-am găsit, *ser* Piero, spuse Sandro, înclinându-se.

Leonardo şi tatăl său se îmbrăţişară.

— Francesco, vrei să fii atât de bun să ai grijă de prietenii lui Leonardo? întrebă Piero, apoi, cu blândeţe, îi luă mâna lui Leonardo spunându-i: Pot să te răpesc pentru câteva clipe?

— Bineînţeles, tată, spuse politicos Leonardo, lăsându-l să-l conducă la etaj.

Intrară într-un birou, care conţinea un pupitru lung şi îngust, scaunul maestrului şi o bancă decorată cu două perniţe octogonale; podeaua era ca o tablă de şah. Un băiat stătea pe un scaun şi scria ceva într-o condică de piele. Deşi austeră, camera trăda gustul unui parvenit pentru confort; fiindcă Piero dorea să i se spună *messer* şi nu *ser,* şi să poarte sabie, care era doar privilegiul cavalerilor.

— Vrei să ne laşi singuri, Vittore? spuse Piero băiatului. Tânărul se ridică, se înclină respectuos şi părăsi camera.

— Da, tată? spuse Leonardo nervos, aşteptându-se la ce este mai rău.

— Nu ştiu dacă trebuie să te bat sau să te felicit.

— Aş prefera a doua variantă.

Piero zâmbi şi spuse:

— Andreea m-a anunţat că Il Magnifico te vrea.

— Da.

— Sunt foarte mândru.

— Mulţumesc, tată.
— Vezi, deci am avut dreptate să te silesc la muncă.
Leonardo simţea cum gâtul şi faţa i se înroşesc.
— Adică vrei să spui luându-mi tot ce câştigam astfel încât să nu am cu ce-mi plăti înmatricularea mea la Ghilda Pictorilor ca maestru.
— Acei bani au fost pentru a-ţi sprijini familia. Familia ta.
— Şi acum tu – sau, dacă vrei, familia – vei pierde acest venit.
— Nu banii mă preocupă, şi nici nu m-au preocupat vreodată, ci doar formarea caracterului tău, de care încă mă mai îndoiesc.
— Mulţumesc.
— Îmi pare rău, dar, ca tată al tău, este de datoria mea…
Făcu o pauză. Apoi, încercând un ton mai conciliant, continuă:
— N-ai fi reuşit ceva mai bun decât să lucrezi pentru însuşi Lorenzo. Dar el nu te-ar fi observat niciodată dacă nu aş fi făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să te ţin la Andreea.
— Nu ne-ai lăsat, nici lui Andreea, nici mie, nicio altă şansă.
— Aşa o fi, dar Andreea a avut grijă să îndeplineşti proiectele pe care ţi le-a încredinţat. Cel puţin el te-a împiedicat să-ţi pierzi timpul şi să-ţi ruinezi sănătatea cu prietenii tăi degeneraţi.
— Deci îl consideri pe Sandro Botticelli un degenerat? nereuşind să-şi ascundă furia.
Piero dădu din cap nerăbdător.
— Sandro este acceptabil. Dar văd că l-ai adus şi pe tânărul Miglioreti în casa mea. Circulă zvonuri urâte despre el; nu e mai bun decât un alt prieten al tău, Onorevolli, unul poreclit Il Neri.
— Ah, te referi la cei care nu fac parte din curtea lui Il Magnifico.
— Nu fi obraznic.
— Îmi cer iertare, tată, spuse Leonardo enervat.
— Onorevolli nu este prieten cu Medici; e de partea familiei Pazzi. Ar fi mai înţelept pentru tine să stai deoparte de ei. Ţine minte ce-ţi spun. Alde Pazzi or s-o sfârşească rău.
— Da, tată, dar devenise deja absent.
— Faci din nou mutra aia.
— Îmi pare rău dacă vă supără.
— Nu mă supăr, tu…
Făcu o pauză, apoi continuă:
— Îţi pui familia într-o situaţie imposibilă.
— Ce vrei să spui?

— Treaba pentru care l-ai adus pe Medici aici.

— Nu-ţi face plăcere să-l găzduieşti pe Primul Cetăţean? întrebă Leonardo.

— Ai făcut pariul ăla nebunesc şi o să ajungi de râsul tuturor. Numele nostru…

— Ah, da, asta este, desigur, doar asta de îngrijorează pe tine. Dar n-o să cad, tată. Şi tu vei beneficia de toate onorurile pe care le voi aduce.

— Numai păsările şi insectele zboară.

— Şi cei care poartă numele Da Vinci.

Dar Piero nu părea convins. Leonardo oftă.

— Tată, voi încerca să nu te dezamăgesc. Se înclină respectuos şi se îndreptă spre uşă.

— Leonardo! strigă tatăl său, ca şi cum s-ar fi adresat unui copil. Nu ţi-am dat voie să pleci.

— Atunci îmi dai voie să plec?

— Da, poţi pleca. Dar Piero îl chemă înapoi.

— Da, tată? întrebă Leonardo, aşteptând la uşă.

— Îţi interzic să faci… acest experiment.

— Îmi pare rău, tată; dar nu mai pot da înapoi.

— Îi voi explica lui Il Magnifico că eşti primul meu născut.

— Mulţumesc, dar…

— Siguranţa la este responsabilitatea mea, spuse Piero. Sunt îngrijorat pentru tine!

După o pauză, Leonardo întrebă:

— Îmi vei face onoarea de a veni să mă vezi zburând? Zâmbi. Va fi un Da Vinci, nu un Medici sau Pazzi, cel care se va apropia cel mai mult de Dumnezeu.

— Bănuiesc că trebuie să salvez aparenţele, spuse Piero, apoi ridică o sprânceană, ca şi când s-ar fi gândit la poziţia sa în acest scenariu. Privi la fiul său şi zâmbi trist.

Deşi încă o dată Leonardo simţea distanţa de netrecut dintre el şi tatăl său, tensiunea dispăruse.

— Vei fi binevenit, dacă vrei să rămâi aici, spuse Piero.

— Nu va fi loc, când vor veni Lorenzo şi suita sa, spuse Leonardo. Şi am nevoie de linişte pentru a lucra şi a mă pregăti; s-a stabilit că vom trage la Achattabrigha di Piero del Vacca.

— Când vă aşteaptă?

— Trebuie să plecăm îndată. Ne va însoţi unchiul Francesco.

Piero aprobă din cap.

— Te rog, transmite cele mai bune urări mamei tale.
— Voi fi fericit să fac asta.
— Nu eşti curios să-l vezi pe noul tău frăţior? întrebă Piero.
— Sigur că da, tată.
Piero luă mâna lui Leonardo şi îl conduse în dormitorul Margheritei.
Leonardo îl putea simţi cum tremură.
Şi, în clipa aceea, pentru câteva secunde, se simţi cu adevărat fiul tatălui său.

* * *

Cu toate că Leonardo se trezea în fiecare noapte din cauza coşmarului, se simţea ca renăscut aici, în căsuţa mamei sale, acoperită cu trestie, unde-şi petrecuse primii ani ai copilăriei. Caterina îi dăduse ca moştenire degetele strâmbe; de aceea toate madonnele sale aveau degetele strâmbe. Avea o faţă puternică şi un nas lung, cu un neg în vârf; şi buze subţiri, triste. Era înaltă, cărnoasă; atât de diferită de fetiţele cu care se căsătorise tatăl său. Dar în afară de degetele strâmbe, între ea şi Leonardo nu exista nicio altă asemănare.
Şi, spre deosebire de tatăl său, era generoasă în exprimarea sentimentelor.
— Leonardo! ţipă ca şi-şi flutură braţele din uşa căsuţei. Soţul ei, Achattabrigha, care era *fornaciaio,* adică făcea cuptoare, stătea în curte, între căruţele care conţineau piesele maşinii. Era gata pentru a fi dusă pe deal şi montată pentru zbor. Şi Achattabrigha strigă la Leonardo.
Leonardo petrecuse aceste ultime zile de unul singur, evitând până şi compania lui Sandro şi Niccolò; aceştia înţeleseseră, fiindcă deseori se purta astfel când lucra. Aţipea scurt în timpul zilei, iar noaptea nu dormea mai mult de câteva ore. Făcea schiţe şi nota în carnetul său la lumina unei lămpi de apă de invenţie proprie, petrecând ore în şir lângă maşina de zburat. Marea Pasăre era o apariţie colorată. Aripile sale ca de libelulă erau făcute după cele ale liliacului, din pânză de sibir. Sub aripile albastru-aurii se găsea locul pilotului, cu manivelele, un colier legat de cârmă, care era ca o coadă de pasăre, un scripete şi nişte pedale.

Leonardo urma să zboare a doua zi; era gata, fiindcă dintr-o dată avea chef de gălăgie şi companie. Dar mai era un lucru de făcut. Şi voia să-l ia pe Niccolò cu el.

Îl lăsă pe Sandro să-i supravegheze pe ucenici.

— O să ne întoarcem peste două ore, mamă, strigă Leonardo, fiindcă deja el şi Niccolò se depărtaseră de casă.

Caterina îşi flutură mâinile şi strigă:

— Vino înapoi, acum!

Înainte ca Leonardo să-i poată răspunde, îl văzu pe Lorenzo Medici ieşind din spatele casei, unde dăduse mâncare calului său uriaş. Imediat, Leonardo şi Niccolò coborâră dealul pentru a-l saluta; dar Lorenzo veni el însuşi în întâmpinarea lor. Purta o tunică scurtă, croită după ultima modă, pantaloni strâmţi şi o capelă de mătase de vânătoare. Faţa-i pătrăţoasă era senină şi curăţită de efectele eczemei; ochii lui negri, pătrunzători erau semiînchişi din cauza soarelui; o şuviţă rebelă de păr îi tot aluneca pe frunte. Probabil îşi petrecuse dimineaţa la vânătoare sau colindând cu prietenii.

— Hei, Leonardo, iartă-mă că te-am întors din drum, dar voiam să discutăm, singuri, înainte de ziua de mâine.

Niccolò se înclină în faţa lui Lorenzo, care îl salută politicos, şi spuse:

— Vă voi aştepta aici.

— Mulţumesc, Nicco, spuse Leonardo. După ce Niccolò se depărtă, Leonardo se simţi nervos în prezenţa lui Ill Magnifico. Stătură în linişte o vreme, ascultând rândunelele.

— Am vorbit cu Sandro acum câteva minute. Pare mult mai bine, spuse Lorenzo.

— Îi prieşte la ţară.

— E-adevărat. Dar cred că tu eşti cel care merită laudele; prietenia ta l-a repus pe picioare. Mi-a spus că-l iei pe Niccolò într-un tur al locurilor copilăriei tale.

Leonardo râse.

— I-am zis lui Sandro să vină cu noi, dar nu avea chef.

— Aşa mi-a spus şi mie.

— Dacă doriţi, sunteţi binevenit să ne însoţiţi.

Lorenzo zâmbi şi spuse:

— Dacă nu mă consideri un intrus, mulţumesc, accept invitaţia. E un moment bun pentru a ne apropia, fiindcă în curând vei deveni o parte a familiei mele. Îşi trecu braţul pe

după umerii lui Leonardo. Când suntem singuri, ca acum, te rog să renunţi la formalităţi. Să ştii că sunt chiar gelos pe prietenia ta cu Sandro. Dar acum avem ocazia de a deveni şi noi la fel de apropiaţi.

Leonardo simţea cum se înroşeşte.

— Şi acum, fiindcă am decis să fim prieteni, trebuie să-mi cer scuze.

— Scuze, de ce?

— N-am fost cinstit cu tine atunci când am făcut pariul acela la Verrocchio. Te-am împins să-ţi pui în joc viaţa pentru a-ţi salva onoarea. După o clipă, continuă: Nu pot permite să-ţi rişti viaţa.

— Magnifice.

— Eşti prea valoros.

— Tatăl meu v-a pus să-mi cereţi asta?

— Nu, Leonardo, spuse Lorenzo. *Ser* Piero a fost foarte amabil, dar abia dacă am schimbat două vorbe. Simonetta mi-a deschis ochii. Este îngrijorată pentru amândoi.

— Sandro se teme că este bolnavă, spuse Leonardo, încercând să schimbe subiectul.

Lorenzo clătină din cap.

— E foarte fragilă. De parcă un foc o arde înăuntru. Apoi reveni la discuţia anterioară: Am decis să pun pe altcineva să piloteze maşina, desigur, toate onorurile îţi vor reveni.

— Apreciez îngrijorarea, dar numai eu pot pilota Marea Pasăre, insistă Leonardo. Dacă nu se studiază cu atenţie aripile şi ştiinţa zborului, o astfel de sarcină ar ucide pe oricine.

— N-avem de ce să ne grăbim, Leonardo; nu trebuie neapărat să fie mâine. Vei avea suficient timp să pregăteşti pe altcineva s-o piloteze.

— Magnifico, dacă ai fi în locul meu, ai permite altcuiva să-ţi ia locul?

— Dar cu nu sunt tu, Leonardo. Eu sunt…

— Primul Cetăţean.

Lorenzo clătină din cap şi râse. Apoi redeveni serios şi zise:

— Leonardo, mă tem pentru viaţa ta. Şi nu vreau să-mi încarc sufletul cu asta.

— N-ai de ce să te îngrijorezi, Lorenzo, nici pentru una, nici pentru cealaltă. Dar trebuie să mă laşi să-mi dovedesc invenţia

în faţa ta. Dacă mă înlocuieşte cineva, toată Florenţa va crede că nu ai încredere în mine şi că sunt un laş. Te rog…

După o pauză lungă, Lorenzo spuse:

— Bine, Leonardo, vei avea onoarea. Madonna Simonetta mi-a povestit şi despre… situaţia ta cu *messer* Nicolini. Nu ştiu exact ce se poate face; totuşi, mă voi ocupa de asta. Dar va fi în zadar, dacă mâine vei cădea din cer. Ar fi mai bine să te răzgândeşti.

Apoi se îndreptă către dealul unde îi aştepta Niccolò; Leonardo mergea alături.

Lorenzo părea apăsat, ca şi cum primejdia iminentă care îl aştepta curând pe Leonardo ar fi fost emblematică pentru preocupările Primului Cetăţean.

— *O tempora! O mores!* intona el, folosind cuvintele anticului Cicero pentru a descrie situaţia.

— Prietenul meu Pico della Mirandola m-a asigurat că molima va părăsi Florenţa. Nu părea deloc aşa când am plecat. Şi ca şi cum molima nu era de ajuns, îl mai am pe cap şi pe Sfântul Părinte, care îşi continuă campania în Romagna şi Umbria.

Leonardo fu surprins că Lorenzo îl condamnă pe Papă atât de deschis. Sigur, estimarea lui Lorenzo era corectă: Francesco della Rovere, care îşi luase titlul de Sixtus IV, era educat şi foarte şiret; dar îşi consuma ambiţia acumulând bogăţie şi poziţii pentru familia sa, ameninţând astfel interesele şi siguranţa Florenţei.

— Dar, ajunge, spuse Lorenzo când se apropiară de Niccolò, care ridică sacul pe care îl căra. Cum spunea nemuritorul Boccaccio, „Să ne veselim, fiindcă tristeţea ne-a alungat din mult-iubitul nostru oraş.” Mă rog, o adaptare modestă.

— Veniţi cu noi? îl întrebă Niccolò pe Lorenzo; băiatul era evident emoţionat.

— Da, tinere *ser.* Ce ai în sacul acela?

— Mâncare şi torţe.

— Torţe? întrebă Lorenzo.

Niccolò încuviinţă şi explică:

— Maestrul Leonardo m-a pus să le iau, şi nişte cremene.

— Ai de gând să rămâi în pădure, la noapte? îl întrebă Lorenzo pe Leonardo.

— Nu, Magnifico.

— Atunci?

Leonardo zâmbi şi spuse:

— Vreţi să stric surpriza pe care i-am pregătit-o băiatului?

Lorenzo râse şi el şi plecară, trecând cu paşi repezi prin crângurile de pini, cedri şi ienupăr, traversând pâraie repezi, ce cărau pietre mari ce aveau să-şi găsească loc în albie.

— Îmi imaginez antici zei, şi nimfe, şi driade cum se uită la noi din pădure, spuse Lorenzo; şi compuse un cântec, pe care începu să-l cânte fals:

Vino în dulcele meu cuib, te aştept.
Vulcan a plecat; nu ne poate întrerupe dragostea.
Vino, fiindcă goală în patul cald eu te aştept.
Nu pierde nicio clipă, căci timpul zboară.
Sânii mei sunt parfumaţi cu flori.
Vino, Marte, vino la mine, singură te-aştept.

Când ajunseră la stâncile abrupte ale muntelui Albano, soarele amiezii arunca umbre ascuţite asupra rocilor. Conduşi de Leonardo, începură să urce.

— Nu mă aşteptam la o astfel de ascensiune, spuse Lorenzo, ştergându-şi transpiraţia de pe faţă, când se opriră să răsufle. Un colţ de stâncă atârna ameninţător deasupra lor. Era o după-amiază fierbinte, cu un cer senin, de un albastru clar.

— Aproape am ajuns, spuse Leonardo şi îi conduse spre o adâncitură în stânca ce se întindea deasupra lor ca peretele unui canion. Leonardo luă sacul de la Niccolò, care protestă, dar numai de ochii lui Lorenzo. Apoi, cu mare atenţie, Leonardo urcă pe stâncă, folosind aceleaşi găuri ca atunci când era copil.

Acolo găsiră intrarea în peştera secretă.

Din ea ieşeau aburi, cu un miros greu, ca fumul dintr-o pipă; de jur împrejur, era foarte umed. Curenţi de aer rece se formau în jurul intrării, iar muchia stâncii era umedă şi alunecoasă. Leonardo se întoarse pentru a-l ajuta pe Niccolò, iar Lorenzo apăru imediat.

— Nicco, spuse Leonardo, stând în jurul intrării pentru a-şi trage răsuflarea, vrei să fii a doua persoană care intră în peştera mea secretă?

— Şi cine va fi prima?

— Deja eu am fost primul! spuse Leonardo râzând.

— Nici nu-mi vine să cred că un astfel de loc există, spuse Niccolò şi îngenunche în faţa intrării. Se ţinea de o bucată mare de stâncă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu fie atras înăuntru.

— E complet întunecată, şi atât de îngustă. Trebuie să intri în patru labe, ca un animal. Şi e umedă. N-am mai văzut aşa ceva.

— Ţi-e frică să intri, Nicco?

— Bineînţeles că nu! Când vom aprinde torţele, voi intra primul.

— Deci ţi-e frică de întuneric?

Leonardo zâmbi lui Niccolò care nu avea altă şansă decât să se strecoare înăuntru.

— N-am loc, se plânse el.

— Se lărgeşte. Mergi înainte şi ai răbdare.

— Veniţi? întrebă el cu o voce tremurătoare. Cu torţele?

— Spune-mi ce vezi.

— Numai forme vagi, spuse Niccolò. Sunt ud leoarcă.

— Da, e umed, spuse Leonardo, fiindcă focul din interiorul pământului încălzeşte apa din peşteră. Asta o face să fiarbă şi astfel se formează vapori.

— N-aţi aprins torţele? întrebă Niccolò neliniştit.

— Când am descoperit acest loc eram şi mai tânăr decât tine. Mi-amintesc două senzaţii: teamă şi dorinţă. Tu ce simţi?

— Ce dorinţă? întrebă Niccolò.

— Dorinţa de a vedea ce minunate lucruri pot fi găsite înăuntru.

— Şi de ce ţi-era frică?

Leonardo ciocni cremenea de o piatră pentru a aprinde torţele.

— Mi-era frică de întuneric, ca şi ţie.

— Ba mie nu mi-e frică de întuneric.

Leonardo zâmbi şi-i făcu cu ochiul lui Lorenzo, îi dădu acestuia o torţă şi îngenunche pentru a intra în peşteră. Niccolò păru uşurat să-i vadă pe cei doi.

— Nu te-ai dus prea departe, spuse Leonardo. Haide, mergi înainte, altfel o să ne asfixiem din cauza torţelor.

Niccolò o luă înainte până când coridorul îngust se deschise într-o peşteră uriaşă. Leonardo se ridică în picioare, luminând camera uriaşă şi formaţiunile ei cristaline: poliţe, draperii, coloane, helictite, nişe, stalactite şi stalagmite. Locul părea viu, cu umbre dansând pe pereţi; torţele aruncau o lumină

tremurată şi camera părea mai mare şi mai cavernoasă decât era probabil în realitate. Lorenzo şi Niccolò tăceau, uluiţi. Nu se auzeau decât respiraţiile agitate şi ecoul picăturilor de apă care cădeau într-un lac străjuit de coloane. Neaşteptat, simţiră şi aici mirosul străzii: mirosul pavajului după ploaie; era un miros puternic, greu, cu iz de cretă.

— Vrei să explorezi? îl întrebă Leonardo pe Niccolò, oferindu-i torţa sa. Vocea îi era amplificată de ecoul întunericului.

— Dacă… rămâi cu mine, spuse Niccolò.

— Nu ţi se va întâmpla nimic. Poate mai descoperi o nouă cameră.

— Mi-e teamă să nu mă pierd.

— Pentru un tânăr care nu se teme de străzile Florenţei, de încăierări sau bordeluri, ai devenit dintr-o dată foarte cuminte, spuse Leonardo; şi se plimbară prin peşteră, oprindu-se la un pod, trecură de un havuz de cristal, către coloanele de piatră ale peretelui opus. Tavanul se curba în sus, întâlnindu-se cu peretele sub un unghi foarte ascuţit. Leonardo lumină o ieşitură şi Niccolò înspăimântat ţipă înainte de a-şi reveni din spaimă; chiar şi Lorenzo se dăduse un pas înapoi.

O creatură, înaltă cât o casă, rânjea la ei.

Un şarpe, o bestie gigantică prinsă în piatră.

Era Leviatanul însuşi privindu-i prin perdeaua de stâncă a eternităţii: o creatură a mării, cu un cap mare şi cu colţi uriaşi, ca de rechin. Oasele ei albite ieşeau din zid ca un basorelief.

— Leonardo, e şi asta tot una din scamatoriile tale? întrebă Lorenzo. Părea supărat, ca şi cum fusese înşelat.

— Vă jur, nu este vreun truc. Creatura arată exact cum am găsit-o când eram mic. Dar imaginează-ţi, Magnifico, câţi regi şi oameni şi evenimente s-au petrecut în lume de când această creatură şi-a găsit sfârşitul în adâncurile acestei peşteri.

Privea creatura şi continuă, cu o voce abia şoptită:

— Timpul te devoră şi totuşi oasele îţi devin punct de sprijin pentru un munte.

Încă o dată, retrăia sentimentele de fascinaţie, teamă şi emoţie ca atunci când descoperise prima dată monstrul fără ochi ale cărui oase erau la fel de vechi că stalactitele şi stalagmitele peşterii. Atinse umărul lui Niccolò; acesta, în schimb, îl bătu pe spate – de parcă băiatul înţelesese de ce

maestrul său îl adusese aici, şi pricepuse lecţia nerostită pe care i-o predase.

Era moartea, îmbrăcată în mister şi eternitate.

Aici se arătaseră primele semne ale curiozităţii, creativităţii şi geniului lui Leonardo.

Prima sa descoperire.

În răcoarea familiară a acestui mormânt de piatră, Leonardo îşi alungă temerile. Privea la rămăşiţele monstrului şi îşi dădu seama că nu va mai reveni aici niciodată.

În timpul acesta, cu torţa în mână, Lorenzo examina oasele; şi cum studia creatura, descoperi nişte rămăşiţe fosile de scoici.

— Ia uită-te la astea, Leonardo, spuse el. Cum au putut ajunge aici, atât de departe de mare? E imposibil!

— Dar este evident, Magnifico, spuse Leonardo. La un anumit moment din trecut, muntele şi peştera erau acoperite de apele mării.

— Desigur, spuse Lorenzo, deodată agitat. Marele Potop!

— Pot vorbi liber, Magnifico?

— Nici nu trebuie altfel.

— Mă îndoiesc că potopul care a venit în vremea lui Noe a fost universal. Dacă nu te temi că aceasta ar putea fi considerată o blasfemie, voi continua. Altfel…

— Continuă, suntem între noi.

— Deci, Magnifico, aşa cum ştii, Biblia însemnează patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi de ploaie continuă şi ploaia a căzut până când apa a atins zece picioare mai sus de cel mai înalt munte din lume. Dar, dacă aşa stau lucrurile, că ploaia a fost peste tot, ar fi format o sferă în jurul pământului, fiindcă nu-i adevărat că o sferă are toate părţile ei egal depărtate de centru?

— Da, şi? întrebă Lorenzo.

— Deci, continuă Leonardo, ar fi fost imposibil pentru apa de la suprafaţă să se mişte, fiindcă apa nu se poate mişca de una singură, decât în jos. Atunci, dacă apa nu avea cum să se mişte de una singură, cum a fost ea îndepărtată de pe suprafaţa pământului? Şi, dacă a fost luată, în ce direcţie a fost dusă, fiindcă nu ar fi putut să se deplaseze decât în sus. Dacă nu a existat vreun miracol, ori această apă s-a evaporat prin căldura soarelui.

Lorenzo învârti scoica în palmă.

— Magnifico? întrebă Leonardo.

— Ceea ce spui are sens aici, dar poate că numai aici, în întuneric. Sper că atunci când vom ieşi la lumină, adevărul va fi revelat.

— Sandro mă critică deseori fiindcă vorbesc atât de deschis, spuse Leonardo ca un fel de scuză.

— Ceea ce spui este fascinant, spuse Lorenzo. Poţi fi sigur că vorbele tale vor rămâne aici.

Lorenzo râse, dar faţa sa, luminată de lumina pâlpâitoare a lumânărilor, arăta cinică.

— Beatitudinii Sale nu i-ar displăcea încă un motiv de scandal în iubita noastră Florenţa. Te previn să fii atent cu cine vorbeşti, Leonardo… şi tu, Niccolò, fiindcă în curând şi pe tine te vor considera un Medici, chiar dacă fără privilegii şi responsabilităţi. Poate că asta nu este cea mai bună afacere pentru tine.

Lorenzo strânse umărul lui Leonardo şi continuă:

— În curând vei avea zeci de duşmani, pe mulţi dintre ei nici nu-i vei şti.

Lorenzo râse din nou.

— Va trebui chiar să-ţi reevaluezi unii prieteni, ca Il Neri, care au legături cu familii care nu prea ne iubesc. La fel şi tu, Niccolò. Ai grijă.

Leonardo aprobă din cap; dar Niccolò, prins de misterele rocilor şi fosilelor, spuse:

— Magnifico, mi s-a spus că astfel de scoici sunt create sub influenţa stelelor.

— Aceasta este o opinie încurajată de biserică, spuse Lorenzo, privind cu speranţă la Leonardo. Dar, dă-i drumul Leonardo. Luminează-ne în această privinţă cu, fără îndoială, ideile tale periculoase despre acest subiect.

Leonardo examină torţa sa, a cărei lumină slăbise, apoi spuse, ezitând la început:

— Dacă Sfânta Biserică are dreptate, şi stelele eterne din cer pot produce aceste scoici adânc în peşterile pământului, atunci cum se pot explica scoicile de diferite mărimi, diferite vârste, diferite tipuri? Cred că biserica era mai aproape de adevăr cu explicaţia Potopului. Dar natura produce astfel de efecte gradat, nu cataclismic. Violenţele naturii sunt foarte rare. Nu, aceste scoici au fost odată creaturi vii care au fost acoperite de valuri succesive de noroi, carnea şi organele putrezindu-le, lăsând

aceste… semne. Şi fiecare strat, fiecare inundaţie cu noroi şi mâl îngroapă rămăşiţele unei alte generaţii de creaturi ale Domnului.

— Cred că este mai bine să plecăm, spuse Lorenzo, altfel vom fi îngropaţi aici ca răsplată pentru impietatea noastră, şi o porni înainte. Niccolò se dădu într-o parte ca Leonardo s-o ia înaintea sa, apoi îşi aşteptă maestrul. Dar Leonardo îi făcu semn s-o ia înainte şi mai rămase singur în peşteră câteva clipe, lumina torţei sale aruncând vagi umbre asupra peretelui de oase şi stâncă. Aruncă torţa, mai privi pentru ultima oară creatura antică, fabulosul monstru al copilăriei sale şi părăsi peştera rece.

Înainte, Lorenzo discuta cu Niccolò. Leonardo auzi cuvintele: *lusus naturae* – capriciul naturii.

Şi, în timp ce se târa dinspre întunericul peşterii spre lumina orbitoare a după-amiezii, se simţi complet singur: izolat de cei din jur, ca monstrul pe care-l lăsase în urmă.

Stătu la intrarea peşterii şi privi în vale spre Vinci.

Într-adevăr, era gata să se ridice la cer.

8
Uliul

Un aparat poate fi făcut să zboare, dacă pilotul este aşezat în mijlocul său şi porneşte un motor, prin care aripile artificiale bat aerul asemenea păsărilor.

— Sir Roger Bacon

Şi ca un iepure ce de ogari e urmărit.
Arată locul de unde în zbor a pornit.

— Călugăr anonim

...Printre primele amintiri din copilăria mea este cea a unui uliu care a apărut când mă aflam în leagăn şi m-a bătut cu coada peste gură de câteva ori.

— Leonardo da Vinci

Marea Pasăre era montată pe marginea pantei unui vârf de deal din apropiere de Vinci, pe care Leonardo îl alesese. Părea o libelulă gigantică, stofa de sibir fluturând în vânt pe cele două aripi, la fiecare adiere a vântului. Niccolò, Tista şi tatăl vitreg al lui Leonardo, Achattabrigha, erau îngenuncheaţi sub Pasăre, fixând harnaşamentul pilotului. Zoroastro da Perctola şi Lorenzo di Credi stăteau la cincizeci de picioare depărtare întinzând aripile; părea că braţele lor deveniseră nişte fanioane albastru-auriu. Cei doi puteau fi consideraţi caricaturile lui Il Magnifico şi fratelui său Giuliano, fiindcă Zoroastro era greoi, cu pielea bolnăvicioasă şi urât la faţă, alături de frumosul Lorenzo di Credi. La fel era şi contrastul dintre Lorenzo şi Giuliano, care stăteau cu Leonardo şi Sandro la câţiva paşi de Marea Pasăre. Giuliano părea radios în soarele dimineţii, cum ar fi arătat Simonetta, în timp ce Lorenzo părea mohorât.

Zoroastro, agitat, se uita la Leonardo şi-i strigă:

— Suntem gata, maestre.

Leonardo aprobă, dar Lorenzo îi spuse:

— Nu este nevoie să faci asta. Te voi iubi ca pe Giuliano, indiferent dacă zbori ori înţelepciunea te va face să renunţi.

Leonardo zâmbi şi spuse:

— Voi zbura *fide et amore.* Cu dragoste şi credinţă.

— Le vei avea pe amândouă, spuse Lorenzo; şi se dădu pe lângă Leonardo la marginea pantei şi îşi flutură mâinile către

mulţimea care aştepta jos, acolo unde Leonardo era aşteptat să aterizeze în triumf. Dar luminişul acela era înconjurat de o pădure de pini şi chiparoşi, care, din acest unghi, păreau nişte lănci ascuţite şi halebarde. Un strigăt puternic răsună, onorându-l pe Primul Cetăţean: întregul sat era acolo – de la servitor la stăpân, invitaţi de către Magnifico, care ridicase un cort multicolor; acolo, oamenii săi găteau încă din zori pentru festinul care urma să tină până în noapte. Sora sa Bianca, Angelo Poliziano, Pico della Mirandola şi Bartolomeo Scala erau acolo jos, ocupându-se de festivitate.

Leonardo aşteptă până când Lorenzo încheie; dar apoi, ca să nu fie întrecut, şi el se înclină şi-şi flutură braţele teatral. Mulţimea începu să-şi încurajeze fiul preferat, apoi Leonardo se întoarse pentru a-şi pune harnaşamentul maşinii de zburat. Dar nu o văzuse pe mama sa, Caterina, o figură mică cât un punct, amestecată în mulţime, uitându-se în sus, murmurând rugăciuni, cu mâna pusă la ochi pentru a abate soarele. Tatăl său, Piero, stătea lângă Giuliano de Medici; amândoi erau îmbrăcaţi ca pentru vânătoare. Piero nu vorbea cu Leonardo. Faţa lui rece era trasă, ca atunci când stătea în faţa magistraţilor aşteptând decizia într-un caz.

Culcat pe scândura de sub aripi, Leonardo ajusta colierul care făcea legătura cu cârma şi testă manivelele şi pedalele cu care ridica şi cobora aripile.

— Ai grijă, spuse Zoroastro, care se feri la timp de aripi. Ce, vrei să ne omori?

Fu un râs nervos; dar Leonardo era tăcut. Achattabrigha legă strâns curelele care îl legau pe Leonardo de Marea Pasăre şi spuse:

— Mă voi ruga pentru succesul tău. Leonardo, fiule, te iubesc.

Leonardo se întoarse către tatăl său vitreg, mirosind a ierburile pregătite de Caterina, şi privi în ochii albastru deschis ai bătrânului; şi-şi dădu seama că-l iubea pe acest om care toată viaţa lui ridicase cuptoare cu mâinile lui mari:

— Şi eu te iubesc... tată. Şi mă simt mai în siguranţă cu rugăciunile tale.

Acest lucru păru să-i facă plăcere lui Achattabrigha, fiindcă mai verifică aparatul încă o dată, îl sărută pe Leonardo şi-l bătu cu dragoste pe spate; apoi se depărta plin de respect, ca faţă de o icoană într-o catedrală.

— Succes, Leonardo, spuse Lorenzo.

Ceilalţi îi urară şi ei noroc. Tatăl lui clătină din cap şi zâmbi; şi Leonardo, luând greutatea Marii Păsări în spinare, se ridică. Niccolò, Zoroastro şi Lorenzo di Credi îl ajutară să ajungă la marginea pantei.

Un strigăt puternic se auzea de jos.

— Maestre, aş fi vrut să fiu eu acolo.

— De data asta, uită-te, Nicco, spuse Leonardo. Imaginează-ţi că tu eşti cel care zboară, fiindcă maşina asta este şi a ta. Şi vei fi cu mine.

— Mulţumesc, Leonardo.

— Acum, dă-te la o parte, fiindcă trebuie să zbor, spuse Leonardo; şi privi în jos, ca pentru prima dată, ca şi cum fiecare copac şi faţă a oamenilor de jos erau mărite, fiecare miros, fiecare sunet şi mişcare, clară şi distinctă. Într-un anume fel, lumea se separase în elementele ei componente, totul într-o singură clipă; şi, de la depărtare, dealurile şi văile păreau ca valurile mării; şi pe aceste valuri nemişcate se ridicau construcţiile oamenilor: biserici şi campanile, grajduri şi hambare, căsuţe şi câmpuri cultivate.

Inima lui Leonardo bătea puternic; şi-şi dori siguranţa şi adăpostul catedralei amintirilor, acolo unde trecutul putea fi atins şi nicio cauză sau un efect nu mai era vizibil. O briză suflă spre nord-vest şi Leonardo îi simţi adierea ca o răsuflare. Vârfurile copacilor tremurară şi aerul cald se ridică spre înălţimi. Sufluri de aer termal urcând invizibile către cer îl atrăgeau. Aripile îi tremurau, şi Leonardo ştiu că acesta este momentul să-şi dea drumul, altfel ar fi fost cărat de pe deal prin surprindere.

Se lansă, zbătându-se cu putere, ca şi cum ar fi căzut direct în mare. Pentru o clipă, în timp ce cădea, simţi o senzaţie de ameţeală, urmată de o frică, ce-i acceleră bătăile inimii. Cu toate că învârtea din toate puterile pedalele şi manivelele, nu putea să se menţină în aer. Aceste mişcări deveniseră reflexe, după zile întregi de antrenament: un picior întins în spate pentru a coborî o pereche de aripi, în timp ce cu scripetele ridica cealaltă pereche, întorcându-şi mâinile întâi la stânga, apoi la dreapta. Lucra cu toate cele două sute de livre forţă, cât îşi calculase el puterile; cu toate că Marea Pasăre putea funcţiona şi ca planor, era prea multă frecare în mecanism pentru a avea

suficientă putere de propulsie; iar rezistenţa vântului era prea puternică. Abia putea ridica aripile. Cădea.

Vântul rece, tăietor îi fâşâia în urechi. Hainele i se lipiseră de piele, iar dealurile, cerul, pădurea se învârteau în spirală în jurul său; şi cădea; simţea şocul produs de coşmarul pe care-l avea încontinuu.

Dar cădea printr-o lumină dulce, tangibilă ca untul. Sub el era pământul copilăriei sale, ridicându-se spre cer împotriva oricărei logici, venindu-i în întâmpinare. Putea vedea casa tatălui său şi acolo, în depărtare, Alpii Apuani şi drumul antic construit înainte ca Roma să devină imperiu. Senzaţiile prezente înlocuiră pe cele ale visului; şi începu să se roage, spre surprinderea sa. Şi totuşi încă mai învârtea mecanismele cu putere.

Apoi simţi deodată o pală de aer cald în jurul său şi dintr-o dată, imposibil, vertiginos, începu să urce.

Aripile fuseseră blocate. Nu mai bătea. Cu toate acestea se ridica. Ca şi cum Dumnezeu i-ar fi întins mâna şi l-ar fi ridicat către cer; şi-şi aminti cum uliii cărora le dăduse drumul îşi căutau un curent de aer care să-i ridice, apoi îşi ţineau aripile imobile.

Aşa făcu şi Leonardo, ridicându-se pe curentul de aer – cu gura deschisă pentru a elibera presiunea din urechi – până când văzu vârful muntelui la mii de picioare sub el. Dealurile şi pâraiele şi fermele şi pădurea se micşorată, deveniră doar nişte figuri geometrice mâzgălite pe o tablă. Soarele părea mai strălucitor iar aerul mai rar. Leonardo începu să se teamă că va fi atras în zona în care aerul se transformă în foc.

Îşi întoarse capul, trăgând funia care îl lega de cârmă şi văzu că, între anumite limite, îşi putea controla direcţia. Dar apoi ascensiunea se opri, de parcă balonul de aer cald care îl purtase în sus se spărsese. Simţi un fior.

Aerul devenise rece şi inert.

Începu să dea furios din aripi, crezând că poate face asemenea păsărilor până când va atinge un alt curent; dar nu avea suficientă putere.

Încă o dată începu să cadă ca o săgeată.

Cu toate că rezistenţa aerului era atât de puternică încât nu putea să pună aripile în poziţie orizontală, dezvoltă suficientă pentru a atenua căderea. Se ridică pentru câteva clipe, dar, din nou, nu mai reuşi să dezvolte suficientă putere pentru a se

menţine, şi o altă pală de vânt izbi Marea Pasăre, ca un pumn gigantic.

Singura sa speranţă era să mai găsească un alt curent termal.

În loc de asta, fu prins într-o turbulenţă de aer, care îl izbi cu putere, împingând maşina zburătoare în spate. Făcea tot ce-i sta în putinţă pentru a ţine aripile în poziţie orizontală. Se temu că ar putea fi răsucite de vânt; şi într-adevăr, se pare că vântul îi era împotrivă, împingându-l către peretele stâncos al muntelui.

Timpul păru să îngheţe pentru Leonardo; şi pentru o clipă zări luminişul din pădure, ca centrul ţintei care trebuia lovită. Văzu corturile şi oamenii care îşi suceau gâturile tot uitându-se după el; şi în clipa aceasta, el căpătă o altă perspectivă asupra lucrurilor, ca şi cum nu el se grăbea să se zdrobească de stâncă.

Îl încurajau vecinii săi? se întrebă. Ori erau înspăimântaţi văzând cum unul de-al lor se prăbuşeşte din cer? Cel mai probabil îi doreau în secret să cadă, dorinţele lor ascunse nefiind departe de cele ale mulţimii care îl aruncase pe un biet tânăr îndrăgostit de pe un acoperiş pe Via Calimala.

Spre dreapta, Leonardo văzu un uliu. Se întrebă dacă era în realitate sau era doar o amintire, căci în copilărie un astfel de uliu venise în leagănul său şi-l bătuse cu coada sa uleioasă peste faţă de câteva ori.

Pământul se afla acum la doar trei sute de picioare.

Uliul fusese prins în aceeaşi turbulenţă de aer ca şi el; şi-l văzu cum se zbate, coborând. Leonardo îşi schimbă direcţia, manipulând cârma, schimbând unghiul aripilor. Astfel reuşi să se ţină de pasăre. Braţele şi picioarele îl dureau îngrozitor, dar continua să şi le mişte.

Totuşi cădea.

Acum putea auzi mulţimea de sub el strigând. Se împrăştiau care încotro făcându-i loc. Se gândea la mama sa, Caterina.

Dar urma uliul, ca şi cum ar fi fost propria inspiraţie, propria Beatrice. Caterina. Ginevra.

Şi pământul se apropia.

Apoi Leonardo se simţi ca şi cum fusese oprit brusc, suspendat deasupra pădurii, dar numai pentru o clipă. Simţea un val de aer cald; şi Marea Pasăre se ridică, pe aripile vântului. Leonardo căută şoimul, dar acesta dispăruse, ca şi când fusese doar un spirit, care acum se ridicase către Primum Mobile.

Încercă să controleze zborul, spre pământ, către un teren fără copaci.

Aerul cald îl purta mai departe; apoi, la fel de repede, ca şi cum l-ar fi tachinat, explodă. Leonardo încercă să păstreze aripile fixe şi se mai ridică vreme de câteva secunde. Dar încă un curent rece îl prinse şi-l împinse înapoi şi căzu din nou…

Înapoi pe pământ.

Hubris.

M-am întors acasă pentru a muri. Şi-şi imagină că stătea în faţa statuii de bronz de la intrarea în catedrala amintirilor. Era un demiurg cu trei capete. Faţa tatălui său, a lui Toscanelli şi a Ginevrei care se uitau la el. Dar cea care vorbi fu Ginevra, care rosti cuvintele care îl goneau din lume, cuvintele lui Luca: *Nunc dimittis servum tuum, Domine.*

Doamne, dă-i voie slujitorului Tău să plece.

Nu, Ginevra, nu pot să te părăsesc. Te iubesc. Nu mi-am terminat oprea.

Faţa tatălui său se încruntă la el.

Leonardo eşuase.

Copacii se rostogoleau sub el, îndoindu-se, ca traşi din rădăcină; şi încă o dată secvenţa de timp îl înşelase. Vedea feţele familiare; pietre, ca nişte bijuterii, înfipte în pământ; valea muntelui; plante cu frunze lungi şi pânze de păianjen de o geometrie perfectă.

Deci timpul poate fi întins sau comprimat.

Şi în spatele ochilor săi se pogorî întunericul.

Poate că am murit.

Nunc dimittis…

Dar în întunericul liniştitor, Leonardo se putea introduce în catedrala amintirilor, biserica sa cu multe cupole şi cu camere încă neocupate. Era în siguranţă în coşciugul sufletului său; aşa că merse de la portal spre turn, prin altar şi capelă, către amintirea perfectă a fugăririi unui uliu.

Cel care îi apăruse lui Leonardo.

Cu mult timp în urmă.

Ca într-un vis.

II
Materia

Portretul lui Lorenzo Magnificul

Acele suflete gălăgioase se împrăştiată pe scenă, felele lor întorcându-se încă o dată către muntele unde Raţiunea şi Justiţia îi luau pe cei curaţi…

— Dante Alighieri

Sălbatic este acela care se salvează pe sine însuşi.

— Leonardo da Vinci

9
Memento mori

Portretul Simonettei Vespucci

Mor în fiecare zi.

— Petrarca, scrisoare către Philippe de Cabasoles

Ca lumina soarelui în sticlă, o creatură strălucea din adâncul ochilor, acum într-una, acum. Cealaltă natură.

— Dante Alighieri

Chiar şi după trei săptămâni, durerile de cap continuau.

Leonardo îşi rupsese câteva coaste atunci când se prăbuşise în pădure printre ramurile subţiri de chiparoşi, sfâşiind pânza aripilor Marii Păsări. Faţa îi devenise deja neagră atunci când oamenii lui Lorenzo îl găsiseră. Zăcuse apoi la ferma tatălui său, dar Lorenzo insistase să fie adus la Villa Careggi, unde Pico della Mirandola şi medicii săi puteau să-l îngrijească mult mai bine. Dar, cu excepţia dentistului lui Lorenzo, care înmuiase un burete în opium, sirop de vişine şi hyoscyamus şi-i extrăsese un dinte în timp ce Leonardo dormea, ceilalţi nu făcură altceva decât să-i schimbe regulat bandajele, să-i pună lipitori şi să-i alcătuiască horoscopul.

Dar Leonardo îşi cimenta prietenia cu Lorenzo. El, Sandro şi Lorenzo jurară să fie ca fraţi; o amăgire însă, fiindcă Primul Cetăţean nu putea fi decât ceea ce spusese notarul Lapo Mazzei, „un amic, nu un prieten”. Nici nu putea fi altfel, fiindcă Lorenzo nu putea fi decât *padrone.* Primul Cetăţean nu avea încredere decât în Giuliano şi mama sa, Lucrezia Tornabuoni.

Se mai spunea că are încredere şi în Simonetta.

Leonardo căută şi alte prietenii la curte, mai ales cu Pico della Mirandola, care avea mare influenţă asupra familiei Medici. El descoperi, spre marea lui surprindere, că are foarte multe lucruri în comun cu fiul medicului lui Cosimo de Medici. Amândoi disecaseră în secret cadavre umane în atelierele lui Antonio Pollaiuolo şi Luca Signorelli, care aveau reputaţia de a profana morminte pentru a-şi menţine activităţile artistice şi pedagogice; iar Leonardo fu uimit să afle că Mirandola fusese şi el, oarecum, ucenicul lui Toscanelli.

Cu toate acestea, Leonardo fu fericit când în sfârşit molima încetă şi se putu întoarce în siguranţă la Florenţa. Fu aclamat ca un erou, fiindcă Lorenzo anunţă public de la *ringhiera* de la Palazzo Vecchio că artistul din Vinci zburase, într-adevăr, ca o pasăre. Dar printre oamenii de frunte se răspândise zvonul că Leonardo căzuse asemenea lui Icar, cu care se asemăna în hubris. Primi o scrisoare anonimă care lămurea totul: *victuis honor.* Onoare celor învinşi.

Leonardo nu acceptă niciuna din nenumăratele invitaţii la banchete şi petreceri. Intrase iar în frenezia muncii. Umpluse trei folio cu schiţele şi scrisul lui în oglindă. Niccolò îi aducea mâncarea şi Andreea Verrocchio urca de trei ori pe zi pentru a-şi vedea faimosul ucenic.

— Nu te-ai săturat de maşini de zburat? întrebă supărat Andreea. Era seară, şi deja celorlalţi ucenici li se servise cina. Niccolò sări să elibereze o masă pentru ca Verrocchio să poată pune tava cu cele două castroane cu supă pe care o adusese. Atelierul lui Leonardo era ca de obicei în mare dezordine, fiindcă, deşi vechea maşină de zburat, insectele puse pe scânduri, păsările şi liliecii disecaţi, diferitele aripi, cârme şi manivele dispăruseră, ele fuseseră înlocuite de noi schiţe, noi mecanisme de testare a designului aripilor (fiindcă acum aripile rămâneau fixe) şi diferite modele la scară mare a sfârlezelor, care începuseră să fie folosite încă de la 1300. Experimenta utilizând conuri inversate – şurubul lui Arhimede – pentru a învinge gravitaţia şi studia geometria jucăriilor pentru a calcula principiul roţii zburătoare. La fel cum scândura învârtindu-se rapid se ridica în aer, propulsată de puterea braţului, inventase şi Leonardo o maşină propulsată de un mecanism propulsator. Dar nu se putea să nu se gândească la faptul că un astfel de mecanism este împotriva naturii, fiindcă aerul era un fluid, ca

apa. Iar natura, care era inspiraţia tuturor creaţiilor omului, nu inventase o mişcare rotitoare.

Leonardo trase de sfoara unei sfârleze şi micul aparat cu patru braţe se ridică în aer, parcă în ciuda legilor fizicii.

— Nu, Andreea, nu mi-am pierdut interesul pentru cea mai sublimă dintre invenţii. Il Magnifico mi-a ascultat ideile şi este entuziasmat de ideea că următoarea mea maşină va rămâne în aer.

Verrocchio privi cum jucăria se îndreaptă şi apoi se ciocneşte de un vraf de cărţi.

— Şi Lorenzo ţi-a oferit vreo recompensă pentru aceste experimente?

— O astfel de invenţie va revoluţiona însăşi natura artei războiului, insistă Leonardo. De asemenea, am lucrat la o îmbunătăţire a archebuzei şi am proiectat un gigant *ballista,* o catapultă de un tip nemaiimaginat până acum şi am inventat un tun care…

— Adevărat, spuse Verrocchio. Dar te-am avertizat că nu este bine să-ţi pui încrederea în entuziasmul de moment al lui Lorenzo.

— Cu siguranţă, Primul Cetăţean are un interes mai mult decât de moment pentru armament.

— De aceea ţi-a ignorat scrisoarea de acum o vreme în care îi prezentai aceleaşi idei?

— Aia era atunci, asta este acum, spuse Leonardo. Dacă Florenţa intră în război, Lorenzo va avea nevoie de invenţiile mele. Aşa mi-a spus…

— Ah, sigur, spuse Andreea, clătinând din cap. Apoi, după o pauză, continuă:

— Opreşte nebunia asta, Leonardo. Eşti pictor şi un pictor trebuie să picteze. De ce n-ai vrut să lucrezi niciunul din angajamentele pe care ţi le-am adus? Şi ai mai refuzat şi alte oferte bănoase. N-ai bani şi ţi-ai mai făcut şi o reputaţie proastă. Nici măcar n-ai terminat tabloul pentru madonna Simonetta.

— Voi avea mai mulţi bani decât am nevoie după ce lumea va vedea maşina mea de zburat ridicându-se la ceruri.

— Ai noroc că ai rămas în viaţă, Leonardo. Nu te-ai uitat în oglindă? Aproape că ţi-ai rupt şira spinării. Ai de gând să repeţi asta? Vrei să te sinucizi?

Îşi clătină capul, supărat parcă pe sine însuşi, apoi, dintr-o dată, pe un ton mai dulce:

— Poate că ai nevoie de o mână de fier. Este vina mea. N-ar fi trebuit să te las să continui cu asta de la bun început, spuse arătând spre maşinăriile din atelier. Dar era în joc onoarea ta şi Lorenzo îmi promisese că nu te va lăsa să mergi prea departe. A fost, într-adevăr, îngrijorat pentru tine.

— Şi vrei să spui că acum nu este? întrebă Leonardo.

— Nu fac decât să-ţi descriu caracterul lui, Leonardo.

— Eu sunt de vină că şi-a schimbat poziţia. Dar poate că ar trebui să-l testez puţin. Mi-ai zis că Lorenzo oferă locuinţă în grădinile sale.

— Nu te va refuza, spuse Andreea. Dar nici nu va avea răbdare nici cu tine, nici cu altcineva.

— Ce vrei să spui?

— Galeazzo Sforza a fost asasinat. A fost înjunghiat în uşa bisericii Santo Stefano. Într-o *biserică…* Abia am aflat.

— Semnele rele se adeveresc, spuse Niccolò. În mod evident îi era foame, fiindcă stătea lângă tava cu mâncare şi ciugulea pe furiş.

— Într-adevăr, spuse Andreea. Cu Milano răsculat, liga este moartă. Florenţa nu mai are decât Veneţia şi ea este cel mai capricios aliat. Lorenzo a trimis imediat pe cineva la văduva lui Galeazzo la Milano, dar ea nu va putea să-şi controleze cumnatul. Şi o dată ce Milano intră sub influenţa Papei…

— Pacea Italiei va dispărea, spuse Leonardo.

— Poate că este prea mult spus, zise Andreea. Dar va fi foarte greu ca Florenţa să profite.

— Il Magnifico este un negociator abil, spuse Niccolò.

Andreea aprobă:

— Copilul are dreptate.

Tânărul se strâmbă la Andreea, dar nu zise nimic.

— Mi-e teamă ca nu mă înşel despre pacea Italiei, insistă Leonardo. Va dispărea în curând. Nu l-am pierdut deja pe bunul nostru prieten, cel mai bun condotier al nostru, Frederigo Urbino? Acum, mai mult ca niciodată, Lorenzo va avea nevoie de un inginer militar.

Andreea ridică din umeri:

— Nu sunt doar un pictor, zise el sarcastic. Dar ştiu, aşa cum ştii şi tu, că Lorenzo are deja un inginer. Giliano da Sangallo este angajatul său.

— Sangallo este un artist de mâna a şaptea şi un inginer de mâna a paisprezecea.

— S-a distins în câteva campanii şi el este alegerea lui Lorenzo.

— Te înşeli. Lorenzo nu va uita invenţiile mele.

Andreea făcu un gest de lehamite.

— Mănâncă-ţi cina, fiindcă se răceşte. Îţi urez noapte bună.

În drum spre uşă, se întoarse, aducându-şi aminte ceva:

— Ah, da, spuse el. Madonna Vespucci vrea să te primească mâine.

— Când? spuse Leonardo ignorând sarcasmul maestrului.

— Mâine la ora unu după-amiază.

— Andreea?

— Da?

— De ce te-ai întors împotriva mea?

— Fiindcă te iubesc… Lasă invenţiile, şi armamentul, şi jucăriile zburătoare. Eşti pictor. Pictează.

* * *

Leonardo urmă sfatul maestrului său şi pictă toată noaptea. Dar stătuse prea mult departe de mirosul acidului acetic, vopselelor, uleiurilor şi terebentinei. Ochii îl usturau şi-i lăcrimau şi-l durea capul; dar picta la fel de bine ca întotdeauna. Avusese o rană în dreptul sinusurilor şi avea probleme cu respiraţia; dar doctorii lui Pico della Mirandola îl asiguraseră că aceste probleme vor dispărea atunci când „murdăriile interne” vor fi purifícate de sânge. În timp ce lucra, Niccolò îi aplicase una din prescripţiile lui Pico: un prosop înmuiat în ulei de trandafiri şi fiertură de rădăcină de bujor.

Atalante Miglioretti trecu să-şi vadă prietenul şi aduse cu el un prieten pentru a-l distra pe Leonardo: Francesco de Napoli, considerat unul dintre cei mai buni violonişti. Leonardo îi invită să rămână şi să-i ţină companie în timp ce picta; căci avea nevoie să se pună la punct ultimele bârfe şi zvonuri pentru a se pregăti cum trebuie pentru întâlnirea cu Simonetta. Francesco, mic de statură, delicat, proaspăt bărbierit, îşi demonstra

calităţile de violonist; Leonardo îi ceru lui Niccolò să-i dea lui Atalante o liră în formă de căprioară, care era asemănătoare cu instrumentul dăruit lui Il Magnifico.

— Voiam să fac lira din argint, ca pe cealaltă, îi spuse Leonardo lui Atalante. Dar n-am avut suficient argint.

— Metalul schimbă tonul instrumentului, spuse Atalante.

— În bine? întrebă Leonardo.

După o pauză, Atalante spuse:

— Mărturisesc că le prefer pe cele de lemn, ca aceasta.

Gândindu-se, Leonardo spuse:

— Poate că Lorenzo va dori să cumpere căprioara, ca pereche pentru calul de argint. Dacă îmi dă materialul, ceea ce-mi va rămâne va fi plata mea.

— Poate că va accepta, spuse Atalante. Şi ţi-ar rămâne originalul. Dar, dacă o să înceapă războiul, nu se va mai găsi argint, spuse el după o pauză.

— Ştiai că a fost asasinat Galeazzo Maria Sforza? Deja numai despre asta se vorbeşte pe stradă.

— Da, spuse Leonardo.

— Văduva lui deja a alergat la Papă pentru a-i cere ca bărbatul ei să fie absolvit postum de păcate.

— Şi asta se aude pe stradă?

Atalante dădu din cap.

— Se spune că se va duce la Papă şi că asta va duce la război.

— Dar nici măcar nu se ştie dacă ea va mai rămâne la putere, spuse Niccolò. Poate că Milano va deveni republică, cum este Florenţa.

Ceilalţi râseră, fiindcă Florenţa era republică doar cu numele; dar Atalante nu avea de gând să-l ierte pe Niccolò:

— Conspiratorii erau, într-adevăr, republicani, prietene. Dar milanezii îşi iubeau tiranul şi-i regretă moartea. Liderul republicanilor, Lampugnani, a fost asasinat pe loc şi târât prin oraş. Ceilalţi au fost descoperiţi repede şi torturaţi. Nu, în niciun caz nu se va face republică. Dar, chiar dacă Milano devine republică, cine garantează că rămâne aliatul nostru?

— Tu ce crezi, Francesco?

Violonistul dădu din umeri, politica părând a nu-l interesa, dorind doar să cânte.

— Cred că voi, florentinii, găsiţi motive de război şi scandal sub orice piatră. Vă pierdeţi timpul făcând atâta caz de

conspiraţiile imaginate de duşmanii voştri… şi muriţi de bătrâneţe.

Leonardo râse; se simţea atras de acest muzician cinic ce nu părea a fi mai în vârstă decât Niccolò.

— Nu exagera, spuse Atalante.

— Nimeni în afară de Sixtuşi nu vrea război, spuse Francesco.

— Este ambiţios, spuse Atalante.

— Dar precaut, replică Francesco. Oricum, o crimă este un semn rău-prevestitor. Stabileşte un precedent, fiindcă acum nici locurile sfinte nu mai sunt în siguranţă. *Acum,* putem cânta pentru *messer* Leonardo?

— Ai dreptate, spuse Atalante. Mă tem că ne-am uitat îndatoririle, şi chiar am făcut contrariul.

— Şi care ar fi acestea? întrebă Niccolò.

— Să ridicăm spiritul maestrului tău.

— O sarcină imposibilă, spuse Sandro Botticelli intrând în atelier. Dar chiar şi Supremul Leonardo poate fi depăşit.

— De când permite Andreea oricui să intre în *bottega* sa? spuse amuzat Leonardo. Nu te temi de gărzile lui Il Magnifico de te plimbi aşa după interzicerea circulaţiei?

— Nu-mi aduc aminte ca asta să te fi preocupat pe tine vreodată, Leonardo, spuse Atalante.

— Din păcate, am fost cunoscut pentru comportamentul lipsit de responsabilitate, spuse Leonardo. Dar ce ai vrut să spui? îl întrebă apoi pe Sandro.

— Când?

— Când ai zis că până şi eu pot fi depăşit.

— Victus honor.

— Deci tu mi-ai trimis scrisoarea.

— Ce scrisoare? întrebă Sandro cu o mină veselă pe faţă.

— Ei, văd că te simţi mai bine, spuse Leonardo.

— Fiindcă nu mai sunt o sticluţă goală, spuse; cu toate acestea, se putea citi pe faţa lui o umbră de tristeţe, ca şi cum într-adevăr era ceea ce spusese că nu este: gol, singur şi pustiit.

— Atalante, să te auzim cântând; şi poate că eu şi Leonardo te vom acompania.

— Ce e asta, o ameninţare? întrebă Leonardo.

— Aoleu! Atunci nu mai cânt.

— Am compus o melodie după un poem al lui Cattulus, spuse Atalante, fiindcă ştiu că este poetul tău favorit, nu-i aşa?

— Într-adevăr, spuse Leonardo. Cu toate că poate fi considerată o blasfemie, nu apreciez prea tare unele opere ale lui Marcus Tullius Cicero şi Titus Lucretius Carus; şi trebuie să mărturisesc că nu-mi plac operele celor mai apreciaţi poeţi, Virgiliu, Horaţiu şi Liviu în acelaşi mod. Nu-mi place poezia despre poezie. Să-i lăsăm pe prietenii noştri de la curte să-l citeze pe Cicero. Dar Catullus… este un poet ale cărui cuvinte vor răsuna în eternitate. Spune-mi ce poem este şi te voi acompania.

— *Lesbia mi dicit,* spuse Atalante; îi făcu semn lui Francesco şi începură să cânte. Atalante îşi mlădie vocea, subţire, după cea a lui Leonardo, mai sonoră, dar limitată.

Lesbia îmi spune,
Cuvinte de ocară
Inima să-mi frângă.
Dar am alungat minciuna,
Şi-ale ei şiretlicuri
Şi astfel inima i-am frânt-o.

Melodia era lentă şi cântată încet, deşi versurile erau uşoare; şi treceau de la un cântec la altul, compoziţii ale lui Atalante pe versuri catulliene:

Odi et amo…
Urăsc şi iubesc.
Mă întrebi de ce
Şi n-am niciun răspuns.
Sunt tare încurcat.
Odi et amo…

Sandro turna vin şi Leonardo îşi permise să se îmbete puţin. Îi dădu voie şi lui Niccolò să bea. Când Atalante şi prietenul său plecară, Niccolò adormise cu capul pe şevalet, ţinând o carte de poezii sub braţ. Arăta ca un Bachus odihnindu-se, compus în maniera şcolii lui Praxiteles, fiindcă avea un păr rar, neîngrijit şi cârlionţat.

— E târziu şi eu trebuie să plec, spuse Sandro. Vorbea în şoaptă, ca pentru a nu-l trezi pe Niccolò, şi ridică pânza de pe tabloul Simonettei. Zâmbind, spuse:

— Tu pictezi carnea şi arăţi spiritul. Eu pictez spiritul şi arăt carnea.

— Eşti beat, spuse Leonardo.

— Sunt. Şi tu, prietene. Văd că ai pus-o pe Simonetta la Vinci. Indiferent de ce pictezi, întotdeauna munţii şi pârâurile din Vinci apar în tablourile tale, nu-i aşa? Dar cred că eşti încă prea influenţat de şcoala flamandă. Dar eşti mai dibaci decât concurentul tău, Van der Goes.

— Asta vezi tu în tablourile mele? Dibăcie?

— Nu, Leonardo, o văd pe Simonetta în carne şi oase. Aproape că pot să-i citesc gândurile, fiindcă ai făcut-o plină de viaţă. Nu pot nega asta.

— Mulţumesc, spuse Leonardo. Avem noi diferenţele noastre, dar…

— Poate că nu atât de multe.

— Mă refeream la pictură.

— Ah, spuse Sandro. Se uita ca vrăjit la tabloul lui Leonardo, aşa cum o făcuse când ochii lor se întâlniseră în timpul exorcismului.

— Sticluţă, e ceva ce-mi ascunzi?

Sandro zâmbi şi trase pânza la loc cu mare grijă.

— Să ai grijă când îl transporţi, fiindcă nu se va usca.

— Sandro? întrebă Leonardo, îngrijorat.

— Mâine, spuse Sandro, uitându-se în continuare la şevalet, ca şi cum ar fi putut vedea tabloul dincolo de pânza care îl acoperea.

* * *

Leonardo ajunse la Simonetta după-amiază; era punctual, ceea ce era neobişnuit pentru el. Cu toate că majoritatea artiştilor erau la fel de meticuloşi ca oricare negustor, doctor sau oameni de afaceri în ceea ce priveşte întâlnirile, Leonardo nu reuşea să-şi însuşească această calitate burgheză. Întârzierea devenise, din nefericire, unul dintre cele mai supărătoare defecte ale sale. Dar astăzi gândurile sale nu mai fură distrase de maşini de zburat sau de război; nici de ştiinţele naturii, nici măcar de pictură sau de jocul luminilor şi al umbrelor, fiind chiar foarte atent ca acoperitoarea de mătase să nu atingă pânza încă umedă a tabloului.

Gândurile sale erau numai la Simonetta şi la ce voia ea de la el. Se simţea vinovat de aventura pe care o avuseseră la petrecerea lui Il Neri; în ciuda acestui episod, se gândea la ea ca la un prieten, un prieten adevărat, puternic şi viclean cum îi promisese că va fi. Simţea un amestec confuz de vinovăţie şi atracţie – şi îngrijorare, de asemenea, fiindcă Sandro tot insista că ea absorbise fantasma otrăvitoare în ciuda exorcismului făcut de Pico della Mirandola.

Într-adevăr, ce anume mai ştia Sandro?

Şi Sandro însuşi, Doamne fereşte, părea a fi suferind de bilă neagră: *melaina cholos,* melancolie mortală.

Trecu de poarta de fier forjat şi apoi pe o alee îngustă, străjuită de balauri de marmură, satiri, naiade, războinici cu trup perfect şi zeiţa vânătorii, Diana, înainte de a ajunge în curtea interioară şi pe terasa vilei Vespucci. Bătu la uşă şi un servitor veni şi-i deschise, conducându-l apoi prin camere aerisite, deşi mobilate într-un stil grotesc, holuri cu arcade, pe o terasă din spate, unde nişte păuni se plimbau în libertate. Simonetta stătea acolo, privind visătoare către strada de jos. Sprâncenele îi erau subţiate, gura roşie, cu buza de jos vopsită ceva mai aprins. Părea aflată în contemplarea cea mai adâncă. Nu se simţea decât o briză uşoară, dar care reuşea să-i strice coafura elaborată. Purta o *gamurra* purpurie, cu mâneci de mătase, la gât cu un pandantiv legat de un lănţişor; în centrul său era o bucată de corn de unicorn: antidotul universal pentru otravă.

Era într-adevăr o apariţie eterică; şi, pentru o clipă, Leonardo crezu că are în faţă unul din tablourile lui Sandro. Simonetta era Venus-Humanitas a lui Botticelli, trezită la viaţă.

— Leonardo, ce te uiţi aşa? Mi-a apărut cumva vreun coş pe obraz?

— Nu madonna, arătaţi perfect.

— Şi eu sunt foarte fericită să văd că nu ai decât o vagă urmă pe faţă, dragul meu Leonardo, spuse Simonetta. Sandro ţi-a exagerat rănile. Dar trebuie să-mi promiţi că nu-ţi vei mai risca viaţa atât de nesăbuit.

Leonardo se înclină, mulţumindu-i pentru amabilitate.

— Trebuie să-ţi mărturisesc că Sandro a reuşit să-ţi capteze esenţa frumuseţii într-un tablou pe care mi l-a arătat.

O uşoară roşeaţă îi apăru în obraji.

— Ce tablou?

— L-a intitulat *Alegoria primăverii* şi mi-a spus că i-a fost inspirat de un pasaj dintr-una din operele lui Ficino.

— Îi cunoşti opera?

— Mărturisesc că, spre ruşinea mea, nu o cunosc, spuse Leonardo.

— N-ai niciun pic de respect pentru academia lui?

— Se pare că demersurile lor intelectuale îmi depăşesc modestele mele resurse, spuse ironic. Dar tu eşti acea *idée fixe* după care îşi modelează fiecare figură din tablourile sale. Reprezentarea făcută de el Celor Trei Graţii nu-i decât portretul tău în trei ipostaze. Niciun bărbat nu poate privi acest tablou fără să se îndrăgostească de tine.

— Înseamnă că este un tablou periculos.

Leonardo râse.

— Sandro doar mi-a vorbit de el. Dar este prea timid ca să mi-l arate, spuse ea.

— Numai fiindcă nu este gata, madonna. Ştii, de fapt el pictează şi mai greu decât mine; dar eu sunt cel care are o reputaţie proastă.

Fu rândul Simonettei să râdă, dar Leonardo simţea că era doar amabilă. După o pauză, ea spuse:

— Ţi-e frică să vii mai aproape? Şi ce ascunzi acolo? Să fie tabloul pe care îl aştept?

Leonardo se înclină şi spuse:

— În comparaţie cu realizarea diafană a lui Sandro, darul meu este cam sumbru.

Din nou, ea râse şi-şi deschise braţele.

— Adu-mi-l; eu îl voi judeca.

Leonardo rezemă tabloul de perete în faţa Simonettei şi-i ridică acoperitoarea.

Ea se aplecă spre el şi spuse:

— Leonardo, este superb. Ai schimbat totul de când l-am văzut ultima oară. Este oare posibil să arăt atât de fragilă şi virginală? Mă simt parcă m-aş uita la femeia care aş vrea să fiu. Este ca oglinda cu două feţe a lui Synesius care reflectă atât lumea de sus, cât şi pe a noastră. Şi aici, spuse ea arătând către reprezentarea aproape geometrică a copacilor şi dealurilor din tablou, parcă este peisajul Raiului. Şi are o lumină care nu poate fi decât lumina Raiului.

Zâmbi, şi Leonardo fu izbit de zâmbetul acesta melancolic şi enigmatic. Îl memora, chiar dacă simţea că astfel practic o violează, fiindcă într-o bună zi va trebui să picteze acest zâmbet în locul Simonettei.

— Nu este decât ţinutul copilăriei mele, madonna.

Se întoarse spre el şi-i spuse:

— Mulţumesc, dragă Leonardo.

— Încă nu este uscat.

— Voi fi atentă. Mi-e teamă că numai acum mi se permite să mă văd astfel, în cer; dar oglinda ta nu va deveni neagră, cum s-a întâmplat în poezie.

— Ce vrei să spui? întrebă Leonardo nedumerit.

Dar Simonetta ignoră întrebarea şi sună un clopoţel, chemându-l pe pajul ei, un băieţel de numai doisprezece ani.

— Du acest tablou în casă şi fii cu mare grijă, spuse ea, acoperind tabloul. Mi-e teamă ca praful din aer să nu-l strice, îi spuse ea lui Leonardo.

După ce băiatul plecă, Leonardo o întrebă din nou; dar ea clătină din cap şi spuse:

— Vino lângă mine şi ia-mă în braţe.

Leonardo privi peste balustradă.

— Stai liniştit, nu putem fi văzuţi, spuse Simonetta.

Îl ţinea pe Leonardo strâns, apăsându-i capul către pieptul ei; şi el îi simţea pielea moale, uşor uscată şi catifeaua bogată a rochiei; îi mirosea parfumul pielii, amestecat cu violete. Respiraţia îi era aspră şi sacadată, zgomotul fiind amplificat, ca într-o scoică, de parcă se propaga prin carnea ei direct în urechea sa. Apoi, ea îi ridică faţa spre a ei; şi Leonardo simţea din nou pasiunea cum îi creşte; dar dintr-o dată ea fu apucată de un acces violent de tuse. Se trase înapoi; dar Leonardo o prinse şi o ţinea strâns. Tuşea şi tremura în spasme apoi se îneca, încercând să-şi recapete respiraţia. Tremura şi obosise, cu fiecare acces, zbătându-se ca o trestie în vânt; şi Leonardo simţi că ceva delicat se rupse în ea; cămaşa sa era udă de salivă.

Apoi îşi dădu seama că este amestecată cu sânge.

Când tusea cedă, ea reuşi să se tragă de lângă el. Ochii îi erau strâns închişi, de parcă prin concentrare ar fi putut să se transforme într-o fantasmă a sănătăţii; şi asta şi făcea, se gândi

Leonardo. Îşi şterse faţa, care era albă, ca o moartă, şi buzele cu o batistă roşie, pentru a ascunde urmele de sânge.

Îl privea pe Leonardo. Ochii îi străluceau, ca şi cum ar fi fost pe punctul de a izbucni în lacrimi; şi Leonardo ştiu că Sandro avea dreptate. Cu toate că ochii ei erau senini, albaştri ca oceanul, erau bântuiţi. Îşi imagină că privea nişte văluri transparente, căci ea era pierdută pentru el, pentru lume.

O clipă mai târziu, redevenise ea, deşi stânjenită. Îi ţinea mâinile strâns; palmele îi erau uscate, ale lui fiind transpirate.

— Nu mă întreba, Leonardo, fiindcă ştii.

— Madonna, eu…

— Şi ţi-am stricat *gonellino,* dar este închis la culoare, ca batista mea, aşa că sângele nu se va vedea.

— Nu asta contează, spuse Leonardo. Vrei să-ţi aduc ceva de băut?

— Sandro ţi-a spus totul, nu-i aşa? spuse Simonetta. Dar tot ea dădu răspunsul.

— Nu, poate nu ţi-a spus totul, dragă Leonardo.

— Nu vreau să joc un astfel de joc, spuse Leonardo.

— Dar face parte din natura împreunării, nu? spuse ea, zâmbind. Culoarea îi revenise pe faţa care era totuşi palidă. Ochii totuşi păreau că ard cu o flacără albastră, o fantasmă ce se revarsă: un *miracolo gentil.*

— Deci ce ţi-a spus Sandro?

— Nimic, madonna, doar că este îngrijorat pentru tine.

— Mă voi stinge curând, şi râse.

Leonardo îngheţă.

— Într-un anume fel, dragul meu prieten, deja am plecat.

— Poate că ai nevoie de o schimbare de decor.

Leonardo se simţea neliniştit, în afara elementului său.

— Ar trebui să stai la ţară, nu să respiri miasmele otrăvitoare ale oraşului.

— Şi nu ţi-a spus Sandro că nu am dat drumul perfectei sale viziuni? Mi-am oprit-o pentru mine.

— Nu înţeleg, spuse Leonardo.

— Ba înţelegi, spuse Simonetta, odihnindu-şi capul pe umărul lui. Ce contează dacă mă va sufoca dragostea, dacă oricum voi muri curând? Sufletul este etern, nu? Curând voi fi in *morte di bacio.* Acolo, în cer, Leonardo, mă voi ruga pentru tine. Şi pentru

Sandro. Dar, Leonardo, nu te temi că voi fura şi de la tine ceva, aşa cum am furat de la Sandro?

— Simonetta…

— Nu poţi zâmbi, prietene? întrebă ea, privindu-l. Sufletul tău şi ideile tale sunt în siguranţă.

— Nu mi se pare amuzant, spuse Leonardo, trăgându-se departe de ea.

— Sărmanul Leonardo, spuse ea. Te-am supărat. Mi-e frică de moarte. Mi-e frică de singurătate.

— Nu vei muri, decât atunci când îţi va veni vremea, de bătrâneţe. Şi nu eşti singură.

— Greşeşti, şi într-o privinţă, şi în cealaltă.

— De unde poţi să ştii? zâmbi trist.

— Poate că am avut o viziune.

— Şi Il Magnifico?

— Nu ştie nimic, nici măcar că tuşesc. De aceea n-am putut să-l mai văd în ultima vreme şi mi-e teamă că el şi Giuliano sunt supăraţi.

— Ar trebui să-i laşi să aibă grijă de tine.

— Nu. Trebuie să mă ţină minte frumoasă şi nu aşa cum arăt acum. Îi iubesc şi i-am iubit pe amândoi, ca şi pe Sandro. M-am culcat cu el, spuse ea după o pauză.

Leonardo era şocat.

— Atunci ştie totul.

— Despre noi şi despre sănătatea mea, desigur. Dar i-am promis să nu mă tângui despre boală şi moartea mea.

Râse.

— I-am spus că am spioni peste tot, că nu trebuie să se încreadă în nimeni, nici măcar în tine, dragă Leonardo; şi, dacă aud că începe să se roage lui Saturn, îi închid uşa.

— Şi nu te temi că asta o să-l îmbolnăvească din nou?

— Nu voi permite să i se întâmple niciun rău. Mă iubeşte aşa cum nu mă mai iubeşte altcineva; măcar atât pot să-i fac, să-i acord puţinul timp care mi-a mai rămas. Nu contează, va suferi. Şi tu, dragă Leonardo, vei rămâne cu el, să ai grijă de el. Te rog.

— Bineînţeles.

— Sper că nu o să ţi se pară pervers dacă vreau să-mi pun viaţa în ordine, să-mi plătesc datoriile şi poate să fac penitenţă, înainte de a muri. E la fel de natural ca împreunarea.

— De aceea m-ai chemat? întrebă Leonardo.

— Poate, spuse Simonetta. Dar pari nervos, Leonardo. Eşti supărat pe mine?

— Nu, sigur că nu. Doar…

— Eşti şocat?

— Nu ştiu, spuse el stânjenit. Mă simt atât de neajutorat, de… impotent.

— De obicei nu am un astfel de efect asupra bărbaţilor.

Zâmbi jucăuş şi Leonardo zâmbi şi el. Tensiunea se sparse şi rămaseră amândoi pentru o vreme tăcuţi, privind la strada de dedesubt. Leonardo se minuna de bogatul ei păr blond. Era atât de aproape de el; într-adevăr, se putea îndrăgosti de ea, aşa cum făceau majoritatea bărbaţilor care aveau privilegiul de a o cunoaşte. Dar nu se putea abţine să nu se gândească la Ginevra, chiar şi acum; cât de mult o dorea pe Simonetta, tot tânjea după Ginevra.

— Leonardo, spuse ea, aproape în şoaptă, trebuie să-mi povesteşti despre zborul tău în cer, fiindcă nu ştiu decât ce mi-au povestit alţii.

Dar reveria le fu disturbată de un ciocănit ce părea a veni de la foarte mare distanţă.

— Trebuie să fie ceva important, altfel Luca nu ne-ar fi deranjat, spuse Simonetta.

Făcu semn băiatului să intre, acelaşi băiat care dusese tabloul lui Leonardo înăuntru.

— Vreţi să vă spun în şoaptă, madonna? întrebă el, privind la Leonardo, apoi plecându-şi privirea. Ţinea în mână un pacheţel învelit în brocart şi părea foarte agitat.

— Bineînţeles că nu, spuse Simonetta. Aşa te-am învăţat eu? Ce ai acolo?

El îi dădu pachetul şi-i spuse:

— Mi-ai spus să vin imediat dacă soseşte Il Magnifico…

— A venit el *aici?*

Leonardo se simţi cuprins de teamă, fiindcă, dacă Primului Cetăţean i se oprise accesul în această cameră, el ce scuză ar fi găsit că se afla aici?

— Nu, madonna, un valet a adus acest pachet. Am greşit că vi l-am adus?

— Nu, Luca, ai făcut foarte bine. Au sosit ceilalţi oaspeţi?

— Da, madonna.

Simonetta dădu din cap şi spuse:

— Acum, lasă-ne.

Apoi începu să citească biletul care însoţea pacheţelul.

— Madonna, este totul în regulă? întrebă Leonardo. Nu voia să întrebe despre oaspeţii Simonettei. Şi-l imagina pe Sandro, aşteptând nervos în dormitorul ei.

— Da, sigur că da, şi Simonetta deschise pacheţelul care conţinea trei inele de aur cu diamante: însemnul heraldic al lui Lorenzo, care simboliza puterea şi eternitatea.

— Sunt frumoase, spuse Leonardo.

— Da, şopti ea, şi sunt chiar de pe degetul lui Lorenzo. Soţia lui va observa cu siguranţă absenţa lor.

— Madonna, mi-e teamă că l-ai pus pe Sandro în primejdie.

— Şi pe tine, spuse Simonetta.

— La asta nu m-am gândit.

— Ştiu, şi ai dreptate, Leonardo. Lorenzo are ochi şi urechi peste tot, şi mi-e teamă că multe sunt lipite de casa aceasta. Zâmbi. Dar nu-l pot împiedica; n-ar avea rost, fiindcă îmi scrie că mâine seară plănuieşte să-mi atace fortăreaţa. Îmi este dor de el, ca să fiu sinceră. Îl iubesc mai presus decât pe oricine. Şi-i voi spune, numai să nu mor înainte de a-i explica.

— Vei trăi, insistă Leonardo.

— Ar fi un miracol. Dar Simonetta se uită lung la Leonardo şi-i spuse:

— Nu că nu aş crede în ele, fiindcă tocmai am realizat unul pentru tine.

— Ce vrei să spui? întrebă el, dar Simonetta îi apăsă buzele cu degetul.

— Un miracol trebuie savurat, nu devorat ca o bucată de carne de un înfometat.

Îşi apropie faţa de el şi-l întrebă:

— Ce-ţi doreşti cel mai mult pe lume?

Leonardo roşi.

— Pe Ginevra, nu-i aşa?

— Da, spuse Leonardo.

— Este aici, Leonardo.

10
Vălurile sufletului

Cei născuţi sub aceeaşi stea sunt predispuşi ca imaginea celui mai frumos dintre ei, intrată prin ochii celuilalt în sufletul lui, să se conformeze unei anumite imagini preexistente, imprimată chiar la începutul procreării în vălul celest al sufletului, ca şi în suflet însuşi.

— Marsilio Ficino

Nu ştii că planurile tale au fost dezvăluite?

— Cicero

Trebuie să mă laşi s-o văd imediat.

— Mai întâi trebuie să te calmezi, spuse Simonetta. Şi să te gândeşti ce ai de făcut.

— Sub ce pretext ai adus-o aici? E cu însoţitorii ei?

Simonetta zâmbi şi-i spuse:

— Bineînţeles. Sunt aici cu ea, dar voi avea eu grijă de ei, fiindcă Gaddiano, spre deosebire de alţi pictori de la curte, doreşte să lucreze singur cu modelul său.

— Gaddiano? exclamă Leonardo, fiindcă ştia că Simonetta este Gaddiano.

Ea zâmbi şi spuse:

— Într-adevăr. Lorenzo însuşi l-a angajat pe Gaddiano să-i facă portretul Ginevrei, ca dar de nuntă. Şi eu mi-am oferit casa la dispoziţia artistului.

— Lorenzo ştie?

— Că eu sunt Gaddiano? întrebă Simonetta. Nu. Dar vrea să te ajute. I-a plăcut în mod special ideea de a-l păcăli pe Nicolini, pe care nu-l iubeşte deloc; moşu’ este de partea familiei Pazzi.

— Şi Ginevra ştie despre tine? întrebă Leonardo.

— Nimeni nu ştie, în afară de tine, Leonardo.

— Şi ce trebuie să fac? întrebă Leonardo. Era agitat şi se simţea de parcă tocmai alergase şi nu reuşea să-şi recapete răsuflarea.

Simonetta îi zâmbi cu indulgenţă.

— Nu cred că mai trebuie să te învăţ eu despre lucruri atât de intime.

Se ridică.

— Dar voi intra şi-i voi conduce pe oamenii lui Nicolini afară din casă – sunt sigur că le va face o mai mare plăcere să-şi petreacă după-amiaza la hanul Bucătarul Vesel. Şi când se vor întoarce, îl vor găsi pe Gaddiano însuşi pictând portretul frumoasei Ginevra; iar sărmana Simonetta se va afla în dormitorul ei, odihnindu-se. Între timp, o vei avea la dispoziţie.

— Îţi voi rămâne îndatorat pe veci, spuse Leonardo, ridicându-se şi el.

— Atunci poate că voi trăi suficient de mult pentru a-ţi putea cere un favor delicat.

Simonetta veni lângă el, îl mângâie tandru pe obraz, îl sărută şi-i spuse:

— I-am spus frumoasei Ginevra că tu şi Gaddiano sunteţi prieteni apropiaţi şi că el a fost de acord să colaboraţi la acest tablou. Aşa că nu vă petreceţi tot timpul giugiulindu-vă. Trebuie să înaintezi şi cu tabloul, altfel vom trezi suspiciunea oamenilor lui Nicolini.

— Ginevra ţi-a cerul să faci asta?

— Ştie doar că suntem prieteni, atâta tot. Aşa că nu ai de ce să te temi de gelozia ei. Dar nu fi îngrijorat, Leonardo. Te asigur că va fi prea preocupată ca să te interogheze în detaliu. Luca va veni să te ia în câteva minute.

După acestea, Simonetta plecă.

* * *

Luca închise uşa în urma lui Leonardo, care, văzând-o pe Ginevra, era parcă transportat. Camera boltită, foarte înaltă, cu şemineul uriaş de *pietra serena* şi ferestre înalte, era un atelier perfect; iar soarele după-amiezei lumina încăperea, conferind o patină de aur şi alungând complet umbrele. Ginevra stătea ţeapănă, pe o *cassone* pe care fuseseră puse, pentru a se simţi cât mai confortabil, câteva perne. Se uită la Leonardo cu buzele strânse; ochii ei frumoşi, cu sprâncene subţiri care întotdeauna păreau a fi somnoroşi, erau acum larg deschişi, pătrunzători.

— Nu intri, Leonardo? întrebă ea, faţa rămânându-i impasibilă.

Leonardo se apropie de şevaletul unde era pus tabloul Ginevrei, dar nici nu se uită la el. Simţea cum tremură şi cum inima îi bate să-i spargă pieptul. Dar, pentru o clipă, se simţi calm. De parcă, asemenea lui Sandro, fusese exorcizat dintr-o

dată de toate emoţiile; ca şi cum dragostea lui pentru Ginevra se transformase în cenuşă. Era purificat. Dar atunci de ce tremura? De ce-i bătea inima atât de tare?

— Arăţi minunat, spuse el cu o voce uscată.

— Şi tu, zise ea, fără a se mişca de la locul ei; ca şi cum ar fi fost lipită de *cassone* şi ar fi vrut să păstreze poza pentru tablou.

— Eram îngrijorată că… dar se opri şi-şi plecă privirea. Arăta magnific în rochia simplă cu mâneci roşii, pe care o purta peste o cămaşă de mătase. O eşarfă neagră îi acoperea umerii puternic pistruiaţi, iar o plasă, tot neagră, îi acoperea partea din spate a capului. Păru-i roşcat era zburlit, stricând simetria feţei sale delicate ovale.

— Îţi place tabloul pe care l-a început prietenul tău Gaddiano?

Abia atunci se uită Leonardo la opera Simonettei. Prinsese farmecul Ginevrei în mod admirabil; pictura era o explozie de lumină. Era bogată, cu detalii precise, în stilul picturilor lui Leonardo şi la fel de adâncă şi calmă ca o după-amiază de vară.

— Este, într-adevăr un portret bun, spuse Leonardo, impresionat.

Apoi, după o pauză, Leonardo spuse – şi în timp ce vorbea faţa sa devenea din ce în ce mai roşie:

— Ginevra, de ce ai venit?

— Am avut impresia că tu ai dorit asta.

Leonardo rămase la distanţă.

— Am dorit să fiu cu tine chiar de când…

— Şi eu, spuse Ginevra, faţa ei devenind şi ea roşie. Îşi privea mâinile, care tremurau; şi le împreună strâns. Cu excepţia mâinilor, era liniştită şi poza; de parcă Leonardo ar fi vorbit cu imaginea ei, nu cu ea însăşi, care era tânără şi pasionată.

— N-am putut să te văd până acum, continuă ea, fiindcă am fost practic o prizonieră.

Se uita fix la mâinile ei, pe care şi le desfăcu, de parcă ar fi eliberat ceva ce fusese prins acolo.

— Leonardo, te iubesc. De ce altceva crezi că aş fi venit?

Uimit, Leonardo nu putu decât să dea din cap. Dar, ca un butuc uscat luă foc imediat, aprins de o emoţie care nu putea fi deosebită de furie. Dar se simţea înţepenit, dorind-o cu mare pasiune. I se deschisese, iar corpul răspunse la cuvintele ei, ca la nişte mângâieri. Cu toate acestea, nu i se putea dărui; o parte

din el, neîncrezătoare şi mereu la pândă, preluase controlul asupra emoţiilor sale.

— Dacă este aşa, de ce mi-ai vorbit aşa cum mi-ai vorbit în noaptea aceea, când porumbelul a dat foc Duomoului?

Păru surprinsă:

— Fiindcă ştiam că *messer* Nicolini are spioni peste tot. Nu a apărut el imediat, ca o fantomă, chiar după ce am terminat de vorbit? Ai uitat, Leonardo? Şi tu nu crezi că el voia să ştie tot ce îţi spuneam?

— Ai fi putut să mă avertizezi. Dar ai preferat să mă torturezi.

— Nu-mi puteam pune în pericol familia.

Vocea ei era calmă, dar defensivă; şi Leonardo realiză că şi ea suferise din cauza lui, aşa cum suferise el din cauza ei.

— Şi apoi a fost pur şi simplu imposibil să vorbesc cu tine, continuă ea. Dacă nu ar fi fost madonna Simonetta, nu ştiu ce m-aş fi făcut.

— Şi eu te iubesc, spuse Leonardo.

— Trebuie să mă prezint cu inelul lui Luigi di Bernardo, spuse ea, ceea ce însemna că în curând „contractul” ei cu Nicolini urma să fie consumat în pat. Se uita la el direct şi – abia acum – părea că aşteaptă un semn.

— Şi ce ai de gând să faci? întrebă el.

Şi el tremura. Ar fi vrut s-o îmbrăţişeze, dar parcă prinsese rădăcini; iar cuvintele acestei conversaţii golite de conţinut răsunau grav în această sală uriaşă, goală.

— Nu mă pot mărita cu el, spuse ea, dacă tu mă mai vrei. Credeam că pot, pentru onoarea familiei mele.

Leonardo dădu din cap.

— I-am vorbit tatei despre posibilitatea de a nu-mi putea ţine cuvântul faţă de *messer* Nicolini.

— Şi ce a spus?

— A plâns, Leonardo. Vorbea lent, de parcă recita. Ochii îi erau luminoşi, înlăcrimaţi, dar lacrimile parcă nu voiau să curgă pe obraji. Dar…

— Da?

— A înţeles că nu va fi umilit în public. A primit deja… zestrea şi aceasta nu poate fi cerută înapoi. Acum nu mai avem nicio datorie şi familia nu mai este în primejdie; mă rog, vom putea plăti această zestre de-abia în doi sau trei ani. Dar l-am

dezamăgit pe tatăl meu. L-am înşelat şi l-am transformat şi pe el într-un mincinos şi şarlatan.

Lacrimile începură să-i curgă.

— Dar nu pot continua. Sunt prea egoistă. Nu pot fi cu el.

Se zgudui într-un tremur nervos.

— M-ar sufoca, aş muri, aş…

— Deci voiai să continui cu asta, spuse Leonardo.

— Nu ştiu, Leonardo. O vreme nu am vrut, apoi am vrut. Credeam că o fac pentru tata. De ce mă torturezi? întrebă ea nervoasă.

— Fiindcă mi-e frică, mărturisi el.

— De ce?

— Că o să te pierd din nou şi o să ajung ca Sandro. Zâmbi, un zâmbet de îngrijorare.

— Cred că, poate, eu am ajuns deja. Credeam că o să mor de melancolia iubirii, şi măcar de-aş fi avut reflexia sufletului tău în mine pentru totdeauna.

— Vorbeşti prostii, spuse Leonardo.

— Dar noi suntem fiecare imaginea celuilalt, Leonardo, insistă Ginevra. Când visez că facem dragoste, văd faţa îngerului Rafael deasupra noastră. Îmi şopteşte că ne va vindeca şi că, la naştere, am fost făcuţi unul după imaginea celuilalt şi amândoi după imaginea lui.

— Dar el este patronul orbilor, dragostea mea, spuse Leonardo cu un zâmbet ironic.

— Am jurat să aprind o lumânare la icoana sa în fiecare zi dacă…

— Dacă? întrebă Leonardo, aflându-se acum chiar în faţa ei, în timp ce ea îl privea cu nervozitate.

— Dacă vom fi împreună, şopti ea; el îngenuche în faţa ei, ca şi când ar fi pregătit propriul *ex voto* în altar. Se aplecă asupra lui, lăsându-şi toată greutatea pe el şi se sărutară. Dar buzele lor de-abia s-au atins; de parcă s-ar fi abţinut chiar şi de la acest cel mai mic dintre toate extazurile iubirii. Continuau să se privească în ochi, ca şi cum şi-ar fi căutat reflexiile sufletului; numai respiraţiile şi foşnetul mătăsurilor întrerupeau liniştea. Apoi, ca printr-o decizie comună, începură să-şi smulgă hainele unul altuia. Prea nerăbdători să-şi aranjeze un pat, se rostogoleau pe podeaua rece şi tare. Aveau grijă să nu-şi lase semne unul altuia, sărutându-se şi muşcându-se.

— *Cosa bellisima,* spuse Ginevra şi-i dădu pantalonii jos şi îi luă penisul în gură, dându-i astfel plăcerea supremă. Nu mai făcuse niciodată asta; şi căldura gurii ei îl micşoră până când deveni doar acea parte dintre picioare, arzând ca un cărbune aprins; dar se lupta cu plăcerea, urmărind-o cum îl linge. Îl adora cu o dragoste distanţată de plăcerea carnală, în acea formă perfectă, imaginată de Platon ori poate de Rafael, cel mai sfânt dintre îngeri.

Şi Leonardo făcu la fel, sărutându-i, lingându-i cele mai intime secreţii, apoi o încălecă, cu penisul erect ca o ancoră ce aşteaptă să atingă fundul mării; Leonardo intră în ea adânc, cât de adânc putea. Ajunseră repede la extaz, fiindcă emoţiile lor erau prea mari, mai ales ale lui Leonardo; nu-şi putu opri ejacularea. Dar continua să apese, fiindcă, deşi penisul îi era doar o bucată de carne inertă, dorea să-i dea aceeaşi plăcere supremă pe care i-o oferise. O munci ca pe o bucată de marmură pentru a face o statuie; în final extazul, şoptind iar şi iar că îl iubeşte, arcuindu-şi spinarea pe podeaua care era acum plină de transpiraţia lor. Părea să nu mai fie conştientă de sine, topită în cea mai pură iubire şi plăcere.

Leonardo stătea întins, undeva între starea de visare şi veghe; o ţinea pe Ginevra în braţe. Şi ea era trează şi îl privea.

— Leonardo! Leonardo!

— Da, spuse el, dar cuvântul răsună surd, fiindcă gura îi era ocupată cu sânul ei. Se dădu înapoi şi se sprijini în cot, astfel încât s-o poată vedea.

— Ai făcut vreodată dragoste cu madonna Simonetta? întrebă ea. Părea dintr-o dată serioasă şi copilăroasă în acelaşi timp.

— Nu, spuse Leonardo, redevenind precaut. Se forţă să râdă. Sigur că nu, ce-ţi veni?

Ginevra dădu din umeri, ca şi cum deja ar fi uitat că-i pusese întrebarea şi-l trase spre ea; dar Leonardo rămase atent.

— Câte femei au îngenuncheat în faţa ta, cum am făcut eu? întrebă ea, referindu-se la felaţia făcută.

— Ginevra! Ce-i cu întrebările astea?

— Ah, atât de multe încât nu poţi să răspunzi? întrebă ea veselă.

— Într-adevăr, nenumărate, spuse el, relaxându-se, începând din nou s-o mângâie, pe faţă, pe gât, apoi pe sâni, în timp ce ea îi răspundea cu aceeaşi pasiune. Era gata, ca şi ea. O

recâştigase, graţie miracolului Simonettei; dar, în timp ce făcea dragoste cu Ginevra, o fantasmă îi umbrea gândurile: Simonetta. Nu se putea abţine să nu-şi imagineze că era ea, şi nu mult-dorita Ginevra sub el, părul ei blond gâdilându-l, pielea palidă şi transpirată a Simonettei…

Leonardo clipi de câteva ori din ochi, pentru a alunga prezenţa fantomatică a Simonettei; dar, când atinse orgasmul, vinovăţia i se topi în plăcere.

Astfel de perversă este mintea chiar şi a celui mai înfocat amant.

11
Capul leului

Mai mulţi sunt ucişi de un cuvânt decât de sabie.

— Leonardo da Vinci

Pe cine vei mai iubi acum? Şi sub ce nume tu vei fi acum chemat?
Pe cine vei mai săruta? Ale cui buze le vei mai muşca?
Catullus, trebuie să fii calm şi calculat.

— Gaius Valerius Catullus

Şi lăsându-şi orice precauţie deoparte [unicornul] se va aşeza cu capul în poala Fecioarei şi va adormi, iar atunci urmăritorii săi îl vor prinde.

— Leonardo da Vinci

Ziele care urmară fură plăcute şi languroase precum cele de vară, cu toate că nu atât de călduroase şi umede. Pentru o vreme, Leonardo a fost mai fericit decât fusese vreodată până atunci. Cu toate că în continuare meşterea la invenţiile sale, munca nu mai era pasiunea sa fundamentală. Dar la fel cum visa la Ginevra, ideile i se înmagazinau în minte şi îşi făceau loc în lume prin mâinile sale; maşinile de distrugere aveau aceleaşi valenţe ca şi tablourile Fecioarei, de parcă puterea sa de creaţie – şi iubire – era oarbă asemenea destinului.

Trăia de la o zi la alta, aşteptând ca Lorenzo să-l cheme să lucreze în grădinile sale, să-i repare statuia satyrului Marsyas. Între timp, lucra pentru Andreea; lucra imediat angajamentele (cum ar fi decorarea unui ceas pentru călugării de la San Donato); se plimba prin împrejurimile Florenţei cu Niccolò, făcând schiţe şi mâzgălind note în folio-ul său; îi vizita pe Sandro şi chiar şi pe Pico della Mirandola, cu care devenise foarte apropiat.

Era sezonul carnavalului, iar florentinii participau cu mare bucurie la aceste serbări ale primăverii: glume, sărbători, jocuri de fotbal şi parade nesfârşite care umpleau *viales* cu care alegorice enorme şi armate de *armeggiatoti* îmbrăcaţi în costume deosebite.

Primul Cetăţean nu făcea excepţie. Cu toate că Lorenzo cam ignora scrisorile lui Leonardo despre maşina de zburat, arme de

război şi tehnică militară, nu uita să-l invite să facă parte din echipa sa de fotbal, fiindcă acesta îşi câştigase reputaţia de bun jucător. Era o onoare deosebită, fiindcă jucătorii erau din cele mai nobile familii florentine, iar jocurile aveau aceeaşi mare pompă ca oricare dintre celelalte festivităţi.

Împreună cu toboşarii, arbitrii, trompeţii, purtătorii de steag şi un aruncător, erau douăzeci şi şapte de persoane în fiecare echipă. Lui Leonardo îi plăcea să poarte culorile familiei Medici, roşu şi auriu, pantofi uşori, costum de mătase şi catifea, pantaloni lungi, strâmţi, tunică şi şapcă. Va trebui să mai aştepte până când îl va convinge pe Lorenzo de meritele sale ca inginer militar. Între timp, făcea parte din anturajul Primului Cetăţean; era un *sconciatori,* un răsfăţat; iar el şi fratele lui Lorenzo, Giuliano, aveau sarcina de a-i ataca pe adversarii care aveau mingea.

Era într-adevăr un joc dificil şi dur: deseori erau rupte mâini şi braţe şi nu lipseau nici capetele sparte. Nu era neobişnuit ca un jucător să moară pe teren ca pe câmpul de bătălie, acest lucru petrecându-se mai ales când echipa lui Lorenzo juca cu cea a familiei Pazzi. Un accident nefericit se petrecu într-o zi, când un tânăr *corridori,* fundaş lateral, din importanta familie Nerli muri rupându-şi şira spinării. Purta culorile familiei Pazzi. Accidentarea fusese provocată, fără voie desigur, de Giuliano însuşi; Pazzi făcură mare caz de acest incident, adăugând încă un motiv de ură împotriva Medicilor. Dar Lorenzo plăti despăgubiri familiei Nerli şi prin puternica lui influenţă incidentul se stinse.

Cu toate că Leonardo devora fiecare clipă ca pe o masă bogată întinsă în faţa unui înfometat, el trăia numai pentru Ginevra, pentru acele momente în care pajul Simonettei venea să-l ia de la *bottega* lui Verrocchio conducându-l la vila Cattaneo-Vespucci. Acolo petrecea o oră cu Simonetta, ca un frate cu sora sa, înainte ca ea să se transforme în Gaddiano… în bărbat; şi Leonardo începu să o considere sub acest deghizaj, tratând-o ca pe Sandro, Andreea, Zoroastro ori chiar Nicco.

Şi ea i-o dădea pe Ginevra, ca şi cum ar fi avut puterea de a dărui viaţă şi iubire.

În acele ore Leonardo picta şi se iubea cu Ginevra; făcuse propriul portret al Ginevrei; şi se putea spune că vorbea mai degrabă de Leonardo, chiar dacă o reprezenta pe Ginevra,

fiindcă transformase pictura Simonettei în chiar substanţa visurilor sale, dar fiecare detaliu era în serviciul întregului. Simonetta pictase corect şi luminos; dar Leonardo transformase pictura ei într-un poem al luminii, o viziune, o odă căreia i s-a dat cu tot trupul şi sufletul. Dincolo de faţa Ginevrei, care părea acum a radia propria strălucire, asemenea Fecioarei, Leonardo pictase ienuperi, care conţineau, ca într-o ramă, spiritul. Alesese ienupărul ca un joc de cuvinte, fiindcă în franceză acesta se numea *genièvre;* iar în mâinile ei lungi şi moi pusese fluierul *brachino* al Sf. Vivian: se spunea că acest fluier putea topi chiar şi cele mai reci şi mai rele inimi. Dar, cu excepţia Ginevrei, restul tabloului părea pierdut într-o ceaţă rozalie; iar în această ceaţă, pe vârful unui deal din depărtare, Leonardo îşi pictase catedrala amintirilor.

Fiindcă, într-adevăr, visa la ea.

Dar înţelesul visului îi scăpa.

— Când va vorbi tatăl tău cu Nicolini? o întrebă Leonardo pe Ginevra, care stătea dreaptă pe *cassone.* Dacă mai aşteaptă, tabloul va fi gata!

Picta în detalii minuţioase ienupărul care forma un halo întunecat. Ginevra îşi mângâie părul; deşi făcuseră dragoste în urmă cu o oră, faţa ei încă mai purta semnele pasiunii.

— Nu-mi spune astfel de lucruri, spuse ea.

— L-ai implorat?

— Vrei să mă pui într-o astfel de poziţie? Şi-aşa este foarte greu pentru el. Nu poţi avea puţină răbdare, Leonardo? Avem toată viaţa în faţă.

— Dar nu mai vreau să ne întâlnim ca nişte hoţi.

— Dar asta suntem, spuse Ginevra, ca pentru sine.

— Iartă-mă. Sunt sigur că tatăl tău face tot ce-i stă în putinţă.

— Vrea să fim fericiţi. Ştii ce simte pentru tine, dar toată această afacere este dincolo de puterile sale. Nu ştie să mintă sau să înşele. Este un om simplu. Un bun om de afaceri, nu, un strălucit om de afaceri. Numai ghinionul l-a ruinat, dar îţi promit că nu va mai fi în pragul sărăciei vreodată.

Îşi ridicase vocea treptat, în timp ce vorbea, ca şi cum Leonardo ar fi fost un adversar; apoi îşi reveni. Îşi întoarse faţa de la el şi începu să plângă; el părăsi tabloul şi îngenunche lângă ea.

— Voi aştepta, îi şopti mângâind-o. Nu te voi mai întreba niciodată.

— Iartă-mă, spuse ea, ştergându-şi ochii şi nasul cu mâneca. Dar când mângâierile lui Leonardo deveniră prea agresive îl îndepărtă cu blândeţe.

— Nu, Leonardo, nu mai avem timp. *Messer* Gaddiano va veni în curând să te înlocuiască.

Leonardo dădu din cap; dar era îngrijorat, fiindcă Simonetta nu putuse să-l primească înainte de a se întâlni cu Ginevra. Să se fi întâmplat ceva? Îndepărtând aceste gânduri, întrebă:

— Mi s-a părut sau ai zis că Gaddiano mă va *înlocui?* O strânse în braţe foarte puternic.

Ea chicoti.

— Cred că ţi-a ajuns pentru astăzi. Fii cuminte!

— Nu vrei să-mi măsori băţul din pantaloni?

— Nu îndrăznesc, mi-e teamă că-l voi rupe.

În joacă, îl dădu la o parte.

— Te rog, Leonardo.

— Dar întotdeauna îmi ceri dovezi.

— Dovezi? Ce fel de dovezi?

— Ale fidelităţii mele, spuse Leonardo. Mi-ar fi atât de poftă de tine dacă aş avea vreo ibovnică în pat?

— Judecând după zvonurile pe care le-am auzit, n-ar fi de mirare.

— Chiar crezi în ele? spuse el, făcând o mină rănită.

— Nu, spuse Ginevra, apoi se ridică şi-l luă de mână şi-l duse la tablou.

— Arată-mi ce-ai lucrat astăzi.

— Am făcut dragoste cu o fecioară frumoasă.

— Da, într-adevăr, spuse ea, privind cu atenţie la tablou. Ce e asta? întrebă ea, arătând spre conturul nedefinit al catedralei amintirilor pe care Leonardo o pictase.

— O catedrală.

— Deci acum am devenit altarul tău? întrebă Ginevra privindu-l şi zâmbind.

— Tu eşti toate astea.

Dar, privind la tablou, la munca de astăzi, Leonardo simţi un fior rece pe spinare. O vagă amintire a unui vis. Ea bătu din palme:

— Atunci ne vom căsători acolo, spuse ea. În catedrala noastră.

Leonardo se forţă să zâmbească; fiindcă chiar acum, când stătea lângă Ginevra, mirosindu-i parfumul care abia îi acoperea mirosul puternic al transpiraţiei de după ce făcuseră dragoste, visul îi reveni în minte cu claritatea teribilă a unei halucinaţii.

Era în interiorul catedralei amintirilor, încercând să treacă de o uşă, care era păzită de o statuie cu trei capete. Unul din ele era al tatălui său; altul al lui Toscanelli; dar al treilea cap era cel care îl înspăimânta cel mai tare, fiindcă era ai Ginevrei. Ochii ei mari îl priveau ţintă şi Leonardo îşi dădu seama că erau lipsiţi de pasiune, de dragoste.

O pierduse.

Ochii ei îl priveau acuzatori. Dar de ce?

— Acesta nu este un sanctuar pentru tine? spuse tatăl său şi statuia se mişca spre el, ca şi cum ar fi vrut să-l îmbrăţişeze, să-l lase fără suflare.

Leonardo închise ochii pentru o clipă, apoi luă o pensulă şi picta peste catedrală, făcând un fel de fum urât de ambră în colţul canavalei.

— Leonardo, ce-ai făcut? întrebă Ginevra, evident supărată.

— Îmi pare rău, Ginevra, mi-am amintit un vis urât.

— Da, dar de ce… vru ea să întrebe, dar renunţă. Era vorba despre mine?

Leonardo nu răspunse.

— Leonardo?

— Am visat că nu mă mai iubeai, că mă acuzai de…

— De ce, Leonardo?

El dădu din umeri şi se depărta de tablou, dar fără a privi la Ginevra.

— Nu ştiu.

— Te iubesc şi…

Dar fu întreruptă de o bătaie în uşă. Era vremea ca Gaddiano să-şi facă apariţia. Ginevra privi cu tristeţe la Leonardo, ca pentru a-i transmite un mesaj fără cuvinte. Apoi îşi aranja părul şi se duse înapoi pe *cassone.*

— Intră.

Şi Simonetta, deghizată în Gaddiano, intră în cameră.

Acest Gaddiano făcut din machiaj semăna mult cu Leonardo: faţa bine definită, frumoasă, pe care Verrocchio o folosise ca

model pentru *David.* Bărbia era similară, buzele pline, nasul fin, aproape aristocratic. Dar Simonetta nu putea fi separată de faţa lui Gaddiano: ochii ei bântuiţi o trădau; spre deosebire de cei ai lui Leonardo, erau mai delicaţi şi mai puţin pătrunzători, fiindcă Leonardo avea o privire dreaptă, aproape furioasă.

Dar acum ochii artistului Gaddiano păreau obosiţi.

— Bine v-am găsit, porumbeilor, spuse Simonetta, cu o voce perfect bărbătească. Îi zâmbi Ginevrei, se înclină politicoasă şi se duse la tablou.

Leonardo simţi imediat că ceva nu este în regulă. Chiar şi sub machiaj, ea părea slăbită şi obosită.

— Văd că reuşim să colaborăm bine, îi spuse lui Leonardo. Dar ce este aici?

— O schimbare de dispoziţie.

Simonetta îl privi întrebătoare, apoi se aşeză pe scaunul din faţa tabloului. Luă o pensulă şi începu să picteze.

— Leonardo, prietene, nu ar trebui să pleci, înainte de a veni oamenii lui Nicolini?

— Da, desigur, spuse Leonardo. La revedere, Gaddiano, şi mulţumesc. Se înclină în faţa Ginevrei şi o sărută ca şi cum ar fi fost singuri.

— Te rog, nu te îndoi. Te iubesc…

Un clopoţel sună afară: Luca îi prevenea că oamenii lui Nicolini se întorseseră s-o ia pe Ginevra.

În clipa în care Leonardo se pregătea să plece, Simonetta tuşi; într-o clipă fu cuprinsă de spasme. Respiraţia îi era hârşâită şi sacadată, de parcă ar fi fost sufocată.

Întorcându-se, Leonardo fugi spre ea, iar Ginevra la fel. Dar când ajunse la Simonetta, ea îl împinse. Şi, ca printr-un simplu act de voinţă, se opri din tuşit. Dar respiraţia îi era greoaie.

— *Messer* Gaddiano, sunteţi prea bolnav pentru a mai sta, o voi chema pe madonna Simonetta să…

— Madonna Simonetta este ocupată. Îmi voi reveni, este o infecţie la plămâni pe care am contractat-o săptămâna trecută. Servitorii ei mă vor ajuta; dar tu, Leonardo, trebuie să pleci imediat de aici, altfel amândoi vom face cunoştinţă cu vârfurile lăncilor oamenilor lui *messer* Nicolini.

— Sunt sigur că servitorii lui nu ştiu cine…

— Sunt aceeaşi oameni care l-au însoţit pe *messer* Nicolini în noaptea când a ars porumbelul la Duomo, spuse Ginevra. Ţi-au văzut faţa.

— Şi nu eşti o persoană necunoscută în Florenţa, spuse Simonetta, încă în pielea lui Gaddiano, chiar şi aşa, având încă puterea să fie ironică.

— Vrei să ne pui în primejdie pe toţi?

Simonetta mai avu un acces de tuse, dar îl opri, ca printr-un efort de voinţă. Îşi şterse gura cu o batistă roşie, acum murdărită de sânge. Faţa i se albise de tot.

— Are dreptate, Leonardo, spuse Ginevra. Te rog, trebuie să pleci.

Aşa şi făcu; tocmai la timp, fiindcă imediat ce dădu colţul pe un coridor auzi paşii oamenilor lui Nicolini. Bine ameţiţi după o după-amiază în tavernă, ei glumeau pe seama pajului Simonettei, Luca.

Dar atunci Ginevra ţipă şi Leonardo se opri, ca şi cum un zid i-ar fi barat faţa.

— Ajutor!

Luca şi oamenii lui Nicolini îi răspunseră imediat şi alergară pe coridor în atelier; Leonardo fugi şi el cât de aproape se putea. Supărat şi furios, înjura; se părea că Simonetta tuşea din toţi plămânii, apoi se făcu dintr-o dată linişte.

— Ridică-l, spuse Luca şi unul dintre oamenii lui Nicolini se execută.

— Urmează-mă, îl vom duce pe *messer* Gaddiano în pat; şi tu… du-te la palatul Medici şi cheamă-l pe *messer* Pico della Mirandola.

— Pentru un artist? întrebă acela.

— Este prieten al Primului Cetăţean – acum, aleargă! spuse Ginevra impacientată, imperioasă. De parcă ea, şi nu Nicolini, îşi controla propriul destin.

Apoi, dintr-o dată, vocile şi paşii fură înghiţite de întunericul acestei case mari; şi Leonardo rămase singur, stând într-un hol fără ferestre, singurul sunet care îl putea auzi fiind respiraţia rapidă şi bătăile puternice ale inimii.

Simonetta, nu trebuie să mori.

Nu poţi.

Se gândea la Ginevra.

Se gândea la relaţia cu patronul său, Il Magnifico. La maşinile de război care le construise pentru el.

Simonetta, tu mi-ai bătătorit calea către inima Florenţei, către Medici… către Ginevra. Am nevoie de tine.

Trebuie să trăieşti.

Te iubesc, sora mea.

Simţea emoţiile cuprinzându-l, tânjea după albeaţa ei. Tânjea după pasiunea vindecătoare şi melancolia pe care o împărţiseră fără cuvinte.

Fusese în acelaşi timp o unealtă şi un refugiu.

Dar se folosise de ea şi nu era mai bun decât un hoţ; fiindcă chiar acum, chiar dacă numai în gândurile sale, păcătuise faţă de ea şi faţă de Ginevra.

* * *

Câteva zile mai târziu, Fraţii Nopţii, *Ufficiali di Notte,* au dat buzna în atelier, unde Leonardo lucra la o statuie pentru Verrocchio reprezentând Fecioara şi unicornul.

Surprins şi consternat, Leonardo îi înfruntă; într-o mână avea un ciocan, iar în cealaltă o daltă, ţinându-le ca pe nişte arme cu care să-i înfrunte pe călugării războinici. Aceşti soldaţi – Poliţia Moravurilor Publice, Ofiţerii Nopţii şi ai Mănăstirilor – purtau uniformele Dominicanilor fideli lui Medici; erau lupii bisericii: *Inquisitores,* asasini plătiţi, călăi sau numai mesageri. Ironia era că ei erau oamenii lui Medici. Se pare că cineva mai abil îi întorsese împotriva unuia de-al lor.

— Leonardo, suntem aici, spuse Pico della Mirandola din spatele călugărilor soldaţi, încercând să atragă atenţia prietenului său. Nu face nimic nesăbuit. Sandro şi cu mine te vom ajuta.

Apoi se întoarse către căpitan, un individ cu faţa brăzdată de cicatrici, mai înalt decât toţi ceilalţi.

— *Illustrissimo Signore Capitano,* îmi permiteţi să vorbesc câteva clipe cu prietenul meu Leonardo da Vinci?

— Am primit ordin să-l duc direct la San Marco, spuse căpitanul. În vocea lui se putea simţi o oarecare deferentă. Totuşi puteţi să-l însoţiţi pe Signore Da Vinci în căruţă, dar mă tem că celălalt prieten al dumneavoastră – şi făcu semn către Sandro…

— Nu e nevoie, vă voi urma într-una din celelalte căruţe, îl întrerupse Sandro. Dacă cinstitul căpitan este de acord.

Căpitanul acceptă cu curtoazie.

— Îmi spune şi mie cineva despre ce este vorba? întrebă Leonardo, fără a putea să-şi ascundă mânia. Se vorbea despre el de parcă ar fi fost o mobilă oarecare ce urma a fi mutată.

— Sunteţi acuzat de crimă, Signore.

— Şi ce crimă am comis? întrebă Leonardo plin de sarcasm.

— Leonardo, strigă Pico, avertizându-l.

— *Sodomie,* spuse căpitanul, coborându-şi vocea, ca într-un gest de discreţie, dar cu toate acestea suficient de tare pentru a fi auzit de toată lumea.

— *Ce?* strigă Leonardo, vocea tremurându-i de furie. Şi cine a făcut această acuzaţie?

— Signore Leonardo, vă rog să ne însoţiţi, spuse căpitanul cu o voce calmă. Ori preferaţi să faceţi cunoştinţă cu lanţurile noastre?

Câţiva dintre soldaţi îşi scoseseră săbiile şi le îndreptară ameninţători spre Leonardo.

— Vă rog să lăsaţi jos uneltele, domnule, altfel îmi voi pierde creştineasca răbdare.

Leonardo încă mai ţinea ca pe nişte arme ciocanul şi dalta, părând a nu se teme de consecinţe.

— Trebuie să ştiu cine a făcut această acuzaţie murdară.

— Asta va fi clarificat curând. Căpitanul făcu semn oamenilor săi, apoi el se trase mai înapoi.

— Vreau să ştiu acum!

— Leonardo, spuse Pico, implorându-l, lasă, te rog, uneltele. Nu ai altceva de făcut decât să te supui ordinelor. Voi veni cu tine şi voi vorbi eu cu autorităţile.

Leonardo vru să spună ceva, apoi păru a reflecta şi-i întinse lui Pico ciocanul şi dalta.

— Hai, spuse unul dintre călugării soldaţi, împingându-l cu vârful săbiei.

— Deci tu şi cu Sandro ştiaţi de această acuzaţie? îl întrebă Leonardo pe Pico.

— Am fost preveniţi, dar, din păcate, prea târziu. A fost găsită în *bocca di leone* în dimineaţa aceasta.

— Ah, spuse Leonardo, ochii împăienjenindu-i-se de lacrimi pentru o clipă.

Nu era ceva neobişnuit ca turnători anonimi să pună scrisori de acuzare într-un receptacol în formă de cap de leu aflat în faţă la Palazzo Vecchio. Aceşti *delatores* erau destul de numeroşi în aceste vremuri de conspiraţii, rivalităţi şi ură necurmată. Lorenzo, care se temea foarte tare de conspiraţii, permisese instalarea infamelor *tamburos,* cutiile pentru denunţuri, fiindcă cine ştie de unde se puteau afla informaţii importante?

— Cred că ştiu cine putea să-mi facă una ca asta, îi spuse Leonardo lui Pico şi părăsi camera, lăsându-se condus către căruţele negre ca nişte dricuri.

Steagurile de pe *carrocios* atârnau lipsite de viaţă, fiindcă în această după-amiază toridă nu adia nici cea mai mică briză. Lui Pico i se permise într-adevăr să îl însoţească pe Leonardo în căruţă, dar erau supravegheaţi de doi soldaţi, doi ţărănoi cu feţe vulgare. Erau cu ochii pe ei, cu armele puse pe genunchi, gata să intervină la cel mai mic semn.

— Îţi voi fi avocat, spuse Pico; şi, chiar dacă era foarte tânăr, Pico arăta formidabil în uniforma de taumaturg. Era un dandy, iar părul său roşcat era vopsit acum în negru; îi încadra perfect faţa-i albă, frumoasă şi ochii săi pătrunzători de un albastru-cenuşiu.

— Va trebui să treci prin dureroase umilinţe, prietene, dar mă tem că nu pot fi evitate.

— Spune-mi tot ce ştii, îi ceru Leonardo.

— Numai că acuzaţia asta urâtă a fost făcută împotriva ta şi a altora.

— De *cine?* întrebă exasperat Leonardo.

— *Tamburos* sunt instrumentele laşilor, spuse Pico, şi nu am văzut niciodată vreun nume pe vreuna din scrisori. Cu atât mai puţin acum. Dar Lorenzo nu le ignoră.

— Cine mai este implicat?

Pico clătină din cap.

— Îmi pare rău, dar asta este tot ce ştiu.

— Dar Si…

Pico îl călcă pe picior, avertizându-l.

— Lorenzo poate rezolva problema asta, spuse Leonardo.

Pico se uita la soldaţi, încercând să-i sugereze lui Leonardo că nu trebuie să fie prea deschis în faţa lor.

— Nici măcar Primul Cetăţean nu poate opri cursul Justiţiei. Totuşi, sunt sigur că el îţi cunoaşte meritele…

Leonardo încerca să-şi controleze tremurul. Cine putea fi acuzatorul? Şi tocmai de sodomie, cea mai murdară dintre acuzaţii? Pe cine plătise Nicolini să facă asta? Căci de implicarea lui Nicolini Leonardo nu se îndoia.

Era ruinat. O pierduse cu siguranţă pe Ginevra.

Irevocabil…

Nu, nu o pierduse, îi fusese furată.

Dar se forţă să nu se mai gândească la aceste lucruri, mai ales la Ginevra. Curând va trebui să se apere de calomnia lui Nicolini. Doamne, ajută-mă, se gândi el.

— Ce mai face madonna, întrebă el, de data aceasta mai discret.

Pico dădu din cap înţelegând că este vorba de Simonetta.

— Este bolnavă şi are de gând să părăsească oraşul, fiindcă miasmele acestuia au slăbit-o.

— Ai văzut-o? întrebă Leonardo, simţindu-se ca într-un coşmar foarte lucid şi bine articulat; cu toate acestea, se simţea distanţat de sine însuşi, ca şi cum ar fi urmărit toate aceste evenimente neplăcute de la distanţă. Ar putea încerca să evadeze, dar fără o armă n-ar fi avut nicio şansă; ba chiar ar putea fi rănit.

— Ei? întrebă el când văzu că Pico nu-i răspunde.

— Refuză vizitatorii, dar asta nu înseamnă nimic, răspunse acesta. Se ştie că l-a refuzat pe Lorenzo.

— Nu-mi vine să cred, spuse Leonardo, văzând Mănăstirea San Marco. Îşi simţea inima bătând cu putere şi spera că va reuşi să-şi păstreze cumpătul şi mândria. Se gândi la Piero, tatăl său, şi se înroşi de ruşine. Dar pierderea Ginevrei era cea care i se părea de nesuportat.

Pierduse totul.

Îşi acoperi faţa.

— Leonardo…

— Da.

— Vei fi exonerat.

Râse amar.

— Vrei să spui că sunt nevinovat. Crezi că mai contează? Şi, chiar dacă răul deja a fost făcut, mai poate tatăl meu să stea în faţa dominicanilor sau franciscanilor şi să le fie notar? Sau pentru Mercantazi? Nu cred. Mai pot eu… vru să spună „să mă căsătoresc cu Ginevra”, dar îşi înghiţi cuvintele.

Era, într-adevăr, condamnat.

Chiar înainte de a fi acuzat.

Coborâră din căruţă, gărzile blocându-i calea lui Leonardo cu săbiile lor, plecate, dar orientate în direcţia lui.

Pico îi spuse:

— Leonardo, dacă magistratul ordonă încarcerarea ta, nu te teme. Lorenzo i-a promis Simonettei că te va elibera.

Închisoarea…

Leonardo se simţea ca şi cum Pico i-ar fi dat o lovitură în piept. Singur, închisoarea… Şi se auzi spunând, de parcă situaţia în care se afla nu-l îngrijora absolut deloc:

— Deci totuşi ai văzut-o pe madonna…

* * *

Leonardo fu escortat prin nişte loggii umbrite, ce păreau eterne în mănăstirea fondată de Silverstrines în 1299. Acum era centrul activităţilor familiei Medici, iar grădinile mănăstirii fuseseră asemuite chiar cu cele ale Edenului.

Faptul că fusese adus ca prizonier în locul unde ar fi trebuit să lucreze era o ironie a sorţii. Se părea că Medici nu mai era capabil să-şi controleze propriii oameni.

Leonardo privi cu mare atenţie fresca lui Fra Angelico, reprezentând Crucificarea, care domina intrarea dinspre plazza, şi tabloul aceluiaşi artist reprezentând Martiriul Sf. Petru, cu un pumnal înfipt în umăr şi cu degetul arătător la buze, într-un gest ce semnifica tăcerea şi secretul.

Dar aici nu era vorba nici de linişte, nici de secrete. În timp ce era grăbit de soldaţi pe coridoarele largi, întunecate, putea auzi voci mânioase, ca şi cum se adunase acolo o mulţime înfuriată. Se opri, dar căpitanul îl îmbrânci să meargă mai departe. Trecură de un număr de uşi dispuse la intervale egale, iar căpitanul deschise una dintre ele. Leonardo primi ordin să intre în ceea ce se dovedi a fi o celulă şi să aştepte până când va fi chemat.

— Cât o să stau aici? întrebă el, simţind deja claustrofobia.

— O să văd ce pot să fac, spuse Pico. Nu te îngrijora, se va rezolva. Nu se va întâmpla nimic fără să fiu lângă tine, dragul meu prieten.

Palidă consolare.

Sandro stătea lângă Pico şi arăta foarte tras la faţă, de parcă el fusese cel încarcerat.

— Pot să rămân cu el? îl întrebă Sandro pe căpitan.

— Puteţi aştepta în camera de dincolo, cu ceilalţi, Signore, spuse căpitanul.

Şi Leonardo rămase singur în chilia de călugăr, doar cu o rază de lumină, ce părea o coloană căzută pe podea. Se aşeză pe o banchetă şi începu să se uite la singurul obiect ce decora încăperea: un crucifix mare, figura lui Christos fiind sculptată în detalii realiste, de-a dreptul macabre.

Orele treceau şi chilia se umplea de lumina palidă a după-amiezii; apoi uşa fu deschisă şi trei Fraţi veniră şi-l escortară în sala de judecată.

Din spate, cineva strigă la el:

— Leonardo!

Se întoarse şi îl văzu pe Il Neri, de asemenea escortat de călugării soldaţi. Leonardo îi făcu semn cu capul, simţind cum roşeşte din cauza umilinţei. Observă în spatele lui Il Neri pe cineva cunoscut, dar acesta fu tras de soldaţi înainte de a-şi da seama cine era. Apoi fu împins în sala de judecată, unde domnea un aer închis, aproape irespirabil.

Spre umilirea sa, trebui să treacă printre nişte galerii improvizate pline până la refuz de bunii cetăţeni ai Florenţei: cerşetori, curioşi, o mulţime pestriţă de mici negustori, oameni simpli şi neveste de patricieni dornice să afle bârfele chiar de la prima mână. Leonardo îşi ţinu privirea aţintită înainte, de parcă ar fi fost şi el un soldat.

Mulţimea era gălăgioasă, dar unul dintre cei câţiva membri ai curţii de judecată ieşi în faţa estradei şi doar îşi ridică mâna şi mulţimea tăcu imediat.

Leonardo stătea în faţa magistratului, care stătea pe un jilţ de lemn masiv. Purta o robă albă şi avea o faţă lunguiaţă, dolofană, pielea puternic ridată atârnându-i. Părea obosit şi fără îndoială miop, fiindcă ţinea o hârtie cu sigiliul familiei Medici foarte aproape de ochi.

Apoi apăru Il Neri; se aşeză la dreapta lui Leonardo, părând nervos. Vru să spună ceva, dar unul din gardieni strigă:

— Linişte! Respectaţi Înalta Curte, criminalilor.

Il Neri dădu din cap şi-şi plecă umilit privirea. Gardienii îi aduseră pe Bartolomeu bijutierul şi pe Baccino croitorul;

Leonardo îi cunoştea din vedere, fiindcă erau prietenii lui Il Neri. Dar fu surprins, şi într-un anume fel, uimit, să-l vadă pe Marco Tornabuoni intrând flancat de gardieni, de parcă el era căpitanul lor, nu captivul. Tornabuoni, un tânăr care se împrietenise cu Leonardo, avea unul dintre cele mai de scamă nume din Florenţa. Familia lui avea legături de afaceri cu Medici. Poate că prezenţa lui în acest grup va fi de ajutor.

Privirile lor se întâlniră pentru o clipă, dar atât. Dar de ce fuseseră aduşi aici cu toţii? se întrebă Leonardo. Se simţea totuşi încurajat de apariţia lui Pico della Mirandola. Dar nu avu curaj să-l întrebe ceva. Împreună cu el mai erau două persoane, probabil avocaţii lui Il Neri şi Marco Tornabuoni. Cel al lui Il Neri era un individ micuţ, cu ochi miopi şi urechi mari, care erau exagerate de pălăria oficială pe care trebuia s-o poarte; pe celalalt îl cunoştea, fiindcă era un prieten al tatălui său.

Leonardo îl salută, dar apoi se întoarse, pretextând că obstrucţionează vederea spectatorilor. Sandro stătea în ultimul rând, părând stânjenit, de parcă ar fi fost vina lui că Leonardo căzuse în această plasă. Leonardo se bucură că-l vede.

— Aceştia sunt acuzaţii? întrebă magistratul pe căpitan care stătea între loja judecătorului şi galerie.

— Da, Excelenţa Voastră.

Magistratul dădu din cap şi, privind la Leonardo şi la ceilalţi, spuse:

— Am să dau citire textului acuzaţiilor împotriva voastră, găsit de prelaţi în cutia din faţă la Pallazzo Vecchio, pe data de opt aprilie:

Dăm de ştire, sfinţilor ofiţeri, că este adevărat că Jacopo Saltarelli, frate de sânge al lui Giovanni Saltarelli (cei doi trăiesc în casa bijutierului din Vaccherria, vizavi de Buco, şi are şaptesprezece ani), numitul Jacopo, având parte de nenumărate nenorociri în viaţă a acceptat să se însoţească cu acele persoane care l-au iniţiat în plăcerile contrare firii, printre care *sodomia.* Astfel el a avut ocazia să facă multe lucruri, adică, să „servească” peste o duzină de persoane, despre care cunosc multe lucruri. Ca să spun numai pe câţiva dintre ei: Bartolomeu di Pasquino, bijutier, care trăieşte în Vaccherria; Leonardo di Ser Piero da Vinci, care locuieşte la Andreea Verrocchio; Bacini, croitorul, care locuieşte la Orto San Michele; Marco Tornabuoni – şi aici magistratul îşi luă ochii de pe hârtie pentru a privi la

tânărul în cauză; dădu din cap, apoi continuă – şi Guglielmo Onorevoli, numit Il Neri fiindcă se îmbracă numai în negru.

Jacopo Saltarelli, se gândi Leonardo. El îl condusese pe Leonardo şi pe prietenii lui la Il Neri în noaptea din ajunul Paştelui; el, pictat ca o paiaţă îi făcuse felaţia lui Il Neri, care era deghizat în Leonardo. Dar Saltarelli ştia că nu este vorba de mine, fiindcă chiar în timpul felaţiei şi-a dat jos deghizarea Il Neri.

Leonardo înţelese că nu ajunsese aici din greşeală.

— Deci, tineri criminali, zise judecătorul lăsând foaia din mână, am informaţii sigure că nu respectaţi ordinul de interdicţie a circulaţiei pe timp de noapte, că umblaţi pe străzi cu săbiile scoase strigând „La o parte din drumul nostru”; că vă lăsaţi pradă traiului în păcat, că beţi până vă pierdeţi minţile, că vă împreunaţi atât cu femei, cât şi cu bărbaţi. Nu v-aţi adunat voi în noaptea Ajunului Paştelui pentru a-L blasfemia pe Iisus şi a face o orgie unde a fost sodomizat tânărul Saltarelli? Nu l-aţi adorat voi pe Satan în chiar acea noapte în casa lui Onorevoli, care a degenerat apoi într-o orgie deşănţată? Şi tu, tinere Onorevoli, nu l-ai sodomizat pe Saltarelli, deşi este doar un copil? Tu, care te arăţi slujitor al lui Satan prin chiar hainele negre pe care le porţi întotdeauna? Curând vei avea privilegiul de a avea doar o bucăţică de stofă, cu care să te ştergi.

Galeria râse.

Apoi, privind la Marco şi Leonardo.

— Să vă fie ruşine, Marco Tornabuoni şi Leonardo di Ser Piero da Vinci; Marco, tu care faci parte dintr-o familie veche de patricieni; şi tu, Leonardo, al cărui tată este un notar cu o reputaţie solidă şi bun prieten al meu. Să vă împreunaţi cu copii! Stigmatul pederastiei să cadă asupra voastră!

— Nu sunt pederast, strigă Leonardo, incapabil să se mai controleze. Nu sunt sodomist.

Gardienii se apropiară de el imediat, dar Pico interveni cu blândeţe, cerându-şi scuze judecătorului pentru el. Apoi îi şopti:

— Nu trebuie să mai faci aşa ceva; vom cădea de acord asupra unui aranjament, dar dacă îl enervezi pe judecător nu voi mai putea face nimic.

— Da, dar umilinţa…

— Asta este. Trebuie să înduri.

— Linişte, spuse magistratul şi continuă cu şirul păcatelor şi perversiunilor atribuite celor acuzaţi. Leonardo îşi utiliza toată puterea de concentrare pentru a nu mai auzi vocea judecătorului şi chicotelile galeriei; încă o dată, se refugie în catedrala amintirilor; şi văzu nume, locuri şi evenimente, într-un acut sentiment de déjà vu: hârtii arse şi deşerturi levantine… cutremure de pământ şi inimi zdrobite, sânge şi crime, distrugeri cataclismice. Şi astfel se ascunse în amintiri, ca atunci când era copil şi se ascundea în dulap pentru a scăpa de pedeapsa tatălui său.

Simţi o căldură, ca şi cum o rază puternică de soare îi ardea partea stângă a feţei, amplificată de o lentilă puternică. Simţi privirea cuiva arzându-l efectiv, ceea ce nu-l miră, fiindcă galeria era plină. Şi mai privi o dată la acuzatorii săi, care-l considerau vinovat, indiferent dacă acest lucru era sau nu adevărat.

Ser Piero da Vinci stătea drept, îmbrăcat în roba notarială, emiţând din ochii săi concentraţi raze de foc intern către fiul său.

Nu era o viziune obişnuită; îi simţea ura puternică.

Şi, în clipa în care ochii lor se întâlniră, Leonardo se simţi ars de viu.

* * *

— Dar nu te poţi apăra, Leonardo, spuse Pico în timpul unei pauze ordonate de judecător. Era deja târziu şi soarele începea să coboare de pe cer. Leonardo se simţea epuizat din cauza umilinţelor la care era supus.

— Dar Neri era deghizat în mine, nu…

— Am înţeles ce mi-ai spus şi sunt sigur că aşa este. Dar nimeni nu te va crede. Îl cunosc pe judecător; nu va privi cu ochi buni dacă vei da vina pe altul.

— Dar acesta este adevărul!

Pico se uită la Leonardo şi dădu din umeri.

— Atunci ce facem? întrebă Leonardo!

— Am făcut unele aranjamente.

— Şi?

— Vom încerca să-ţi cumpărăm libertatea. Il Magnifico mi-a pus nişte bani la dispoziţie.

— Dar numele meu va rămâne pătat, spuse nervos Leonardo. Lorenzo ar fi putut să oprească mascarada asta.

— Am mai discutat asta, spuse Pico iritat. Dacă ar fi putut să te salveze, ar fi făcut-o. Dar este Primul Cetăţean, nu un tiran. Indiferent de ce crezi tu, nu poate face tot ce-i place.

— Ai dreptate, sunt sigur, Pico. Îmi cer iertare; şi tu mi-ai fost de mare ajutor.

— Nu pot să-ţi garantez nimic. Va trebui, probabil, să petreci o lună sau două în închisoare. Dar numai atât.

— Mi-ai spus că Lorenzo va avea grijă să mă elibereze.

— Şi aşa va face. Dar tot va dura ceva timp.

Leonardo închise ochii, apoi dădu din cap, ca şi cum decizia fusese deja luată.

* * *

Leonardo stătea în faţa magistratului, care era gata să citească decizia. Încă o dată simţea privirea tatălui său arzându-l. Îşi împreună mâinile care îi tremurau şi se pregăti să îndure ironiile galeriei.

Pico pleda în faţa judecătorului, în numele lui Leonardo:

— …Cultul frumuseţii efebului este în întregime de origine platoniciană… în cel mai bun sens al cuvântului. Ce altceva este decât o exaltare a frumuseţii camaraderiei şi prieteniei…?

Judecătorul dădu din cap, impacientat. Dar era dispus să discute strălucitorul şi controversatul articol al lui Ficino, *Apologia de moribus Platonis* şi Apărarea lui Socrate a lui Pomponio Leto. Ca un actor, judecătorul juca pentru galerie.

Şi o făcea foarte bine.

În sfârşit, Pico găsi de cuviinţă să solicite:

— Poate că o răscumpărare ar fi mai potrivită. Am reuşit să strângem două sute de florini…

Galeria fu cuprinsă de uimire şi se auziră fluierături şi strigăte de uimire, fiindcă era o sumă enormă.

Leonardo respiră adânc. Dacă trebuia să intre în închisoare, asta este. Gândurile i se resemnară; şi în acele clipe lungi de dinainte de rostirea sentinţei, îşi aminti de un joc din copilărie. Fusese învăţat de un preot din Vinci să-l vizualizeze pe Christ, să vadă prin timp… asemenea acelui călugăr cartezian Lodolfus:

— Trebuie să ai o mare curiozitate creştinească. Trebuie să simţi drumul. Trebuie să atingi fiecare rană a Mântuitorului.

Leonardo numărase 622 de răni.

Dar Lodolfus ajunsese la 5490.

Încă o dată Leonardo începu să numere rănile, în timp ce sufletul său intra în agonie.

12
Ramura de măslin

Un om disperat trebuie să-şi întoarcă pumnalul către sine însuşi, să-şi sfâşie hainele, iar cu una din mâini să-şi deschidă rana. Cu picioarele depărtate, oarecum îndoite, cu corpul aplecat spre pământ, cu părul din cap smuls.

— Leonardo da Vinci

Ochiul, care este numit fereastra sufletului...

— Leonardo da Vinci

Fusese un vis urât, un coşmar febril, o fantasmă?

Cu toate că răscumpărarea oferită de Lorenzo fusese acceptată de curte, iar Leonardo scăpase de închisoare, fusese acuzat şi umilit public. Era ca în volumul lui Pico della Mirandola, *Ars Notoria:* magia demonică a disperării, *melaina cholos.* Evenimentele îşi pierduseră realitatea familiară; deveniseră prevestiri, forme, simboluri şi scopuri oculte. Chiar şi timpul se modificase: orele treceau într-un ritm neîndurător de lent, în timp ce zilele dispăreau, una după alta, ca şi cum erau cărbuni aruncaţi într-un cuptor. Timpul şi evenimentele căpătaseră aura neverosimilă a coşmarurilor. Leonardo se zbătea furios să se trezească, dar nu reuşea.

Se schimbase oare lumea cu adevărat?

Fusese cu adevărat arestat şi acuzat?

Stătea la masa din atelierul său. Camera era întunecată, cu excepţia unei lămpi cu apă, care era pusă pe masă: o invenţie al lui Leonardo care convertea lumina pâlpâitoare şi galbenă a uleiului într-o lumină albă, constantă. Nu se făcuse încă seară, dar ziua fusese înnorată şi întunecată; lumina disponibilă părea chiar a întuneca şi mai mult atelierul, de obicei foarte luminos şi aerisit.

Desene anatomice zăceau împrăştiate pe masă şi pe podea, majoritatea având pe ele pete maronii, de sânge. Pahare de laborator, mojare şi ustensile de disecţie umpleau majoritatea spaţiului: bisturie şi foarfeci, fierăstraie pentru oase, o dăltiţă, cuţitaşe, ţevi de lut şi ceară.

Îşi transformase atelierul în laborator şi cameră de disecţie.

Câteva lămpi erau aprinse şi încălzeau un vas cu un lichid vâscos; în el fierbeau ochi de bou şi porc. Leonardo fusese chiar

în dimineaţa aceasta la abator, urmărise măcelărirea animalelor trântite pe podeaua năclăită de sânge de către ucenicul măcelarului, apoi înjunghiate drept în inimă cu un cuţit uriaş de acesta, îl cunoşteau şi l-au lăsat să privească şi să ia ce-io trebuia, fără să plătească.

Şi ochii se învârteau, dansând în vas – acum urcând, acum coborând – părând nişte ouă.

Cu toate că mâinile îi erau murdare, Leonardo scria o scrisoare. Scria pe un folio în care făcuse nişte schiţe pentru o cameră obscură şi schiţe reprezentând secţiuni transversale ale ochilor diverselor animale şi păsări. Scria repede, cu scrisul său în oglindă, aşa cum îşi făcea întotdeauna primele notiţe. Făcea o petiţie către Bernardo di Simone Cortigiani, care era un prieten al tatălui său. Era *gonfalonieri* la Ghilda Ţesătorilor, un om important care îl iubea pe Leonardo şi îi aprecia munca.

Poate că Piero da Vinci nu-l convinsese încă împotriva lui.

Piero se lepădase de fiul său. Leonardo îi scrisese de câteva ori, dar în van; venise chiar de câteva ori acasă la tatăl său, dar fusese alungat de servitori.

Ştiţi, domnule, scria Leonardo, *v-am mai spus asta, nu mai este nimeni alături de mine. Şi stau şi mă întreb, dacă nu mai există dragoste, la ce bun să mai trăieşti? Prietenia!* Leonardo se opri, apoi, răzgândindu-se, înconjură ultimul cuvânt cu tot felul de floricele. Înjură, rupse ceea ce scrisese şi mototoli hârtia în palmă.

Scrisese tuturor celor care puteau să-l ajute. Îi scrisese chiar şi unchiului său din Pistoia, în speranţa că va putea să-l influenţeze pe tatăl său.

Francesco nu reuşi însă să facă nimic.

Leonardo ar fi putut la fel de bine să fie mort sau o stafie, fără niciun efect. Şi într-adevăr se simţea ca o stafie, fiindcă atelierul era gol. Andreea îşi luase ucenicii şi familia şi plecaseră la ţară. Sandro şi Mirandola erau cu Lorenzo la Careggi, aşteptând să treacă vara; iar pe Niccolò îl trimisese el înapoi la Toscanelli, fiindcă mai putea cineva acuzat de pederastie să fie maestrul unui tânăr ucenic?

— Ginevra, zise Leonardo. Era mai degrabă un vaiet, aproape şoptit. Îşi puse coatele pe masă şi-şi acoperi faţa cu mâinile sale lungi, aproape feminine.

Plecase cu tatăl ei la locuinţa lor de la ţară a doua zi după acuzarea lui Leonardo. Se ruga pentru ea, că va rămâne alături de el, că nu-i va permite lui Nicolini…

Sigur, îl iubea. Putea fi sigur de asta. Ar trebui să-i ceară iertare că se îndoise de ea.

Dar o pierduse, irevocabil. Ştia asta şi o simţea ca un gol imens în suflet, un vid rece şi întunecat care îi creştea înăuntru.

Nu ar fi fost surprins dacă boala sufletului s-ar fi manifestat şi ca o boală a trupului. Ar fi fost chiar normal. Se imagina lovit de boală, pe moarte. Şi o imagine îi apăru în minte: Zeiţa Bolilor, o geamănă hidoasă a zeiţei Flora. În loc de flori, ea împrăştia otravă pe străzi şi pe câmpuri.

Leonardo făcu câteva schiţe şi notă ceva, ca referinţă pentru mai târziu.

Apoi se aplecă asupra mesei şi scoase orbitele din vas cu un cleşte de bucătărie. Stinse lămpile şi puse ochii în faţa sa. Apoi luă un scalpel din setul de instrumente de disecţie şi, punând deoparte caietul de notiţe, începu să-l secţioneze cu grijă, astfel ca să nu curgă nimic din interiorul ochiului. Ca în transă, făcea disecţii şi nota febril în carnet, umplându-l cu schiţe.

Este imposibil ca ochiul să proiecteze el însuşi, din interiorul său, raze vizuale… scria el; şi, în timp ce scria, simţea cum i se încălzeşte faţa amintindu-şi de emanaţiile de foc ale privirilor ucigătoare ale tatălui său.

Apoi scrise, pe o diagramă ce o copiase din opera lui Roger Bacon, *Opus Maius: Şi, chiar dacă ochiul ar fi fost alcătuit dintr-un milion de lumi, nu ar fi putut să nu se consume în cazul în care ar fi emanat raze prin puterile sale proprii; şi dacă această putere, emanaţie ar fi circulat prin aer, asemenea parfumului, atunci vânturile ar fi purtat-o departe de ţinta sa.*

Cu siguranţă, Platon, Euclid şi Vitruvius, şi chiar şi John Peckham şi Roger Bacon se înşelau.

Ochiul nu putea emite raze.

Tatăl său nu avea cum să-l ardă cu privirea…

Şi cum Leonardo diseca ochi după ochi, furia i se domolea şi masa se umplea de sânge şi secreţii. Vorbea de unul singur în timp ce lucra, punându-şi gândurile pe hârtie. Era foarte interesat de „lentila” ochiului: *Natura a făcut suprafaţa pupilei convexă astfel ca obiectele să-şi imprime imaginea mai mare decât ar fi făcut-o dacă suprafaţa ochiului era plată.*

Dar când epuiză ochii de porc şi de bou, epuizându-se şi pe sine însuşi, gândurile sale trecură spre filosofie, spre sine însuşi, fiindcă scrise: *Cel care îşi pierde ochii îşi condamnă sufletul la o închisoare întunecată, de unde nu mai are nicio speranţă de a mai vedea lumina soarelui, a lumii vreodată.*

Ginevra...

Atunci se auzi o bătaie puternică în uşă.

— Maestre Leonardo, se auzi vocea aproape bărbătească a Smeraldei, cea mai bătrână servitoare a lui Andreea, care refuzase să plece din *bottega* cu stăpânul ei.

— Ţi-am spus să nu mă deranjezi, Smeralda. Nu mi-e foame.

— Nici nu te-am întrebat dacă ţi-e, spuse ea obraznic, deschizând uşa. Şi nici nu-mi pasă dacă ţi-e!

Era îmbrăcată într-o rochie de tafta şi umbla aplecată, parcă de greutatea amuletelor pe care le purta la gât: un os de broască râioasă, o alună umplută cu mercur, limba unui şarpe veninos, şi mirosea a răşină, şi ambră, şi rachiu, şi tutun. Toate acestea erau menite s-o protejeze de boli şi nenorociri. În fiecare zi scria rugăciuni pe o bucată de hârtie, pe care o împăturea de şapte ori şi apoi o mânca pe stomacul gol. Deci nu avea de ce să se teamă de boala lui Leonardo. Dar când văzu că acesta disecase pe masă, îşi făcu cruce de şapte ori. Se uita urât la el şi rosti în gând un descântec şi spuse:

— Pute aici. Cred că vrei să-i dai drumul dansatorului negru.

— Smeralda, ce-i asta?

Ea ridică o amuletă la gură şi o sărută.

— E cineva la uşă, pentru tine.

— Cine? întrebă Leonardo.

Smeralda dădu din umeri:

— O doamnă?

Dădu din nou din umeri.

— Sunt sigur că ştii cine este.

— Îl primiţi pe vizitator?

— E Sandro? Pico della Mirandola?

Îl privea, clipind din ochi.

Leonardo înjură nervos.

— Şi o să-ţi aduc şi ceva de mâncare! spuse ea, lăsând în urma ei amuleta, pentru a curăţa aerul.

* * *

— E chiar mai rău decât mă aşteptam, spuse Sandro, intrând în atelierul lui Leonardo. Arăţi îngrozitor! Privi cu dezgust prin încăpere; apoi, nevenindu-i să creadă dezordinea de pe masă, întrebă:

— *Autophaneia?*

Leonardo zâmbi vag, dar totuşi era primul zâmbet de câteva zile, poate chiar săptămâni.

— Nu vei găsi niciun demon pe-aici. Îi invoc numai de Sabat.

— Atunci, ce-i cu astea? Se apropie de masă, apoi se dădu înapoi.

— Acestea sunt rămăşiţe ale celui mai perfect organ: sunt, mai degrabă au fost, ferestrele sufletului. Nu ai ochi să vezi?

Leonardo nu vru să fie ironic, dar nu se putu abţine. Dar nu voia să rămână singur; era bucuros să-şi vadă prietenul; şi acest lucru îl surprinse.

— Trebuie să facem curăţenie, spuse Sandro. Şi ai nevoie de aer curat.

— Ai dreptate, spuse Leonardo, aproape în şoaptă.

Sandro se duse la fereastră şi o deschise, apoi întrebă:

— De ce nu mi-ai răspuns la scrisori? Nu le-ai primit? Ai fost invitat să fii oaspetele lui Lorenzo.

— Dacă aş fi putut pleca din Florenţa, crezi că nu m-aş fi dus după Ginevra? întrebă Leonardo. Nu pot reveni în societate decât după… ce se va termina totul.

Era încă sub supraveghere şi nu putea părăsi Florenţa. Dacă ar fi părăsit limitele oraşului, oricine era văzut în compania sa putea fi acuzat de complicitate; era un paria, atât de fapt, cât şi de drept.

— Nu trebuie să te temi de asta, fiindcă Lorenzo nu te-ar refuza. Ai avea protecţia Primului Cetăţean.

— Dar nici nu m-a invitat. Dacă nu mă înşală memoria, tu eşti cel care a făcut invitaţia.

— Oricum, nu mai are rost. Ne-am întors cu toţii acasă. Se pare că Florenţa a devenit din nou un oraş sănătos, cu excepţia efluviilor nesănătoase care emană de aici.

— Şi Ginevra? întrebă Leonardo privindu-şi prietenul cu intensitate, de parcă răspunsul ar fi putut fi citit pe faţa acestuia. Nu mi-ai spus nimic de Ginevra.

— Nu am văzut-o, răspunse Sandro. Nu am stat mult la Careggio, fiindcă madonna Clarisa a avut un vis în care Zeiţa Bolilor i s-a arătat acolo, aşa că ne-am mutat la Cafaggiolo. Era prea departe.

Leonardo dăduse din cap când auzise numele Clarisei, soţia lui Lorenzo.

— Şi nu ştii nimic de ea?

Sandro păru în dificultate.

— I-am scris, ca şi ţie.

— Şi?

— Mi-a răspuns oficial. Mi-a scris că ea este bine, dar că tatăl ei a avut un atac de gută. Să înţeleg că nu ai nici o veste de la ea?

— Niciun cuvânt, spuse Leonardo cu o evidentă amărăciune în voce. Încercase să-i găsească o scuză, dar nu putea nega adevărul: fugise de el mai rău ca de molimă.

Sandro îi strânse braţul, apoi cotrobăi prin mânecă, de unde scoase o scrisoare cu un sigiliu de ceară. I-o dădu lui Leonardo:

— Acesta este un dar de la omul pe care l-ai ocărât.

— Cine? întrebă Leonardo..

— Il Magnifico.

— Dar eu…

— Deschide scrisoarea, spuse Sandro pe un ton copilăros. Dar expresia sa, ca de obicei placidă, nu putea să ascundă agitaţia care îl cuprinsese.

Leonardo deschise scrisoarea. Pe hârtia galben-aurie a lui Lorenzo erau trecute numai câteva cuvinte: *Absoluti cum conditione ne retamburentur.*

Acuzaţiile împotriva lui Leonardo fuseseră retrase.

Leonardo strigă şi îl zdrobi efectiv pe Sandro într-o îmbrăţişare fierbinte.

— Ajunge, eu nu sunt decât un mesager, spuse Sandro râzând. Când fu eliberat, continuă: Lorenzo abia aflase şi l-am rugat să mă lase pe mine să-ţi aduc vestea cea mare.

— Mă bucur că ai făcut-o, spuse Leonardo. Trebuie s-o văd pe Ginevra. Îşi căută capela şi mantia, ca şi cum s-ar fi pregătit să plece.

— Te rog, Leonardo, spuse Sandro. Acordă-mi şi mie puţină atenţie, fiindcă mai am o surpriză. Dar trebuie să ai măcar

atâtica răbdare – şi arătă un spaţiu infim între degetul arătător şi cel mijlociu. Ei?

Leonardo acceptă, dar începu să se plimbe nervos prin încăpere, ca şi cum orice secundă pierdută l-ar fi îndepărtat şi mai mult de Ginevra. Chiar atunci, se auzi un ciocănit la uşă şi Smeralda intră cu o tavă plină cu mâncare şi o sticlă cu vin.

Niccolò intră imediat în urma ei

— Ce e asta? întrebă el, lăsându-şi jos sacul cu haine şi arătând spre masă.

— Un experiment, spuse Leonardo. Zâmbi către băiat, care în secunda următoare fu în braţele sale. Cu toate că nu realiză decât abia acum, Leonardo îi simţise absenţa. Niccolò era într-adevăr sarcina sa.

— Pot rămâne cu tine, Leonardo? întrebă Niccolò, înălţându-se pe vârfuri pentru a părea mai înalt decât era. Era într-adevăr, aproape bărbat. Maestrul Toscanelli mi-a dat voie.

— Nu ştiu dacă asta este cel mai bun lucru pentru tine.

— Dar poate fi cel mai bun lucru pentru tine, Leonardo, spuse Sandro.

— Nu este relevant.

— Toscanelli a spus că da. Şi-a imaginat, corect, că te vei afunda în gânduri negre,

Leonardo făcu un gest nehotărât.

— Ţi-am scris din Romagna, dar nu mi-ai răspuns.

— Am fost bolnav, Nicco. Ca un *somnambulo.* Ţi-aduci aminte cum a fost Sandro, cam aşa am fost şi eu.

— Nu mai sunt un copil, Leonardo. Acum poţi să vorbeşti cu mine ca şi cu Sandro. Dar păru satisfăcut de explicaţie. Privi din nou la lucrurile de pe masă şi spuse, ca o sentinţă implacabilă:

— Melancolie. Dar impură.

— Nu, Niccolò, spuse Sandro, nu este ce crezi. Nu a avut demoni. Dar este încă bolnav.

— Ba sunt la fel de sănătos ca tine spuse Leonardo.

Sandro dădu dezaprobator din cap apoi îi ceru lui Niccolò s-o cheme pe Smeralda, care se dovedi a fi foarte aproape, fiindcă asculta la uşă.

— Trebuie făcut curăţenie, îi spuse Sandro. Imediat.

Smeralda se închină şi spuse:

— Nu de sărmane făpturi ca mine. Apoi fugi repede din cameră.

Când îl văzu pe Niccolò ciugulind bucăţile de carne şi varză călită pe care le adusese Smeralda, Leonardo îşi dădu seama ce foame îi era. Dar cum nu mai mâncase de cine ştie când, îl dureau cerul gurii şi fălcile, iar limba îi era uscată. Cu toate acestea, începu să mănânce cu poftă varză, ba chiar şi puţină carne, până când Sandro îi atrase atenţia să mănânce mai încet, altfel se îmbolnăvea. Îşi turnă puţin vin şi spuse:

— Trebuie s-o găsesc pe Ginevra să-i spun veştile cele bune. Până atunci…

— Vreau să merg cu tine, spuse insistent Niccolò.

— Oi fi eu fericit să te văd, dar nu eşti încă…

— Vom merge amândoi cu tine, spuse Sandro. Dar nu astăzi, nu în seara aceasta. Mâine, când vei fi mai în puteri.

Simţindu-se dintr-o dată obosit şi lipsit de puteri, uşurat în acelaşi timp că fuseseră retrase acuzaţiile împotriva sa, Leonardo acceptă; şi, în timp ce dormea, Sandro şi Niccolò aruncară mizeria de pe masă. Abia după aceea fii convinsă Smeralda să revină în atelier şi să facă curăţenie.

Dar, când Leonardo se trezi şi după ce făcu o baie fierbinte – nu se mai spălase ca lumea de săptămâni întregi – insistă să iasă în oraş. Sandro şi Niccolò nu avură altceva de făcut decât să-l urmeze, fiindcă Leonardo era acum plin de energie; de parcă postise în cele două luni care trecuseră şi acum voia totul o dată.

— Unde mergem? îl întrebă Niccolò, grăbindu-se să ţină pasul cu maestrul său, care purta haine curate în cel mai pur stil dandy: *veste togata* cu o *cappuccio* căzându-i pe umeri, pantofi roşu cu alb şi o *beretta* asortată pe cap.

— Nicăieri, peste tot, spuse Leonardo, bătându-l pe Niccolò pe umăr şi grăbindu-i, pe el şi pe Sandro.

— Sunt liber!

Respiră adânc; dar miasmele străzilor erau urât mirositoare, fiindcă în panica stârnită de molima care luase cu ea o parte din bunii cetăţeni ai Florenţei, gunoiul şi mizeria crescuseră liniştite; era mai mult decât puteau consuma câinii. În unele zone chiar, mizeria făcuse străzile de necirculat; şi peste tot pe unde mergeau, străzile erau alunecoase din cauza reziduurilor: un nămol negru-albăstriu ce părea a conţine de toate, de la moloz până la mărfuri nevândute.

Străzile erau pline de breslaşi şi negustori. Era o atmosferă de vacanţă pe străzi. Era cald şi neobişnuit de umed; şi mai era încă o oră de lumină a zilei. Totul era zgomot şi culoare: steaguri atârnând de ferestre, pânze colorate agăţate de balcoane, iar săraci şi bogaţi deopotrivă mişunau încolo şi încoace ca nişte peşti într-un acvariu prea mic. Mulţimea părea în transă, fiindcă în curând urma să intre în vigoare ordinul de interzicere a circulaţiei pe timpul nopţii. De parcă totul, cumpărarea, vânzarea, iubirea, discuţiile, plimbările trebuiau făcute numai atunci, în intervalul scurt dintre înserare şi lăsarea întunericului. Curând, în cartierele sărace şi în ghettoul evreilor, toţi, cu câteva excepţii, nu aveau altă soluţie decât să se ducă la culcare sau să stea pe întuneric, fiindcă uleiul de lampă ajunsese mai scump decât carnea.

Niccolò îşi ţinu mâna la nas când trecură pe lângă rămăşiţele de pe taraba unui negustor de peşte. Sandro îşi puse o batistă pe faţă. O mulţime se zgâia la un bărbat slab, cu părul blond, legat de un stâlp lângă taraba sa; purta un lanţ de peşte stricat la gât şi o bucată de hârtie pe care scria un singur cuvânt: *ladro* – hoţ. Aceasta era pedeapsa tradiţională pentru negustorii necinstiţi. Mâinile şi picioarele îi erau legate strâns, iar omul privea nemişcat în pământ; ţipa din când în când, atunci când era lovit cu o piatră de vreun tânăr.

Leonardo deschidea drumul prin mulţime. Cartierul prinţilor nu arăta foarte diferit de cel al negustorilor Marile case, cu arcade şi *sporti* din piatră şi cărămidă arsă nu erau foarte diferite de verişoarele lor mai mici, fiindcă marile familii puneau stăpânire pe o stradă ca pe regatul lor. Trecură de palatul breslei lânarilor, coborâră pe Via Cajoli – Strada Brânzarilor, spre Via dei Pittori, acolo unde artiştii, ţesătorii, negustorii de furnituri şi olarii trăiau şi munceau împreună.

Agitat, neştiind unde-i duce Leonardo, Niccolò sporovăia vesel.

— Sandro, spune-i lui Leonardo de Sărbătoarea Marzocco.

— Lorenzo vrea să vii cu noi la această sărbătoare, spuse Sandro. Părea incomodat de viteza lui Leonardo, probabil fiindcă îşi dăduse seama că se îndreptau spre Vila Vespucci. Dar el nu spuse nimic despre asta.

— Îi voi spune desigur lui Il Magnifico, să-ţi facă invitaţia personal.

— Opreşte-te, Sticluţă, spuse Leonardo.

— Or să fie animale peste tot, spuse Niccolò. Lei şi urşi, care se vor lupta unii cu alţii.

— Dar cu ce ocazie este această sărbătoare? întrebă Leonardo, deşi părea în continuare distant, ca şi cum nu l-ar fi interesat nimic altceva decât ce avea el de gând.

— Chiar că ai fost închis, spuse Sandro. Toată Florenţa este în sărbătoare, fiindcă două din leoaicele din menajerie vor făta.

Leul heraldic, Marzocco, era emblema Florenţei. De sute de ani, Signoria ţinea lei în Pallazo. Erau protejaţi de stat, iar moartea lor era jelită de cetăţeni, iar naşterea puilor, celebrată cu mult fast. Naşterea prefigura prosperitatea; moartea lor – molime, război, tot felul de alte catastrofe.

— Într-adevăr, cel mai potrivit mod de a celebra miracolul unei naşteri este prin sălbăticie şi ucidere, spuse Leonardo. Câte animale au murit în arenă în timpul ultimului festival? Şi câţi oameni?

Dar entuziasmul lui Niccolò nu putea fi domolit.

— Putem să mergem, Leonardo? Te rog…

Leonardo îl ignoră.

— Ştii, în urma acestor carnagii pe care le deteşti ai putea face rost de nişte animale pentru disecţie, spuse Sandro. Pantere, leoparzi, tigri…

— Poate, spuse Leonardo.

Voia să studieze modul în care mirosea leul; şi mai voia să compare nervul optic al acestora cu cel al altor animale pe care le disecase. Poate, mai zise el, distrat.

Niccolò îi făcu cu ochiul lui Sandro, dar nu căpătă niciun răspuns, fiindcă acesta tocmai îi spunea lui Leonardo:

— Simonetta nu este deloc bine.

Leonardo încetini ritmul, aproape oprindu-se.

— Tusea i s-a înrăutăţit?

— Da, spuse Sandro. S-a reîntors în Florenţa, dar sunt foarte îngrijorat pentru ea.

— Îmi pare rău, Sticluţă, spuse Leonardo, simţindu-se oarecum vinovat; nici măcar nu se gândise la ea în aceste luni.

— O voi vizita cât de curând posibil.

— Nu acceptă vizitatori… dar sunt sigur că va dori să te vadă pe tine.

— Uite casa Ginevrei, spuse Leonardo, ca şi cum nu ar fi auzit ce spusese Sandro. Privind dincolo de gard, se puteau vedea zidurile şi ferestrele arcuite ale *palazzo* De Benci. Deodată Leonardo înjură şi se repezi spre palat.

— Leonardo, ce s-a întâmplat? strigă Niccolò şi o luă la fugă după el. Sandro rămase în spate pentru moment, ca şi cum nu ar fi putut suporta ce i se înfăţişa în faţa ochilor.

La fiecare fereastră era pusă o lumânare şi o ramură de măslin, înconjurate de o ghirlandă de gladiole. Gladiolele simbolizau sfânta linişte a Fecioarei aşa cum era descrisă în apocrifa *Carte a Ioanei;* ramura de măslin era simbolul fericirii terestre. Împreună, anunţau lumii că se consumase o căsătorie.

Ginevra se măritase cu Nicolini. Leonardo era copleşit de furie şi durere.

Împinse în uşă, dar aceasta nu era deschisă. Aşa cum era obiceiul în aceste vremi nesigure, un servitor se uită printr-o deschizătură şi întrebă cine este.

— Spune-i lui *messer* Amerigo de Benci şi fiicei sale, madonna Ginevra, că prietenul lor Leonardo doreşte să fie primit.

Trecu o perioadă de timp până când servitorul se întoarse şi spuse:

— Îmi pare rău, maestre Leonardo, dar sunt indispuşi şi nu vă pot primi acum. Stăpânul îţi transmite felicitările şi regretele sale, fiindcă doreşte să te vadă…

— Indispuşi? spuse Leonardo, faţa roşindu-i-se de furie şi umilinţă. *Indispuşi?* Deschide uşa, nenorocitule! şi începu să împingă cu umărul în uşă.

— Leonardo, potoleşte-te! strigă Sandro; dar, când încercă să-l oprească, Leonardo se zbătu cu putere. N-are rost, continuă el. Nu poţi să treci de uşa asta, cum nici eu n-am putut. Acum, vino. Aici nu te aude nimeni.

Dar Leonardo nu putea fi mişcat. Striga la Ginevra, rugându-se, simţind că alunecă în coşmarul care îl bântuise ultimele două luni. Îşi simţea transpiraţia răcindu-i-se la subraţ şi pe piept, chiar dacă faţa îi ardea; dar fu luat cu blândeţe, luat de pe stradă, departe de zgomote, de strigătele sale. Era un vis şi el îl visa.

— Ginevra. *Ginevra!*

Sandro încercă încă o dată să-l oprească, dar Leonardo îl îndepărtă violent.

Ca atrasă de un magnet straniu, în stradă se adunase deja o mulţime de gură-cască. Veselă, dar periculoasă, mulţimea mieuna, schelălăia, fluiera, striga.

— Lăsaţi-l în pace, spuse cineva.

— Ura, strigă un altul.

— Deschide uşa, cetăţene, sau pe trupul Mântuitorului, o să-i dăm o mână de ajutor să o spargă.

Copleşit de durere şi de furie, Leonardo se zbătea şi ameninţa şi urla.

— *Quo iure?* întrebă el. De ce ai făcut asta?

Era dincolo de demnitate sau umilinţă. Mândria şi poziţia sa erau alungate de obsesia sa. Cum era posibil ca Nicolini şi Ginevra să-l termine cu doar nişte lumânări şi ramuri de măslin?

Dar Leonardo era un spectacol. Era magnific, posedat şi înlănţuit. Sufletul îi fusese otrăvit, dar nu de fantasma lui *morte di bacio* care îl otrăvise pe Sandro, nici de vreo viziune a iubirii.

Era posedat de o bestie. De propriile sale furii. De pierderi. Fiindcă acum pierduse tot ceea ce iubise: pe tatăl său, pe mama sa, pe Ginevra.

Era aproape ca o uşurare.

Uşa se deschise şi mulţimea salută în urale.

Tatăl Ginevrei stătea în cadrul uşii. Era un bărbat înalt, care odată avusese părul mare şi des, dar acum chelise şi arăta bolnav. Leonardo abia îl recunoscu. Amerigo de Benci zâmbi către prietenii săi şi spuse:

— Vino înăuntru, Leonardo. Mi-a fost dor de tine.

Se înclină către Sandro şi Niccolò, dar pe ei nu-i invită înăuntru.

Mulţimea aplaudă intrarea lui Leonardo în palat, apoi se dispersă.

Leonardo se înclină în faţa tatălui Ginevrei şi-şi ceru iertare; dar Amerigo de Benci îl luă de braţ şi-l conduse prin curtea cu coloane, printr-o uşă mare de nuc, într-o cameră de primire boltită.

— Aşază-te, Leonardo, spuse Amerigo, arătând un scaun lângă o masă de joc. Dar privirea lui Leonardo fu reţinută de portretul care atârna deasupra unei mese de mahon: chiar cel pe care-l pictase el şi cu Simonetta. Şi-l izbi faptul că o reprezentase cu răceală, ca şi cum Ginevra nu ar fi fost alcătuită

din carne, ci din piatră. Privea la el din cadrul tabloului, cu ochi reci ca marea – un înger radios, cu un halou de ienupăr negru.

— Da, tu şi *Ser* Gaddiano i-aţi prins excelent frumuseţea, spuse Amerigo. Ginevra mi-a spus totul.

Bătrânul părea trist şi mai degrabă nervos. Se aşeză lângă Leonardo. Un servitor intră şi le turnă amândurora vin.

Leonardo privea la tabla de şah dinaintea sa, la şirurile de figuri sculptate, roşii şi negre: nebuni, ture, cai, pioni şi regele cu regina sa.

— Am fost achitat de toate acuzaţiile, Amerigo.

— Nu m-am îndoit că vei fi.

— Atunci de ce sunt ramurile puse la ferestre? întrebă Leonardo, privindu-l direct pe tatăl Ginevrei. Ai spus că Ginevra ţi-a povestit totul. Nu ţi-a spus de sentimentele noastre, că *noi* trebuia să ne căsătorim?

— Ba da, Leonardo.

— Atunci ce s-a întâmplat?

— Leonardo, pentru numele lui Dumnezeu, fuseseşi acuzat de sodomie! spuse Amerigo.

— Eşti ipocrit.

— Iar tu eşti un bastard, Leonardo, spuse cu blândeţe Amerigo, fără ranchiună. Tatăl tău îmi este prieten, ca şi tine. Dar fiica mea… Suntem o familie veche. Există anumite zone care îţi sunt închise.

— Deci ai făcut asta fiindcă nu pot fi admis la Universitate?

— Leonardo…

— Trebuie s-o văd pe Ginevra. Nu pot crede că a acceptat de bună voie să poarte acest jug.

— Este imposibil, spuse Amerigo. Faptul este consumat. Este femeie măritată.

— Poate fi anulată, spuse Leonardo. *Va fi* anulată.

— Nu poate fi anulată şi cu siguranţă nu va fi, spuse Nicolini, aflat la piciorul scărilor care duceau într-o cameră din spatele lui Leonardo. A fost consumată aşa cum trebuie, nebunule domn.

Leonardo se ridică şi-l înfruntă. Tremura, amintindu-şi un vis care-i apărea deseori în minte: Ginevra luptându-se, dar copleşită de greutatea lui Nicolini care o pătrundea.

— Te rog, spuse Nicolini, nu am de gând să mă lupt cu tine; şi, chiar dacă m-ai omorî, Ginevra tot nu va fi a ta, fiindcă asta ar însemna să-şi umilească familia şi mai mult.

— Cred că Ginevra ar trebui să-mi spună asta.
— Este imposibil! spuse Amerigo.
— Nu cred, spuse Nicolini. Poate că este vremea să-i testez voinţa, şi trimise un paj s-o aducă.
— Ce vrei să spui? întrebă Amerigo, vizibil supărat. Se duse să-l oprească pe băiat, dar Nicolini îl prinse de mână.
Servitorul se întoarse şi spuse:
— Madonna Ginevra vă roagă s-o iertaţi, dar nu poate coborî în acest moment.
— Ştie că sunt aici? întrebă Leonardo.
— Da, maestre Leonardo, i-am spus.
— Şi a spus că nu vrea să coboare?
Servitorul dădu nervos din cap, apoi făcu un pas înapoi şi se răsuci pe călcâie.
— Cred că ai primit răspunsul, îi spuse Nicolini. Dar faţa sa, deşi radioasă, nu purta deloc semnele triumfului.
— Nu este niciun răspuns. Trebuie să aud chiar de la ea că nu mă mai iubeşte.
— Leonardo, s-a terminat, spuse Amerigo. Este femeie măritată. A acceptat fără nicio forţare: *spontaneea, non coacta.*
— Nu pot să cred, spuse Leonardo.
Faţa lui Nicolini se coloră.
— Cred că este de ajuns. Ţi s-a arătat mai multă curtoazie decât meriţi, şi asta numai din cauza relaţiilor socrului meu cu familia ta.
— L-am considerat prietenul meu, spuse Leonardo agresiv.
— Sunt prietenul tău, Leonardo, spuse Amerigo. Circumstanţele au dictat acţiunea. Îmi pare rău pentru tine, dar nu am avut ce să fac. Te asigur de asta.
— Cred că ţi-ai arătat suficient respectul pentru el, spuse Nicolini.
— Trebuie s-o văd pe Ginevra.
— Dar ea nu vrea să te vadă, Leonardo, spuse Amerigo.
— Atunci lăsaţi-o să-mi spună ea asta.
— Cred că a durat destul, spuse Nicolini întorcându-se şi făcând un semn cu braţul. La comanda sa, doi servitori zdraveni intrară în cameră. Era evident că aşteptaseră acest semnal fiindcă erau gata înarmaţi.
— Luigi, îi spuse Amerigo lui Nicolini, nu cred că este nevoie…

Dar Leonardo îşi trase sabia, imitat imediat de gărzile lui Nicolini.

— Nu! ţipă Amerigo.

— Nu mai contează, şopti Leonardo, vorbind pentru sine însuşi, simţind cum un lichid purificator îi pompează din vene dându-i putere. Nu se mai simţea deloc vulnerabil. Chiar dacă era singur împotriva a trei, nu-i păsa de moarte. Durerea îl îmbărbătase; şi, ca şi cum ar fi fost ultima suflare, strigă după Ginevra. Unul dintre servitori se dădu în spate, pregătind atacul, apoi avansa împreună cu celălalt.

— Leonardo, bagă sabia în teacă, spuse Amerigo. S-a mers prea departe.

— Leonardo, de-ajuns!

Era vocea Ginevrei, care intrase chiar atunci în cameră. Nicolini şi servitorii îi făcură loc să treacă. Părea suptă şi micşorată în cămaşa lucrată în stil maur pe care o purta.

Leonardo o îmbrăţişa; dar ea stătea ţeapănă, ca o prizonieră. Nicolini nu interveni.

După o clipă, Leonardo îi dădu drumul.

— Deci asta este tot?

Ea privea către podeaua parchetată.

— De ce nu mi-ai răspuns la scrisori? întrebă Leonardo.

Ginevra se întoarse către tatăl său, apoi spuse:

— Nu le-am primit.

Furia i se manifestase doar prin acea privire către tatăl său, apoi trecu, ca şi cum masca de calm pe care o afişa i-ar fi alunecat doar pentru o clipă. Amerigo îşi plecă ochii. Întorcându-se spre Leonardo, spuse.

— Dar, Leonardo, nu ar fi fost nicio diferenţă. Preotul citise deja *la messa delo congiuonto.* Îi aparţin lui *messer* Nicolini. Scrisorile tale fuseseră trimise unei femei măritate.

— De aceea nu i le-am dat, spuse Amerigo.

— Ai crezut că eram vinovat? întrebă Leonardo.

— Nu, spuse ea. Nici măcar pentru o clipă.

— Nu puteai aştepta, să-mi acorzi o şansă?

— Nu, Leonardo, aşa au fost circumstanţele.

— Ah, da, circumstanţele. Şi mă poţi privi acum şi să-mi spui că nu mă mai iubeşti?

— Nu, Leonardo, nu pot. Te iubesc, spuse ea. Dar nu contează.

— Nu contează? spuse Leonardo. Nu contează? Dar asta este totul!

— Ba nu este nimic, spuse Ginevra. Meriţi mai mult decât ţi s-a oferit.

Acum vorbea pentru Nicolini, fiindcă părea rece, moartă, lipsită de cea mai mică emoţie.

— Dar am luat decizia pentru familia mea şi-mi voi asuma toate obligaţiile.

Era clar. Leonardo o pierduse, mai sigur decât ar fi fost dacă ar fi fost îndrăgostită de Nicolini.

Se întoarse către Nicolini şi-i spuse:

— Tu m-ai turnat la *tamburo.*

Nicolini îl privi rece pe Leonardo, fără a nega acuzaţia.

— Ginevra, spuse Leonardo, luând-o de mână, vino cu mine.

— Trebuie să pleci, spuse Ginevra, depărtându-se. Chiar dacă umilinţa ta este şi a mea, nu mai pot să aduc dezonoare familiei mele. Rănile ni se vor vindeca şi într-o zi vei înţelege.

— Dar poţi fi căsătorită cu omul care m-a acuzat pe nedrept?

— Pleacă, Leonardo. Nu-mi voi călca niciodată cuvântul dat lui Dumnezeu.

Auzind asta, Leonardo îl atacă pe Nicolini cu sabia. Pregătit, acesta se dădu înapoi şi şi-o scoase pe a sa. Unul dintre servitori îl atacă pe la spate; celălalt îl lovi cu putere în piept cu capul.

Leonardo tremura, ca o coardă de vioară ce fusese ciupită; şi, în timp ce se prăbuşea, văzu faţa Ginevrei.

Era de piatră.

Şi totul în raza sa vizuală îngheţă. Apoi, ca şi cum şi-ar fi întors privirea în altă parte, totul dispăru...

În întunericul ce precede amintirea.

13
Marzocco

Leoaica, atunci când îşi apără puii de mâna vânătorului, ca să nu fie speriată de lăncile aţintite asupra ei, îşi ţine ochii în pământ şi are grijă ca prin saltul ei să nu-şi lase puii pradă vânătorului.

— Leonardo da Vinci

Despărţindu-mă de tine, îţi las inima mea.

— Guillaume de Marchaut

Chiar şi la sfârşitul săptămânii, Leonardo mai avea o rană gălbui-roşiatică. Pielea îi fusese smulsă de lovitură, iar doctorul care venise să-l vadă îi spuse că va purta toată viaţa această cicatrice: ca şi cum cineva îi pusese pe faţă un sigiliu misterios şi profan.

După ce curăţă rana cu vin, doctorul o cusu şi o bandajă. Nu era de părere, la modă în zilele acelea, că natura însăşi va vindeca rana producând un lichid vâscos. Insistă ca ferestrele să rămână închise şi le spuse servitorilor lui Amerigo de Benci să nu mănânce usturoi şi ceapă, altfel vor contamina aerul. Prescrise o poţiune urât mirositoare din ulei de trandafiri şi rădăcină de bujor. Cu toate că lama servitorului lui Nicolini tăiase adânc, nu atinsese niciun organ vital.

Şi Leonardo rămase să se refacă în Palazzo de Benci.

Dar Ginevra plecase să locuiască în castelul lui Nicolini, ca soţie ce era.

Leonardo făcu febră şi spatele îi ardea, de parcă ar fi fost culcat pe cărbuni aprinşi. Îi visa pe Sandro şi Niccolò, dar, curios, nu şi pe Ginevra. Era complet absentă din gândurile sale; ca şi cum ea ar fi părăsit catedrala amintirilor sale pentru castelul lui Nicolini. Leonardo nu era departe de acei nebuni întru Christos, flagelatori, care fuseseră chemaţi din morţi şi înviaţi, care vorbiseră cu Fecioara şi băuseră împreună cu Christos, care erau goliţi de cele lumeşti, de boală şi suferinţă, de dragoste şi rănile ei. Într-adevăr, visa că se plimbă prin catedrala sa şi că toate camerele sunt goale şi întunecate, cu excepţia uneia, o cameră boltită, luminată de lumânări, ce conţinea un sarcofag – propriul sarcofag. Acolo zăcea el mort, descompus; dar avu revelaţia înfricoşătoare că fusese înviat,

asemenea lui Christ, dar cu toate acestea era gol ca o tigvă de dovleac. Visa că plutea pe o mare albă, valurile ondulându-se ca nişte cearceafuri ude.

Se trezi tuşind puternic, cu braţele zbătându-i-se ca ale unui om gata să se înece. Era întuneric. O lampă lumina ca un ochi şi dădea un miros de ulei ars care se amesteca în aer cu mirosurile lui Leonardo; o singură lumânare ardea pe perete, în faţa tapiţeriilor grele.

Amerigo de Benci stătea în faţa patului cu patru stâlpi, arătând cadaveric, ca un spectru. Faţa-i trasă scotea la iveală trăsăturile ce fuseseră aduse la perfecţiune în Ginevra; ochii rotunzi, gura plină, părul ondulat, nasul lung şi plat. Oftă de uşurare şi spuse:

— Mulţumescu-Ţi sfinte Christoase.

Apoi îşi făcu cruce.

— Mi-e sete, spuse cu vocea ezitantă Leonardo, Amerigo îi turnă apă dintr-un vas aflat lângă ligheanul pentru spălat.

— O să te faci bine, dacă ai început să transpiri. Aşa mi-a zis doctorul.

Leonardo bău apa şi întrebă:

— Cât timp am zăcut?

— Două săptămâni, spuse Amerigo luând paharul. Îi voi chema pe prietenii tăi, Botticelli şi Machiavelli. Sunt jos, îşi iau cina. Au stat la căpătâiul tău tot timpul.

— Ţi-aş mulţumi dacă i-ai chema, fiindcă nu mai vreau să stau aici, şopti Leonardo. Se luptă să se ridice în capul oaselor dar simţi ameţeală.

— Ai fost foarte bolnav… Eram foarte îngrijoraţi, Leonardo, spuse Amerigo, stând încă lângă el, parcă având chef mai mult de vorbă decât să facă ceva. Tatăl tău a întrebat de tine.

— A fost aici? întrebă Leonardo surprins.

— Nu, a fost chemat la Pisa cu treburi pentru *podesta.* Se va întoarce în curând.

Leonardo nu răspunse.

— Leonardo, este numai vina mea, spuse Amerigo.

— Potoleşte-te, Amerigo. Niciodată nu este numai vina cuiva.

— Dar nu vreau s-o învinovăţeşti pe Ginevra. M-a implorat să ţi-o dau ţie, nu lui Nicolini.

— Ar fi putut să refuze, spuse Leonardo.

— Sunt tatăl ei.

Epuizat, Leonardo se întoarse. Abia atunci spuse Amerigo:
— Nu, Leonardo, mă tem că nu avea nicio altă alegere.

* * *

Leonardo se privi într-un lighean cu apă de lângă patul său: cicatricea de pe faţă îi era încă roşie, un stigmat al nebuniei sale. Auzea bocănitul ciocanelor şi dălţilor, fiindcă în *bottega* lui Verrocchio lucrul era în toi. Maistrul lui Andreea, Francesco, lucra cu ucenicii în schimburi, iar Andreea însuşi bântuia peste tot, părând a nu mai dormi deloc. Era prea mult de lucru; angajamentele îl copleşiseră, la fel ca chitanţele neachitate. Peste măsură de obosit şi acoperit de praf, părea mai degrabă un zidar, decât maestrul unei mare *bottega.*

Iar zilele şi săptămânile care urmau promiteau a fi şi mai agitate, fiindcă Andreea primise trei noi ucenici şi un contract de la Lorenzo pentru o statuie a Reînvierii.

Niccolò, desigur, spusese că noi ucenici sunt lipsiţi de talent.

— Nici pisicile nu mai sunt în siguranţă din cauza lor, îi spuse el lui Leonardo. Au prins-o pe Bianca – pisicuţa aceea gri – şi au aruncat-o pe scări.

— A păţit ceva?

— Nu, dar nu despre asta este vorba.

Leonardo dădu cu mâna prin lighean, apoi, cu ea umedă, îşi aranjă părul. Încă îl mai durea dacă îşi ridica braţul, la fel şi spatele, unde fusese rănit.

— Nicco, de ce te superi, sunt doar nişte copii şi sunt sigur că Signore Francesco îi va pune la treabă în curând.

Niccolò ridică din umeri.

— Ţi-e teamă că vei fi trimis înapoi acum că au venit ei? întrebă Leonardo.

— Sunt încă trei guri de hrănit, spuse Niccolò.

— Maestrul Toscanelli îi trimite lui Andreea suficienţi bani pentru mâncarea şi locuinţa ta. Aşa că din punctul acesta de vedere eşti în siguranţă.

— De data aceasta ai suferit mai mult decât atunci când ai căzut din cer, spuse Niccolò.

— De când am căzut din graţii? murmură Leonardo, dar ironia nu-l impresiona pe Niccolò.

— Faţa îţi poate fi reparată, m-am interesat eu de asta.

— Sunt sigur, spuse Leonardo caustic.

— Da, spuse Niccolò, este un chirurg, un evreu care trăieşte lângă San Jacopo Oltr’Arno, care poate îndepărta tot felul de diformităţi. Poate face miracole. Poate remodela carnea ca şi cum ar fi argilă.

— Şi cum face aceste miracole?

Niccolò ridică din umeri.

— Un ucenic al lui mi-a spus că i-a fost adus un băiat căruia îi lipsea o parte din nas. Se născuse, se pare, cu această diformitate; toată lumea îl compătimea, fiindcă arăta ca un monstru.

— Niccolò…

— A remodelat nasul băiatului tăind partea de sus a unui braţ şi băgându-i nasul acolo. Apoi l-a legat atât de strâns încât băiatul nici nu mai putea să-şi mişte capul; şi l-a ţinut aşa douăzeci de zile. Când l-a desfăcut, de nas i se ataşaseră bucăţi de carne. Apoi i-a sculptat nasul atât de bine, încât nici nu-ţi mai dai seama cum a fost înainte. În comparaţie cu asta, îndepărtarea cicatricii tale va fi o joacă de copil.

— De unde ai auzit de chirurgul acesta? întrebă Leonardo interesat. Nu mai auzise niciodată de o astfel de tehnică.

— M-a trimis o dată maestrul Toscanelli la el. Se numeşte Isaac Brancas. Mai ţin minte unde stă, pot…

— Nu poţi nimic, spuse aspru Leonardo! Faţa mea se va vindeca aşa cum este.

— Dar, Leonardo.

— Şi, dacă va rămâne vreo cicatrice, asta este. Îmi va aduce aminte să nu mai mă comport atât de prosteşte pe viitor.

Leonardo îşi frecă fruntea din reflex. Pielea îi părea străină, rece şi amorţită. La fel şi pneuma sa, spiritul său, devenise rece şi murdar şi urât mirositor ca apa din lighean. Dacă răceala din inima sa şi din arterele sale nu reprezenta un medicament pentru boala sufletului, cel puţin avea darul de a-i atenua durerea.

Şi se închise în catedrala amintirilor.

— Nicco, continuă Leonardo, n-a spus Sandro că dacă nu apare să plecăm fără el?

Sărbătoarea Marzocco începuse; pieţele se vor umple de oameni.

— Dar prima lui îndatorire este faţă de Il Magnifico şi probabil că acesta are nevoie de el.

Niccolò îl studie pe Leonardo câteva clipe, apoi spuse:

— Chiar vrei? Plecăm fără el?

— Adică să merg doar cu tine? Sigur că da, Nicco. Îmi eşti un prieten la fel de drag ca şi Sandro. Mi-eşti ca un fiu. M-am purtat aşa de urât cu tine în aceste ultime zile?

— Nu, spuse repede Niccolò, părând stânjenit.

— Ba da, spuse Leonardo, dar a trecut. Îţi promit că astăzi vei fi centrul atenţiei mele. Vom ataca cele mai feroce animale şi ne vom lua vieţile în mâini.

— Chiar atât de mulţi oameni mor de Marzocco?

— Mulţi, spuse Leonardo. Dar dacă vrei să-ţi schimbi părerea, desigur…

— Nu, vreau să merg.

— Atunci te iau. Dar, aşa cum ştiu din experienţă, o să-mi fie foarte greu să te protejez de animalele sălbatice de orice fel.

Leonardo nu putu să nu zâmbească la aluzia destul de transparentă la înclinaţia lui Niccolò de a seduce prostituate sau servitoare.

Niccolò râse, apoi faţa i se lumină.

— Ţi-ai speriat toţi prietenii, Leonardo. Ne-am îngrijorat pentru tine.

— Sunt bine, spuse Leonardo.

— Sandro crede că…

— Ce, Nicco?

— Că te-ai otrăvit singur, aşa cum a făcut el când cu Simonetta.

— Şi tu, Nicco, ce crezi?

— Nu-i adevărat, spuse Niccolò.

— De ce?

— Fiindcă păreai prea… supărat.

* * *

În timp ce se îndrepta către piaţă cu Niccolò, cotind pe străduţele din ghettoul evreilor şi palatul arhiepiscopului, Leonardo se gândea la Simonetta. Deşi încercase s-o viziteze imediat ce-şi revenise în puteri, fusese refuzat politicos; tânărul ei servitor, Luca, îi spusese că Simonetta doarme şi oricum era

prea slabă ca să accepte vreo vizită. Cu toate acestea, Leonardo ştia că ea îl primea pe Sandro. Boala Simonettei îi consuma puterile şi lui Sandro, care erau, spre surprinderea lui Leonardo, destul de mari.

Dar se va întâlni curând cu prietenul său; Leonardo era gata să-i ofere întregul său sprijin.

Dar asta abia îi masca îngrijorarea. Ea era oglinda lui; i se destăinuise complet numai ei. Şi, cu toate că se văzuseră prea puţin, nu suporta s-o piardă.

Nu acum, nu imediat după Ginevra…

Se apropiau de Mercato Vecchio şi străzile deveniseră atât de aglomerate încât fură obligaţi să ocolească pe nişte străduţe. Chiar şi astăzi, tarabagii erau la locurile lor, vânzând carne friptă, dulciuri, fructe sau legume. Însemnele lor erau decorate cu cruci proaspăt, pictate. Un vânzător vindea pui vii. Lângă el, o femeie grasă făcea fripturi pe care le vindea imediat trecătorilor, de pe o tarabă improvizată, împreună cu brânzoaice şi gogoşi cu miere. Buchete de viorele, rozmarin, busuioc şi secărea umpleau aerul, cu parfumurile lor. Pisici şi păsări şi iepuri se găseau de vânzare în cuşti. Un negustor avea de vânzare câţiva lupi, pentru care cerea un preţ exorbitant; dar putea spera să-i vândă, fiindcă erau destui cei care voiau să-l impresioneze pe Primul Cetăţean şi să câştige admiraţia publicului punând propriile animale să se lupte între ele. Pe o altă străduţă se vindeau obiecte sfinte şi tot felul de animale sculptate, mai ales lei heraldici; aceste figurine erau făcute din piatră, lemn sau din aur ori argint. Bijutierii, întotdeauna prudenţi, plătiseră soldaţi să le păzească produsele.

Leonardo şi Niccolò îşi croiau drum prin labirintul de alei şi pieţe; case construite din rămăşiţele castelelor cavalerilor războinici de odinioară se ridicau ca zidurile unei închisori, blocând lumina soarelui. Se puteau auzi strigătele cetăţenilor şi urletele animalelor chiar înainte de a ajunge în piaţa centrală. Leonardo îl luă pe Niccolò de mână, pentru a nu fi despărţiţi de mulţime, şi îşi făceau loc cu coatele înainte.

Ajunseră în sfârşit în perimetrul lui Mercato Vecchio. Aceasta avea la cele patru colţuri câte o biserică şi fusese transformată în arenă. Tarabele vânzătorilor fuseseră aruncate şi se ridicaseră tribune uriaşe, unele dintre ele la fel de înalte cât clădirile din piaţă. Fanioane cu emblema Marzocco şi culorile

Medicilor atârnau pe stâlpii tuturor construcţiilor şi pe acoperişuri şi turnuri.

— Uite-acolo, strigă Niccolò, faţa înroşindu-i-se de emoţie.

Deodată, mulţimea urlă, se despărţi. Oamenii alergau către Leonardo şi Niccolò. Cei mai mari porci mistreţi pe care îi văzuse Leonardo vreodată alergau pe stradă în spatele lor. Animalele scăpaseră din arenă; ei erau sub supravegherea unei *armeggiatori,* confraternitatea patronală. Cincisprezece tineri în livrele alergau după ei; ucigându-i, puteau spăla ruşinea care o aduseseră asupra lor şi a patronului lor.

Dar mistreţii erau parcă turbaţi: pe jumătate înfometaţi, înspăimântaţi, mugind îngrozitor.

Leonardo îl ţinea cu putere pe Niccolò şi, împingându-i pe alţii, se traseră la adăpost. Cineva încercă să-i taie urechile lui Niccolò, dar Leonardo reuşi să devieze lovitura.

— Fii calm, Nicco, spuse el.

Dar fură împinşi înapoi, ca izbiţi de creasta unui val uriaş. Leonardo reuşi însă să-l ţină bine pe Niccolò, altfel acesta ar fi pierit zdrobit în picioare de mulţime.

— Leonardo, mă descurc şi singur, spuse Niccolò, încercând să vadă ceva peste capetele celor din faţa sa.

Mulţimea îi împinse din nou. Un mistreţ sfâşie un copil de zece ani, înainte ca unul din tinerii *armeggiatori* să-l poată omorî. Animalul însă tot mai încerca să muşte din mulţime, deşi avea o suliţă înfiptă în spate. Leonardo izbuti să-l vadă, cu dinţii însângeraţi de propriul sânge. Îşi legăna capul când într-o direcţie, când în cealaltă, în timp ce băiatul în uniformă îl măcelărea cu sabia. Grohăitul animalului părea uman şi sinistru. Apoi căzu pe pavajul din vremea romanilor. Un alt mistreţ căzu; un tânăr cu o faţă măslinie tocmai îi tăia beregata, apoi se trase repede înapoi cu dezgust fiindcă animalul urinase pe el şi tocmai defeca în spasmele morţii. Ceilalţi mistreţi, unul dintre ei însângerat, se traseră înapoi, urmăriţi de *armeggiatori.*

Apoi, atât mistreţii, cât şi *armeggiatorii* dispărură, ca înghiţiţi de stradă, iar primejdia imediată încetă.

Vestea bucură mulţimea. Se auziră strigăte de încântare. După ce copilul omorât fu ridicat de doi oameni în livrea şi de tatăl său, a cărui faţă, transfigurată şi transpirată, era o mască a durerii, mulţimea se scurse iar în piaţă, înapoi la orgia sângeroasă.

Niccolò îl ţinea pe Leonardo strâns şi se lăsară purtaţi de mulţime spre piaţă şi în tribune. Bărbaţi înarmaţi cu suliţi înţepau urşii, la adăpostul unor ziduri din lemn, în vreme ce leoparzii şi tigrii erau puşi să se lupte între ei. Carcase putrezeau în soare, răspândind mirosuri grele. Piaţa se transformase într-un abator, într-o sărbătoare sângeroasă, de pe vremea romanilor. Erau şaptezeci sau optzeci de animale în arenă, privind mulţimea, adulmecând mirosul sângelui, tăbărând şi luptând unul asupra celuilalt. Pe străzile din jur erau puse garduri de protecţie, iar spărtura prin care ieşiseră mistreţii fusese astupată imediat de doi bărbaţi cu o înfăţişare mai înspăimântătoare decât a animalelor, purtând culorile familiei Pazzi.

— *Armeggiatorii* lui Pazzi au scăpat mistreţii, spuse Niccolò. Crezi că a fost un accident?

Leonardo ridică din umeri.

— Dacă ar fi vrut să-i vâneze pe străzi, ar fi pus nişte oameni înaintea lor. Şi ai văzut unde a fost rupt gardul.

— Poate că abia acum s-au decis să-l pună. Poate că înainte nu a fost decât o barieră. Dar sunt sigur că Sandro va fi mulţumit.

— De ce spui asta?

— Fiindcă dezonoarea va cădea asupra familiei Pazzi, spuse Niccolò. Nu ai auzit ce se întâmplă?

— Mi-e teamă că nu.

— Pazzi şi Medici se luptă în stradă. Necazurile s-au înrăutăţit.

Într-adevăr, Leonardo pierduse contactul cu lumea.

— Cum aşa? întrebă el neliniştit.

— Sfânta Biserică este de partea familiei Pazzi. Dar Sandro spune că Lorenzo nu-şi dă seama.

Niccolò privi dintr-o dată atât de uluit, încât Leonardo îşi puse braţul în jurul lui. Într-adevăr, era un copil, deşi uneori putea imita destul de bine comportamentul unui bărbat. Acum părea fascinat de un animal uriaş, ce-şi rotea capul ameninţător ori de câte ori încerca cineva să se apropie de el.

— Ce e ăla? întrebă Niccolò.

— Un zimbru, spuse Leonardo privind cu tristeţe spre animalele care zăceau măcelărite în arenă. Dar dacă ar reuşi să obţină câteva din acele carcase pentru a le diseca şi studia nu ar fi o pierdere chiar atât de mare. Dar era periculos să nu te

arăţi entuziasmat, fiindcă mulţimea era în extaz, cerând altceva, un alt spectacol, o altă demonstraţie; dacă ar fi fost după ei, ar fi dat drumul mistreţilor şi tigrilor pe străzi şi ar fi început să-i vâneze. Asta ar fi încântat mulţimea o vreme. Leonardo privi arena improvizată. Peste treizeci de mii de oameni asistau la această baie de sânge. Chiar în faţa lui era tribuna destinată familiei Medici. Fusese construită în forma unui castel. Zeci de fanioane roşu cu auriu atârnau de pe construcţie. Aerul era greu, fără a bate vreo briză, astfel că miasmele fetide nu se îndepărtau deloc.

— Hai, Nicco, repede, spuse Leonardo. Aici nu vom mai fi în siguranţă.

Împreună îşi făcură cu mare greutate loc afară din arenă, împingând, uneori chiar luptându-se, Leonardo îl ţinea bine pe Niccolò.

— Priveşte! strigă acesta, arătând spre colţul cel mai îndepărtat al arenei.

Un ofiţer al *podestei* tocmai dăduse semnalul pentru eliberarea leilor din cuşti; câteva femele începură să se plimbe neliniştite, protejându-şi puii, care încă se aflau în locul în care fuseseră fătaţi. Masculii le urmăreau, cu coamele lor luxuriante, aproape negre, contrastând cu restul blănii. Câţiva bărbaţi cu nişte „carapace” îi ţineau la distanţă, mai degrabă veghind ca să nu păţească nimic puii.

Mulţimea aplauda.

— Mergi, îi spuse Leonardo.

— Ai văzut puii?

— Da, spuse Leonardo, dar, dacă li se va întâmpla ceva rău, o să plătim scump.

— Deci şi tu *crezi* în semne prevestitoare, Leonardo.

— Nu, dar cred în oamenii superstiţioşi; şi, dacă ei cred că ceva li rău se va întâmpla, nu se potolesc până când nu li se întâmplă.

— Cred că este acelaşi lucru, spuse Niccolò.

Leonardo râse, fără voia lui. Dar râsul îi suna străin, gol. Cu toate acestea, se simţea în formă, de parcă trupul său, carnea şi oasele sale abia mai puteau opri furtuna din interior. Auzea tunetele în urechi, aceleaşi tunete pe care le auzea în copilărie după ce plângea.

— Ia te uită, zise Niccolò, foarte mândru de reuşita sa. Poţi să zâmbeşti.

— Într-adevăr, se poate, spuse Leonardo, forţându-se să-i zâmbească lui Niccolò, trecându-şi braţul pe umărul lui. Se simţea dintr-o dată uşurat; dar era conştient de tensiunea din interiorul său, de fluturii care băteau cu putere din aripile lor în stomac, fiindcă această tensiune îl proteja de durerea profundă pe care o resimţea.

— Trebuie să revii la vechiul tău sine, îi spuse Niccolò. Acel Leonardo pe care îl iubea toată lumea.

— Şi tu? îl întrebă Leonardo.

— Ce vrei să spui?

— Îl iubeşti pe vechiul Leonardo sau ceea ce sunt acum?

Văzând că Niccolò este în dificultate, Leonardo spuse:

— Iartă-mă, Nicco. Dar vechiul Leonardo a dispărut pe vecie.

— Atunci va trebui să reînveţi să râzi.

— Şi vechiul Niccolò a dispărut.

Niccolò se întoarse spre el întrebător. Se oprise în mijlocul mulţimii, dar Leonardo îl trase înainte.

— Cât am fost bolnav, ai devenit bărbat. Ai prefera să redevii copil?

— Nu, Leonardo, spuse Niccolò. Dar n-am ce face, mi-e dor de tine.

— Sunt aici, cu tine.

Dar Niccolò nu răspunse. Se trase către castelul improvizat al Medicilor care era acum în faţa lor. Soldaţi purtând culorile familiei şi căşti cu pene păzeau singura cale de acces către băncile care ofereau vedere asupra întregii pieţe.

— Ai apărut, strigă Zoroastro da Peretola, care stătea pe una din bănci. Antonio, strigă el către unul din soldaţi, a venit Maestrul Leonardo şi prietenul lui. Adu-i aici imediat. Cobor la tine îndată.

Un soldat se uită la ei şi îl recunoscu pe Leonardo şi-l conduse pe el şi pe băiat în castel. Deasupra lor erau tribunele, arhipline cu prietenii lui Medici, curteni şi gură-cască. Zgomotul era ca murmurul mării; şi Leonardo trebui să se dea într-o parte din cauza unui jet de urină.

— Nu este vreun loc unde să fii protejat de astea? întrebă Leonardo. Vedea mii de picioare; bucăţi de hârtie şi mâncare cădeau ca *mana* dintr-un cer nesfânt.

— Trebuie doar să-ţi ţii ochii deschişi, spuse soldatul.

— Vreau să urc, spuse Niccolò.

Din acest unghi, Leonardo putea vedea o porţiune a arenei. Un lup părea că priveşte direct spre el, dar o clipă mai târziu dispăruse. Raza vizuală era îngustă, iar praful ridicat îi intra în ochi.

— O clipă, să-l aşteptăm pe Zoroastro.

— Ar fi putut să ne cheme direct în turn, spuse Niccolò. De acolo am vedea şi noi ce se întâmplă.

O femelă leu urlă, dar abia fii auzită, din cauza zgomotului mulţimii. Apoi intră în câmpul lor vizual, târând un lup care se zbătea, poate unul dintre cei văzuţi mai înainte de Leonardo.

— Acum vezi, Nicco?

Dar Niccolò privea într-o parte, palid la faţă.

— Leonardo, îl strigă Zoroastro, apropiindu-se. Era îmbrăcat în pantaloni strâmţi şi tunică, uniforma unui dandy; faţa îi strălucea de unsoare şi transpiraţie.

— Cum ai reuşit să faci rost de invitaţie? întrebă Leonardo, făcând un gest prin care arătă spre castel.

— *Sunt* un Medici, spuse Zoroastro.

— Nu-ţi neg dreptul de naştere, spuse Leonardo. Credea oare cineva din familia Medici că Zoroastro era într-adevăr rudă cu ei prin familia Rucellai?

— Mulţumesc, dar…

— Unde este Sandro? întrebă Leonardo. E sus, cu Lorenzo?

— Nu, Leonardo, Il Magnifico m-a pus să te aştept şi să-ţi transmit un mesaj.

— Il Magnifico?

— Sandro. Dar mi s-a cerut să te conduc la madonna Simonetta. E bolnavă.

Leonardo începu să tremure, dar îşi ţinu firea.

— Niccolò, poţi să rămâi aici cu Zoroastro, dacă vrei.

— Dar mi s-a spus să te însoţesc, spuse insistent Zoroastro.

— Vreau să merg cu tine, Leonardo, spuse Niccolò apropiindu-se de maestrul său.

Leonardo dădu din cap.

— Vreau să-ţi cer o favoare, îi spuse lui Zoroastro.

— Da?

— Sandro s-a gândit că aş putea obţine câteva carcase de animale, şi Leonardo arătă spre arenă.

— Ah, Niccolò mi-a povestit despre *autophamia*...

Leonardo se uită urât la Niccolò şi spuse:

— Am nevoie de ele pentru disecţie, Zoroastro. Pentru studiu. Ştiinţă, nu magie.

Zoroastro păru dezamăgit, dar spuse:

— Voi avea grijă să ţi se oprească vreo câteva specimene.

— Nu se va face decât dacă ai tu grijă personal de asta, spuse Leonardo.

— Vin cu tine, insistă Zoroastro.

— Prezenţa ta îl poate deranja pe Il Magnifico. Nu este o idee prea bună, mai ales că se pare că ţine la tine.

— Ţine cu adevărat, bineînţeles, spuse mândru Zoroastro.

— Atunci îmi faci această favoare?

— Se pare că n-am de ales. Dar cum se face că prezenţa ucenicului tău nu-l va stânjeni pe Il Magnifico?

Leonardo nu răspunse; îşi salută prietenul şi-l luă pe Niccolò de mână, părăsind tribuna. O dată ce se depărtară de Mercato Vecchio, străzile murdare şi aleile întortocheate păreau pustii.

— Eşti bolnav, Leonardo? întrebă Niccolò. Eşti foarte palid.

— Sunt bine, Nicco, spuse Leonardo.

— Putem să ne oprim să ne mai odihnim. Niccolò arătă spre o *archi da bottega* care unea două turnuri înalte; acolo erau două băncuţe înguste, tăiate în pasajul umbrit de sub arcadă.

— Nu, mulţumesc.

Leonardo simţea că nu are timp de pierdut.

Deodată se auzi un mare zgomot în urma lor, ca şi cum Arno fusese ridicat din matca sa şi aruncat asupra Florenţei, un val uriaş de ţipete umane.

Niccolò se opri şi-şi întoarse capul, dar Leonardo doar îşi continuă drumul dând din cap.

— Ce este? întrebă Niccolò.

— Poate că Zoroastro tot va reuşi să-mi găsească un leu, murmură Leonardo. Cred că vreunul din *marzoccos* a fost omorât, spuse el după o pauză.

— Ăsta ar fi un semn prevestitor de mari nenorociri.

— Da, Nicco, un semn foarte rău prevestitor.

— Credeam că nu crezi în astfel de lucruri.

Dar Leonardo nu răspunse, fiindcă gândurile sale erau numai la Simonetta.

* * *

Il Magnifico şi anturajul său stăteau nervoşi în faţa uşii dormitorului Simonettei, ca şi cum ar fi putut împiedica intrarea oaspetelui nepoftit: însăşi moartea. Lumina pătrundea în holul care era un fel de *chambre de galeries,* printr-o serie de ferestre înalte, cu vitralii; iar aerul în care dansau particule de praf părea o reflexie a agitaţiei admiratorilor şi iubiţilor Simonettei. Erau aici Pico della Mirandola, Angelo Poliziano, Giuliano, Sandro şi poetul Luigi Pulci, unul din favoriţii lui Lorenzo. Alte grupuri de sicofanţi, prieteni şi membri ai familiei vorbeau în şoaptă; iar curtezane, filosofi, poeţi şi matroane umpleau holul supraîncălzit.

Un preot somptuos îmbrăcat păzea uşa dormitorului Simonettei, ca un cerber în sutană: unul din Fraţii Nopţii ai lui Lorenzo. Se ruga şi mototolea nervos între degete un rozariu negru. Buzele i se mişcau într-una, iar ochii priveau înainte, fără ţintă; poate că număra şi el rănile Mântuitorului, ori cântărea favorurile pe care avea să i le facă Lorenzo. Dar îşi întoarse privirea şi-l recunoscu pe Leonardo când intră.

Leonardo îl văzu şi îi întoarse spatele, umilit: era căpitanul care îl arestase.

Apoi se înclină către Lorenzo, dar Primul Cetăţean se depărtă de el, ca şi cum ar fi fost supărat; şi Leonardo deveni şi mai nervos şi neliniştit. Se simţea, într-un fel, expus.

Din fericire, Sandro veni la el. Îl bătu pe Niccolò pe umăr şi, îmbrăţişându-l cu putere pe Leonardo, zise în şoaptă:

— Se pare că este foarte rău, prietene.

Vocea îi tremura şi arăta fragil, ca şi cum moartea urma să-l ia şi pe el împreună cu Simonetta.

— Simonetta este… dar nu mai putu să continue.

Leonardo dădu din cap, ca şi cum Sandro i-ar fi spus totul: Când acesta îşi recapătă firea, îl conduse pe Leonardo deoparte, ca să poată vorbi între patru ochi.

Dar Niccolò rămăsese alături de maestrul său.

— Doctorul este acum cu ea, spuse Sandro. Nu permite să intre decât o singură persoană o dată. I-a administrat *agnus scythicus.* Este ultima noastră speranţă. Se spune că are virtuţi miraculoase.

— Asemenea cornului de inorog, spuse Niccolò.

— Aproape, spuse Sandro.
— Sandro, de ce s-a depărtat Il Magnifico de mine? întrebă Leonardo, încercând să-şi mascheze îngrijorarea.
— Am observat şi eu, dar nu ştiu. Poate că Simonetta i-o fi spus ceva.
— Poate, spuse Leonardo. Dar tu, prietene, mai rezişti?
— Sunt mai puternic decât crezi tu.
— Din contră, Sandro, cred că ai mari rezerve.
— Crezi asta fiindcă am fost infectat cu *vita nova* a Simonettei, fiindcă a trebuit să fiu exorcizat…
— Sticluţă…
— Dar spiritul îi iese prin ochi, prin gură, ca un lichid, ca fumul.
— Revino-ţi, Sandro! spuse Leonardo.
Lacrimi începură să curgă din ochii lui Sandro şi acesta şi le şterse nervos.
— Sunt un prost exemplu, spuse el.
— Dar un bun prieten.
— Este mai important că sunt iubitul ei, şopti Sandro.
— Dar eşti.
— Cred că a fost o prietenă bună, Leonardo. Mi s-a dat cum se dăruie un medic pacientului.
— Oricine se poate considera fericit să aibă un astfel de doctor, spuse Leonardo.
Sandro dădu din cap şi zâmbi.
— Ajunge. Poate că sunt prea dur cu mine însumi. Dar nu suport ca ea să moară. Pur şi simplu nu pot…
Îşi puse palmele pe faţă, de parcă ar fi dorit să-şi zdrobească oasele. Leonardo îl îmbrăţişă, îl dădu mai spre perete, astfel ca ceilalţi să nu-l vadă şi îl ţinu ca pe un copil până când încetă să mai suspine şi-şi recapătă respiraţia normală.
Odată revenit, Sandro se depărta de Leonardo.
Uşa dormitorului Simonettei se deschise şi doctorul ieşi pe hol; Lorenzo şi Pico della Mirandola, care era îmbrăcat în roba albă de taumaturg, se duseră la el. Discutară, apoi Lorenzo intră la Simonetta. După o clipă, se întoarse şi-i făcu semn lui Sandro să intre. Încă o dată, Il Magnifico se feri de Leonardo.
După ce Sandro plecă, Niccolò spuse:
— Poate că ar trebui să ne exprimăm condoleanţele faţă de Primul Cetăţean.

Uimit, Leonardo izbucni:

— Madonna nu a murit încă. Te grăbeşti atât de tare, chiar şi în faţa morţii?

— Iartă-mă, Leonardo. N-am vrut să te supăr. M-am gândit doar că dacă te-ai duce să vorbeşti cu el nu te-ar evita.

Dar Leonardo se uita la uşă. Se gândea la Sandro, care ar putea să cadă fără Simonetta.

Într-adevăr, cum vom trăi fără Simonetta?

Cine ne va mai iubi?

Cine ne va mai asculta secretele?

Cine ne va mai aduce lumea?

Te iubesc, sora mea.

* * *

Când Sandro se întoarse arăta de parcă văzuse însăşi faţa Fecioarei. Părea răpit, chiar şi în starea în care se afla, de parcă durerea ar fi fost poarta spre extaz. Veni direct la Leonardo şi-i spuse că Simonetta vrea să-l vadă.

— Sandro, ce s-a întâmplat? întrebă Leonardo.

Dar Sandro nu răspunse. Avea ochii înlăcrimaţi.

Leonardo intră în camera Simonettei şi fu întâmpinat de un miros greu, umed, al morţii. Dar Simonetta stătea ridicată în capul oaselor în patul ei cu baldachin. Pernele erau ude de transpiraţie, la fel şi plapuma; ea ţinea în mână un rozariu şi o batistă de pânză maronie. Cu toate că această culoare masca petele de sânge, avea o mică urmă de sânge şi pe deget. Îi zâmbi lui Leonardo şi-i făcu semn să se apropie.

— Vino, Leonardo, şi stai lângă mine, spuse ea. Lorenzo a insistat ca doctorul să-mi administreze acest… balsam din Arabia. De parcă vreun medicament sau farmec mă mai poate ţine departe de eternitate. Arătă către o poţiune aflată într-o sticluţă roşie aflată pe o platformă de lângă pat. Voi boli până la moarte, ce nu va mai întârzia, fiindcă deja îngerii au venit după mine.

Zâmbi, îşi închise ochii şi tremură.

Leonardo o privea.

— Fii pe pace, prietene, spuse ea, privindu-l din nou. Nu sunt gata încă.

Leonardo se aşezase pe platformă, dar Simonetta îi făcu semn şi el veni şi se aşeză chiar pe pat, alături de ea. Purta doar o cămaşă de noapte de damasc alb brodată cu fir de aur; părul ei blond fusese împletit şi coafat cu perle. Faţa însă îi era emaciată, devastată de boală; iar roşcata sănătoasă a obrajilor era de fapt artificială, cauzală de febră.

Dar ochii ei îl înspăimântară. Intensitatea lor era asemenea focului; erau reflexii ale sufletului care ardea în ea.

— Sunt aici, spuse Simonetta, trecându-şi mâna peste cicatricea de pe fruntea lui.

— Cine, întrebă el?

— Îngerii. Prezenţele de sus. Nu-i vezi?

— Nu, madonna.

— Păcat, fiindcă sunt foarte frumoşi, ca tine, Leonardo. Sărmanul Leonardo. Îl privea, încă mângâindu-i faţa. Sandro mi-a povestit totul, ca şi Ginevra.

— Da? întrebă Leonardo şocat. Ce ţi-a spus ea?

— Am încercat s-o ajut, dar nu s-a mai putut face nimic. *Messer* Nicolini a câştigat. Este un om inteligent şi periculos. Ar fi distrus familia Benci pentru onoare. Chiar dacă asta l-ar fi dezonorat pe el. Am discutat despre el cu Lorenzo.

— Şi Lorenzo ce a spus?

— Lorenzo nu vrea să se certe cu Pazzi, iar Nicolini este de partea lor. Oftă. Dar la fel este şi socrul meu.

Se opri din vorbit şi privi înainte, transfigurată. După o vreme, reîncepu, ca pentru ea:

— L-am avertizat pe Lorenzo că este în primejdie. Dar Lorenzo crede că toată lumea îl iubeşte. E ca un copil. Leonardo?

— Da.

— Vino mai aproape.

Se trase în pat, întorcându-se spre el.

— Madonna, dar dacă intră cineva? întrebă Leonardo.

— Nu te teme. Până şi Primul Cetăţean îi respectă pe cei aflaţi pe patul morţii.

Ascultă cererea ei şi se întinse alături de ea în pat. Simonetta îşi ridică piciorul apoi îl puse peste al lui Leonardo.

— Madonna…

— Leonardo, ţii la mine? îl privea şi el îi putea simţi tremurul braţului.

— Eşti sora mea.

— Doar atât?

— Te iubesc, madonna.

— Şi eu te iubesc, Leonardo. Vrei să mă mângâi, chiar aşa? Ca pentru dragoste?

Îl sărută.

Respiraţia îi era agitată şi mirosea a trandafiri.

Îşi desfăcu cămaşa de noapte, arătându-i-se şi îl agăţă, trăgându-l spre ea şi strângându-l cu putere, până când el simţi că se sufocă. Strigă uşor; apoi, îi dădu drumul, privindu-l intens în faţă, de parcă ar fi vrut să-i memoreze fiecare trăsătură.

Astfel voia să-i ia imaginea în Lumea Superioară.

Leonardo o ţinu în timp ce tuşea şi-i şterse sângele de pe buze şi bărbie, de pe mână şi de pe inelul dăruit de Lorenzo.

— Leonardo, spuse ea, parcă prea slăbită pentru a mai putea vorbi, trebuie să ai grijă de Sandro.

— Nu trebuie să-ţi faci griji, madonna, spuse Leonardo.

— Este mai puternic decât crezi, spuse ea.

— Ce i-ai spus? Părea altfel când a ieşit de aici.

Zâmbi.

— Poate că văzuse îngerii pe care tu nu poţi să-i vezi.

— Poate că da.

— Şi, Leonardo… spuse ea agitată.

— Da, madonna.

— Promite-mi că vei avea grijă şi de Lorenzo, ca de fratele tău.

Surprins, Leonardo spuse:

— Madonna, dar nici nu vrea să-mi vorbească. Mă tem că l-am ofensat cu ceva.

— Nu, Leonardo, nu tu l-ai ofensat. Eu.

— Sunt sigur că nu.

— I-am spus că eşti iubitul meu, spuse ea, privind dincolo de el. M-a întrebat şi n-am putut să-l mint. Am decis să nu ne minţim niciodată.

Leonardo respiră adânc, apoi spuse:

— Asta explică purtarea sa. Nu mă va ierta niciodată că l-am trădat.

— Îi va trece, Leonardo, îţi promit. I-am spus că eu te-am sedus. Am dat vina pe el, mai spuse ea zâmbind.

— Ce?

— I-am spus că eram supărată fiindcă nu-mi acorda suficientă atenţie. I-am spus că ştiu că s-a culcat cu Bartolomea de Nasi. Crede că te-am folosit pentru a-l supăra pe el.

— Şi nu s-a supărat pe tine? întrebă Leonardo.

— Aceasta este puterea divină a iubirii, Leonardo, spuse ea cu timiditate; în clipa aceasta, privindu-i faţa animată, Leonardo nu-şi mai putea imagina că se află în pragul morţii; pentru o clipă, crezu chiar că mai există speranţe să se facă bine.

— Dar ai spus că tu şi Lorenzo nu vă minţiţi.

— Nu a fost o minciună.

Leonardo se dădu pe spate, gânditor.

Simonetta îi atinse mâna şi spuse:

— Dar asta nu afectează dragostea mea pentru tine, Leonardo. I-am spus şi Ginevrei despre noi.

— De ce ai făcut asta? întrebă Leonardo. Era şocat şi supărat.

— Nu, Leonardo, nu mă privi aşa. Am făcut-o ca s-o ajut să te uite, fiindcă Nicolini pregătise o capcană din care nu mai avea scăpare. Am făcut-o numai din dragoste, Leonardo. Voi doi nu mai aveaţi nicio şansă.

Apoi, dintr-o dată, faţa ei deveni… goală.

— Simonetta! strigă Leonardo speriat.

— Da, Leonardo. Iartă-mă, dar îmi este imposibil să-mi împiedic gândurile să hoinărească…

— Trebuie să te faci bine. Nu te pot pierde şi pe tine.

Îl privi trist.

— Pe Ginevra nu poţi s-o pierzi, dragul meu Leonardo. Eu sunt, cum ai zis tu, sora ta.

— Dar te iubesc.

— Dar nu cum te iubesc eu pe tine, spuse ea.

— Atunci de ce ai refuzat să mă vezi, deşi îl primeai pe Sandro?

— Dacă te-aş fi văzut, pate că aş fi vrut să mai trăiesc.

— Sunt acum aici, madonna.

Zâmbi.

— Deja am văzut Empyreul şi Primum Mobile. Cu adevărat, Leonardo. Am văzut petalele trandafirului celest. Am văzut râul de lumină şi pe sfinţii din cer. Şi chiar acum văd îngerii. Chiar dacă m-ai iubi aşa cum ai iubit-o pe Ginevra, nu mă mai poţi ţine aici.

Îi mângâie faţa, apoi îşi aranjă părul cu degetele.

— Dacă mă priveşti în ochi poate că vezi şi tu îngerii. Uite, îi vezi?

Leonardo dădu din cap, pentru a-i face plăcere.

Se întoarse de la el şi începu să tuşească; dar când Leonardo încercă s-o ia în braţe, îl împinse. Când tusea încetă, îşi şterse gura; îi mai rămăsese însă sânge pe bărbie şi pe mână.

— Nu-ţi pot cere să te murdăreşti, spuse ea. Dar când voi fi eliberată de lumea aceasta, mă vei conduce în cerul lui Venus, înger perfect?

— Simonetta, spuse Leonardo nervos.

— Ah, m-am înşelat, spuse Simonetta atingându-i faţa. Nu eşti înger.

Îl privi cu atenţie, ca şi cum l-ar studia pentru un portret.

— Eşti Leonardo. Şi acum, trebuie să pleci.

Când Leonardo încercă să se apropie, ea îşi clătină capul:

— Poate că tu eşti îngerul, spuse ea. Promiţi că vei face ce-ţi spun?

— Da, madonna, şopti Leonardo.

* * *

Simonetta fu purtată către biserica Ognisanti cu un dric deschis. Era îmbrăcată cu o rochie albă, cu mâneci lungi. Părul îi era aranjat, dar nu avea nicio podoabă. Faţa îi era pudrată şi albă ca laptele. Se odihnea pe un pat de flori, care formau o umbră cerească în jurul ei. Şi, într-adevăr, florile umpleau aerul, ca nişte confetti. Oamenii se aplecau pe ferestre şi aruncau cu petale de flori asupra procesiunii.

Simonetta era o sfântă purtată chiar de *armeggeria* lui Lorenzo, fiii celor mai importanţi patricieni ai Florenţei. Tinerii frumoşi purtau uniforme în culorile tradiţionale ale doliului: vişiniu închis, verde şi maron. În timp ce procesiunea îşi croia cu greu loc pe străzile tăcute, dar pline de oameni, Florenţa îşi plângea Regina Frumuseţii. Cetăţenii o jeleau şi-şi dădeau haine de pomană, ca şi cum le-ar fi murit fiica sau sora.

Leonardo şi Niccolò mergeau alături de Sandro, în urma prietenului lui Lorenzo, Gentile Becchi, episcop de Arezzo.

Dar Lorenzo aştepta în biserică, un gest de deferenţă faţă de soţia sa Clarisa. Stătea în faţa altarului privind spre naos, la coloanele corintice şi arcadele semicirculare făcute din *pietra*

serena, piatra Florenţei. Purta o tunică întunecată, încinsă cu o curea; o erupţie a eczemei îi păta urât faţa, dar nu luase nicio măsură pentru a o ascunde.

Leonardo urmări serviciul divin, dar se simţea departe de toate zgomotele înconjurătoare. Asculta doar zgomotul tunetului său interior, sunetul durerii sale intime. Dar nu avea lacrimi. Se simţea rece, mort, asemenea pietrelor albastre ale bisericii. Ca şi Simonetta, îşi găsise propria uşurare.

Al ei era Primum Mobile, de cea mai pură lumină veşnică.

Al ei era tărâmul umbrelor, acolo unde dragostea şi durerea şi întristarea nu erau decât idei reci asemenea formelor pure ale lui Platon.

Purgatoriul.

Privea la Simonetta care se transformase din carne în marmură şi se rugă pentru ea şi pentru el. Se ruga să urce la cer. Se ruga ca noţiunile ei de înger şi fiinţe superioare să fie într-adevăr corecte. Se ruga ca ea să devină Beatrice a lui şi să-l conducă departe de durerea inimii sale.

Fiindcă inima îi era în agonie. A Simonettei, a Ginevrei, dar şi a lui însuşi.

Sandro şi Niccolò îl apucară fiecare de câte un braţ fiindcă, incredibil, plângea. Pieptul i se ridica cu greutate, înecându-se. Gustul sărat al lacrimilor.

Apoi, odată terminat serviciul divin, Lorenzo apăru chiar în faţa lui. Îl îmbrăţişă pe Sandro şi, în sfârşit, îl privi şi pe Leonardo.

— A fost o bună prietenă a ta, *messer Artista,* spuse Lorenzo, cu buzele trase într-un zâmbet ce se voia ironic. Sunt un om de cuvânt. Îmi voi ţine promisiunea făcută madonnei noastre, chiar dacă în clipa aceasta nu pot să te văd în faţa ochilor.

Leonardo dădu din cap; nu era momentul adâncirii prieteniei lor.

Lorenzo plecă urmat de curteni, prieteni şi familie. Fură înlocuiţi de alţi admiratori veniţi s-o vadă pe madonna. Procesiunea curse toată noaptea, ca însuşi Arno, lăsând în urmă hârtii şi mâncare şi flori zdrobite în picioare.

Fără să bage de seamă la mulţimea ce se înghesuia în jurul său, Leonardo privea la Simonetta.

Visul de dragoste al Florenţei.

Acum, o *pietra serena* de carne rece.

— Ţi-a arătat Simonetta îngerii? întrebă Leonardo.
— Da, spuse Sandro.
— Şi i-ai văzut?
— Hai, Leonardo. Să mergem.
— I-ai văzut? insistă Leonardo.
— Da, spuse Sandro. Dar tu?
Leonardo dădu din cap, apoi îi lăsă pe Sandro şi Niccolò să-l scoată afară din biserică.

14
Afaceri particulare

Cineva, care îmi promisese mult mai puţin decât mi se cuvenea, dezamăgit fiind de dorinţele lui arogante, a încercat să mă îndepărteze de prietenii mei; şi a aflat că aceştia sunt înţelepţi şi nu-l iau în seamă; atunci, a găsit mijloace să-mi facă rău, denunţându-mă, ca să mă lipsească de ajutorul binefăcătorilor mei…

— Leonardo da Vinci

Când a fost îngropată Simonetta, pe cer au fost văzute flăcări.

Leonardo fu martor unei furtuni în cer, însoţită de sunetele şi luminile trăsnetelor şi un miros ascuţit care umplu aerul dintr-o dată. Stătea la mormântul ei, cu Sandro şi Niccolò şi Pico della Mirandola, când picături de ploaie şi grindină începură să cadă pe cei care jeleau, invocând divinitatea. Grindina cădea pe iarba udă şi tufişuri, ca o ploaie de diamante. Se spunea că în fiecare pietricică se ascunde sufletul unui demon care trăieşte în lumea naturii: salamandre, spiriduşi, ondine, pitici, cărăbuşi, broaşte, vipere, lilieci, saurieni şi reptile.

Aceasta era interpretarea dată atât de savanţi, cât şi de vindecători sau filosofi: un semn rău prevestitor de mari nenorociri, un dar otrăvit din tărâmul demonilor şi al stelelor vii. Nu spunea însuşi Toma d’Aquino ca o dogmă de credinţă că demonii pot produce vânturi, furtuni ori ploi de foc?

Chiar însuşi Pico della Mirandola credea că influenţele rău-voitoare controlau destinul oamenilor şi al ţărilor. Nu fusese Il Magnifico compromis pe plan politic când condotierul Carlo da Montone atacase Peruggia şi ameninţase pacea Italiei? Nu ajunseseră relaţiile Primului Cetăţean cu Papa Sixtus IV într-un punct mort, mai ales când refuzase ca arhiepiscopul ales de Sixtus, Francesco Salviati, să-şi ocupe scaunul? Acum toată Florenţa trăia sub teama excomunicării şi a războiului; şi se zvonea că îndureratul Lorenzo lăsase conducerea oraşului pe seama cabinetului său, format din Giovanni Lanfredini, Bartolomeo Scala, Luigi Puici şi înţeleaptă şi iscusita într-ale politicii, a sa mamă, Lucrezia.

* * *

Leonardo îşi ţinea promisiunea făcută Simonettei veghind asupra lui Sandro ca asupra lui Niccolò şi încerca să se apropie de Lorenzo. Dar Primul Cetăţean refuza să-l primească, nu-i răspundea la scrisori şi nu-i accepta darurile: invenţiile sale uluitoare, mecanisme şi jucării, precum şi un tablou luminos, reprezentând cerul, aşa cum sperau oamenii că este. Lorenzo nu-i permitea nici măcar lui Sandro să vorbească în numele său.

— Se va înmuia, insista Sandro. Acum vorbeşte durerea din el.

Dar durerea lui Lorenzo părea adâncă.

Leonardo se lăsă prins de frenezia muncii; era singura sa scăpare de primejdiile dinăuntru şi de-afară. Dar nu mai putea suporta ideea de a pune pe pânză, din vopsele şi uleiuri, făptura dulce a celei dispărute.

Nu voia să-şi mai amintească de Simonetta şi Ginevra.

Deveni în schimb obsedat de matematici şi invenţii şi anatomie; când desena, era numai pentru a-şi reprezenta ideile mecanice ori să înregistreze detaliile anatomice ale ţesuturilor, fiindcă mecanismele şi oasele şi carnea nu puteau să-l tulbure cu emoţii.

Îşi construise un loc rece, întunecat. Dar era mai curios şi mai gălăgios ca oricând. Atelierul său se extinsese pe hol şi în camerele alăturate, spre dezamăgirea ucenicilor care le ocupau. Mecanismele inventate de el formau o trecătoare periculoasă, aflate într-un echilibru precar, ca şi cum o furtună îi devastase atelierul, aruncându-le încolo şi-ncoace. Atelierul părea mai degrabă al unui maistru fierar, decât *bottega* unui artist; erau tot felul de scripeţi (ce aveau apoi să-i capete numele – vinci), greutăţi atârnate de mecanisme speciale de lansare, compasuri şi alte instrumente inventate de el – manivele, grinzi, polizoare, strunguri acţionate de pedale şi fierăstraie mecanice, mecanisme de lustruit lentile, montaje mecanice de transmisie. Era fascinat de modul de transmitere al puterii mecanice, prin tot felul de mecanisme de roţi dinţate, pârghii şi leviere; iar notiţele şi schiţele sale erau împrăştiate peste tot. Cu toate că acum avea practic la dispoziţie propriii ucenici, nu permitea nimănui să-i facă curat în atelier, temându-se să nu-i fure cineva ideile.

Dar dincolo de aceste maşinării, modele, unelte şi caiete de notiţe, se afla o nouă maşină de zburat, încă incompletă. Părea

atât de uşoară şi fragilă, de parcă sibirul şi mătasea şi lemnul şi pielea era substanţele fericirii şi iubirii.

— Leonardo, vino la masă, strigă impacientat Andreea del Verrocchio.

Soarele se pregătea să apună; sala de mese improvizată care în mod normal era atelier, părea ireală şi ceţoasă, fiindcă particule nenumărate de praf dansau prin aer. O masă mare fusese acoperită cu faţă de masă şi tacâmuri. Aroma cărnii fripte, a cartofilor se amesteca cu cea a vopselurilor, uleiurilor, terebentinei, precum şi cu cea a pietrei de Volterra şi Sienna, care tocmai era prelucrată într-un atelier. Zgomotul nu era numai auzit, dar şi simţit.

— Te grăbeşti atât de tare să-ţi îndeplineşti angajamentele, de-ţi munceşti aşa ucenicii fără să-i laşi să mănânce? întrebă Leonardo intrând în sala de mese. La masă nu erau decât Andreea şi obişnuitele sale rude, surori, verişoare şi nepoate şi nepoţi, Lorenzo di Credi, Niccolò, maistrul Francesco, Agnolo di Paolo şi Nanni Grosso. Agnolo şi Nani erau deja ucenici seniori, favoriţii lui Andreea.

— Mă gândeam să avem o cină în familie, spuse Andreea, părând stânjenit. Şi da, Leonardo, sunt foarte grăbit să-mi îndeplinesc angajamentele, mai ales altarul acela pentru călugării de la Vallombrosa.

Aceasta îl făcu pe Agnolo, care nu prea îl iubea pe Leonardo, să râdă nervos. Chiar dacă aveau un temperament asemănător, Leonardo era mult mai talentat; iar Agnolo nu-şi putea ascunde gelozia.

— Dar lucrarea avansează foarte bine, spuse Lorenzo di Credi care făcuse cadrul tabloului San Donato şi Vameşul al lui Leonardo.

— Leonardo, ai lucrat la altar? întrebă Andreea. Se simţea o anumită iritare în voce, de parcă Andreea era supărat pe Leonardo, ca şi cum acesta ar fi vrut să-l înşele.

Leonardo roşi.

— Am terminat *predella* lui San Donato, cu excepţia capului lui Eustatius. Dragul nostru Lorenzo di Credi a avut bunăvoinţa să mă ajute cu talentul său în timp ce eu eram ocupat cu… invenţiile.

— Responsabilitatea ta era *predella,* spuse Andreea, cu o nervozitate ce nu-i era caracteristică.

— Responsabilitatea mea este faţă de *bottega* noastră şi faţă de tine, spuse Leonardo, şi el enervat.

— Ce?

— Aceste invenţii îţi aduc o grămadă de bani, maestre. De ce să mai pictez când Lorenzo poate să facă acest lucru la fel de bine ca şi mine?

— Fiindcă nu este treaba lui Lorenzo, spuse Andreea. Este treaba ta. Tu eşti ucenic senior.

— Şi cum ţi-ai petrecut ziua de astăzi, dacă nu ai pictat sau sculptat? întrebă Agnolo.

Dar Leonardo îi răspunse fără sarcasm:

— Am făcut studii de anatomie la spital, *Signore* Agnolo. Ştiai că un om care stă cu braţul întins este mai scund când palma este întoarsă în jos, decât dacă este în sus? Am disecat un braţ şi am numărat treizeci de oase, trei în braţ şi douăzeci şi şapte în palmă. Sunt două oase între mână şi cot. Când îţi întorci mâna aşa – şi arătă cu mâna stângă – cele două oase se încrucişează în aşa fel încât cel care este spre exterior ajunge oblic faţă de cel care este la interior. Cineva care pictează şi sculptează trebuie să cunoască astfel de lucruri.

Agnolo ridică din umeri şi-şi clătină capul. Avea un păr lung, unsuros şi o frunte înaltă.

— Pentru ce?

— Pentru a picta sau sculpta mai bine.

Agnolo se înroşi şi spuse:

— Cred că scopul tău este tocmai de a nu mai picta sau sculpta deloc.

Toată lumea râse.

— Am vorbit cu un bătrân la spital, spuse Leonardo, întorcându-se spre Andreea. Pielea îi era aspră ca o bucată de pergament şi se plângea că îi este frig şi că este foarte slăbit. A murit la câteva ore după ce am vorbit; şi când l-am disecat am descoperit cauza răcelii şi a slăbiciunii sale. Traheea, colonul şi toate intestinele erau micşorate; şi în vene se strânseseră nişte pietre cât alunele şi i se scurgea ceva asemănător zgurii.

— Unchiule Andreea, dacă maestrul Leonardo continuă, o să mi se facă rău, spuse una din nepoatele lui Verrocchio, o fată de doisprezece ani.

— Atunci umple-ţi farfuria şi du-te în altă parte să mănânci, spuse Andreea, zâmbindu-i, apoi făcându-i semn lui Leonardo să continue.

— Arterele se îngroşaseră, iar unele se închiseseră complet, spuse Leonardo, ca şi cum nu ar fi fost întrerupt.

— Da? spuse Andreea.

— Cred că bătrânilor li se face frig şi sunt slăbiţi fiindcă sângele nu mai poate să circule cum trebuie. Doctorii spun că aceasta se întâmplă fiindcă sângele se îngroaşă cu vârsta. Dar se înşală. Ei cred că înţeleg totul dacă au citit *De Medicina* şi *De Utilita.*

Andreea dădu din cap vizibil interesat; dar spuse:

— Leonardo, sunt de acord cu astfel de cercetări, dar mi-e teamă că ai devenit iar subiect de bârfă în Florenţa.

— Nu sunt singurul artist care studiază anatomia.

— Da, dar despre tine se spune că nu ai frică de Dumnezeu.

— Cine spune asta? întrebă Leonardo.

— Eu, de exemplu, spuse Agnolo.

Leonardo se întoarse spre el aspru; dar Andreea spuse.

— Agnolo, părăseşte această masă imediat!

— Dar…

— Acum.

După ce Agnolo ieşi. Andreea spuse:

— La sfârşit vreau să discut între patru ochi cu Leonardo. Acesta fu semnalul că cina se încheiase; dar, înainte ca ceilalţi să se ridice şi să plece, Andreea făcu semn cu mâna să rămână pe loc.

— Mai înainte, am ceva să vă anunţ. Cum toţi faceţi parte din familia mea – şi privi către Francesco şi Leonardo – vreau să fiţi primii care află vestea.

Francesco se aplecă înainte nervos.

— Cunoaşteţi cu toţii necazurile melc cu veneţienii, continuă Andreea.

Se referea la statuia ecvestră a condotierului veneţian Bartolommeo Colleoni. Verrocchio fusese angajat s-o realizeze şi începuse deja să lucreze la armătura în care urma să fie turnat bronzul când veneţienii s-au răzgândit şi l-au angajat pe Vallano da Padova să facă statuia condotierului. Verrocchio urma să facă numai calul. Când a aflat, a spart armătura, zdrobind minunatul cap al calului în bucăţele, şi a părăsit Veneţia. Când

au aflat de asta, veneţienii i-au dat de ştire că dacă mai vine în oraşul lor îi vor tăia capul.

— Se pare că veneţienii au de gând să-mi dubleze salariul numai să mă întorc să le fac statuia, spuse Andreea zâmbind.

Toată lumea fu surprinsă, mai ales Francesco, care întrebă:

— Cum este posibil? Nu te-au condamnat la moarte?

— Într-adevăr, spuse Andreea. Şi le-am răspuns la ameninţare. Le-am spus că voi avea mare grijă să nu mă întorc în oraşul lor de idioţi, fiindcă, fără îndoială, o dată ce au tăiat capul cuiva, nu mai pot să-l pună la loc, cu siguranţă nu un cap atât de genial şi unic ca al meu!

Chiar şi Francesco zâmbi.

— Mai mult, le-am spus că eu pot să înlocuiesc capul calului, şi încă cu unul şi mai minunat. Se pare că răspunsul meu nu le-a displăcut.

— Când pleci? întrebă sora lui distrată.

— De-abia peste o lună, cel puţin, spuse Andreea.

— Atunci trebuie să punem în ordine angajamentele, spuse Francesco. Va trebui să lucrăm cu Leonardo… care presupun că va fi maestru în locul tău.

Andreea păru stânjenit şi spuse:

— Pietro Perugino va fi maestrul.

Toată lumea fu surprinsă.

Pentru câteva secunde fu o tăcere mormântală, spartă de Francesco:

— Credeam că Pietro e în Perugia, spuse el.

— Se va întoarce luna asta, spuse Andreea. Şi acum vă rog să ne scuzaţi, eu şi Leonardo avem de vorbit.

Toată lumea plecă, în afară de Niccolò, care rămase lângă Leonardo.

— Maestre, te rog să mă laşi să rămân.

— Sunt probleme delicate.

— La fel de delicate ca spânzurătoarea, spuse Leonardo, exprimându-şi în sfârșit supărarea. Lasă-l să rămână.

— Cum doreşti.

După o pauză, îndrăzni:

— Leonardo, te rog să mă ierţi, dar nu mi-ai lăsat nicio alternativă.

— Nicio alternativă?

Andreea se lăsă pe spătarul scaunului şi, privind în sus, ca şi cum s-ar fi rugat, zise:

— Poate că dacă nu ai fi fost acuzat de sodomie, dacă ai picta şi ai sculpta aşa cum ar trebui să faci în loc să-ţi pierzi vremea cu maşinării şi invenţii pe care lumea le consideră necurate, poate dacă ai fi stat deoparte de anticarii de pe Via dei Librai, atunci poate aş fi avut. Dar tu nici măcar nu respecţi legile Sfintei Biserici. Ai bani să cumperi cai, dar nu şi pentru a-ţi plăti taxa la Breasla Artiştilor sau să plăteşti cinci amărâţi de *soldi* de Sf. Luca.

Vocea lui Andreea devenea din ce în ce mai puternică în timp ce vorbea.

— Deci tu l-ai pus pe Perugino înaintea mea fiindcă nu spun de cinci ori pe zi Tatăl Nostru şi Ave Maria?

— L-am pus înaintea ta fiindcă călugării de la Vallombrosa nu ne vor mai plăti dacă mai lucrezi la altarul lor. Au cerut chiar ca tot ce ai lucrat tu să fie sfinţit şi repictat, indiferent de stadiu.

— Ce?

— La fel şi ceilalţi clienţi, care sunt nemulţumiţi de tine.

— Lorenzo este în spatele acestui lucru, spuse Leonardo.

— Nu contează.

— Spune-mi.

— Toată lumea din Florenţa ştie că te urăşte, spuse Andreea. Ce i-ai făcut, Leonardo? Erai favoritul lui.

Leonardo dădu din cap.

— Ai fost prea preocupat de maşinăriile tale ca să vezi ce se întâmplă în jurul tău, spuse Andreea.

— Maşinăriile mi se vând, spuse Leonardo. Acest lucru nu ar fi fost posibil dacă Lorenzo ar fi strâns şurubul până la capăt.

— Da, dar cui? Inamicilor lui Medici? Eşti orb, Leonardo, spuse el după o pauză.

Leonardo îşi privea mâinile, care i se păreau asemenea celor ale bătrânului pe care îl disecase. Erau reci, mase inerte legate de încheieturi. Erau amorţite, de parcă inima nu mai voia să pompeze sânge în ele.

— De ce m-ai umilit? îl întrebă pe Andreea.

— Ce vrei să spui?

— Înainte de a mă anunţa că Perugino mă va înlocui, de ce m-ai umilit cu tot rahatul ăla, că nu lucrez la preţioasa *predella* a călugărilor?

— Eram supărat. Nu voiam să-l pun pe Perugino.

— Ah, e de înţeles, spuse Leonardo sarcastic. Acum totul capătă sens.

— Nu eram supărat pe tine, Leonardo. Eram supărat pe mine. Dar mi-am vărsat năduful pe tine.

Leonardo nu zise nimic.

— Fiindcă sunt un laş. Trebuia să fiu alături de tine când ai avut nevoie.

— Împotriva lui Il Magnifico? întrebă Leonardo, devenind mai blând. Nu, nu eşti laş, maestre. Ai familie şi ucenici la care trebuie să te gândeşti. Dacă aş fi fost în locul tău, aş fi făcut la fel.

— Mulţumesc, spuse Andreea. Îmi eşti ca un fiu şi eu... am fost la fel de rău ca tatăl tău.

Roşi!

— Iartă-mă. N-am vrut să spun asta. Ser Piero da Vinci este prietenul meu. Nu-mi imaginez că...

Dar privirile lor se întâlniră şi izbucniră deodată în râs. Niccolò zâmbi şi el.

— Ce-o să te faci, Leonardo? întrebă Andreea..

— O să-mi caut o casă.

— Poate că este timpul. Ar trebui să ai propria *bottega.*

— Un pictor care nu are angajamente nu are nevoie de o *bottega.*

— Va veni şi vremea ta. Eşti un pictor prea bun ca să rămâi prea multă vreme fără angajamente. În timpul ăsta, vinde-ţi maşinile.

— Simpatizanţilor lui Pazzi? Andreea dădu din umeri.

— Poate îi interesează pe veneţieni talentele tale.

— Poate, spuse Leonardo.

Stătură aşa, în linişte.

— Leonardo, dar eu? întrebă Niccolò îngrijorat de tăcerea care se instaurase.

— Andreea? întrebă Leonardo.

— Această decizie îi aparţine maestrului Toscanelli, spuse Verrocchio.

Niccolò dădu din cap, apoi îşi lăsă privirea în podea, de parcă ar fi vrut s-o găurească.

15
Oglinda magică

Cel care înţelege relaţiile dintre părţile universului este cu adevărat înţelept: poate obţine profit de la fiinţele superioare capturând prin mijloacele sunetului (phonas), *substanţei* (hylas) *şi formei* (schemata) *prezenţa celor care sunt departe.*

— Synesius, *De somniis*

…asta este.

— Nu vezi lumina strălucitoare care iese din mormântul Profetului?

— Ludovico di Varthema, *Călătorii*

Leonardo se mută într-o casă îngustă de închiriat, pe care i-o găsise Zoroastro. Cărămizile sale erau vechi, tocite şi prăfoase, probabil luate dintr-unul din turnurile demolate „pentru o mai mare siguranţă a cetăţenilor” atunci când poporul preluase controlul Signoriei în 1250. Turnurile acelea fuseseră terenul unor aprige dispute între partidele Ghelfilor şi Ghibellinilor.

Chiria era incredibil de mică, aşa cum era de altfel şi normal, având în vedere starea casei. Dar, ca o consolare, camerele cu tavan înalt erau bine luminate; şi avea şi o privelişte bună, deşi restrânsă, asupra râului Arno. Aici urma să fie noua *bottega* Da Vinci, în care Leonardo putea să-şi construiască liniştit maşinăriile care îi atrăseseră repudierea.

Ca o coincidenţă, era chiar lângă Ponte Vecchio.

Vechiul maestru al lui Leonardo îi era vecin.

Niccolò îl vizita pe maestrul Paolo del Pozzo Toscanelli în fiecare zi cu Zoroastro, care dorea să-şi facă relaţii influente. Căci *bottega* lui Toscanelli era un salon care primea artişti, călători, savanţi eminenţi şi noua generaţie de intelectuali, care se răzvrăteau împotriva bătrânilor.

— Ai fost chemat, spuse Zoroastro intrând în atelierul particular al lui Leonardo de la etajul trei. Niccolò era în spatele lui, dar nu trecu de cadrul uşii. Leonardo stătea în faţa unui şevalet şi picta cuprins de reverie. Surprins, Leonardo clipi des; pensula îi alunecă, înceţoşând trăsăturile Sf. Jerome. Sub forma acestei picturi, Leonardo îşi exprima repulsia şi amărăciunea în faţa vieţii. Îl modelase pe sfânt după bătrânul pe care îl disecase la spital: pieptul coşcovit, umerii căzuţi, gâtul subţire şi obrajii

fără carne. Un leu se afla la picioarele sfântului. Totul simboliza agonia şi jertfa.

Era ca un autoportret, o manifestare a propriei dureri.

— În sfârşit te-ai decis să apuci pensula, spuse Zoroastro, privind neîncrezător la pictură. Dar după minunatele tale madonne, urâţenia asta este ceva neaşteptat. E un angajament?

Zoroastro era îmbrăcat ca un papagal, în multe culori.

Leonardo se înroşi stânjenit, de parcă ar fi fost surprins dezbrăcat.

— Cum intri în atelierul meu fără măcar să baţi la uşă? întrebă cu răceală. Şi cine m-a chemat?

— Nu e chiar o convocare, Leonardo, spuse Niccolò. Dar maestrul pagholo Medicho te-a chemat.

Toscanelli permitea apropiaţilor săi să-l cheme cu titlul său.

— La urma urmei, l-ai cam neglijat în ultima vreme.

— Este imposibil să-l neglijez pe maestru, spuse Leonardo. Are permanent companie.

— Da, dar o solicită pe a ta, spuse Zoroastro.

— Nu sunt încă gata pentru a ieşi în societate. Dacă aş fi fost, n-aş fi avut nevoie de serviciile tale pentru a-mi vinde invenţiile. Şi tu nu m-ai mai fura atât şi nu ai mai avea bani să-ţi cumperi hainele astea lipsite de gust.

Zoroastro nu păru atins. Se înclină şi spuse:

— Dar dacă nu ar fi serviciile mele pe care le dispreţuieşti atât, nu ai fi avut casa aceasta minunată în care să lucrezi, nici ucenici proprii, nici bani şi nicio femeie care să-ţi gătească.

Leonardo zâmbi şi dădu aprobator din cap.

— Vezi? spuse Zoroastro. Am dreptate. Aşa că îmbracă-te, fiindcă maestrul Toscanelli are oaspeţi care vor să te cunoască.

Era clar că abia aşteaptă să ajungă la Toscanelli.

— Nicco, te rog să transmiţi scuzele mele.

— Mi-a spus să-ţi spun că cel care ţi-a împrumutat cartea este acolo, spuse Niccolò. Cel care se numeşte Conu Işic.

— Ah, Kuan Yin-hsi, spuse Leonardo. Deci s-a întors.

— Pierdem timpul, spuse Zoroastro. Maestrul pagholo se va supăra.

— Zoroastro, ai fost invitat şi tu? întrebă Leonardo.

— Am fost invitaţi cu *toţii,* răspunse Zoroastro înţepat.

Leonardo chicoti.

— Deci nu te va lăsa înăuntru dacă nu vii cu mine, nu-i aşa, Zoroastro? Maestro pagholo ar fi putut fi un bun negustor.

— Ce vrei să spui? întrebă Niccolò.

— Îşi cunoaşte muşterii. Şi-a dat seama că prietenul şi asociatul nostru nu-şi va găsi odihna până când nu va pătrunde în cercul său restrâns. Nici nu ne va da linişte.

Zoroastro părea a radia o furie rece; se duse la uşă.

— Nu fi chiar atât de sigur, *maestro Artista,* spuse el cu vocea tremurândă. Nu-ţi va fi tot timpul atât de uşor să mă dispreţuieşti sau să iei tot creditul pentru invenţii care îmi aparţin şi mic în aceeaşi măsură.

Surprins, Leonardo îl privi pe Zoroastro. Cu siguranţă, n-ar fi trebuit să se ia atât de în serios.

— Maestro pagholo mi-a spus că un sultan a călătorit toată lumea ca să vină să te cunoască, îi spuse Niccolò lui Leonardo.

— Ţi-a spus *ţie* asta? îl întrebă Zoroastro pe Niccolò. Dacă maestrul Toscanelli se vede nevoit să aibă încredere într-un copil înseamnă că nu mai este nevoie de prezenţa mea. Şi spunând asta părăsi încăperea.

Leonardo privi la figura Sfântului Jerome, de parcă Zoroastro şi Niccolò ar fi fost doar nişte distracţii temporare; şi zâmbi la tablou, ca la o glumă. În fundalul tabloului se puteau vedea pietrele grotei din spatele casei mamei sale din valea Bonchio. Pentru o clipă chiar putu simţi mirosul umed al nămolului şi al plantelor medicinale. Fusese fericit acolo, în acel paradis de piatră.

— Hai, Niccolò, spuse el, punând în sfârşit capăt reveriei. Sunt sigur că Zoroastro a îndurat destule.

— Maestro pagholo a insistat să-l aducem şi pe Tista, spuse Niccolò.

Cu toate că Tista era doar un copil, Verrocchio îi dăduse voie să meargă împreună cu Leonardo, ca ucenic.

— Pentru ce?

Niccolò dădu din umeri.

— Nu cumva ţi-ai băgat *tu* coada în treaba asta?

— Nu, Leonardo, pe cuvântul meu.

* * *

Leonardo, Niccolò, Tista şi Zoroastro sosiră aproape imediat la maestrul Toscanelli.

Nu se lăsase încă întunericul, dar interzicerea circulaţiei fusese deja pusă în aplicare. Cu toate că nu fuseseră trase încă săbiile şi nu bubuiau tunurile, Florenţa era sub asediu.

De parcă *fortuna* îşi întorsese faţa de la oraşul norocului. Convins că Lorenzo era în ligă cu Carlo Fortebraccio – condotierul care atacase teritoriile papale din Perugia – Papa Sixtus IV conspira pe faţă împotriva Florenţei. De asemenea, apăruseră zvonuri că regele Ferrante din Napoli oferise recompense exilaţilor florentini din Ferrara pentru a-l asasina pe Lorenzo. Aceleaşi zvonuri veneau şi de la Milano, cel puţin aşa spusese consilierul de taină al lui Lorenzo, Giovanni Tornabuoni. Şi acum Pazzi se aliaseră cu Papa, întregind conspiraţia.

— Hai, Leonardo, aţi întârziat, spuse Amerigo Vespucci nervos în timp ce le deschidea uşa de la *bottega* lui Verrocchio. Chiar în clipa aceea, trei Fraţi ai Nopţii apărură după colţ.

— Stai! strigă unul dintre ei.

— Au fost chemaţi aici de însuşi maestrul Toscanelli, Venerabile Eminenţe, spuse Amerigo călugărilor soldaţi.

Cel mai bătrân dintre aceştia dădu din cap şi-şi luă mâna de pe mânerul spadei. Deja tot grupul lui Leonardo era intrat. Stăteau acum într-o micuţă curte interioară în care lumina pătrundea slab prin ferestrele cu arcade rotunde şi, împreună cu coloanele care o străjuiau, îi dădeau un aer de înălţime. Leonardo îl îmbrăţişa pe Amerigo.

— De ce ne-ai aşteptat tu? întrebă Leonardo. Asta este treabă de servitor.

— Nu atunci când veniţi după interzicerea circulaţiei, spuse Amerigo.

— A, dar oricare dintre noi le-ar fi putut explica gardienilor, spuse Leonardo. Chiar şi Zoroastro.

Cu toată reticenţa lui Leonardo de a ieşi din *bottega* sa, acum se simţea confortabil. Ce mai conta? Poate că în noaptea asta chiar se va îmbăta. Ar fi bolit toată dimineaţa şi ar fi lucrat doar după-amiază. Zâmbi ca pentru sine; Niccolò îl observa îngrijorat.

— Cred că Leonardo şi-a bătut destul joc de mine, îi spuse Zoroastro lui Amerigo şi le întoarse spatele dând să plece.

Leonardo îl prinse de braţ şi-l trase înapoi. Îşi dădu seama că nu ar fi trebuit să-l ridiculizeze în faţa lui Amerigo, fiindcă Zoroastro se străduia să-i câştige respectul cu disperare.

— Iartă-mă, Zoroastro, spuse Leonardo. M-am purtat urât, te rog să mă ierţi. Am un umor de prost gust. Hai să intrăm împreună.

Şi îi făcu semn lui Amerigo să îi conducă.

— Fraţii l-au arestat şi bătut pe nepotul lui Sigismondo della Stuffa noaptea trecută, spuse Amerigo, ca pentru a mai întârzia puţin intrarea. L-au găsit azi-dimineaţă, inconştient. Se pare că nimeni nu mai este în siguranţă pe străzi, nici măcar cei de sub protecţia Medicilor.

— Aici suntem în siguranţă, spuse Leonardo. Acum să mergem, Amerigo şi să facem cunoştinţă cu oaspeţii lui maestro pagholo.

— Urcaţi voi, eu voi veni mai târziu.

— Faci pe timidul, spuse Leonardo. Hai cu noi. Ai fost întotdeauna cel mai deştept dintre toţi ucenicii maestrului Toscanelli.

— Dar încă nu mă simt în largul meu pe lângă mai-marii noştri.

Cu toate acestea, acceptă să-i conducă. Leonardo îl lăsă pe Zoroastro înaintea sa.

Când intrară în salonul de la etajul al doilea, maestrul Toscanelli întreţinea oaspeţii. Era cu spatele la Leonardo, care stătea în pragul uşii. Toscanelli era plin de energie, pe care însă şi-o arăta rar când era afară din *bottega* sa. Publicul, ce stătea pe canapele tapisate, îl asculta cu atenţie. Benedetto Dei şi Pico della Mirandola îi zâmbiră lui Leonardo; Kuan Yin-hsi, îmbrăcat într-un halat somptuos şi purtând o capelă cilindrică după moda chinezească, se înclină discret. Benedetto şi Pico fumau nişte pipe lungi de peste cinci picioare îmbrăcate în mătase şi legate cu fir de aur. Alte persoane, purtând caftane şi turbane, erau îngenuncheate în jurul lor, trăgând şi ei din pipe.

Aşezat în locul de onoare, era bărbatul pe care i-l arătase Simonetta ca fiind locotenentul sacrului Calif al Babilonului: Devatdar al Siriei. Însoţitori înarmaţi stăteau lângă el, alături de câteva femei purtând rochii de culoare roşie, baticuri de mătase şi văluri ornate care accentuau frumuseţea ochilor lor migdalaţi. Devatdar se uita cu atenţie la Leonardo, de parcă l-ar fi evaluat.

Mai erau şi câţiva onorabili cetăţeni italieni; dar prezenţa lor era palidă în comparaţie cu cea a suitei lui Devatdar.

— Leonardo, spuse Toscanelli, întorcându-se. Bine ai venit.

Apoi îl prezentă lui Devatdar Dimurdaş al-Kaiti, care se înclină uşor şi spuse:

— Deci tu eşti Leonardo da Vinci.

Vorbea italiana foarte bine, fără niciun pic de accent. Zâmbind, îşi arătă dinţii albi, egali şi continuă:

— Cred că am început să te cunosc foarte bine, maestre Leonardo. Da, foarte bine…

— Mă tem că este un avantaj de care eu nu beneficiez, spuse Leonardo.

— Într-adevăr, este, spuse Devatdar şi se ridică de pe scaun, ca pentru a i-l oferi lui Leonardo. Era un personaj formidabil, cu ochi adânci, buze pline, obraji raşi proaspăt şi o mustaţă şi barbă neagră bine îngrijite. Anturajul lui Devatdar de doamne cu văluri şi bărbaţi cu turbane se ridică aproape în aceeaşi clipă cu el, de parcă toate acele scaune trebuia eliberate pentru Leonardo şi suita sa.

Toscanelli profită de momentul creat pentru a-l prezenta pe Leonardo şi celorlalţi oaspeţi. Era foarte interesat să-i facă cunoştinţă lui Leonardo cu protejatul său genovez, Christoforo Columbus şi Benedetto d’Abbaco, un inginer ce era poreclit Aritmetico.

Când Devatdar, Toscanelli şi Leonardo se aşezară la un loc, Toscanelli oftă; de parcă prezenţa lui Devatdar îl epuizase, îşi şterse nasul mare şi privea la Leonardo, cu ochi blânzi, în Contrast cu cei ai lui Devatdar.

— Leonardo, mi-am luat libertatea de a-i arăta Excelenţei sale unele din invenţiile tale şi… scrisoarea ta către Il Magnifico.

— Mi s-au părut foarte interesante, maestre Leonardo.

— Ce tot spui acolo, maestro pagholo?

— Despre armele tale secrete, care armate cu armuri de oţel şi săgeţi care explodează; maşina care poate zbura şi arunca bombe asupra inamicilor pentru a-i ucide şi a-i speria, spuse Devatdar. Maestre Leonardo, este o scrisoare foarte interesantă. Şi, dacă într-adevăr poţi să faci ceea ce scrii acolo, ar fi şi mai interesant.

— Dar cum a ajuns în mâinile tale? îl întrebă nervos Leonardo, ignorând remarcile lui Devatdar.

— Eu sunt de vină, Leonardo, spuse Pico della Mirandola.

Vocea îi suna uşor moale; şi Leonardo observă că faţa sa, de obicei palidă, era acum roşie.

— Am aflat de scrisoare şi i-am povestit despre ca maestrului Toscanelli. Dânsul mi-a cerut-o şi i-am adus-o.

— Şi Lorenzo? întrebă Leonardo.

— El te consideră pictor, Leonardo. Nu poate concepe că eşti şi inginer.

— Dar el îmi cunoaşte invenţiile.

Pico râse.

— Este Lorenzo. El alege ce vrea să ştie şi ce să vadă. Şi de la moartea madonnei Simonetta…

— Leonardo, Pico, spuse Toscanelli. Sunteţi nepoliticoşi cu onorabilii noştri oaspeţi.

— Deloc, spuse Devatdar. Văd că maestrul Leonardo este nemulţumit şi îmi cer iertare pentru orice neplăcere cauzată din pricina mea. A’isheh!

Una din femeile cu văl se apropie. Purta o vestă lungă, tăiată astfel ca să i se vadă jumătate din pieptul bogat: Între sâni avea tatuate trei cercuri albastre; iar degetele, lungi şi graţioase, aveau unghiile vopsite în roşu de Henna. Purta un batic de mătase şi avea ochii subliniaţi cu cărbune. Cu toate că faţa nu i se putea vedea – numai ochii negri, luminoşi – Leonardo consideră că este foarte frumoasă.

Devatdar îi spuse ceva în arabă şi arătă spre Leonardo.

— Maestrul Toscanelli a fost atât de bun să-mi permită să-i întreţin oaspeţii, spuse Devatdar. Am insistat să mi se permită să returnez astfel o parte din favorurile ce mi s-au făcut mie şi însoţitorilor mei de fiecare dată când vizităm minunatul dumneavoastră oraş. Trebuie să gustaţi puţină cafea de la El-Ladikeeyeh şi s-o beţi în aroma pipelor noastre.

— E îmbătătoare, spuse Pico. Leonardo abia acum realiză că prietenul său este ameţit. Cel care stătea lângă Mirandola şi-i fusese prezentat ca Christoforo Columbus părea de asemenea ameţit; obrajii îi erau roşii.

— Noi o numim haşiş, spuse Devatdar. Deseori am văzut *jini* cu ochii mei când fumul lui îmi umplea plămânii. Poţi să-i vezi?

— Nu încă, spuse Christoforo, capul clătinându-i-se uşor. Deocamdată este întuneric. Poate că are nevoie de umbre pentru a apărea.

Deşi era genovez prin naştere, Columbus vorbea italiana cu accent spaniol. Părea de aceeaşi vârstă cu Leonardo şi era scund şi muşchiulos.

— Dar tu, maestre Leonardo, i-ai văzut?

Leonardo acceptă cu nehotărâre pipa şi cafeaua de la A'isheh, care apăruse între el şi Columbus. Îi întinse o ceaşcă fierbinte de cafea şi o pipă, apoi se dădu la o parte.

Leonardo inhală fumul, care-l înecă. Din politeţe, mai trase un fum din pipă. Nu simţea mare lucru, decât cum îl cuprinde o căldură plăcută; iar punctul cald din plămânii săi se extindea…

Şi *el* se extindea.

— Ei, maestre Leonardo? întrebă insistent Christoforo.

— Chiar dacă i-aş vedea, nu mi-aş da seama, spuse Leonardo. Te rog, explică-mi ce sunt ăia.

— Nu ai citit *Murooj al-Dhahah,* maestre? întrebă Christoforo.

— Se referă la o carte care conţine o mie şi una de poveşti, maestre Leonardo. Aceste poveşti sunt foarte vechi. Acolo este descris *jinn-ul.* Dar *messer* Columbus ar fi trebuit să vă indice mai degrabă *Kur-àn-ul.*

Tonul lui Devatdar era menit clar să fie o ironic la adresa lui Christoforo.

— Profetul ne învaţă că *jinn-i* sunt creaţi din foc. Ei sunt o specie aparte, ca oamenii, îngerii sau demonii. Ei pot lua diferite forme, chiar şi formă umană – şi se uită la Christoforo ca şi cum ar fi fost una din aceste creaturi – şi pot apărea şi dispărea.

— Maestrul Toscanelli m-a făcut să cred că ştiinţa ta nu cunoaşte limite, spuse Christoforo. Sunt surprins că nu cunoşti…

— Christoforo! spuse Toscanelli aspru. Eşti nepoliticos. Tânărul meu prieten, îi spuse apoi lui Leonardo, este mai obişnuit cu umorul marinarilor. Tocmai s-a întors ca un erou. Corabia lui a luat foc într-o bătălie la Capul Sf. Vincent şi el s-a salvat înotând până în Portugalia.

— Dar pentru cine este erou? întrebă Kuan Yin-hsi. A luptat de partea portughezilor contra propriei sale ţări, Genova.

— Şi ai vreo problemă? îl întrebă Christoforo pe Kuan Yin-hsi; dar Kuan abia se uită la el, de parcă ar fi urmărit un fenomen interesant, dar foarte natural, ca de pildă o eclipsă de soare.

— Am fost ales de Dumnezeu pentru o misiune divină care transcende guvernele şi politica.

— Şi care ar fi asta? întrebă Kuan.

— Să descopăr capătul pământului; şi nici raţiunea, nici matematica, nici hărţile nu-mi sunt de niciun ajutor.

— Şi atunci, ce-ţi este de folos? întrebă Kuan, amuzat.

— Profeţia, spuse foarte serios Christoforo. Dacă vrei dovada destinului meu, o găseşti în cartea lui Isaia şi în prima carte a lui Ezdra.

Niccolò se apropie de Leonardo şi-i spuse:

— Omul ăsta e nebun.

— Sst, îi spuse Leonardo.

— A'isheh, o chemă în şoaptă Niccolò pe femeia care îi pregătise pipa lui Leonardo. Când ea se apropie de el, acesta îi ceru o pipă.

— Nu, Niccolò, nu, spuse Leonardo.

— Încă mă tratezi ca pe un copil?

— Nu este vorba de asta, spuse Leonardo. Dar...

Se simţea golit, epuizat, iar gândurile îi erau greoaie. Haşişul circula prin el, încetinindu-i pneuma şi sângele, dizolvându-le în fum.

A'isheh îi spuse ceva în arabă lui Devatdar şi acesta i se adresă lui Niccolò:

— Da, fiule, desigur, poţi bea oricâtă cafea doreşti şi poţi fuma, dacă doreşti. Dar prietenul tău Tista nu poate gusta decât mâncare, fiindcă vom avea nevoie de el.

Şi servitorii lui Devatdar îi pregătiră o pipă lui Niccolò. Leonardo se uită la Devatdar.

— Maestre pagholo, şi Leonardo se ridică pentru a vorbi cu Toscanelli.

Dar Devatdar se aplecă spre Leonardo zicându-i:

— Nu te teme pentru tânărul dumitale ucenic, maestre. Nu va inhala decât tutun simplu.

Chiar atunci Niccolò începu să tuşească din cauza fumului. Câţiva dintre arabi chicoteau şi-şi strigară câteva cuvinte pe limba lor; faţa lui Niccolò se înroşi de ruşine. Privea în podea, iar Leonardo se apropie de el şi-l bătu pe umăr.

— Şi pe mine m-a înecat, spuse el blând. E tare, nu-i aşa?

Leonardo simţea că organele interne îi jucau în corp, cu toate acestea, simţurile îi deveniseră neobişnuit de acute.

— Este gata tânărul tău prieten? întrebă Devatdar.

— Niccolò, cu tine vorbeşte, spuse Leonardo.

Niccolò se întoarse spre Tista, care dădu din cap.

— Da, dar pentru ce să fie gata, Şeic Devatdar?

— Vei afla în curând, tinere. Se ridică şi la fel făcură şi însoţitorii săi şi-l luară pe Tista în camera cealaltă, acolo unde erau pregătite nişte farfurii cu cărbuni şi substanţe aromate. Devatdar îi făcu semn lui A'isheh, şi ea aprinse cărbunii. În acest timp, el scrise ceva pe o bucată de hârtie, pe care o rupse apoi în fâşii.

În scurt timp camera se umplu de fum şi de mirosul de tămâie şi coriandru.

Leonardo avea dificultăţi cu respiraţia şi se întrebă ce alte ierburi şi substanţe mai trebuie să inhaleze. Se simţea totuşi bine. Toate simţurile i se ascuţiseră; putea auzi fiecare şoaptă sau respiraţie, mirosea fiecare vapor de parfum sau transpiraţie şi vedea umbre ce luau forme umane.

Jinn…

Tista începu să tuşească, fiindcă stătea chiar lângă una din farfurii. Când accesul îi trecu, Devatdar spuse:

— Bunul meu prieten, maestrul Toscanelli, m-a informat că o serie de obiecte importante i-au fost furate din atelier, inclusiv un preţios astrolab. I-am promis că-i voi face o demonstraţie de adevărată magie prin care îi voi dezvălui identitatea hoţului. Cel puţin atâta lucru să fac pentru minunata noastră gazdă.

Se uită la Toscanelli, zâmbi şi se înclină.

— Maestrul pagholo nu este un credincios, încă.

Leonardo privi prin cameră. Toţi servitorii lui Toscanelli erau acolo, în picioare.

— Şi de ce ai nevoie de ucenicul maestrului Andreea? întrebă Pico della Mirandola.

— Sunt ucenicul lui Leonardo da Vinci, spuse Tista.

— Iertare, spuse Pico, înclinându-se în faţa copilului.

— Pentru reuşita experimentului, spuse Devatdar, am nevoie de un băiat care nu a ajuns încă la pubertate sau de o fecioară ori o femeie însărcinată. Este vreo fecioară sau femeie însărcinată aici? întrebă el. Eram sigur. Maestrul Niccolò a fost suficient de amabil pentru a-l aduce aici pe tânărul său prieten Tista! Acum, dacă nimeni nu are vreo obiecţie…

— Continuă, spuse Toscanelli. Obiecţiile pot fi făcute şi după demonstraţie.

Devatdar îi spuse lui Tista să se aşeze pe scaunul ce fusese pregătit centru el. În timp ce A'isheh aţâţa cărbunii şi mai puse

pe foc arome, el luă mâna băiatului şi desenă un pătrat în palma acestuia. În centrul pătratului turnă cerneală. Ţinându-i mâna, Devatdar spuse:

— Tista, te vezi în oglinda formată de cerneală?

— Da, Excelenţă.

Tista tremura.

— Nu trebuie să-ţi mişti capul, nu trebuie să tuşeşti, trebuie doar să te uiţi în oglindă. Ai înţeles?

— Da.

Apoi Devatdar începu să arunce fâşiile de hârtie pe cărbunii aprinşi. Izbucneau în flăcări şi răspândeau un miros urât. El murmura o incantaţie. Leonardo nu înţelese decât cuvintele „tarşun” şi „taryuşun”. Apoi Devatdar aruncă toate fâşiile pe foc şi-şi trecu mâna peste fumul înecăcios care ieşea, îndreptându-l în direcţia lui Tista.

Leonardo tuşi, fiindcă fumul umpluse din nou camera. Îşi ordonă respiraţia. Parfumul de tămâie şi coriandru se mai înmuie. Nu se simţea decât un miros neplăcut. Parcă era un vis. Într-adevăr, acum umbrele se puteau transforma în spirite curate şi necurate.

— Nu te teme, Leonardo, şopti o voce în spatele său. Capul ţi se va limpezi curând. L-am mai văzut pe Devatdar făcând această scamatorie. Îşi încurajează *jinn*-ul să-l ajute. Susţine că sunt spirite curate, deşi uneori admite că nu e chiar aşa.

Leonardo se întoarse şi-l văzu pe Kuan Yin-hsi.

— Ai citit cartea pe care ţi-am lăsat-o?

— Da, spuse Leonardo.

— Şi-ţi mai aduci aminte de discuţia noastră despre prezentul lucrurilor viitoare şi despre Sf. Augustin?

— Da.

— Atunci urmăreşte scamatoria lui Devatdar. Este o demonstraţie a memoriei.

— Îţi mai vezi faţa în oglindă? întrebă Devatdar.

— Nu, spuse Tista, tremurând.

— Spune-ne ce vezi.

— Văd o lumină. Foarte strălucitoare.

— De unde vine?

— De la un mormânt, spuse Tista.

— Şi unde este mormântul?

— Într-o clădire. Foarte departe.

— Este mormântul Profetului?
— Da.
— Din ce este făcut?
— Nu ştiu.
— Pluteşte?
— Nu, spuse Tista, clătinând uşor din cap privindu-şi palma, care era ţinută strâns de Devatdar.
— Îl testează pe băiat, îi şopti Kuan lui Leonardo, fiindcă mulţi cred că mormântul Profetului este construit din metal şi stă suspendat în aer.
— Cum?
— Prin puterea magneţilor.
— Îl conduce pe Tista, spuse Leonardo.
— Ce mai vezi? îl întrebă Devatdar pe Tista.
— Văd un bărbat. E bătrân. E îmbrăcat ca tine. În verde.
Devatdar purta o vestă de mătase dungată, caftan şi un turban verde, ce semnifica faptul că este descendent direct al Profetului Mohamed.
— Este un sfânt?
Tista dădu din cap.
— Ce-ţi spune?
Tista se zbătu, dar Devatdar îl ţinu strâns.
— Cred că ajunge, spuse Leonardo.
— Nu este în niciun pericol, spuse Kuan. Mai lasă-l puţin pe şeic.
Niccolò venise acum lângă Leonardo; îl apucă de mână şi i-o strânse cu putere.
— Tista, răspunde-mi, spuse Devatdar. Tista începu să mormăie o litanie stranie:
— Lalalailalalla illala lala illala…
— Vrei să spui, *la ilah lila Allah?*
Băiatul dădu din cap.
— Ştii ce înseamnă?
— Nu, şeicule.
Devatdar spuse celor din cameră:
— Băiatul recită prima profesiune de credinţă a Islamului. *La ilah lila Allah.* Nu este alt Dumnezeu decât Dumnezeu.
Toată lumea începu să vorbească, dar Devatdar îşi ridică braţul şi se făcu tăcere.

— Tista, aşază-te în faţa sfântului, spuse Devatdar. Te-ai aşezat?

Tista dădu din cap. Cu toate că avea capul aplecat, ca şi cum s-ar fi uitat la cerneala din palmă, avea ochii închişi.

— El ştie cine a furat astrolabul de la maestrul Toscanelli. Ştie şi ce altceva s-a mai furat. Întreabă-l.

După o pauză, Devatdar îl întrebă:

— Ei?

— Un florin şi alte monede au fost furate, un *fiorini* de argint. Nu ştiu câţi. Şi o sticlă măritoare.

— Am căutat-o, spuse Toscanelli. Am crezut că am uitat cu unde am pus-o.

— Spune-ne acum cine a luat lucrurile astea.

Din nou, Tista nu răspunse. Aşezat în scaun, părea că adormise.

— Tista, răspunde-mi.

— Nu ştiu.

— Îl mai vezi pe sfânt?

— Da.

— Întreabă-l pe el. Te va ajuta.

După o pauză, Devatdar spuse:

— Ei?

Tista începu să facă o descriere care se putea potrivi oricăruia dintre ucenicii care stăteau nervoşi lângă perete.

Leonardo dădu din cap, dar Kuan îl bătu uşor pe umeri şi-i spuse:

— Răbdare, prietene. Cu toate că poate de data asta ai dreptate. Uneori scamatoria nu reuşeşte.

— Ce mai vezi? întrebă Devatdar.

— Doar pe bătrân. V-am spus tot ce mi-a zis.

— Mai întreabă-l o dată. Nu e de-ajuns. Ei? Tista!

— Spune că băiatul are un dinte negru. Poartă un urcior şi o funie.

Tista deschise ochii şi Devatdar îi spuse:

— Uită-te în oglindă. Nu-ţi mişca niciun pic capul. Nu încă. Se potriveşte descrierea vreunuia dintre ucenicii dumneavoastră? îl întrebă el pe Toscanelli.

— Nu, spuse Toscanelli. Dar ştiu cine este.

— Da? întrebă Devatdar.

— Nu este aici. Este ucenicul lui Matteo Michiel şi-mi aduce deseori instrumente şi tot felul de unelte.

— Dar cum de ţi-ai dat seama din ce-a spus Tista, întrebă Leonardo neîncrezător.

— Urcioarele şi frânghiile sunt sub jurisdicţia lui Matteo şi Tista l-a descris pe băiat ca purtând un urcior şi o frânghie.

Toscanelli ridică din umeri.

— Şi băiatul are un dinte negru. Ugo, nu este prieten cu tine? întrebă el pe un ucenic.

— Da, maestre, spuse ucenicul.

— Ştii ceva despre treaba asta?

— Nu, maestre, doar că a fugit de la maestrul său. E tot ce ştiu, jur pe sângele lui Isus.

Respiraţia îi era accelerată. Băiatul era panicat.

— Nu v-aş fura, maestre. Vă rog să mă credeţi.

— Da, te cred, spuse Toscanelli. Linişteşte-te.

— Doreşte cineva să afle veşti de la vreo persoană, în viaţă sau moartă? întrebă Devatdar.

Benedetto d’Abbaco întrebă despre tatăl său. Tista descrise în detaliu un bărbat într-o poziţie curioasă; cu mâinile apăsate pe cap; un picior ridicat şi celălalt pe pământ, ca şi cum s-ar ridica de pe scaun.

— Da, spuse Benedetto agitat. Are migrene şi-şi ţine capul chiar aşa. Şi are un genunchi înţepenit. A căzut de pe cal când era mic.

Devatdar îl întrebă pe Toscanelli dacă are vreo întrebare pentru Tista.

— Cred că băiatul a avut destul, spuse Toscanelli.

— Da, desigur, spuse Devatdar. Dar înainte de a-i dispărea viziunea, poate că maestrul Leonardo doreşte să-l întrebe ceva pe băiat.

Se uită la Leonardo, provocându-l. Simonetta, se gândi Leonardo.

— *Ser,* m-aţi auzit? întrebă Devatdar.

— N-am nicio întrebare pentru ucenicul meu, care pare că a adormit.

— Te asigur că nu este aşa, spuse Devatdar. Tista, mă auzi?

— Da.

— Gândeşte-te la Leonardo, maestrul tău. Ce vezi în oglindă?

— E întunecată.

— Se va întuneca în curând. Dar nu este încă. Ce vezi?

— Foc. Peste tot în jurul tău, Leonardo. Băiatul striga. Şi mai este cineva. Mai este cineva.

Apoi Tista se trase de lângă Devatdar, dând din mână nervos. Se ridică, cu ochii mari şi se dădu înapoi.

— Cad! ţipă el; fluturându-şi braţele. Ajutor!

Leonardo fugi la băiat şi-l luă în braţe până se linişti. După câteva secunde, Tista privi în jur, ca abia trezit din somn. Părea nedumerit.

— Ceai văzut? întrebă Devatdar. De ce cădeai? De unde?

— Cred că ajunge, spuse nervos Leonardo, trăgându-l pe băiat de lângă Devatdar. N-ar fi trebuit să permiteţi asta, maestre pagholo.

Devatdar se înclină şi-şi ceru iertare lui Leonardo, însă continua să-l preseze pe Tista să spună ce a văzut.

— Sigur că-ţi aduci aminte de oglindă, spuse Devatdar. Trebuie să te concentrezi.

Părea foarte preocupat de asta.

Tista privea nedumerit la Leonardo.

— Leonardo, nu ştiu nimic de nicio oglindă.

* * *

Devatdar îl aştepta pe Leonardo în apartamentul lui Toscanelli. Stătea la o masă lungă, acoperită cu hărţi.

— Vă rog să-mi acceptaţi cele mai sincere păreri de rău, maestre Leonardo, spuse el, lăsând jos o hartă decorată cu tot felul de animale stranii şi monştri. Nu am vrut să-i fac rău ucenicului dumneavoastră. Dar n-am mai văzut pe cineva având o astfel de reacţie în faţa oglinzii. Cu toate că pretinde că nu-şi aduce aminte, băiatul a văzut ceva. Aş fi avut grijă de el să nu păţească ceva…

Leonardo stătea în cadrul uşii, simţindu-se stânjenit.

— Ce crezi că a văzut?

Devatdar dădu din cap:

— Fără îndoială, viitorul.

Leonardo se înclină respectuos.

— Dar nu de asta ne-am întâlnit aici, continuă Devatdar. Îi făcu semn lui Leonardo să se aşeze. Vreau să-ţi fac o propunere.

— Da.

— Poţi face într-adevăr tot ce spui în scrisoarea către Il Magnifico? Poţi construi astfel de maşini de război? Sau doar te lăudai?

— Totul este adevărat.

— Atunci s-ar putea să am nevoie de tine, dacă doreşti să călătoreşti şi vrei aventură. Am nevoie de un inginer militar, spuse el după o pauză. Maestrul Toscanelli mi-a spus că te-ar interesa o astfel de poziţie.

— Nu, spuse Leonardo, se înşela. Munca mea şi viaţa mea sunt aici. Nu aş putea să plec. Nu acum.

Devatdar ridică din umeri.

— Pornim la război împotriva unui renegat care ne-a invadat ţara. Putem să te plătim foarte bine şi să-ţi punem la dispoziţie bani, oameni şi toate instrumentele necesare pentru a construi maşinăriile.

— Cine este invadatorul?

— Unul din fiii sultanului Mehmed, care este inamic atât pentru lumea arabă, cât şi pentru creştinătate. Numele lui este Mustafa. Sunt sigur că *de el* ai auzit.

Leonardo dădu uşor din cap; era sigur că Devatdar îşi bătea joc de el.

— Şi unde este războiul?

— În ceea ce voi numiţi Cilicia. Dar la fel de bine poate fi numită ambuscadă. Poţi considera asta ca un fel de test.

— Şi dacă-l trec?

— Dacă-l treci vei ajunge să comanzi mai mulţi oameni şi să ai mai multă putere decât propriul prinţ, Lorenzo, spuse Devatdar. Dar trebuie să iei o decizie.

Leonardo nu muşcă momeala; privea fix la Devatdar.

— Va trebui să părăseşti acest loc în care ai cunoscut umilinţa…

16
Conspiraţia destinului

Oamenii vor merge, dar nu se vor mişca, vor vorbi către cei care nu sunt prezenţi şi-i vor auzi pe cei care nu vorbesc.

— Leonardo da Vinci

Suntem cu toţii îndatoraţi morţii.

— Simonides

Era o iarnă extraordinar de rece. Arno îngheţase şi focuri aprinse puteau fi văzute pe toată întinderea lui în fiecare noapte, ca şi cum ar fi fost un drum roman. Erau vremuri grele şi pentru Leonardo, fiindcă Zoroastro nu putuse să vândă niciuna din invenţiile sale; şi nici nu se întrevedea vreun angajament. Singurul venit îi venea de la prietenul său Domenico del Ghirlandaio, care picta capela de la Santa Maria Novella. Leonardo fusese nevoit să accepte să fie ajutorul lui.

Într-adevăr, Lorenzo era un adversar neiertător; iar Leonardo aflase între timp că soţul Ginevrei, Nicolini, era mai influent decât crezuse.

Leonardo reuşise să devină persona non grata atât pentru simpatizanţii lui Medici, cât şi pentru cei ai familiei Pazzi. Ar fi trebuit să accepte oferta lui Devatdar de a părăsi Florenţa. Inima îi era moartă, aşa credea, însă nu se îndura să părăsească Creştinătatea.

Dar Devatdar se va întoarce curând şi-l va căuta pe Leonardo: în cel mai rău caz îşi va lua înapoi darul. Îi lăsase lui Leonardo un tutore ca să-l înveţe despre lumea Islamului şi limba arabă: cadâna A'isheh.

Într-o noapte de februarie, când o ploaie pusese ţurţuri în toţi copacii, transformând lemnul în cristal, A'isheh permise unui băiat insistent să intre în apartamentul lui Leonardo.

Leonardo îl recunoscu imediat: fusese pajul Simonettei.

— Am o scrisoare pentru tine, maestre.

— O scrisoare, de la cine?

Dar băiatul puse scrisoarea în mâna lui Leonardo şi apoi fugi din casă ca un hoţ. A'isheh se uită după el, apoi îl privi pe Leonardo, ca şi cum i-ar fi descris conţinutul scrisorii.

Scrisoarea avea un sigiliu, dar nu fusese lipită.

Dragul meu Leonardo,

Îţi scriu cu emoţie, fiindcă scrisoarea ar putea fi interceptată. De aceea mi-am instruit servitorul să ţi-o dea numai ţie în mână. Îl însoţeşte pe soţul meu la Florenţa cu nişte afaceri. Cu siguranţă că-ţi mai aduci aminte de el, din acele după-amiezi de la madonna Simonetta, când mi-aţi pictat amândoi portretul. Da, Leonardo, ştiam că ea este Gaddiano. Ştiam şi că este amanta ta; mai degrabă, că tu erai unul din mulţii ei amanţi. Mi-a povestit totul, dar ce drept aveam să fiu geloasă? Dar am urât-o fiindcă mi-a spus, Dumnezeu să-i odihnească sufletul şi să mă ierte pentru că o acuz acum, când ea este pe tărâmul umbrelor.

Dar nu-mi mai pasă de mine – am fost mai mult decât generoasă cu autocompătimirea – dar sunt acum mânată de teamă pentru viaţa ta şi pentru cea a tatălui meu. Se pregăteşte ceva rău, şi soţul meu este participant la această conspiraţie. Ai grijă de ura familiei Pazzi pentru Medici. Am auzit menţionându-se numele tău şi al lui Sandro.

Aş vrea atât de mult să mă întorc la Florenţa. După o vreme, îl voi mai trimite pe Luca la tine. Mă rog să nu ignori scrisoarea mea. N-am putut să nu spun şi să fac ceea ce am făcut. Soţul meu este cu biciul asupra tatălui meu. Nu suntem de rangul lui. Iartă-mă, am fost o proastă.

Dar inima mea îţi aparţine pe veci. Dacă am putea fi împreună, nu mi-ar mai păsa de nimic altceva. Ca şi acum, lacrimile mi s-au transformat într-un râu. Te iubesc şi nu mă pot abţine.

Ginevra

Tulburat de emoţii contradictorii, Leonardo împături scrisoarea şi o strecură în tunică.

Ar fi vrut s-o ignore şi să nu se mai gândească la ea. Dar nu putea face asta. Ea îl îngropase şi acum, poate dintr-un capriciu, voia să-l dezgroape. Iar mânia rece pe care o simţea la adresa ei începu să se transforme în speranţă. Dacă îl iubea, dacă era atât de disperată ca şi el, atunci încă mai pot schimba destinul. Ar fi putut părăsi Florenţa, fiindcă acum Leonardo simţea că nu îşi mai găseşte loc aici. Ar putea merge la Milano; cu siguranţă că vor fi bineveniţi în palatul lui Lodovico Sforza, care îşi manifestase interesul pentru opera sa.

Leonardo se aşeză pe pat, simţindu-se furios, plin de speranţă şi umilit. Visa cu ochii deschişi ca un copil care este lăsat să plece singur oriunde vrea.

— Maestre, îmi spui ce te frământă? întrebă A'isheh în arabă. Stătea în faţa lui, fără văl, cu părul negru şi lung strâns într-o coadă. Ochii îi erau subliniaţi puternic cu cărbune.

— Nimic, spuse Leonardo în italiană. Îi făcu semn să se apropie şi ea se aşeză pe pat lângă ei. Îi deschise vesta, dezvăluindu-i sânii mari, tatuaţi şi începu să-i mângâie. Pentru o clipă, ea păru surprinsă, fiindcă el nu răspunsese până acum tentativelor ei de seducere şi-i dăduse voie să doarmă în camera lui numai pentru a nu o face de râs.

Apoi zâmbi, ca şi cum ar fi înţeles. Îi şoptea în arabă în timp ce Leonardo se lupta cu ea, sărutând-o, muşcând-o cu putere. Ea îi răspundea, zgâriindu-l, muşcându-l, ţinându-l bine de mâini cu degetele ei cu unghiile vopsite, fiindcă ea controla totul. Şi el îi cedă, privind-o cum îl mângâie şi-i îndepărtează hainele, o privi cum îl încalecă, ca şi cum el ar fi fost victima; şi o privea în ochii ei mari, negri, în timp ce ea se ridică deasupra lui. Se mişcă sub ea până când ea ţipă, atingând orgasmul şi corpul i se zbătu incontrolabil. Apoi o rostogoli şi urcă el pe ea, ca şi cum ar fi prins-o într-o capcană şi ţintuindu-i braţele pe pat se ridică şi o pătrunse cu violenţă. Nu-şi schimbă poziţia, chiar dacă ca se zbătea sub el; şi din nou ea ţipă. Îl împinse şi se ridică deasupra lui şi se rostogoliră iar şi iar până când el atinse orgasmul; şi în acea clipă o văzu pe Ginevra.

Ea era Imprunetta, Madonna. Zâmbea şi-i ierta totul.

— Maestre, spuse încet A'isheh.

— Da?

— Mă doare.

* * *

— Opreşte! Mă doare! strigă Tista lui Niccolò care îl trase din noua maşină de zburat al lui Leonardo şi-i ţinea braţul întors la spate, ca pentru a i-l rupe.

— Promiţi că nu te mai apropii de maşina maestrului? întrebă Niccolò.

— Da, promit.

Niccolò dădu drumul băiatului, care se trase nervos deoparte. Leonardo stătea la câţiva paşi de ei, ignorându-i, privind de pe munte în valea de jos. Ceaţa plutea prin aer, ca în vis; în depărtare, înconjurată de dealuri verzi, era Florenţa, cu Duomo şi turnurile înalte ale Palazzo Vecchio aurii în bătaia soarelui. Era o dimineaţă răcoroasă de martie, dar promitea a fi o zi caldă.

Leonardo venise aici pentru a-şi testa planorul, care se afla alături, cu aripile arcuite atingând pământul. Urmase sfatul lui Niccolò. Noua maşină de zburat avea aripile fixe şi niciun motor. Planul său era de a învăţa să zboare; abia apoi va crea un motor potrivit şi va putea controla cum trebuie maşina de zburat. Şi această maşină era mai aproape de ideea lui Leonardo de natură, fiindcă urma să poarte aripile aşa cum erau, ca şi cum ar fi fost într-adevăr o pasăre; va atârna de aripi, cu picioarele în jos, capul şi umerii deasupra, controlând aripile din mişcările corpului. Va fi ca o pasăre, urcând, coborând, planând.

Dar îi era frică. Veniseră aici de două zile, dar încă nu testase planorul. Era nervos, deşi ştia că o proiectase bine. Îi simţea pe Niccolò şi Tista şi pe A’isheh – din cortul pe care îl instalase – privindu-l cu insistenţă.

Niccolò strigă. Surprins, Leonardo se întoarse şi-l văzu pe Tista tăind funia care lega maşina de pământ şi intrând în deschizătura dintre aripi. Leonardo fugi spre el. Dar Tista îşi dădu drumul de pe creastă înainte de a-l ajunge.

Tista ţipa prin aerul rece, dar era un strigăt de bucurie, cum se ridica în aer. Înconjură muntele, prinzând valul de aer cald, apoi începu să coboare.

— Întoarce-te, strigă Leonardo cu mâinile pâlnie la gură, dar nu se putea abţine să nu să se simtă uşurat şi fericit. Maşina funcţiona! A’isheh venise lângă el, tăcută, privind şi calculând.

— Maestre, am încercat să-l opresc, spuse Niccolò.

Dar Leonardo îl ignoră, fiindcă vremea se schimbă dintr-o dată şi un vânt rece apăruse acum în jurul muntelui.

— Fereşte-te de curent! strigă Leonardo. Dar nu putea fi auzit; şi privea neajutorat cum planorul fu tras în sus de curentul de aer. Se răsuci; apoi începu să cadă ca o frunză.

— Dă din şolduri! strigă Leonardo.

Planorul putea fi controlat. Dacă băiatul ar fi exersat, n-ar fi fost greu deloc. Dar el nu ştia şi planorul fu izbit de munte, zdrobindu-se. Tista fuse aruncat din harnaşament. Agăţându-se

de pietre şi arbuşti, el căzu cam cincizeci de picioare. Când Leonardo ajunse la el, băiatul era aproape inconştient. Zăcea între două pietre mari, cu capul dat pe spate, cu spinarea răsucită, cu braţele şi picioarele deschise.

— Unde te doare? întrebă Leonardo.

Niccolò îngenunche lângă Tista, cu faţa golită de sânge.

— Nu mă doare, maestre. Te rog, nu fi supărat pe mine.

Niccolò îi apucă mâna.

— Nu sunt supărat, Tista. Dar de ce ai făcut-o?

— Visez în fiecare noapte că zbor. Cu invenţia ta, Leonardo. Chiar în ea. Nu m-am putut abţine. Am plănuit cum o voi face. Şi am făcut-o, zise el, zâmbind slab.

— Da, şopti Leonardo.

Tista tremură.

— Niccolò?

— Sunt aici.

— Nu mai văd bine. Văd cerul, cred.

Niccolò se uită la Leonardo, care îşi plecă privirea.

— Leonardo?

— Da, Tista, sunt aici.

— Când am început să cad, am ştiut.

— Ce ai ştiut?

Leonardo îl lăsă pe Niccolò să-l aşeze pe prietenul său mai bine, dar nu mai era nimic de făcut. Tista îşi rupsese şira spinării, iar o coastă ruptă îi ieşise prin piele.

— Am văzut asta în oglinda de cerneală, când l-am ajutat pe şeic la scamatoria lui. M-am văzut căzând. Şi te-am văzut pe tine.

Tista încercă să se ridice, dar faţa i se strâmbă de durere. Pentru o clipă, păru surprins; apoi, privi peste Leonardo, ca un orb, şi spuse, abia şoptit:

— Pleacă de acolo. Niccolò, scoate-l de acolo. Vrei să arzi?

* * *

Inundarea lui Arno fusese distructivă anul acesta, lucru considerat de toată lumea un semn rău prevestitor. Dar uşa norocului se părea că i se deschisese lui Leonardo. În sfârşit, era în catedrala Santa Maria del Fiore la invitaţia expresă a lui Giuliano, fratele lui Lorenzo de Medici, pentru a discuta un

angajament pentru o statuie de bronz a soţiei lui Il Magnifico, Clarisa, şi primise o scrisoare de dragoste de la Ginevra, care se întorsese la Florenţa.

Într-adevăr, îl iubea, dincolo de toate.

Dacă era adevărat că ghinioanele vin câte trei, cum credea în taină Leonardo, atunci poate că moartea bietului Tista închisese teribilul cerc.

El şi Sandro Botticelli stăteau lângă altar lângă alţi prieteni şi rude ale Medicilor. Era o dimineaţă de Paşte plăcută şi marea mesă era pe cale să înceapă.

— Nu mai ţopăi, spuse Sandro.

— Nu mi-am dat seama, spuse Leonardo, privind la mulţimea uriaşă ce se strânsese în catedrală.

— Cred că Giuliano va întârzia sau nu va mai veni deloc.

— Stai liniştit, oricum nu pe Giuliano trebuie să-l vezi. Ci pe Lorenzo.

Leonardo dădu din cap.

— Da, dar mă simt mai bine în compania lui Giuliano.

— Totul o să fie bine, te asigur. Trecutul a fost uitat; Lorenzo nu poate fi supărat pe cineva prea mult timp. Te-ar fi invitat la biserică dacă n-ar fi fost sincer?

— I-ai vorbit despre…

— Despre scrisoarea ta? întrebă Sandro. Da, dar a ignorat-o. Primeşte mereu astfel de scrisori.

— Atunci trebuie să fie atent..

— Ce-ai vrea acum, să devină propriul lui prizonier în *Palazzo?*

În timp ce orga cânta un imn gregorian, Lorenzo îşi făcu apariţia împreună cu cardinalul Raffaello. Cardinalul venise în vizită de la Roma. Era foarte tânăr, aproape un copil, un strănepot al Papei.

Lorenzo şi cardinalul fură întâmpinaţi de Arhiepiscopul Florenţei şi suita sa, care îi escortară în altar. Mirosul de tămâie umplea catedrala. Toată lumea şuşotea, bârfind şi făcând glume pe seama tânărului cardinal, aşteptând să înceapă slujba. Leonardo privi în jur; nu mai văzuse niciodată atâta lume în catedrală. Mulţimea era enormă, chiar şi pentru o zi de Paşte.

— Ar putea măcar să se păzească, spuse Leonardo.

— Ce? întrebă Sandro.

— Lorenzo, unde sunt gardienii lui?

— Sunt aici, poţi fi sigur de asta. Îmi pare rău pentru băiatul tău Niccolò. Ar fi trebuit să-l aduci şi pe el la slujbă.

— Nu s-a putut, spuse Leonardo, amintindu-şi cât plânsese Niccolò la înmormântarea lui Tista. Îşi va reveni în felul său. Se consideră responsabil. *Eu* sunt responsabil, spuse el, după o pauză.

— Niciunul dintre voi nu este responsabil, spuse Sandro. Şi uite c-a apărut şi Giuliano. Cine e cu el? Pare a fi Francesco de Pazzi, îşi răspunse singur. N-am să înţeleg niciodată politica, spuse el, clătinând din cap.

Cineva din spate îi sâsâi, fiindcă tânărul cardinal tocmai începuse să intoneze *„In nomine Patris, et Fílii, et Spíritus Sancti. Amen.”* Îmbrăcat în hainele de ceremonie, cu pălăria de cardinal uriaşă şi roba de brocart, cardinalul nu părea a avea mai mult de doisprezece ani, cu toate că, în realitate, avea şaptesprezece. Avea însă o voce adâncă şi sonoră.

— *Introíbo ad altáre Dei…*

Lorenzo se alăturase grupului său de prieteni, în care se aflau tânărul şi strălucitul filosof Poliziano, Antonio Rindolfi, Sigismondo della Stufa şi Francesco Nori, unul din favoriţi; aceştia îi erau şi consilieri politici. Stătea în apropierea sacristiei şi a altarului Sf. Zenobie, nu foarte departe de locul în care erau Sandro şi Leonardo. Lorenzo îl văzu pe Sandro şi-i zâmbi, apoi înclină din cap şi lui Leonardo.

— Vezi, ţi-am spus eu, zise Sandro.

Rugăciunile continuau, hipnotice, maiestuoase, de parcă fiecare notă purta pecetea eternităţii, fiecare cuvânt fiind rostit de chiar divinitatea. Începu apoi recitarea rugăciunii Tatăl Nostru, întreaga congregaţie îngenunche.

Leonardo îl văzu pe Nicolini în mulţime, bogat, măreţ şi autosatisfăcut. Îngenunchease alături de câţiva reprezentanţi ai Papei Sixtus IV şi membri ai familiilor Pazzi, Vespucci şi Tornabuoni: inamicii lui Medici.

Ginevra nu era cu el. Dar îi scrisese lui Leonardo că nu îşi va arăta umilinţa în public. Noaptea aceasta, Nicolini va fi ocupat cu nişte afaceri secrete şi nu va veni acasă…; în noaptea aceasta, în sfârşit, el şi Ginevra se vor putea întâlni.

— Agnus Dei, qui tollis peccáta mundi: misere nobis.

Clopoţei sunară, vestind Înălţarea.

Leonardo privi în jur şi-l observă pe arhiepiscop făcându-şi loc grăbit prin mulţime spre uşă; Nicolini îl urma.

— Sticluţă, ia priveşte, îi şopti Leonardo prietenului său. Dar Sandro era prea adâncit în rugăciune.

— *Ite, missa est...*

Leonardo îl văzu pe Lorenzo plecându-şi capul şi închinându-se. Doi preoţi se apropiau de el pe la spate. Unul dintre ei scoase un pumnal din mâneca robei şi-l îndreptă spre Primul Cetăţean, ca pentru a-l întoarce şi a-i tăia beregata.

S-a auzit deodată un strigăt şi un vuiet din partea opusă corului. Ţipătul s-a transformat în panică, iar panica în învălmăşeală.

— Se prăbuşeşte domul, strigă cineva, cu toate că minunata construcţie a lui Bruneleschi era intactă.

Leonardo fugea deja spre Lorenzo, dar acesta era un spadasin iute. Se trase imediat înapoi şi, cu o singură mişcare îşi trase spada şi-şi aruncă mantia pe braţul stâng, ca protecţie. Pumnalul preotului trecu pe lângă gâtul lui Lorenzo, lăsând o urmă de sânge. Lorenzo înfipse însă sabia direct în inima preotului; sângele se împrăştie peste tot. Lorenzo vru să fugă, însă un alt preot îi tăie calea, dar Francesco Neri se interpuse între el şi atacator. Primi pumnalul preotului în stomac; abia atunci ajunse Leonardo la ei.

Mânios că Lorenzo îi scăpase, preotul se repezi la Leonardo. Dar acesta se feri, pară lovitura şi îşi înfipse pumnalul în gâtul preotului. Lorenzo privea cu ochii aprinşi; Leonardo îl împinse într-o parte şi ieşi în întâmpinarea unui valet al familiei Pazzi care voia să înfigă o lance în spatele lui Lorenzo. Dar acesta îl doborî singur pe atacator. Privirile lor se întâlniră şi, în acea clipă, prietenia lor se restaură.

Luptele începură peste tot în jurul lor. Leonardo şi restul prietenilor lui Lorenzo formară un cerc în jurul acestuia pentru a-l proteja de asasinii plătiţi de Pazzi şi spaniolii cardinalului. Se retraseră spre nordul sanctuarului; ceilalţi rămăseseră în spate, luptând contra conspiratorilor.

— Repede, strigă Lorenzo la Ridolfi şi Sigismondo della Stuffa, care se grăbiră dincolo de uşa masivă de bronz. Apoi se împinseră în ea cu toţii, oprindu-i pe oamenii lui Pazzi, până ce Poliziano reuşi să pună zăvorul. O sabie fusese ruptă în uşă; auzeau strigătele de furie ale inamicilor rămaşi dincolo.

Lorenzo se prăbuşi pe podea. Ca nu cumva pumnalul atacatorului să fi fost îmbibat cu otravă, Ridolfi supse sângele din rana patronului său.

— Giuliano, spuse Lorenzo cu vocea tremurându-i de frică. Giuliano este teafăr? L-am văzut intrând în catedrală, eu…

— Linişteşte-te, spuse Poliziano. Sunt sigur că este teafăr. Pe tine te voiau.

— Nu, ar fi trebuit să ne ucidă pe amândoi.

— L-am văzut eu pe Giuliano, spuse Leonardo.

— Da?

— Era teafăr, încercă Leonardo să-l liniştească pe Lorenzo; nu avu însă curaj să-i spună că fratele lui era în compania familiei Pazzi.

Lorenzo se întoarse spre Poliziano şi spuse:

— Neri a murit. L-am iubit foarte mult.

De parcă abia acum realizase tragedia.

Poliziano dădu din cap, faţa lui lungă şi urâtă fiind la fel de îndurerată ca a lui Lorenzo. Apoi, dintr-o dată, Lorenzo se ridică, îl împinse pe Ridolfi la o parte şi vru să deschidă uşa. Sigismundo della Stuffa reuşi să-l oprească.

— Trebuie să aflu… Trebuie să-l văd pe fratele meu… Vreau să fiu sigur că nu a… şi vocea sa se pierdu, de parcă nu ar fi avut curajul să rostească cuvântul *murit.*

Clopotul de la Palazzo della Signoria începu să bată; suna atât de puternic încât vibraţiile sale se simţeau prin zidurile Domului.

Apoi se făcu linişte.

Ascultară. Îl auziră pe tânărul cardinal văitându-se:

— N-am ştiut, n-am ştiut, jur că n-am ştiut…

Poate că era linişte şi cardinalul era singur.

Leonardo se oferi să urce pe scara orgii să vadă dacă mai era cineva în clădire. Scara scârţâia înfricoşător, iar praful acoperea balconul de marmură.

Jos nu mai rămăseseră decât vreo câteva persoane. Cardinalul era singur, în genunchi, plângând şi tremurând de frică. Vomitase lângă altar. Giuliano zăcea pe mozaicul roz-verde-alb, înconjurat de preoţii catedralei care, îngenuncheaţi, se rugau şi plângeau. O baltă de sânge se lăţise în jurul cadavrului. Capul îi fusese zdrobit, părul năclăit de sânge, iar braţele îi erau întinse într-o poziţie stranie, ca şi cum ar fi vrut să se înalţe la cer. Leonardo simţi cum îl cuprinde ameţeala:

cine îl omorâse pe Giuliano îl urâse foarte tare, fiindcă pieptul lui era ca o sită din cauza înţepăturilor de pumnal. Bluza-i albă era complet înroşită; Leonardo nu se putu abţine să nu observe culoarea. Era un artist, înainte de a fi om: într-adevăr, se gândi el, sunt un damnat.

Se uita la Giuliano ca hipnotizat.

Dar unde era Sandro? se gândi. O fi teafăr? Şi ceilalţi unde sunt? Ce se întâmplase?

— Leonardo, ce vezi? strigă Lorenzo. Giuliano e teafăr?

Leonardo nu putu să răspundă.

— Te simţi bine? întrebă Sigismundo, care urcase în grabă scara. Îngenunchind lângă Leonardo şi privind în jos observă cadavrele. Şopti:

— Isuse, Giuliano... Lorenzo nu trebuie să afle. Trebuie să-l scoatem de-aici fără să-l vadă pe fratele său.

Leonardo dădu din cap.

— Vin sus! strigă Lorenzo.

— Nu, coborâm noi, zise Sigismundo, Leonardo a avut o ameţeală, asta-i tot.

— Şi Giuliano?

— Nu l-am văzut, spuse Sigismundo.

— Slavă Domnului.

— Amin, spuse Poliziano. Dar când ajunseră jos, Sigismundo îi făcu semn lui Poliziano. Acesta înţelese şi se întoarse; tânărul filosof pierduse doi foarte buni prieteni într-o singură oră. Abia atunci se gândi Leonardo la Sandro.

Deschiseră uşa sacristiei şi-l scoaseră în grabă pe Lorenzo, Leonardo şi Sigismundo mascându-l, astfel încât să nu vadă cadavrul însângerat al fratelui său. Cardinalul îi cerşi atenţia, pledându-şi nevinovăţia; dar Lorenzo privea numai înainte, surd la ţipetele isterice ale băiatului. Preoţii fură surprinşi. Poliziano le făcu semn să tacă din gură şi să rămână acolo unde erau.

Când ajunseră la uşă, Lorenzo s-a oprit, ca şi cum ar îi simţit prezenţa fratelui său mort, de parcă spiritul acestuia l-ar fi strigat. Se smulse din strânsoarea lui Leonardo şi Sigismundo; şi când îl văzu pe Giuliano se aruncă asupra cadavrului. Fu necesară forţa tuturor prietenilor săi pentru a-l dezlipi.

— Oricine a făcut asta va plăti, îţi promit, toţi vor fi omorâţi, până la unul, jur pe sufletul tău, Giuliano. Apoi, dintr-o dată,

redeveni extraordinar de calm. Preluă conducerea grupului şi ieşiră în stradă.

Peste tot zăceau cadavre. Mercenarii purtând culorile Pazzi fuseseră copleşiţi de mulţimea cetăţenilor florentini însetaţi de sânge. Copiii străzii jefuiau şi ciopârţeau cadavrele. Iar cetăţenii cereau în continuare sânge: sânge de Pazzi. Când Lorenzo apăru în stradă un strigăt izbucni deodată, ca şi cum înviase din morţi. Unii îngenuncheară, alţii îşi făceau semnul crucii; apoi, întreaga masă de oameni îi scanda numele, îmbulzindu-se spre el, încercând să-l atingă.

Lorenzo stătea drept şi îşi întinse braţele cerându-le linişte:

— Prieteni, mă încred în acţiunile voastre. Trebuie să lăsăm justiţia să-şi spună cuvântul. Nu trebuie să facem rău inocenţilor.

— Te vom răzbuna, strigă cineva din mulţime.

— Rănile mele nu sunt serioase, vă rog…

Dar Florenţa nu putea fi calmată. Lorenzo îşi făcuse datoria. Acum era înconjurat de gărzi şi prieteni, care îl protejau de adoratorii săi.

— Pico, strigă Lorenzo, îmbrăţişându-l pe Pico della Mirandola, care ţâşnise spre el.

— Toată lumea era înnebunită de îngrijorare, spuse Pico. Nu ştiam dacă fuseseşi ucis ori scăpaseşi…

— Ne-am ascuns în Duomo, spuse Lorenzo.

— Ar fi mai bine să te ducem într-un loc sigur, spuse Pico. Mama ta este acasă. A trimis mesageri în tot oraşul căutându-te.

— A aflat despre Giuliano?

— Ne-am gândit că este mai bine să nu-i spunem… pentru moment, zise Pico. Giuliano este răzbunat chiar în această clipă, prietene. Trădătorii au fost zdrobiţi. Cetăţenii l-au asaltat cu pietre pe Jacopo de Pazzi şi armata lui până când s-au retras. Acum îi spânzură pe trădători la Palatul Signoriei.

— Ce? întrebă Lorenzo.

— Arhiepiscopul a încercat să răscoale Signoria cu complicii săi – trădători şi exilaţi din Perugia.

— L-am văzut pe arhiepiscop plecând repede din catedrală, spuse Leonardo şi-şi aduse aminte că era urmat de Nicolini.

— Trebuie să mergem să vedem ce putem face, spuse Lorenzo.

— Trebuie să mergi acasă şi s-o linişteşti pe mama ta, spuse Pico. Florenţa are nevoie de tine teafăr.

— Florenţa n-a avut niciodată nevoie de mine teafăr.

Lorenzo îşi strânse gărzile şi se îndreptară spre Palatul Signoriei. Înainte de a ajunge la Signorie, Leonardo îl întrebă pe Pico dacă nu l-a văzut pe Sandro.

— Da. Este la Palatul Medici, este tratat pentru o rană pe care a primit-o. Dar se va face bine. E o rană uşoară.

— Cum a primit-o?

Pico zâmbi.

— A primit-o apărându-te.

— Dar nu l-am văzut.

— Nici pe atacator atunci.

Când ajunseră la signorie era prea târziu. Orgia torturilor şi crimelor era în toi. Mulţimea primi cu urale apariţia lui Lorenzo. Nu le venea să creadă că este viu. Era un miracol. Strigară mulţumiri aprinse Fecioarei, însă nu puteau fi nici liniştiţi, nici opriţi. Vocea lui Lorenzo fu înăbuşită de strigătele de „Moarte trădătorilor! *Palle, palle!” Palle* erau armele heraldice ale Medicilor. Nu avu ce să facă decât să privească cum mulţimea îi arunca pe perugienii dezbrăcaţi de la ferestrele palatului. Apoi îl descoperiră pe Franceschino de Pazzi şi, lovit, scuipat şi însângerat, fu dezbrăcat în faţa mulţimii şi spânzurat de la o fereastră.

— *Magnifico,* se spune că el este unul dintre ucigaşi, spuse Pico.

Lorenzo privea la omul care atârna de frânghie, zbătându-se în ultimele spasme ale morţii, iar mulţimea striga şi râdea de erecţia lui. Când alături de Franceschino fu spânzurat şi arhiepiscopul, Lorenzo nu se mai putu stăpâni. Striga şi el şi se bucura o dată cu mulţimea.

În timp ce arhiepiscopul cădea, de furie îl muşcă pe Franceschino. Vinovaţi sau inocenţi erau târâţi pe străzi. În piaţă se scoteau ochi, se tăiau urechi, capete cădeau pe caldarâm. Şi, în timp ce se petreceau toate acestea, în faţa signoriei fu ridicată o spânzurătoare.

La ordinea zilei era violenţa. La fel va fi, mai mult ca sigur, şi în zilele următoare.

După ce arhiepiscopul se învineţi, Nicolini fu adus şi el. Stătea drept, în timp ce i se smulgeau hainele şi privea înainte, chiar şi când îl aruncară să atârne lângă arhiepiscop.

Leonardo privea transfigurat. Dacă Nicolini fusese prins cu arhiepiscopul, atunci şi Ginevra era în pericol. Simţi cum îl cuprinde teama şi o teribilă, bestială bucurie. Trebuia să o caute pe Ginevra şi să o aducă în siguranţă.

— Nu a fost prieten cu tine? îl întrebă Lorenzo pe Leonardo, arătând spre Nicolini.

Leonardo îl privi surprins. Cu siguranţă ştia că Nicolini era duşmanul său de moarte. Dar Lorenzo nu mai era el însuşi. Avea spume la gură.

— Nu, Magnifico, l-am urât.

— Ah, spuse Lorenzo şi îşi pierdu imediat interesul pentru Leonardo, fiindcă mulţimea îl aclama în delir.

* * *

„Moarte trădătorilor!" era deviza străzii: putea fi auzită de la Palatul Medici până la Ponte Vecchio. Leonardo alerga spre palatul lui Nicolini. Mergea numai pe alei şi pe străzi lăturalnice, fiindcă acestea nu erau aglomerate. În aer pluteau mirosuri grele de urină, sânge şi fum înecăcios. Clădiri întregi erau în flăcări. O femeie sări de la etajul doi al unei case cu copilul în braţe.

— Eşti de partea lui Pazzi, întrebă un arab zdrenţăros, liderul unui grup. Trase sabia spre Leonardo care se pregătea să traverseze o răspântie. Nu avea timp. Trebuia să ajungă la Ginevra.

Mai multe cadavre. O femeie ţipa pe o alee. Leonardo surprinse doar imaginea unui piept gol. Or să fie multe violuri şi crime. Dar ce va fi la noapte? Isteria domnea pe străzi, chiar şi pe cele neaglomerate; era în aer. Dar Leonardo era purtat doar de teama pentru Ginevra.

Uşa de stejar masiv a palatului lui Nicolini fusese zdrobită.

Leonardo îşi trase spada, pe care o ţinea în mâna stângă. În dreapta apucă pumnalul; pătrunse înăuntru. Un păun alerga speriat pe podeaua de piatră. Lângă uşa de la intrare stătea un servitor. La prima vedere puteai crede că se odihneşte rezemat de zid; în fapt, era ţintuit de o lance.

Grăbit, în linişte, trecea prin holurile şi camerele mari, decorate cu picturi şi instrumente muzicale, mese de joc, mobilă bogat ornamentată, căutând-o pe Ginevra. În camera servitorilor găsi o slujnică ce fusese omorâtă în bătaie. Într-o altă cameră, o altă servitoare şi băiatul ei erau violaţi.

Sus, se auzeau râsete.

Inima îi pulsa. Leonardo fugi spre dormitoare.

Şi o găsi pe Ginevra, în patul ei, cu faţa zgâriată, cu braţul frânt şi hainele smulse. Un bărbat o viola. Un altul, pe care Leonardo îl recunoscu ca fiind ucenic al lui Pasquino, bijutierul, stătea gol în pat.

Leonardo simţi cum sângele i se urcă în cap. Surprins, ucenicul lui Pasquino îl privea; dar era prea târziu, fiindcă Leonardo îşi împlântase deja pumnalul în gâtul lui. Apoi, aruncând pumnalul şi sabia, îl trase pe celălalt de pe Ginevra. Îl recunoscu şi pe el. Era fratele lui Jacopo Saltarelli, care îl acuzase pe Leonardo de sodomie, angajat de Nicolini. Dar ironia teribilă a faptului îi scăpă lui Leonardo. Cu puterile sporite de furia nebunească ce-l cuprinsese îl aruncă pe tânăr de perete şi-i zdrobi ţeasta. Omul căzu pe podea, lăsând pe perete o dâră de sânge. Apoi, Leonardo se întoarse spre Ginevra. Şi abia acum văzu că gâtul îi fusese tăiat, sânii zgâriaţi şi plini de sânge, iar un şuvoi de sânge îi curgea dintre picioare.

Leonardo nu mai putea să vorbească, să se roage lui Isus sau Mariei, ori armatei de sfinţi din Cer să intervină, să îndrepte lucrurile. O luă în braţe. Mirosea a fecale şi spermă. Sângele din rănile ei îi murdări cămaşa. Privirea îi căzu pe o pană de gâscă ce se afla pe perna Ginevrei, de parcă, concentrându-se asupra ei, fără să vadă nimic altceva, ar fi putut nega evidenţa şi amintirile.

Apoi, raţiunea părăsindu-l, începu să eviscereze corpurile asasinilor Ginevrei. În timp ce tăia îşi aminti cum stătea în atelier. Mirosea a ulei de lampă şi alcool; iar în faţa sa, într-un vas pus la fiert, ochi de bou şi de porc dansau ca nişte ouă. Leonardo, în nebunia durerii şi depresiei, tăia acele sferice oglinzi ale sufletului, lucrând, lucrând, disecând, cu atenţie, iar şi iar.

La fel şi acum tăia şi diseca, abia respirând. Ginevra, se gândi el, dar cuvântul nu mai părea legat de fiinţa pe care o iubise; de

fapt, toate legăturile fuseseră transformate în foc şi fum, înecăcios, purificator, fum ce se ridica încet în aer.

Şi într-adevăr, fumul se scurgea în dormitorul Ginevrei.

Pătrundea printre crăpăturile uşii. Briganzii beţi de jos dăduseră foc palatului lui Nicolini şi acum lemnul şi pânza şi părul de cal trosneau şi fumegau; din ce în ce mai tare, o şoaptă se auzea în capul său.

— Leonardo, Leonardo, eşti aici?

Leonardo se amuză. Aici. Unde era aici? Zdrobi de podea rămăşiţele ochilor albaştri ai lui Giovanni Saltarelli, sufletul fiindu-i acum golit şi senin ca cerul de vară.

— Leonardo! Leonardo!

Şi Leonardo se duse la fereastră, devenit dintr-o dată conştient, cu mâinile pline de sânge închegat. Era înăbuşitor de cald. Hainele îl înţepau ca nişte ace. Nu mai putea să respire. Jos era… Niccolò? Sandro? Şi Tista? Imposibil. Tista murise. Şi totuşi, băiatul privea în sus la Leonardo.

— Pleacă de acolo, strigă el. Niccolò scoate-l de acolo. Vrei să arzi?

— Da, strigă Leonardo, dar deja sărise peste pervazul ferestrei, stând pe o ieşitură a zidului, şi apoi căzând, foarte încet, ca o frunză, plutind, ca Tista în maşina de zburat; şi aerul era rece şi umed şi primitor ca pământul din jurul unui mormânt gol.

III
Mens

Detaliu Sandro Botticelli
Adoraţia Magilor

Grecii! Mă îndoiesc că experienţele mele pot fi scrise. Sunt sigur că ştii de ele. Chiar dacă le-am făcut fără martori, numai cu umbrele nopţii, care mi-au fost complice.

— Leonardo da Vinci

Să faci această călătorie, aşadar, pentru răscumpărarea păcatelor tale, şi vei primi gloria care nu păleşte niciodată *în regatul cerurilor.*

— Papa Urban II

Tot acel timp în care credeam că învăţ să trăiesc de fapt învăţam cum să mor.

— Leonardo da Vinci

17
Promisiunea vântului

Detaliu Sandro Botticelli
Adoraţia Magilor

Un pahar s-a dus, iar cel de-al doilea o să se ducă şi el…

— Cântecul lui Gromet

Cel care e legat de-o stea nu poate întoarce spatele.

— Leonardo da Vinci

A fost o săptămână de sânge şi furie.

Leonardo privea mulţimea scurgându-se pe sub ferestrele sale; vedea crimele şi furturile din timpul zilei; şi asculta noaptea, care era tăcută ca o pădure arsă. Dar ochii îi erau morţi ca aceia pe care îi fiersese odată şi nu-şi mai amintea nimic. Când un copil fu zdrobit de picioarele mulţimii o văzu pe Ginevra. Când mama lui strigă, se întoarse, de parcă nu ar fi putut să audă. Căci Ginevra nu ţipase. Nu putea să ţipe.

Când Sandro şi Pico della Mirandola îşi vizitară prietenul, pentru a vedea cum se mai simte, îl găsiră agitat, dar totuşi calm; încă mai suferea din cauza căderii, care îi fusese însă din fericire întreruptă de un arbust. Mila lui Dumnezeu fusese cu el. Dar Leonardo avea acelaşi coşmar înspăimântător care îi apărea de când o văzuse pe Ginevra atacată.

Timpul, conversaţiile, evenimentele erau fragmentate. Funeraliile lui Giuliano avuseseră loc la San Lorenzo. O nouă Signorie fusese aleasă. Membrii familiilor conspiratorilor fuseseră omorâţi sau întemniţaţi, iar averile lor confiscate. Propriul cumnat al lui Lorenzo trebuise să se refugieze în palatul Medici. Iar execuţiile continuară, peste trei sute. Papa îl

excomunicase pe Lorenzo. Toată Florenţa urma să fie în curând lipsită de ajutorul bisericii. Războiul era pe cale să înceapă.

Dar pentru Leonardo, Florenţa se va sfârşi într-un cântec de lebădă.

Leonardo fu trezit de strigătele unor copii şi de un ciocănit la uşă. Nu putea să vadă de la fereastră, aşa că fu nevoit să coboare scările. Niccolò şi A’isheh deschiseseră deja uşa. În timp ce Niccolò îi înjura pe copii, A’isheh îşi trase repede vălul pe faţă. Un miros de putreziciune, combinat cu miros de mlaştină invada camera. Plouase intens toată săptămâna. Niccolò trânti uşa.

— Aşteaptă, Nicco, strigă Leonardo. A’isheh se dădu într-o parte. Deschise uşa cu dificultate, fiindcă de clopotul de la intrare fusese legată o funie. De capătul funiei atârna cadavrul putrezit al lui Jacopo de Pazzi, care fusese patriarhul acestei familii nefericite.

— Bate la uşa trădătorilor, *messer* Jacopo, strigă unul dintre copii către cadavrul pe care îl căraseră pe străzi. Băiatul era fleaşcă; faţa îi lucea de la ploaie.

— Curând o să fii şi tu ca el, îi spuse lui Leonardo.

— Jacopo are o scrisoare pentru tine, spuse un altul, un bondoc ce avea pe cap un capişon roşu. Apoi copiii fugiră, lăsând cadavrul legat de uşa lui Leonardo. Acesta o trânti cu putere.

— O să-l laşi acolo? întrebă Niccolò.

— Cadavrul sau scrisoarea?

— Şi una, şi alta.

— Ce vrei să fac? Cadavrul e plin de larve şi probabil de molimă. Atingând scrisoarea e ca şi cum ai atinge un lepros. Probabil că au luat-o de la mesagerul maestrului Toscanelli.

— Maestrul Toscanelli?

— Chiar dacă cerneala s-a dus, a mai rămas sigiliul. Şi nu. E rupt. Oricum, mormolocii ăia nu ştiau să citească. Dar, hai, plecăm.

— Plecăm?

— Ajută-mă să-mi strâng notele şi trebuie să împachetăm hainele şi să încărcăm totul.

— De ce zic… mormolocii ăştia că eşti trădător? întrebă Niccolò. I-a trimis Lorenzo fiindcă te urăşte? Fiindcă ai fost amantul Simonettei?

— Ai ascultat bârfele, Nicco, spuse Leonardo.

Dar băiatul merita un răspuns. Aşa că îi spuse:

— Lorenzo m-a iertat, dar cred că am alţi inamici la curte. Şi curtea decide cine este prietenul lui Lorenzo şi cine nu.

— Atunci trebuie să ne temem de oricine, spuse Niccolò. Leonardo zâmbi.

— Da, Niccolò, trebuie să ne temem de toată lumea.

A'isheh îi ajută să împacheteze. Era metodică şi calmă, de parcă în sfârşit ar fi fost mulţumită.

* * *

Nu erau singuri la Toscanelli, fiindcă locuinţa bătrânului maestru devenise adăpost pentru cei aflaţi la ananghie din cauza tulburărilor, mai ales membri ai Ordinului Franciscan. Franciscanii erau de partea bisericii. Dar Toscanelli reuşise să-i facă scăpaţi pe aceşti membri ai clerului şi pe alţi „inamici ai statului florentin".

Leonardo şi Niccolò fură primiţi la uşă chiar de Toscanelli însuşi, care, după ce se înclină în faţa lui A'isheh, îl certă pe Leonardo fiindcă venise aşa pe faţă la el. Ucenicii maestrului avură grijă de cai şi de căruţă, în care fusese încărcat tot ce avea Leonardo mai important: în primul rând cărţi şi tot felul de instrumente şi, desigur, haine.

— Ai primit scrisoarea mea? întrebă Toscanelli agitat. De ce nu mi-ai urmat instrucţiunile? Ai putea să ne pui pe toţi în pericol. Ucenicul meu ţi-a dat scrisoarea, nu? Ar fi trebuit să se întoarcă de mult, murmură el apoi, ca pentru sine.

Leonardo îi explică lui Toscanelli că scrisoarea fusese pusă pe cadavrul lui Jacopo de Pazzi. Toscanelli părea agitat.

— Ai făcut bine că nu ai atins cadavrul, fu de acord. Mulţimea s-a distrat pe cinste cu bătrânul Jacopo. A fost îngropat de două ori, cu toate astea se mişcă de parcă e încă viu.

— N-ar fi trebuit să-l îngroape pe câmp, spuse Amerigo Vespucci care le ieşise în întâmpinare. Fermierii sunt superstiţioşi. Au dat vina pe Jacopo pentru ploaia asta care le ruinează recoltele. Şi se plâng că aud noaptea voci ale demonilor. Şi asta este tot vina bătrânului.

Înfiorat, Leonardo era bucuros că se afla între prieteni.

— Poate că ei chiar le aud, spuse el îmbrăţişându-l pe Amerigo.

— Deci ai răspuns chemării maestrului pagholo, spuse Amerigo.

— Ce chemare? întrebă Leonardo.

— Ilustrul Devatdar doreşte compania frumoasei sale servitoare, şi Toscanelli se înclină şi-i zâmbi lui A’işheh. A trimis după tine.

— Aşa m-am gândit şi eu când am văzut scrisoarea. Vom pleca în curând.

A’isheh părea agitată, surprinsă, ca şi cum nu s-ar fi aşteptat să fie despărţită de Leonardo.

— Cu ce destinaţie? întrebă Toscanelli, dar Leonardo simţi că maestrul său îl momeşte, îl conduce şi-l manipulează.

— Poate la Vinci. Mama şi tatăl meu vitreg locuiesc acolo.

Toscanelli clătină din cap.

— La Vinci n-o să fiţi în siguranţă.

Apoi începu să vorbească în şoaptă, încât Leonardo de-abia distingea ce spune.

— Ce ai aflat? întrebă Leonardo.

— Am auzit nişte zvonuri..

— Ce fel de zvonuri?

— Unii dintre prietenii lui Lorenzo, care cu siguranţă nu sunt şi prietenii tăi, încă mai discută despre acuzaţia… că tu eşti apropiat al lui Tornabuoni, a cărui familie a fost implicată în conspiraţie. Iar franciscanii sunt pe cale de a te acuza de uciderea unui preot, cel puţin aşa mi s-a spus. Se pare, dragul meu Leonardo, că ai inamici puternici, şi de-o parte, şi de cealaltă.

— Dar Sandro? Ce crede? Ştie despre zvonurile astea? Nu l-am mai văzut în ultimele zile.

— Nimeni nu l-a văzut, spuse Toscanelli. Se zvoneşte că Lorenzo l-a trimis cu o misiune în Răsărit.

— Ce?

— E tot ce ştiu.

— Mi-ar fi spus dacă ar fi plecat.

Toscanelli dădu din umeri.

— Leonardo, trebuie să părăseşti Florenţa. Cel puţin până când inamicii tăi vor uita de răzbunare. Până când Lorenzo va face ordine.

Leonardo râse. Să se răzbune cât or vrea. Nu de moarte se temea acum. Cum îl puteau considera apropiaţii lui Lorenzo trădător după ce îi salvase acestuia viaţa? Dar ştia că, de când găsise cadavrul lui Jacopo de Pazzi agăţat de uşa lui, nu se mai află în siguranţă în Florenţa.

Dar unde era Sandro? Cu siguranţă nu ar fi plecat fără să-şi ia rămas bun.

— Ţi-ai recăpătat simţul umorului, spuse Toscanelli.

— Cred că da. Ştii că a murit Ginevra.

Leonardo o spuse calm, rece, ca şi cum ar fi fost cineva pe care nu-l cunoştea.

— Da, Leonardo, am auzit vestea cea tristă. Îmi pare foarte rău. Ai…

— Şi tu? îl întrebă Leonardo pe Amerigo. Te-a chemat şi pe tine maestrul?

— Nu a fost nevoie să mă cheme. I-am cerut să mă adăpostească.

Vocea lui Amerigo era tremurată şi el părea stânjenit; dar continuă:

— Unchiul meu Piero – ţi-l aminteşti – a fost întemniţat. Mă rog să nu fie executat şi el, ca ceilalţi.

— Unchiul tău? întrebă Leonardo uimit. Credeam că Il Magnifico îţi va proteja familia.

Fu rândul lui Amerigo să râdă.

— Lucrurile se schimbă foarte rapid acum în Florenţa. Mi s-a spus că Lorenzo crede că încercarea de atentat şi moartea fratelui său au fost răzbunări ale morţii Simonettei.

— Cum adică?

— Moartea ei a fost misterioasă. Francesco de Pazzi a încercat să convingă familia mea că Simonetta a fost omorâtă de Lorenzo sau Giuliano. Din gelozie.

— Dar e absurd! spuse Leonardo.

— De aceea familia mea a respins ideea, spuse Amerigo. Dar asta contează mai puţin pentru Lorenzo, se pare, fiindcă fratele său a fost omorât în ziua de Paşte.

— Ah, spuse Leonardo.

Simonetta murise în ajunul Paştelui. Dacă Vespucci ar fi dorit să răzbune pe unul de-al lor, ar fi ales o zi aniversară.

— Deci alde Pazzi v-au amestecat şi pe voi.

Amerigo dădu din cap.

— Şi tu ce faci?

— Voi merge cu tine prietene, spuse Amerigo cu tristeţe. Ce altceva pot să fac?

Intrară în biblioteca lui Toscanelli, care era o cameră foarte mică; dar un foc puternic îndepărta umezeala şi oferea o lumină roşiatică. În faţa focului stătea Kuan Yin-hsi, emisarul lui Devatdar. Se ridică, se înclină în faţa lui A'isheh şi-i spuse lui Leonardo:

— Mă bucur că ai acceptat oferta lui Devatdar.

— Nu ştiam că am acceptat-o, spuse Leonardo.

Kuan păru surprins.

— Ce altă posibilitate mai ai? întrebă Toscanelli.

— Ai dreptate, spuse Leonardo cu vocea stinsă.

Dar inima nu-i era la aventură. Voia s-o vadă pe mama sa şi pe tatăl său vitreg. Voia să meargă acasă. Şi ce mai conta dacă era prins de oamenii lui Lorenzo, ori de franciscani? Ce ar putea să-i facă? Să-l omoare? Leonardo ar fi fost fericit să moară. Şi-o imagina în vis, şi visa că se reîntâlneşte cu Ginevra în tărâmul ei rece.

— Deci ai acceptat oferta lui Devatdar, îi spuse Leonardo lui Amerigo.

— Da, la fel şi Benedetto Dei, care ne va conduce, fiindcă el a mai fost în Răsărit.

— Aşa o fi, dar eu mai am nişte treburi de terminat aici.

— S-a sfârşit, Leonardo. Aici te aşteaptă numai agonia şi poate chiar moartea.

— Iar în Răsărit ce mă aşteaptă? îl întrebă Leonardo pe Kuan, cu un sarcasm evident în voce.

— Poate tot moartea, Leonardo. Dar cel puţin va fi moartea pentru o cauză dreaptă. Vei purta sabia creştinismului împotriva Otomanilor. Turcii nu sunt numai inamicul întregii Italii; ei sunt şi inamicul lui Devatdar. Dacă turcii nu sunt opriţi, atunci Italia toată şi întreaga creştinătate vor fi cucerite. Niciun loc nu va mai fi sigur, indiferent cât de departe este. Dar asta nu te-ar fi tentat, nu-i aşa? Ce-ţi pasă ţie?

— Nimic, spuse Leonardo. Dar strânse umărul lui Niccolò pentru a-l atenţiona că nu-i adevărat ce spune.

— Am văzut schiţele maşinăriilor tale de război şi aproape am simţit… pacea. Erau doar nişte exerciţii ale minţii, nu-i aşa?

Acum, ai putea oare lăsa să treacă şansa de a-ţi pune visele în aplicare?

— Nu este nevoie să călătoresc în Răsărit pentru a face asta, spuse Leonardo.

— Ah, spuse Kuan, te-a angajat cineva ca inginer de război?

— Am discutat ceva cu Lodovico il Moro al Milanului despre asta.

— Leonardo, strigă, Toscanelli nerăbdător. Lodovico este şi mai rău ca Lorenzo. Dacă te ia la curtea lui, atunci pacea cu Florenţa va fi ameninţată. Şi chiar crezi că te va lua în serios ca inginer? Pe artistul lui Il Magnifico?

— Nu ştiu, spuse Leonardo. În plus, nici nu-mi pasă. Nu am venit aici pentru…

— A te lansa într-o aventură? spuse Kuan. Dar ce altceva ţi-a mai rămas?

Leonardo nu răspunse; şi, într-adevăr, nu se putea abţine să nu-şi imagineze maşinile zburătoare şi proiectilele umplute cu praf de puşcă explodând şi răspândind panică în rândul unei oştiri duşmane. Vedea coregrafia morţii şi a distrugerii; şi într-adevăr, imaginile morţilor şi a metalelor sfărâmate erau la fel de neutre şi de naturale ca un măslin. Lumea mecanică a naturii, sacră, perfectă.

Dar o bătaie insistentă în uşă puse capăt reveriei sale.

Toscanelli îl strigă pe unul din ucenicii săi.

— Da, Filipino, ce este?

— E nebunie mare afară. Sunt soldaţi peste tot, dar sunt…

— Ei?

— Turci, maestre. Băiatul era înspăimântat. Arde oraşul, nu simţiţi mirosul?

Toată lumea fugi în curte. Mirosul fumului era puternic, iar prin ferestrele înguste se puteau vedea soldaţi. Se auzi o izbitură puternică în poartă.

— Deschide, spuse Toscanelli, uitându-se afară. Sunt Benedetto şi Zoroastro.

— Zoroastro? întrebă Leonardo surprins.

Ucenicii lui Toscanelli deschiseră poarta pentru Benedetto Dei şi Zoroastro da Peretola. Un ofiţer cu turban îi însoţi înăuntru. Într-o mână avea un iatagan frumos lucrat, iar în cealaltă un scut în formă de vultur. Douăzeci sau treizeci de soldaţi mameluci şi cel puţin tot atâţia călăreţi aşteptau afară. Ucenicul

lui Toscanelli îi confundase pe aceşti sclavi soldaţi ai Califului Babilonului cu ienicerii turci. Păreau a fi o parte a uneia din caravanele de comerţ, fiindcă majoritatea cailor purtau saci enormi care probabil erau plini cu damasc şi catifea şi mătase: bijuteriile Florenţei.

— Ce se întâmplă? îl întrebă Toscanelli pe Benedetto.

— Leonardo, spuse Benedetto, văzându-şi prietenul. Arde casa ta.

* * *

Când caravana trecu peste podul Rubiconte, Leonardo îl văzu încă o dată pe Jacopo de Pazzi, căci copiii străzii îl aruncaseră în apele râului Arno; şi alergau pe lângă el cântând:

Messer Jacopo pe Arno pluteşte
Şi nimeni nu-l pescuieşte…

În mod miraculos, cadavrul plutea la suprafaţa apei, de parcă ar fi încercat să se ţină după caravană.

Şi cântecul se repeta iar şi iar în mintea lui Leonardo.

* * *

Le-au trebuit două săptămâni pentru a ajunge la Veneţia. Dar, imediat ce trecură graniţa statului Veneţia, norii grei şi reci dispărură şi ploaia încetă. Erau doar câţiva creştini în caravană, dar credeau cu toţii că ploaia fusese un semn de la Dumnezeu. Florenţa fusese pedepsită; la urma urmelor, oraşul se afla oricum sub interdicţie. Curând, ţinutul florentin va fi devastat de trupele papale, cu care caravana se întâlni în orăşelul Forlì.

Dar Florenţa era în urmă.

Aici era Veneţia, oraşul care se căsătorise cu marea; şi Leonardo se simţi, intrând în oraş, liber. Aerul era mai curat ca la Florenţa, lumina mai puternică. Cum ar fi putut picta în acest oraş în care apa se unea cu cerul într-atât încât nu mai ştiai care e una şi care este celălalt; se simţea de parcă ar fi fost de-ajuns să-şi întindă braţele şi ar fi putut zbura prin aer.

Dar Leonardo nu rămase în Veneţia. Fiindcă acum, o mică parte din el deja începuse să trepideze la gândul aventurii, invenţiilor şi descoperirii de noi ţinuturi.

Caravana se mişca încet prin oraşul cu stâlpi înalţi şi canale minunate, dar atât de urât mirositoare, pe *rivas,* către cheiuri.

Devatdar, flancat de Christoforo Columbus şi ofiţerii săi îl întâmpină pe Kuan şi însoţitorii lui. Părea extrem de bucuros să-i vadă pe Leonardo şi Benedetto Dei. Cu siguranţa unui rege puse imediat stăpânire pe A'isheh, care se depărta în tăcere de Leonardo. Acesta fu surprins că are sentimentul unei pierderi. De parcă A'isheh dispăruse, locul ei fiind luat de o străină frumoasă, înaltă, cu faţa acoperită de un văl negru.

18
Focul Grecesc

Vremea era ca în aprilie în Andaluzia… şi nu se auzea decât cântecul privighetorilor.

— Christoforo Columbus

Atât cei morţi, cât şi cei vii vor fi fericiţi la noapte.

— Don Juan de Austria

Să fugi de-aici tu care pe aripi de vânt alergi…

— Homer, *Iliada*

Corăbiile navigau pe Marea Adriatică, flancată de statele papale şi regatele Italiei de-o parte şi de ţărmurile mamelucilor şi otomanilor de cealaltă. Era un voiaj uşor, fiindcă era o rută foarte circulată ce ducea în Mediterană: la vest către ţările barbarilor, la est către Cipru; iar la sud era Babilonul sau El-Kahireh. Marele Bazar. Se spunea că o singură stradă din Cairo are mai mulţi locuitori decât întreaga Florenţă. Se spunea că este locul de unde au pornit toate cunoştinţele, fiindcă acolo locuise Hermes Trismegistos, care mai era numit şi Idris, înainte de Potop.

Sudul era destinaţia lor şi spre sud mergeau, de parcă zilele pe mare erau nişte rugăciuni, formule fixate de ritualuri constante ale soarelui şi ale stelelor. Vremea era calmă, iar orele erau marcate doar de întoarcerea clepsidrelor, câte opt întoarceri la un ceas; dar timpul mai era măsurat şi ca într-o biserică, prin oficierea utreniilor şi vecerniilor. Căpitanul şi marinarii erau foarte religioşi; rugăciunile puteau fi auzite mai tot timpul, fie de soldaţii musulmani, fie de marinarii creştini şi de tinerii muşi care întorceau clepsidrele, de fiecare dată rostind Tatăl Nostru şi Ave Maria.

Era miezul nopţii, iar Leonardo şi Benedetto îşi luaseră deja postul în primire când muşii începură să întoarcă clepsidrele intonând *„Qui habitat in auditorio Altissimi, in protectione Dei caeli commorabitur”,* cu vocile lor cristaline.

Toată lumea era de veghe, inclusiv căpitanul; lui Leonardo şi Benedetto li se permisese să fie în acelaşi schimb, fiindcă îşi aleseseră cel mai puţin popular, *veghea câinelui,* între miezul nopţii şi ora patru. Dei avea experienţă ca pilot, iar Leonardo

era, desigur, navigatorul. La acest ceas de noapte, navigaţia însemna doar urmărirea mersului Stelei Nordului cu un *noctariu,* un instrument compus dintr-o lentilă şi un braţ mobil, şi urmarea strălucirii felinarului aflat în vârful catargului navei amiral a lui Devatdar, *Appolonia.*

Noaptea era senină, fără lună, dar plină de stele, de parcă milioanele de lumini ale Babilonului însuşi licăreau deasupra; iar marea le reflecta calmă strălucirea.

— Leonardo? întrebă Benedetto.

— Da?

— Mă bizuiam pe conversaţia ta pentru a mă ţine treaz, dar văd că deja a fost întoarsă o dată clepsidra şi tu nu ai scos niciun cuvânt. Dormi?

Leonardo râse.

— Nu, prietene.

— Atunci?

— Doar priveam marea şi urmăream felinarul de pe *Apollonia,* pentru instrucţiuni.

Felinarul părea ca un cărbune aprins.

— De patru zile n-a fost niciuna, spuse Benedetto şi apoi strigă către cârmaciul de jos, care nu putea vedea pânzele şi se călăuzea numai după busolă şi ordinele pilotului.

— Cârma sus.

— Este, se auzi o voce de jos.

— Ţi-e dor de Niccolò? întrebă Benedetto. Asta este? Sau poate de femeia lui Devatdar?

Leonardo simţi dintr-o dată că îi este dor de A’isheh, care îl făcu să resimtă şi mai aprig goliciunea, fiindcă îi venise în minte şi Ginevra, Ginevra cea cu care făcuse dragoste, Ginevra cea omorâtă în dormitor; amintirile sale se reduseseră doar la aceste două imagini, care acaparaseră totul, una topindu-se în cealaltă. Şi treceau peste el, asemenea unui val uriaş, lăsându-i sufletul şi mai pustiu şi mai vulnerabil în aceste spaţii tăcute între cer şi mare.

— Mi-e dor de Niccolò, dar este o mare responsabilitate, spuse el după o vreme.

— Atunci înseamnă că te bucuri că ai scăpat de el?

— El este aici, indiferent pe ce corabie se află, spuse Leonardo, bătându-se cu palma pe inimă.

— De ce ai acceptat cererea maestrului pagholo? întrebă el. Ai fi putut să-l laşi cu el. Ar fi fost în siguranţă. Ori ar fi putut să se întoarcă acasă la părinţii lui.

— Mi-e teamă că am fost egoist, spuse Leonardo, întorcându-se cu spatele la Benedetto în timp ce vorbea şi privind strălucirea fluorescentă a mării. Întunericul, veşnicia adâncului mării îl fascinau, dar, într-un anume fel, îl făceau să se simtă bine. Parcă îi înghiţea toate durerile şi amintirile, ca pe ale celor care îl priviseră de-a lungul vremurilor.

Un băiat întoarse clepsidra spunând *„Deo Patria sit gloria”* şi apăru apoi pe puntea lor aducându-le merinde: câţiva biscuiţi marinăreşti, usturoi, brânză şi câteva sardine marinate care miroseau a rânced. Leonardo îi mulţumi băiatului, care se înclină şi se întoarse la treburile sale.

Când terminară de mâncat, Benedetto întrebă:

— Ce-ai vrut să spui când ai zis că ai fost egoist?

Deseori, în timpul schimburilor de veghe, conversaţiile erau întrerupte şi reluate, de parcă timpul însuşi era diluat şi apoi comprimat. Vasul scârţâia, se clătina, cu pânzele abia umflate de vântul slab; păreau nişte saci enormi care nu se umpleau niciodată. Marinarii, muşii şi soldaţii sforăiau. Când era vreme frumoasă preferau să doarmă pe punte decât în cala sau în magazia urât mirositoare. Toată lumea adormea imediat, fiindcă nimeni nu putea să doarmă mai mult de patru ore o dată.

— Aveam nevoie de acea responsabilitate, spuse Leonardo. Într-un anume fel, Niccolò este singurul fir care nu s-a rupt.

Când deveni evident că Leonardo nu va mai spune nimic în plus, Benedetto spuse:

— Niccolò este pe corabia lui Devatdar din cauza femeii aceleia.

— Ce vrei să spui?

— Unul din marinari nu stă bine cu auzul şi a învăţat să citească pe buze. A văzut-o pe femeie vorbind cu Devatdar şi insistând ca băiatul să rămână cu ea.

— De ce să facă asta? întrebă Leonardo gânditor.

— Poate că îl vrea în patul ei.

— Eşti un porc, Benedetto, ca şi Zoroastro.

Benedetto râse şi spuse:

— Leonardo, tu ştii cum i se spune corăbiei acesteia? *Porcul zburător.* Aşa că sunt în companie bună, nu-i aşa?

Râse din nou zgomotos şi cineva ţipă la el:

— Gura!

Leonardo, care era aplecat peste balustradă, se îndreptă dintr-o dată şi începu să privească atent spre est în întunericul de nepătruns.

— Benedetto, uite colo, în depărtare, le vezi? Lumini!

Benedetto se întoarse să privească, dar luminiţele palide dispăruseră.

— Leonardo, poate ţi s-a părut.

— Am văzut ceva, spuse Leonardo. Apoi, după o vreme zise: Uite colo!

Arătă spre corabia lui Devatdar, care semnaliza cu felinarul şi, pentru a sublinia mesajul, cu o torţă mare: lumină, pauză, lumină, lumină, pauză…

— Tare'nainte, strigă Benedetto; şi când marinarii supăraţi intrară în ritm, postă unul în *cuibul de rândunică* spunându-i:

— Priveşte în direcţia aceasta şi spune-mi când vezi ceva, în special lumini. Cheamă-l pe căpitan şi pe stăpân, spuse el apoi unui ofiţer.

— Vom vedea mâine dimineaţă dacă sunt corăbii, spuse Leonardo. Dacă sunt duşmane…

— Marea produce deseori apariţii stranii, insistă Benedetto. Mâna îi tremura uşor; Leonardo ştia că acesta este un semn că este foarte nervos.

— Vom afla mâine dacă sunt turcii, spuse Leonardo, apoi o înjură pe A'isheh pentru că i-l luase pe Niccolò.

Petrecu orele următoare pregătindu-se pentru bătălie. Zorii erau la doar câteva clepsidre; dar nu se simţea deloc mulţumit, în lipsa muncii sale, singura care îi dădea plăcere.

* * *

Zorii îşi făceau apariţia, urmaţi de o lumină gri, murdară care stinse stelele. Apoi norii fură cuprinşi de un foc roşu, iar răsăritul începu; era de parcă fiecare zi urmează textul Genezei cu exactitate, de parcă rugăciunile de dimineaţă şi imnurile cântate de tinerii muşi erau capabile să creeze lumea din nou. Pânzele pocneau în bătaia vântului şi se simţea un miros aspru de lemn, de pădure verde, în vreme ce roua se evapora de pe punţi.

Dar această dimineaţă nu era deloc calmă.

Oamenii lucrau înfierbântaţi, dar fără prea multe vorbe sau chiar zgomote. Era un lucru straniu, de parcă întreaga corabie era manevrată de fantome, de morţi care nu mai aveau nevoie de prieteni, sau conversaţii ori de plăceri carnale. Oamenii păreau osteniţi şi cumva micşoraţi pe întinsul mării; şi, asudaţi, se grăbeau să pregătească nava pentru atacul piraţilor turci. Numai soldaţii erau liniştiţi. Îşi ascuţiseră şi îngrijiseră armele. Stăteau deoparte, mişcându-şi tăcut buzele în rugăciune, privind la inamic, de parcă ar fi putut să ardă vasele turceşti cu ardoarea privirii lor.

Cinci nave, purtând stindarde purpurii cu stele şi semilună, se îndreptau în diagonală către ei, încet, dar inexorabil. Caiacele turceşti, încărcate cu tunuri, păreau nişte castele plutind pe întinsul mării. Pavilionul lor era acum clar şi începură să manevreze în arc de cer, înconjurând vasele lui Devatdar.

Leonardo stătea pe puntea superioară cu Benedetto Dei, căpitanul şi stăpânul navei şi câţiva ofiţeri, printre care şi căpitanul soldaţilor mameluci ai lui Devatdar. Purta un turban verde şi avea în mână un iatagan uriaş. Ca şi Leonardo, părea agitat, nervos ca o leoaică. Privea în jos la soldaţii săi, o armată îmbrăcată în alb, cu armurile şi armele strălucindu-le în lumina soarelui. Unii stăteau cu lăncile ridicate, alţii aveau săbii scurte, unii topoare, alţii buzdugane, în timp ce marea majoritate avea doar iatagane şi pumnale, pe care şi le scoseseră, gata de luptă.

— Maestre Leonardo, nu te mai agita atât, spuse căpitanul. Era un bărbat mărunt şi subţire, care, în ciuda acestui lucru, exprima un aer de o autoritate absolută. Fusese probabil un bărbat frumos în tinereţe, fiindcă acum ochii ridaţi şi gura plină îi confereau un aer decadent.

— Mai sunt încă multe de făcut, spuse Leonardo.

Căpitanul zâmbi.

— S-a dus, tinere domn. N-a mai rămas vreme decât pentru sânge şi victorie.

— Vorbeşte de sânge şi victorie numai fiindcă nu putem să fugim de ei, spuse Benedetto.

— Sst, spuse Leonardo, dar căpitanul auzise.

Acesta se întoarse spre ofiţerul de artilerie:

— Agostino, şi tu eşti nervos?

Ofiţerul, care era mai tânăr decât Leonardo, se înroşi şi spuse:

— Suntem gata, căpitane. Maestrul Leonardo ne-a fost de mare ajutor. A verificat fiecare baterie şi a descoperit…

— Foarte bine.

Căpitanul se întoarse spre Leonardo, adresându-i-se, dar în timp ce vorbea privirea îi era aţintită spre mica armada ce se apropia:

— Am aflat că ai considerat provizia noastră de foc grecesc insuficientă şi inferioară. Aşa că ai făcut şi tu. Nu suport mirosul de camfor.

— Îmi cer iertare, *ser.* Am mai compus şi alte substanţe.

— Dar nu vei folosi niciun fel de foc ucigător fără ordinul meu. Am văzut prea mulţi oameni buni ucişi de propria lor otravă, practic de o răsuflare de vânt.

Leonardo dădu din cap.

Căpitanul privi la ofiţerii săi, apoi în jos la marinari şi tunari şi la soldaţii de pe punţi. Făcu semn din cap unuia dintre oamenii săi şi acesta fluieră. Atunci căpitanul îşi pregăti oamenii; şi când termină de dat ordinele, căpitanul mamelucilor le vorbi şi el oamenilor săi în arăbeşte. Aceştia strigară şi-şi ridicară armele.

După ce căpitanul dădu drumul ofiţerilor, Agostino, ofiţerul artilerist, strânse braţul lui Leonardo şi-i spuse:

— Te vei duce jos şi vei coordona vâslaşii. Îţi voi face semn când să tragi cu bombardele.

Tunurile şi vâslele trebuia coordonate, altfel bombele riscau să distrugă paletele acestora.

— Pot face eu asta, spuse Benedetto.

— *Trebuie* să fiu pe punte, insistă Leonardo.

— Şi eu nu-mi pot permite să pierd tunarul şef, spuse căpitanul. Aşa că facă-se voia dumitale, maestre Leonardo.

* * *

Soarele ajunsese deasupra capului; Devatdar începu să dea ordine semnalizând cu steaguri într-un cod special. Turcii făceau acelaşi lucru.

Egalitate.

Dar vântul… dacă ar fi bătut vântul. Atunci ar fi putut scăpa fără probleme, fiindcă nicio galeră nu se poate măsura cu un vas cu pânze atunci când bate vântul. Dar vânturile Mediteranei erau capricioase; vreme de multe ore era ca un lac, simţindu-se

numai o mică briză. Temperatura atinsese cote de fierbere şi fiecare om era nerăbdător şi nervos, când galionul turcesc făcu prima mişcare. Vâslind cu putere se apropiase de corabia lui Devatdar şi deschise focul.

La fel făcură şi celelalte corăbii.

Un ofiţer tunar striga la Agostino ordinele strigate de căpitan, iar acesta la rândul lui striga mai departe. Era ca o incantaţie, fiindcă ordinele erau cântate, urmate fiind de o rafală de tunuri.

Norişori de fum se ridicau în aer, lăsând în urmă un miros înţepător de praf de puşcă şi de fier încins. Oceanul exploda cu plescăituri uriaşe când bombele – bile de piatră cioplite de mână – cădeau pe lângă ţintă.

— Strângeţi pânzele şi răriţi ritmul, ordonă căpitanul.

Dar Leonardo nu avea prea multe de făcut acum. Marinarii care manevrau micile bombarde şi falconetele pe punte ştiau ce aveau de făcut, el doar i-ar fi încurcat. Unul aprindea fitilul la bombardă. Altul ţintea şi se ruga ca aceasta să nu explodeze în faţa lui.

Totul era gata. Coşuri cu sticle incendiare, ce puţeau puternic a terebentină – focul grecesc făcut de Leonardo; aceleaşi bombe ataşate de lănci, dispuse pentru a fi lansate de un mecanism numit *trombe;* vase de lut umplute cu smoală se legănau deasupra unor tăvi cu foc pe fiecare punte, iar la îndemâna fiecărui soldat se aflau pietre şi var nestins pentru a fi aruncat în ochii duşmanilor; de asemenea mai erau vase cu ulei şi săpun lichid pentru a face alunecoase punţile vaselor inamice. De asemenea, Leonardo avusese grijă să existe suficiente vase pentru apă cu care să se stingă focurile.

Un ofiţer de artilerie stătea lângă Leonardo şi ţipa. Vâslele se ridicară, şi o nouă salvă de tun porni spre inamic; iar ca un ecou, salvă după salvă se trăgea de pe fiecare dintre cele două nave amiral, una asupra alteia. La început, totul părea un simplu joc, soldat doar cu fum şi trombe de apă. Dar totul se schimbă rapid.

Două galere turceşti se apropiară de caravelele care încadrau nava amiral a lui Devatdar. Veneau rapid, cu vâslele muşcând violent din apa mării. Galerele erau nave mari, greoaie, cu treizeci de rânduri de vâsle pe fiecare parte. Făcute pentru viteză, scopul lor era de a purta soldaţi gata pentru luptă unul la unul; din această cauză, aveau mai puţine tunuri.

— Ţintiţi la vâsle, strigă unul dintre ofiţerii tunari de pe punte, dar galerele erau foarte greu de ţintit.

Tunurile trăgeau, archebuzele trăgeau, apa fierbea în jurul galerelor; Leonardo îi putea vedea pe soldaţii în uniforme colorate şi pe cap cu turbane, le putea auzi murmurele şi înjurăturile şi înnebunitorul răpăit al tobelor. Aceşti bărbaţi erau isterizaţi la culme, croiţi pe bătaie, iar marea le purta strigătele demenţiale, amplificându-le.

— Miroşi? îl întrebă Benedetto pe Leonardo. O să simţi imediat putoarea vâslaşilor, sclavi, poate unii chiar italieni, sărmanii nefericiţi. Sunt legaţi cu lanţul de vâslă şi se cacă acolo unde stau.

Benedetto vorbea repede, dintr-o răsuflare.

— Să ne pregătim, Leonardo. A sosit clipa.

Apoi zâmbi şi Leonardo încercă să-şi dea seama la ce se gândea prietenul său, fiindcă Benedetto părea în acelaşi timp înspăimântat şi entuziasmat.

Rămăseseră sub punte, protejaţi de balustrada înaltă; şi, într-adevăr, Leonardo începu să simtă mirosul vâslaşilor, transpiraţie şi excremente, şi îşi imagina că simte şi mirosul de sânge.

Jos, sub punţi, Agostino dădu comanda deschiderii focului; iar Leonardo strigă la oamenii săi să ridice vâslele.

O clipă mai târziu, tunurile de pe *Devota* traseră.

Una dintre bombele de piatră sparse corpul galerei şi vâslele săriră prin aer, parcă propulsate de rachete. A fost o lovitură crâncenă şi sângele şi oasele săreau prin aer, bucăţi de corp pluteau şi apoi cădeau în apă, de parcă suprafaţa ei lucioasă nu era decât forma de manifestare a unui zeu înfometat. Leonardo simţi un gust amar de fiere în gură. Şi avu o presimţire, de parcă un lucru n-ar fi fost decât o reflexie a celuilalt; se întoarse către corabia lui Devatdar chiar la timp pentru a vedea cum este lovită de o salvă de tun care îi zdrobi una din punţi. Nava amiral replică, iar salva ei lovi galera turcească chiar la proră. Două galere traseră împotriva *Apolloniei,* dar scopul lor era de a aborda măreaţa *galleassa* cu trei catarge când – şi dacă – va fi cazul.

Leonardo era îngrijorat pentru Niccolò şi A'isheh; era convins că A'isheh era în camera ei, care se afla exact în locul în care fusese lovită corabia. Iar Niccolò era probabil pe punte, gata de luptă, crezându-se bărbat.

Săgeţi curgeau din cer.

— Apleacă-te, Leonardo, strigă Benedetto.

Bombardele traseră din nou şi galera fu lovită; şi răspunse cu tunurile ei. Peste tot, soldaţii urlau şi strigau. Mulţi erau răniţi; alţii trăgeau cu arbaletele, dar acestea erau ineficace în faţa arcurilor turceşti, care aveau o rază mai mare de acţiune. Galera se apropie, chiar dacă fusese lovită de tunurile *Devotei;* bombardele ar fi scufundat-o cu siguranţă.

Un archebuzier strigă, dar tunurile *Devotei* tăcură dintr-o dată. Tunarii ei erau loviţi în ochi, în frunte sau în piept de săgeţile turceşti.

Sticle incendiare fură aruncate pe punte, şi foc grecesc suflat prin nişte tuburi de lemn. Flăcările pâlpâiau şi alergau pe scândurile corăbiei; fumul era gros, încât se întunecase. Dar valul de săgeţi era imposibil. Singurele sunete care se auzeau erau ţipetele răniţilor şi muribunzilor loviţi de săgeţile lansate de arcuri şi arbalete.

Vâslaşii de lângă Leonardo cădeau. Unul căzu chiar lângă el; o săgeată îi intrase în piept şi sângele îi curgea şuvoi. Era aproape un copil. Acum, totul devenise mişcare rapidă, dar totuşi încetinită, de parcă Leonardo căzuse dintr-o dată în vis, fără să mai treacă prin starea intermediară de somn. Şi uitase de tot în afară de scurgerea timpului, care era asemenea răpăitului unei tobe; dar mâinile şi picioarele sale ştiau ce aveau de făcut. Stingea focurile aprinse pe punte şi, aprinzând o sticlă incendiară, o aruncă asupra unui turc care voia să arunce o ancoră de abordaj asupra *Devotei.* Acesta urlă, cuprins de flăcări; iar Leonardo şi alţii continuau să arunce sticle incendiare şi să sufle cu foc grecesc asupra inamicului. De undeva de sus, dintr-un loc cu multă linişte, Leonardo se auzea pe sine însuşi, strigând, înjurând, aruncând vase cu smoală care se aprindeau pe puntea în flăcări a galerei.

În jurul lui cădeau marinari şi soldaţi, dar el se mişca repede; iar Dumnezeu era cu el, fiindcă nici săgeata, nici focul, nu păreau să-l atingă.

Acum puntea, ca şi marea fierbeau, dar cu oameni. Turcii năvăleau de peste tot; iar liniştea era spartă doar de vâjâitul săgeţilor, de parcă nu se mai terminau, de parcă fiecare centimetru de punte fusese împânzit de ele. Leonardo îl văzu pe căpitanul mamelucilor. Era cu oamenii lui, luptându-se, tăind şi

spintecând în jurul său, în timp ce căpitanul stătea la adăpost pe puntea de comandă, înconjurat de soldaţi care îl protejau cu scuturile lor.

Leonardo îl auzea pe căpitan strigând ceva, dar era ca o voce venită de foarte de departe, un intrus în visul său de foc şi sânge, fiindcă acum Leonardo îşi luase sabia şi pumnalul şi se lupta; tăie braţul unui turc cu ochi cenuşii: un copil care nu apucase încă să-şi vadă barba crescându-i şi care nici n-o va mai vedea vreodată. Se întoarse, de parcă se afla în mijlocul unui vârtej. Tăie un alt turc, şi altul, şi altul. Şi acum, în mijlocul ţipetelor şi urletelor bătăliei, în mijlocul focului şi al sângelui, Leonardo îşi amintea…

Îşi amintea cum îi tăiase pe ucigaşii Ginevrei. Se văzu pe sine ca şi cum ar fi călătorit prin timp, fiindcă în febra luptei timpul îşi pierduse orice semnificaţie de parcă ar fi fost şi el ciopârţit în mii de bucăţele disparate cu fiecare lovitură de sabie şi de pumnal. Se văzu în dormitorul Ginevrei, eviscerându-i încă o dată pe ucigaşi, de parcă ar fi fost nişte porci, studiindu-le structura musculară, modelul arterelor, modul de dispunere al cărnii. Scoţându-le ochii, zdrobindu-i, închizându-le fereastra sufletului şi chinuindu-le trupul.

Lui Leonardo îi veni rău, se revoltă de faptele sale şi vru să închidă uşa catedralei amintirilor, vru să ardă întregul edificiu al durerii, aruncându-l în Lethe, în întuneric şi uitare. Şi se întoarse din nou în bătălie, plin de sânge, care începuse să i se închege.

Fu trezit din reveria sa teribilă când Benedetto primi o săgeată în piept.

— Nu! Benedetto! strigă şi alergă spre prietenul său, a cărui faţă sângera din cauza unei lovituri de sabie, cu o bucată de piele atârnându-i din obraz în timp ce vorbea.

— Scoate săgeata, Leonardo, spuse Benedetto, faţa golindu-i-se încet de orice urmă de culoare. Te rog.

— Nu a atins plămânii, spuse Leonardo pentru a-l linişti; şi se strădui să scoată săgeata, cu cea mai mare grijă. Benedetto vru să urle, dar scoase numai un horcăit înainte de a leşina, cu faţa palidă ca a unui cadavru. Apoi Leonardo curăţi şi bandajă rana, fiind obişnuit să lucreze cu oase, carne şi sânge. Pentru o clipă fu linişte, Leonardo auzind doar vâjâitul săgeţilor care cădeau la doar câteva degete de el. Turcii trăgeau cu arcurile dintr-un lăcaş special, construit pe cel mai înalt catarg, în formă de cuib

de pasăre, cu nişte metreze menite să-i protejeze pe arcaşi de săgeţile şi bombele inamicului. Acolo, arcaşii turci erau practic invulnerabile din cauza înălţimii catargului. Leonardo îl duse pe Benedetto la adăpost; şi îi veni o idee.

Îşi făcu drum către puntea de comandă pentru a vorbi cu căpitanul; pe drum, alunecă într-o baltă de sânge şi-şi sfâşie pulpa într-o bucată de metal răsucită. Nu simţea nicio durere, dar îşi legă strâns piciorul cu o bucată de pânză pentru a opri sângerarea.

Căpitanul ascultă planul său; şi, disperat, îl însoţi, strigând ordine oamenilor săi. Căpitanul mamelucilor li se alătură şi el; luară cu ei suficienţi oameni din învălmăşagul luptei. Căpitanul le strigă să vină cu el pe puntea superioară. Leonardo se întrebă dacă în infernul luptei era cineva care să-l audă; dar, în timp ce construia un hamac improvizat din funie şi pânză, oamenii dădură ordinele din gură în gură.

Vasul era în flăcări şi fumul acoperea totul. Lupta corp la corp era aprigă, dar turcii erau împinşi înapoi. Strigătele lor erau subţiri, stranii şi înfricoşătoare; dar, cum luptau pentru zeul lor, mai degrabă, atacau un creştin de nici doisprezece ani decât pe un arab.

Săgeţile zburau peste tot şi oamenii nu mai rezistau. Trebuia făcut ceva acum.

— Ar putea răsturna corabia, îl avertiză Leonardo pe căpitan, care dădu din cap şi-i făcu semn să înceapă.

Doi oameni, protejaţi de scuturi, urcară pe scări către vârful catargului. Unul purta o arbaletă şi hamacul pe care îl făcuse Leonardo; celălalt purta o ţeava specială pentru foc grecesc.

— Să sperăm că turcii nu-i vor omorî înainte de vreme, spuse Leonardo.

Îngenunche lângă cabestan; cinci oameni ţineau strâns frânghiile şi erau gata. Soldaţii mameluci care urcaseră pe catarg ataşară hamacul de un par ce era îndreptat spre nava turcească.

Arcaşii turci îi văzură şi începură să tragă.

— Acum! strigă Leonardo; şi marinarii traseră de frânghii pentru a trage un capăt al vergii. Celălalt capăt, cel îndreptat spre galera turcească, fu ridicat, împreună cu oamenii din hamac deasupra arcaşilor care trăgeau din platforma lor. Dar corabia lui Leonardo se aplecă periculos spre galera inamică.

— Duceţi-vă la tribord, strigă căpitanul şi soldaţii şi marinarii alergară să echilibreze vasul, ridicând înapoi verga spre corabia turcilor.

Acum arcaşii erau vulnerabili, fiindcă erau sub soldaţii mameluci din hamac. Dar unul dintre mameluci fu atins de o săgeată, care îi străpunse ochiul, şi căzu pe punte zdrobindu-se.

O clipă mai târziu, o pală de flăcări plecă din hamac spre nava turcească. Arcaşii urlară în timp ce focul grecesc le cuprindea platforma şi coborâră imediat.

Unii dintre ei căzură arzând în mare.

Turcii porniră un nou atac împotriva *Devotei,* iar soldaţii creştini şi mamelucii le ieşiră în întâmpinare. În timp ce marinarii trăgeau cu putere de cabestan pentru a echilibra nava, căpitanul îi făcu semn lui Leonardo şi apoi plecă împreună cu omologul său arab spre a însoţi oamenii la ofensivă.

Bătălia îşi schimbase cursul. Era vremea răzbunării şi măcelăririi turcilor. În loc să taie ancorele de abordaj şi să se depărteze, fiindcă vântul începuse să bată puternic, iar legătura dintre cele două nave era periculoasă pentru ambele, oamenii de pe *Devota* năvăliră pe galera turcească. Urmă măcelul.

Dar *Apollonia,* nava amiral, era în pericol şi făcea semne disperate.

Căpitanul încercă în van să-şi cheme oamenii înapoi, dar aceştia erau prea însetaţi de sânge, surzi şi orbi la raţiune; şi numai după ce galera începu să se scufunde reveniră înapoi şi tăiară cu repeziciune ancorele turceşti de abordare. Aceştia încercară cu disperare să-şi croiască drum pe *Devota,* dar au fost aruncaţi în mare. Aerul era fierbinte, plin de fum înecăcios şi de strigătele şi rugăciunile turcilor şi arabilor şi italienilor, fiindcă sclavii de pe galera turcească nu fuseseră dezlegaţi; şi înlănţuiţi pe băncile lor, se scufundară împreună cu vasul.

Leonardo văzuse ce făcuse ambelor nave amiral schimbul de focuri şi era acum şi mai îngrijorat pentru Niccolò şi A'isheh. Cu toate că galera turcească era mai grav avariată, nici nava lui Devatdar nu era într-o stare mai bună. Şi, chiar în acel moment, ea era abordată de soldaţii de pe una din galere. Tunurile de pe *Apollonia* distruseseră o parte a galerei, dar soldaţii reuşiseră să arunce căngile de abordaj şi să urce la bordul ei.

Înainte ca Leonardo să dea ordin vâslaşilor să dea drumul, căpitanul dădu ordin să se deschidă focul, fiindcă tunurile de la

tribord erau încă în stare de funcţionare. Dar nava amiral le-o luă înainte, trăgând asupra *Devotei.* Nava amiral mai trase încă o dată şi nimeri ţinta: nu putea fi vorba decât de noroc chior.

Proiectilele zguduiră corabia şi-i amuţiră tunurile.

Leonardo coborî pentru a vedea care sunt pagubele. O gaură mare dezvăluia adâncurile navei. Gândacii alergau înnebuniţi peste tot, peste trupuri de vii şi de morţi deopotrivă. Îl înconjurară şi pe Leonardo, care se simţi dintr-o dată înspăimântat. Înainte de a ieşi, îl văzu pe Agostino. Capul îi fusese tăiat cu fineţe de chirurg şi Leonardo îşi imagină că gura lui încă se mai mişca.

Leonardo strigă la căpitan, care ordonă ca nava să se apropie de *Apollonia* din lateral, în afara bătăii tunurilor turceşti. Chiar dacă tunurile ei nu mai puteau trage, oamenii încă mai puteau lupta.

* * *

Când *Devota* fu suficient de aproape de corabia lui Devatdar, mamelucii aruncară ancorele de abordaj. Fură întâmpinaţi de un val de săgeţi turceşti şi de smoală fierbinte, dar Leonardo fu printre primii care urcară la bordul navei amiral, alunecând pe punţile pline de sânge şi săpun şi cadavre şi arme. Mamelucii lui Devatdar strigară de bucurie când văzură întăririle; şi cu puteri reînnoite începură să-i măcelărească pe turci. Fumul îneca plămânii şi ustura ochii. Leonardo aluneca înainte, ca o umbră printre alte umbre, rotindu-şi sabia ca pentru a ciopârţi măruntaiele aerului; şi, într-adevăr, se lupta, simţindu-se amorţit şi ud, ud cu propriul sânge.

— Nicco! strigă el, dar vocea i se pierdu printre nenumăratele strigăte şi urlete ale bătăliei. Îşi făcu loc înăuntru, căutându-i pe A’isheh şi pe Niccolò. Dar Niccolò cu siguranţă că se afla afară, luptându-se.

Înăuntru, în întunericul de smoală, căuta; şi dădu peste doi turci cu turbanele căzute violând o femeie; şi îi tăie repede; şi deodată simţi o ameţeală uşoară curgându-i prin vene; nu simţea nici mânie, nici repulsie; doar o imensă oboseală şi tristeţe.

Îşi făcuse datoria. Căutase în fiecare cabină şi acum trebuia să iasă afară fiindcă aerul dinăuntru era sufocant. Punţile erau în

flăcări şi trebui să-şi facă loc printre flăcări; căldura era ca nişte cuie, înţepându-i trupul şi faţa. Vântul se oprise. Zeii elementelor erau foarte capricioşi.

Şi nava sa, *Devota,* se îndepărta.

Se auzi un scârţâit şi-un trosnet înfiorător. Una din punţi se prăbuşise şi pânzele îl acoperiră ca un giulgiu. Nava se scufunda. Leonardo îşi tăie drum cu cuţitul prin pânzele care îl înfăşuraseră şi ieşi la suprafaţă. Peste tot în jurul său oamenii urlau şi plângeau alergând care-ncotro. Creştini, mameluci şi turci. Nava se înclină şi Leonardo alunecă pe punte. Se prinse de nişte plase, dar acestea cedară şi el simţi şocul apei reci.

* * *

Când fu tras pe puntea *Devotei* se făcuse seară; şi marea părea a înghiţi atât soarele, cât şi întreg cerul. Suprafaţa ei pururea în mişcare era pătata de roşu, atât de la sângele oamenilor, cât şi de la soarele ce apunea. Rămăşiţe pluteau peste tot, înghiţite apoi încetul cu încetul de adâncul nesăţios. Iar în orizontul îndepărtat şi însângerat, trei nave turceşti dispăreau în zare. Într-o zi vor lupta din nou.

Leonardo le văzuse, se uitase la ele de pe crestele valurilor cât stătuse în apă; iar acum, la adăpost, epuizat şi înfăşurat în pături, le visa.

Şi visă că Niccolò şi A’isheh erau lângă el.

Şi Simonetta.

Şi, desigur, Ginevra…

19
Sultanul Roşu

Câţi nu cutreieră pământul în lung şi în lat,
Deposedaţi de tot ce-ntreaga viaţă au adunat!

Şi câţi nu plâng pe mare-n nopţi întunecate,
robite făpturi, de toţi acum uitate.

— Abu ’Abdallah Muhammad ben Abi Tamim

Tu rege roşu, al Jinnilor rege,
Recheamă-ţi spiritele, ca toţi să le vadă.

— Implorare

Mirosind a moarte şi sudoare umană, aglomerată ca o corabie de sclavi, *Devota* naviga către luminile protectoare ale portului Alexandria, ce luceau în noaptea întunecată. Ca o fiară rănită, căuta adăpost. Pompele lucrau tot timpul, fiindcă nava lua apă în mod periculos. Ofiţerii de pe *Devota* îşi cedaseră cabinele lui Devatdar, doar căpitanul reţinându-şi una, dar nu pe a lui, evident.

Ploua torenţial; cu toate acestea, Leonardo prefera să doarmă pe punte decât să îndure mirosurile magaziei şi să se lupte cu miriadele de gândaci.

Acum, Leonardo stătea sprijinit de balustradă, alături de Devatdar, şi privea la o lumină roşie ce strălucea în depărtare. Era ca o minge de foc atârnând incredibil şi imposibil deasupra oraşului; iar oraşul însuşi avea mii de luminiţe, ca o tabără a unei armate uriaşe. Privind oraşul, totul părea luminat ca ziua, deşi afară era o noapte fără lună. Era plăcut; soldaţi şi marinari ocupaseră fiecare bucăţică de punte şi dormeau sau se odihneau. Cântecele şi instrumentele spărgeau aerul subţire, ca un bâzâit de muşte. Dar Leonardo se simţea izolat, de parcă el şi stăpânul său oriental se aflau într-un birou privat; şi, oarecum, chiar erau, fiindcă nimeni nu îl deranja pe Devatdar.

Avea putere de viaţă şi de moarte asupra acestor oameni, ca şi asupra lui Leonardo. Conform lui Benedetto, tăiase odată mâna unui om care nu-l salutase cu respectul cuvenit; se spunea că-şi pedepseşte periodic câte unul din soldaţii săi, ca avertisment. Benedetto se afla sub punte, încă prea slăbit pentru a ieşi. Dar Leonardo îi auzea pe Amerigo Vespucci şi

Zoroastro da Peretola şuşotind în spatele său. Prietenii săi fuseseră salvaţi, ca şi *comandante* Columbus. Dar de ce supravieţuise *comandante* Columbus şi Niccolò şi A'isheh nu?

Gânduri prosteşti. Imaginaţie bogată.

Clipe lungi trecură fără vreun cuvânt, ca şi cum şoaptele mării erau de-ajuns şi ar fi acoperit orice cuvinte. Aşa cum îi acoperise pe Niccolò şi A'isheh.

Deoparte stătea Kuan, supraveghind totul vigilent. Era în permanenţă în apropierea lui Devatdar, de parcă ar fi fost garda sa de corp, ceea ce probabil şi era.

— Ce este lumina din faţă? întrebă Leonardo.

— Mă gândeam eu c-o să te intereseze, maestre Leonardo, spuse Devatdar. Sunt sigur că ai auzit de farul din Pharos. Este considerat una din cele şapte minuni ale lumii.

— El este?

— Farul a fost distrus, mai întâi prin intrigă, apoi de un cutremur. Avea trei sute de camere numai la parter, iar în vârf statuia unui zeu fals. Şi, din cauza farului, Alexandria era practic inexpugnabilă dinspre mare. Se spune că secretul farului s-a pierdut când a fost stricat.

Leonardo aşteptă ca Devatdar să continue. Conversaţiile se opriseră în jurul lor.

— Dar nu este adevărat, continuă Devatdar. Alexandria este încă inexpugnabilă, graţie lui Allah şi stăpânului meu. Iar secretul nu este pierdut.

— Secretul?

— Cei din vechime spuneau că pot vedea o corabie înainte ca ea să apară.

— Cum făceau asta? întrebă curios Leonardo. Devatdar nu răspunse, ci privea spre ţărm. După o vreme se întoarse către gărzile sale şi le făcu semn să golească puntea. Soldaţii şi marinarii plecară; Zoroastro şi Amerigo Vespucci plecară cu ei. Apoi, Devatdar spuse:

— Dacă nu te va executa, sunt sigur că însuşi Califul îţi va arăta acest secret.

— De ce să mă execute? întrebă Leonardo.

— Dacă nu îţi îndeplineşti promisiunile. Are scrisoarea ta către Il Magnifico. Îţi mai aminteşti ce i-ai scris?

Leonardo dădu din cap.

— Mă rog pentru tine ca să nu fi fost doar laudă deşănţată, că poţi construi cu adevărat acele miraculoase maşini care pot zbura şi înota sub apă.
— Pot, spuse Leonardo.
— Ţăranii îl numesc Regele Roşu al Regilor. Ştii ce înseamnă asta?
Din nou, Leonardo aşteptă ca Devatdar să continue. Îl testa? De ce oare? Leonardo ar fi vrut ca asta să se termine, să fie din nou singur, să poată lucra, fiindcă chiar şi acum folioul de notiţe îi atârna la centură, protejat de un săculeţ de piele.
— Îl consideră un jinn, Jinnul Roşu, cel mai violent şi puternic dintre spirite. Când ucide şi pedepseşte transformă totul într-un spectacol. Săracii desigur că îl adoră, fiindcă îi hrăneşte.
— De ce îmi spui toate astea?
— Doar ca să te pregătesc, maestre. Califul este graţios, generos şi încântător. Îţi va oferi toate onorurile.
— Şi? întrebă Leonardo.
— Nu te lăsa înşelat.
Devatdar privea în continuare ţărmul. Apoi, zise pe un ton direct:
— A'isheh te iubeşte.
Luat prin surprindere, Leonardo spuse:
— Nu cred că trebuie să…
— Ţi-am dat-o ţie, nu-i aşa?
— Dar nu am crezut că o iubeşti.
Devatdar râse.
— Iar eu n-am crezut că s-ar putea îndrăgosti de tine.
Leonardo nu răspunse. Se simţea în primejdie.
— Îl iubeşti pe tânărul tău ucenic? întrebă Devatdar.
— Sunt responsabil. Este mort sau în sclavie din cauza mea.
— Nu asta te-am întrebat.
— Dacă mă întrebi dacă îl iubesc pe Niccolò aşa cum iubeşte un bărbat o femeie, răspunsul este nu. Vocea lui Leonardo era nervoasă. De ce l-a cerut A'isheh?
— Ah, deci ştii asta. Poţi citi şi minţile la fel ca buzele?
Leonardo nu răspunse.
— Dacă ai citi minţile, tinere taumaturg, atunci ai fi aflat că a vrut să te rănească. Ştia că-l iubeşti pe băiat şi nu pe ea. Este adevărat, nu?

— Ilustrissime, nu cunosc răspunsul la această întrebare, spuse el. Fii atent, îşi zise pentru sine.

— Dar tocmai ai răspuns.

— Da?

Dar Devatdar făcu un gest cu degetele care însemna „Ia-o încet, ai răbdare.” A’isheh îl învăţase bine, arabii vorbesc cu mâinile la fel de mult ca şi cu gura:

— Vei pleca mâine la El-Kahireh împreună cu prietenii tăi.

— Credeam că vei merge cu noi.

Devatdar îl privi aspru, apoi se relaxa.

— Asta a fost înainte a de a fi atacaţi de piraţi.

— Şi *comandante* Columbus? întrebă Leonardo.

— Va supraveghea repararea navei şi o va duce înapoi la Veneţia. Mai am alte afaceri de pus la punct. Apoi mă voi alătura vouă.

Zicând acestea, Devatdar plecă.

Leonardo rămase pe punte şi întorcea nervos inelul de pe deget. Era făcut din aur fin, iar scutul Medicilor era lucrat în pietre verzi şi galbene: unul din darurile lui Lorenzo pentru „cel mai mare artist din Florenţa”. Dacă ar fi fost acum la Florenţa. Ce dor îi era de ea…

Alexandria era acum un joc de lumini şi umbre. Rea şi lipsită de substanţă ca un jinn.

Chiar şi când Amerigo Vespucci şi Zoroastro da Peretola veniră lângă el punându-i întrebări despre conversaţia sa cu Devatdar, Leonardo se simţea distras. Privea la suprafaţa mării, în adâncul ei infinit şi se trezi în catedrala amintirilor.

Încă o dată se plimba prin încăperile familiare, pe coridoarele largi, pe lângă clipe de neuitat şi repere al vieţii sale; iar undeva în faţă se aflau operele viitorului. Acele camere erau goale, sau poate doar nedescoperite încă.

Oricât ar fi încercat, nu putea să pătrundă în ele. Nu găsea răspunsuri la întrebările sale, numai trecut, camere multiple şi coridoare aranjate în cele mai mici detalii cu lucruri din trecut. Şi aici scrise scrisoarea. Scrisoarea către ducele Milanului. Scrisoarea care îi aparţinea acum lui Ka’it Bay, al-Malik al-Ashraf Abu ’l Nasr Sauf al-din al-Mahmudi al-Zahiri, Califul Egiptului şi al Siriei.

* * *

Al mio Illustrissimo Signore Ludovico, duce di Bari,

Illustrissimo, văzând până acum destule lucruri şi cercetând dovezile celor care se consideră maeştri şi inventatori de instrumente de război, şi descoperind că invenţiile lor nu diferă de cele utilizate acum, am curajul de a scrie Excelenţei Voastre, oferindu-mi astfel serviciile de a demonstra oricând veţi dori oricare dintre cele prezentate mai jos pe scurt:

1. Am planuri pentru poduri, care sunt atât foarte uşoare, cât şi puternice, putând fi purtate cu uşurinţă, cu ajutorul cărora se poate urmări şi ataca inamicul oriunde şi oricând; iar altele solide şi indestructibile, prin foc sau prin asalt, uşor de cărat şi de instalat pe poziţii. Şi planuri pentru atacarea şi distrugerea prin foc a inamicului.

2. Când o cetate este asediată, ştiu cum îi poate fi întreruptă apa şi cum să construiesc un număr infinit de poduri, scuturi şi scări pentru escaladarea zidurilor şi alte instrumente care servesc aceluiaşi scop.

3. De asemenea, dacă un loc nu poate fi distrus prin bombardament, fie aflându-se la înălţime, fie din puterea poziţiei ce o are, am planuri pentru a distruge orice fortăreaţă, ori alt loc, în afară de cazul când ar fi fost construit pe o stâncă.

4. Am metode de a face bombarde, care pot fi cu uşurinţă transportate şi care pot arunca pietre aproape ca o grindină, cauzând panică în rândurile duşmanului, prin fumul pe care îl scot, prin pierderile şi confuzia pe care le cauzează.

5. De asemenea, ştiu cum se poate ajunge la un anumit loc prin caverne şi treceri secrete, fără niciun zgomot, chiar dacă ar fi nevoie să se treacă prin şanţurile de apărare ale inamicului ori prin râuri.

6. Pot să construiesc căruţe cu armură care pot străpunge rândurile inamicului şi nu există forţă omenească ce să le poată opri. Iar în spatele lor, infanteria poate pătrunde nestânjenită şi fără a întâmpina opoziţie.

7. De asemenea, dacă este necesar, pot construi bombarde de o formă frumoasă şi utile, complet diferite de cele utilizate astăzi.

8. Acolo unde nu este posibil să se utilizeze bombarde, pot face catapulte, trambocchi *şi alte invenţii minunat de eficace,*

necunoscute cuiva. Pe scurt, în funcţie de necesităţi, pot oferi o infinitate de construcţii de apărare şi atac.

9. Iar dacă bătălia are loc pe mare, am planuri pentru a construi maşinării foarte utile fie pentru atac, fie pentru apărare, şi nave capabile să reziste celui mai puternic foc de artilerie. De asemenea, am planuri pentru construirea de corăbii care să meargă pe sub suprafaţa apei, asigurându-se astfel surpriza şi succesul atacului.

10. Am planuri pentru dispozitive explozive, care să explodeze după o perioadă mai scurtă decât un Ave Maria; *iar aceste dispozitive pot fi aruncate din nave care plutesc prin aer aşa cum corăbiile plutesc pe mare.*

De asemenea, pot executa sculpturi în marmură, bronz ori lut; de asemenea, pictez, opera mea fiind comparabilă cu a oricărui artist.

Mai mult, voi lucra un cal de bronz, care să poarte spre eternitate gloria şi onoarea veşnică a prinţului tatăl dumneavoastră şi illustrissimei case Sforza.

Dacă oricare dintre cele de mai sus par imposibile şi irealizabile cuiva, mă ofer gata să le testez eu însumi oriunde veţi dori Excelenţa Voastră, căruia mă închin cu toată umilinţa.

S.tor Humil.
Leonardus Vincius
Fiorentino

* * *

La fel ca unul din jinnii de care tot aducea vorba, Devatdar dispăru imediat ce *Devota* acostă în portul Alexandria.

Dar Kuan Yin-hsi le-a ordonat lui Leonardo, Zoroastro şi Amerigo să fie gata încă din zori pentru a pleca împreună cu câţiva ofiţeri mameluci şi cincisprezece din soldaţii lui Devatdar. În mod straniu, Kuan era îmbrăcat ca un arab, unul de rang foarte mare; şi purta aceleaşi haine şi turban ca Devatdar. Doi soldaţi îl purtau pe Benedetto care era cuprins de febră. Leonardo se temea că Benedetto nu va supravieţui.

— Unde mergem? îl întrebă Leonardo pe Kuan.

— Nu ţi-a explicat Devatdar?

— Da, mi-a spus că trebuie să ne prezentăm Califului, dar a plecat…

Kuan zâmbi şi-l întrebă:

— Te plângi de insomnie?

Leonardo simţi cum i se încălzeşte faţa, dar Kuan îi spuse:

— Când va sosi timpul, îţi voi explica.

— Prietenul meu are nevoie de medicamente.

— I-am aplicat nişte unguente, dar trebuie să le lăsăm să-şi facă efectul.

Zoroastro făcu o faţă de dezgust şi spuse:

— Seamănă a mucegai şi pute a peşte.

— Este într-adevăr mucegai, spuse Kuan. Dar efectele sunt miraculoase. Veţi vedea.

Leonardo era interesat, dar nu-l mai întrebă nimic pe Kuan. Atenţia sa fu atrasă de altceva. Cu toate că nu-şi putea da seama, simţea că ceva nu e în regulă pe stradă. Depozitele alcătuiau un zid gri spre est şi erau parte a unui sistem de străzi acoperite: un caravanserai uriaş care îşi întindea păienjenişul de străzi spre inima oraşului, un oraş care era un labirint de proporţii gigantice, la fel de străin ca interiorul unui stup de albine. Străzile care dădeau în port erau pline de activitate comercială: sclavi încărcau şi descărcau corăbii, supravegheaţi de negustori şi paznici. Cerşetori şi vrăjitori întindeau mâna pentru un bănuţ, iar negustori cu turbane îşi supravegheau cu ochi de vultur magazinul. Dar oraşul părea alcătuit din aceeaşi substanţă ca umbrele; numai lumina puternică a soarelui putea să dea carne acestor fantome de oameni, câini, cămile, măgari şi copii care se jucau de-a v-aţi ascunselea pe străzile înguste.

Mirosurile grele ale busuiocului, chimenului şi tumericului se amestecau cu cele ale fecalelor şi urinei, atât de animale, cât şi umane; şi Leonardo nu se putea abţine să nu simtă că ceva rău era pe cale să se întâmple.

Din cauza liniştii…

Zgomotul străzii încetă ca prin minune la apariţia caravanei de soldaţi ai lui Kuan. Fiecare umbră era presimţirea unei primejdii, palpabile, iminente, vii. Chiar şi Kuan privi înjur nervos, apoi se scutură şi zise:

— Nu te teme pentru prietenul tău, Leonardo.

Dar aşteptase atât de mult încât cuvintele sale păreau a nu mai aparţine nici unui context.

Mergeau pe străzile înguste ale bazarului; mirosul tutunului şi al cafelei şi al alunelor prăjite era puternic, înviorător.

— Unde mergem? întrebă Leonardo.

— La castelul Califului, spuse Kuan.

— Îl vom vedea acolo pe Devatdar?

— Nu, maestre. Când îi vei vedea pe prietenul tău Niccolò şi pe femeia A'isheh, atunci îl vei vedea şi pe Devatdar.

— Ce vrei să spui?

— Înainte de a se prezenta califului, Devatdar este obligat să-i răscumpere pe cei luaţi sclavi de piraţii turci. Adepţii islamului sunt în unele privinţe asemenea poporului meu, şi Kuan zâmbi, de parcă acest lucru îi făcea plăcere.

— Şi unde este acum? întrebă Leonardo aprins. Să spere că-i va revedea pe Niccolò şi A'isheh? Ca o fantasmă, ea îi reveni în minte; şi simţi că o doreşte, de parcă ar fi fost o încarnare a Simonettei şi Ginevrei, pneuma lor, sufletele lor.

— Cel mai probabil a şi plecat din port.

— Cu *messer* Columbus?

— *Comandante* Columbus, spuse Kuan, corectându-l pe Leonardo. Nu, Columbus se va reîntoarce acasă, prin graţia lui Dumnezeu, fiindcă altfel califul l-ar fi făcut răspunzător pentru pierderea bătăliei şi a vieţilor musulmanilor. Nu mai are niciun viitor aici.

Străzile largi, romane pe care mergeau erau goale. Deodată, Kuan le făcu semn soldaţilor să se dea mai aproape, pentru protecţie, dar era deja târziu.

Leonardo auzi vâjâitul unei săgeţi.

Kuan fu lovit în piept. Se îndoi din cauza impactului, dar nu păţise nimic. Sub haine avea o armură.

Un baraj de săgeţi o urmă pe prima. Soldaţii se adăpostiră, dar erau gata pentru inevitabil, care apăru sub forma unei mase de musulmani cu turbane agitând iatagane. Leonardo îşi trase sabia şi începu lupta; nu ar fi putut spune dacă cei ucişi sau doar răniţi erau soldaţi duşmani, fiindcă el se lupta cu umbre – umbre de carne, oase şi sânge. Lupta să-şi apere viaţa, tăind tot ce mişca în faţa lui; şi în nebunia sângeroasă a luptei, Leonardo îşi imagină că zdrăngănitul armelor era un dăngănit de clopot de catedrală chemând la slujbă, clopote care vesteau sânge.

După câteva minute, sau doar secunde, Leonardo îşi aminti de Benedetto. Unde era? Leonardo îşi căută din priviri prietenul, dar în învălmăşeala de corpuri şi picioare nu putu să-l observe.

Îşi roti sabia; o simţi muşcând din carne; în faţa lui stătea un băiat ce nu depăşea paisprezece ani, într-o cămaşă albă, acum deflorată de o pată mare de sânge. O clipă mai înainte nu fusese decât o umbră ameninţătoare ce agita un iatagan înroşit de sânge.

Leonardo se auzi murmurând o rugăciune, chiar dacă nu credea în Dumnezeu ori în zei. Numai că acum, când copilul-bărbat din faţa sa cădea pe pavaj, credea. Dar nu avea timp, fiindcă era atacat, iar şi iar…

Se termină, de parcă inamicul s-ar fi evaporat, dispărând ca nişte gândaci în cea mai mică crăpătură din zid ori din pavaj. Tăcere, cu excepţia răsuflărilor, un grup de oameni încercând să-şi recapete suflul în timp ce inimile le băteau nebuneşte. Cadavrele zăceau împrăştiate peste tot, sângele ce le curgea din răni aducând culoare peisajului aproape monocrom, fiindcă în străzile şi *suk*-urile acoperite din Alexandria lumina era totdeauna crepusculară.

Leonardo îl găsi pe Benedetto, care era lucid; soldaţii care îl purtaseră îl şi protejaseră. Cu toate că era un străin, era o chestiune de onoare. Zoroastro şi Amerigo aveau răni superficiale.

Leonardo se întoarse furios către Kuan:

— Ne-ai pus în primejdie cu bună ştiinţă.

Kuan îl privi în ochi.

— Devatdar este totdeauna în primejdie, spuse el. Dacă ar fi fost cu noi s-ar fi întâmplat acelaşi lucru.

— Dar *nu* călătoreşte cu noi. Dar inamicii lui n-aveau cum să ştie asta, fiindcă îi porţi hainele.

— Nu, Leonardo, sunt hainele mele.

— Vrei să-mi spui că ai devenit acum adept al lui Mohamed?

Kuan dădu din cap.

— Am fost minţiţi. Ştiai că vom fi atacaţi, nu-i aşa?

— Întotdeauna există astfel de zvonuri. Dar siguranţa lui Devatdar este mai importantă decât a noastră.

— Nu ai voie să te joci cu vieţile noastre.

Kuan dădu din umeri.

— Lasă-mă să mă uit la rana ta. Sângerează.

Leonardo se întrebă dacă este efectul straniu al zorilor, fiindcă totul părea scăldat într-o lumină roşie, melancolică; nu putea fi soarele, fiindcă deasupra lor era un tavan de piatră. Apoi, dintr-o dată, ca prin sugestia lui Kuan, simţi o înţepătură puternică în partea stângă a capului... şi abia acum îşi aminti că, deşi deviase lovitura unui buzdugan, fusese atins totuşi de muchia acestuia.

Apoi, ca în vis, văzu faţa lui Kuan lăţindu-se înaintea sa, până când deveni însăşi cerul.

* * *

Au navigat sute de mile spre Cairo cu o caravană de *feluci.* Nilul era un fluviu maroniu; şi nu era nevoie de provizii, fiindcă întreg drumul spre Cairo era un bazar. Navele trăgeau deseori la ţărm pentru a permite oamenilor să se roage, să cumpere provizii, să se distreze cu prostituate.

Trecură pe lângă piramide, care erau ascunse în ceaţă, pe lângă un imens parc şi intrară în Cairo, oraşul miilor de minarete şi moschei. Cairo, cunoscut locuitorilor sub numele de Misr, mama oraşelor, fiica Nilului. O sută de mii de oameni erau nevoiţi să stea în tabere la marginea sa, fiindcă înăuntru nu erau suficiente case să-i adăpostească. Era un oraş pe lângă care Florenţa era doar un sătuc umil; părea a se întinde la nesfârşit. Iar în centrul său era Citadela, marea fortăreaţă construită de Salah ad-Din ca adăpost împotriva infidelilor.

Citadela era ea însăşi un oraş, iar Leonardo, Zoroastro, Benedetto Dei şi Amerigo Vespucci fură instalaţi în apartamente luxoase. Ferestre mari, cu geamuri colorate filtrau lumina soarelui în culori pastelate. Pereţii erau decoraţi în modele geometrice, păuni se plimbau nestingheriţi, florile parfumau aerul, fântânile cântau o muzică subtilă, iar în apa ce clipocea se puteau auzi uneori voci.

Şi fiecare uşă era încuiată şi păzită de soldaţi tăcuţi, purtând brâuri late la care aveau legate iatagane.

Erau prizonieri.

Săptămânile treceau pentru Leonardo şi prietenii săi, săptămâni de discuţii, mâncare şi băutură; iar nopţile erau vizitaţi în apartamentele lor de frumuseţi acoperite cu văluri care vorbeau numai arabă şi dispăreau în zori ca fumul.

Leonardo le utiliza ca vehicul al fanteziilor sale. O chema pe Ginevra şi o visa pe Simonetta; dar A'isheh era mereu prezentă, de parcă Leonardo se otrăvise cu fantasma ei, aşa cum Sandro fusese otrăvit de cea a Simonettei.

Dar îşi exersa cu ele araba, ca şi cu paznicii. Şi revenise la obiceiul său de a lucra noaptea şi a dormi doar câteva ore în timpul zilei. Studia. Făcea schiţe şi nota în caietul său. Erau pagini întregi despre noi invenţii: un aparat de respiraţie subacvatică; un costum de scufundare; proiectile cu vârful ascuţit şi aripioare pe care le numea antene; un tun cu bătaie mare, răcit cu apă; şi schiţa traiectoria proiectilelor şi desenase diferite piese de artilerie, cu mai multe ţevi, astfel încât tunarul să încarce un set de ţevi în timp ce trăgea celălalt. Desenă o mortieră uriaşă şi scrise sub ea; „Cea mai mortală maşină din câte există", chiar dacă exista doar în mintea sa… şi pe hârtie.

Apoi, notiţele îi dispărură.

— Crezi că ne vor executa, Leonardo? întrebă Zoroastro privind pe fereastră la Oraşul Morţilor, care era un imens mausoleu. Muezinii chemau credincioşii la rugăciune, iar cerul căpătă culoarea turcoaz în timp ce soarele care apunea devenise un disc portocaliu; apusul transforma oraşul incredibilelor turnuri şi clădiri într-o fantasmă, un vis care dispare când te trezeşti.

— Îl întrebi asta în fiecare zi, spuse Benedetto, clătinând din cap. Nu mai resimţea deloc efectele rănii; medicamentul lui Kuan fusese miraculos.

— La asta ne gândim cu toţii, spuse Leonardo. Califul este cunoscut pentru violenţa sa.

— Atunci de ce ne-ar ţine aici? întrebă Benedetto. Şi ne dă mâncare şi femei?

— Fiindcă este generos cu oaspeţii săi, spuse Kuan Yin-hsi, înclinându-se la intrarea în cameră; era îmbrăcat în mătase verde şi pe cap avea un turban, fiind flancat de doi soldaţi mameluci.

— *Salaam aleikum,* spuse el. Privi la Leonardo.

— *Aleikum salaam,* spuse Leonardo. Unde îmi este caietul de note?

Kuan zâmbi.

— Caietul tău este în siguranţă. Este în mâinile Califului. Poţi fi la fel de lipsit de curtoazie şi cu el şi să-l rogi să ţi-l înapoieze.

— De ce suntem ţinuţi prizonieri aici?

— În acest ţinut, prizonierul este considerat un oaspete de seamă.

— Dacă suntem oaspeţi, atunci ni se va permite să plecăm? întrebă Benedetto.

— Plec chiar acum, spuse Kuan. Veţi fi primiţi în audienţă de calif.

Zoroastro păru nervos, de parcă ar fi urmat să asiste la propria decapitare. Leonardo veni în faţa lui Kuan; se părea că făcuseră mile întregi până aici.

— Unde ai fost săptămânile astea? întrebă Leonardo.

Dar Kuan îl ignoră politicos şi începu să le explice regulile de politeţe şi ceremoniile de la curte.

Apartamentele Califului erau foarte bine păzite. Kuan îi conduse într-o încăpere înaltă, pavată cu marmură albă şi neagră; în centrul ei se găsea o fântână uriaşă şi un bazin puţin adânc, încrustat cu pietre preţioase. Trecură pe sub o serie de arcade; iar în faţa lor, pe o porţiune mai ridicată a încăperii, stătea pe perne însuşi Califul şi curtea sa. Felinarele dădeau o lumină caldă.

Califul era îmbrăcat somptuos în mătase cusută cu fir de argint, fiindcă Profetul dispreţuia aurul. Era slab, cam de patruzeci de ani, cu faţa îmbătrânită şi, cumva, nelalocul lui, de parcă ar fi fost un beduin tânjind să se întoarcă la cămila lui. Privirea era directă şi puternică, iar Leonardo ştia că nu trebuie să-l subestimeze. Dar chiar lângă Calif stătea Devatdar; să însemne asta că A'isheh şi Niccolò erau teferi? Leonardo nu îndrăzni să întrebe, nu acum.

Se făcură prezentările şi, cu toate că Devatdar şi ceilalţi stăteau jos lângă Calif, Kuan rămase în picioare, cu Leonardo, Benedetto, Amerigo şi Zoroastro. Califul dădu din cap şi-i vorbi lui Devatdar în arabă. Vorbea repede şi Leonardo nu înţelese mare lucru. Pricepu totuşi că îl întreba despre el şi că era foarte sarcastic:

— Deci aceştia sunt inginerii creştini, spuse Califul. Care este artistul şi care este vicleanul impostor?

— Impostorul poate face la fel de multe scamatorii ca şi artistul, îi spuse Devatdar Califului. Privirea lui căzu asupra lui Zoroastro, apoi asupra lui Leonardo.

— Califul m-a rugat să vă transmit bine aţi venit.

Califul le făcu semn să se aşeze, iar un servitor cu braţele mai groase decât picioarele lui Leonardo aduse o tavă cu vase de alamă, un polonic, un mojar şi un pisălog, şi câteva căni de argint fără coadă. Servitorul începu apoi să facă cafeaua, în timp ce toată lumea îl privea. Lăsându-se în genunchi, el oferi o cană Califului, care însă arătă spre Leonardo; servitorul ascultă şi-i întinse cana lui Leonardo. Dar Leonardo o refuză elegant şi Califul păru mulţumit. Eticheta cerea ca el să aibă întâietate. Apoi Califul îl servi el însuşi pe Leonardo şi-i spuse în arabă:

— Ţi-am luat notiţele.

— Aşa am înţeles.

Califul corectă araba lui Leonardo cu umor. Apoi se aplecă spre el, dispoziţia schimbându-i-se brusc. Faţa i se întinse dintr-o dată, părând supărat; şi Leonardo se gândi că era un actor foarte bun, ori poate doar era nebun.

— Devatdar mi-a spus că aţi fost atacaţi, spuse Califul. Şi vara mea a fost luată sclavă.

— Vara Excelenţei Voastre? întrebă Leonardo.

— Târfa aceea de A'isheh, spuse Califul, dar se aplecase spre Leonardo astfel încât să nu fie auzit decât de cei din imediata apropiere. Leonardo era uluit, fiindcă cum era posibil ca o femeie de sânge regal să fie sclava unui funcţionar, fie el unul de rang superior ca Devatdar? Dar asta probabil n-ar fi trebuit să-l şocheze. Califul însuşi fusese odată sclav.

Faţa lui Devatdar era roşie; stătea lângă Calif şi privea fix înainte, concentrându-se parcă asupra unui punct din depărtare.

— Am înţeles că tânărul tău prieten a fost ucis, continuă Califul; se uita ţintă la Leonardo, ca pentru a-i stoarce un răspuns.

Leonardo se simţi ca lovit de trăsnet.

— Sunteţi sigur că Niccolò este mort?

Devatdar era şocat că Leonardo avusese îndrăzneala chiar şi de a răspunde.

— M-am dus în Dominioane şi m-am prezentat în persoană Marelui Vizir cu o scrisoare de la Califul meu prin care i se cerea eliberarea lor.

Nu privea deloc la Leonardo, care simţea cum îl cuprinde ameţeala deja familiară a durerii, ca un scut, ca un drog. *Niccolò...*

Înţelegând suficient araba pentru a-şi da seama că Niccolò era mort, Benedetto îi căută mâna pentru a i-o strânge; dar Leonardo se feri violent, din reflex.

— Te îndoieşti de cuvântul meu? îl întrebă Califul pe Leonardo.

Vocea îi suna ameninţătoare, iar gărzile făcură câţiva paşi în faţă, gata să-l pedepsească pe ghiaur pentru îndrăzneala sa. Revenindu-şi, Leonardo spuse:

— Nu, Stăpâne, nu mă îndoiesc, iertaţi-mă.

Apoi se ridică şi făcu o plecăciune, îngenunchind în faţa califului.

Acesta dădu din cap, evident satisfăcut, şi-i făcu semn să-şi reia locul lângă Benedetto.

Un servitor intră, se înclină în faţa Califului, îi dădu un mesaj şi plecă imediat.

— O delegaţie a împăratului Turc este aici, îi spuse Califul lui Leonardo în arabă, făcându-i astfel o mare favoare. Vei avea onoarea de a-i cunoaşte.

— Deja i-am cunoscut, spuse Leonardo cu o ironie amară.

— Suntem de acord că toţi turcii sunt nişte piraţi, spuse Califul. Dar aceştia sunt nişte piraţi pe care vreau să-i îneci. Cel puţin pe unii dintre ei.

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă Leonardo.

— Iată-i, spuse Califul când trei ambasadori otomani flancaţi de o suită de ieniceri fură aduşi în faţa sa. Ambasadorii erau îmbrăcaţi în haine bogat colorate şi purtau turbane albe, care aveau în vârf ceva ce semăna cu nişte coarne roşii. Ienicerii purtau daruri în sipete de lemn şi o litieră de aur în care se afla o sclavă. Era acoperită cu mătase albă şi un văl negru transparent, care îi scotea la iveală frumuseţea trăsăturilor feţei. Solii se înclinară, sărutând pământul în faţa Califului, iar conducătorul lor, un bărbat slab, dar musculos, în jur de cincizeci de ani, spuse:

— Salutăm pe Măria Sa Căpetenia Drepteredincioşilor Apărători ai Sfintei Credinţe, Allah să vă aibă în paza Lui.

Fură prezentate darurile şi sclava îngenunche în faţa Califului, care le acceptă; iar Califul şi ambasadorii, care nu fură poftiţi să şadă, începură să vorbească. Dar Leonardo nu prea înţelegea ce spuneau, fiindcă vorbeau prea repede. Se uită la Kuan, care însă îl ignoră, la fel ca şi Devatdar.

Tot ceea ce înţelese Leonardo era că ambasadorii se ofereau să repare puţurile de apă de pe drumul pelerinilor către Mecca, dar Califul îi refuză nepoliticos. Părea foarte supărat, dar înainte să se întoarcă de la ei îi întrebă de sănătatea conducătorului lor, Mehmed Cuceritorul, sultanul turcilor, care cucerise Constantinopolul şi îl adusese în stăpânirea lui Allah. Califul îl numea Padişah, Prinţul Libertăţii şi Conducătorul Marelui Stat, dar, când ei plecară împreună cu soldaţii lor, intrară sclavi ce aduceau mari tăvi cu mâncare.

Astfel îi umili şi mai tare pe solii turci, neinvitându-i să împartă pâinea cu el, o regulă de politeţe fundamentală în aceste ţinuturi.

O tavă conţinea două oi fripte, deasupra unui munte de orez şi sos, înconjurate de pâinici. Două capete de capră erau puse în vârful cărnii, ca o dovadă a prospeţimii ei; şi tava arăta ca o fantastică creatură cu două capete. Toată lumea mânca la un loc, după ce Califul începu, băgându-şi mâinile până la cot în mâncare. Leonardo dorea să-i pună tot felul de întrebări Califului şi să vorbească cu Devatdar, dar nu era posibil. Trebuia să aibă mare grijă la ce spunea şi când spunea.

Când Califul termină, îi spuse lui Leonardo:

— Desenele tale sunt foarte frumoase.

— Mulţumesc, Stăpâne al Lumii.

Un sclav îi aduse califului un lighean cu apă şi un ştergar, iar altul caietul cu notiţe al lui Leonardo.

— Ce reprezintă aceste desene?

Arăta spre schiţele unui aparat de respirat sub apă: un sac fixat pe gura scufundătorului cu nişte furtunuri care ieşeau la suprafaţă. Leonardo mai desenase şi tot felul de mecanisme de scoatere a scândurilor pentru scufundarea navelor.

Leonardo îi explică invenţiile sale Califului care spuse:

— Da, maestre Leonardo, aşa am înţeles şi eu. De cât timp ai nevoie pentru a le construi?

— Nu ştiu. Stăpâne, Aş avea nevoie de unelte, de bani, metale şi…

Califul făcu un gest din mână ca şi cum nu acest lucru era important.

— Cât timp? întrebă el.

— Trebuie mai întâi să le testez.

Califul zâmbi.

— Vei avea ocazia să le testezi, maestre, fiindcă le vei testa chiar pe navele ambasadorilor. Sunt patru. O săptămână ţi-ajunge?

— Stăpâne… spuse Leonardo.

— Trebuie să le scufunzi navele şi totul trebuie să apară ca un lucru magic. Numai una trebuie lăsată să plutească, astfel ca să poată ajunge să povestească Sultanului ce au văzut.

Califul făcu semn suitei sale şi toată lumea se ridică. Apoi vorbi din nou în italiană:

— Şi dacă dai greş, maestre, este mai bine ca tu şi prietenii tăi să rămâneţi… sub apă. Este corect?

* * *

— Poţi construi astea? întrebă Kuan imediat ce ieşiră din cameră.

— Este posibil dacă am tot ce-mi trebuie.

— Vei avea tot ce-ţi doreşti.

— Atunci trebuie să încep deîndată, spuse Leonardo. Dar spune-mi…

— Da, zise Kuan, făcând semn lui Zoroastro şi celorlalţi să rămână mai în spate. Paznicii mameluci ezitară, dar făcură ce li se spusese.

— Niccolò a murit cu-adevărat?

— Dacă însuşi Califul ţi-a spus că este mort, atunci este mort. Dacă nu este adevărat va avea grijă chiar el să devină. Să nu te mai îndoieşti niciodată de el, nici măcar în gândurile tale.

— Te consideram un liber cugetător, spuse nervos Leonardo.

— Ah, da, Leonardo, asta este foarte important pentru tine, spuse Kuan zâmbind.

— Dar A’isheh, este teafără? A fost răscumpărată?

Kuan dădu din cap.

— Acestea sunt treburi de stat, Leonardo. Să nu crezi că Ilustrul Calif are de gând să te facă părtaş la tainele sale.

— Dar cum poate servitoarea lui Devatdar să fie…

— Ea este ceea ce tu numeşti o liber cugetătoare; spuse Kuan; ironia nu-i scăpă lui Leonardo. Cu toate că oricum era greu să-l audă cineva, îşi coborî vocea:

— Frumoasa A’isheh a făcut întotdeauna ce i-a plăcut, dar în această lume, ca şi în alta, de altfel, acest lucru este foarte greu

pentru o femeie. S-a folosit de Devatdar pentru a avea acces la… experienţă.

— Şi Devatdar? întrebă Leonardo, urmându-i exemplul şi vorbind în şoaptă.

— Ce-i cu el?

— Este îndrăgostit de ea.

— Este tot ce-şi poate dori un bărbat, spuse Kuan. Se pare că numai tu nu ai cedat farmecelor ei.

— Şi Califul?

Ignorând întrebarea lui Leonardo, Kuan se opri în faţa uşii masive a apartamentului lui Leonardo şi aşteptă până când ceilalţi se apropiară.

— Spune gărzilor de ce ai nevoie, şi ţi se va pune totul la dispoziţie. Nu-ţi va lipsi nimic.

— Mai rămâi o clipă, mai am întrebări.

— Sunt sigur că mai ai, maestre; şi poate că vei căpăta răspuns la ele în timp. Dar acum cel mai înţelept lucru este să te apuci să lucrezi la ordinul Califului.

— Am nevoie de atelier, unelte…

— Spune-le gărzilor. Vorbesc latineşte perfect.

Kuan se înclină şi dispăru după colţ. Leonardo şi tovarăşii săi fură mânaţi în apartament. Imediat el ceru gărzilor mameluce cele necesare, şi văzu că, într-adevăr, vorbeau fluent latina, chiar mai bine decât el.

Când termină, se retrase singur şi se aşeză la şevaletul său, luându-şi capul în palme, cu lacrimi lipicioase pe obraz, încercând să-şi dizolve gândurile negre în matematică şi mecanică. Îl cuprinse o febrilitate a gândirii şi a lucrului, o bucurie aproape nepământeană, a spiritului eliberat, a celui mort şi damnat.

Nu va fi nicio răzbunare pentru moartea lui Niccolò.

Numai maşinării şi o goliciune fără sfârşit.

20
Litania Nilului

Se spune că la Cairo există douăsprezece mii de sacagii care cară apă cu cămilele, treizeci de mii de oameni care închiriază catâri şi măgari, iar pe Nil sunt treizeci şi şase de mii de vase ale Sultanului şi supuşilor săi, care navighează în sus către Egiptul Superior şi în jos către Alexandria şi Damietta, încărcate cu bunuri şi mărfuri de tot felul.

— Ibn Battuta

Şi a noastră este orice mare care este a Ta pe Pământ şi în Cer, în lumea simţurilor şi în lumea invizibilă, marea acestei vieţi şi cea a vieţii care va urma… Kaf-Ha-Ya-'Ain-Sad.

— Atribuită lui al-Shadhili

Cum şi de ce nu fac cunoscute metodele mele de a rămâne sub apă atâta timp cât am mâncare; şi aceasta nu o fac publică fiindcă oamenii sunt răi şi vor face crime pe fundul mării.

— Leonardo da Vinci

În toiul nopţii, mult după ce sclavii şi prietenii lui Leonardo se duseseră la culcare (Leonardo primise câţi sclavi avea nevoie şi o *bottega* în care să lucreze), Kuan veni singur să-l viziteze. Leonardo îi învăţase pe fierarii şi sticlarii săi să facă lămpi mari de apă, după invenţia sa, iar acum *bottega* sa era luminată ca ziua.

— Văd că îţi foloseşti cu folos timpul, spuse Kuan.

Leonardo muncise într-adevăr din greu, iar echipamentele zăceau împrăştiate peste tot prin cameră. În mijlocul camerei erau puse nişte tuburi conectate la o geamandură care avea nişte găuri pentru aer; la capătul celălalt era fixată o mască ce urma a fi pusă pe gura scufundătorului. Masa lungă era acoperită cu schiţe, o butelcă goală de vin şi fructe mâncate pe jumătate şi o mască de piele cu geamuri pentru ochi.

Kuan luă masca şi-l întrebă:

— Ce este asta?

— Ca să poţi vedea sub apă.

— Dar pot şi fără.

— Da, dar nu se vede clar, spuse Leonardo. Vorbea în şoaptă fiindcă Zoroastro dormea cu capul sprijinit de un şevalet. În

ciuda tuturor neînţelegerilor pe care le avuseseră, era un muncitor destoinic şi mult mai talentat decât ceilalţi prieteni ai lui Leonardo. După o pauză, întrebă:

— Vrei să le încerci?

Kuan fu luat prin surprindere, fiindcă râse şi apoi spuse:

— Noaptea?

Leonardo ridică din umeri, ca pentru a-l provoca.

— Cu siguranţă, spuse Kuan. Şi ce e ăsta? întrebă arătând spre aparatul care zăcea pe podea.

— Îţi permite să respiri sub apă, şi Leonardo începu să explice modul de funcţionare al aparatului.

În timp ce Leonardo îşi strângea echipamentul, luând şi o lampă, Kuan îi spuse:

— Putem să chemăm nişte sclavi.

— Nu este nevoie, spuse Leonardo, făcând furtunurile colac în jurul umărului. Dar, de îndată ce ieşiră din *bottega* şi Kuan ordonă mamelucului care îl păzea pe Leonardo să rămână pe loc, Leonardo simţi cum îi revine tristeţea pierderii lui Niccolò.

— Se pare că îţi prieşte „încarcerarea”?

— Ce vrei să spui cu asta?

— Se pare că lucrezi zi şi noapte, cel puţin aşa am înţeles.

— Califul mi-a cerut imposibilul.

— Se poate, dar acesta era programul tău obişnuit, nu-i aşa?

— Nu chiar.

— Oricum, eşti în elementul tău în această *bottega.* N-ai devenit nervos decât după ce am ieşit.

Leonardo nu avea ce să mai zică. Kuan era neaşteptat de perspicace. Leonardo se lăsase într-adevăr pradă muncii, închizând porţile catedralei amintirilor şi trăind numai în prezent.

În timp ce trecură pe lângă moscheea lui Al Nasir Mohamed, care era aproape de destinaţia lor, Leonardo îl întrebă pe Kuan:

— Unde ai fost săptămânile astea?

Era o noapte rece, luminată de o semilună; iar cupolele minaretelor şi fortăreţelor păreau vaporoase, insubstanţiale, de parcă ar fi fost modelate de legendarul Salah ad-Din din substanţa norilor. Dar evadarea din acest loc era imposibilă.

— I-a răscumpărat Devatdar pe Niccolò şi A’isheh?

— Vrei să spui de ce nu te-am vizitat?

Leonardo dădu din cap.

— Fiindcă am fost cu Devatdar în Dominioane.
Leonardo fu surprins.
— Dar Devatdar a plecat înainte şi noi am fost atacaţi…
— Gândeşti prea direct, Leonardo, spuse Kuan, dojenindu-l cu blândeţe. Chiar este nevoie ca doi oameni să călătorească împreună pentru a ajunge în acelaşi loc?
— Nu, bineînţeles că nu. Dar spune-mi ce ştii, te rog.
— Ce ştiu? întrebă Kuan glumind.
— Despre A'isheh şi despre ce i s-a întâmplat lui Niccolò, Trebuie să aflu.
— Am fost în compania lui Devatdar şi a celorlalţi soli şi am încercat să-i răscumpărăm pe A'isheh şi pe ceilalţi captivi.
— Şi?
— Dar ei ştiau că A'isheh este rudă cu Califul şi doreau să trimită soli la acesta să negocieze.
— Dar de unde ştiau că este rudă cu Califul, decât doar dacă le-a spus ea?
— Un *cassone* al ei a fost luat pradă de război. Îşi ţinea în acel cufăr hainele, jurnalele, toată viaţa ei, cel puţin aşa mi s-a spus.
Leonardo îşi simţi inima bătându-i mai repede. Oare ce scrisese în jurnale?
— Nu am avut altă soluţie decât să ne întoarcem la Cairo la bordul navelor turceşti. Nava noastră a fost reţinută de sultan şi trebuie acum şi ea răscumpărată. A fost un exerciţiu de umilinţă, spuse el coborându-şi vocea. Şi e o minune că nu ni s-a tăiat capul. Eu aşa aş fi făcut.
— Eşti prea aspru cu tine însuţi, spuse Leonardo.
— Nu fi condescendent cu mine. Aştept asta doar de la sclavii mei.
Uimit, Leonardo tăcu pentru o vreme. Apoi întrebă din nou despre Niccolò.
— L-ai văzut?
— N-am văzut-o decât pe A'isheh, spuse Kuan.
— Deci nu este sigur că Niccolò a murit, nu-i aşa?
— Nu eşti pregătit să renunţi la el, maestre. Adu-ţi aminte ce ţi-am spus despre cuvintele Califului.
Ignorând răspunsul lui Kuan, Leonardo spuse.
— Nu este vorba dacă sunt sau nu gata, este… Dar se opri. Nu, nu sunt gata…

Ajunseră la un turn din partea nordică a moscheei. Lângă turn era un dig, Digul Melcului, care fusese construit de cruciaţii luaţi prizonieri de Salah al-Din. O scară în spirală cobora până la malul Nilului.

— Eram sigur că o să mă aduci aici, spuse Kuan. Pot să am încredere în tine că nu mă vei ucide?

— Priveşte în catedrala amintirilor. Sau în oraşul amintirilor, cum îl numeşti. Nu vezi „prezentul lucrurilor viitoare”?

Kuan nu răspunse şi îşi dădu jos haina de bumbac şi îl conduse pe scări în jos.

— Şi la ce bun sunt ochelarii ăştia, din moment ce este întuneric?

— Se va putea vedea lampa, spuse Leonardo. Trebuie să te uiţi în sus.

Vocile sunau grav, căpătând ecou, în timp ce Leonardo explica cu exactitate cum funcţiona aparatul, cum geamandura cu deschizăturile pentru aer va pluti la suprafaţă, cum să-şi fixeze masca şi ochelarii pentru a respira cum trebuie. Punându-şi o centură cu câteva greutăţi, Kuan intră în apa rece.

Era dificil pentru Leonardo să-l vadă, fiindcă lumina era reflectată de suprafaţa apei. Apoi geamandura începu să bolborosească, apoi treptat bolboroselile se liniştiră; după câteva momente, Kuan apăru la suprafaţă, plescăind prin apă în timp ce urca scările.

Îşi dădu jos aparatul şi ochelarii; părea să nu mai aibă respiraţie.

— Merge! spuse el emoţionat. Pot să respir şi te-am văzut cum te uitai la mine, cu toate că îmi puteam vedea mâinile mult mai clar decât te vedeam pe tine. Era ca şi cum te-ai uita la cer. Nu tu, Leonardo, lumina. Era încântat. Îi voi spune Califului.

Cu toate că era încântat, Leonardo spuse:

— Poate că este mai bine să aşteptăm.

— Califul arde de nerăbdare să le-o plătească turcilor.

— Ce vrei să spui?

În timp ce urcau scările digului, Kuan îi spuse în şoaptă:

— Califul se pregăteşte de război.

— Vrei să spui că nu o va răscumpăra pe A’isheh?

— Sultanul turcilor nu va accepta bani ca răscumpărare. Nu ai înţeles ce voiau solii turci?

— Am crezut că se oferă să repare conductele de apă în beneficiul pelerinilor.

— E-adevărat, ai înţeles bine. Dar acesta este privilegiul Califului, fiindcă el, numai el, controlează şi susţine Mecca şi Medina, cele mai sfinte locuri. Ka'it Bay este Stăpânul Lumii şi Protector al Drepteredincioşilor. Nu Mehmed, indiferent cât de puternic se crede a fi.

— Dar Califul tot ar fi stăpânul teritoriilor sale, nu?

— Da, dar Mehmed va fi atunci el Protectorul Islamului.

Leonardo dădu din cap.

— E vreo diferenţă faţă de Papa care vrea să pună mâna pe teritoriile florentine excomunicând toată Florenţa? întrebă Kuan.

— Deci Califul o va sacrifica pe A'isheh şi pe ceilalţi.

— Nu va fi cum crezi tu, maestre.

— Ce vrei să spui?

Fiindcă Kuan nu vru să-i răspundă, Leonardo îl întrebă:

— O altă privire în prezentul viitorului?

Dar Kuan nu muşcă momeala. Îi ură lui Leonardo noapte bună şi plecă. Rămas singur, lui Leonardo i se făcu dintr-o dată dor de Florenţa. De parcă aerul pe care îl respira era format din nostalgie şi regrete. Dorea să fie la masa lui Verrocchio, alături de Niccolò. Voia să-i vadă pe Sandro şi Simonetta – Simonetta, blondă şi fragilă, care îi adusese din nou împreună pe el şi pe Ginevra. Dar amintirea Ginevrei fu invadată de amintirea morţii.

Deschise ochii, pentru a alunga coşmarul.

Fiindcă fantoma materializată în faţa lui era paznicul său. Îl căutase. Când îl văzură, unul dintre paznici oftă şi murmură:

— Mun shan ayoon A'isheh.

Leonardo înţelese cuvintele, dar nu le pricepu sensul.

„Pentru ochii lui A'isheh."

Mâine va afla ce înseamnă.

* * *

Califul ordonase ca distrugerea vaselor turceşti să aibă loc în timpul zilei. Le ordonase ambasadorilor să părăsească Citadela şi să se instaleze pe nave până în zori; veniseră la Cairo cu cinci galere moderne, înalte şi înguste, pline de vâsle şi tunuri. Navele stăteau pe apele roz-verzui ale Nilului, calme ca nişte roci.

Leonardo, Zoroastro şi Kuan vâsleau spre galerele turceşti într-o *feluca* cu lemnul putrezit, fiindcă înainte de a fi luată de Kuan ea slujise de adăpost la trei familii. Marinarii lui Kuan erau îmbrăcaţi în haine largi, ascunzându-şi astfel armele. Ancorară *feluca* în apropierea galerelor. Barca lor era înconjurată de alte *feluci,* fiindcă Nilul era ca un sat. Pe ţărm, felahi, ţărănci şi copii strigau *„Mun shan A'isheh”,* iar aceleaşi cuvinte le erau strigate ca răspuns de pe *feluci.* Dar strigătele lor erau atenuate de vânt şi ciripitul păsărilor: rândunici roşii, lişiţe, şoimi, privighetori şi pitulici. Ca şi cum ar fi chemat noua zi, ele cântau şi croncăneau din copaci, de pe catarge sau din aer.

Echipamentul lui Leonardo era aşezat la mijloc şi acoperit cu pânză: trei geamanduri de care erau ataşate furtunuri pentru respirat; burghie şi sfredele inventate de Leonardo erau atârnate de vergi şi se legănau din cauza siajului. Fierarul Califului i le dăduse cu numai o oră înainte, iar Leonardo nu era sigur că vor funcţiona.

— Ar trebui să fac asta singur, insistă Leonardo, trăgând pânza de pe echipament. Niciunul dintre voi nu are suficientă experienţă.

— Am tot atâta experienţă ca şi tine, spuse Zoroastro. Faţa i se înroşise; era extrem de agitat.

— Iar eu am şi mai multă, spuse Kuan. Am ucis mai mulţi oameni decât tine, maestre – spuse el, când văzu că Leonardo se arată surprins. Acest lucru contează mai mult decât partea tehnică. Tu ai omorât numai apărându-te. Dar poţi omorî oameni nevinovaţi?

— Malurile sunt apropiate, spuse Leonardo, întrebându-se de ce se apăra.

— Cu toate acestea, mulţi se vor îneca, spuse Kuan, ori vor fi mâncaţi de crocodili. Iar cei care vor apuca să ajungă la ţărm, în cel mai bun caz vor fi făcuţi sclavi.

— Ce? întrebă Zoroastro. Doar nu sunt crocodili în apele acestea.

— Nu te teme, magicianule, spuse Kuan. Vă voi da o alifie; astfel reptilele nu se vor apropia de voi. Iar sub apă vom fi în siguranţă, fiindcă ei atacă numai la suprafaţă. Mai doreşti să te umpli de glorie de unul singur? îl întrebă apoi pe Leonardo.

— Vreau doar ca totul să se termine odată, spuse Leonardo. Voi merge singur, spuse el privind la navele turceşti.

— De ce? întrebă Kuan.
— Fiindcă este invenţia mea.
— Ca dispozitivul de zburat care l-a ucis pe copilul acela.
— Exact.
— Ah, deci vrei să ne cruţi viaţa, spuse Kuan. Şi câte nave vei putea scufunda înainte ca ei să-şi dea seama? Crezi că vor sta la ancoră până îţi vei termina tu treaba?
Leonardo ignoră sarcasmul.
— Pot trece rapid de la o corabie la alta înainte ca ei să realizeze că se întâmplă ceva.
Vorbea în şoaptă ca şi cum ar fi gândit cu voce tare, pregătindu-şi strategia. Se întreba când vor porni turcii; o dată ce ar fi ajuns în larg ar fi fost greu să ajungă sub ele şi să le desfacă scândurile.
Dar Leonardo nu le putea scufunda singur pe toate. Ştia asta.
Cum îi spunea Devatdar Califului? Jinnul Roşu, cel care transformă măcelul în spectacol.
Acum Leonardo devenise Jinnul Roşu. Se întoarse spre Zoroastro.
— Ţii minte tot ce ţi-am spus despre echipament?
— Da, Leonardo.
— Şi despre sfredel?
— Da.
— Şi mai ştii să-l foloseşti pentru a scoate scândurile de pe fundul corăbiilor?
— Da, desigur, spuse Zoroastro înfuriat.
— Este important, continuă Leonardo. Trebuie să ţii minte că trebuie să faci câteva deschizături, dar trebuie să fii foarte atent, fiindcă apa va năvăli înăuntru în forţă. Şi trebuie să ai grijă să ţii cum trebuie furtunurile pentru respirat; se pot agăţa cu uşurinţă şi se pot sparge. Şi tu ai înţeles totul? îl întrebă apoi pe Kuan întorcându-se spre el.
— Da, maestre, spuse Kuan bine dispus şi cu o uşoară condescendenţă, de parcă ar fi fost încântat că Leonardo era îngrijorat mai mult de prietenul său decât de el.
— Bine. Voi porni primul. Voi scufunda galerele care sunt lângă insula Gezirah. Tu şi Zoroastro vă veţi îngriji de celelalte.
Privea spre navele dinainte. Era o dimineaţă senină, iar culorile frunzelor, cerului şi râului păreau artificial de strălucitoare.

— Aşa vom face, spuse Kuan, oferindu-i comanda lui Leonardo. Dar vasul cel mare, al ambasadorilor, trebuie să rămână intact. Să se poată duce la împăratul lor umiliţi.

Apoi îi oferi lui Leonardo alifia care îl proteja de crocodili.

După ce se frecă pe tot corpul cu unsoarea urât mirositoare, Leonardo îşi trase masca pe gură. Îşi puse ochelarii pe ochi, testă funiile, centura cu greutăţi şi ţinând burghiul legat de geamandură sări în apă. Pentru o clipă zări în bătaia soarelui copacii de pe ţărm, apoi răceala apei îl lovi ca un şoc. Respiră; trase aer în piept apoi îl dădu afară. Valvele conectate la furtun funcţionau. Simţea gustul acru al pielii în jurul buzelor. Vizibilitatea era foarte slabă; abia dacă putea vedea în faţă la şase picioare. Privi şi în sus, spre suprafaţă, care era acum ca o oglindă lichidă, strălucitoare şi lăptoasă, şi se simţi dintr-o dată foarte viu. Invenţia sa funcţiona. *Putea* controla cât de cât natura, poate chiar şi destinul. Se îndreptă către galerele turceşti; era ca şi cum ar fi înotat printr-o ceaţă. Mâlul de dedesubtul său se mişca asemenea nisipului bătut de vânt. Lumea adâncurilor era tăcută, dar numai pentru o clipă; după ce se obişnui, putu auzi corăbiile scârţâind: vocile răului. Geamandura, care era conectată la furtunurile de respirat, era trasă la suprafaţa apei; fusese pictată ca un *trompe l'oeil* pentru a fi invizibilă.

Nu era chiar atât de uşor să găsească galerele, fiindcă multe funduri de bărci se zăreau la suprafaţă, ca nişte umbre; se îngrijoră ca nu cumva furtunurile să i se agaţe. Tot felul de rămăşiţe pluteau prin apă, de parcă şi-ar fi găsit altitudinea potrivită, nemaicăzând pe fundul fluviului. Pierzându-şi direcţia, Leonardo fu nevoit să rişte să urce la suprafaţă. Galerele nu erau departe, dar cu siguranţă ar fi trecut de ele dacă nu ar fi ieşit la suprafaţă.

Ajunse la una din ele, un zid arcuit de lemn încrustat cu scoici. Mişcând rapid din picioare, coborî cât de adânc putu, apoi puse burghiul pe scândură; şi cu ambele braţe începu să-l rotească, introducându-l între scânduri. Lemnul nu era putrezit, dar lăsă loc vârfului burghiului să intre. Scotea scândură după scândură, iar apa năvălea înăuntru ca un torent; trebui să se ancoreze pentru a nu fi supt de curent. Repetă procedurile iar şi iar, găurind şi scoţând scânduri până când galera începu să scârţâie prelung şi să se încline. Curând avea să se scufunde.

Înotă spre cealaltă. Privea din când în când la suprafaţă, verificându-şi furtunurile. Din nou găuri între scânduri, apoi le scoase. Repetă procedeul până când apa năvăli înăuntru prin mai multe găuri. Auzi un trosnet puternic de lemn în depărtare. Cealaltă galeră se scufunda.

Deodată nu mai putu să respire. Pe moment intră în panică, trase de furtunuri, în caz că se prinseseră de ceva, dar în van. Fuseseră tăiate sau smulse. Aruncă sfredelul şi burghiul şi porni rapid spre suprafaţă. Ceva îi şterse faţa, iar o săgeată căzu chiar lângă el. Apa era însângerată, mişunând de turci care erau ţinte uşoare pentru cei de pe *feluci* ce agitau pumnalele sau trăgeau cu arcul. Desigur, îl credeau turc.

Între vase apăruseră crocodili, lungi cât *felurile,* pleoscăind şi ospătându-se ca vechii zei egipteni cu sacrificiile aduse. Auzea ţipete şi ele îi sunau ca nişte incantaţii.

Se scufundă înapoi în liniştea adâncurilor şi înotă furios în direcţia propriei *feluci* până când simţi că plămânii îi explodează. Dacă înota în direcţie greşită? Îşi imagina crocodili uriaşi, aşteptându-l la suprafaţă, ca şi cum coşmarurile sale ar fi primit formă. Ieşi la suprafaţă, respiră adânc, privi în jur şi-şi auzi numele strigat. Înotă către voce, către *feluca* lui şi fu tras la bord. Avusese noroc că înotase tocmai în direcţia ei, fiindcă ea însăşi se mişca în direcţie opusă.

Vocea era a lui Kuan.

— Nu aveam de gând să te caut. Mi-am scufundat galera şi m-am întors, la fel şi Zoroastro.

Zoroastro îl îmbrăţişă pe Leonardo, apoi se întoarseră să vadă nava amiral a turcilor; echipajul aruncase în apă funii pentru a-i salva pe ceilalţi, în timp ce fugea, în uralele şi strigătele mulţimii. Marele Fluviu, mama oraşului Cairo, era însângerat şi tulburat.

Peste tot, *feluci* pictate în gri, arhipline cu felahi bine înarmaţi, care se bucurau ucigând deopotrivă turci şi crocodili. Cântau şi strigau, asemenea mulţimii ce se adunase pe maluri: bărbaţi cu turbane albe; femei cu văluri îmbrăcate complet în negru, ca în doliu; copii cu voci cristaline ca un cor de *castrati.* Împreună, murmurau ca o incantaţie:

— *Mun shan aybon A’isheh.*

— Ce cântă? întrebă Leonardo.

— Marea baladă a iubirii şi războiului, spuse Kuan. Zâmbi, dar era mai degrabă o expresie a tristeţii şi cinismului, zâmbetul cuiva care văzuse totul până acum.

— Califul şi-a instruit trubadurii să cânte oamenilor. Cântă despre A'isheh şi puterea magiei. A fost o profeţie, deoarece Califul le-a spus că va scufunda vasele inamicului prin magie, ca un semn. Şi noi tocmai i-am împlinit profeţia. Am făcut-o pe A'isheh nemuritoare. Felahi şi războinici vor fi acum gata să lupte şi să moară pentru ea. Pentru frumuseţe, pentru perfecţiune. E foarte platonician.

— E o prostie, spuse Leonardo.

— La fel cum a fost prietenul tău? Nu a fost el gata să moară pentru femeia lui Lorenzo?

— Nu vorbi aşa despre ea, strigă Leonardo.

Kuan se înclină uşor.

— Îmi cer scuze, maestre.

— Nu înţeleg ce au de câştigat oamenii ăştia. Nici măcar nu ştiu cine este A'isheh.

— Nici nu contează, spuse Kuan. O vor crea. Va deveni un martir în viaţă, iar povestea va creşte din gură în gură. Trubadurii îi vor răspândi cuvintele; o numesc *Hormat Dima* şi *Hormat Hamra.*

Femeia de sânge. Femeia roşie.

— Numele ei va deveni un strigăt de bătălie, continuă Kuan gânditor. Va deveni însuşi Egiptul, fiindcă toţi oamenii vor sări să-i măcelărească pe turci. Iar turcii se vor retrage, cum o fac şi acum.

— Şi o vor omorî, spuse Leonardo.

— Deloc, chiar va fi în siguranţă. Mai în siguranţă decât tine. Dacă o vor elibera, războiul va înceta. O vor folosi pentru a se târgui.

— Iar dacă îi fac rău?

— Atunci într-adevăr egiptenii vor deveni de neoprit. Vor fi însetaţi de răzbunare. Cei care o ţin în captivitate au o mare responsabilitate. Ce s-a petrecut aici îl va îngrijora pe Mehmed. Este un om religios şi superstiţios.

Leonardo îl privi pe Kuan, dar nu detectă nicio urmă de ironie sau umor pe faţa sa.

— Atunci poate o va elibera pe A'isheh.

— Nu, spuse Kuan. Atât Mehmed cât şi Califul nostru doresc sânge. Vei vedea, maestre.

— Şi tu? întrebă curios Leonardo. Ce simţi?

Kuan dădu din umeri.

— Uciderile nici nu-mi plac, nici nu-mi displac.

— Atunci ce-ţi place?

— Îţi voi arăta. Într-o zi. Curând.

Apoi Kuan se întoarse. El şi Leonardo priviră măcelul în tăcere.

Deodată Leonardo crezu că-l vede pe Niccolò, plutind mort la suprafaţa apei.

Ca şi cum toate feţele tinerilor morţi ar fi fost ale lui Niccolò.

21
Meditaţie în deşert

Am studiat mai întâi fortificaţiile care permit cuiva să se apere de orice inamic, apoi le-am aplicat la sferele aeriene.

— Francesco Zambeccari

Le-am spus ţăranilor: „Prieteni, să vă daţi la o parte cu toţii o dată când vă voi da semnalul şi voi zbura.” La un semn, ei se retraseră, iar eu am pornit în zbor ca o pasăre. În zece minute am atins înălţimea de 1500 de fathomi şi nu mai puteam distinge obiectele de pe pământ, nemaiexistând decât formele naturii.

— Jaques Alexandre Charles

Şi el le arătă o cămilă zburătoare.

— Petachia din Ratisbon

Acum cocoşul urcă în cer.

— Motoul unui aerostat

După miracolul scufundării vaselor turceşti în Nil, Leonardo continua să fie prizonier în camerele şi atelierul său, care se umplea de mecanismele şi maşinăriile de război pe care sclavii le construiau conform indicaţiilor sale. Dar acum era cu adevărat prizonier, fiindcă prietenii lui fuseseră luaţi. Kuan venise să-l viziteze doar o singură dată numai pentru a-i spune că este nevoie de mai multe invenţii. Califul voia o invenţie în fiecare zi. Califul era foarte mulţumit de Leonardo; aceasta era răsplata pentru munca sa. Leonardo îi strigă lui Kuan că fusese păcălit, că el nu este vreo Şeherezadă a invenţiilor, să născocească o mie şi una de noi mecanisme.

— Viaţa este un test, spuse Kuan, după ce îl complimentă pentru gustul său în materie de cărţi. Adu-ţi aminte, Leonardo, că prietenii tăi depind de tine şi… te aşteaptă.

— Unde sunt?

Dar Kuan îi spuse lui Leonardo doar atât cât să-i menţină suspansul, că, în cel mai mare secret, Califul părăsise luxul din Cairo pentru a se duce în deşert cu beduinii săi, luându-l cu el şi pe Amerigo Vespucci – Vespucci, timidul, cel care se temea de femei şi de aglomeraţii. Acum era cu Jinnul cel Roşu, Califul,

care l-ar fi putut ucide doar din capriciu. De Zoroastro şi Benedetto nu află nimic.

Leonardo nu vedea pe nimeni altcineva decât pe gărzile care îl păzeau şi pe cadânele care îl vizitau noaptea, ca nişte vise; dar chiar şi ele erau neobişnuite: în fiecare noapte apărea o alta. Le lăsa să rămână, fiindcă avea nevoie disperată de companie; şi visa că ele erau Ginevra, Simonetta sau A'isheh. Uneori făcea dragoste cu ele, inhalându-le parfumul de mosc ca pe fumul înecăcios al focului care o arsese pe Ginevra.

Ginevra.

A'isheh. Îi pătrunsese în gânduri, în vise, în fantezii; şi Leonardo se gândea la timpul petrecut cu ea; îşi amintea clipele lumeşti, de iubire aprinsă, şi se întrebă cum şi când se insinuase în gândurile sale. Nu îl interesase, cu atât mai mult să se îndrăgostească de ea. Însă i-l furase pe Niccolò din gelozie. Îşi amintea cum ţipa de durere când o pătrundea cu furie. Ca şi cum nu ea ar fi fost obiectul dorinţelor sale, ci doar o simplă unealtă, frumoasă, a împlinirii acestora.

Şi şi-l amintea mereu pe Niccolò, responsabilitatea sa, eşecul său.

După ce o cadână micuţă părăsi camera, Leonardo începu să scrie o scrisoare la lumina lămpii de apă. În curând muezinii vor chema credincioşii la rugăciune, iar zorii vor îmbrăca minaretele într-o lumină rozalie.

Scria încet, în latină:

Iubite maestre pagholo,

Cu mare întristare şi durere îţi scriu această scrisoare, dar deja am ezitat, nu, am amânat-o, prea mult. Sunt suficient de sigur că Niccolò Machiavelli a murit. Circumstanţele care au condus la...

Leonardo rupse foaia din carnet şi o mototoli în palmă, împrăştiind pete de cerneală pe masă. Îşi muie pana în cerneală şi era gata să înceapă din nou, când Kuan, care intrase în camera sa în linişte, ca un spirit, şi stătea la câţiva paşi în spatele său, îi spuse:

— Deci, Leonardo, văd că eşti gata să renunţi la prietenul tău.

Kuan era îmbrăcat în hainele somptuoase ale Califului.

— Bine ai venit, Kuan, spuse cu răceală Leonardo, privind spre uşă pentru a vedea dacă venise singur. Este cam târziu sau ar trebui să spun prea devreme? Cu ce ocazie?

— Simpla prietenie nu este un motiv suficient? întrebă Kuan.

— Eşti un paznic foarte bine îmbrăcat.

— Foarte bine, spuse Kuan, zâmbind la ironie. Ai învăţat araba bine; în curând mă aştept să începi să scrii poezii în limba sfântă.

— Poate că deja scriu, spuse Leonardo. Fumezi o pipă? întrebă el, arătând spre divan.

— Deci te-ai lăsat pradă plăcerilor haşişului? întrebă Kuan.

— Tutunul vostru îmi stimulează gândurile. Nu mai este el numit şi prietenul prizonierului?

— Dar am avut impresia că eşti foarte strict în obiceiurile tale. Credeam că-n-ai niciun viciu.

— Acesta este scopul vizitei tale? Să mă interoghezi cu privire la viciile mele?

— Nu, Leonardo, am venit să te iau afară.

— Da, dar prietenii mei?

— Prietenii tăi?

— Da, prietenii mei.

— Sunt în siguranţă, departe de aici.

— Unde?

— Cel a cărui viaţă am salvat-o şi cu Zoroastro, prestidigitatorul, sunt cu Devatdar.

— Da, şi atunci unde este Devatdar?

— Te voi conduce acolo, Leonardo. Este mai puţin periculos decât să-ţi spun.

Făcu un gest cu mâna care voia să spună că „pereţii au urechi”.

— Mai ţii minte scamatoria pe care am făcut-o la petrecerea lui *messer* Neri?

— Da, dar…

— Am altceva care te-ar putea impresiona şi mai tare. Vom juca o mascaradă, ca în Florenţa.

— Zău că nu înţeleg ce vrei să spui, zise Leonardo nedumerit.

— Eşti obosit?

— Nu.

— Atunci să mergem.

— Acum?

— Da, nu avem prea mult timp.

— Trebuie să împachetez, invenţiile mele sunt în *bottega,* la fel şi notele.

Kuan deschise un sipet micuţ.

— Acestea sunt caietele din atelier. Ia ce mai ai aici şi să mergem.

— Îmi trebuie haine.

— Tot dandy ai rămas, Leonardo. Dar unde mergem noi acum nu vei avea nevoie de haine. Şi nu te îngrijora din cauza invenţiilor. Îţi vor fi aduse.

Zicând asta Kuan părăsi camera, iar gărzile aşteptară la uşă ca Leonardo să-l urmeze.

* * *

— M-ai întrebat odată ce-mi place, îi spuse Kuan lui Leonardo, când ajunseră pe acoperişul plat al unuia dintre zidurile estice ale Citadelei. *Asta.*

Nu era nevoie să arate spre masa uriaşă de mătase şi hârtie care se umfla şi se legăna deasupra unui coş rectangular în formă de piramidă. Chiar şi de la această distanţă – peste douăzeci de picioare – Leonardo mirosise fumul acru care se scurgea în învelişul de mătase şi hârtie. O reţea de funii acoperea partea superioară a balonului, capetele ei fiind legate de coş.

— Ce-i asta? întrebă Leonardo. Mai mult ca sigur că fusese nevoie de peste trei sute de *elli* de mătase pentru a face sfera, care se apropia acum de dimensiunea maximă; doisprezece sclavi trăgeau cu putere de nişte frânghii pentru a împiedica balonul să zboare. Zorii vopsiseră pereţii Citadelei în gri cu pete de roz, ca nişte degete de lumină ce mângâiau piatra, iar Leonardo privea înmărmurit la sfera care acum se putea vedea foarte clar; fusese decorată cu o cămilă roşu şi auriu, un *trompe l'oeil,* fiindcă ea fusese făcută din panglici cusute pe exterior. Kuan alergă spre balon şi strigă la oameni:

— Opriţi focul. Cămila este plină. O să ia foc.

Limbile flăcărilor se puteau vedea ieşind din coş. Sclavii acoperiră cuptorul cu un capac de fier şi la ordinul lui Kuan aruncară cu găleţi cu apă pe pânză.

— Hai, Leonardo, strigă Kuan. Este timpul. *Acum!*

Fascinat, Leonardo urcă în coş după Kuan, apoi balonul se legănă şi începu să urce. Platforma pe care stăteau avea douăzeci de picioare la exterior şi şaptesprezece la interior. Un cuptor era instalat chiar sub deschizătura balonului.

— Cum funcţionează asta? întrebă emoţionat Leonardo. Era în mod evident o maşină de zburat, dar era complet deosebită de cele concepute de Leonardo, cu toate că, într-un anumit sens, se apropia de ideea sa de paraşută – un cort de mătase cu toate deschizăturile cusute. Jos se putea vedea o mulţime de oameni care se adunaseră şi strigau de bucurie.

Kuan strigă la sclavi să dea drumul frânghiilor.

— Trage frânghiile, îi spuse el lui Leonardo.

— De ce nu le tăiem?

— Ne vor folosi mai târziu, spuse Kuan nervos. Vântul este potrivit, spuse apoi ca pentru sine.

Deodată începură să urce rapid. Pentru o clipă, Leonardo se gândi că oamenii şi clădirile se micşorau, fiindcă nu se simţea nicio mişcare, numai un legănat uşor al coşului, ca un hamac în cala unei corăbii. De parcă balonul rămânea pe loc în timp ce lumea se depărta, Cairo căzând. Leonardo avu senzaţia că va cădea în cer. Dar teama dispăru imediat, înlocuită de fascinaţie, fiindcă Leonardo îi putea vedea – şi auzi – pe cei de jos, de parcă vorbele acestora ar fi fost amplificate. Auzea câini lătrând, copii ţipând cu voci ascuţite, oameni certându-se, strigând; şi fiecare cuvânt, fiecare sunet era distinct, de parcă Leonardo era omniscient, în toate locurile în acelaşi timp, alături de negustori, cărăuşi, femei cu văluri negre, copii, cerşetori, dervişi, demnitari, sclavi, îmblânzitori de şerpi, toată mulţimea de oameni, ochii, urechile, sufletele şi minţile oraşului Cairo; iar când balonul se ridicase şi mai sus, ei toţi îngenuncheară şi începură să se roage.

Satisfăcut că totul mergea bine, Kuan se aplecă peste marginea coşului strigând către mulţime, strigătul de război: *„Mun shan ayoon A'isheh.”* Cu toate că faţa nu i se mai putea vedea, hainele spuneau tuturor cine era; şi ei priveau în sus înspăimântaţi şi plini de respect, fiindcă *ei* îl vedeau pe Calif plutind prin aer, Jinnul cel Roşu, demonul a cărui privire putea ucide, care putea distruge totul după dorinţă, dar era protectorul Dreptcredincioşilor şi al dreptei credinţe. Era apariţia spiritului unui războinic.

Căzuţi în genunchi, miile de cetăţeni şi sclavi strigară, vrăjiţi de miracolul de sus. Aici şi acum, ei văzură cu ochii lor promisiunea Paradisului – fiindcă nu regele, Califul, Conducătorul Dreptcredincioşilor şi Apărătorul Credinţei se urca la cer prin propriile puteri? Cine ar mai fi putut face asta şi apoi să se întoarcă?

— Deci încă o dată te pretinzi altcineva, spuse, Leonardo.

— Ţi-am promis o mascaradă. Leonardo, strigă el deodată când coşul începuse să se legene periculos, treci în partea cealaltă!

Mulţimea striga înspăimântată, dar coşul se reechilibră; iar Citadela rămase mult în urmă. Se transformase într-un castel de nisip făcut de un copil la malul mării cu acoperişuri boltite, minarete, turnuri; iar lumea devenea din ce în ce mai mică: străzile se transformaseră în nişte simple linii subţiri; sukurile şi bazarele deveniseră cât o unghie. Cairo – cel mai mare oraş din lume, cel mai aglomerat, cel mai civilizat – devenise în sfârşit vizibil în întregime, o formă geometrică de culoare gri ce nu era decât o ridicătură pe sol, care se întindea la nesfârşit, micşorând toate operele oamenilor, chiar însăşi piramida de la Gizeh. Nilul, artera albastră a Egiptului, era punctată de feluci, iar pe malurile lui se întindeau câmpurile cultivate. Leonardo vedea palmieri şi sicomori, insulele cu maluri abrupte, templele, satele şi lanţul de munţi. Iar balonul se ridica în continuare, până când orizontul deveni un cerc perfect, iar deşertul copleşea chiar şi cerul, a cărui margine dinspre nord era Mediterana.

Spre est erau dealurile, munţii şi deşertul: geometria nisipului.

În acesta direcţie purta vântul balonul.

Kuan mai puse păcură în cuptor, care deja devenise roşu aprins. În timp ce ardea, păcura răspândea un miros greu.

Leonardo era copleşit; zbura într-adevăr, plutind printre bumbacul ud al norilor; dar era aerul rece şi nu regiunea focului de care se temea şi în care se aşteptase să intre.

— E prea repede, spuse el răpit.

— Ce este prea repede? întrebă Kuan, aranjând cu mare grijă pânzele, care păreau două vâsle uriaşe, deoparte şi de cealaltă a coşului.

— De parcă am fi părăsit brusc pământul şi ne-am fi ridicat în nori. Fără a ne mişca. Doar… Deci maşinăria asta poate fi condusă ca o corabie? întrebă el după ce-şi reveni.

— Nu, spuse Kuan, pânzele nu folosesc la nimic. Dar poate că este mai bine cu ele, decât fără nimic. Maşinăria este la discreţia vânturilor, de aceea am plecat când am plecat.

Leonardo îl privi întrebător.

— Trebuie să mergem spre est, spuse Kuan. Şi vântul bate în direcţia potrivită.

— Unde mergem?

— Să ne întâlnim cu Califul, cum ţi-am spus.

— Nu, spuse Leonardo, nu mi-ai spus. Ai zis că o să ne întâlnim cu Devatdar.

— Dar ţi-am spus adevărul, maestre. Desigur, ne vom întâlni cu amândoi.

— Dar de ce cu maşinăria asta?

— Pentru a impresiona mulţimea. Te rog să mă crezi, zvonul că stăpânul nostru a zburat prin aer va călători chiar mai repede decât noi.

Începu să râdă.

— Dar adevărul este că totuşi Califul a rămas în Citadelă.

— Nu, Leonardo, nu te-am minţit. Ne aşteaptă.

— Unde?

— Acolo, în deşert, spuse Kuan.

— Dar cum o să-l găsim dacă, precum spui, suntem la discreţia vânturilor?

— Vom avea ajutor, te asigur. Ai fi preferat să mergi cu caravana?

Sub ei, în depărtare, o caravană de beduini lungă îşi croia drum printre dunele de nisip.

— Nu, şopti Leonardo. Dar de ce trebuia să pretinzi că eşti Califul?

Kuan râse.

— Fiindcă, maestre, Califul se teme. Îi este frică chiar şi în palatul său. Nu ar fi zburat cu noi în balon, cum n-o să zboare dând din braţe. Pari surprins, maestre, spuse el după o pauză. Nu fi. Suntem în cer. De ce să se aplice şi aici regulile pământului? Aici este regiunea adevărului. Nu sunt formalităţi aici. Suntem fraţi cu adevărat; poate chiar mai mult decât atât. Aici suntem la fel. Unul şi acelaşi. Dar când ne vom reîntoarce în lume, zise el cu expresia schimbată, totul va fi ca înainte. Şi te-aş ucide la fel de uşor cum alimentez acest foc.

Leonardo nu răspunse. Privea înainte.

— Mă gândeam că poate ai unele idei pentru a-mi îmbunătăţi invenţia.

— Invenţia *ta?*

— Mă rog, astfel de lucruri nu sunt chiar necunoscute în ţara mea. Dar acolo nu sunt decât jucării pentru copii. După cum vezi, am perfecţionat-o.

— Nu chiar, spuse Leonardo.

Kuan îşi ridică sprâncenele.

— După cum ai spus, eşti la mila vânturilor.

— Da, dar îţi imaginezi ce armă poate deveni?

Într-adevăr, Leonardo îşi imagina. Dar nu era o maşină de zburat cum voia el. Nu avea aripi. Maşina îl controla pe om, nu invers, ori, mai degrabă, om şi maşină erau la dispoziţia elementelor. Dar poate că dacă invenţia sa ar fi combinată cu aceasta, atunci aripile mobile şi cârma direcţională ar putea duce la obţinerea controlului asupra elementelor.

Cum balonul începu să coboare, Kuan puse mai mult combustibil în cuptor. Fumul se ridica în învelişul de mătase şi hârtie. Apoi, după ce se ridicară suficient, îi spuse lui Leonardo:

— Aruncă frânghiile.

— De ce?

— Pentru balast. Te-am pus să le tragi când ne-am ridicat prima dată în aer ca nu cumva să apuce cineva de ele şi să ne tragă în jos. Când suntem aproape de pământ, ele reduc cantitatea de balast şi ne împiedică să ne zdrobim în cădere. Iar noaptea, când nu se poate vedea, frânghiile îţi spun când te-ai apropiat prea mult de pământ.

— Ingenios, spuse Leonardo şi aruncă funiile jos. Se întrebă de cât timp zburau. Părea că trecuseră doar câteva minute, dar ştia că este mult mai mult, fiindcă Cairo nu se mai vedea, fiind înghiţit de deşert; şi, oricât şi-ar fi încordat privirea, nu mai putea vedea nici Nilul. Ceaţa îi împiedica vizibilitatea; lumea părea acoperită de un abur lăptos.

— Cum funcţionează acest glob zburător?

— Este ridicat prin acţiunea fumului negru, cred, spuse Kuan. De aceea folosesc păcură şi lână.

— Nu e din cauza căldurii?

— Logica mă face să cred că este fumul, nu căldura, spuse Kuan.

Leonardo mâzgălea în caietul său. Era, cu siguranţă, căldura. Dar va cerceta mai târziu… dacă va mai ajunge vreodată pe pământ. Simţea umezeală în jurul său, căci maşina fusese învăluită de o ceaţă şi mai groasă.

Kuan îşi întinse braţele şi strânse pumnul, de parcă ar fi vrut să ia o bucată de ceaţă.

— Mare dezamăgire să vezi că norii sunt făcuţi din nimic, zise el, deschizându-şi palma. Când eram mic, credeam că, dacă aş ajunge cumva la ei, aş putea să mă plimb în voie pe suprafaţa lor moale. Îmi imaginam că sunt ţări şi nu voiam nimic altceva decât să le explorez.

Leonardo nu ştiu ce să-i răspundă. Întotdeauna se simţea stânjenit când alţii îi făceau confesiuni. Nu se aşteptase la asemenea gânduri romantice din partea lui Kuan, dar părăsiseră lumea regulilor şi a remuşcărilor. Nu mai bătea vântul, iar Leonardo îşi imagina că era mai degrabă un vis decât o experienţă reală. Trecerea timpului, care jos avea o curgere geologică şi arhitecturală, nu mai era aici decât pură reverie; nu mai avea sentimentul trecerii timpului, numai deşertul fără sfârşit, care era atât de alb încât te dureau ochii dacă priveai la el prea mult; şi cerul, care era o lume el însuşi – translucidă pentru o clipă, ori o oră, ceţoasă şi înnorată în următoarea. Dar din ceaţă ieşi o apariţie, la fel de clară ca o imagine în oglindă.

Încă un balon plutea în depărtare.

— Priveşte, îi spuse Leonardo lui Kuan. Acolo.

Kuan privi unde-i indicase Leonardo şi dădu din cap.

— Se pare că altcineva ţi-a inventat invenţia. Cred că este mai bine să ne ferim de ei, şi Leonardo era gata să schimbe direcţia pânzelor, când Kuan îi spuse:

— Nu, maestre, nu este nevoie să te temi. Este doar un miraj.

— Ce?

— O iluzie optică. Astfel de apariţii există şi în deşert. Dacă aş fi superstiţios m-aş gândi că este semn rău.

Leonardo privea cu atenţie balonul din depărtare.

— Hai, fă cu mâna în direcţia lui, zise Kuan. Îţi va face acelaşi semn, fiindcă eşti… tu.

Leonardo îl ascultă, iar figura din celălalt balon îi copia fiecare gest.

— Vezi? zise Kuan.

Dar imediat balonul fu luat de un curent de aer puternic venind dinspre vest. Apariţia se dizolvă, de parcă ar fi fost luată la propriu de vânt. Platforma se clătină puternic, iar Kuan îi strigă lui Leonardo să se mute în partea cealaltă pentru echilibru. Dar vântul continua să lovească balonul cu putere, reuşind să sfâşie partea superioară a acestuia, decapitând cămila pictată. Cădeau. Kuan şi Leonardo aruncau combustibil în cuptorul care devenise la fel de roşu ca şi limbile de foc ce-i ieşeau pe gură. Dar gaura de sus era prea mare şi cădeau deja prea repede. Dar, chiar şi aşa, lui Leonardo i se părea că platforma stă pe loc; deşertul era cel care se îndrepta violent spre ei.

— Aruncă totul în afară de apă, strigă Kuan; dar era prea târziu, fiindcă funiile care susţineau platforma fură cuprinse de flăcări. Kuan încerca să le stingă, la fel şi Leonardo, care începu să urce spre reţeaua care ţinea balonul; dar această mişcare dezechilibra prea puternic balonul, aşa că fu nevoit să renunţe.

Balonul, în flăcări, cădea vertiginos. Simţea mirosul de fier încins şi de pânză arzând. Ca într-un vis, i se părea că această cădere se face cu încetinitorul. Şi Leonardo îşi amintea camera Ginevrei, flăcările şi căldura şi văzu încă o dată fantoma lui Tista strigându-l prin flăcări şi fum:

— *Leonardo! Leonardo, vrei să arzi?*

Şi deşertul se apropia, de un alb orbitor, iar Leonardo observă, spre est, nişte umbre care se mişcau.

Venind spre locul unde balonul va ateriza… sau se va prăbuşi.

* * *

Vântul ridica nisipul deşertului în aer, lăsându-l apoi să cadă, asemenea unei ploi. Balonul în flăcări atinse pământul, pânza acoperindu-i coşul, fiind apoi târât mai departe, peste nişte stânci ascuţite acoperite cu nisip. Kuan fusese azvârlit din coş, iar Leonardo aruncat în mijlocul învălmăşelii de funii, în care îşi prinse un picior, iar balonul îl ridică din nou în aer, trăgând cuptorul şi coşul. Cuptorul lăsa în urma lui o dâră de scântei până când în final fu desprins, iar nacela mai fu trasă câţiva metri înainte de a se zdrobi. În sfârşit, balonul se opri. Pânza îl acoperise pe Leonardo, care se zbătea să scape din

învălmăşeala de pânză şi funii, până când îşi reveni şi-şi scoase cuţitul reuşind să iasă.

Se depărtă de pânza balonului, iar beduinii călare – cei pe care îi văzuse în timpul căderii, îl înconjurară. Erau zece sau doisprezece, cu feţele acoperite şi îmbrăcaţi în haine de păr de cămilă, cu feţele întunecate şi hainele murdare, de parcă ar fi fost pariile unor triburi deşertice, ca Beni Sakhr, Sirdieh ori Howeitat. Nu avea unde să fugă, aşa că Leonardo se temea pentru viaţa sa; dar stătea cu pumnalul pregătit, gata să moară ca un arab, luptându-se. Ce altceva mai putea face? Să fie măcelărit ca Ginevra? Fu inundat de amintiri, ca un om care se îneacă şi simţi cum fierbe de mânie. De parcă ar fi fost înconjurat de ucigaşii Ginevrei; iar Leonardo voia să-i ia cu el în moarte, până la unul, tăindu-i până ce-l va înghiţi întunericul. Tremura, dar nu de frică, cel puţin nu de frica pe care o ştia, ci de aşteptare, de parcă acest loc uitat de Dumnezeu, în această zi mai strălucitoare şi cu un aer mai puternic decât va fi vreodată în oricare ţară creştină, aici şi acum era ultimul loc de pe lumea asta în care să mori.

Dar, oricum, nu murise el cu Ginevra în braţe în palatul cuprins de flăcări?

Nu avea pregătită o cameră funerară în catedrala amintirilor şi aproape că-şi amintea modul şi momentul morţii?

Beduinii strigau „*Thibhahum bism er rassoul!”* călărind în jurul său, tăind aerul cu iataganele. Leonardo pricepu ce strigau: era strigătul de luptă al Jihadului – „Ucide în numele Profetului!”

Dar şi ei păreau la fel de înspăimântaţi ca şi el. Se apropiau de balonul fumegând şi-şi înfigeau săbiile în el, înălţându-se în şei, apoi şi le fluturau în vânt, ca şi cum balonul ar fi fost viu, un monstru care trebuia ucis altfel i-ar fi ucis pe ei.

Dar atunci, ce era Leonardo? Un servitor al monstrului fumegând?

Când vântul încetă şi pânza nu se mai mişcă, beduinii deveniră şi mai ameninţători. Cu toate că rămăseseră pe cai, se apropiară, până când copitele cailor călcară pe pânza balonului. Fiindcă nu li se întâmplă nimic, înconjurară pânza, şi pe Leonardo, venind direct spre el.

— Eşti Jinnul care îl transformă pe musulman într-un monstru care zboară prin aer? întrebă cel mai înalt beduin, în mod clar conducătorul grupului. Spre deosebire de ceilalţi, avea barba

tunsă după moda arăbească şi stătea ridicat în şa. Avea o cicatrice pe faţă, care îi tăia întreg obrazul, până la gât.

Leonardo era în încurcătură. Dacă răspundea nu la întrebarea beduinului, l-ar ucide? Dar dacă spunea da? Îşi forţă norocul.

— Nu, sunt om, spuse el.

— Nu eşti îmbrăcat ca un om, spuse beduinul.

— Şi atunci, ai curajul să ucizi un jinn? strigă Kuan. Rămăsese în afara cercului de călăreţi, fără teamă, cu mâinile în şolduri.

Liderul îl privi pe Kuan, surprins de bogăţia hainelor acestuia şi spuse:

— Nimeni nu poate ucide un jinn, aşa că dacă îl ucid pe acesta, şi arătă spre Leonardo, atunci înseamnă că nu a fost jinn.

— Dar dacă este jinn, atunci vei aduce moartea şi dezonoarea asupra ta şi a familiei tale şi a întregului trib. Dacă ai familie şi onoare, zise Kuan apropiindu-se.

Călăreţii se întoarseră cu toţii spre el şi voiau să-l taie cu iataganele, când Kuan zise:

— Sunt sub protecţia lui Ka'it Bay al-Mahmudi al-Zahiri, Califul Califilor. La fel şi acest jinn. Este oaspete al Califului şi protejat de legea sanctuarului. Dacă îl atingi numai, va fi vărsare de sânge.

Conducătorul părea nesigur.

— Vă puteţi păstra apa şi ceva cu care să vă acoperiţi goliciunea, dar restul este al nostru, inclusiv monstrul care zboară.

— Dar tu însuţi ai spus că este doar pânză, spuse Kuan.

— Şi o vom lua, spuse şeful beduinilor, făcându-le semn oamenilor săi să înceapă să strângă pânza. Beduinii erau un popor romantic, dar practic.

— Nu vrei să afli despre monstrul care zboară? întrebă Kuan.

— Dezbracă-te şi pune bijuteriile în faţa ta. Oamenii mei se vor întoarce, dacă te ruşinezi.

Conducătorul părea nervos, realizând că Kuan nu dorea decât să câştige timp. Strigă la oamenii săi să strângă odată pânza, dar aceştia refuzară să se dea jos de pe cai.

— Sunteţi muieri? le strigă şi se dădu jos de pe cal şi începu să strângă pânza el însuşi. Văzând că nu i se întâmplă nimic, ceilalţi coborâră şi începură să-l ajute. Fuseseră umiliţi. Riscând,

Leonardo păşi peste pânză, ducându-se lângă Kuan, pentru a nu-i incomoda.

O dată ce oamenii săi începură să strângă pânza, şeful beduinilor zise:

— Acum dezbracă-te, altfel te ucid cu mâna mea.

Kuan ridică din umeri şi căută în mâneca hainei, de unde scoase o scrisoare ce avea sigiliul Califului.

— Ai curajul să-l furi pe cel care poartă asta? şi-i dădu scrisoarea conducătorului, care o luă nervos.

— Ştii să citeşti?

Faţa beduinului se înroşi. Citi scrisoarea şi i-o dădu înapoi lui Kuan. Se priviră în ochi, ca şi cum s-ar fi cunoscut de mult, apoi dădu din cap şi-şi strânse oamenii.

— Lăsaţi pânza, strigă el, apoi plecă, fără să mai privească înapoi, dispărând după un deal.

Kuan ascunse scrisoarea şi zâmbi.

— Ne-ar fi omorât? întrebă Leonardo.

— Depinde dacă erau în *ghrazzu* sau proscrişi.

— *Ghrazzu?*

— Este un joc, în care trebuie să furi proprietatea unui alt trib, spuse Kuan. Dar este un joc în care se moare la fel de uşor ca într-o bătălie. Sau poate… mai zise el apoi, ca pentru sine.

— Kuan?

— Dacă erau proscrişi, s-ar fi jucat cu noi apoi ne-ar fi ucis cu siguranţă. Ce-ar fi avut de pierdut? Dar dacă erau la *ghrazzu,* atunci ar fi ascultat de legile beduinilor.

— Cu siguranţă că s-au supus unor legi, fiindcă ne-au lăsat în viaţă.

Kuan zâmbi.

— Cred că suntem în viaţă fiindcă şeful lor a simţit că vor apărea în curând şi alţii. Sau…

Făcu o pauză, privind în direcţia beduinilor, apoi îi arătă lui Leonardo spre est.

Leonardo văzu un grup de călăreţi.

— Nu, Leonardo, de ei nu trebuie să ne temem. Sunt trupele Califului. Să luăm ce se mai poate lua de aici. Pânza asta ar face bogat un trib al deşertului, mai zise el.

— Dar nu putem s-o cărăm, spuse Leonardo.

— Nu te teme, maestre, nu trebuie s-o cărăm. Dar este mai bine s-o strângem şi s-o acoperim, altfel o va lua vântul.

Când terminară, Kuan îl întrebă:
— Ai observat cicatricea beduinului?
— Da, spuse Leonardo.
— Am cunoscut odată pe cineva cu o cicatrice ca asta, la Akaba, lângă Marea Roşie. Mânca împreună cu unul din ofiţerii Califului. În deşert, nu în oraş.
Kuan o spusese ca şi cum ar fi fost o dezonoare să mănânci în oraş, de parcă ar fi devenit un adevărat beduin. Cu toate acestea, tot el se simţea în largul lui în Florenţa, în compania oamenilor civilizaţi.
— Omul s-a înecat cu o bucată de oaie şi, pentru a nu-şi insulta oaspetele nevorbindu-i, şi-a tăiat obrazul şi i-a arătat că are o bucată de carne blocată în gât.
— Acesta este? întrebă Leonardo.
— Cel pe care l-am cunoscut cu a suferit o tragedie teribilă. Şi-a părăsit poporul şi niciun alt trib nu îi va da adăpost. Cel puţin aşa se vorbeşte, adăugă Kuan, ca pentru a sublinia că ştie mai multe decât îi povestise.
— Care era tragedia?
— O dragoste oprită.
— Un alt bărbat?
— Sora lui. Erau verii Califului şi ai lui… A'isheh.
— Erau?
— Probabil că sunt morţi, acum.
În timp ce vorbeau, Califul Ka'it Bay s-a apropiat de ei, călare pe o cămilă albă. Era îmbrăcat într-o *abba* şi *gumbaz* albe – hainele clasice ale beduinilor – de parcă ar fi fost un beduin de rând. Cu el mai erau încă douăzeci de beduini, toţi călare pe cămile. Aceşti bărbaţi aspri erau gărzile personale ale Califului. Kuan îi spusese odată că aceştia erau în stare să călărească şi să se bată mai bine ca oricine, cu excepţia Califului; iar Leonardo aflase că, de fapt, Kuan fusese instructorul acestor gărzi şi era sclav. Dar acest lucru nu era o dezonoare în această lume, căci însuşi Califul fusese odată sclav. Regatul Mamelucilor fusese condus de sclavi de generaţii.
Ka'it Bay era în frunte şi Leonardo fu surprins să vadă că este şi mai bronzat la faţă decât era ultima oară când îl văzuse. Leonardo văzu, fără nicio urmă de dubiu, că această manifestaţie era adevărată. Califul strânsese o armată cu care se lupta cu turcii. Ochii săi albaştri păreau nişte reflexii într-o

peşteră, fiindcă faţa îi era umbrită de pânza care îi acoperă capul. Dar Leonardo fu şi mai surprins să-şi vadă prietenul, Amerigo Vespucci. Faţa sa delicată era acum întunecată şi aspră; soarele îi albise sprâncenele, iar părul, de asemenea, i se deschisese la culoare. Arăta foarte robust, viril. Cu siguranţă, nu mai era acelaşi dandy pe care îl cunoscuse la Florenţa.

Dar la fel era şi beduinul care stătea călare pe cămilă lângă el.

Sandro Botticelli slăbise şi-şi lăsase barbă. Arăta la fel de negru ca un nubian.

Leonardo îl recunoscu imediat. Strigă:

— Sticluţă! şi alergă spre el. Sandro îşi puse cămila să se aplece pe picioarele din faţă cu un băţ de bambus, strigându-i *„ikh!”,* adică „în genunchi” pe arăbeşte. Şi cămila se aplecă pe picioarele din faţă, iar Sandro alunecă din şa şi, fără formalităţi faţă de regele care era lângă el şi-i privea amuzat, îl strânse cu putere la piept pe Leonardo, şoptindu-i la ureche:

— Am veşti.

22
Oaia albă

Este o mare pierdere că unii dintre regii Răsăritului, mari atât în înţelepciune, cât şi în bărbăţie, nu au avut istorici care să le celebreze faptele, fiindcă printre sultanii Egiptului şi regii Persiei au existat oameni iscusiţi în arta războiului, vrednici de a fi comparaţi nu numai cu conducătorii barbari, dar chiar şi cu cei mai de seamă conducători de oşti romani sau greci.

— Prefaţa lui Ramusio la Caterino

Sclavule, sclavule! Dacă vei cuceri, mare va fi răsplata ce le va aştepta din partea stăpânului nostru.

— Sinan Bassà

Întregul Cairo a văzul maşina înălţându-se în aer, la fel ca şi cei de pe insule şi de pe Nil şi din deşert, îi spuse Kuan Califului. Şi l-au văzut pe Regele Dreptcredincioşilor stând pe platformă şi privind spre ei ca un înger de foc.

— Sau un jinn, întrerupse Califul amuzat. Cămila sa albă îngenunche lângă el, de parcă până şi animalele ştiau că trebuie să îngenuncheze în faţa lui.

— Zvonul se va împrăştia imediat, că marele Ka’it Bay, Regele Regilor, poate zbura ca… un jinn, continuă Kuan. Sunt sigur că Mehmed şi ceilalţi turci îl vor afla imediat.

Vorbea cu o voce artificială, de parcă recita o odă; dar Califul părea mulţumit şi vesel să-şi vadă prietenul şi slujitorul.

— N-au auzit deja – şi văzut – armele tale care înmulţesc cadavrele?

Ka’it Bay râse şi apoi spuse:

— Pentru asta trebuie să mulţumim maestrului Leonardo. Să sperăm că invenţiile sale îi vor impresiona şi pe inamicii, şi pe aliaţii noştri.

Leonardo privi la Kuan ca pentru a primi explicaţii, dar Califul spuse:

— Nu fi surprins, maestre. Credeai că nu vom face nimic cu schiţele tale? Vei vedea roadele creaţiilor tale cât de curând.

— Ce vrea să spună? întrebă Leonardo.

Sandro se pregătea să răspundă, dar Kuan zise:

— Ai răbdare şi vei primi răspuns la toate întrebările.

Un soldat, un kurd cu o faţă fioroasă, cu părul des şi neîngrijit, îi aduse lui Kuan o cămilă albă, vin animal uriaş, cu pete mari maronii. Numai cămila Califului era mai înaltă. Soldatul îi făcu semn lui Kuan, care dădu din cap, fiind evident că este mulţumit, fiindcă îşi recunoscuse propria cămilă. Califul însuşi se întoarse cu o cămilă şi i-o dădu lui Leonardo, un dar pe care acesta îl acceptă cu graţie; dar, când încercă s-o mângâie, animalul se dădu înapoi.

— Împrieteneşte-te cu ea, spuse Califul. E a ta.

Kuan îi dădu lui Leonardo o bucată de pâine, pe care acesta i-o întinse cămilei. Animalul o luă uşor cu dinţii; era ceva incredibil de uman în acest animal şi Leonardo observă că are gene, atât pe pleoapa de jos, cât şi pe cea de sus. Părul îi era mai fin decât lâna.

— Te pricepi la cămile? întrebă Califul. Sunt proaste şi trădătoare, urâte şi sunt mai răzbunătoare decât oricare animal, îţi răsplătesc bunătatea vomându-ţi în faţă şi aleargă de nebune mile întregi pentru a muri într-o oază, ca să-i otrăvească apa cu cadavrul lor. Sunt creaturile lui Shaitan. Cu excepţia acestora, care sunt albe ca ochii Profetului şi blânde ca o mamă.

Apoi se urcă pe cămila sa, vorbi ceva cu Kuan şi câteva gărzi, apoi făcu semn cu mâna; gărzile îl urmară, cu excepţia celor care rămăseseră să strângă pânza balonului, de parcă acesta ar fi fost un animal care urma să fie măcelărit şi cărat în altă parte pentru a fi preparat. Amerigo plecase cu Califul, dar se întoarse şi-i făcu semn lui Leonardo că vor vorbi mai târziu.

— Hai, spuse Sandro.

— N-am mai călărit un astfel de animal, spuse Leonardo.

— Trebuie să înveţi. Califul călăreşte uneori şi două sute de mile fără pauză, de parcă n-ar avea nevoie de mâncare sau băutură. E ca aceste cămile. Uite, să-ţi arăt cum se face.

— Sticluţă, zise Leonardo, cum se face că ai apărui *aici?*

— Mai întâi să te urci pe cămilă.

— Ce veşti ai? Trebuie să ştiu, nu mai pot aştepta. Să te văd aici e… un miracol.

— Nu chiar, spuse Sandro, dar ar fi un miracol dacă reuşim să ajungem la destinaţie fără ca tu să ştii să călăreşti pe cămilă. Acum, fii atent şi îţi promit c-o să-ţi spun totul.

Privi la cei care strângeau pânza balonului, care acum îşi terminaseră treaba şi începuseră s-o încarce pe cămile.

— Sunt gata de plecare şi noi nu ne putem permite să pierdem din ochi caravana, n-am putea supravieţui singuri în deşert.

— Caravana?

— Vei vedea, şi Sandro îi arătă cum s-o facă pe cămilă să îngenuncheze. Leonardo urcă în şa – care era o ramă de lemn acoperită cu o pătură – şi-şi trecu piciorul peste oblânc, aşa cum îi arătase Sandro. De celălalt oblânc era legat un burduf cu apă, haine şi un iatagan, care era prins într-o teacă improvizată din pânză: un alt dar al Califului? Leonardo se simţea ameţit pe cămilă, care se ridicase acum în picioare, mai întâi cu partea din faţă, apoi şi cu cea din spate, aproape aruncându-l din şa. Se simţise mult mai în siguranţă şi lipsit de teamă în balon.

Apoi Sandro încălecă pe cămila sa, care oftă puternic, aproape omeneşte, şi se apropie de Leonardo.

— Nu din cauza greutăţii mele, spuse el. Deseori, când descalec, plânge.

— Ce trebuie să fac acum? întrebă Leonardo, simţind animalul de sub el ca pe un munte care respira, asuda şi mirosea a lapte acru. Dar puse imediat altă întrebare, fiindcă nu-şi mai putea înfrâna nerăbdarea:

— Spune-mi care este vestea.

— Niccolò Machiavelli trăieşte, spuse Sandro. Sunt sigur că asta te va uşura, prietene.

— Slavă Domnului! strigă Leonardo. Fu copleşit de bucurie şi uşurare, care însă se transformară în tristeţe aproape imediat; şi începu să plângă, ca un copil, înecându-se. Şi se simţea dintr-o dată obosit, de parcă vestea l-ar fi epuizat.

— Leonardo, te simţi bine?

Leonardo îşi recapătă controlul şi întrebă:

— Unde? Unde l-ai văzut? Şi cum? Trebuie să-mi spui tot ceea ce ştii.

În timp ce vorbea, ultimul soldat al Califului plecă, având cămila încărcată cu pânză.

— L-am văzut la Constantinopol, spuse Sandro.

— Este teafăr, este…

— Este teafăr, Leonardo, spuse Sandro şi apoi arătă spre gărzile care se şi depărtaseră. Trebuie să mergem.

Îi arătă lui Leonardo cum să mâne cămila cu băţul şi cum să-i regleze pasul cu călcâiele. Cămilele porniră şi Leonardo se simţi

ca pe putea *Devotei,* fiindcă mişcările cămilei erau ca cele ale unei corăbii.

Leonardo nu se simţea deloc confortabil, cu toate că nu simţea nevoia de a se ţine de mânerul şeii.

— Sandro…

— Te descurci bine, Leonardo. Califul se va amuza.

— Amuza?

— Da, te găseşte foarte amuzant. Poate că reuşeşte să vadă dincolo de purtarea ta exagerat de serioasă. Sandro îi zâmbi prietenului său, mimând inocenţa, apoi spuse:

— Să ştii că Lorenzo…

— Nu Lorenzo mă interesează, spuse Leonardo. Nu te mai juca şi spune-mi tot ce ştii. Acum!

Sandro privea drept înainte, ca şi cum ce avea de spus era prea dureros.

— Verişoara Califului, fosta ta concubină, este tratată de Sublima Poartă ca oaspete de onoare. M-a primit de parcă ar fi fost regina Turciei. Dar Niccolò este prizonierul Porţii, ca un ucigaş sau hoţ de rând. A'isheh nu are cum să-l ajute. Şi Sandro oftă, ca eliberat de o mare povară.

— Mă întreb dacă o fi încercat.

— Sunt sigur că a făcut tot ce i-a stat în putinţă, Leonardo. De ce să nu facă? Ah, crezi că dacă tu ai respins-o…

— Nu, sigur că nu.

— I-a spus lui Mehmed că Niccolò este favoritul Califului şi că îi va aduce o mare sumă de bani ca răscumpărare.

— A crezut-o?

— Poate că da, poate că nu. Cine să înţeleagă politica regilor?

Se ţineau după gărzile Califului, cu toate că din când în când acestea dispăreau din vederea lor, ascunse de vreo dună de nisip. Călăreau printre dealuri de nisip, complet lipsite de vegetaţie. Nu erau nici un fel de semne de viaţă – nici o gazelă, nici un iepure, nici un şoarece – numai nisip şi cerul uriaş, senin şi uscat ca o coajă de ou.

— Spune-mi cum era Niccolò? Avea de mâncare? Era bolnav? Rănit?

— Leonardo, trăieşte. Este tot ce ştiu. Asta trebuie să-ţi ajungă. Nu are rost să te torturezi.

Sandro avea dreptate; iar Leonardo încercă să se împace cu ideea că Niccolò este încarcerat, dar imagini teribile îi tot

veneau în minte, de parcă băiatul suferea toate chinurile Mântuitorului.

— Am vorbit eu însumi cu Sultanul, continuă Sandro, şi am încercat să-l răscumpăr pe Niccolò în numele lui Lorenzo.

— Ţi-a dat Lorenzo permisiunea?

— Nu, nu ştia nimic de Niccolò. Dar cu siguranţă ar fi plătit orice răscumpărare rezonabilă.

— Şi care a fost răspunsul Sultanului?

— M-a avertizat să nu-mi forţez norocul.

— Norocul?

— Da, fiindcă mi-l dăduse pe Bernardo de Bandini Baroncelli.

Leonardo clătină din cap; numele nu-i spunea nimic.

— Baroncelli este cel care l-a ucis pe Giuliano în capelă. A fost angajat de Pazzi. Lorenzo n-a avut odihnă până nu l-a găsit. Baroncelli va fi spânzurat alături de ceilalţi. Lorenzo nu mai este ca înainte, spuse el, după o pauză. A devenit un înger al morţii. Se îmbracă numai în negru. Îşi făcu semnul crucii.

— Baroncelli reuşise să scape în Turcia?

— Într-adevăr, dar Lorenzo are braţe lungi. A aflat prin spionii săi că Baroncelli este la Constantinopol şi a trimis o delegaţie de ambasadori conduşi de vărul său Antonio să-l răscumpere. Dar Sultanul nu a acceptat nicio răscumpărare. Ni l-a dat pe Baroncelli ca un dar pentru a cimenta relaţiile sale cu Florenţa. Cu toate că Mehmed este inamicul nostru, Lorenzo nu a încetat să facă negoţ cu Poarta. Profiturile sunt prea mari. O înţelegere fără Dumnezeu.

— Ar fi trebuit să te faci popă. Sticluţă, spuse Leonardo. Dar de ce te-a trimis Lorenzo pe *tine* să-l răscumperi pe Baroncelli? Sunt sigur că…

— Il Gran Turco m-a invitat personal.

— Da?

— Se pare că îmi cunoaşte operele. Cu toate că este, aşa cum mi s-a spus, împotriva religiei lor, are o colecţie bogată de tablouri şi sculpturi.. Aşa că Lorenzo m-a trimis cu un tablou pentru el, ca un gest de bunăvoinţă.

— Şi ce tablou i-a trimis?

— Se numeşte „Palas subjugând Centaurul”, răspunse Sandro zâmbind. I-am promis lui Lorenzo că-i pictez altul.

— Ah, spuse Leonardo, atunci Il Gran Turco este Centaurul.

— Dacă vrei… Trebuie să călărim mai repede, altfel vom rămâne în urmă de tot, şi îşi grăbiră cămilele, lucru care era cât pe-aci să-l arunce pe Leonardo din şa; dar, odată obişnuit cu ritmul şi mişcările acestora, îşi dădu seama că nu era mare deosebire faţă de călăritul cailor. În faţa lor se întindea nisipul galben, pătat ici şi colo de câte un tufiş verde. Nu mai putură vorbi pentru o vreme, din cauza galopului, dar, după ce se apropiară iarăşi de gărzi, discuţia reîncepu.

— Noroc că nu călăresc asemenea Califului, spuse Sandro. El aleargă întotdeauna ca şi când ar fi urmărit.

— Cred că este nebun, spuse Leonardo.

— Nu, zise Sandro. Orice, dar nu este nebun.

Leonardo clătină din cap.

— Dar cum ai ajuns aici? N-ar fi trebuit să-ţi escortezi prizonierul?

— Nu aş fi fost un paznic bun, Leonardo, iar Antonio de Medici avea cincizeci de oameni pentru paza lui Baroncelli. M-a lăsat să plec şi mi-a dat un om care să mă însoţească prin Persia şi Arabia pentru a te găsi. Iar Sultanul mi-a dat o scrisoare cu sigiliul său pentru a-mi asigura libera trecere. Aşa că, vezi, am devenit şi eu un aventurier.

— Aşa se pare, spuse Leonardo. Dar de ce ţi-a dat Sultanul permis de liberă trecere pentru a vizita pe duşmanul lui?

— Este un om de onoare, spuse Sandro. Trebuie să-i recunosc acest merit, chiar dacă ar putea fi chiar încarnarea lui Satan. Cu siguranţă a vrut să-i transmit Califului puterea sa militară. Nu e nebun. Are mai mulţi soldaţi decât firele de nisip din deşert. Sunt sigur că este invincibil. Mă tem că regatele creştine nu vor avea altă şansă decât să cadă la înţelegere cu el, altfel va trebui să-l acceptăm pe Mohamed ca Profet.

— Se pare că deja te-ai convertit.

— E o blasfemie ce spui, zise Sandro.

— Şi aş fi mai atent cu laudele turcilor în faţa Califului.

Sandro dădu din cap.

— Totuşi, Coranul îl respectă pe Christos şi în unele privinţe este chiar foarte interesant. Aceste popoare – atât turcii, cât şi arabii – îşi onorează zeul într-un mod în care noi nu o facem. Mi-e teamă că Judecata de Apoi se apropie pentru noi. Nu va fi scăpare, nici îndurare, nici…

— Ce sunt acele arme care înmulţesc cadavrele? întrebă Leonardo.

— Ce?

— Kuan i-a spus aşa ceva Califului, iar Califul s-a referit la schiţele mele. Începuseşi să-mi explici, dar Kuan te-a oprit.

— Înarmează o armată cu invenţiile tale, Leonardo, spuse Sandro. Foarte impresionante. Felicitări. Lorenzo a făcut o mare greşeală ignorând calităţile tale de inginer militar.

— Şi cine poate realiza invenţiile mele mai bine decât mine? întrebă Leonardo.

— Se pare că ucenicul tău Zoroastro.

— Nu este ucenicul meu! Dar de ce l-a pus Califul pe *el* şi nu pe mine? Este…

— Foarte talentat, ai spus-o chiar tu.

— Ce a făcut?

— Califul a fost foarte interesat de tunul cu repetiţie şi de archebuza cu şarpe.

— Am o idee mai bună decât şarpele, spuse Leonardo.

Şarpele era un mecanism de aprindere care scapără cremenea când era tras trăgaciul; acum Leonardo făcuse schiţe pentru un mecanism rotund.

— Unde este?

— Zoroastro? Sandro dădu din umeri.

Leonardo începu să zâmbească gândindu-se la chinul lui Zoroastro de a-i pune schiţele în practică, dar când îl întrebă Sandro nu răspunse. În mod intenţionat desenase toate schiţele eronat, adăugând diverse mecanisme în plus. Acest lucru îl va enerva suficient pe Zoroastro.

— Dar maşina de zburat?

Sandro ridică din nou din umeri, apoi spuse:

— De ce să construieşti o maşină cu aripi, când poţi să faci una care pluteşte, ca norii?

— Fiindcă aripile sunt mecanismele naturale pentru zburat.

— Dar norii nu sunt naturali?

Enervat, Leonardo spuse:

— Zi-mi despre Florenţa. Ce s-a mai întâmplat acolo?

— Vrei să spui că nu ştii?

— Am fost ţinut într-o sticlă, spuse Leonardo, dând din cap şi ridicându-şi sprâncenele, întrebându-se dacă prietenul său a

priceput semnele sale. Cu siguranţă, Sandro aflase despre jinni dacă citise Coranul. Nu am nicio veste de acasă, spuse el.

— E foarte rău, foarte rău, spuse Sandro. Florenţa a intrat în război cu Papa, care a excomunicat toată Toscana. Pentru a face lucrurile şi mai grele, episcopii noştri s-au adunat la Duomo şi *l-au excomunicat ei* pe Papă.

— Ce? Dar cum se poate una ca asta?

— Pretind că *Dania lui Constantin* şi *Dania lui Pepin* sunt falsuri, zise Sandro, făcându-şi semnul crucii. Episcopii au repudiat legitimitatea papalităţii, Dumnezeu să ne ierte pe toţi, şi l-au publicat şi distribuit peste tot.

— Iar războiul cu Sixtus?

— Îl pierdem, spuse Sandro, după o pauză.

— Dar A'isheh? întrebă Leonardo.

Dar Sandro spuse:

— Lorenzo îţi trimite salutări. Mi-a spus că-ţi cere scuze.

— De ce?

— Fiindcă nu a onorat cererea Simonettei. A fost rănit şi supărat. Vrea să ştii că acum eşti binevenit la Florenţa şi-ţi va face loc.

— Dacă ar fi adevărat, Sticluţă, mi-ar fi scris direct, spuse Leonardo. Sunt sigur că n-ai nicio scrisoare.

— Cuvântul meu ar trebui să-ţi fie de ajuns… la fel şi al lui.

— Dar A'isheh? întrebă Leonardo.

— Ce vrei să ştii?

— A întrebat de mine?

— O iubeşti, Leonardo? întrebă Sandro.

Leonardo îl privi cu răceală, dar nu-i răspunse.

— Atunci ţii la ea?

— Da, Sticluţă, ţin.

— Mi-a spus să-ţi transmit că te iubeşte, deşi ştie că o dispreţuieşti fiindcă ţi l-a luat pe Niccolò. Se roagă umil de iertare.

— Nu asta vreau, spuse Leonardo.

— Ce vrei atunci?

Dar Leonardo nu răspunse. În depărtare se puteau vedea sute de corturi negre. Cai şi cămile se hrăneau cu iarba deşertului, nişte tufe de câteva palme crescute din nisip. Părea că se întâmplă ceva.

Sandro înjură.

— Ce este? întrebă Leonardo.

— Strâng corturile. Credeam c-o să mai rămânem aici încă o noapte pentru odihnă.

— Unde se duc?

— Vrei să spui unde o să mergem, Leonardo. Şi nici asta nu ştiu.

* * *

Merseră toată noaptea, până când ajunseră la un sat de lângă Akaba, care era pe braţul nord-estic al Mării Roşii. Gărzile pe cai şi cămile şi sutele de soldaţi intrară prin sat de parcă îl atacau. O parte a gărzilor Califului îşi aveau tabăra aici, iar focurile lor trosneau în aerul uscat.

De-abia apăruseră zorii, iar cerul era gri şi roz; aici era câmpie, dar în depărtare se puteau vedea câteva dealuri înalte, vagi precum o ceaţă, de-abia puţin mai închise la culoare ca cerul. Curând însă soarele va arde şi totul va deveni clar, iar cerul, senin şi albastru. Leonardo mirosea aroma puternică a cafelei şi a cărnii de miel cu orez, ca pe un parfum ameţitor. Cămilele se mişcau nervoase şi încercau să se elibereze de stâlpii de care erau legate, dar soldaţii erau pregătiţi. Se ridicară să-l întâmpine pe Calif cu săbiile scoase. Erau ridicaţi în şei şi-şi agitau iataganele prin aer strigând. Femei cu văluri se uitau din corturile negre la jocurile bărbaţilor; iar târfele, fără văluri, ieşiră afară, gata să-şi pună în vânzare trupurile, încă ostenite de tranzacţiile anterioare, fiindcă în tabăra mamelucilor sosiseră oaspeţi de scamă: trei mii de gholaumi, soldaţii regelui persan Ussun Cassano, Stăpânul întregii Persii – Şeful Akkoinlu-ilor – tribul Oii Albe.

Şi ei erau însoţiţi de o armată de servitori, femei şi un munte de bagaje. Se spunea că femeile persane îşi călăresc bărbaţii ca vechile amazoane şi că, dacă zvonurile erau adevărate, erau chiar mai aprige decât ele.

Aşa că târfele se purtau cu grijă.

Se strânseseră acolo în vale zece mii de oameni, cu părţii, georgienii şi tătarii care îi plăteau tribut lui Ussun Cassano.

În centrul învălmăşelii era un bărbat solid. Privea în jur, cu mâinile în şolduri, bucurându-se teribil de agitaţia călăreţilor care treceau pe lângă el strigând şi agitându-şi săbiile la doar

câţiva centimetri de capul său. Pe degetul mic de la mâna dreaptă avea un inel de argint carnelian, ce reflecta lumina focurilor de tabără din apropiere.

Era cel mai înalt om pe care-l văzuse Leonardo vreodată: şapte picioare înălţime, cel puţin, cu ochi cenuşii, migdalaţi, părând mai degrabă un mongol uriaş decât regele perşilor. Era îmbrăcat în haine de mătase fină, iar tunica lui era atât de bine croită încât o săgeată nu ar fi putut trece prin ea. Purta un turban verde, fiindcă şi el pretindea că este *shereef,* descendent al Profetului, iar la brâu avea un iatagan şi pistoale. Cavaleria sa îl înconjurase, şeile lor fiind mai mici şi mai uşoare decât tot ceea ce mai văzuse Leonardo înainte, iar frâiele erau mai mici decât cele ale egiptenilor. Dar ei călăreau ca nimeni alţii, poate cu excepţia mongolilor. Puteau opri pe loc caii şi astfel se jucau în jurul lui Ussun Cassano. Oare Goliath o fi fost mai înalt? se întrebă Leonardo.

Călare pe cămilele lor, Leonardo şi Sandro urmăreau de la distanţă. Sandro spuse că auzise vorbindu-se despre regele perşilor şi că uriaşul nu putea fi altcineva.

— Mehmed însuşi mi-a povestit despre Ussun Cassano. El şi fiii lui s-au luptat cu perşii şi am văzut cu ochii mei capul fiului lui Ussun Cassano, Zeinel, care a fost omorât de un soldat în bătălie. Gran Turco îl ţine într-un borcan de sticlă. Fusese probabil îmbălsămat, fiindcă arăta ca viu. Ochii îi erau din sticlă pictată.

Leonardo clătină din cap.

— Nu i-aş povesti uriaşului asta.

— I-am povestit Califului. Sunt sigur că el ştie mai bine cum să utilizeze această informaţie. Dar Sultanul poate fi şi civilizat, insistă Sandro. L-am văzut cruţându-şi inamicii. Nu i-a învins pe perşi cu uşurinţă. Au câştigat câteva bătălii şi i-au măcelărit pe turci în timp ce traversau fluviul Eufrat. Dar Ussun Cassano a vrut să-i umilească pe turci. I-a urmărit în munţi. Dar Mehmed şi fiii lui şi-au regrupat armata şi au început bătălia. În varianta lui Mehmed a fost mai mult decât un măcel; a fost o umilinţă pentru Ussun Cassano, care a fugit ca un laş. Mehmed spune că a pierdut doar o mie de oameni, dar am auzit că au fost peste paisprezece mii.

Sandro vorbise în şoaptă şi în limba italiană, în caz că erau auziţi de cineva.

— Iar perşii cât au pierdut?

— Cred că tot cam pe-atâţia, spuse Sandro. De aceea am călărit toată noaptea. Sunt sigur de asta, la fel de sigur că nu vom avea ocazia să dormim curând.

— Poate ţi se pare clar ţie, Sticluţă, dar nu şi mie.

— Niccolò ar fi înţeles, dacă ar fi fost aici. Egiptenii şi perşii au un inamic comun. E foarte logic să-şi unească forţele.

— Dar dacă Ussun Cassano a venit *aici* înseamnă că stăpânul nostru are o poziţie mai bună.

— Deci ai priceput şi tu ceva de la gazdele noastre. Vezi, am avut de câştigat din aceste experienţe.

Sandro chicoti nervos, de parcă s-ar fi supărat pe platitudinea pe care tocmai o spusese. Dar Leonardo nu-l auzise; era epuizat şi pierdut în gânduri, amintindu-şi, visându-i pe Ginevra şi Simonetta, Niccolò şi A'isheh. Sandro părea stânjenit.

Strigătele şi agitaţia se potoliseră; cămilele şi caii erau legaţi de stâlpi; târfele îşi găsiseră clienţi; totul era în mişcare: sclavii puneau lemne pe foc, soldaţii ridicau corturi şi vorbeau şi alergau de colo-colo, oile behăiau înainte de a le fi tăiate gâturile, iar peste o oră totul va fi gata pentru festin.

* * *

Califul Ka'it Bay şi oaspeţii săi păreau a înota prin tăvile cu carne de berbec, orez şi sos. Două carcase de oaie erau puse pe o platformă uriaşă de orez şi sos – masa tipică a unui beduin. Leonardo era înfometat; îngenuncheat, el îşi cufunda mâna în sosul fierbinte, scoţând orez şi carne, lăsând sosul să i se scurgă pe bărbie. Califul luă bucăţele de ficat şi i le oferi lui Ussun Cassano, care stătea între Leonardo şi Calif, apoi făcu acelaşi lucru şi pentru Leonardo, ca şi cum acesta era egalul regelui. Nimeni nu vorbea la masă în cortul Califului, aşa fiind obiceiul, complet diferit de cel florentin, iar Leonardo se simţea ciudat aici, în faţa muntelui de orez şi carne de oaie şi sos mirosind a ceapă. Mâncarea era delicioasă, dar grea şi Leonardo se simţea ca după ce băuse o sticlă întreagă de vin roşu; dar cu siguranţă că ea nu era numai pentru Leonardo, Ussun Cassano şi Calif; ofiţerii Califului şi ceilalţi oaspeţi îşi vor avea şi ei partea.

Din când în când persanul privea la Leonardo şi apoi îşi depărta repede privirea. La început, Leonardo îi răspundea, dar

apoi privirea acestuia îi încreţea pielea. În acele momente în care ochii li se întâlneau se simţea ars de viu; era aceeaşi senzaţie pe care o simţise la Curtea de judecată când fusese acuzat de sodomie, în privirea tatălui său.

Când termină, Leonardo se înclină şi ceru voie să plece, dar Califul îl întrebă în arabă:

— Nu vrei să serveşti o cafea şi să fumezi o pipă cu noi?

Leonardo era nerăbdător să-i viziteze pe Sandro şi Amerigo, fiindcă nu se mai sătura de ei. Doar văzându-şi prietenii i se făcuse dor de casă, dor de priveliştile, mirosurile şi sunetele Florenţei: dealurile şi străduţele înguste, râul şi podurile; sunetul dulce şi ascuţit al graiului toscan, aroma mâncărurilor şi vinurilor de-acasă. Dar nu putea refuza invitaţia. Îl urmă pe Calif în partea de vest a cortului, unde cortinele din păr de capră fură date la o parte: către est, ele erau trase, pentru a ţine umbră; cortul lung era ca un pavilion umbros.

Califul îşi frecă mâinile cu nisip, iar Ussun Cassano, Leonardo şi Kuan făcură la fel. Totuşi regele persan îşi ştersese mâinile cu părul, aşa că doar mimă gestul de a şi le şterge cu nisip. Toată lumea tăcu în vreme ce un sclav pregătea cafeaua. Numai soţiile Califului se puteau auzi vorbind în şoaptă dincolo de păturile şi tapiţeriile care despărţeau haremul de restul cortului. Când cafeaua fu servită, Califul făcu semn cu mâna servitorului să plece.

Stăteau în cerc şi fumau, gustând cafeaua care era foarte tare.

— Deci ai încredere în acest *kâfir* pentru a-mi ucide fiul? întrebă Ussun Cassano brusc pe Calif, privind la Leonardo.

Leonardo fu atât de şocat de întrebare încât sări; Kuan îl prinse de umăr, dar Leonardo nu putea fi făcut să tacă:

— Ce spune?

Ka’it Bay ridică din umeri şi-l întrebă:

— Nici acum nu înţelegi limba noastră?

— De ce vrei să-ţi ucid fiul? îl întrebă Leonardo direct pe rege.

— Fiindcă nu contează dacă tu arzi în iad, maestre, răspunse Califul în locul lui Ussun Cassano. Şi fiindcă aşa este mai bine şi pentru noi, şi pentru tine.

— Pentru mine?

— Cred că moartea maestrului Botticelli va avea unele implicaţii politice. Nu este el ambasadorul lui Il Magnifico către Sublima Poartă?

Leonardo simţi un fior rece pe spinare, dar îşi ţinu cumpătul.

— Maestrul Botticelli? Dar este prietenul lui Medici şi om de rând, nimic mai mult. De ce vorbiţi de moartea sa?

Califul ridică braţul, indicându-i să aibă răbdare, apoi îi făcu semn lui Kuan care părăsi cortul, pentru a se întoarce doar o clipă mai târziu cu Sandro, care nu sesiza că se află în primejdie. Se înclină în faţa Califului şi a lui Ussun Cassano şi apoi privi la mâncarea ce încă mai era caldă şi aromată.

— Kuan, taie-i gâtul maestrului Botticelli, spuse Califul.

Kuan îşi trăsese deja iataganul şi-i apăsa lama pe gâtul lui Sandro, de unde ţâşni sângele. Sandro îngheţase de surpriză şi teamă.

— Stai! strigă Leonardo, ridicându-se. Vă rog! De ce să-l ucideţi pe Sandro? Ce folos…

— Maestre, s-ar putea crede că te afli într-un harem. Dar mi s-a spus că ucizi cu multă eficienţă.

— Nu ştiu cine ţi-ar fi putut spune asta, dar oricum ce are de-a face cu Sandro? Vă rog, Stăpâne, nu-i faceţi rău.

Lama iataganului lui Kuan era încă la gâtul lui Botticelli.

— L-aş ucide pe maestrul Botticelli doar ca demonstraţie, spuse Califul. Pentru a-ţi da, maestre, un imbold să asculţi ordinul meu, continuă apoi în italiană.

Îi zâmbi lui Leonardo, apoi se întoarse către Sandro.

— Ori poate ar fi mai bine să-i tai nasul şi urechile? Nu aşa procedează Marele Turc cu ambasadorii din alte ţări?

— Nu ştiu, spuse Sandro.

— Dar eşti un admirator al lui Mehmed, crezi că armata lui este invulnerabilă. Nu este adevărat ce i-ai spus sclavului meu?

Kuan dădu din cap, indicându-i lui Sandro că despre el este vorba.

— Se pare că eşti ambasadorul lui Mehmed, continuă Califul.

— Sunt…

— Ce, maestre? întrebă Califul. Te rog, spune-mi ce eşti.

— Sunt cetăţean al Florenţei. Atât şi nimic mai mult.

— Aş putea să te ucid numai pentru asta, spuse Ka’it Bay.

Un zâmbet îi trecu pe faţă, de parcă ar fi făcut o glumă sau un joc de cuvinte.

— Fiindcă prietenul tău Lorenzo face afaceri cu inamicii lui şi trimite spioni ca tine pentru a căuta să strice prietenia cu aliaţii săi.

Se întoarse apoi spre Leonardo.

— Dă-i drumul, Măreţe Împărat, voi face aşa cum mi-ai poruncit.

Dar Ka’it Bay îşi ridică mâna; dacă o lăsa jos, cu siguranţă Kuan ar fi tăiat gâtul lui Sandro.

— Voi face *tot* ce-mi ceri, Stăpâne al Lumii.

Califul zâmbi auzind asta, apoi îi spuse lui Kuan:

— Cred că oaspetelui nostru; maestrul Botticelli, îi este foame.

Kuan îşi retrase sabia, dar Sandro nu se mişca. Privea la Leonardo, care îi făcu semn să se calmeze.

— Cheamă-i pe generalii mei, continuă Califul, şi roagă-i să participe la masa noastră.

Kuan făcu ce i se ceruse.

— După ce vom termina, am pregătit jocuri în onoarea ta. Şi o surpriză…

Dar regele persan părea că nu aude. Trăgea cu putere dintr-o pipă de argint, privind către un punct din depărtare, pe care se părea că numai el îl putea vedea.

— Dacă dai greş în vreun fel, te voi ucide cu mâna mea, îi spuse lui Leonardo. Încet şi cât mai dureros cu putinţă.

Vocea îi era groasă şi puternică, iar ochi săi, depărtaţi – ochii unui visător – nu arătau nicio emoţie. Erau ca nişte focuri care arseseră tot combustibilul; erau cenuşii şi morţi.

— Trebuie să-mi omori fiul repede şi cu milă.

Persanul privi la Ka’it Bay, care confirmă angajamentul de a lupta împreună contra turcilor, şi spuse:

— *Bi-smi-llah.*

Ceea ce însemna „în numele Domnului”.

* * *

Leonardo îl găsi pe Kuan în albia unui râu secat, pregătind o iapă roaibă pentru *furusiyya,* jocurile războiului. Sute de oameni, majoritatea soldaţi ai lui Ussun Cassano, exersau cu lăncile în apropiere. Kuan pregătea calul cu harnaşament persan: o şa uşoară, frâuri, o zăbală de fier care îi dădea un control mai bun

asupra calului decât oricare din echipamentul ecvestru egiptean.

— Te-am căutat, spuse Leonardo în toscană.

Kuan îl ignoră; apoi parcă s-ar fi răzgândit, spuse:

— Nu vorbi tare aici, nici măcar în limba ta, şi-l conduse către un pâlc de palmieri, unde erau singuri.

— Explică-mi de ce m-a pus Califul *pe mine* să-l omor pe fiul lui Cassano.

— Când Califul îţi cere să ucizi pe cineva nu mai trebuie să eziţi. Nu poţi pune întrebări. Şi în niciun caz să discuţi ordinul său. E de mirare că nu m-a pus să te omor acolo..

— Şi tu ai fi făcut-o, spuse Leonardo.

— Bineînţeles. Şi, dacă ţi-ar fi cerut să mă ucizi, ar fi trebuit s-o faci fără a mai sta pe gânduri.

— Poate asta ne separă pe noi. Nu aş putea ucide fără să gândesc.

— Va trebui să înveţi. Nu eşti responsabil doar pentru viaţa ta. Pe tine te-aş fi învinuit dacă ar fi trebuit să-l ucid pe maestrul Botticelli, deşi trebuie să mărturisesc că nu-mi prea pasă de el şi de opera sa. Crezi că ar fi ezitat vreun minut să-ţi ucidă toţi prietenii doar pentru a-şi demonstra ideea? Dar, nu, Leonardo, poate că ai dreptate.

— Da?

— Nu i-ar fi ucis imediat. I-ar îi desfigurat atât de oribil şi nu ţi-ar mai fi permis să-l ucizi pe fiul persanului, oricât te-ai fi rugat.

— Şi m-ar fi lăsat în viaţă?

Kuan dădu din umeri.

— Faptul că te afli în viaţă după ce i-ai discutat ordinele în faţa persanului dovedeşte că te iubeşte, maestre.

— De ce m-a ales pe mine? Oricine l-ar putea omorî pe prinţul persan.

— Dar Califul vrea ca *tu* să faci asta.

— Ca un test? Ca să-mi dovedesc loialitatea?

— Ţi-a spus, dar nu ai ascultat.

— Fiindcă nu voi arde în iad. Aşa a spus.

Kuan dădu din cap.

— Fiindcă tu nu crezi în adevărata credinţă. Ar fi un păcat pentru un dreptcredincios să omoare un prinţ al Credinţei. „Cel care va ucide un dreptcredincios cu premeditare va arde pe

vecie în iad. Va simţi Biciul lui Allah asupra sa, fiindcă Allah îi va pregăti cele mai mari chinuri.”.

— Da, am citit Coranul, spuse Leonardo nervos. Dar după câte am înţeles eu asta se face în fiecare zi.

Kuan dădu din umeri.

— Dar persanii i-au dat responsabilitatea uciderii fiului Califului. Ussun Cassano poate fi un aliat extrem de puternic în războiul cu turcii; şi i-a încredinţat cea mai delicată sarcină Califului, care şi-a arătat dragostea oferindu-ţi-o ţie.

— Dar mai erau alţii care…

— Te iubeşte. Şi ştie ce poate omul. A văzut că poţi ucide cu uşurinţă.

— Ce?

— A văzut schiţele invenţiilor tale. Chiar şi tu trebuie să recunoşti că sunt foarte… platonice. Desenezi soldaţi sfârtecaţi în bucăţi ca şi cum ar fi nişte flori.

Îl prinsese pe Leonardo, care, confruntat cu sine însuşi, simţi cum i se face rău.

— Nu este adevărat, spuse el, aproape în şoaptă. Sunt doar schiţe.

— Căpitanul de pe *Devota* i-a povestit Sultanului cât de destoinic ai fost în bătălie şi crede-mă am văzut calităţile tale cu ochii mei. Eşti complet diferit de prietenii tăi, mai ales maestrul Botticelli, care ar fi fost mai bine să rămână în *bottega* sa. Persanul îţi cunoaşte valoarea, Leonardo.

— Ce vrei să spui?

— N-ai observat că avea un pistol la brâu?

— Da, dar…

— Şi n-ai observat că fusese proiectat chiar de tine? Ruşine.

— Nu pot ucide, spuse Leonardo în şoaptă, de parcă invenţiile sale nu-l mai interesau. N-am ucis decât pentru a mă apăra.

Deşi se uita la Kuan, Leonardo parcă vorbea pentru sine, fiind prins de ceva, o amintire asociată cu moartea Ginevrei. Ceva cu oglinda sufletului. Întunecându-se. Intrând în… Imaginea se înceţoşa, alungată.

— Te voi ajuta, maestre. Altfel îţi voi ucide prietenii. Chiar crezi că suntem atât de diferiţi? întrebă el bătându-l pe umăr.

— Da, cred, spuse gânditor Leonardo, încercând să facă ordine în cele întâmplate.

— Poate că nu atât de mult cât crezi, fiindcă nici n-ai întrebat de ce vrea persanul să-şi ucidă fiul. Ţi-ai imaginat că ştii! Babilonul sau Florenţa sunt la fel. La fel suntem şi noi doi, la fel sunt şi Lorenzo şi Califul, la fel eşti şi tu şi Califul, dacă vrei să ştii.

Zguduit, Leonardo întrebă de ce voia Ussun să-şi omoare fiul.

Nu fu surprins când află răspunsul.

* * *

Jocurile erau dure, cu toate că fură ucişi numai trei oameni, doi dintre ei fiind persani. Tătarii veniţi cu Ussun Cassano erau cei mai aprigi călăreţi, stăpânindu-şi la perfecţie caii cu picioarele, în timp ce mamelucii şi persanii deopotrivă erau la mila lor, la fiecare joc. Întrecerea era simplă, lipsită de fastul şi ostentaţia celor de la curtea lui Lorenzo; dar aici era pregătire pentru luptă, nu demonstraţie civilă. Nici Ussun Cassano, nici Ka'it Bay nu-şi demonstrară capacităţile de luptători, cu toate că se spunea că nimeni nu-i poate înfrunta cu lancea sau cu sabia. Femeile urmăreau exerciţiile din spatele unei tribune acoperite cu tapiţerii care erau ca nişte baricade. Soţiile şi fiicele egiptenilor, care erau ţinute departe de bărbaţi, purtau văluri şi rochii lungi, negre; femeile persane însă purtau mătăsuri, brăţări şi şiraguri de bani de aur în păr. Erau la fel de gălăgioase şi naturale ca târfele care chicoteau şi strigau şi-i aţâţau pe bărbaţi.

Sandro şi Amerigo îl căutară pe Leonardo şi-l descoperiră în spatele mulţimii. Stătea şi se gândea la ce avea de făcut. Idei, imagini şi amintiri îi umpleau gândurile, aşa cum se întâmplă deseori înainte de a adormi. Dar Leonardo era dincolo de somn şi oboseală; graniţele dintre veghe şi coşmar dispăruseră; şi privea, privea soldaţii care se loveau unul pe altul, zdrobindu-se, trântindu-se în pământ. Praful se ridicase ca un abur. Era foarte cald şi uscat. Băieţi, îmbrăcaţi ca soldaţii, în cuirase de fier, cu mantii de mătase colorată, stăteau în scări pe caii lor în galop, azvârlind lăncile. Un tânăr mameluc stătea atârnat de o potcoavă de cal care era susţinută de săbiile a doi soldaţi în plin galop.

— Leonardo, întrebă Sandro, te simţi bine?

— Da, Sticluţă, sunt doar obosit.

Leonardo zâmbi şi-l salută pe Amerigo.

— Mulţumesc fiindcă mi-ai salvat viaţa, spuse Sandro, dar nu se uita la Leonardo când vorbea. Îmi imaginam despre Calif că este un căutător al adevărului. Un umanist, ca Lorenzo al nostru. L-am sfătuit aşa cum îl sfătuiesc pe Lorenzo şi i-am spus tot ce am văzut. Mă aşteptam măcar la protecţia lui.

Leonardo îl privi cu asprime.

— Ştiu, sunt urechi peste tot, spuse Sandro. O să fiu atent.

— Cinstea şi încrederea ta te vâră mereu în buclucuri, îi spuse Amerigo lui Sandro, care zâmbi stânjenit.

— Eşti un bun ambasador, îi spuse ironic Leonardo lui Sandro.

Acesta încercă să râdă.

— Într-adevăr, dar munca mea s-a încheiat. Mă întorc la Florenţa.

Surprins, Leonardo întrebă:

— Ai vorbit cu cineva despre asta?

Cu siguranţă Califul îi va ţine aici până când îl va ucide pe fiul lui Ussun Cassano.

— Sclavul Califului, Kuan, a făcut toate pregătirile. Mi-a spus că pleci la noapte.

Leonardo dădu din cap; trebuia să meargă până la capăt. Poate că mai era o şansă să nu-l omoare pe prinţ.

— Merg şi eu cu el, Leonardo, spuse Amerigo. Lorenzo mi-a promis protecţia sa; voi fi în siguranţă acasă.

Oftă; fără îndoială, Sandro îi povestise cum suferise familia sa după conspiraţie. Familia Vespucci avusese legături cu Pazzi.

— Tu vei fi bine?

Din nou, Leonardo dădu din cap. De parcă între ei era pusă o sabie. Sandro şi Amerigo nu îndrăzneau să treacă dincolo de această conversaţie formală. Leonardo nu putea decât ghici ce ştiau ei. Petrecură în tăcere o oră, urmărind ultimul joc, *kabak.* Pe câmp fură ridicaţi stâlpi înalţi, fiecare având în vârf o colivie de aur, în fiecare dintre ele fiind un porumbel. Când călăreţii ajungeau în dreptul coliviilor, trebuiau să tragă cu arcul. Dacă loveau ţinta, un dispozitiv deschidea uşa coliviei, eliberând pasărea. Ka'it Bay premia câştigătorii cu pânza balonului zburător şi medalii de aur sau argint.

Spectatorii aplaudau şi strigau, dar festivităţile erau cât pe-aci să se încheie cu un scandal; apărură însă gărzile lui Ka'it Bay, iar mulţimea se trase înapoi.

Vâjâitul săbiilor se auzea prin aer.

— Uite, Leonardo, zise Amerigo. Aduc invenţiile tale pentru a-i impresiona pe perşi.

— Şi pe soldaţii Califului, spuse Sandro; iar Amerigo se uită urât la el, fiindcă într-adevăr, erau urechi peste tot, şi cine putea spune dacă nu cumva printre soldaţi sau femei nu se afla cineva care ştia italiană?

Greu de crezut, dar la fel greu de crezut a fost şi sabia care era gata să-i taie gâtul lui Sandro.

Leonardo se împinse în faţă pentru a vedea mai bine.

Era adevărat. Zoroastro îi pusese schiţele sale în practică. Mameluci îmbrăcaţi în mătase neagră conduceau cai care trăgeau nişte maşini de secerat; înaintau pe câmp, legănându-se pe iepele lor ca nişte spectre. Prinse de care erau nişte secerători uriaşe care erau mişcate de nişte şuruburi conectate la nişte arbori cotiţi. Secerătorile erau curbate graţios şi lucioase, simultan urâte, şi frumoase, şi înspăimântătoare, fiindcă nu erau menite să secere roadele pământului, ci oameni, braţe, picioare, capete.

Leonardo nu-şi putea ascunde emoţiile, dar se întoarse dezgustat când Califul demonstra puterea ucigaşă a maşinilor aruncând un câine în faţa lor.

Carele de asalt fură urmate de un tun mare tras de mai mulţi cai, proiectat ca nişte ţevi de orgă. Călăreţii se opriră, descălecară şi întoarseră tunul către un pâlc de palmieri şi traseră. Unsprezece tunuri bubuiră, spulberând copacii. Mulţimea striga de bucurie. Un artilerist trase de o manivelă pentru a schimba traiectoria, în timp ce alţii pregăteau cealaltă serie de tunuri. Unsprezece tunuri bubuiră, apoi iar şi iar şi iar.

Soldaţii deveniseră incredibil de tăcuţi.

Copacii explodau în bucăţele mici care pluteau o vreme prin aer.

Tunul cu multe ţevi mai trase o dată.

Un alt pâlc de copaci căzu. Atunci Leonardo se îndepărtă ca un somnambul de zgomot. Cu siguranţă, era doar un vis. Auzi, de departe, vocea lui Sandro strigându-i:

— Ucigaşule…

Era un vis…

Leonardo nu se putea afla aici, în ţinutul Sarazinilor. Niccolò nu se putea afla în închisoare. Schiţele lui nu puteau prinde

viaţă, nu aveau cum. Şi cum putea fi de acord să ucidă pe fiul unui rege?

Epuizat, Leonardo adormi în umbra corturilor; iar în febra visului, plutea în maşina lui Kuan deasupra tuturor sunetelor, mişcărilor şi a morţii.

23
Prerogativele regilor

Tatăl împotriva fiului, fiul împotriva tatălui…

— Dante Alighieri

Au fost crimele mele deja făcute, ori doar simple pregătiri pentru altele mai mari; fiindcă ce pot face nişte mâini neantrenate în crimă?

— Seneca

Nu un şarpe numit Lamia atrage, cu privirea sa, aşa cum magnetul atrage fierul, privighetoarea care-şi cântă, fără să ştie, cântecul de înmormântare?

— Leonardo da Vinci

Caravana mamelucilor şi perşilor călători spre nord-est vreme de trei zile, peste dealuri, podişuri de bazalt negru, văi cu stâlpi groteşti de piatră, înalţi cât o moschee şi deşertul numit al Disperării. Familiile mamelucilor, perşilor, parţilor, georgienilor şi tătarilor călătoreau împreună, vorbind una cu alta, avansând ca o armată în marş. Flancurile erau mari, iar coloanele de cai şi cămile erau scurte. Luate împreună, gholaumii şi gărzile lui Ka'it Bay erau mai degrabă ca un val, lent, care nu se sparge niciodată, decât o caravană tradiţională.

Destinaţia lor era Nebk, fiindcă acolo îşi puteau hrăni animalele, iar apă era din belşug. Dar pe drum erau siliţi să-şi odihnească şi hrănească aceste animale în oazele din deşert, sărace în apă şi iarbă. Nu vor avea parte de mâncare gătită până când vor ajunge la destinaţie, cu toate că în fiecare noapte aroma cafelelor şi a pipelor umplea aerul.

Leonardo, care îi însoţea pe Calif şi pe Kuan; se simţea de parcă se îndrepta spre propria moarte. Dar visurile sale erau pline tot de muniţii: bombarde şi arbalete uriaşe, care aruncau rachete care arătau ca nişte săgeţi, catapulte şi baliste, iar, mai presus de toate, o îmbunătăţire a balonului lui Kuan. Orele treceau cu repeziciune şi se gândea uneori la mama sa, Caterina, şi la tatăl său vitreg. În acele zile şi nopţi din deşert tânjea după îmbrăţişarea lor caldă. Într-adevăr, era ca şi cum s-ar fi pregătit din nou să sară de pe munte, aşa cum făcuse la Vinci, pentru a-şi apăra mândria în faţa lui Lorenzo.

Când Leonardo întrebă de Sandro şi Amerigo, Kuan râsese. Da, li se permisese să plece acasă… imediat ce Califul va fi mulţumit de Leonardo. Până atunci, ei vor călători cu femeile.

La urma urmei, toţi se aflau sub supraveghere de la jocurile *furusiyya.*

* * *

Nebk fusese însă invadat de şerpi.

Gărzile considerau asta semn rău; iar conducătorii satului, care aduseseră daruri, ouă de struţ, cămile şi nişte cai slabi, spuneau că şerpii apăruseră pe neaşteptate, ca puricii pe cadavru. Satul pierduse patruzeci de oameni din cauza viperelor, cobrelor şi şerpilor cu clopoţei. Tot ceea ce se putea face pentru victime era să se lege rana cu o piele de şarpe, să recite pasaje din Coran şi să aştepte ca Allah să ia o decizie.

De fapt, era adevărat.

Cincisprezece perşi şi şapte sau opt mameluci au murit în chinuri mari din cauza muşcăturilor din prima noapte. Kuan a salvat pe câţiva amputându-le membrele infectate, dar cei mai mulţi refuzau ajutorul său, lăsându-se pe mâna zeului.

Leonardo făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a-l ajuta pe Kuan.

Cum îi era foarte frică de şerpi, Leonardo prefera să nu doarmă noaptea, ci doar câteva ore în timpul zilei; nu voia să fie surprins în timpul nopţii de o viperă sau cobră. Dar într-o noapte fu surprins de ţipete, şi urlete şi planşete. Femeile scoteau cele mai ascuţite sunete pe care le auzise vreodată; la început, crezu că aude ceva nepământesc, venit de undeva de dincolo de mormânt. Se auzeau şi bărbaţi strigând: „Stăpâne, oh, stăpâne”, iar şi iar.

Ieşi din cort pentru a vedea ce se întâmplă şi află că Ussun Cassano fusese muşcat de un şarpe. Tocmai murise.

Călăreţi deja fuseseră trimişi pentru a-i vesti pe fiii săi. Leonardo fu uşurat, fiindcă astfel nu va mai fi nevoie să-l ucidă pe Unghermaumet, fiul favorit al regelui; şi-şi făcu loc printre gărzile lui Ussun care-şi rupeau hainele de mătase scumpă şi-şi smulgeau părul, pe lângă femeile cu văluri care ţipau ascuţit, căutându-i pe Sandro şi Amerigo.

Dar aceştia nu erau de găsit.

* * *

Leonardo fu invitat să aducă ultimul omagiu regelui a doua zi, după-amiază. Preoţi stăteau în faţa cortului funerar; se loveau peste piept şi faţă şi se rugau. Concubinele şi sclavele băteau în tamburine şi plângeau. Preoţii se rugaseră şi femeile plânseseră toată noaptea. Cu toate că obiceiul cerea ca regele să fie îngropat a doua zi, nu se pregătea nicio procesiune funerară, nu se cânta, nu se recita *„Soorat el An ’ám”* – capitolul şase din Coran – fiindcă întreaga tabără îi aştepta pe fiii lui Cassano să vină să-l îngroape în pământul său.

Urmându-l pe Kuan, Leonardo intră în cort, unde fusese întinsă o masă – de fapt o bancă foarte lungă – pe care fusese pus cadavrul acoperit cu un şal de caşmir roşu. Se simţea un miros slab de camfor, apă de trandafir şi de cadavru.

De asemenea, se simţea şi mirosul cafelei şi al pipelor.

Kuan îl conduse pe Leonardo înainte, trecând de spaţiul rezervat bărbaţilor şi intrând pe sub o tapiţerie persană grea în harem – Ussun Cassano nu luase cu el pe niciuna din soţii, ci numai concubine, iar acestea fuseseră duse în cortul lui Ka’it Bay.

Acesta stătea cu spatele la tapiţeria persană. Fuma dintr-o pipă şi sorbea cafeaua, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Lângă el stătea Ussun Cassano, viu şi nevătămat.

Califul îl urmărea cu atenţie pe Leonardo, pentru a-i vedea reacţiile. Surprins, Leonardo se înclină şi-i spuse lui Ussun Cassano:

— Mă bucur că aţi fost înviat, Mărite Rege.

Ka’it Bay zâmbi, foarte vag, aprobator.

— Îl vei aştepta pe fiul meu aici, spuse Ussun Cassano. Vom avea grijă să fii ascuns foarte bine.

— Când va veni, Mărite Rege? întrebă Leonardo.

— Se află deja pe drum şi va veni poimâine.

— De unde ştii asta?

— I-a şoptit o păsărică, spuse Califul, făcând aluzie la porumbeii călători; dar gluma sa nu fu însoţită de vreun zâmbet. Atât el, cât şi Ussun Cassano îl priveau pe Leonardo, parcă aşteptându-l să răspundă la o întrebare ce nu fusese rostită. Vaietele de dincolo erau ca un zid, acoperind orice conversaţie,

atât de constante încât păreau a se dizolva într-un susur, ca un ocean ce loveşte stâncile.

— Înseamnă că prinţul a fost anunţat mai devreme decât ceilalţi. Dar asta nu-i va trezi suspiciunea?

Califul dădu din cap, evident satisfăcut; Leonardo îi făcuse o bună impresie.

— Am vrut să dăm aparenţa proprietăţii, fiindcă credinţa noastră ne împiedică să ţinem un mort departe de pământ, spuse el. Prinţul va crede acest vicleşug, fiindcă, dacă dragul meu prieten, Regele Persiei, ar fi plecat într-adevăr la ceruri, Allah, ar fi permis o mică dispensă, astfel încât să fie îngropat în propriul pământ sfânt.

Făcu o mişcare şi murmură o rugăciune, care să împiedice o astfel de nenorocire să i se întâmple lui Ussun Cassano.

— Vei rămâne aici până va sosi fiul meu, îi spuse Ussun Cassano lui Leonardo, care nu putu decât să încuviinţeze. Voi sta cu tine.

Leonardo simţi un fior rece pe spinare, fiindcă se gândea că regele l-ar putea ucide pe el, o dată ce i-ar fi ucis fiul.

Kuan şi Califul se înclinară şi plecară.

Regele continua să-şi bea cafeaua şi să fumeze pipa, ca şi când ar fi fost singur, şi Leonardo nu dori să iniţieze vreo conversaţie.

— Mă voi întinde eu însumi pe masă, fiindcă fiul meu va dori să-mi vadă faţa. Regele zâmbi, apoi continuă: îţi voi explica mai târziu.

— Dar cadavrul care este acum? întrebă Leonardo.

Regele dădu din cap scurt.

— Este pentru cei care vor să aducă omagii. Ei nu-şi dau seama de diferenţă. Dacă pute a mort, e suficient, nu? Dar fiul meu, el va dori să-mi vadă faţa, repetă el. Va dori să rămână cu mine. Apoi va cere să fie lăsat singur, iar tu îl vei ucide în timp ce doarme. Vei auzi un băieţel cântând afară. Acesta va fi semnalul ca gărzile lui să fie omorâte. Fiul meu nu mai trebuie să se ridice din pat.

— Cum voi vedea? întrebă Leonardo.

— Vei vedea. Îmi iubesc fiul, mai spuse el, după câteva minute.

Leonardo îl privi şi dădu din cap. Se simţea prins în capcană, alături de un nebun care nu făcea diferenţa între o crimă şi un somn bun; începu să tremure. Mă port ca un laş, îşi spuse.

Şi urma să ucidă ca un laş.

Se concentră să evite astfel de gânduri, fiindcă era responsabil pentru Sandro şi Amerigo. Acum nu se temea pentru viaţa sa, dar ideea crimei, a plănuirii unui astfel de lucru cu atâta sânge rece... iar ceva încerca să i se ridice la suprafaţă din catedrala amintirilor, ceva care era mai bine să fie lăsat îngropat; îl privea pe regele din faţa sa, ca printr-un tunel lung şi îngust şi se gândea: *Ochii sunt oglinda sufletului.*

Şi asta îl făcu să se gândească la altceva. Nu putea intra în catedrala amintirilor acum.

— Este foarte curajos în luptă, spuse Ussun, referindu-se la fiul său. Poporul meu îl numeşte Cel Curajos. Este mai bun decât fraţii lui.

Leonardo păstră tăcerea.

— Am fi putut utiliza curajul şi înţelepciunea sa în război, fiindcă războiul a cuprins tot ţinutul de la Erzurum până la Eufrat, iar în teritoriul Califului tău e şi mai rău. Ştii asta?

Leonardo mărturisi că nu.

— Ştii de ce trebuie să-mi ucizi fiul?

Leonardo dădu din cap, fiindcă Kuan îi povestise.

Însă Ussun Cassano i-o povesti şi el, de parcă spunând-o s-ar fi eliberat de vinovăţie.

* * *

Kurzii, cei care trăiau în munte, îl făcuseră pe Unghermaumet să-şi umilească tatăl.

Îl urau pe Ussun Cassano. Erau invidioşi pe puterea lui şi pe tribul său, care stăpânea Persia. Cu un an înainte răspândiseră zvonul că regele a murit, iar Unghermaumet, care întotdeauna crezuse ce-i spuneau alţii, se grăbise să ia tronul înaintea fraţilor săi. Îşi adunase armata, care păzea Bagdadul şi valea Diarbekr, şi cucerise oraşul întărit Shiraz, cel mai important oraş din Persia. Când kurzii au aflat asta, i s-au alăturat într-un număr şi mai mare.

Dar atunci Unghermaumet a aflat că fusese înşelat de kurzi şi că tatăl său trăia şi-şi adunase armata, îndreptându-se către

Shiraz pentru a-l recuceri. Cu toate că vreo câteva căpetenii încercaseră să intervină pe lângă Ussun Cassano pentru el, Unghermaumet s-a temut că-l vor trăda, aşa cum făcuseră kurzii; aşa că a fugit la inamic – la Marele Sultan Mehmed, care îl numi fiul său, îi dădu acces la seraiul său şi-i oferi trupe pentru a-l înfrunta pe tatăl său.

Chiar în clipa aceasta, trupele turceşti răvăşeau ţinuturile persane.

Astfel turcii se putură concentra asupra războiului cu mamelucii şi-şi consolidară poziţiile în Persia.

— Am trimis cavalerie şi pedestraşi la frontiere, îi spuse Ussun Cassano lui Leonardo, dar nu pot fi victorios dacă lupt acolo unde fiul meu este puternic. Slăbiciunile lui sunt mândria, credulitatea şi nerăbdarea. Va cădea în aceeaşi capcană, ca cea întinsă de kurzi! Şi am curajul să pun rămăşag că va veni însoţit de ei. Voi avea grijă ca ei să nu moară atât de rapid ca iubitul meu fiu. Mulţumesc şi mă rog Lui care nu moare niciodată, intonă el apoi. Aş fi surprins dacă ceilalţi fii ai mei ajung înaintea lui. Oricum, va fi o lecţie pentru ei. Dar până când nu terminăm, nu vei pleca de lângă mine, chiar dacă asta ar însemna să te uiţi la mine când fac dragoste.

Râse cu poftă. Apoi zise:

— Te temi că te voi ucide, maestre? E bine să nu fii sigur… şi poate că mă vei ucide tu pe mine.

Leonardo zâmbi şi, straniu, dar pentru o clipă se simţi bine şi-i fu chiar milă de omul acesta.

* * *

Trecuseră două zile; dar, în afară de mese, luate fugar atunci când toată tabăra dormea, regele stătuse cu el zi şi noapte şi se rugase plin de concentrare. Nu părea a avea nevoie de somn.

Unghermaumet şi gărzile lui erau aşteptaţi în noaptea aceasta. Cadavrul de pe masă – una din gărzile lui Ussun, muşcată de un şarpe – fusese îndepărtat în tăcere, ca de nişte fantome.

— Mărite Rege, cum poţi sta atât de liniştit vreme atât de îndelungată? întrebă Leonardo când regele încetase să se roage. Nu mai putea suporta tăcerea.

Ussun Cassano îl surprinse pe Leonardo vorbindu-i ca un preot unui copil mic.

— Exerciţiu devoţional, maestre. Litania Mării. Este o rugăciune care ne aduce siguranţă pe apele mării.

Râse încet, dar fără ironie.

— Viaţa este un ocean, maestre. Mă rog pentru fiul meu. Mă rog ca el să-l traverseze spre ceruri.

Apoi începu să recite:

— „Şi le vom lua vederea, iar ei se vor înghesui unul pe altul peste Punte, în iad.”

— Cine? întrebă Leonardo, prinzând curaj.

— Dumnezeu.

— Şi a cui vedere este luată?

— Inamicilor lui Dumnezeu, răspunse enigmatic Ussun Cassano.

— „Iar Dumnezeu îţi va da puteri împotriva lor, fiindcă El este Auzul, El este Cunoaşterea.”

Şi ar mai fi continuat cu siguranţă cu recitarea, vorbind direct cu Dumnezeu, fără să dea atenţie posibilelor urechi iscoditoare, dacă nu ar fi apărut una din concubinele sale. Purta un văl lung şi se îmbrăcase cu mare grijă, astfel ca nicio bucăţică din carnea ei să nu poată fi văzută. Se înclină şi aşteptă. Când el o observă, femeia scoase din haină o punguţă decorată cu pietre preţioase; conţinea vopsele şi o oglinjoară. Îngenunche în faţa lui şi-i aplică vopselele pe faţă şi pe piept până când pielea lui devenise palidă ca a unui cadavru. Apoi îi dădu cu puţin cărbune pe la ochi. Când termină, faţa lui Ussun avea toate caracteristicile unui cadavru. Înainte de a dispărea, la fel de tăcută cum apăruse, el îi ceru să-i lase cărbunele. I-l dădu lui Leonardo şi-i ceru să-şi vopsească faţa.

— Acum eu sunt mort, maestre, iar tu doar o umbră…

Aşteptară.

Leonardo se înapoie la caietul său de notiţe, plin cu schiţe şi tot felul de însemnări. După ce-şi şterse mâinile cu putere cu nisip, pentru a îndepărta unsoarea, începu să răsfoiască pagină cu pagină, diagramă cu diagramă.

În timp ce Leonardo îşi privea opera îi trecu prin minte că raţionalitatea era la fel ca ura şi durerea, la fel de perfectă, la fel de concentrată, la fel de moartă. Încă mai simţea că murise o dată cu Ginevra; că sărise prin foc direct în moarte.

În iadul strigătelor lui Niccolò. Un iad care imita viaţa, ca un cameleon.

Dar când ajunse la schiţele baloanelor, fu inundat de plăcere şi-şi aminti de zborul făcut cu Kuan. Umpluse paginile cu astfel de invenţii, dar totuşi ele păreau un vis, fiindcă să stai fără nicio greutate printre nori şi să priveşti în jos ca Dumnezeu la trăsăturile miniaturale ale lumii de jos nu se putea întâmpla decât într-un vis. Unul din aparatele de zbor – le numea *gallegiante,* plute zburătoare – avea forma unei păsări; ideea sa era că maşina trebuie făcută din lemn uşor, cu ferestre şi ar fi fost atârnată sub un balon. Înăuntru erau dispozitivele care controlau şase aripi şi cârma, cu mâinile şi picioarele. Desenase un mecanism capabil să facă uriaşa aripă de zece picioare să se deschidă rapid. Desenele sale, realizabile şi irealizabile, erau cel puţin frumoase. Desenase o ramă care i-ar fi dat balonului o formă eliptică; imaginase baloane propulsate de tot felul de dispozitive de propulsie; desenase tot felul de aripi, iar pe fiecare pagină procesul de gestaţie al ideilor sale era perfect conturat. Desenase planoare care erau simplu de controlat: pilotul stătea atârnat sub ele, ca un artist la trapez. Şi dezvoltase ideea de paraşută: dar toate desenele aveau o destinaţie militară; iar notele care le însoţeau se refereau la tactică şi sfaturi pentru punerea lor în aplicare: *Antenele care ies din rachetă ajută la o mai bună atingere a ţintei şi ar trebui să conţină o pudră care să explodeze la impact. Rachetele pot fi lansate cu o catapultă sau aruncate dintr-o plută zburătoare. Pentru a avea mai mult succes, este nevoie de o flotilă de cinci* gallegiante *legate între ele cu o funie de cânepă şi trebuie trimise când vântul este favorabil. Trebuie să ai mare grijă la greutatea pe care o cari, altfel te vei prăbuşi. Corturile de mătase nu trebuie să lipsească nici unui pilot, astfel ei să ajungă teferi pe pământ înainte ca vântul să-i ducă prea departe.*

Dar câteva pagini mai încolo, notele deveniseră mult mai furioase şi nebuneşti, reflectând adevăratele lui sentimente.

Multe lucruri moarte se vor ridica furioase, şi-i vor apuca şi-i vor muşca pe cei responsabili de moartea sau distrugerea lor. Oamenii vor ieşi din morminte şi se vor transforma în creaturi zburătoare şi-i vor ataca, luându-le mâncarea din mână ori de pe masă.

Leonardo tocmai recitea aceste note când un strigăt străbătu tabăra, vestind sosirea lui Unghermaumet.

* * *

Abia atunci crima căpătă substanţă. De parcă Unghermaumet ar fi fost deja mort.

Leonardo aştepta în spatele unei cortine false în cort, ce se afla la rândul ei în spatele unui *cassone* plin cu hainele şi obiectele personale ale regelui. Acesta, învelit în linţoliu, se întinsese pe masă şi stătea nemişcat, cu ochii închişi, cu mâinile împreunate pe piept, cu bumbac în nas şi urechi, după cum era obiceiul, şi cu încheieturile de la picioare legate, dar nodul putea fi foarte uşor desfăcut printr-o simplă mişcare din călcâi.

Printr-o mică gaură în cort, care definea în limite foarte înguste ce putea vedea, Leonardo îl urmărea pe Unghermaumet. Torţele şi focurile de tabără ardeau, dar era o noapte întunecată, fără lună, acel gen de întuneric ce pare palpabil, care înghite întreaga lume şi o transformă în fantasme; era târziu, mai aproape de zori decât de miezul nopţii. Văzu nişte călăreţi descălecând, ducându-se probabil apoi să raporteze şefilor lor; câteva clipe mai târziu, *porta,* garda personală a lui Unghermaumet de cinci sute de persoane, intră în tabără, ca o armată de asalt; steagurile lor erau pe jumătate strânse, în semn de doliu. Însă Unghermaumet se ţinea departe de ei. Acompaniat de preoţi care incantau Profesiunea de Credinţă, el intră în tabără ca un cerşetor; dar era îmbrăcat ca un rege şi era la fel de înalt ca şi tatăl său.

Câteva clipe mai târziu, cinci soldaţi intrară în cort. Vorbeau cu voce tare, de parcă le-ar fi fost frică să nu descopere vreun jinn sau un spectru. Leonardo îşi ţinea respiraţia, ţinându-şi cu mâna lama săbiei. Privi îngrijorat în jur, gest reflex de teama şerpilor otrăvitori. Dar de când se ascundea aici nu văzuse niciunul. Poate că mirosul morţii nu le era pe plac.

Cercetarea făcută de soldaţi se încheie, dar ei nu atinseseră corpul lui Ussun, acesta fiind prerogativul lui Unghermaumet.

Apoi intră fiul regelui, însoţit de doi preoţi şi un muezin, care, va afla mai apoi Leonardo, era orb; deci nu putea vedea soţiile şi concubinele prinţului în harem. În timp ce muezinul rostea

incantaţii cu o voce lină, foarte melodioasă, Unghermaumet trase linţoliul de pe corpul tatălui său.

Prinţul strigă, văitându-se, iar Leonardo auzi o îmbulzeală; privi cum preoţii încearcă să-l îndepărteze pe prinţ de cadavrul tatălui său. Acesta îşi reveni şi le ceru celorlalţi să iasă din cort. Apoi începu să se plimbe în jurul a ceea ce credea că este cadavrul tatălui său, plângând, cerându-şi iertare, rugându-se. Unul dintre preoţi veni să-l conducă în cortul care îi era rezervat, dar Unghermaumet nu-şi părăsi tatăl.

Cu siguranţă, Ussun Cassano îşi cunoştea fiul.

Şi Unghermaumet continua să se plimbe de colo-colo prin cort, vorbind cu tatăl său, răspunzând la întrebări, făcând promisiuni, de parcă ar fi crezut că-l poate readuce la viaţă numai vorbindu-i. Din când în când se oprea şi începea să plângă, legănându-se pe călcâie. Apoi începea din nou să se plimbe.

Dar cât mai putea sta Ussun nemişcat? Era treabă doar de câteva clipe până când Unghermaumet va descoperi vicleşugul; dar Leonardo putea simţi durerea şi întristarea tânărului, asemenea căldurii unui animal. Dacă îşi mai atingea tatăl o dată, îşi va da seama că totuşi trupul îi era cald? Dar nu, nu va da la o parte linţoliul, fiindcă asta ar fi însemnat lipsă de respect, iar aici şi acum ţinutul morţii şi cel al vieţii erau unul şi acelaşi. Dar cel viu era orb, iar cel mort putea vedea.

Leonardo simţi că amorţeşte. I se pusese un cârcel, dar nu putea să facă nimic decât să îndure durerea. Dacă prinţul nu venea să se culce, va trebui să-l ucidă pe faţă.

Afară, vocea unui băiat se auzea cântând:

Perfecţiunea lui, bunătatea lui.

Perfecţiunea lui, mila lui.

Perfecţiunea lui, măreţia lui.

Unghermaumet stătea lângă tatăl său, ascultând.

Trebuia să acţioneze acum.

Leonardo se ridică, încercând să-şi lase greutatea pe piciorul amorţit, încercând să calculeze cum ar fi mai bine să-l atace.

Dacă ar mai aştepta puţin, poate va începe să se mişte din nou. Poate va veni spre el. Dar nu mai era timp. Curând afară va începe aglomeraţia. Iar dacă Leonardo va da greş…

Îi va tăia gâtul; se va apropia de el pe la spate, îl va trage puţin, depărtându-l de tatăl său; apoi, asemenea gândului,

Leonardo începu să numere paşii pe care îi mai avea până la Unghermaumet, de parcă, el, Leonardo, stătea undeva, departe, regizând asasinatul.

Ca de la mare depărtare, auzi un scrâşnet, un scârţâit: sunetul oţelului intrând prin carne şi oase, al vieţii scurgându-se din beregată, apoi zăngănitul oţelului şi strigăte, de parcă armata lui Unghermaumet se trezise doar pentru a vedea cum este măcelărită.

Sau era doar zgomotul sângelui care i se urca în cap?

Leonardo păşi înainte, cu pumnalul în mână, gata de a ucide..

Ussun Cassano se ridicase din morţi şi-şi privea fiul în ochi. Poate că se vedea pe el însuşi. Dar mâinile sale uriaşe erau strânse în jurul gâtului acestuia; şi Leonardo auzi un sunet de oase rupte şi un horcăit puternic.

Ussun Cassano îşi îmbrăţişa acum fiul care tremura în spasmele morţii.

Amândoi erau pe masă: Ussun Cassano stătea pe masă, ţinându-şi în braţe fiul care căzuse în genunchi lângă masă, ca pentru a-şi exprima adânca tristeţe.

Ussun Cassano jelea; Leonardo recunoscu litania şi, pentru o clipă, privirile li se întâlniră. Afară lupta continua, dar era afară. Era trecutul sau viitorul. Prezentul era prins între regele persan şi Leonardo.

Şi regele se uita la Leonardo, care îşi amintise cum o descoperise pe Ginevra.

Îşi amintea cum îi ucisese pe asasinii ei, cum îi eviscerase, îi împrăştiase pe podea, tăindu-i cu pasiune morbidă, până când nu mai rămăseseră decât ochii.

Ochii sunt ferestrele sufletului.

Dar Leonardo nu se pierduse în amintiri. Simţea întreaga apăsare a faptei lui Ussun, fapta sa. În lumina pâlpâitoare a lumânărilor Leonardo stătea ca o icoană înnegrită, nemişcat ca statuia lui David a lui Verrocchio, cu faţa-i înnegrită de cărbune brăzdată de lacrimi.

— Trebuia s-o fac eu, maestre, spuse Ussun Cassano, rupând vraja.

Leonardo rămase nemişcat, acolo unde era.

— Nu te voi ucide, nici pe prietenii tăi.

Apoi se ridică de pe masă şi îl luă pe fiul său în spinare.

— Încă o ultimă umilinţă, spuse el; şi deşi privea la Leonardo, vorbise de fapt cu Unghermaumet.

Şi regele ieşi afară din cort.

* * *

Focurile ardeau puternic şi se părea că întreaga tabără arde, deşi nu erau decât corturile lui Unghermaumet. Mirosul înţepător al cărnii arse şi al părului de cămilă umpluse aerul. Mulţi fuseseră ucişi de oamenii lui Ussun Cassano; de parcă o mie de capete căzuseră o dată, dintr-o singură lovitură de iatagan. Alţii se predară imediat; dar şi aşa, mai puteau fi auzite zăngănit de săbii şi vâjâit de săgeţi. Măcelul are propria sa clipă, propriul său curs.

Ussun Cassano se aşezase în lumina focurilor, ca să fie văzut cu uşurinţă; gărzile sale arătară cadavrul lui Unghermaumet. Uimiţi, oamenii cădeau în genunchi văzându-şi regele reînviat. Ridică blând capul fiului său, ţinându-l aşa ca toată lumea să vadă cine era şi strigă că aceasta este răsplata trădării. Recită Profesiunea de Credinţă – „Nu este alt dumnezeu în afară de Dumnezeu, iar Mahomed este Profetul Lui.” Gărzile îi răspunseră la fel. În schimb, ceru îndurare pentru soldaţii fiului său, apoi plecă împreună cu *mughassilii* – cei care spală cadavrele – pentru a-şi pregăti fiul pentru înmormântare.

Dar kurzilor nu li se arătă nicio îndurare.

Au fost scoşi din corturile lor şi ucişi; şi, spre oroarea sa, Leonardo văzu cum caii înhămaţi la carele de asalt porniră, trăgând după ei invenţiile sale aducătoare de moarte; torţele luminau secerătorile şi pe conducătorii lor, făcându-i să arate şi mai sumbri. Carele tăiau trupurile ca pe grâu; iar soldaţii îi urmăreau pe cei care reuşeau să scape, tăind chiar şi corturi cu femei sau copii, fiindcă isteria sângelui îi cuprinsese pe toţi. Strigătele păreau atenuate, de parcă ar fi fost imediat înghiţite de noapte, care începuse să se transforme într-o lumină ceţoasă.

Curând vor apărea primii zori, iar cei care erau pe secerători şi călăreţii păreau o procesiune cu torţe, iar Leonardo nu se putu abţine să n-o urmeze, ca atras de un magnet. În dezgust, oroare şi teroare, mergea prin întuneric ca o umbră. Şi arăta ca un spectru, un demon sau un jinn fără faţă, fără cap: încă mai avea

faţa dată cu cărbune. Nu-şi putea astupa urechile să nu mai audă strigătele kurzilor mutilaţi, care şi aşa, cereau îndurare şi… viaţă, fiindcă în urma carelor veneau soldaţii care tăiau tot ce mişca. Fără să fie impresionaţi de măcelul din jur, soldaţii glumeau unii cu alţii, în timp ce tăiau capete şi păşeau peste cadavre. Scoteau strigăte de bucurie când găseau ceva de valoare… Iar aceste strigăte se amestecau cu cele ale victimelor lor.

Şi, în timp ce mergea prin carnagiul lăsat în urmă de maşinile sale, călcând pe membre umane şi pe rămăşiţe de corturi, cu tălpile lunecându-i prin bălţile de sânge care vor îngraşa pământul, încercă să se roage, să atragă atenţia lui Dumnezeu.

Dar ştiu că nu avea cine să-i răspundă, fiindcă acum el era Dumnezeu.

Ceea ce se întâmplase era opera sa, rezultatul gândurilor sale.

Lacrimae Christi.

24
Castelul vulturilor

Nicio pasăre ce vrea să rămână în viaţă n-ar trebui să se apropie de cuibul ei.

— Leonardo da Vinci

Ca un vârtej care mătură o vale îngustă, târând după el tot ce i se opune.

— Leonardo da Vinci

Nu mai era vreme de dormit, fiindcă apăruseră zorii.

Cu toate că întreaga tabără era cuprinsă de agitaţie, toată lumea vorbea în şoaptă. Cerul era plin de stele, iar lumina acestora, dimpreună cu cea a focurilor dădeau o amprentă nepământeană acestui decor. Leonardo îşi căuta prietenii; amorţit, colinda prin tabără. Absorbea fiecare părticică a acestui câmp de bătălie: toţi cei care se mişcau sau se opriseră, morţi, obosiţi sau îndureraţi, toţi şi toate deveniseră un tablou, o pictură care trăia şi se modifica, care creştea şi se îngălbenea şi din când în când murea, asemenea frunzelor care se îngălbenesc şi cad, lăsând viu întregul. I se părea că acest tablou fusese realizat în manieră olandeză: lăcuit, cu uleiuri în straturi, strălucitor şi adânc precum închisoarea de gheaţă a Antichristului.

Revenea mereu la acest gând, ca şi cum Dante îl ghida, presându-l, pedepsindu-l pentru toată nenorocirea aceasta, pentru maşinile ucigaşe, pentru câmpul acoperit cu oase şi cadavre. Stelele erau luciul; lumina lor părea a emana chiar din cadavrele împrăştiate pe câmpul de bătălie. Leonardo ar fi vrut să le aranjeze, să le pună membrele în ordine, să le închidă ochii miraţi, să le acopere goliciunea, fiindcă într-adevăr păreau goi, ca surprinşi într-un act dureros, nenatural. Leonardo mai văzuse morţi înainte, dar nu astfel; nu fusese copleşit de moarte când era în *bottega* sa, cercetând natura, disecând carnea. Aici moartea era în plenitudinea ei: corpuri torsionate, membre împrăştiate. Multe cadavre erau aproape goale, fiindcă pentru beduini era un semn de onoare să ia hainele unui duşman mort.

Dar aceştia erau fraţii lor, Ak-koinlu, membrii tribului Oii Albe.

Gândurile lui Leonardo aveau o viaţă a lor, fiindcă acum se gândea la un mare ospăţ: untură topită, tăvi cu orez mustind în

sos, aroma cărnii fripte, capetele oilor puse deasupra muntelui de orez şi sos, cu fălcile desfăcute, cu limba ieşindu-le printre dinţi, albă ca luna.

Scârbit, se întoarse, dar era înconjurat de moarte şi nici măcar nu se aventurase în masa de kurzi măcelăriţi cu maşinile sale… şi-şi aminti de Ponte Vecchio, din Florenţa, podul măcelarilor, unde păşeai pe dale de pavaj cu sânge închegat şi puteai vedea carcasele proaspete de animale, ce deveneau imediat supă.

— Leonardo, tu nu dormi niciodată? întrebă Kuan, privindu-l atent pe Leonardo, care din reflex şi dusese mâna la pumnal; asta păru să-l amuze pe Kuan.

— Nu sunt singur, spuse Leonardo. Şi nu mai doarme nimeni, în afară de morţi.

— Vei regreta când vom porni la drum. Atunci îţi vei dori să dormi.

— Atunci poate că ar fi bine să iei tu medicamentul pe care-l prescrii.

Kuan îl ignoră şi îi urmărea pe gropari. Leonardo îşi aminti de ciumă şi simţi cum îl trece un fior.

— Ţi-ai găsit prietenii? întrebă Kuan.

— Am căutat peste tot, spuse Leonardo. Nu sunt nicăieri. Au fost trimişi acasă?

— De ce nu ai vizitat cortul meu? Sunt în sarcina mea şi aşa vor rămâne.

— Deci îi însoţeşti tu înapoi? întrebă Leonardo. Dorea cu disperare să meargă cu ei, să se întoarcă acasă, dar Califul era singura şansă de a-i revedea pe Niccolò şi A’isheh. Nu se putea întoarce acasă fără Niccolò; şi, deşi nu-i plăcea să recunoască, nu putea pleca fără a vedea ce făcuse Zoroastro din invenţiile lui.

— Nu, Stăpânul Lumii nu vrea încă să le dea drumul, mai ales prietenului tău Sandro. Au fost invitaţi să ne însoţească.

— Unde? întrebă Leonardo surprins.

Kuan dădu din umeri şi răspunse:

— La război.

— De ce? Niciunul dintre ei nu este războinic, ba chiar din contră.

— Fiindcă poate Ka’it Bay va avea nevoie de cineva care să fie ambasador, cineva cunoscut de inamic, cineva care

simpatizează cu Marele Turc. Şi l-a ales pe prietenul tău artistul, cel mai nediplomatic dintre diplomaţi.

— Şi Amerigo?

— L-am reţinut pentru a vă ţine companie, dar el poate să plece. Dar este mai în siguranţă sub protecţia noastră.

— Mă tem pentru ei.

— Ar fi mai bine să te temi pentru tine şi să laşi destinul să aibă grijă de prietenii tăi.

— Ce vrei să spui?

— Ussun Cassano nu ar fi acceptat niciodată să fie surprins astfel, spuse Kuan, arătând către cei morţi. Târfele ştiau. Ele au propriul lor… sistem de comunicaţii.

— Ştiau ce?

— Că trupele lui Unghermaumet vor fi masacrate. Unghermaumet ar fi trebuit să observe că târfele nu s-au repezit pe oamenii lui, dar a fost prea sentimental, prea grăbit să se jelească ca o muiere.

Muezinii chemau credincioşii la rugăciune şi vreme de câteva clipe totul fu cuprins de linişte, de parcă însăşi natura – fiecare piatră, fiecare frunză, fiecare fir de iarbă – aşteptau rugăciunea de dimineaţă pentru a reînvia. Iar ca răspuns, stelele începură să dispară către est, o lumină gri apărând în acel colţ al nopţii, dizolvând întunericul.

Unghermaumet fu îngropat cu pompa şi ceremonia unui prinţ căzut în bătălie.

Gropile comune fură astupate.

Ka’it Bay şi Ussun Cassano se întâlniră.

Iar armatele lor porniră prin căldura dimineţii separat, ridicând praful.

Lui Leonardo i se permise să călătorească alături de Sandro şi Amerigo, dar ei nu ştiau nimic despre locul spre care se îndreptau prin nord-vest.

Către Ierusalim?

Dar Leonardo se aştepta să meargă la Damasc, pentru a-i revedea pe Zoroastro şi Benedetto şi *bottega* în care aceştia realizau maşinăriile.

* * *

Deşertul era pedeapsa pentru toate crimele şi omorurile, pentru jefuirea şi batjocorirea cadavrelor.

Un vânt înecăcios bătea peste dune şi tufişuri. Începuse cuminte, ca o boare de primăvară, iar acum trupele Califului se luptau parcă cu dogoarea unui cuptor încins. Leonardo îşi simţea sudoarea ca gheaţa pe obraji; lingea sarea cu limba, ca pentru a atenua deshidratarea pielii crăpate. Chiar dacă gura şi nasul îi erau acoperite după moda arabă, ochii îi erau descoperiţi. Iar nisipul ardea ca acidul.

Totul era o ceaţă albă. Nu se vedea mai nimic. Parcă pluteau într-un vis, un vis dureros. Cămilele trăgeau din greu, făcându-şi drum prin atmosfera încărcată care părea a se solidifica în jurul lor; Leonardo tresărea deseori, ca atunci când dormea adânc. Abia mai putea înghiţi şi asta îl îngrijora, fiindcă gâtul i se strânsese atât de mult încât aproape că nu mai putea respira. Cu toate că învăţase să bea apă după obiceiul beduin, ca o cămilă, la fiecare oprire – într-adevăr, băuse până când simţise că explodează – deja i se făcuse sete.

Se opriseră numai pentru o oră ca să se odihnească sub pături, apoi Ka'it Bay îşi reluase marşul forţat. Trupele sale nici nu mai strigau „Pentru ochii lui A'isheh” cum făcuseră de nenumărate ori până acum. A'isheh era o prezenţă lipsită de contur. Oamenii vorbeau despre ea ca şi când ar fi cunoscut-o, ca despre un giuvaer nepreţuit, ca despre Graal. De parcă ar fi fost însăşi încarnarea frumuseţilor care i-ar fi aşteptat în Paradis, răsplata lor pentru că au murit pentru Allah. Era o filosofie, un scop, un destin. O idee, un steag, o ţară.

Aceasta era magia lui Ka'it Bay.

Prin trubaduri şi preoţi şi prin miracolul răspândirii din gură în gură, o transformase din carne în spirit, din sclavă în zeiţă.

La fel cum florentinii vorbeau despre sfinţi ca despre nişte cunoştinţe, ca despre nişte rude bogate, dar distante, aşa vorbeau şi arabii despre A'isheh.

Dar mintea lui Leonardo nu putea să priceapă cum aceşti oameni, care deseori se certau chiar şi pentru cele mai palpabile chestiuni, puteau accepta să se sacrifice pentru ideea de iubire.

* * *

Vântul bătu zi şi noapte.

Faţa lui Leonardo ardea şi sângera, iar el tremura din cauza febrei, ghemuit sub pătură în poziţie fetală, odihnindu-se câteva ore înainte ca să se ordone continuarea marşului.

Călărise alături de Kuan în întunericul deşertului, prin nisipul spulberat de vânt care părea fumul dintr-o cameră întunecată; luna abia se putea zări prin furtună, undeva în depărtare. După două ore, furtuna căpătase noi puteri şi bătea atât de tare încât nu se mai putea merge. Cămilele se retrăgeau din coloană, de parcă ar fi putut astfel să scape de bătaia furtunii.

De-o parte a lui Leonardo era Amerigo, de cealaltă Sandro. Nu puteau vorbi în furtună, aşa că mergeau în tăcere: cu ochii închişi, cu feţele acoperite, legănându-se pe cămile, aţipind din când în când, gândindu-se, visând; iar Leonardo intra şi ieşea din Catedrala amintirilor, călătorind înainte şi-napoi prin timp, ascunzându-se în grotele de lângă casa Caterinei, locul copilăriei sale, fundalul atâtora din desenele sale; în aceste picturi amintirile erau văzute ca printr-o fereastră, ca şi cum pigmenţii şi uleiurile puteau reîmprospăta privirea ochilor obosiţi pentru a vedea mai bine perfecţiunea copilăriei.

Ochii îl usturau; era ca şi cum s-ar fi uitat la albeaţa furtunii prin ochelari de protecţie, prin nişte lungi coridoare întunecate. Oamenii din jurul său apăreau şi dispăreau, cum îi arunca furtuna înăuntrul sau în afara realităţii.

— Sandro, strigă Leonardo, prin furtună. Sandro, unde este Amerigo?

Amerigo dispăruse, dar Leonardo nu putea să-şi dea seama dacă de câteva minute sau de câteva ore.

— Nu ştiu, strigă Sandro. Eu…

Dar vântul îi luă restul cuvintelor şi era imposibil să înţelegi ceva, fiindcă gura şi nasul îi erau acoperite cu pânză.

Leonardo căută în jur, apoi se întoarse înapoi şi văzu cămila lui Amerigo legată de cele care cărau bagajele. Simţi un fior rece pe spinare. Dacă Amerigo căzuse de pe cămilă, era ca şi mort.

— Unde este cel care călărea cămila asta? întrebă el pe cel care conducea cămilele de povară.

Beduinul dădu din umeri, dar Leonardo insistă:

— Trebuie să ştiu.

Dacă cineva din tribul lui ar fi dispărut, cu siguranţă că beduinul n-ar fi părut atât de imperturbabil.

— N-am luat nimic, spuse el. Poţi să verifici.
— Nu-l pot acuza pe unul dintre aleşii lui Ka'it Bay de hoţie, spuse Leonardo. Vreau să ştiu doar ce s-a întâmplat.
Sandro se apropiase şi călărea acum lângă el, dar nu chiar atât de aproape, ca nu cumva să-l facă pe beduin suspicios. Îmbunat de politeţea lui Leonardo, beduinul explică:
— Cămila a venit singură şi s-a alăturat celorlalte, ca şi cum s-ar fi pierdut. Am legat-o ca să fie în siguranţă.
— Şi pentru asta vei fi răsplătit, spuse Leonardo.
Omul dădu din cap, dar vântul îi forţă să facă o pauză. Când mai slăbi, beduinul zise:
— Călăreţul cred că a căzut.
— Căzut?
— Am văzut deseori aşa ceva. Omul adoarme şi… cade. La fel se întâmplă şi când călăreşti prea mult o femeie. În furtuna asta este foarte uşor să te rătăceşti.
Omul avea dreptate. Nu se vedea decât la zece picioare în faţă.
Leonardo o luă înainte pentru a-i spune lui Kuan; cu siguranţă va organiza un grup de cercetare. Kuan cercetă imediat cămila lui Amerigo şi discută cu beduinul în dialectul deşertului, pe care Leonardo nu prea îl înţelegea. Beduinul părea foarte animat, dar conversaţia fu scurtă. Leonardo însuşi abia mai putea să se ţină pe cămilă; valuri de vânt fierbinte treceau peste faţa lui.
Vântul se opri, ca şi cum s-ar fi pregătit pentru o nouă răsuflare de nisip şi praf.
Kuan spuse:
— Îmi pare rău.
— Îţi pare rău?
Leonardo era uluit.
— Nu pot face nimic.
— Dar furtuna s-a domolit, spuse Sandro.
— Nici măcar să nu vă închipuiţi că-i puteţi cere Califului să organizeze un grup care să-l caute pe prietenul vostru, spuse Kuan. Cunosc deja răspunsul. Şi Califul nu se află deloc în toane bune.
— Dar soldaţii săi nu se vor rătăci, spuse Leonardo.
— Nu presupune că ştii, atunci când nu ştii, spuse Kuan. Spre deosebire de prietenul tău – şi arătă spre Sandro – el nu este important.

Apoi plecă înainte, lăsându-i pe Sandro şi Leonardo cu beduinul care conducea cămilele de povară.

Leonardo simţise mânia şi furia lui Kuan şi-şi dădu seama că acesta îl urăşte pe Sandro.

* * *

Era febra sau poate un vis.

Acum o clipă Leonardo călărea alături de Sandro; apoi fu singur, prins într-un vis, într-un vârtej de nisip fierbinte, ca un cocon înconjurat de foc şi căldură. Când vântul se potoli, cămila începu să ţipe, cuprinsă parcă de disperare. Leonardo simţea în acelaşi timp durere şi uşurare, uşurat de gânduri şi amintiri, fiindcă acum nu mai exista decât mişcarea, vântul şi mişcarea şi durerea, o durere ascuţită.

Minute – sau ore – mai târziu, vântul se potoli, lăsând în urma lui o lume netedă, moartă, redesenată. Furtuna se terminase. Intensitatea sporită dintr-o dată a soarelui îi supăra ochii, fiindcă nisipul reflecta lumina şi căldura ca o oglindă. Imagini apăreau şi dispăreau de fiecare dată când Leonardo privea; şi cu fiecare mişcare a cămilei de sub el, Leonardo simţea cum îi creşte setea.

Dacă într-un delir anterior se gândise să-l caute singur pe Amerigo, acum se întreba el însuşi care este direcţia. Căci nu exista decât una singură: înainte. Vedea umbre vagi, care ar fi putut fi Kuan şi un grup de soldaţi, sau poate vedea un oraş – nu era un castel, sau o catedrală, care părea că pluteşte în depărtare; şi acum îşi amintise. Căldura şi pustietatea deveniseră cadrul amintirilor, lucruri din trecut apărând cu uşurinţă, zidite cu fiecare fir de nisip bătut de vânt. Deşertul reprodusese cu fidelitate catedrala pe care Leonardo o pictase în colţul tabloului Ginevrei, castelul pe care îl pictase şi apoi îl ştersese.

Acum auzea vocea Ginevrei şi-i vedea faţa, la fel de strălucitoare ca soarele. Vocea era argintie ca apa, limba mişcându-se repede şi lucind ca mercurul, reflectând, reflectând…

— Leonardo. *Leonardo!* O să fie bine. Ssst. Nu vorbi acum, încearcă să te ridici şi bea de aici.

Kuan apăruse din strălucirea soarelui, iar Leonardo îl vedea ca printr-o lentilă măritoare: cicatricea lui Kuan era roşie şi-i brăzda obrazul nebărbierit, dar nici barba care îi crescuse puţin nu putea s-o ascundă; pielea îi era întunecată, iar o crăpătură în buza de jos părea perfect dreaptă, ca tăiată deliberat cu o lamă; dar ochii îi erau reci şi întunecaţi, la fel de reci ca apa care curgea din burduf în gura lui Leonardo.

Rece ca aerul înălţimilor de sub nori.

— Să dai plutelor zburătoare o formă eliptică…

— Ssst, Leonardo, spuse Kuan zâmbind. Ţi-am citit notiţele.

— Amerigo?

— L-am găsit înainte de a te găsi pe tine.

— E bine?

— L-am găsit înainte ca creierii să-i fiarbă, ca ai tăi, spuse Kuan. Căzuse de pe cămilă; avea o umflătură mare pe frunte. Se lovise de ceva când căzuse şi era inconştient. Nu trebuie însă să-ţi pierzi prea mult conştiinţa pentru a te pierde în această furtună.

Febra lui Leonardo părea să cedeze, aşa cum făcea vântul înainte de a începe să sufle şi mai tare.

— Habar n-am cum am ajuns aici.

Kuan ridică din umeri.

— A fost un plan stupid, ai reuşit, maestre. Trebuie să-ţi iubeşti prietenul foarte mult.

— Ce vrei să spui?

— Ştiai că Amerigo nu era important. Dacă prietenul tău Sandro ar fi căzut de pe cămilă, cu siguranţă Califul ar fi trimis imediat să fie căutat, aşa cum a făcut când Sandro a anunţat că *tu* ai dispărut. Aşa că, deşi ţi-ai asumat riscul să nu te găsim, ai ştiut că vom veni să te căutăm.

— Dar ce are căutarea mea cu găsirea lui Amerigo? întrebă Leonardo. Nu trebuia neapărat ca voi să-l căutaţi pe el, fiindcă aţi primit ordin să mă căutaţi pe mine.

— Poate că nu, spuse Kuan, deşi credeam că afecţiunea mea pentru Amerigo este evidentă.

— Nu la fel de evidentă ca antipatia faţă de Sandro, spuse Leonardo, surprins de confesiunea lui Kuan.

Acesta dădu din cap încuviinţând.

— Sunt flatat că-mi atribui o asemenea strategie.

Leonardo îl credea pe Kuan prea rece ca să se apropie de cineva. În plus, Amerigo nu-i vorbise niciodată despre el. Înflorise această afecţiune aici în deşert? Să fi devenit oare amanţi?

— Dacă îţi păsa de Amerigo, cum ai putut fi atât de calm când ţi-am spus că a dispărut?

— Poate că nu ai fost atent, spuse Kuan. Cu siguranţă, nu eram calm deloc.

— Dar l-ai fi lăsat să moară.

La asta Kuan zâmbi, un zâmbet care-l îngheţă pe Leonardo, fiindcă îi amintea de Ginevra.

Febra se insinua însă în el, ochii îi ardeau, adânciţi în carnea arsă de sore, iar Leonardo leşină.

* * *

Se trezi mergând pe un drum de ţară. Aerul părea umed şi sărat. Cu mare grijă pentru picioarele cămilelor, care erau rănite, mamelucii lui Ka'it Bay călăreau printr-un amfiteatru natural de piatră; în jurul lor erau dealuri de stânci, ce păreau tăiate şi aşezate una peste alta. Dincolo de ele erau alte dealuri, care ochilor înfierbântaţi ai lui Leonardo le păreau formele unor femei, cu sânii grei şi pântece arcuite, definite de vegetaţie.

Se simţea aroma pelinului, mirosurile şi formele vieţii, umezelii şi descompunerii.

Sandro se aplecă asupra lui Leonardo; Amerigo era încă inconştient sau dormea, legat de cămila lui care mergea într-o poziţie extrem de incomodă. Cum privea la prietenul său, Leonardo simţea durerea în spinare, care părea a radia în încheieturi, picioare şi în sus spre piept şi gât, culminând cu usturimea îngrozitoare a ochilor.

— Unde suntem? întrebă Leonardo.

— În apropiere de Marea Moartă.

— Ştii unde mergem?

— Am auzit că la Lacul Zizza, dar tot ce aud eu sunt zvonuri.

Leonardo privi la Amerigo şi spuse:

— Eşti sigur că se va face bine?

— Parcă eşti un copil, Leonardo. Poate Kuan a avut dreptate. Poate că într-adevăr ţi-au fiert creierii.

Fiindcă Leonardo nu-i răspunse, nici măcar nu zâmbi, Sandro spuse:

— Kuan m-a asigurat că se va face bine. Vine să verifice starea lui de câte ori poate. Kuan nu este aşa cum îl crezi.

— Şi cum îl cred, Sticluţă?

— Crezi că n-are sentimente. Tratamentul lui l-a mai salvat o dată pe Amerigo, îţi mai aminteşti?

Leonardo se gândi să spună că sentimentele nu sunt nici abilităţi, nici talente, dar în schimb dădu din cap, simţind apăsarea somnului învăluindu-l încă o dată, până când toată lumina şi fiinţa se îngustară spre cămilă, ca şi cum şi-ar fi pierdut dintr-o dată simţul perspectivelor, fiindcă spaţiul şi viziunea se transformaseră în timp; şi ziua trecea lichidă şi distantă pe lângă el; până când razele soarelui păliră, iar umbrele de pe dealuri se făcură roşiatice.

În faţă se afla Al-Karak: Castelul Vulturilor.

Turnuri pătrate uriaşe cu acoperişuri conice ieşeau unul din altul, cel puţin aşa apăreau de la depărtare. Singura intrare fusese cioplită din piatră; un râu îl încercuia complet; iar dealurile îl înconjurau.

Leonardo îl recunoscu imediat; îl mai văzuse, ca un miraj în deşert, în delirul său confundându-l cu catedrala amintirilor.

Kuan – şi Sf. Augustin – avuseseră dreptate: există un prezent al lucrurilor viitoare; şi cineva îl putea vedea, ca pe o amintire. Dar această revelaţie fu înghiţită imediat de febră, o Lethe înfierbântată, ce încă mai curgea prin el.

25
Limba de fier

În sfârşit răspunsu-s-a la ale noastre rugăciuni,
Timpul ajutându-ne chiar şi pe noi…
Zeul ne veni în ajutor.

— Virgiliu

Prin quastino *se înţelege zbuciumul şi suferinţa aplicate trupului pentru a afla adevărul.*

— Domitius Ulpianus

Se ştie şi asta, că în zilele de pe urmă vor veni vremuri de zbucium.

— II, Timotei, 3:1

Camera de tortură era frumoasă.

Era situată în aripa vestică a castelului, în apropiere de bucătărie, şi arăta mai degrabă ca salonul de primire al unui prinţ italian decât un instrument de chinuire. Zidul din spate, delimitat de pilaştri, conţinea fresce reprezentând mari bătălii, pictate în manieră europeană – Leonardo recunoscu mâna lui Filippo Lippi, şi Marco Zoppo şi Petrus Christus – iar în lumina palidă figurile păreau a fi în mişcare, de parcă tumultul războiului se oprise, iar moartea se oprise doar pentru o clipă. Toate celelalte ziduri erau şi ele pictate, atât cu imagini religioase, cât şi seculare, demne de Lorenzo însuşi; portretele Crucificării şi înălţării erau luminoase. Podeaua era din cărămizi de majolică pictată; iar stucatura zidurilor era din lemn şi se prelungea prin nişte bănci.

Leonardo acordă doar o privire camerei, atenţia lui fiind atrasă imediat de instrumentul de tortură: un grătar pentru a smulge oasele din încheietură, o menghină pentru a transforma corpul într-o pastă. Acolo era un leagăn; în interiorul său se aflau ţepe; şi era o maşină care ridica leagănul în aer. Pe rafturi şi pe mese erau puse tot felul de limbi, pile, ciocane, cuţite, fierăstraie şi alte instrumente de schingiuit. Toate aceste unelte ale torturii erau puse în jurul unui cuptor de care erau agăţate câteva fiare înroşite. Tot felul de instrumente de fier erau agăţate de pereţi; unele arătau ca nişte măşti, altele ca nişte ancore cu mai multe gheare. Tapiţerii grele despărţeau mesele

de tortură, ascunzând o victimă de cealaltă, ascunzând victimele de spectatori. Mirosul de transpiraţie râncedă, carne friptă, frică, fecale şi boală era copleşitor şi Leonardo şi Sandro îşi acoperiră gurile.

Gazda lor, Ka'it Bay, păru amuzat de asta şi, întorcându-se către Sandro, îi spuse:

— Bagă de seamă, maestre, să nu cumva să uiţi cine ne sunt inamicii.

Leonardo se gândi că avertismentul era curios. Să fi fost o ameninţare adresată de fapt lui? Încă nu-şi revenise de pe urma febrei, care încetase acum două zile, cu toate că bubele care îi apăruseră pe braţe, piept şi pe spate îi dispăruseră.

Apoi Califul ordonă unuia dintre oameni să dea la o parte o draperie, de după care apăru un bărbat care părea a sta în picioare, de fapt, el fiind legat de un grătar pătat de sânge. Corpul emaciat era murdar şi vânăt din cauza loviturilor. Părea să fi fost odată frumos şi musculos. Era înalt, cu mustaţă, cu ochii adânciţi în orbite. Dinţii îi fuseseră scoşi, iar mâinile îi erau înfăşurate în pânză înroşită de sânge. Îi fuseseră tăiate degetele.

— Acest om a fost unul dintre ofiţerii Sultanului, un diplomat, un ambasador, ca tine, maestre.

Încă o dată Ka'it Bay se adresase direct lui Sandro, care era vizibil zguduit.

— De ce ne-ai adus aici, Stăpâne al Lumii? întrebă Leonardo. Kuan îl atinse uşor, făcându-i semn să fie atent la ce spune.

— Nu mă poţi acuza de nerăbdare, Leonardo. Am aşteptat până când tu şi prietenul tău aţi fost suficient de puternici pentru a vă arăta obiectele mele preţioase.

Arătă cu braţele către picturile şi frescele de pe pereţi.

— Cu siguranţă că aceasta este o dovadă a aprecierii mele pentru arta voastră, atât de mult încât am acceptat să sufăr pe lumea cealaltă doar pentru a avea aceste imagini.

Leonardo tăcea.

— Eşti de acord? continuă Ka'it Bay. Cu siguranţă că imamul meu nu este de acord, spuse el, arătând spre un preot musulman.

— Este greu să apreciezi frumuseţea artei când... zise Leonardo.

— Ţi-ai imaginat că v-am adus degeaba aici?

— Cu siguranţă că nu, Stăpâne, spuse Leonardo, simţind milă pentru sărmanul suflet din faţa lui.

— Am veşti care vă vor ridica inima, spuse Ka'it Bay, dar trebuie să acceptaţi binecuvântarea mea într-un cadru cât mai potrivit. Eşti pregătit să mori? îl întrebă el apoi pe prizonier.

Omul dădu vag din cap.

— Atunci mai povesteşte încă o dată şi-ţi voi îngădui să mori cu onoare.

Prizonierul începu să murmure ceva în mai multe limbi, din care Leonardo nu înţelese nimic, până când rosti cuvântul „A'isheh".

Era ţinută într-o fortăreaţă în apropiere de Erzingan, la numai câteva zile de mers de locul în care se aflau… dar de ce s-o fi adus Sultanul în Persia?

— Dar Niccolò? întrebă Leonardo, nemaiputându-se abţine.

Ambasadorul turc se holba la el, iar Ka'it Bay dădu din cap.

Călăul, care era un individ gras şi putea fi uşor confundat cu un preot, făcu semn ca doi oameni să-l ridice pe prizonier de pe grătar; şi, cu o putere şi ferocitate care-l surprinseră pe Leonardo, îl decapită pe turc cu un topor. Puse apoi capul într-un coş, buzele acestuia încă mişcându-se.

Sandro păli şi nu se mai putu abţine: se întoarse cu spatele la Calif şi vomită. Leonardo se uită în altă parte şi privirea sa dădu peste o frescă în care îngeri şi zei păgâni zâmbeau şi urmăreau întâmplările din înălţimea cerului.

Califul îşi ţinu cuvântul: capul turcului nu a fost agăţat de un stâlp ca să fie văzut de toată lumea şi mâncat de vulturi. A fost îngropat într-un mormânt fără inscripţii. Palidă consolare, se gândi Leonardo.

Mulţumesc lui Dumnezeu că A'isheh este vie şi… atât de aproape. Şi poate că Niccolò este cu ea.

Nu putea decât să se roage să fie aşa.

Dar lucrurile nu se terminaseră. Califul îşi regizase reprezentaţia ca pe o piesă de teatru şi, cu un gest, o altă draperie fu trasă, lăsând să apară o nouă victimă. Acesta atârna legat de mâini şi de coapse cu un lanţ care putea fi manevrat cu un scripete. Faţa îi era acoperită cu o mască de fier, iar în gură avea o limbă de metal; ochii, albaştri, păreau reci şi ca ai unui cadavru.

Leagănul era asemănător cu cel pe care îl văzuse Leonardo când intraseră în cameră.

Califul ordonă să fie coborât.

Prizonierul nu putea scoate decât nişte sunete nedefinite.

Leagănul fu coborât în apropiere de podea. În timp ce unul dintre călăi bloca mecanismul, celălalt îi scoase masca de pe faţă. Limba de metal ce-i fusese băgată în gură era udă şi plină de sânge; şi Leonardo observă că şi dinţii acestuia fuseseră zdrobiţi, poate atunci când îi fusese pusă „coroana”.

Leagănul fu apoi închis şi blocat.

Într-o clipă, Leonardo realiză cu uimire şi oroare că prizonierul era Zoroastro. Era vânăt din cauza sângelui închegat şi plin de răni; părul îi lucea din cauza mizeriei şi transpiraţiei. Gâfâia din greu, ca şi cum însăşi respiraţia era o tortură.

Leonardo fugi spre leagăn, dar unul dintre călăi îi blocă drumul.

— Lasă-l să treacă, spuse Ka’it Bay.

La început se părea că Zoroastro nu-l recunoscuse pe Leonardo; era ca în transă, dar dintr-o dată îşi reveni şi spuse cu uimire:

— Leonardo, tu eşti? Abia dacă fusese o şoaptă.

— Da, prietene, şi e şi Sandro aici.

Acesta venise imediat lângă Leonardo şi acum îl apucase de mână pe prietenul lor.

Leonardo se întoarse furios către Calif:

— Deschide cuşca şi dă-i drumul!

— După ce va vorbi, îţi voi da voie să-l judeci tu, spuse Ka’it Bay. Dacă asta nu te satisface, mai am destule leagăne şi pentru tine, şi pentru prietenul tău.

— *De asta* ţi se spune Jinnul Roşu, spuse Leonardo, arătând spre instrumentele de tortură din jur.

Kuan încercă să intervină pentru Leonardo, dar Califul îl dădu la o parte.

— Zoroastro da Peretola, spune-i prietenului tău Leonardo cum m-ai trădat, spuse Ka’it Bay în italiană.

Zoroastro încercă să vorbească. Într-un sfârşit, reuşi să şoptească:

— Am acceptat o ofertă…

— Şi ce ofertă ai acceptat? întrebă Califul.

— Să…

Ka’it Bay aşteptă răbdător, dar, cum Zoroastro nu mai zise nimic, îl întrebă:

— Cine ţi-a făcut oferta?

— Marele Sultan.

— Inamicul nostru, cel care îi ţine prizonieri pe verişoara mea şi pe prietenul vostru Niccolò Machiavelli, nu-i aşa?

Zoroastro nu dădu niciun semn de răspuns; de parcă ceva mai important îi captase atenţia: se uita la tavan, la îngeri. Poate că îşi imagina că aceştia îl chemau să li se alăture.

— Acum spune prietenilor tăi ce ţi s-a oferit în schimb.

După o pauză, fără să se uite la Calif, Zoroastro zise:

— Poziţia de căpitan al inginerilor.

— Şi le-ai arătat spionilor turci schiţele lui Leonardo?

— Da.

— Şi le-ai spus că sunt ale tale?

— Da.

— Deci eşti un trădător, nu-i aşa?

— Sunt florentin, spuse Zoroastro.

— Aproape am terminat, spuse Califul. Doar câteva întrebări. Spune-i maestrului tău despre Ginevra.

— Ginevra? întrebă Leonardo. Este moartă.

Apoi, deodată, aproape miraculos, Zoroastro îşi reveni.

— Leonardo, iartă-mă.

— Pentru ce?

— Fiindcă ţi-am făcut rău.

— Zoroastro, ce are de-a face Ginevra cu toate astea? dând din mâini pentru a indica leagănul în care prietenul său fusese torturat.

Zoroastro îşi coborî privirea şi spuse:

— Am fost în slujba lui Luigi di Bernardo Nicolini.

— Ce? întrebă şocat Leonardo.

— V-am spionat. L-am informat despre tot. L-am ţinut la curent cu intenţiile voastre.

— Tu ai ucis-o, Zoroastro, spuse Leonardo, întorcând spatele prietenului său, cu furie şi dezgust; nu mai putea să-l privească.

— Leonardo, voi muri. Trebuie să mă ierţi.

— De ce l-ai ajutat pe Nicolini să mi-o ia pe Ginevra?

Se cutremură, amintindu-şi cum stătea întinsă pe pat, cu faţa roşie de sânge, cu gâtul tăiat, cu hainele de pe ea rupte. Şi-şi aminti cum zdrobise ochii hoţilor din palatul lui Nicolini, care o

violaseră şi uciseseră pe Ginevra. Dacă Ginevra n-ar fi fost soţia unui simpatizant al familiei Pazzi, ar mai fi fost în viaţă.

— De ce, Zoroastro? De ce m-ai trădat?

— Aveam nevoie de bani. Eram ameninţat, familia îmi era ameninţată.

— Cum a fost posibil? Doar te plăteam bine.

Zoroastro dădu din cap.

— Nu mai contează, Leonardo. Dar asta contează. Imediat ce mi-am plătit datoriile am încercat să te ajut cu Nicolini. Am încercat să repar răul făcut. Nu i-am spus niciodată despre întâlnirile voastre de la Simonetta. Am încercat să vă ajut…

Leonardo se dădu înapoi ca şi cum ar fi fost împins, ca şi cum n-ar fi putut sta aproape de cel care rostea aceste cuvinte; şi în starea în care se afla îşi imagina că fiecare cuvânt – fiecare murmur, fiecare şoaptă, fiecare oftat – erau nişte bombe care explodau, rupându-i membrele lui Zoroastro, de parcă timpul însuşi îşi încetinise curgerea, pentru a amplifica durerea tuturor. Zoroastro privea direct spre Leonardo, de parcă conştiinţa şi febra îl ardeau, de parcă într-adevăr ar fi emanat din ochi raze; şi în acea clipă îl arse pe Leonardo şi se istovi pe sine însuşi.

— Deci ai judecat, spuse Ka’it Bay.

Înainte ca Leonardo să răspundă, făcu semn oamenilor săi să ridice leagănul.

Aceştia îl traseră.

Strigătele de durere ale lui Zoroastro nu mai erau decât nişte şoapte vagi.

— *Nu!* strigă Leonardo, dar era prea târziu, Califul poruncind deja *„Yalla”,* ceea ce însemna „Continuaţi”, iar cuşca căzu, zdrobindu-l pe Zoroastro cu ţepele sale de fier.

Kuan îl ţinu pe Leonardo, care încercase să se repeadă spre Calif.

Sandro se ruga. Ani mai târziu, avea să-i mărturisească lui Leonardo că aceasta a fost clipa în care s-a hotărât să devină preot; acest moment îi pecetlui destinul, hotărându-i viitorul, alături de nebunul frate Savonarola.

Dar în clipa aceea Leonardo era pierdut. Imaginile Ginevrei măcelărite în casa ei luminau în întunericul amintirilor.

Rugăciunile sale erau pline de sânge şi crime, cu toate acestea plângea după Zoroastro, deşi îngerii de pe fresce zâmbeau instrumentelor de tortură de jos.

* * *

Mai târziu, în aceeaşi zi; doi sclavi negri îl îngropau pe Zoroastro în pământ. Dar duduitul tunurilor ce se auzise pe neaşteptate îi făcu să scape în groapă targa cu cadavrul înfăşurat într-un giulgiu musulman. Şi Sandro, care se ruga pentru pacea sufletului lui Zoroastro, fu uimit. Strigă la sclavi în limba lui, dar aceştia îl ignorară, aruncând bulgări şi pământ în mormânt.

— Sticluţă, ei nu te pot înţelege, spuse Leonardo uşor. Aerul era umed şi rece. Iarba era înaltă, iar dealurile de piatră se înşirau parcă ieşind unul din altul, ca o scară spre cer, spre norii albi şi pufoşi; ici-colo pârâuri şerpuiau prin iarbă. Peisajul era calm şi liniştitor şi poate că-i va aminti lui Zoroastro de ţinutul său natal.

Încă o salvă de tunuri se auzi, urmată de altele şi altele.

— Termină-ţi rugăciunile, spuse Leonardo, deşi nu avea măcar o lacrimă pentru Zoroastro; era uscat asemenea deşertului prin care trecuseră pentru a ajunge la castel.

— Am terminat, spuse Sandro, privind spre castel.

Se auzi o altă salvă.

— Ar fi mai bine să ne întoarcem la castel, spuse Sandro, după ce se închină şi mai privi pentru ultima oară la mormânt. Sunt sigur că Stăpânul te caută.

— De ce să mă caute?

— Ca să te prezinte eunucilor.

Leonardo privi la cel mai tânăr dintre gropari, care îşi întoarse imediat privirea, trădându-se.

— Sandro, se pare că informatorii ăştia chiar te înţeleg.

Faţa lui Sandro se înroşi, dar, când se depărtară suficient de sclavi, Leonardo îl întrebă de ce-l căuta Califul.

— Fiindcă tunurile au fost proiectate de tine.

— Şi?

— Crezi că un mameluc însetat de sânge ar respecta aşa ceva? Numai unui castrat i-ar putea plăcea asemenea mecanisme. Unui bărbat adevărat nu.

Şi în aceste cuvinte Leonardo simţi mânia prietenului său.

— Mă duc să-l caut pe Amerigo. Poate i-a scăzut febra.

* * *

Camera era întunecată; ferestrele fuseseră acoperite cu tapiţerii; aerul era greu din cauza mirosului de fum şi a aromelor de tămâie şi coriandru. Califul trona asupra unui grup de doisprezece mameluci, îmbrăcaţi cu caftane verzi şi violete, brodate cu fire de aur şi argint. Stăteau pe nişte băncuţe, rezemaţi de peretele rece, privind la Devatdar, care stătea în centrul încăperii şi ţinea mâna unui copil ce nu avea mai mult de doisprezece ani. Avea faţa pictată ca a unei prostituate şi unghiile îi fuseseră înroşite.

Cu toate că decorul era diferit, Leonardo recunoscu scamatoria. Copilul împodobit se va uita în pata de cerneală din palmă şi va pune întrebări îngerilor, demonilor, jinnilor şi sfinţilor. Leonardo considera totul doar o superstiţie, cu toate că ucenicul său Tista văzuse focul care aproape îl arsese pe Leonardo în casa Ginevrei.

Acum Tista era mort, căzut asemenea lui Icar din cauza maşinii zburătoare a lui Leonardo.

Şi Leonardo îşi aminti: Tista îşi văzuse propria moarte, încercase să fugă de Devatdar care îl ţinea strâns strigând: „Ajută-mă! Cad!”

Devatdar invoca geniile, spiritele familiare, şi, dacă Leonardo nu reuşise să înţeleagă incantaţia sa, atunci când o auzise prima dată – în *palazzo* Toscanelli din Florenţa – acum o înţelese.

Tarşun şi Tayooşun, vino, jinn.
Vino aici, căci unde s-au dus
Prinţul şi armatele sale? Unde este El-Ahmat; prinţul, şi armatele sale?
Vino aici, servitorul acestor nume.
Aceasta este îndepărtarea. Şi am îndepărtat vălul
de la tine, iar acum tu poţi vedea.

Cărbuni şi ierburi aromate ardeau în tăviţe lângă băiat, iar Leonardo simţea cum plămânii îi explodează, simţea arzându-i pieptul, ameţea, apoi se concentră asupra singurei raze de lumină argintie care intra printr-o gaură în tapiţerie. Privea la Kuan, care îl adusese aici, dar acesta îşi plecă ochii.

Băiatul privea intens în palmă, de parcă mai discutase cu sfinţii din balta de cerneală şi spuse:

— Văd un Calif şi armata sa.

— Cine este Califul şi ce armată? întrebă Devatdar.

— Este armata lui Allah.

— Şi Califul?

— Califul lui Allah.

— Vrea Califul să răspundă la o întrebare?

Băiatul ridică din umeri.

— Unde îşi concentrează armata Marele Sultan? În Munţii Taurus, din vest? Sau mărşăluieşte spre sud către Halab? Vrea să cucerească Damascul sau Cairo? Unde îi pot întâlni şi distrage armatele?

— Stăpâne, este mult prea dificil să convingi un jinn să răspundă la o singură întrebare, spuse Devatdar. Vrei să-l încurci cu atâtea?

Băiatul lăsă palma jos, împrăştiind cerneala din palmă, apoi se şterse cu haina sa şi spuse:

— Califul a plecat. Au plecat cu toţii.

— Ţi-a vorbit? întrebă Devatdar.

— A citat din Coran.

— Ce?

— Când pământul se cutremură şi se rupe, atunci te vei întreba ce înseamnă.

Ka’it Bay zâmbi strâmb, fiindcă băiatul citase un rând din *surah Al-Zalzalah:* „Cutremurul”.

Experimentul eşuase.

Devatdar ceru iertare Califului şi trase tapiţeriile de la ferestre el însuşi, inundând camera cu lumina palidă a după-amiezii. Băiatul, care părea în largul său printre aceste persoane de vază, se duse şi se aşeză pe banca celui mai bătrân eunuc care purta un turban decorat cu pene de struţ. Eunucul avea o faţă lătăreaţă şi-l pocni pe ceafă pe băiat, care se uita insistent la Leonardo.

Leonardo simţi o presiune ciudată şi se întoarse, întâlnind privirea eunucului. Acesta îi zâmbi şi-l salută şi în acea clipă Leonardo parcă putea vedea întreaga cameră, în toate direcţiile. Aceşti bărbaţi nu erau deloc efeminaţi; erau plăcuţi la faţă şi la trup, cu toate acestea emanau forţă şi putere. Ochii le erau foarte vii şi Leonardo începu să se teamă de aceşti castraţi care

vorbeau cu voci piţigăiate. Cel mai tânăr dintre ei ar fi putut sluji drept model pentru unul din îngerii pictaţi de Sandro, în timp ce cel mai bătrân nu era cu nimic diferit de un patriarh occidental. Dar dacă ei erau îngeri, atunci erau îngeri ai morţii, de asta Leonardo era sigur. Şi cu aceştia se simţea cel mai bine Ka'it Bay. Îl invitase pe Leonardo în cercul său intim şi Leonardo îşi imagină că şi el fusese castrat de către Calif, la fel ca băiatul care tocmai vorbise cu jinnii.

— Ei, maestre, ce părere ai despre ce a spus Mithquãl?

Mithquãl era băiatul.

Califul, care se aşezase confortabil lângă bătrân, părea a aştepta cu nerăbdare răspunsul lui Leonardo.

— Nu ştiu, spuse Leonardo. Nu sunt eu în măsură să…

— Ţi s-a cerut să vorbeşti. Vorbeşte.

— Nu ştiu. Cineva care cunoaşte mai bine Coranul poate interpreta ce a spus. Dar mărturisesc că eu nu cred în astfel de necromanţii.

— Te referi la Coran? întrebă eunucul.

— Îmi cer iertare, m-am exprimat greşit. Mă refeream la magie.

— Dar dacă ar trebui să alegi? întrebă Devatdar, care stătea în mijlocul încăperii.

— Aş spune că va ataca spre vest, depinde desigur, de informaţiile pe care le are despre armatele noastre. Rege al Lumii, spuse Leonardo, adresându-i-se Califului.

— De ce ar face asta? întrebă eunucul.

— Fiindcă perşii se strâng în munţi, nu-i aşa? De ce să înfrunte turcii două armate? întrebă el apoi, când văzu că nimeni nu-i răspunde.

— Cum poţi fi sigur că va înfrunta două armate în munţi? întrebă Califul.

— Dacă cel pe care l-ai torturat a spus adevărul, atunci A'isheh este ţinută în munţi. Acest război nu se duce din cauza ei?

Eunucul râse.

— Deci Mehmed se foloseşte de A'isheh pentru a ne îndepărta de armata lui.

— Cu siguranţă încearcă prea mult să înscenze un război în munţi, spuse un alt emir, care avea în jur de treizeci de ani.

— Da, Fãris, am înţeles că el a trecut ţara prin foc şi sabie, spuse Devatdar. A trecut de Arsenga şi Tocat, arzând toate oraşele din drum, tăind fiecare copil, şi femeie şi bărbat în bucăţi. A luat Carle. Perşii nu-l pot opri.

— Este fiul lui, Mustafa, spuse cel mai bătrân eunuc. Stătea lângă Calif, dar nu privea la el. El ar trebui numit Jinnul cel Roşu, mai spuse, bătându-l pe Calif pe umăr, de parcă ar fi fost un copil. Dar este clar că turcii se pot apăra bine în munţi, acolo unde câţiva oameni pot opri o armată. Un astfel de război poate le-o plăcea turcilor, dar nu şi ţie, dragă Ka'it Bay. Cu toate că sunt intimul tău, Marele Sultan este inamicul nostru; iar uneori inamicii ne cunosc la fel de bine ca şi cei care ne iubesc.

Îi zâmbi Califului, care se strâmbă uşor.

Lui Leonardo îi deveni clar că Ka'it Bay îi considera pe aceşti eunuci familia sa; îl tratau cu respect, dar era acel respect dintre egali, cu excepţia emirului numit Hilãl. El părea a fi părintele, iar Califul copilul. Stânjenit, Leonardo îşi plecă privirea pe carpeta de pe podea, ce reprezenta paradisul.

— Ţi se pare interesantă carpeta? întrebă Hilãl. Aşază-te, maestre, aici, lângă Kuan.

Un alt eunuc îi întinse un caiet îmbrăcat în piele şi, în timp ce-i răsfoia paginile, Hilãl zise:

— Stăpânul nostru a fost atât de bun să ne arate şi nouă opera ta şi am fost cu toţii impresionaţi, mai ales de reţetele de praf de puşcă. Proporţiile tale fac explozibilul mult mai puternic decât al nostru. Dar tunurile, acolo, dragul meu, eşti de-a dreptul strălucitor. Ai văzut demonstraţia?

— Am auzit exploziile în timp ce-mi îngropam prietenul, spuse Leonardo.

— Ah, da, trădătorul. O ruşine. Vor fi mai multe îngropări astăzi, mă tem, spuse el după o pauză. Bomba ta a fost foarte eficientă.

— Am tras una din bombe, iar proiectilul a căzut asupra soldaţilor noştri care se apropiaseră prea tare de ţintă. Este vina lor, desigur, dar totuşi…

— Îmi pare rău.

Hilãl îl privea pe Leonardo.

— A fost o demonstraţie foarte eficientă, dar eu aş avea mare grijă pe unde mă plimb.

Cum Leonardo rămăsese perplex, Hilãl continuă:

— Ceilalţi emiri nu vor fi prea amabili cu tine.
— Din cauza celor omorâţi?
— Şi din cauza asta, dar şi pentru asocierea ta cu noi.
— Cu voi?
— Noi am înţeles importanţa artileriei şi a armelor de foc. La fel şi inamicii noştri, fiindcă ei cumpără tunuri din ţara ta de ani de zile. Dar cei de afară nu ştiu decât călărie şi război deschis. Mănâncă, se cacă, iubesc şi scriu poezii pe cai. Armele tale îi vor da jos de pe cai – pentru totdeauna, fiindcă nimeni nu poate sta călare împotriva artileriei turceşti. Şi ei ştiu asta.

Leonardo auzise ca turcii creaseră fortificaţii portabile, legând căruţe grele la un loc şi întărindu-le cu archebuze şi tunuri. Era curios să vadă astea.

— De asemenea, ţi-au văzut poezia, continuă bătrânul. N-ar fi trebuit să semnezi piesele de câmp, maestre.
— Ce vrei să spui? întrebă Leonardo, întorcându-se spre Kuan.
— Piesele de câmp au o inscripţie pe ele, graţie prietenului tău Zoroastro. Dar sunt sigur că intenţia lui a fost să te preamărească, nu să-ţi facă rău.
— Ce a scris? întrebă Leonardo insistent.
— *Eu sunt Dragonul, spiritul jocului şi al fumului, scorpionul care muşcă inamicii cu trăsnete şi fulgere,* recită Kuan, ca şi cum ar fi citit cuvintele în aer. *Leonardus Vincius, Maestru al Maşinilor şi Căpitan al Inginerilor, făcut de mine în anul 1479.* A dat fiecărui tun un alt nume, mai spuse el, după o pauză.
— Fiecare instrument are nevoie de nume, spuse Flilãl. Dar el numeşte instrumentele cu numele tău, în loc să le dea un nume propriu. Poate că prietenul te-a făcut astfel nemuritor, zise el, dând din umeri şi zâmbind.
— Am decis, spuse Califul, întrerupând conversaţia. Vom lupta în Anatolia, în munţi. Toţi informatorii mei mi-au spus că Mehmed este în munţi şi acolo unde este el trebuie să fie şi armata lui.
— Şi atunci vrei să laşi deschis drumul spre Damasc? întrebă Hilãl.
— Nu voi face asta, spuse Ka’it Bay. Dacă va face vreo mişcare, îl vom intercepta. Informaţiile noastre au fost întotdeauna excelente. Îl vom arde în munţi, fiindcă acolo vom avea sprijinul prietenului nostru Ussun Cassano. Marele Sultan a

adus-o pe A'isheh pentru a negocia. Poate că îi putem zdrobi fortăreaţa înainte ca el să trimită delegaţia.

— Totuşi negocierea va asigura siguranţa verişoarei tale, spuse Hilãl.

— Trebuie s-o aducem înapoi.

— I-ar putea face rău.

— Şi asta îi va înnebuni pe soldaţi. *Atunci* vor lupta. Nu cred că Mehmed ar putea fi atât de nechibzuit.

— Mehmed este orice, stăpâne, dar nu este nechibzuit, stăpâne.

Ka'it Bay nu păru ofensat de remarca eunucului, dar nici nu-şi va schimba părerea.

— Vom pune în aplicare invenţiile, spuse el, referindu-se la invenţiile lui Leonardo. Turcii n-au mai văzut aşa ceva până acum, spuse el, privind la Leonardo. Şi nici nu vor mai apuca să vadă. Îi vom surprinde, îi vom zdrobi în bucăţi şi-i vom otrăvi cu scoicile explozive, îi vom sfărâma cu carele şi secerătorile. *Dacă* terenul permite manevrarea lor – zise el, privind la Hilãl. Şi vom arunca bombe din maşinile *tale* de zburat – adăugă privind de data asta la Kuan, referindu-se la baloane.

— Ah, da, spuse Hilãl, cu o ironie evidentă în voce. Vor crede că eşti un jinn care pluteşte prin aer. Am auzit zvonurile.

Califul se înclină şi spuse:

— Kuan a creat aceste legende, umblând îmbrăcat cu hainele mele.

— Într-adevăr, semănaţi, spuse Hilãl.

Califul nu părea amuzat.

— Efectul acestor invenţii va fi miraculos şi vă voi dovedi asta tuturor.

— Stăpâne, nu este nevoie să ne convingi de importanţa pieselor de artilerie, spuse Hilãl.

— Teama îi va decima pe oamenii lui Mehmed. Veniţi, am o demonstraţie pentru voi. Este rândul meu să fag pe *thaumaturgus.* Prima lecţie. Ar trebui să-ţi placă, Hilãl, având o asemenea antipatie pentru cei cu testicule.

— Nu pentru *toţi,* stăpâne.

Califul tăcu semn băiatului, care ieşi din cameră în fugă, apoi îi dădu caietul lui Leonardo.

— Este al tău, maestre.

Apoi plecă împreună cu eunucii.

Leonardo răsfoi prin caiet. Fiecare pagină conţinea desene perfect detaliate. Privea cu atenţie la maşinile de făcut tunuri care erau prea mari pentru a fi turnate; toate unghiurile posibile ale mecanismelor fuseseră desenate. O altă pagină: detaliile unui car de luptă care fusese numit „Ţestoasa”; scări pentru asaltul fortăreţelor; platforme pe roţi puse pe nişte stâlpi înalte cât zidurile cetăţilor; o gigantică arbaletă cu foc rapid pusă pe o căruţă cu roţi înclinate. Fiecare pagină era o revelaţie: bombarde, tunuri cu aburi, şuruburi pentru ridicat tunurile, baliste, secerători, proiectile explozibile, maşini de aruncat rachete, muschete, mecanisme de aruncat scările de asalt, poduri temporare şi, poate cel mai frumos proiect, cel al unei noi maşini zburătoare. Aceasta arăta ca o libelulă. Era un monoplan, o singură aripă, arcuită, cu marginile fixe. Pilotul atârna de planor, cu picioarele atârnându-i, iar capul şi torsul deasupra.

Pagina următoare era plină cu detalii pentru controlul aparatului.

— Kuan, acestea sunt mai bune decât tot ce am conceput eu, spuse Leonardo, minunându-se în timp ce privea desenul planorului.

Făcu o pauză, răsfoind paginile, ca şi cum ar fi putut să le citească atât de repede.

— A revăzut complet desenele mele originale, iar altele îi aparţin în întregime. Nu am crezut că are atât talent. Părea doar un imitator, nimic mai mult.

— Chiar şi eu l-am subestimat, spuse Kuan. Nu m-am gândit că ar putea încerca să negocieze cu turcii în timp ce se alia în slujba Califului. La urma urmei, a reuşit să se impună ca maestru al invenţiilor şi al fabricării tunurilor.

— Dar el voia să fie Căpitan al Inginerilor.

— Şi de fapt şi de drept era.

— Atunci de ce mi s-a dat mie acest titlu? simţind deodată faţa înroşindu-i-se de umilinţă.

— Califul voia fructele imaginaţiei tale, maestre, dar de asemenea voia să te supravegheze. Ai reputaţia că nu îţi îndeplineşti angajamentele.

— Dar acesta nu era un angajament.

— Cred că Zoroastro l-a influenţat pe Calif, o vreme, spuse Kuan, şi te-a descris ca fiind foarte creativ, dar lipsit de simţ practic.

— Iar el… Leonardo nu mai termină. Kuan dădu din cap.

— Dar aceste schiţe sunt minunate, spuse Leonardo. Şi ajunsese într-o poziţie puternică. De ce să fi riscat totul pentru a lucra pentru turci?

— Poate din acelaşi motiv pentru care ţi-a îmbunătăţit desenele.

— Da?

— Vinovăţia? spuse Kuan, dar pe un ton care suna a întrebare.

Leonardo simţea că i se face dor de casă şi voia în clipa aceea să fie la Florenţa. Atunci revăzu imaginea lui Zoroastro, când îl umilise în faţa lui Benedetto Dei. Simţea remuşcări, ca o apă caldă care îl spăla, şi ar fi dorit să mai vorbească cu Benedetto încă o dată.

— Sau poate că era gelozia, continuă Kuan.

— Gelozia?

— Dacă era angajatul lui Mehmed şi-ar fi putut testa invenţiile chiar împotriva ta, dovedind că este mai bun.

Leonardo nu fusese atent, dar încuviinţă din cap; dar, într-adevăr, Kuan avea dreptate. Cum putuse fi atât de orb? Zoroastro nu l-ar mai fi trădat pe Leonardo pentru bani. Ar fi fost mai bine să-i fi alinat inima îndurerată.

— Dar Benedetto? întrebă Leonardo.

Kuan zâmbi.

— Dacă bunul Calif ar fi crezut că Benedetto este implicat alături de Zoroastro, ar fi acum alături de el, în Paradis. Şi l-ai fi îngropat şi pe el.

— Sandro este foarte îngrijorat pentru el, şi eu la fel.

— Nu trebuie, spuse Kuan. Este în siguranţă.

— În Damasc?

— Nu, Leonardo, este aici. Dar Califul ţi-a pregătit o surpriză, aşa că nu-ţi spun mai mult.

— Este aici? A fost torturat împreună cu Zoroastro, nu-i aşa?

— Nu, maestre. Nu a fost nevoie. Zoroastro a mărturisit. Crede-mă, grătarul este instrumentul adevărului.

— Dar cineva ar spune orice pentru a evita tortura.

— Acordă-ne puţin credit, spuse Kuan. Zoroastro a fost întrebat de Benedetto după ce mărturisise. Poţi fi sigur că a spus adevărul. Nu trebuie să mai zăbovim, altfel îl vom face pe Calif să ne aştepte.

În timp ce urcară scările de piatră către vârful celui mai înalt turn, Kuan spuse:

— Caietul lui Zoroastro, cel pe care ţi l-a dat Califul, a fost luat de la un spion turc.

— Sărmanul Zoroastro, murmură Leonardo.

— Ce ai spus? întrebă Kuan când ajunseră lângă Calif şi emirii săi, care stăteau pe platforma turnului cu hainele bătute de vânt.

— Nimic, spuse Leonardo.

* * *

Mithquãl stătea aplecat periculos pe balustrada platformei. Purta versiunea lui Zoroastro a maşinii de zburat a lui Leonardo ca pe un costum fantastic creat pentru una din petrecerile lui Lorenzo. Băiatul părea un înger straniu cu aripi lipite. Planorul era alb, iar Mithquãl era şi el îmbrăcat în alb. Neputând sta pe loc, fiindcă vânturile erau puternice, el alergă pe platformă şi profită de o pală de curent pentru a se lansa. Leonardo auzi foşnetul aerului sub aripi, făcând să vibreze corzile de legătură.

Cădea şi Leonardo îşi aminti de Tista.

Emirii strânşi lângă balustradă strigau în timp ce Mithquãl cădea, asemenea unei frunze din copac. Leonardo nu putea să se uite, aşa că nu văzu momentul în care băiatul prinse curentul şi începu să se ridice. Auzind însă strigătele de mulţumire lui Allah scoase de emiri se apropie şi-l văzu pe băiat înălţându-se spre cer. Băiatul înconjură castelul. Ca şi când aripile şi carnea deveniseră una, formând un întreg, un înger, ale cărui mâini şi faţă pictate erau cunoscute numai de emiri – cei care, fără testicule, erau ei înşişi aproape de îngeri.

Leonardo îl urmă pe Calif şi suita sa în partea cealaltă, pentru a nu-l pierde din vedere pe Mithquãl, dar băiatul se îndepărtase de castel, zburând deasupra dealurilor, dincolo de fortificaţii ca şi cum s-ar fi îndreptat către soare; iar Leonardo îl privea la fel de fascinat ca soldaţii de jos ce căzuseră în genunchi şi se rugau. O armată de doisprezece mii de oameni era strânsă afară

şi, ca un singur om, ei se transformaseră într-un copil uimit, înspăimântat. Băiatului părea să-i placă să se joace cu ei, plutind deasupra lor şi recitând fraze din Coran.

Astfel avuseră parte trupele mameluce de un miracol.

Cerurile se deschiseseră pentru a le oferi un semn, aşa cum se deschiseseră pentru evrei pe muntele Sinai.

Dar mai era, surprinzându-l chiar şi pe Calif, fiindcă, în timp ce Mithquãl zbura, el lăsă să cadă una din scoicile explozibile, arzând iarba şi aruncând trombe de pământ în aer. Soldaţii alergau panicaţi, caii se zbăteau, iar Califul înjura.

— Nu te teme, Stăpâne, spuse Hilãl care se aplecase periculos înainte; Leonardo se temu că pietrele balustradei ar putea ceda la greutatea lui. Nu a fost rănit nimeni.

— Ştiai despre asta? întrebă Califul.

Emirii dădură din cap că nu. În final, Hilãl spuse:

— Trebuie să mărturisesc că ştiam, Stăpâne al Lumii.

Mithquãl se îndrepta acum spre castel; dar supraestimase puterea curenţilor şi deodată începu să cadă, ca şi cum ar fi fost atras de pământ. Se zbătea cu putere, dând din şolduri, încercând să se plaseze pe curent; iar Dumnezeu fu cu el, fiindcă îl ridică, ca pe o particulă de praf.

Mai precaut, acum se îndrepta către partea de vest a castelului pentru aterizare.

— Trimite pe cineva acolo unde aterizează să-l aducă imediat la mine, îi spuse Ka'it Bay lui Hilãl. Acoperă-l chiar cu tunurile, mai spuse el, privind la armata de jos. O să-l omoare pe băiat.

Hilãl împreună cu câţiva emiri plecară. Kuan rămase cu Califul, care se ţinea departe de ceilalţi emiri, şi se plimba pe terasă. Apoi strigă către soldaţi. Reuşi să atragă atenţia şi o clipă mai târziu, întreaga armată îl asculta cuprinsă de o tăcere solemnă.

— Când îngerul va coborî, să vă ţineţi departe de el, altfel veţi muri, strigă Ka'it Bay. Făcu o pauză pentru a da voie cuvintelor sale să fie repetate din soldat în soldat, astfel încât să fie cunoscute de toată lumea.

— Strângeţi-vă acolo – şi arătă către un punct aflat în partea opusă a castelului.

Se stârni o zarvă nemaipomenită şi emirii – nu cei din casta superioară, ci generalii – îşi strânseră oamenii şi începură să

mărşăluiască spre locul indicat de Calif. Târfele se ţineau după armată.

Leonardo, Kuan şi Califul urmăreau cum oamenii lui Hilãl îl întâmpină pe băiat, îl scot repede din aripi şi-l escortează spre o intrare secretă în castel.

— Mă duc jos să vorbesc cu soldaţii, spuse Ka'it Bay. Ca Moise. La urma urmelor, au fost martorii unui miracol. Dar te-am dezamăgit utilizând maşina maestrului, îi spuse el lui Kuan.

— Stăpâne…

Dar Califul îl întrerupse.

— Chiar dacă Hilãl a vrut să-mi demonstreze ceva cu aruncatul bombelor, îţi apreciez invenţia. Maşina ta de zburat poate purta mai multe bombe.

Leonardo fu gata să-i spună Califului că aripile planorului pot fi făcute mai mari pentru a putea purta mai multă greutate, dar îşi ţinu gura.

— Dar maşina mea este dificil de controlat, spuse Kuan. Este prea mult la mila vânturilor; nu acelaşi lucru se întâmplă cu invenţia lui Leonardo.

— A lui Zoroastro, spuse Leonardo.

— Ah, deci îi acorzi credit trădătorului, spuse Ka'it Bay. Este înălţător să-i respecţi pe morţi.

Leonardo ignoră remarca lui Ka'it Bay.

— Maşina lui Kuan poate fi priponită de pământ. Iar, din ceruri, am putea supraveghea fiecare mişcare a turcilor cu mare uşurinţă. Navigaţia nu ar mai conta atunci.

— Este o idee bună, spuse Califul.

— Nu a fost ideea mea, creditul îi aparţine lui Kuan.

Kuan se uită la Leonardo urât; fiindcă era, evident, ideea lui; dar acceptă complimentele Califului.

— Deci, maestre, mă iubeşti sau mă urăşti pentru că am luat viaţa prietenului tău, trădătorul?

Kuan nu spuse nimic, dar Leonardo simţea tensiunea în aer.

— Mă iubeşti sau mă urăşti? insistă Califul.

— Amândouă, spuse Leonardo; iar Califul păru mulţumit.

Şi Leonardo putea jura că Kuan oftase de uşurare.

* * *

În acea noapte Ka’it Bay fu trezit cu un mesaj de la Ussun Cassano însuşi. Perşii fuseseră învinşi lângă Eufrat, sub Erzican, dar reveniseră şi încă se mai luptau cu armata lui Mehmed, ceea ce, conform mesagerului, era ca şi cum s-ar fi luptat „cu însăşi marea”.

Câteva ore mai târziu, au fost făcute toate pregătirile pentru un marş forţat care să ducă armata mamelucă dincolo de graniţele nordice ale Egiptului, prin Cilicia şi Armenia în Persia.

IV
Fortuna

Portretul lui Niccolò Machiavelli

Norocul este orb.

Cicero

De aici aceste lacrimi.

Terenţiu

Oh. Astfel de evenimente nu se mai întâmplaseră niciodată în lume.

— Niccolò Machiavelli

26
Pentru ochii Ginevrei

Tatăl lui Leonardo da Vinci

Ca printr-o sticlă transparentă,
Ori ca prin apa cea mai clară,
Ce las-adâncul fără pic de umbră
Imaginea unei feţe ne apare.

— Dante Alighieri

Pentru aceasta (ca să ne aducem aminte locurile infernului) invenţia ingenioasă a lui Dante ne ajută foarte mult. Adică, să distingem natura diferită a pedepselor, în funcţie de păcat. Chiar aşa.

— Johanes Romberch

Trecură trei zile fără odihnă.

Cum armata mărşăluia, chemarea la arme se răspândea în întreaga ţară. Numărul mamelucilor crescu de la o coloană de douăzeci de mii de oameni la cinci coloane. Treizeci de mii erau floarea oştirii, cavaleria grea, comandată de cei o mie de emiri, care purtau turbane mari decorate cu pene de struţ în loc de coifuri. Aceşti soldaţi aveau lănci, şi arcuri şi săbii de Damasc, iar tunicile le erau atât de puternice încât puteau opri o săgeată trasă de la distanţă mare. Patruzeci de mii de oameni alcătuiau cavaleria feudală, membri ai triburilor, care erau înarmaţi cu lănci de cincisprezece picioare, scuturi mici şi praştii, care erau înfăşurate în jurul capului, ca nişte turbane; ceilalţi erau pedeştri, cu fesuri roşii la turbane, cincizeci de mii de oameni, fără a mai pune la socoteală sclavii, înfometaţi şi dornici de

sânge, care abia puteau fi ţinuţi în frâu să nu violeze şi să jefuiască fiecare sat, sau fermă sau oraş pe lângă care treceau.

Chiar şi Leonardo era prins de entuziasmul general, fiindcă aceasta era mai mult decât o armată; părea un oraş în mişcare, de parcă Florenţa sau Cairo erau mobile. Optzeci de mii de corturi puteau fi numărate în fiecare noapte, iar focurile lor erau asemenea stelelor de pe cer. Era imposibil de spus cum crescuse armata, fiindcă acum oamenii mergeau umăr la umăr, transpirând şi înjurând; culcându-se cu prostituatele ce însoţeau coloanele, jucând jocuri de noroc toată noaptea, plângându-se sau strigând în timp ce mărşăluiau, rugându-se când muezinii îi chemau la rugăciune: o mare invazie de lăcuste ce înnegrea drumurile şi câmpurile. Până la unul, ardeau din cauza febrei misiunii religioase. De parcă ei ar fi înţeles cu toţii o problemă filosofică dificilă ce era dincolo de puterile lui Leonardo şi ale prietenilor săi: că A'isheh era o trinitate a lui Allah, a sexului şi a statului. Ei adorau ideea de A'isheh, în timp ce mărşăluiau, strigând acea chemare la luptă *„Mun shan ayoon A'isheh".*

Pentru ochii lui A'isheh.

Marea frumuseţe, ochii lui Allah, respiraţia Coranului, esenţa spiritului.

Armata mărşăluia fără odihnă, prin întuneric, ca o hoardă nocturnă; şi ziua mărşăluiau, ca şi cum ar fi căpătat puteri sporite de la lumina soarelui, prin munţi, prin văi şi pe câmpii şi prin nisipul alb; armata se îndrepta spre nord, pe lângă Ammän, Ajlün, spre Eski Sham, care era caravanserai, un centru al caravanelor. Eski Sham era de asemenea sfânt, fiindcă acolo călugărul Bahira profeţise lui Mohamed; acolo aflase Profetul că misiunea lui va fi încununată de succes.

Acolo, cavaleria voluntară a lui Ka'it Bay – hoţi care primeau drept plată numai prada de război – tăiară în bucăţi un preot într-o moschee, în timp ce acesta citea Cartea. Ka'it Bay reuşi să-i oprească înainte de a arde oraşul şi tăie mâinile conducătorilor lor şi li le agăţă de gât. Se rugă în moschee, îl plăti pe imam cu o sumă imensă şi lăsă fiecare cetăţean al oraşului bogat.

Însă era un semn rău.

Leonardo cauteriză rănile celor cărora li se tăiaseră mâinile, fiindcă doctorul lui Ka'it Bay refuzase să le acorde ajutor. Nici Kuan nu voia să-i ajute. Orice ar fi făcut Leonardo, oricum ei vor

muri, dacă nu de febră, atunci de cuţitele musulmanilor. Într-adevăr, muriră după câteva ore, iar Leonardo, care călărea alături de eunucul Hilãl şi Benedetto – Benedetto care era acum o altă persoană, un străin – căzu într-un somn adânc, şi se cufundă într-un vis, ce se repeta mereu, un vis la fel de real ca aerul încins şi mirosurile grele din jurul său.

Se găsea în catedrala amintirilor, iar acolo, pe podea, în faţa lui, se aflau mâinile tăiate ale băiatului care profanase statuia Doamnei Noastre în faţa Duomoului; dar Leonardo ştia că erau mâinile lui Niccolò, că Niccolò fusese cel care fusese măcelărit de mulţime; şi, tremurând, Leonardo luă mâinile şi le înveli într-o batistă; le simţea sub stofă, calme şi pulsând slab; apoi simţi presiunea unei priviri, ochii tatălui său când fusese acuzat de *sodomie;* şi când se întoarse, era acolo, acel demiurg cu trei capete, venind spre el, blocându-i calea, aşa cum era sigur că o va face…

— Leonardo, trezeşte-te fiule.

Hilãl îi zâmbea, cu faţa la fel de lucioasă ca a dalelor de pe podeaua catedralei amintirilor. Călărea, ca şi Leonardo, un cal uriaş, dar al Califului. Benedetto mergea alături de ei şi privea fix înainte, absorbit de propriile gânduri, ca şi cum Leonardo n-ar fi fost acolo, ca şi cum n-ar fi existat niciodată. În spate şi în părţile laterale erau tunuri puse în căruţe şi care legate cu lanţuri între ele; tunurile uşoare erau legate chiar de căruţa lor. Câteva din aceste tunuri cu tragere rapidă erau invenţia lui Leonardo, dar mai erau şi alte tunuri uşoare, toate semnate „Vincius”. Erau şi câteva din secerătorile lui Leonardo şi bombarde, canoniere şi baliste; cele mai moderne arme erau alături de cele mai primitive: tunuri care lansau bolovani dacă erau atinşi cu un fier încins, dispozitiv de lansare folosit de pe vremea romanilor.

— Am vorbit cu Califul. Trebuie să ne îndreptăm spre Damasc, spuse Hilãl.

— Da? spuse Leonardo.

Benedetto se întoarse spre Hilãl, evident interesat.

— Ne vom întâlni cu Califul în nordul oraşului. Nu va permite oamenilor săi să stea în apropierea oraşului, după ce s-a întâmplat la Eski Sham.

— Dar era vorba să rămân. Califul a fost de acord să lucrez la…

— Vei nesocoti ordinele Califului? întrebă liniştit Hilãl pe un ton ameninţător. Ce este gata este gata. Nu mai este timp pentru invenţii. Vom lua toate tunurile şi mecanismele pe care le putem lua, dar Califul doreşte să-l însoţeşti. Eşti inginerul lui. Se pare că fratele tău mort are ultimul cuvânt, spuse el zâmbind, referindu-se la Zoroastro.

* * *

Leonardo mergea alături de Hilãl, care luase cu el doar două regimente din mamelucii regali, consideraţi a fi cei mai buni soldaţi ai Califului, şi artileriştii. Erau toţi călări, fiindcă viteza era un lucru esenţial: două mii de oameni, majoritatea cavalerie uşoară. Ka'it Bay îşi schimbase gândurile, acum urmând a se întâlni în tabăra lui Ussun Cassano, fiindcă, chiar dacă Hilãl ajungea înainte, invenţiile lui Leonardo i-ar fi dat regelui persan avantaj asupra turcilor. Lângă Hilãl călărea Mithquãl, care îi amintea lui Leonardo de un mai tânăr Niccolò, evident în variantă orientală. Erau însăşi viaţa şi energia, trăgându-l permanent pe Hilãl de mânecă pentru a-i arăta ba una, ba alta. Călăreau prin trecători unde doar o mână de oameni ar fi putut nimici cu uşurinţă armata de două mii de oameni a lui Hilãl; călăreau pe vechile rute de negoţ prin ţinuturi cu umbre roşiatice şi stânci masive. Era un ţinut al luminii şi umbrelor.

Dar Benedetto Dei mergea şi el cu ei, amintindu-i lui Leonardo de viaţa de dinainte de a veni aici, care i se părea a fi fost doar un vis.

Sandro, Amerigo şi Kuan rămăseseră cu Califul, la fel şi Devatdar. Kuan îşi dăduse cuvântul că va avea grijă de Sandro. Leonardo nu se îngrijora de Amerigo, fiindcă era sigur că devenise amantul lui Kuan; dar Kuan îl ura pe Sandro, probabil fiindcă acesta era foarte asemănător cu Zoroastro. Dar, în timp ce Zoroastro fusese întotdeauna necinstit şi egoist, Sandro era inocent şi mereu se învinovăţea că era prea slab… că era un prost exemplu al spiritului pur care îi lumina tablourile.

Abia când ajunseră la Katana, un sat de lângă marele oraş, începu Benedetto să vorbească. Soarele apunea, iar în zare se vedeau grădinile Damascului. Podişurile stâncoase făcuseră loc câmpiei.

Benedetto apăru lângă Leonardo ca un spectru şi începu să meargă alături de el. Leonardo nu iniţie nicio conversaţie, fiindcă mai încercase asta şi eşuase. Acum aştepta. Acest spectru nici măcar nu mai semăna cu Benedetto cel cunoscut de Leonardo: ochii altădată adormiţi erau acum atenţi, faţa-i plină se subţiase, iar faţa înnegrită de soare îl putea face să treacă cu uşurinţă drept arab. Numai părul blond îi rămăsese acelaşi, dar îl ţinea ascuns, cum îşi ascunde faţa o femeie arabă.

— Dacă ar fi paradisul pe pământ, Damascul ar fi, spuse Benedetto.

— Aşa am auzit, răspunse Leonardo.

— Am citat un epigon al poetului Abu'l-Hasan Ibn Jubair. Dar numele lui s-a pierdut, aşa cum şi numele lui Zoroastro se va pierde, fiindcă toate invenţiile sale poartă numele tău.

Leonardo răspunse cu atenţie.

— Nu mi-am dat seama că era atât de talentat şi am descoperit abia acum două zile că a semnat cu numele meu toate invenţiile.

— Ca să fim cinstiţi, erau ideile tale. Zoroastro era doar un dezvoltator.

Fu o tăcere lungă, supărătoare, amplificată de întuneric. Într-un sfârşit, Leonardo spuse:

— Dar era un dezvoltator strălucit.

Benedetto râse şi spuse:

— Într-adevăr, a fost. Leonardo? întrebă el după o pauză.

— Da?

— De ce l-ai ucis?

— Sandro ţi-a spus asta?

— Da.

— Ce altceva ţi-a mai spus?

— Mi-a povestit totul: cum v-a chemat Califul pe amândoi pentru a-l vedea pe Zoroastro în camera de tortură. Mi-a spus ce a zis Zoroastro, cum te-a implorat să-l ierţi, cum…

— Da?

— Cum ai întors spatele când Califul a ordonat execuţia.

— M-am… m-am întors când mi-a povestit trădarea, este adevărat, dar am încercat să-l opresc pe Calif.

— Nu, *Sandro* a încercat. Tu ai aşteptat până a fost prea târziu, până când leagănul a fost ridicat, până când Califul a dat ordinul.

— Nu este adevărat, insistă Leonardo, încercând să-şi amintească; era ca şi cum ai încerca să-ţi aminteşti un vis.

Dar dacă era adevărat? Dacă îi permisese Califului să continue şi să-i omoare prietenul? Ce dacă încercase să-l oprească numai atunci când era prea târziu? Asta i-ar uşura vina şi l-ar răzbuna.

— Nu eşti sigur, aşa-i? întrebă Benedetto, dar furia îi dispăruse din voce.

Leonardo nu răspunse, nu putea să răspundă. Visele păreau a fi făcute din aceeaşi substanţă ca întunericul; şi avu ideea, iraţională, de a-şi întoarce calul şi a fugi de caravană, ca şi cum ar fi vrut să se întoarcă înapoi în timp călare pentru a regăsi lumea neschimbată. O va găsi pe Ginevra, pe Niccolò, pe Zoroastro, pe Simonetta şi… pe A'isheh. Dulcea A'isheh, cea care i-l furase pe Niccolò.

— Leonardo, eşti pierdut în gânduri, ori nu vrei să-mi răspunzi la întrebare?

— Iartă-mă. Ce m-ai întrebat?

— Te-am întrebat dacă ai iubit-o pe A'isheh.

Ajunge, îşi spuse Leonardo, simţind cum îi creşte furia.

— De-ajuns Benedetto. Poate că este vina mea, dar nu mai am chef de interogatoriul şi umilinţele tale. N-am cum să schimb ce crezi tu şi Sandro. Credeţi ce vreţi şi lăsaţi-mă în pace.

Şi îşi mână calul înainte, ajungând lângă Mithquãl şi Hilãl. Dar nu putea sta nici alături de ei, fiindcă lacrimile îi curgeau şuvoaie şi suspina ca un copil ce tocmai primise o palmă.

Trebuia să le oprească.

Da, Zoroastro, te-am ucis. Nu te-aş fi iertat; dar, pervers, se ruga pentru iertarea lui Zoroastro – un gest golit şi lipsit de greutate – iar gândurile sale se întoarseră la A'isheh, de parcă gândul la moartea lui Zoroastro l-ar fi aprins. Îşi amintea cum îi respinsese toate avansurile, fiindcă era obsedat de Ginevra, şi abia când apăruse şansa de a o smulge pe Ginevra soţului ei, Leonardo o acceptase pe A'isheh, o posedase cu violenţă. Dar ea se luptase cu el, chiar dacă transpirau şi ajungeau la orgasm, chiar dacă el o striga tot timpul Ginevra, chiar dacă el îşi imagina că este Imprunetta, madona însăşi, deschisă pentru el, vulnerabilă, binecuvântată şi apoi distantă, la fel de depărtată ca stelele, fiindcă A'isheh îl posedase pe el. Ştia că visa la Ginevra. Dar acum în această stare, de întuneric fizic şi

emoţional, o dorea; ea ar fi fost Ginevra; ar fi fost Simonetta; şi va îngenunchea în faţa ei şi se va ruga pentru eliberare, pentru moarte. Se gândea la mâinile ei cu unghiile înroşite, la ochii înnegriţi, la cercurile delicat tatuate pe sâni, şi-o auzea chemându-l cu vocea lui Niccolò; îi putea vedea delicatul contur apărând din întuneric.

Dar nu o iubea.

În faţă era Damascul, cu miile de lămpi incendiind atmosfera, luminând împrejurimile, învăluind totul într-o lumină lăptoasă. Iar Leonardo şi armata veneau de la întuneric spre lumină, care era ea însăşi Graalul.

— Poemul este adevărat, spuse Benedetto; venise lângă Leonardo ca o apariţie, nu mai mult decât o umbră. Dacă nu ar fi fost mirosul acru de sudoare de cal, Leonardo l-ar fi crezut o stafie.

— Ceea ce vezi înainte este paradisul, chiar dacă străzile îi sunt murdare. „Cinstit oraş şi iertător Stăpân, bucuraţi-vă, căci orele repede-or zbura.”

— Dacă a reuşit să te transforme în poet, înseamnă că ai dreptate.

— L-a transformat pe Zoroastro în inventator.

Leonardo se îndepărtă de Benedetto ca să fie singur, dar Mithquãl îl ajunse şi începu să flecărească despre Damasc, maşini zburătoare şi despre el însuşi. Îi spuse lui Leonardo că fusese ales de Allah pentru bătălia care va urma.

Leonardo zâmbi, gândindu-se la Christoforo Columbus.

— Da, mai ştiu pe cineva care a fost ales pentru o misiune.

— Dar eu sunt cu adevărat, insistă Mithquãl.

— Da, la fel şi el.

Dar când văzu că Mithquãl nu poate fi domolit cu uşurinţă, îl întrebă:

— Şi cum ai aflat că ai fost ales, soldăţelule?

Aceasta îi făcu plăcere lui Mithquãl.

— Hilãl, binefăcătorul meu, mi-a spus.

— Ah…

— M-a adus dintr-un loc unde sunt castraţi sclavii negrii.

— Dar tu nu eşti negru, soldăţelule, spuse Leonardo.

— Dar Hilãl m-a găsit. Vezi tu, conducătorul era creştin şi nu le dădea voie celor cu pielea neagră să fie castraţi. Dar este un oraş, numit Washalaw, populat de sălbatici care nu-l adoră pe

adevăratul Dumnezeu. Acolo se fac tot felul de operaţiuni ilegale, dar cei pe care îi castrează acolo de obicei mor.

— De ce? întrebă Leonardo.

— Fiindcă cei care practică arta medicinei în acel oraş sunt ignoranţi, spuse Hilãl, apropiindu-se. Fiecare copil castrat la Washalaw trebuie să fie dus într-un alt oraş unde sunt nişte călugări care au o tehnică de a-i face bine pe cei castraţi. Dar toţi sclavii pe care i-am cumpărat la Washalaw au murit, fie în drum, fie imediat după cea de-a doua operaţie, toţi, cu excepţia lui Mithquãl. I-am spus că este dovada lui Dumnezeu pentru destinul lui fiindcă era alb şi fusese dus la Washalaw şi că este singurul care a supravieţuit.

Leonardo încuviinţă politicos.

— Iar Mithquãl îl va servi în curând pe Allah. Trădătorul Zoroastro l-a învăţat el însuşi pe Mithquãl, iar el i-a învăţat pe alţii să mânuiască maşinile zburătoare.

— Copii?

— Noi le spunem mici soldaţi, spuse Hilãl. Ai pune un om de două sute de livre să mânuiască invenţia ta când ai la dispoziţie o mulţime de soldaţi asemenea lui Mithquãl, care pot căra astfel mai multe bombe?

— Am fost pregătiţi, spuse Mithquãl. Şi avem multe maşini zburătoare.

— Şi câţi sunteţi?

— Aproape o companie, spuse Mithquãl.

— Nu, spuse Hilãl, sunteţi douăzeci.

— Şi aveţi douăzeci de maşini zburătoare? întrebă Leonardo.

— Da, spuse Mithquãl. Şi sunt căpitan.

Hilãl îi zâmbi ca unui copil.

Într-adevăr, Mithquãl era căpitan, un căpitan al îngerilor care va muri cu siguranţă, dacă vor reuşi să se ridice în aer; şi pentru o clipă, Leonardo intră iar în catedrala amintirilor, amintiri la fel de palpabile ca şi copilul ce călărea alături de el.

Leonardo şi-l aminti pe Tista.

Un înger strigând în timp ce cădea…

* * *

Armureria lui Zoroastro era situată într-un *khan* cu un acoperiş cu nouă cupole; era aproape de bazare, astfel încât

dacă era nevoie de ceva să poată fi cumpărat cu uşurinţă; şi era în apropiere de Citadelă şi protejată de soldaţii acesteia. Bazarurile erau nişte oraşe cu străzi pline de felahi şi beduini, cu o lumină lăptoasă în timpul zilei, străpunsă ici-colo de săbii de lumină ce se strecurau prin spărturile acoperişurilor şi de lămpi şi lumânări noaptea. Miroseau a parfum şi tutun, a pâine proaspătă, cafea, urină şi excremente; aici se cumpăra şi se vindea totul: metale, bijuterii, stofe de tot felul, săbii şi armuri, mai fine decât oricare altele din lume, cărţi care nu fuseseră niciodată văzute în Occident, chimicale, amulete, cadâne şi sclavi şi tot felul de instrumente magice. În timp ce Hilãl organiza şederea oamenilor săi în afara oraşului, Benedetto îl conduse pe Leonardo în *bottega* lui Zoroastro.

Aceasta era păzită de o adevărată armată. Zoroastro primise un palat numai pentru el: porţile şi curtea interioară erau decorate cu marmură; chiar şi fântânile aveau acoperiş. Un pârâu susura prin curtea luminată de lumânări, iar copacii bine întreţinuţi, despre care Leonardo îşi imagina că se găseau numai în Paradis, alcătuiau propria grădină. De afară părea un palat al plăcerilor, o clădire somptuoasă pe care ţi-o puteai imagina numai în Orient; pe poarta ornamentată a palatului era scris un proverb arab: *„El má, wa el kòdra, wa el widj el hássan.”*

„Apa, tinereţea şi o fată frumoasă sunt cele trei lucruri care bucură inima.”

Leonardo îl urma pe Benedetto prin holuri înguste placate cu marmură, prin camere cu nişe în pereţi, ca în bisericile florentine, camere cu divanuri acoperite cu mătase şi pline cu ornamente şi oglinzi, până când ajunseră în *bottega* ce era legată de casă. Partea superioară avea ferestre, dar zidurile ei erau ca de fortăreaţă şi era întunecată ca o peşteră. Mai conţinea şi alte încăperi, fiindcă Leonardo putea auzi ciocănituri şi bocănituri ale unor oameni care lucrau.

Când soldaţii şi servitorii aprinseră luminile, Leonardo privi această încăpere îngustă, dar foarte înaltă cu uimire. Maşinării şi modele pentru maşinării zăceau împrăştiate peste tot; chiar şi tavanul era utilizat, fiindcă de el erau atârnate maşini zburătoare legate cu fire, alături de modelele lui Leonardo pentru *gallegiante,* plutele zburătoare inventate de Kuan. Erau baloane de forma cârnaţilor, altele care aveau pânze şi cârmă asemenea corăbiilor. În fapt, toate modelele imaginate de

Leonardo erau atârnate acolo de tavan, ca şi cum ar fi plutit prin aer: aici, şi peste tot, puteai vedea însuşi procesul de gândire al unei invenţii a lui Leonardo, de parcă mintea lui conţinea obiecte şi acele obiecte erau aici, expuse pentru a fi văzute de toată lumea.

Dar Leonardo fu surprins. Surprins de planoare, acelaşi model ca cel pe care-l pilotase Mithquãl, aparatul cu un singur rând de aripi care-l transformase pe băiat în înger. Le inventase Leonardo? Nu, dar ele erau aici. De parcă era *bottega* lui Leonardo. Hârtii zăceau împrăştiate peste tot, pe podea, pe mese; cărţi deschise sau puse la un loc, de parcă ar fi fost la fel de ieftine ca pânza la Florenţa.

Benedetto deschise o uşă şi pătrunseră pe un coridor de piatră. Zgomotul devenea şi mai puternic, iar Leonardo auzea zgomotul unei forje.

— Sunt multe de făcut, spuse Benedetto. Hilãl va veni în scurt timp pentru a supraveghea lucrurile.

— Vom avea timp să ne mai întoarcem aici? întrebă Leonardo.

— Da, poţi rămâne aici peste noapte, dacă doreşti.

— Benedetto, ce-i asta? arătă Leonardo spre o invenţie ce era rezemată de un tun derivat din schiţele lui.

Era un vehicul cu două roţi, pedale, nişte mânere şi un mecanism complex.

— Vrei să cucereşti lumea dintr-o suflare, spuse Benedetto.

— Dar este lumea… mea, spuse Leonardo surprins că zisese aşa ceva, fiindcă devenea din ce în ce mai evident că nu era aşa.

— *Era* a lui Zoroastro.

Benedetto aşteptă ca Leonardo să muşte momeala, dar acesta nu zise nimic.

— El o numea cal, spuse în continuare. Era un mecanism pentru a propulsa maşinile zburătoare. Aşa a început. Dar nu a funcţionat.

Şi deodată Leonardo înţelese că Zoroastro se gândise să lege acest mecanism ca propulsorul maşinilor de zburat, ca un fel de sfârlează; şi când a eşuat, îi conectase două roţi de căruţă pentru a crea acest „cal”.

— De ce nu funcţionează?

Benedetto dădu din umeri.

— Îl călăreşti ca pe cal, dar e o căruţă. Dacă terenul este neted, merge bine. E foarte iute.

Leonardo nu se putu abţine. Încalecă „calul”, testă mânerele şi pedalele şi îşi dădu drumul înainte. Pentru câteva secunde înaintă, dar, înainte de a putea manevra pedalele, îşi pierdu echilibrul şi căzu într-o parte.

— Ai nevoie de practică pentru a merge cu el, spuse Benedetto. Dar, o dată ce reuşeşti să-ţi ţii echilibrul, totul devine simplu. Acum te las în lumea… ta, şi Benedetto se întoarse şi plecă pe coridor însoţit de câţiva soldaţi; jumătate din aceştia rămaseră cu Leonardo, care privea la calul pe roţi al lui Zoroastro încercând să-şi amintească ultimele momente ale acestuia din camera de tortură. Dar era un vis şi, ori de câte ori încerca să şi-l reamintească, visul se schimba.

Într-un vis îl omora pe Zoroastro.

În altul, nu.

Se ridică pentru a-l urma pe Benedetto, iar soldaţii îl urmară pe el.

Din nou, era prizonier.

La fel, îşi imagină, era şi Benedetto.

* * *

Leonardo făcu turul atelierelor, prin curţi şi prin încăperi ce mişunau de oameni. Era o adevărată manufactură ce producea arme şi muniţii; fiecare tun era identic cu cel de lângă el; fiecare bombardă şi rachetă, la fel.

Leonardo încercă să vorbească cu şeful atelierului, dar eunucul mameluc, care era îmbrăcat în cele mai bune haine chiar şi aici în turnătorie, nu-l băgă în seamă.

— Leonardo, el este Abd al-Latif, spuse Benedetto în arabă.

Se aflau într-o magazie care dădea spre turnătorie. Sclavii strângeau cu nişte leviere şuruburile unui tun cu mai multe ţevi care fu apoi împins în curte şi pus sub pază.

— Abd al-Latif nu este de prea mare încredere, dar ştie cine eşti, spuse apoi în italiană.

— Şi ce ştie despre mine? întrebă Leonardo.

— Ştie că eşti asociatul lui Zoroastro.

— Vrei să spui ucenic, nu? întrebă Leonardo, neputând să-şi ascundă sarcasmul.

— N-aş putea spune, dar mi-a spus că vă consideră trădători pe amândoi şi că a fost bine că Zoroastro a murit în chinuri, deşi îi va lipsi. Este un tip sentimental.

— Ca tine?

— Chiar mai mult, Leonardo.

Leonardo se îndepărtă de Benedetto.

— Maestre al Maşinilor, de ce sunt aici atât de puţine tipuri de tunuri? îl întrebă pe eunuc în arabă.

— Nu vă sunt de ajuns?

— Am fost în atelierul maestrului Zoroastro şi am văzut altele care ar fi mai eficiente împotriva duşmanilor Califului.

— Ce am făcut noi nu poate fi construit pe câmp. Sclavii vor face podurile şi celelalte maşinării de asediu, iar armurierii vor amesteca pulberea.

— Vom lua secerătorile, care vor fi legate de care, dacă va fi nevoie, spuse Benedetto. Restul va fi construit dacă vom avea nevoie.

— A fost ideea lui Zoroastro? întrebă Leonardo.

— Nu, răspunse al-Latif. A mea şi a emirului Hilãl. Puterea stă în simplitate. Multe din invenţiile lui Zoroastro erau… neînţelepte.

— Şi acestea? întrebă Leonardo arătând spre tunurile care erau urcate în căruţe.

— Nu maestrul Zoroastro le-a inventat. Eu le-am făcut, spuse Abd al-Latif.

* * *

Toate materialele trebuiau încărcate până în zori, când Hilãl trebuia să plece din Damasc şi s-o pornească spre nord.

Cum nu mai avea nimic altceva de făcut, Leonardo rămase în atelierul lui Zoroastro. Citi notiţele acestuia, privea modelele în mărime naturală. În câteva numite Leonardo se simţea ca acasă în acest studio şi într-un anume fel şi era. Zoroastro încercase să devină Leonardo şi, până la un punct, reuşise, fiindcă lui Leonardo îi era greu să despartă ideile sale de ale lui Zoroastro. Zoroastro dezvoltase propriile modele de catapulte şi de lansatoare de rachete, dar ceea ce-l fascina era un model de car ce mergea singur, pe care-l descoperise, din pură întâmplare, ascuns într-un dulap. Era în întregime invenţia lui Zoroastro, dar

mecanismul de transmisie diferenţială îi era atât de familiar lui Leonardo, de parcă îl construise el însuşi.

Zoroastro se regăsise pe el însuşi aici şi abia acum îşi înţelese Leonardo prietenul cu adevărat. Pierduse un suflet asemenea; schiţele şi invenţiile din *bottega* nu erau opera unui imitator. Era de parcă Leonardo se depărtase undeva şi-şi înscenase propria moarte; şi – obosit şi întrebându-se tot timpul dacă visează – îşi revăzu prietenul şi-şi aminti diferitele lor incidente; şi începu să se autoacuze.

De parcă era privit de ochii arzători ai tatălui său.

Pe cât era de urât Zoroastro, pe atât era de frumos Leonardo. Dar Zoroastro nu era decât oglinda sufletului său. Ceea ce considerase necinste şi egoism la prietenul său era ceea ce descoperea acum în el însuşi. Şi, îngenuncheat în faţa invenţiilor lui Zoroastro ca în faţa statuii Fecioarei, adormi.

Şi în vis auzea zgomotul leagănului din camera de tortură căzând şi zdrobindu-l pe Zoroastro.

* * *

Trezindu-se, se văzu în camera lui Zoroastro, în patul acestuia. Gărzile îl aduseseră aici, probabil la ordinul lui Benedetto. Afară se auziră nişte bătăi şi Leonardo crezu că este zgomotul făcut de soldaţi. Se întinse la loc în pat, adormi şi începu să viseze.

Dar bătăile pe care le auzise dăduseră formă visului său, fiindcă uşa se deschise şi Ginevra intră. Se dezbrăcă şi se cuibări în aşternutul de mătase alături de Leonardo. Dar, când se strecurase în aşternut, mirosind a trandafiri şi sudoare, Leonardo se trezise.

— Ginevra? şi Leonardo se trase înapoi speriat, fiindcă nu credea în spirite, fantome sau jinni, dar, cu toate acestea, aici, lângă el, era Ginevra în carne şi oase. Întinse mâna şi-i mângâie faţa. Era reală, dar, privind cu atenţie, Leonardo îşi dădu seama că nu era Ginevra. Faţa îi era mai netedă, buzele mai subţiri, nu atât de voluptoase, iar ochii – negri nu verzi; dar faţa, forma ochilor şi nasul şi gura erau ale Ginevrei. De fapt, trăsăturile erau diferite, iar părul, deşi vopsit, era castaniu; dar, la o privire superficială, era Ginevra. Chiar şi acum după ce descoperise că

nu este decât o imitaţie proastă, inima lui Leonardo bătea cu putere.

— Maestrul Zoroastro a crezut că semăn cu acea femeie, spuse ea în arabă, ca răspunzând unei întrebări.

— Femeia lui? întrebă Leonardo.

— Ah, ştiu că te iubea, mi-a spus. Mi-a spus totul, ce rău v-a făcut. Dar şi el a iubit-o. De aceea mi-a spus, dar cred că m-a iubit şi pe mine.

— Sunt sigur, zise Leonardo sarcastic.

— O spui cu cruzime sau crezi? întrebă ea.

Şi Leonardo observă că femeia tremura.

— De ce ţi-e frică? o întrebă el.

Îl privi, cu ochii ficşi, dar nu spuse nimic.

— Benedetto te-a trimis?

Ea încuviinţă.

— Şi el te iubeşte?

Ea privi într-o parte.

— De ce te-a trimis Benedetto?

— Ca să-ţi răspund la întrebări.

— Despre Zoroastro?

Ea dădu din umeri.

— Benedetto mi-a spus că nu vă veţi mai vedea, decât poate la… Florenţa.

— De ce?

— Şi-a îndeplinit obligaţiile.

— Obligaţii, faţă de cine?

— Faţă de emirul Kuan, care i-a salvat viaţa.

— Benedetto ştie cum să ajungă acasă?

— Da, maestre. Vrei să te duci cu el?

— Poţi să spui stăpânului tău că eu mai am obligaţii aici.

— Nu este stăpânul meu, spuse ea. Tu eşti, şi se apropie, coborându-şi faţa în braţele lui Leonardo, ca un copil. Mă iei cu tine?

— Ştii unde mă duc?

— Da, răspunse ea, mângâindu-i pieptul cu degetele sale cu unghiile făcute.

— Dacă ştii asta, de ce vrei să pleci din acest palat?

Ea ignoră întrebarea.

— Eşti în pericol aici?

— Am fost sclava unui trădător.

— Dar vrei să fii sclava mea?
Ea dădu din cap.
— Dar şi eu sunt considerat un trădător. Aşa că nici cu mine nu ai fi în siguranţă.
— Mă iei?
— Da, spuse Leonardo, fiindcă fără Zoroastro şi fără Benedetto ea ar fi fost probabil în primejdie. O să aibă grijă de ea; poate că Hilãl o va proteja. Ea îl mângâia şi apoi se urcă pe el, de parcă ea era Leonardo, iar Leonardo, Ginevra, de parcă avea aceeaşi nevoie de Leonardo pe care o avea acesta de Ginevra; dar asta părea că s-a întâmplat cu mulţi ani înainte şi nu mai avea nicio relevanţă în acest loc. Îi inhala parfumul; dulceaţa trandafirilor, combinată cu mirosul de transpiraţie, de parcă alergase într-un câmp cu flori. Părul îi mângâia faţa şi o privea în ochii negri, căutând. Nu putea, nu voia să pretindă că este Ginevra. Şi ea se legăna deasupra lui, fiindcă avea braţe puternice, iar el îi luă sânii şi începu să-i mângâie, trăgând-o cu blândeţe spre el, îngropându-şi faţa în moliciunea lor. Era însăşi uitarea, o amintire ascunsă a laptelui şi mângâierilor materne. Era nou, tabula rasa, şi se simţi curat şi ud, ca şi cum ar fi făcut o baie fierbinte, simţind moliciunea trupului ei, trăind până la capăt plăcerea. De parcă Ginevra ar fi fost un vis, iar acum trecuse în alte vise, amorţit, paralizat el
se plimba prin carnagiul de după moartea fiului lui Ussun Cassano
ofta în timp ce secerătorile sale tăiau carnea şi oasele
număra tunuri împreună cu Abd al-Latif, maestrul maşinilor… toate tunurile aşezate unul lângă altul cu numele lui pe ele şi acoperite cu sânge şi măruntaie
Zoroastro cădea cu leagănul din camera de tortură
îl omorâse, aşa cum o omorâse şi pe Ginevra şi-i tăiase pe soldaţii perşi
şi Ginevra îngenunchea în faţa lui în atelierul Simonettei, plină de pasiune; intra în el, aşa cum Simonetta intrase în Sandro; aşa cum… iar visele deveneau mai intense, ca nişte draperii, draperii solide ca acelea prin care Verrocchio îşi împărţea atelierul în altele mai mici pentru ucenicii săi.
Şi Leonardo îşi reveni din vis şi o auzi pe sclava sa strigând numele lui Zoroastro când atinse extazul, iar el stătea în întuneric, întins pe pat, întrebându-se care era numele ei.

27
Ruperea centrului

Fiu de târfă, ce-mai ocean!

— Ussun Cassano

Definesc forţa ca o putere spirituală, fără corp şi invizibilă, a cărei viaţă scurtă este produsă în corpuri ca rezultat al violenţei accidentale prin care sunt scoase din starea şi condiţia lor naturală.

— Leonardo da Vinci

Trecură de locurile unde vechii zei, născuţi din femei pământence se încoronaseră pe vârful munţilor; trecură pe lângă marile oraşe persane; erau acum în ţinutul pe care Odiseu l-ar fi recunoscut cu siguranţă, un tărâm lipsit de viaţă, ars, un loc unde se mişcau numai umbrele. Terenul era plat, o câmpie mlăştinoasă. Satele erau arse, unele încă mai fumegau. Fiecare culoare fusese izgonită de aici. Totul era praf sau nămol; râuri de nămol, dealuri şi case şi sate… şi dincolo de zare, probabil oraşe întregi sub nămol. Aerul era plin de miasme, de parcă nămolul s-ar fi transformat în gaz, în ceaţă. Leonardo îşi imagina deseori că dealurile se mişcă şi simţea presiunea unor ochi care-l priveau de pretutindeni, simţea arsura celor care-l priveau în ceafă, îşi imagina stafii pâlpâind în eter între viaţă şi moarte. Distanţele şi dimensiunile deveniseră nişte miraje: un bâtlan sta drept ca un băţ şi părea enorm, iar, când începu să se mişte, totul în calea sa se redimensionă. Era de parcă o armată arsese acest pământ cu mii de ani în urmă; şi de atunci timpul devenise inert, se uscase asemenea unui cadavru, devenise substanţa şi materia pământului însuşi.

Dar totul era o iluzie, fiindcă în curând Leonardo auzi sunetul tobelor şi al *naecare*-lor, apoi sunetele unei mulţimi ce se bucura. Răpăitul tobelor era sunetul tunurilor. Strigătele de bucurie erau strigătele unei bătălii, ale unor oameni ce se luptau, se înjunghiau, se tăiau.

Soldaţii din jurul lui Leonardo începură să vorbească tare, cuprinşi de avânt. Sclava ce călărea lângă Leonardo rămânea calmă. Privea la Leonardo, apoi în altă parte, ca şi cum acea singură privire ar fi făcut cât o conversaţie. Numele ei era

Gutne. Nu-şi cunoştea numele creştin, fiindcă fusese răpită de musulmani de mică.

Leonardo o luă înainte pentru a ajunge la Hilãl, care dădu din umeri şi spuse:

— Poate că ajungem prea târziu pentru a-l mai ajuta pe prietenul tău persan.

— Prietenul meu persan?

— Stăpânul meu, fie-i numele de două ori binecuvântat, mi-a spus că tu şi regele persan aveţi o legătură specială.

Leonardo aşteptă, sperând ca Hilãl să spună mai multe.

— Perşii sunt o rasă stranie, continuă Hilãl. Cum poate cineva să-l iubească pe cel care i-a ucis fiul? Chiar dacă la ordinul său.

Hilãl vorbea încet, ca meditând.

— De unde ştii că este Ussun Cassano? întrebă Leonardo. Poate să fie…

— Îl cunosc pe Sultan. Îl va ataca pe însuşi regele. O dată ce capul acestuia va fi agăţat în vârful unei lănci, trupele lui vor intra în panică. Perşii vor putea fi ucişi dintr-o singură lovitură, fiindcă, dacă este tăiat capul, trupul moare.

— Şi dacă, Doamne fereşte, stăpânul tău este ucis, nu ar intra şi trupele voastre în panică? întrebă Leonardo.

— Noi nu suntem perşi, spuse Hilãl. Dacă te îndoieşti, ai să vezi cum luptă oamenii fără testicule.

Mithquãl călărea în spatele lor şi pesemne că auzise, fiindcă se apropie şi spuse:

— Mai bine decât voi, maestre Leonardo, mai bine decât voi.

Hilãl râse şi-i ordonă băiatului să rămână în spate şi să-şi vadă de treaba lui.

— Maestre al Maşinilor şi Căpitan al Inginerilor, ce decizi? Să-l aşteptăm pe Calif şi pe trupele sale, ori să riscăm şi să-i ajutăm pe perşi?

— Am fost trimişi să-i ajutăm pe perşi. Ai nesocoti ordinele stăpânului tău?

— Am obligaţia de a avea grijă ca preţioasa noastră încărcătură să nu cadă în mâinile turcilor. Îţi voi da voie ţie să faci alegerea.

Leonardo dădu din cap.

— Nu există alegere. Califul ne-a ordonat să-i atacăm pe turci.

— Vorbeşti ca un soldat.

— Ce ai fi vrut să spun? Să rămânem aici? Dacă aş fi spus asta, m-ai fi…

Leonardo ezită.

— Te-aş fi ascultat? întrebă Hilãl. Aş fi ascultat numai dacă îmi convenea. Mă supun numai lui Allah. Nici măcar fiului meu.

— Fiului tău?

— Da, Maestre al Maşinilor şi Căpitan al Inginerilor. Califul.

* * *

Miroseau bătălia încă înainte de a o vedea.

Înaintea lor era un zid de fum: praf plutind asemenea norilor. Se simţea mirosul sângelui şi al metalului încins, zăngănitul săbiilor, vâjâitul săgeţilor, ţipetele oamenilor loviţi şi ale celor care urlau de bucurie, ofiţeri care strigau ordine şi… pleoscăitul apei. Leonardo îşi simţea bătăile inimii în gură, ca o pasăre ce i-ar fi intrat acolo şi se zbătea să scape. Ochii îl usturau din cauza fumului, dar nu se putea abţine; dorea să vadă ce se întâmplă, să treacă dincolo de vălul de fum, ca să vadă viaţa şi culorile şi realitatea, fiindcă acum era un soldat, un războinic prins în aglomeraţie, atras de bătălie ca un câine de o căţea în călduri.

Era respingător, dar îl atrăgea.

Mithquãl îl strigă şi-l împinse înainte. Un contingent din oamenii lui Hilãl plecase în întâmpinare. Leonardo ceru unuia dintre soldaţi să aibă grijă de Gutne, apoi plecă împreună cu eunucul la luptă.

Vălul se dădu la o parte şi dintr-o dată fu nevoit să tragă sabia pentru a se apăra. Un ofiţer turc îl ataca, rotind un paloş, cu armura zăngănindu-i ca nişte clopoţei. Uniforma lui era albastră, ca a tuturor soldaţilor turci, pentru a arăta că servesc un singur stăpân: Mehmed Cuceritorul. Dar spre deosebire de ceilalţi soldaţi, ienicerii îşi bărbiereau feţele şi părul, cu excepţia mustăţilor lungi. Nici acesta nu era diferit; era la fel de înalt ca Ussun Cassano; era imaginea însăşi a violenţei. Purta o cască decorată cu penele păsării paradisului; iar în clipa aceea, Leonardo văzu totul – aşa cum se spune că vede un om pe patul morţii.

Leonardo îl lovi puternic cu spada, aproape dându-l jos de pe cal; dar turcul rămase în şa şi acum se repezea spre Leonardo, care îl cunoştea acum ca un animal: după miros.

Leonardo se feri de lovitura turcului, ce părea hotărât să-l taie în bucăţi, şi încercă să-i lovească braţul, care nu era protejat de armură; simţi sabia pătrunzând prin carne, dar…

Calul alunecă sub el şi Leonardo căzu la pământ lângă iapa sa care trăgea să moară. Turcul aproape îi tăiase capul, cu acea lovitură ce era îndreptată spre Leonardo. Acoperit de sânge, Leonardo se concentră asupra turcului, care venea din nou asupra sa. Sabia lui Leonardo pătrunse adânc între braţ şi pieptul turcului şi rămase blocată acolo.

Leonardo se ridică, scuturându-se de sânge şi viscere şi privi repede în jur după o armă. În clipa aceea văzu toate detaliile bătăliei, de parcă timpul s-ar fi oprit într-adevăr, ca şi cum el, Leonardo ar fi fost omniscient, deasupra morţii, durerii şi fricii: mii de soldaţi erau angajaţi în luptă corp la corp, agitând săbii, topoare, paloşe, lănci uriaşe, tăindu-se unul pe altul, în timp ce cavaleria zdrobea infanteria, tăind prieteni şi duşmani, în timp ce nobilii căutau pe cei asemenea lor pentru a-i ucide, iar săgeţile doborau la întâmplare, la fel de neutre ca ciuma neagră adusă de vânt.

Ienicerul era deasupra lui.

De parcă întreaga lui viaţă s-ar fi pregătit doar pentru a-l ucide pe Leonardo. Acesta alergă câţiva paşi, luă o sabie de la un turc rănit, omorându-l cu propria sabie, apoi o ridică pentru a omorî calul turcului. Simţi un val de căldură, urmat apoi de o amorţeală şi, cu toate că ar fi vrut să se retragă din nou în catedrala amintirilor, fiindcă se simţea în apropierea morţii, se pregăti de contact.

Hilãl apăru dintr-o dată şi, cu o lovitură măiastră, tăie capul turcului. Îl aruncă apoi lângă Leonardo, care sări într-o parte.

Apucă frâiele calului ienicerului şi i le întinse lui Leonardo, spunându-i:

— Maestre, ar trebui să ai mai multă grijă de darurile Califului. I-al, ca pe un dar de mai mică importanţă. Grăbeşte-te.

Umilit, Leonardo urcă pe calul turcului, care era mai mic decât al lui, dar minunat de bine dresat. Îl urmă pe Hilãl, croindu-şi drum cu săbiile, tăind totul în calea lor; de parcă uciderea devenise ceva normal; de parcă Leonardo ar fi intrat într-unul din desenele sale de maşini de război; iar Mithquãl, venit lângă ei, aşa mic şi tânăr cum era, era un luptător mai bun decât mulţi

bărbaţi. Agita o suliţă cu două vârfuri cu măiestrie, ferindu-se de cei care voiau să-l dea jos de pe cal.

În faţa lor era râul, care era împărţit în două de o insulă de mâl. Turcii traversaseră râul în număr mare, fără împotrivire; fiindcă, în loc să-l atace pe inamic acolo unde era mai vulnerabil, arcaşii păreau a fugi să-şi scape vieţile. Coloană după coloană traversa râul, plini de noroi până la brâu, ca făcând parte din uniformă. Văzându-i, Leonardo vru să se retragă, fiindcă i se părea că întreagă această armată venea împotriva lui. Perşii îi alungau în râu, fiindcă fuseseră respinşi de pe insuliţe, de unde reuşiseră să omoare câteva mii de turci cu săgeţile. Săgeţile încă mai vâjâiau prin aer şi cădeau în jurul lui Leonardo, dar acestea erau trase de turci. Perşii cădeau, iar turcii năvăliră pe insuliţe, traversând braţele râului. Centrul perşilor începea să cedeze.

Perşii erau masacraţi; pământul era acoperit de cadavre, unul peste altul, oameni şi cai la un loc, acoperiţi cu nămol şi viscere, devenind un nou strat al pământului.

— Hilãl, unde mă duci? strigă Leonardo panicat, fiindcă în fiecare clipă trebuia să lovească cu sabia. Ori să ridice scutul pentru a se apăra. Dorea numai să fugă, simţind că, dintr-o dată, norocul său a dispărut, că era vulnerabil în faţa fiecărui bărbat ori băiat înarmat cu sabie ori lance.

— La Ussun Cassano, dacă nu cumva vrei să rămâi în spate şi să te lupţi cu muierile, spuse Hilãl, fiindcă, într-adevăr, femeile persane, înnebunite, luptau cot la cot cu bărbaţii lor, dar erau date la o parte de aceştia.

— Uite-l!

Hilãl se dădu în spate lăsându-l pe Mithquãl să se ocupe de un tătar care îi bara calea; suliţa acestuia îl străpunse chiar în ochi. Apoi băiatul privi la Leonardo şi-i zâmbi, de parcă fusese doar un simplu joc.

Leonardo putea să-l vadă acum pe Ussun Cassano în faţă. Călărea pe un cal mare şi încerca să-şi anime soldaţii, călărind în faţa lor, lipsit de protecţie, dând exemplu că turcii pot fi respinşi. Îşi mâna calul înainte de parcă ar fi fost de metal, nu de carne, şi tăia şi sfârteca inamicul fără încetare, ucigând unul sau chiar doi o dată; un gigant care omora oameni, un olimpian cu părul roşcat gustând din sângele muritorilor. Într-o mână avea o sabie, iar în cealaltă un topor, pe care le învârtea în arc

de cerc. Îşi conducea şi încuraja armata şi, într-adevăr, moartea lui ar fi însemnat distrugerea armatei persane. Când îi văzu pe Leonardo şi Hilãl îşi îndreptă calul spre ei.

— Unde este stăpânul tău? îl întrebă cu voce răguşită pe Hilãl. Regele persan era acoperit de sânge şi noroi. Faţa îi era aproape neagră, iar buzele îi erau palide. Purta o armură ce putea respinge orice săgeată; dar nu avea nici scut, nici arc, deşi avea o tolbă goală după umeri. Leonardo îşi aminti cum arătase pe masa din tabăra lui Ka'il Bay, vopsit pe faţă de concubina lui, în aşteptarea fiului său. Acum arăta şi mai mult ca un înger al morţii.

— Trebuie să ne întâlnim aici.

— Câţi oameni ai adus?

— Două mii, mărite rege.

— Doar atât a strâns Califul?

— Aduce o armată de peste o sută de mii de oameni. Dar avem tunuri şi alte invenţii ale maestrului Leonardo. Stăpânul nostru spera că dacă am ajunge înainte aceste maşinării vor fi de folos. De aceea ne-a ordonat să mergem înainte, cu orice riscuri.

— Da, da, spuse Ussun Cassano. Stăpânul Lumii are ca întotdeauna dreptate. Când trebuie să sosească?

Hilãl dădu din umeri indicând că nu ştie.

— Sper ca mâine sau poimâine…

— După cum vezi, emirule, centrul nostru cedează, spuse Ussun Cassano, cu nerăbdare. Dacă vom fi înfrânţi aici, oamenii mei de pe flancuri vor intra în panică şi vor fugi. Totul va fi pierdut. Trebuie să ţinteşti cu tunurile aici, în centru. Şi trage cu tot ce ai la dispoziţie.

— Dar, Mărite Rege, oamenii tăi vor fi ucişi şi ei, spuse Hilãl.

— Oricum vor fi ucişi. Am pierdut deja o armată. Privea la Leonardo cu amărăciune. Dar să ţinteşti numai în centru. Poţi face asta acum?

— În câteva clipe, spuse Hilãl.

Leonardo se uită la el, surprins.

— Leonardo, vrei să vii cu mine? întrebă Ussun Cassano. Ai şansa de a-ţi îndeplini obligaţiile îndepărtând săbiile turceşti de gâtul meu. Dar asta dacă nu cumva talentele tale vor sluji mai bine în altă parte, spuse el, privind spre Hilãl.

— Nu trebuie decât ca artilerişti noştri să ţintească bine.

— Atunci? întrebă Ussun Cassano, întorcându-se spre Leonardo.

* * *

Leonardo se decise să intre în bătălie alături de Ussun Cassano, iar regele spuse soldaţilor săi că Leonardo va ocupa poziţia de onoare. De fapt, era relativ în siguranţă, fiindcă Leonardo era în centrul cercului de gărzi de corp ale lui Ussun Cassano. Dar nu era uşor să te ţii după el. Călărea repede către liniile de infanterie grea ordonându-le oamenilor să vină în centru; apoi îşi adună călăreţii, care îl urmară spre vest.

Văzând aceasta, turcii traversară înapoi râul, urmărindu-l, crezând că perşii se retrag; şi, într-adevăr, Ussun Cassano pierdu mulţi oameni, fiindcă era dificil de comunicat ordinele. Mulţi intraseră în panică, fiind pradă uşoară pentru turci; alţii fură măcelăriţi de cavaleria turcă ce pornise în urmărirea regelui.

Iar Ussun Cassano nu putea decât să privească toate astea, cu faţa strânsă, ca şi cum ar fi simţit o durere fizică.

Dar perşii se grăbeau deja spre centru.

Bombardamentul începu, scoicile umplute cu explozibil şi şrapnelele explodau, umplând aerul cu tunete, foc şi fragmente mortale. Cum bombele explodau, oamenii cădeau pe capete, pierzând membre – mâini, picioare, braţe – ori zdrobiţi; unii fură tăiaţi în două; alţii, loviţi direct, transformaţi într-o pastă. O explozie urma după alta, trase de tunurile cu mai multe ţevi, secerând rând după rând de soldaţi, ca şi cum ar îi fost coceni de porumb, turci şi perşi deopotrivă.

Turcii, care aveau cele mai mari pierderi, erau terifiaţi, la fel şi caii lor care săreau în toate direcţiile, fiind astfel tăiaţi mai uşor de „seminţele” mortale ce pluteau prin aer.

Dar trecuseră numai câteva secunde, ori poate minute… Leonardo nu-şi mai putea da seama, fiindcă timpul avea acum alt curs; Ussun Cassano nu mai putea aştepta. Chiar când tunurile încă mai trăgeau, dădu semnalul de înaintare spre centru. Câteva batalioane de cavalerie grea atacară flancul turcesc, ce nu fusese bombardat.

Deodată, tunurile se opriră.

Comandanţii ienicerilor strânseseră toţi cavaleriştii pe care-i putuseră aduna şi atacau flancul persan. În timp ce unităţile de arcaşi formate de Ussun Cassano trăgeau asupra infanteriei turceşti, regele comandă cavaleriei să atace primele linii – împrăştiind cavaleria turcească, aşa cum făcuse Alexandru cel Mare în bătălia de la Granicus, când îi învinsese pe perşi – măcelărindu-i pe turcii de pe flancul stâng, care era slăbit. Fu urmat de infanteria uşoară şi grea.

Leonardo făcea tot ce putea pentru a-l apăra pe Ussun Cassano, care călărea fără teamă, iar prin curajul său îşi încuraja oamenii. Îi zdrobeau pe turci, aruncându-i în râu, care acum era de o culoare mai închisă ca a noroiului; totul era numai strigăte, măcel şi sânge; totul fusese pierdut, iar acum, în mod miraculos, totul putea fi câştigat; iar regele persan nu putea fi muritor, nu putea fi din carne şi oase, nu putea fi rănit; nu, el era însăşi furtuna, vântul, chiar şi atunci când calul îi fusese omorât. Atunci Leonardo îi dădu iapa sa turcească; dar numai pentru o clipă, fiindcă Ussun Cassano îşi făcu rost de altul.

Nu era vreme de stat pe gânduri. Turcii erau peste tot în jurul lui Leonardo, încercând – mai ales acum – să-l ucidă pe Ussun Cassano, care refuzase să renunţe la luptă, refuzase să se odihnească şi să privească retragerea inamicului, fiindcă era dincolo de raţiune, dincolo de fiinţa umană; era prins într-un vis războinic, acolo unde nu există sentimentul timpului, iar singurul lanţ cauză-efect este atacul şi uciderea.

Era ca şi când haşişul lui Devatdar ar fi plutit prin aer, fiindcă Leonardo devenise parte a visului lui Ussun Cassano, dincolo de gândire şi raţiune. Aici era locul luminii descris de cărticica lui Kuan de înţelepciune chineză; aici era fundamentul gândirii şi memoriei, locul fără gând, solul care suge viaţa, care poate fi înţeles numai prin ochii morţii; iar Leonardo mergea prin această, lumină, văzând carnea transformată în spirit, bucurându-se de teribila neutralitate a întregului.

Totul era plin de lumină, viu şi tangibil: suflete şi spirite, oameni şi cai, aer, apă, lemn şi metal, totul era acelaşi lucru; iar funcţiile lui Leonardo erau doar tăierea şi spintecarea. Era moartea, era posedat, era adormit şi totuşi complet treaz, iar lumina devenea şi mai mare cu fiecare suflet eliberat, cu fiecare ţipăt de agonie, cu fiecare ultimă răsuflare, iar de la lumina unei

lămpi în ceaţă ea devenise acum asemeni celei a soarelui, clarificând, dispersând, până când…

* * *

— Este un precept atât de valoare, cât şi de strategic cel care spune că trebuie să pavezi cu aur şi să faci poduri de argint pentru inamicul care se retrage, îi spuse Hilãl lui Ussun Cassano.

Acestea erau primele cuvinte pe care le auzise Leonardo de la trezire. Dezorientat, se întrebă unde era. Capul şi braţul drept îl dureau. Era întins pe o pătură, cu capul pe perne, iar Gutne, aplecată asupra lui, îl îngrijea. Era întuneric şi răcoare şi pentru o clipă Leonardo se întrebă când va veni fiul lui Ussun Cassano, când va trebui să-l ucidă. Când se va mai întuneca, îşi răspunse singur la întrebare.

— Eşti în cortul meu, Leonardo, spuse Ussun Cassano. După ce ţi-ai dovedit curajul apărându-mi viaţa o dată, de două ori – cine a mai stat să le numere? – atunci…

— Da, zise Leonardo, acum trezit de-a binelea. Încercă să se rezeme pe cot, dar era prea dureros, aşa că trebuia să stea întins, întorcându-şi capul către rege. Faţa, braţele şi pieptul îi fuseseră tăiate şi rănite, la fel şi genunchiul drept. Se auzea zgomot ţipete, urlete, chiar şi cântece; toate insuportabil de apropiate. Dar, desigur, apa amplifica sunetele, aşa cum o oglindă curbată amplifică imaginile.

Strigătele se apropiară; oamenii îl chemau pe Ussun Cassano, strigându-i numele.

— Ai fost aruncat de pe cal, spuse Ussun Cassano, ignorându-i. Ai luptat aşa cum n-am mai văzut alt creştin. Poţi lupta ca un persan, dar cu siguranţă că nu ştii călări ca un persan.

Umilit, Leonardo îşi plecă ochii, iar regele deschise uşa cortului.

— Nu-l aştepţi pe Calif? întrebă Hilãl.

— S-ar putea crede că *tu* eşti Califul, spuse Ussun Cassano, dar glumea.

— Nu se ştie, Mărite Rege, spuse Hilãl.

— Ascultă-i, emirule. Ieşi tu să le spui că nu vom urmări inamicul? Cât crezi că voi mai rămâne în viaţă?

— Tu eşti regele, spuse Hilãl.

— Poate peste câteva ore sau zile, dar nu acum. Îi voi opri imediat ce voi putea.

— Nu ai face decât să-i împingi înapoi în braţele lui Mehmed, spuse Hilãl.

— Poate că atunci când se va termina nu vor mai rămâne atât de mulţi de împins.

— Şi Mehmed, câţi oameni mai are?

Ussun Cassano oftă şi pentru o clipă păru vulnerabil.

— Poţi număra picăturile din ocean? Abia aştept să te revăd, alături de stăpânul tău. Vă vom aştepta în munţi. Apoi o vom elibera pe verişoara Califului împreună. Şi poate şi pe prietenul tău, spuse privind spre Leonardo.

— Este acolo? întrebă disperat Leonardo. Ai informaţii?

— Poate că da, spuse Ussun Cassano, dar cine poate avea încredere într-un turc, chiar dacă mărturiseşte sub tortură?

Se auzi o mare gălăgie afară când regele ieşi, iar Leonardo era gata să se ridice să-l însoţească, dar…

Se trezi încă o dată. Braţul încă îl mai durea, dar capul îi era limpede. Durerea îi dispăruse. Era linişte, iar cortul era inundat de o lumină roşie. Leonardo recunoscu zgomotul maşinăriilor: soldaţii manevrau mecanismele de la căruţa în care se afla moara de făcut praf de puşcă.

— Ce-i cu lumina asta? o întrebă pe Gutne care stătea lângă el.

— Îi ard pe morţi.

— Parcă ar arde totul.

— Aşa pare, spuse ea.

Leonardo putea să-i vadă bine trăsăturile; nu se mai gândea la ea ca o imitaţie proastă a Ginevrei, ci mai degrabă ca la o soră; nu, mai bine o verişoară, o verişoară care are toate trăsăturile familiei, dar altfel definite. Simţea dorinţa, simţea cum îi creşte temperatura în vine, dar ceva nu era în regulă…

— Pute, spuse Leonardo, ca pentru el. Şi praful de puşcă. Nu este periculos să combini elementele când…

— Nu cred că emirul ar fi permis să se facă ceva dacă nu era cu adevărat necesar.

— Îl cunoşti?

— Este respectat…

— Chiar dacă este eunuc?

— Da, spuse Gutne.

Îşi ţinea ochii plecaţi, de parcă i-ar fi fost frică să privească la Leonardo.

— De ce? Din cauza relaţiei lui cu Califul?

— Califul spune că Hilãl este tatăl său. Poate că de asta… fiindcă se bucură de favoarea Califului. Dar respectul nu se ordonă. Trebuie să fie acordat liber. Ţie, maestre, ţi s-a acordat respect.

— Da?

— De către regele persan. Ţi-a acordat cortul său.

— Ca să-mi şteargă umilinţa.

— Nu cred, spuse Gutne, iar Leonardo o trase spre el. Dar ezita, deşi ea îi răspunse la îmbrăţişare de bună voie; o ţinu la distanţă, apoi o strânse atât de puternic încât ca abia mai putea respira. În acel moment nu o vedea pe Ginevra, nici pe Simonetta, nici chiar pe Gutne. Simţea doar o nevoie aprinsă; şi ştia că uciderile şi rănirea altora îi treziseră dorinţa. Se simţea brutalizat şi brutal, ca cineva care este pe cale să facă ceva pe care-l va regreta, dar incapabil să se oprească. Dacă Gutne n-ar fi vrut, ar fi violat-o, ar fi tratat-o la fel ca pe cei pe care-i ucisese din reflex, la fel de mecanic şi automat ca lucrul la mecanisme şi rachete; şi ea închise ochii în timp ce el îi mângâia părul pubian, când îşi strecură înăuntrul ei un deget, mângâind-o, pregătind-o. Ea ştiu, ştiu şi el se simţea furios, fiindcă se îndepărtă. Dorinţa sa luase forma unei călduri ce radia în picioare, în stomac, dar penisul îi era flasc. Dorinţa nu i se domolise; era ca un animal în rut; se simţea consumat de ea, dar oricât încercă Gutne să-l ajute, era în zadar.

O împinse deoparte, cu blândeţe de data aceasta şi se ridică. Se îmbrăcă mecanic. Ea încercă să-l tragă înapoi. Îi spuse să se culce, asigurând-o că se va întoarce, că nu o va părăsi; şi se simţea calmat când părăsi cortul.

Înţelese acum ce preţ avusese violenţa, setea de sânge ce încă mai plutea în aer: douăzeci de mii de cadavre ardeau, ca bucăţele de pânză arzând şi ridicându-se, ca nişte suflete, spre cer; iar Leonardo îşi amintea, îşi amintea, sentimentul săbiei penetrând carnea, şi intră în catedrala amintirilor pentru a se ascunde.

Dar bucăţi de cadavru arzând, bucăţi de carne lucind pătrunseseră şi aici, transformându-se în cenuşă, răcindu-se şi căzând înapoi, plutind ca nişte frunze; şi Leonardo se simţi pe el

însuşi în flăcări, se simţea ridicându-se, către întunericul gol şi impotent.

28
Capete

Am intrat în oraşul Calindra, în apropiere de frontierele noastre. Oraşul este situat la baza acelei părţi a munţilor Taurus care este despărţită de Eufrat şi priveşte către vârfurile munţilor Taurus la vest. Aceste vârfuri sunt atât de înalte încât parcă ating cerul şi în întreaga lume nu există o înălţime mai mare.

— Leonardo da Vinci

Copile, sunt pierdut. Cum aş putea suporta viaţa de după moarte suferind din cauza morţii tale?

— Homer, *Iliada*

Îi găsiră pe Ussun Cassano în mijlocul unui oraş de cadavre şi capete înfipte în stâlpi. Era într-o mică moschee, cu armata decimată. Mirosul cărnii putrezite era copleşitor; nici măcar focurile care ardeau în ceea ce fusese odată piaţa oraşului nu reuşeau să îndepărteze mirosul. Târfe şi soldaţi, femei persane care luptaseră alături de bărbaţii lor, copii şi orăşeni, toţi deveniseră fum. Oraşul fusese ars, dar era imposibil să afli cine pusese focul: turcii sau perşii?

Ka'it Bay ordonă imediat să fie date jos capetele de pe stâlpi şi să li se facă o înmormântare potrivită. Ca să facă asta, soldaţii săi trebuiră să se lupte cu haitele de câini care încercau să-i muşte. Era miezul zilei. Aerul era irespirabil, din cauza cenuşii, făcând lumina soarelui să apară murdară, amplificând căldura. Aerul transforma totul în miraje, de parcă acest loc era o fantasmă, o apariţie de coşmar, visată de un soldat însetat în deşert.

Dar chiar înainte ca armata să ajungă aici, nobilii persani strânseseră ţăranii din jur, ale căror ferme nu arseseră, să vină în piaţă să-şi vândă produsele, ca să-l întâmpine pe Ka'it Bay cum se cuvine. Deja măcelari, brutari, bucătari şi o nouă trupă de prostituate veniseră gata să obţină un profit – şi deveniră astfel bogaţi, fiindcă armata Califului ajunsese acum la o sută treizeci de mii de oameni.

— Te cheamă regele, îi spuse Kuan lui Leonardo, care era cu Hilãl şi Mithquãl, care proiecta un imens cerc pentru artilerie care să cuprindă întregul oraş, inclusiv pe soldaţii aflaţi în munţi. Mamelucii, care mărşăluiseră în falange nu foarte diferite de

cele ale anticilor greci sau macedoneni, care tânjeau după bătălie, care se rugau nervoşi la Allah, Unul Dumnezeu, Adevăratul Dumnezeu, invocând numele Său, care invocau zeiţa: zeiţa războiului, zeiţa vieţii şi a morţii – *„Mun shan ayoon A'isheh”* – erau acum şocaţi şi înspăimântaţi de moartea care îi înconjura.

Leonardo încuviinţă şi, însoţit de Kuan, reveni în oraş.

— Am auzit de supărarea dintre tine şi prietenii tăi, spuse Kuan.

— Ce mai face Amerigo? întrebă Leonardo.

— Stă cu mine. Ai avut destule posibilităţi să vii să-l vezi, dar se pare că preferi compania eunucilor.

— Este şi Amerigo de acord cu Sandro?

Leonardo nu voia să fie explicit, nu voia să dea formă posibilităţii ca, într-adevăr, el să fie responsabil pentru moartea lui Zoroastro.

— Trebuie să vorbeşti cu amândoi. Sandro nu este sigur pe ceea ce a văzut.

— Nu e sigur?

— Nu este atât de norocos ca noi, nu are un sistem al memorării.

Leonardo râse, amărăciunea sa fiind evidentă.

— Niciun sistem nu este bun în astfel de vremuri.

Chiar şi a discuta asemenea lucruri însemna o profanare; aici, cu aerul plin de substanţa sufletelor şi cenuşa rămasă de la cei care fuseseră odată fiinţe vii, ei vorbeau de lucruri mărunte; în faţa eternului, ei discutau efemerul, dar totuşi era important, fiindcă dragostea şi prietenia contrabalansau chiar şi măcelul care devenea cu fiecare secundă familiar, până când va deveni invizibil.

— Ai aflat ce s-a întâmplat? întrebă Leonardo.

— Doar ce mi-au zis soldaţii persani. Au fost surprinşi noaptea, mulţi fiind omorâţi chiar în corturi.

— Dar n-are niciun sens. Regele n-ar fi permis…

— Ba da, maestre, spuse Kuan. Sunt momente în care fiecare om mai trebuie să şi doarmă.

— Ştii la ce m-am referit, spuse Leonardo iritat.

Kuan îşi întoarse privirea de la Leonardo şi zâmbi, dar era un zâmbet ironic.

— A fost copleşit în număr de cei mai buni ieniceri ai lui Mustafa.

— Mustafa?

— Fiul favorit al sultanului. E la fel ca tatăl său, aşa cum Zeinel era asemenea tatălui său. S-au ascuns în munţi.

— Atunci înseamnă că regele i-a subestimat.

Kuan dădu din umeri când trecură pe lângă un mormânt deschis. Dând haine de pomană, cu capul însângerat în locurile de unde îşi smulsese părul, un bărbat era îngenuncheat în faţa mormântului, plângând şi jelindu-se; tremura incontrolabil, cuprins de convulsii. Lângă el, o femeie plângea şi se văita cu o voce subţire. Cu toate că ştia că nu trebuie, Leonardo nu se putu abţine să nu privească în mormânt. Era plin de femei şi copii.

Leonardo şi Kuan trecură de gărzile mameluce şi persane şi intrară în moschee. Era răcoare şi întuneric. Covoraşe de rugăciune zăceau împrăştiate pe podea, iar lumina pătrundea înăuntru prin nişte ferestre înalte şi înguste. Ussun Cassano stătea în mijloc. Părul îi era unsuros; tunica şi turbanul verde îi erau pline de sânge, ca şi mâinile. Leonardo îi revăzu inelul carnelian, cel la care se uitase în orele lungi de aşteptare în cort cu regele; cumva, lipsit de logică, asocia inelul cu rugăciunea. Pe podea, lângă el se afla un borcan de sticlă.

Conţinea capul fiului său, Zeinel.

— Unde este Califul? întrebă Leonardo în şoaptă pe Kuan, temându-se dintr-o dată să rămână singur cu regele, dar Kuan se întoarse.

Leonardo nu mai avea altceva de făcut decât să continue, fiindcă întâlni privirea lui Ussun Cassano. Ochii regelui erau larg deschişi şi însângeraţi, ca acei ochi ce puteau fi văzuţi în iad, de parcă focul lor intern luminase lumea şi-i arătaseră propria moarte.

— Stăpâne al Lumii… spuse Leonardo, încercând să nu se uite la borcanul din faţa regelui; dar, dintr-o singură privire, surprinse toate detaliile: faţa tânără, lipsită de păr, ochii reci şi albaştri ca sticla – ceea ce şi erau, părul gros şi roşu, legat strâns într-o coadă la spate, pomeţii înalţi şi bărbia bine reliefată. Cu excepţia pielii, care era galbenă precum pergamentul, faţa era a lui Ussun Cassano – mai tânăr, mai dulce, dar o imagine în oglindă. Efectul era cutremurător.

— Acum i-ai văzut pe doi dintre fiii mei, maestre.

— I-am văzut pe toţi, Mărite Rege, la înmormântarea lui Unghermaumet.

— Ah, da, spuse Ussun Cassano, privind borcanul. *Acum* i-ai văzut, fiindcă acesta este fiul meu Zeinel, un dar de la Marele Sultan. I-am răspuns trimiţându-i înapoi ambasadorii în bucăţi. Se pare că ţinea capul fiului meu pentru amuzament, zise el, după o lungă pauză. Ca decoraţie pentru cortul său.

— Dar ştiai că…

— A trecut mai puţin de un an, spuse Ussun Cassano. M-am rugat ca el să fi fost în viaţă. Mă gândeam că este ţinut ostatic de turci, fiindcă, atunci când mi-am trimis ambasadorii la el, nu a negat.

Ussun Cassano începu să râdă. Apoi, cu o voce pe care Leonardo abia o putea auzi, spuse:

— Îţi aminteşti ce ţi-am spus când trebuia să-mi ucizi fiul?

Pentru o clipă rămase cu privirea pironită undeva, departe, parcă ar fi ascultat vocea unui înger sau a unui jinn.

— Dar am ucis doi fii.

Ridică borcanul şi privi în ochii de sticlă ai lui Zeinel.

— Acum este rândul tău să vezi, să fii martor.

Apoi se uită la Leonardo, ca şi cum ar fi aşteptat un răspuns.

— Nu, stăpâne, nu-mi amintesc, spuse Leonardo.

— Caută-ţi în catedrala amintirilor atunci şi nu mă minţi.

— Am spus „o ultimă umilinţă” înainte de a-l scoate pe Unghermaumet afară din cort.

— Vezi?

Nu mai era nimic de spus; Leonardo îngenunche lângă Ussun Cassano, fiindcă nu se cădea să stai mai sus decât regele.

— Mă înşelam amarnic, dar acum îţi spun din nou că aceasta va fi ultima umilire pentru mine.

— Ce vrei să spui, Stăpâne al Lumii? întrebă Leonardo nervos. Privi în jur în moschee. Erau singuri, cu toate că cineva ar fi putut – sau ar fi trebuit – să stea la uşă.

Ussun Cassano ignoră întrebarea lui Leonardo şi spuse:

— Singurul meu confident este un *kâfir,* pe care l-am scutit de uciderea fiului meu, nu-i aşa, maestre?

— Aşa este, Mărite Rege.

— Şi căruia i-am dat cortul meu.

— O mare onoare, spuse Leonardo.

— Vreau ca fiul meu Calul să fie rege. Nu va plânge şi nu mă va jeli. Va lupta. Armatele se vor strânge în jurul lui.

— Dar tu eşti regele.

— Nu, nu sunt. Ţi-am spus-o când am părăsit tabăra.

— Ai spus „poate câteva ore, sau zile, dar nu acum”.

— Deci ai memorie, spuse Ussun Cassano. Trebuie să-i spui lui Calul dorinţele mele.

— De ce vrei să-i spun *eu?*

— Fiindcă am încredere în tine, şi Ussun Cassano îi dădu lui Leonardo o scrisoare sigilată cu sigiliul regal. Apoi scoase sabia şi o puse pe podea.

— Îmi eşti dator cu o ucidere. Fă-o acum.

Leonardo se ridică şi se dădu înapoi.

— Vreau să fiu îngropat alături de fiul meu, dar nimeni nu trebuie să-l vadă. Era favoritul meu, cea mai preţioasă avere, dragostea mea, eu însumi – dacă un tată poate avea un fiu.

— Nu pot face asta, *tu* nu poţi face asta, Mărite Rege. Trebuie să te răzbuni. Pedepseşte-i pe turci pentru…

— Nu te gândi să-mi discuţi ordinele, altfel te vei afla tu însuţi între săbii.

— Nu te voi ucide, spuse Leonardo. Mi-am plătit datoria fiindcă am eşuat o dată.

Se întoarse şi începu să meargă, temându-se, întrebându-se dacă va simţi ascuţişul săbiei sau pe-al unei săgeţi pentru neascultarea sa. În schimb, auzi un oftat; şi când se întoarse văzu că Ussun Cassano se înjunghiase cu un pumnal în stomac şi încerca să-l ridice în sus.

Pentru o clipă se priviră unul pe celălalt: Leonardo şocat, Ussun Cassano în chinurile morţii; apoi, fără a sta să se gândească, Leonardo alergă spre rege, ridică sabia şi, când regele se aplecă înainte, îl decapita; şi Leonardo se auzi rugându-se, de parcă el, necredinciosul, l-ar fi putut găsi pe El numai în crimă şi în sânge.

Ka’it Bay se apropiase de Leonardo. Urmărise totul, de la început.

— Acum, maestre, datoria este plătită, şi luă scrisoarea de la Leonardo şi-l conduse afară din moschee.

— Era deja mort, când şi-a împlântat pumnalul, înainte ca tu să-l ajuţi să urce la ceruri. Te-a iubit, cum te iubesc şi eu.

Şi Califul îi explică totul lui Leonardo, care îi era ca un fiu, un sclav care avea privilegiile unui emir.

Leonardo, care o clipă mai înainte îl găsise pe Dumnezeu, pentru o clipă, acum simţea lacrimi fierbinţi pe obraz şi plânse în tăcere după regele barbar, care-l transformase în ucigaş, care-l transformase în… el însuşi.

Imaginea era a lui Leonardo însuşi.

La fel cum Simonetta se uitase în ochii îngerilor, Leonardo îşi văzuse sufletul.

* * *

Când prinţul Calul sosi în tabără, Ka’it Bay îi arătă corpul decapitat al tatălui său, minţindu-l că turcii au făcut asta. Apoi îl conduse pe tânărul înalt şi chel către locul de îngropare.

Calul stătea între Calif şi Leonardo, mototolind în pumn scrisoarea tatălui său, privind ţintă la mormântul deschis, de parcă ar fi fost o problemă ce trebuia calculată. Prinţul părea întruchiparea furiei. În spatele lui, armata sa de zece mii de oameni aştepta nervoasă, nesigură încă dacă armata Califului îi era prietenă sau aliată.

— Şi ce a mai spus tata? îl întrebă Calul pe Leonardo.

— Ţi-am spus totul.

— Şi nu ştiai nimic de fratele meu Zeinel pe care turcii…

— Ştiu numai ce am văzut, minţi Leonardo. Se simţea incomodat, dar cu toate acestea îl privea pe prinţ drept în ochi.

— Şi l-ai găsit pe tata cu sabia în mână?

— Nu l-am găsit, dar era pe câmpul de luptă, spuse Leonardo. Crezi că te-aş minţi?

— Sigur că nu, maestre Leonardo. Dar unul dintre ofiţerii mei crede că l-a văzut pe tatăl meu viu în moschee.

Leonardo dădu din umeri.

— Atunci va trebui să te gândeşti singur, stăpâne.

— Tatăl meu avea încredere în tine.

Calul îi dădu scrisoarea, pe care Leonardo o citi, deşi o mai citise o dată, fiindcă Ka’it Bay o deschisese şi apoi o resigilase cu sigiliul regelui. Cât ura asta! Nu era un bun mincinos, dar nu avea altă alegere.

Era parte a planului Califului.

Tânărul Niccolò i-ar fi spus că aşa era cel mai bine, că însuşi Ussun Cassano ar fi aprobat vicleşugul Califului; fiindcă dacă perşii ar fi aflat că regele lor s-ar fi sinucis, ar fi fost prea demoralizaţi pentru a mai lupta. În acest scop, Ka'it Bay ordonase execuţia oricărui persan care bănuia ceva.

Evident, Hilãl, ori oamenii săi nu fuseseră suficient de atenţi.

* * *

Armatele persane se strânseră în jurul lui Calul, care era de înălţimea tatălui său, deşi mai subţire la trup. Era un cărturar şi nu avea acea energie fizică şi frumuseţe a tatălui său; spiritul îi era ascuţit, concentrat ca o rază de lumină ce taie întunericul catedralei şi atât de puternic. Locotenenţii săi se temeau de el, dar ura faţă de turci îi adunase pe oameni în jurul său.

Armatele persane şi arabe mărşăluiau alături, angajând inamicul ori de câte ori îl descopereau, măcelărind şi arzând totul în cale, de parcă ar fi fost ţinut turcesc, nu persan, intrară adânc în munţi, urmând semne şi semnale, urmărind armata lui Mustafa, făcându-şi drum prin trecători, spulberând stâncile ce le stăteau în cale cu tunurile, de parcă Califul ar fi avut putere de a face tunete şi fulgere ce rivalizau cu cele ale naturii înseşi, se apropiară de locul de bătălie unde îi aştepta armata lui Mehmed. Turcii bântuiau ţinutul pentru mâncare. Era ca mort, chiar dacă munţii albaştri, cu pădurile de conifere, cu văile înguste ar fi fost lăcaşul naiadelor şi satirilor. Dar trecuseră prin prea multe sate mirosind a carne arsă pentru a mai avea gust pentru peisaje bucolice.

Leonardo vedea vulturi zburând în cercuri în jurul cuiburilor lor, de parcă ar fi aşteptat pe întârziaţi să-i ducă la un praznic prometeic.

Leonardo călărea alături de Hilãl şi Mithquãl; Sandro li se alătură. Mergea în tăcere alături de vechiul său prieten, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat între ei; dar părea să nu se mai sature de Gutne, care mergea un pic în urma lui Leonardo. Din când în când mergea pe lângă ea şi-i vorbea. În aceste momente, privea la Leonardo, ca pentru a se asigura că prietenul său nu este supărat sau gelos, de parcă ar fi făcut ceva rău.

Sandro slăbise şi mai rău. Cu toate că se plângea mai tot timpul că este nefericit, părea acum mai întărit. Se împrietenise cu imamul lui Ussun Cassano, care îl învăţa filosofia coranică. Nu l-ar fi surprins pe Leonardo ca prietenul său, în ciuda dorului de casă, să rămână aici, un clarvăzător incapabil de a mai transpune viziunile sale pe pânză. Dar ce mai conta pentru el? Pâinea îi era rugăciunea.

Nu discutară despre Zoroastro.

Nu discutară despre Florenţa.

Pur şi simplu mergeau alături, gata parcă mereu să rupă tăcerea, care urma după conversaţia formală, până când se opriră într-o vâlcea, lângă un izvor.

Acolo Ka'it Bay primi patru ambasadori turci. Îi primi sub cerul liber, în burniţa ce cădea de ore întregi. Calul, regele persan, urmărea procedurile impasibil.

Turcii erau îmbrăcaţi în haine somptuoase, asemenea membrilor gărzilor de elită ale Califului; aceştia înarmaţi cu paloşe şi topoare erau peici: mesageri. Dar păreau înspăimântaţi, nu ca ofiţerii. Arătau ca un soldat de rând care văzuse prea multe măceluri; de parcă Mehmed trimisese nişte ţărani să-l întâlnească pe Calif, de parcă înseşi feţele lor erau o insultă la adresa Califului.

Turcii se înclinară. Trei dintre ei aveau daruri. Conducătorul lor desfăcu o scrisoare şi o citi; părea a avea dificultăţi în a-şi găsi respiraţia, înecându-se. Mâinile îi tremurau.

Erau cu toţii siguri că vor fi omorâţi după ce-şi vor fi terminat misiunea, ori, în cel mai bun caz, mutilaţi.

— Mehmed Celebi, marele sultan al Turciei, îţi trimite ţie, Ka'it Bay, aceste daruri, egale măreţiei tale, fiindcă valorează cât întreg regatul tău.

Vorbitorul tresări când spuse asta, dar nu ridică privirea. La un semn, doi dintre peici puseră un cilindru de aur, o şa şi o sabie bătută cu diamante în faţa Califului.

— Dacă eşti curajos, ţine aceste daruri bine, fiindcă voi veni în curând să le iau înapoi. Şi-ţi voi lua tot ce ai, fiindcă este împotriva ordinii naturale ca bastardul unor ţărani să domnească peste un regat ca al tău.

Ka'it Bay îşi trase sabia, faţa colorându-i-se de furie şi umilinţă. Calul se dădu la o parte pentru a-i face loc.

Dar turcul continuă, mâna tremurându-i, vocea tremurându-i; ceilalţi priveau în pământ lângă el, de parcă ar fi vrut să se ascundă acolo.

— Mehmed Celebi îţi mai trimite un alt dar, personal, dar să fie văzut de toţi. Aşa cum îţi dăm asta, tot aşa şi Mehmed Celebi cu mâna lui ţi-l va lua pe al tău, pentru a se distra cu el.

Cel de-al treilea mesager puse ceva acoperit cu purpură în faţa Califului. Când dădu la o parte pânza, ceilalţi mesageri căzură la pământ, în genunchi, cu feţele în ţărână. Apoi căzu la pământ şi vorbitorul, aşteptându-şi moartea.

Era un borcan la fel ca cel care conţinuse capul lui Zeinel.

Acesta conţinea capul lui A'isheh.

Ochii ei priveau în depărtare, ca de porţelan; faţa calmă, cu gura închisă, cu părul legat la spate ca al lui Zeinel; pielea îi era arămie şi lucioasă.

Ka'it Bay strigă şi se trase înapoi, dar îşi reveni imediat şi-l ridică, să-l vadă toată lumea.

— Vedeţi, strigă el. Iată ce au făcut. Priviţi şi nu uitaţi. Ţineţi minte!

Mamelucii începură să strige *„Mun shan ayoon A'isheh".* Toate femeile începură să jelească; bărbaţii urlau, îşi sfâşiau hainele de parcă văzuseră pe propriile surori, fete sau soţii mutilate şi expuse. Trupele ameninţau să se dezlănţuie – aceasta petrecându-se la fel de iute ca apariţia unei furtuni când cerul este senin. Leonardo le simţea avântul, energia isterizată şi stătea alături de Hilãl şi Sandro absorbind totul.

Era rece şi mort; gândurile îi erau clare, dar străine, de parcă ar fi aparţinut altcuiva, altcineva care era martor sau scrib, a cărui funcţie era doar să înregistreze; şi, fără să realizeze, Leonardo privi în jur, văzu faţa şocată a lui Sandro; o văzu pe Gutne privind calmă, fiindcă şi ea era un observator; şi memora feţele celor din jur, ca şi cum ar fi fost imortalizaţi, ca într-o pictură; acesta era momentul artei, secunda de dinainte de durere şi întristare; şi Leonardo se auzi apoi oftând, apoi un fel de tunet intern; şi şi-o aminti pe A'isheh, şi-o aminti în detaliu, îşi aminti clipele petrecute cu ea, atingerile ei, ura care-l cuprinsese când i-l luase pe Niccolò.

Simţea lacrimi fierbinţi arzându-i obrazul.

Dar faţa îi era uscată.

Acum nu va mai şti niciodată, nu va mai şti dacă a iubit-o, fiindcă era piatră, aşa cum fusese când o descoperise pe Ginevra.

Dar nici nu o cunoscuse cu adevărat pe A'isheh.

Îl iubise şi-l transformase în piatră.

Leonardo îi repeta numele iar şi iar, ori aşa i se părea şi o văzu pe Ginevra, Ginevra, dar nu, era Gutne, Gutne zăcând mutilată, însângerată, în timp ce el, Leonardo, îi eviscera, şi-i tăia şi-i zdrobea. Toată lumea murise. Toţi, în afară de Niccolò. Leonardo tresări când se gândi la Niccolò.

Ce se întâmplase cu el? Avusese oare aceeaşi soartă ca A'isheh?

Totul se uni într-un singur gând. Trebuia să afle dacă Niccolò mai era în viaţă. Dacă ştia ceva, era că îl iubea pe băiat.

Mamelucii se apropiară. Califul le făcu semn să se oprească. Ei se supuseră, iar el se plimba încolo şi-ncoace prin faţa peicilor care ţineau capul verişoarei sale.

— Tu, îi spuse el conducătorului acestora. Ridică-te şi uită-te la mine. Îţi voi oferi viaţa, la schimb cu a trădătorului.

Dădu vasul pe care-l ţinea în mână lui Kuan, care îl luă şi făcu semn gărzilor sale să-l înconjoare, pentru a ascunde capul lui A'isheh de soldaţii aflaţi în pragul isteriei. Dar Califul ştia ce face, fiindcă toată lumea tăcea.

— Sunt sigur, nu sunt naiv, că am un spion în mijlocul nostru. Dă-mi-l şi-ţi voi da viaţa şi poate şi pe cele ale tovarăşilor tăi. Îi datoraţi viaţa lui Mehmed? Ca să vă taie membru cu membru? Sunt sigur că de asta v-a ales. Nu din dragoste, fiindcă ştie ce o să fac, nu-i aşa?

Ka'it Bay se uita în ochii mesagerului.

Leonardo observă că acesta are un neg pe nas; era umflat şi infectat şi-l definea, ca şi cum ar fi fost un nume propriu. Vedea totul ca printr-un tunel, de parcă ar fi fost luat de aici şi vedea totul de la depărtare, de pe înălţimile munţilor, acolo unde aerul era rece ca gândirea raţională. Durerea şi emoţiile erau parte din substanţa visului din care, în sfârşit, se trezise. Simţea o uşoară amorţeală; simţea chiar presiunea sângelui, de parcă întreg trupul ar fi vibrat o dată cu sufletul.

Dar îl va găsi pe Niccolò.

Nu va lua în considerare că ar putea fi…

Nu. Îl va găsi.

— Ei? întrebă Califul.

Peicul dădu din cap şi privi în jur, atent să nu se dea prea aproape de soldaţii care-l scuipau; câteva din gărzile lui Ka’it Bay îl însoţiră, dându-i la o parte pe soldaţii ce le stăteau în drum. Se opri în faţa lui Hilãl, Sandro şi Leonardo.

Îl privea pe Sandro, recunoscându-l, apoi se dădu înapoi şi-l arătă.

Califul veni în spatele lui.

— Deci ţi-ai ales un artist florentin.

Turcul se înclină, temându-se să se uite în jur. Sandro părea terminat.

— De unde ştii că este el?

— L-am văzut.

— Aha, unde l-ai văzut?

Dar Califul nu mai aşteptă răspunsul. Îşi ridică sabia; iar Sandro se dădu în spate, rugându-se, gândindu-se că acestea sunt ultimele lui cuvinte pe acest pământ, dar Califul lăsă să-i cadă sabia pe turc, tăindu-l în două.

Leonardo fu acoperit cu sânge, la fel şi Hilãl.

Soldaţii parcă înnebuniseră, urlând şi ţipând de bucurie, cântând numele lui A’isheh, cerând capetele celorlalţi trei turci. Ka’it Bay le ordonă să se ridice şi ei veniră în faţa lui, gata să moară. Califul se întoarse spre ei şi-i întrebă:

— Este vreun trădător în mijlocul nostru?

Turcii stăteau înţepeniţi.

— Ei?

— Da, şopti unul dintre ei, scund, cu burtă, fără un dinte din faţă; ceilalţi dinţi îi erau negri, ca pictaţi.

— Şi mi-l arăţi *tu?*

Turcul privea în jos, iar Ka’it Bay râse.

— Ah, te temi că vei avea aceeaşi soartă ca şi ei? Ei, răspunde-mi!

— Nu voi discuta decizia unui rege.

— Atunci arată-mi trădătorul, spuse Ka’it Bay.

— Nu pot. Nu-mi este – nu-mi sunt cunoscuţi.

— Deci sunt mai mulţi?

— Nu ştiu, stăpâne. Doar că…

— Da?

— Că vom fi urmăriţi şi, dacă dau greş, vom fi omorâţi.

— Şi tu? întrebă Ka’it Bay pe altul.

— Este aşa cum ţi-a spus fratele meu.

Acesta era cel mai tânăr dintre toţi, nu avea mai mult de douăzeci de ani.

— De ce te-a ales sultanul?

— Ca să mă încerce.

— De ce să te încerce pe tine?

— Fiindcă m-am lăudat că…

— Continuă.

— Că te pot privi în ochi fără…

Califul începu să râdă, dar se controlă imediat.

— Fără ce?

— Fără să tremur, stăpâne.

— Dar tremuri şi minţi, nu-i aşa?

— Nu, nu…

— Nu te-ai lăudat că-mi vei lua capul? Califul dădu cu sabia dintr-o parte în alta, ca în joacă.

Tânărul turc ezită, apoi spuse:

— Da.

Resemnat, îşi plecă capul şi închise ochii.

— Nu eu îţi voi lua capul, tinere soldat, spuse Califul. Dar ţi-l va lua stăpânul tău când îi vei arăta darurile şi mulţumirile mele.

Luă de jos sabia şi făcu semn soldaţilor să ia aurul şi şaua. Şopti ceva lui Hilãl, care, la rândul său, vorbi cu unul din locotenenţii săi; câteva clipe mai târziu, apărură câţiva oameni târând saci mari în spinare. Mirosul de putrefacţie era puternic, chiar şi aici, în loc deschis.

— Arată darurile noastre pentru Marele Sultan, spuse Ka’it Bay.

Soldaţii desfăcură sacii şi-i deşertară: din ei se rostogoliră capete. Capete de turci. Soldaţii se veseleau; desfăcură altul şi altul, în total douăzeci de saci. Se auzeau strigăte şi înjurături, dar nimeni nu râdea; trupele nu-şi pierdeau avântul războinic, nu o uitau pe A’isheh, Madonna lor pe care o vor purta cu ei în moarte.

De parcă ochii ei ar fi putut să le arate calea.

— Spune-i ilustrului vostru suveran că în curând voi avea şi mai multe astfel de daruri. Le voi multiplica de mii de ori, iar deasupra lor, ca o coroană, îl voi aşeza pe-al lui.

Califul făcu o pauză, apoi i se adresă celui mai tânăr.

— Nu uita să-ţi păstrezi curajul, tinere soldat, fiindcă dacă tu şi ceilalţi vă pierdeţi firea, ori darurile mele, vă voi lua şi vouă capetele. Credeţi că numai Mehmed are spioni?

Ka’it Bay le dădu drumul şi-i urmări cum se depărtează printre mamelucii şi persanii furioşi. Apoi trimise iscoade pe urmele lor pentru a afla locul în care se aflau trupele lui Mustafa şi Mehmed.

Două zile mai târziu găsiră iscoadele la intrarea într-o trecătoare. Fuseseră traşi în ţeapă. Evident, capetele lor lipseau.

* * *

Era un ţinut dificil pentru Ka’it Bay; armata lui era vulnerabilă din cauza mărimii sale, iar acum turcii începuseră s-o atace, provocând încăierări scurte, lovind pe flancuri, apoi dispărând înapoi în munţi şi păduri, ameninţând să transforme marşul războinic al Califului într-unul al uzurii. Regimentele slăbeau urmărindu-i pe turci, deseori fiind masacrate; artileria lui Hilãl era o povară pentru armata în mişcare şi complet inutilă în faţa tacticii turcilor de a-i ataca prin surprindere şi a dispărea imediat. Se părea că ţara însăşi era împotriva Califului: trecători înguste, stânci ascuţite, strâmtori unde cincizeci de oameni puteau lesne ţine piept la zece mii. Calul trimitea mesageri pentru a chema oameni la oaste şi armata lui se întărea, până când persanii şi arabii, mamelucii şi beduinii, gholaumii şi parţii, georgienii şi tătarii se despărţiră şi mărşăluiau separat, ca nişte umbre.

Dar soldaţilor şi animalelor deopotrivă le era foame, fiindcă nu se mai găsea grâu şi porumb, iar turcii arseseră tot în calea lor. Şi dacă nu reuşeau cumva să spargă liniile turceşti, armata întreagă va pieri de foame înainte ca turcii să-i umilească pe egipteni şi perşi în bătălie.

Turcii lansară un atac nocturn şi fură urmăriţi în pădure. Cinci mii de arabi fură omorâţi şi încă pe-atâţia răniţi. Mamelucii provocară pierderi grele trupelor lui Mustafa, dar fără folos, fiindcă acesta fugise, lăsându-şi oamenii în urmă. Va lovi din nou. Dar când?

Cum Cesar dezbina şi cucerea, Mustafa dezbina, ascuns, una cu pământul, lovea şi fugea.

Furioasă, înfometată, armata mărşăluia zi şi noapte.

Nu mai strigau numele lui A'isheh. Nu mai cereau sânge de turc. Erau înrăiţi şi, cum frustrarea lor depăşise limitele, se întoarseră împotriva Califului; cavaleria feudală, cei care omorâseră imamul în moschee, cerură raţii duble şi plata, altfel se vor întoarce acasă. Li se alăturară şi alţii, dar, cu toate că mamelucii rămăseseră fideli, demonstrau că sunt alături de revoltaţi.

Revoltaţii traseră săgeţi în cortul lui Ka'it Bay; reuşiseră să pună mâna şi pe un tun şi traseră cu el în direcţia Califului. Asta îi înfurie la culme pe gărzile acestuia, care intrară în acţiune, dar Ka'it Bay îi potoli. Încălecă şi merse cu sabia în mână prin faţa şirurilor de soldaţi, vulnerabil în faţa oamenilor, vorbindu-le, arătându-le capul lui A'isheh. Îi umili, ţipând la ei:

— Laşii sunt liberi să se întoarcă acasă. Nu vreau să am astfel de oameni sub comanda mea. Mă voi răzbuna pe turci, chiar de va trebui s-o fac eu însumi. Singur!

Apoi se întoarse, făcându-şi o ieşire teatrală.

Ţipete, încăierări începură între mameluci şi cavaleria tribală. O sută de beduini fură omorâţi; alţii fură zdrobiţi cu acelaşi tun cu care trăseseră împotriva Califului. Apoi sunară trompetele şi toată lumea porni înainte: sclavi, mameluci, arcaşi, suliţaşi, soldaţi beduini, răniţii şi chiar femeile se grăbiră să se alăture lui Ka'it Bay şi lui A'isheh, de parcă măcelărirea trădătorilor îi lecuise, îi ajutase să-şi recapete dorinţa de răzbunare.

Leonardo se grăbi să-şi ia calul, ca să nu fie acuzat de laşitate; călărea alături de Hilãl şi cei o mie de oameni ai acestuia.

Califul călărea ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic; încetul cu încetul, gărzile sale îşi reluau locurile şi procesiunea redevenise ca la început, însetată de a ucide.

— Leonardo.

Sandro venise lângă el şi Gutne, care se retrase lăsându-i să vorbească.

— Am observat că-i cam faci ochi dulci sclavei mele, spuse Leonardo.

— Dacă vrei, voi păstra distanţa. Dar tu ai lăsat-o în spate.

Leonardo zâmbi, dar era un zâmbet de resemnare.

— Nu, sunt sigur că-ţi pasă de ea.

— Tu nu ţii la ea?

— Ba da, spuse Leonardo. De ce? Ai venit să-mi ceri mâna ei?

Sandro roşi. Ironia lui Leonardo îl prinsese, fiindcă era clar că Sandro era îndrăgostit de ea.

— Prietenul tău Mirandola nu este aici să te exorcizeze, aşa că în locul tău aş fi mai atent.

— Îmi pare rău pentru A'isheh, spuse Sandro. Privea înainte şi vorbea parcă pentru a-şi ascunde stânjeneala. Când Leonardo nu răspunse, continuă.

— N-am ştiut c-o iubeşti.

— Acum ai căpătat puterea de a citi minţile, Sticluţă?

— Pot s-o citesc pe-a ta, Leonardo.

Din nou, Leonardo zâmbi.

— Atunci ştiai că stăpânul îl va tăia pe turc în două. De aceea te-ai dat pe spate, gata să leşini.

Din nou îl atinsese pe Sandro, care roşi şi-şi făcu semnul crucii.

— Leonardo, eu…

— Îmi citeai gândurile atunci când i-ai spus lui Benedetto că eu l-am ucis pe Zoroastro?

Sandro tăcu pentru câteva clipe, apoi răspunse.

— Da, i-am spus asta, dar mă înşelam.

— Te-ai înşelat?

— Când te-ai întors, m-am gândit…

Sandro părea să-şi măsoare cuvintele, gândindu-se la ce să spună, nesigur pe el.

— Am întors-o pe toate feţele, Leonardo. Am fost furios când te-ai întors şi furia m-a orbit. Nu trebuia să te acuz.

— Poate că ai avut dreptate, spuse Leonardo. Şi eu am întors-o pe toate feţele. Poate că într-adevăr l-am ucis.

— Nu, spuse Sandro.

— De ce nu ai venit mai devreme?

— Am încercat, dar păreai atât de rece, atât de distant. Mă gândeam că te-ai schimbat, cu toate câte s-au întâmplat…

— Şi m-am schimbat?

— Nu ştiu, spuse Sandro. Dar inima mea a fost alături de tine când mesagerul turc a scos capul lui A'isheh. Am mai văzut o dată acea privire la tine.

Leonardo se întoarse spre el. Drumul pe care mergeau intra curând într-o vâlcea adâncă. O pădure de pini se întindea la dreapta, ridicându-se la sute de picioare; în timp ce coborau în

vale, munţii şi pădurea îi învăluiau într-o lumină crepusculară, dar deasupra cerul era senin, iar soarele strălucitor.

— Ce privire? întrebă Leonardo.

— Când erai la fereastra camerei Ginevrei. Înainte de a sări. Când ai privit în jos la noi, aveai aceeaşi privire.

— Mi-aduc aminte că parcă l-am văzut pe Tista lângă tine şi Niccolò. Dar Tista murise. Sărmanul Tista.

— Îmi pare rău, Leonardo.

Leonardo dădu din cap şi-i strânse mâna, apoi, fără să se întoarcă, spuse:

— Se pare că avem public.

Vorbise tare, pentru Gutne, care se apropiase de ei. Încetiniră, ca să-i poată ajunge. Cum avea faţa acoperită de văl, era greu să-ţi dai scama dacă era stânjenită.

— Nu după A'isheh tânjeşte stăpânul meu, spuse Gutne. Îi vorbea lui Sandro ca şi cum i-ar fi fost deja stăpân, ori ea ar fi fost egala lui, ori poate cineva care nu avea stăpân.

— Atunci, pentru cine?

— Pentru prietenul vostru, Nolico, spuse Gutne, adresându-i-se lui Leonardo.

— Niccolò?

— Da, Niccolò.

— De unde ştii? întrebă uluit Leonardo.

— Ţi-am auzit visele…

— Visele?

— Vorbeşti despre el în somn, stăpâne.

În clipa aceea, Leonardo văzu faţa lui Niccolò, absolut clară, chiar dacă era prin ochii minţii, o văzu cu claritatea vederii nu cea a amintirii.

Cu claritatea unui vis.

Şi se întrebă, întristat, dacă nu cumva privise dincolo de moarte.

* * *

Mai târziu, pentru a-şi alina tristeţea, îl căută pe Mithquãl; şi discutară, aşa cum făceau întotdeauna, călare. Asta îi făcea plăcere, îl consola, fiindcă Mithquãl era la fel de vorace pentru cunoştinţe şi experienţe ca şi Niccolò. Şi Leonardo îi povestea despre catedrala amintirilor, despre istoriile lui Pliniu; îl învăţa

pe băiat algebra, atributele vederii şi sistemul solfegic al lui Guido d'Arezzo.

Îl învăţa pe Mithquãl, aşa cum îl învăţase pe Niccolò.

Dar Mithquãl era obsedat de războaie şi teoriile sale, de Valturio şi Alexandru cel Mare, fiindcă era un impostor.

Spre deosebire de Niccolò, el doar arăta ca un copil.

29
Complotul îngerilor

Văd îngerii urcând prin ceaţă la ceruri.

— Charles Caxton

…şi aerul plin de ţipete şi suspine.

— Niccolò Machiavelli

Armatele lui Mustafa atacau iar şi iar, ca nişte ulii asupra unui cârd de gâşte; iar Ka'it Bay îşi presa armatele ca şi cum ar fi fost în retragere. Dar Califul era hotărât să angajeze o bătălie cu Mustafa, care îşi avea tabăra în nord-vestul câmpiei, la capătul unor văi înguste. Pe înălţimile de dincolo de această câmpie se afla fortăreaţa în care fusese ţinută A'isheh.

Poate că Niccolò se mai afla şi acum acolo… dacă mai era în viaţă.

Sau poate că sultanul îl vânduse unuia dintre vasalii săi: Basarab, care conducea douăsprezece mii de moldoveni, ori Berlebeg, care conducea şaizeci de mii de români munteni, ori conducătorului acangiilor, care fără îndoială că l-ar fi pus pe Niccolò în faţa săgeţilor şi suliţelor persane şi arabe.

Califul îl chemă pe Leonardo în cortul său. Era o răcoare ca de toamnă, iar cerul era încă acoperit cu stele. Leonardo era frânt de oboseală, fiindcă stătuse toată noaptea cu Hilãl. Turcii atacaseră încă o dată, singurul zgomot făcut fiind cel al săgeţilor. Artileria nu era de niciun ajutor, fiindcă nu se putea trage decât în umbre, în pădure, la mişcarea crengilor. De data aceasta turcii atacaseră chiar artileria, trăgând tunurile cu repetiţie din carele lor, ca dar pentru Mustafa; dar cavaleria lui Ka'it Bay îi doborâse până la unul.

Toată lumea ştia că vor ataca din nou, dimineaţa, după-amiază ori chiar în miezul zilei. Luptătorii turci îi omorau pe soldaţii Califului chiar înainte de a se putea ajunge la o bătălie. Dar nu erau totdeauna lacomi: uneori doar omorau şi fugeau. Soldaţii din flancurile coloanelor ştiau că vor muri, mai sigur decât dacă i-ar fi tăiat Califul în două. În minţile lor, turcul nu era doar un soldat – muritor – ci un jinn, alcătuit din fum şi foc. Lipsa somnului şi coşmarul morţii pe neaşteptate îi marcaseră profund chiar şi pe cei mai experimentaţi soldaţi ai Califului. Ka'it Bay nu

permitea soldaţilor săi, nici măcar cavaleriei voluntare – cu toţii nişte ucigaşi – să se aventureze în raiduri.

Hilãl avusese dreptate; Califul nu agrea acest tip de război.

— În ciuda tuturor invenţiilor tale, cu toate tunurile şi carele de luptă, cu toate maşinăriile de război, tot sunt neajutorat.

Ka'it Bay stătea în umbră; sorbea o cafea şi trăgea din pipă de parcă ar fi fost amiază. Lângă Leonardo stătea Kuan, iar lângă Calif Hilãl împreună cu câţiva eunuci şi generali mameluci. Aerul era închis, parcă saturat de miasma urii şi invidiei, fiindcă toţi aceşti oameni se urau unul pe altul şi probabil îşi urau şi stăpânul.

— Îmi pare rău că invenţiile mele nu vă sunt de ajutor, Stăpâne al Lumii, spuse Leonardo.

— Şi ce ai de gând să faci pentru a îndrepta lucrurile? întrebă Califul.

— Maestrul Leonardo este la fel de priceput la strategie, ca şi la invenţii, spuse Hilãl, uitându-se la Kuan.

— Într-adevăr, Marele Emir are dreptate.

Hilãl păru uşurat.

— Oh, tatăl meu şi fratele meu au căzut în sfârşit de acord. Se pare că dragostea lor pentru tine este mai mare decât ura ce-o au unul pentru altul, spuse Califul privind la cei doi, care, desigur, erau sclavii săi.

— Aşa se pare, spuse Leonardo, întrebându-se ce i se pregătea.

— Mi s-a spus că-i povesteşti lui Mithquãl, pe care îl consider copilul meu, despre izbânzile lui Alexandru cel Mare, spuse Hilãl. Nu i-ai spus că ştii ce ar fi făcut Alexandru cel Mare dacă ar fi fost în locul Califului?

— Îl distram pe copil, spuse Leonardo. Nu-mi imaginam că poveştile mele au putut fi atât de interesante pentru cei care trag cu urechea.

— Spune-ne ce ar fi făcut Alexandru cel Mare, spuse Ka'it Bay.

— Alexandru a folosit un şiretlic pentru a-l învinge pe regele ilir Cleitus, care se răsculase, spuse Leonardo. Un alt trib ilir îl ataca în timp ce mărşăluia, aşa cum ne atacă pe noi Mustafa. Alexandru trebuia să înainteze prin marşuri forţate pentru a ajunge la fortăreaţa ocupată de Cleitus. Chiar şi terenul era asemănător, Stăpâne al Lumii, fiindcă Alexandru trebuia să mărşăluiască pe câmpii străjuite de înălţimi. Însă proviziile sale

erau aproape epuizate şi era atacat tot timpul de iliri de pe înălţimi. Dacă nu ar fi reuşit să-i atragă în câmpie, nu ar fi avut nicio şansă să ajungă la fortăreaţa lui Cleitus.

— Asta trebuie să facem şi noi, spuse Ka’it Bay. Trebuie să-i atragem jos, unde ne putem lupta cu ei. Care a fost tactica lui Alexandru? întrebă el.

— A organizat un spectacol, nişte manevre de luptă; iar soldaţii iliri s-au adunat să-i vadă pe soldaţii lui Alexandru cum se întorceau, cum se roteau, cum mărşăluiau. Au coborât din munţi pentru a vedea parada; s-au aşezat la picioarele munţilor, fiind încântaţi de disciplina şi inteligenţa manevrelor lui Alexandru. Acesta i-a sedus şi i-a făcut să vină într-un teren care îl favoriza, iar când el a fost declanşat, i-a luat pe iliri complet prin surpriză. I-a măcelărit complet pe iliri.

— Vrei să organizăm şi noi o paradă pentru Mustafa? întrebă sarcastic Ka’it Bay.

— Nu, Stăpâne al Lumii.

— Atunci ce-ţi sugerează spiritul lui Alexandru?

Leonardo simţea nerăbdarea Califului, dar jucă în continuare teatru, ca şi cum ar fi fost la curtea lui Lorenzo, creând un spirit din maţe de porc, fiindcă Ka’it Bay era încântat de teatru. De ce altceva l-ar fi adus pe Leonardo să-l vadă pe Zoroastro în camera de tortură?

— Alexandru ar fi chemat îngerii din ceruri să coboare asupra inamicului, spuse Leonardo.

Califul zâmbi şi aprobă.

— Am avut deja o demonstraţie a îngerilor căzând asupra inamicului, nu-i aşa? Acum şi Mustafa vrea unul, spuse el privind la Hilãl care se ocupase de zborul lui Mithquãl.

* * *

— Felicitări, spuse Kuan când el şi Leonardo ieşiră din cortul Califului.

— Pentru ce? întrebă Leonardo cu amărăciune. Fiindcă am condamnat nişte copii la moarte?

— I-ai dat Califului un sfat, iar el l-a acceptat. Nu este puţin lucru.

— Are suficienţi consilieri, spuse Leonardo.

Kuan zâmbi.

— Da, mai mulţi decât trebuie, dar e doar o formă de a fi… graţios. Dar nu ascultă decât sfatul lui.

— Dar tu şi Hilãl?

— Uneori Califul mă ascultă pe mine, alteori pe el.

— De data asta v-a ascultat pe amândoi.

— Te-a ascultat *pe tine,* maestre, spuse Kuan.

Leonardo se forţă să râdă.

— A avut dreptate Califul? Îl urăşti pe Hilãl?

— Prin definiţie, Califul nu se poate înşela, spuse Kuan.

— Desigur, spuse Leonardo.

— Să spunem doar că nu am încredere în el.

— Astăzi ai avut încredere în el.

— Nu aveam de ales. Voiai să ne zdrobească turcii?

— Nu-i voi lăsa pe Mithquãl şi pe ceilalţi copii să zboare singuri, spuse Leonardo. Îi voi conduce eu.

— Mă tem că nu este posibil, Leonardo, spuse Kuan.

— De ce nu?

— Califul te iubeşte.

— *Voi* merge.

— Nu, Leonardo, nu vei merge, îţi promit. Dacă aceşti copii vor muri îndeplinind ordinul Califului, vor fi răsplătiţi în paradis. Hilãl nu îţi va permite să le diminuezi destinul încercând să-i salvezi. Ei sunt antrenaţi, tu nu.

Zâmbi trist, ca şi cum ar fi savurat o glumă înainte de a o spune. Apoi continuă:

— Paradisul nu este pentru tine, fiindcă nu poţi intra acolo prin raţiune. Dar nu te îngrijora, maestre, vor fi destule morţi pentru a ne ţine ocupaţi pe toţi.

* * *

Armatele n-au mărşăluit în ziua aceea. Capcana era pregătită.

Ka'it Bay a fost de acord cu ideea lui Leonardo de a înscena un spectacol în maniera lui Alexandru Macedon pentru a atrage curiozitatea turcilor şi a-i coborî din munţi. Leonardo era în elementul său, fiindcă acest spectacol era ca unul pregătit pentru o sărbătoare din Florenţa. Dacă, într-adevăr, copiii erau destinaţi să moară astăzi, la fel erau şi turcii. Leonardo voia să facă sigur acest lucru. Pentru mintea lui Leonardo, fiecare turc era încarnarea lui Nemesis, Nicolini, cel care i-o luase pe

Ginevra, aşa cum o luase Mehmed pe A'isheh. De parcă Leonardo ar fi avut nevoie să-şi înscenereze ura pentru a-şi distrage atenţia, ca şi cum acest şiretlic i-ar fi spălat toată vina. Dacă n-ar fi fost obsedat de păsări, şi de zbor şi de mecanisme de război. De ce trebuise să descopere secretele zeilor? De ce nu putuse fi ca Pietro Perugino, care nu avea altă ambiţie decât de a picta şi a avea o casă mare? Asupra lui Pietro nu se abătea moartea, numai florini.

Pentru Leonardo, n-ar fi decât narcoticul ce i-ar fi distras atenţia de la furie şi muncă.

Turcii îi vor ucide pe copii cu siguranţă, cerubini ucigaşi care revărsau foc asupra lor; iar Leonardo va avea grijă ca ei să plătească, pentru A'isheh, pentru Ginevra, pentru…

Pentru Niccolò.

Oarecum, i se părea că băiatul este deja mort.

În timp ce tunurile erau pregătite şi puse în direcţia locului probabil în care se vor strânge turcii, Leonardo făcu nişte pavilioane din pânza balonului lui Kuan. Fu pregătit un festin, care consumă majoritatea proviziilor armatei. Din loc în loc fură plasaţi stâlpi, în vârfurile lor fiind puse mere din aur şi argint. La prânz, soldaţii mameluci călăreau în cea mai mare viteză încercând să doboare cât de multe mere puteau.

Turcii muşcară momeala şi se apropiară pentru a vedea, astfel încât acum puteau fi văzuţi de cei din tabără. Ba chiar îi aplaudau pe cei care reuşeau să doboare din douăzeci de săgeţi douăzeci de mere. Acestea erau jocuri perfecte, fiindcă erau de origine turcească; iar numai mirosul cărnii fripte era suficient pentru a convinge armata lui Mustafa să pornească la atac.

Fiecare om – arab sau persan – ştia că în curând sângele va începe să curgă: chiar şi animalele păreau să-l simtă, fiindcă erau neliniştite, ca înaintea unei furtuni. Dar Leonardo privea jocurile şi aştepta. Încercase să-i urmeze pe copii către dealul de unde vor fi lansate planoarele, dar gărzile lui Hilãl îl opriseră chiar înainte de a ieşi din tabără. Îl chemară pe Hilãl care părea furios pe Leonardo, ca şi cum el ar fi dat ordinul ca aceşti copii să fie omorâţi.

Sandro şi Amerigo se apropiară de Leonardo. Amândoi păreau obosiţi, traşi la faţă şi negri ca nişte beduini.

— Leonardo, Califul vrea să te vadă, spuse Amerigo.

— Şi te-a trimis el *pe tine* să-mi spui asta? Nu-mi vine să cred. Tu şi Sticluţă?

— Kuan m-a trimis, spuse Amerigo.

— Atunci cine l-a trimis pe Sandro?

— Faci totul să fie foarte dificil, spuse Sandro. Pe mine trebuie să te superi, nu pe Amerigo.

— Îmi cer iertare. Nu sunt supărat pe niciunul din voi. De ce vrea să mă vadă Califul?

Vorbeau în toscană, trecând natural la limba lor, de parcă ceea ce vorbeau era secret.

— Trebuie să înceapă, spuse Amerigo.

Leonardo râse.

— Fiecare târfă sau fiecare sclav ştie asta. Sunt atât de entuziasmaţi de „miracolul" care va urma, încât nici nu-şi dau seama că sângele lor va curge.

— Califul te vrea lângă el pentru a-l proteja aşa cum trebuie, spuse Amerigo, ca terminând o propoziţie întreruptă de Leonardo. Vrea să fim împreună înainte…

— De ce acum? întrebă Leonardo.

Amerigo păru stânjenit.

— Am încercat să vorbesc cu tine, dar m-ai ignorat, spuse Amerigo.

— N-am făcut asta.

— Dar ai trecut pe lângă mine dimineaţă.

— Nu-mi aduc aminte să fi făcut aşa ceva… Mi-a fost dor de tine, Amerigo, spuse el.

— Şi mie. Ca şi lui Sandro, eu…

Dar doar dădu din cap, ca şi cum n-ar fi găsit cuvintele cu care să descrie ce simţea.

— Am lăsat toate astea să se interpună între noi, spuse Sandro. Chiar şi după ce am vorbit. De ce?

— Poate că simţim mai diferit decât am vrea.

— Am visat că nu te voi mai vedea vreodată, Leonardo, spuse Amerigo. Cred că a fost un avertisment.

Arăta straniu, cum arăta deseori în public.

— Nu cred în vise, spuse Leonardo, dar mă bucur că ai avut acest vis, care ne-a adus împreună. Veţi lupta alături de Kuan, presupun, continuă el după ce-i îmbrăţişă.

— Eu da, dar Sandro va apăra femeile. Astfel măcar unul din noi va supravieţui.

Femeile erau ascunse în siguranţă în spatele tunurilor şi erau protejate de cavalerie.

— Voi fi la tunuri, spuse Sandro, înroşindu-se. Credeam că vom fi împreună, dar Califul a ordonat să mergi cu el.

— Dar poţi veni şi tu.

Sandro dădu din cap.

— Kuan mi-a spus că stăpânul l-a crezut pe turcul care m-a acuzat că sunt spion.

— Atunci de ce l-a mai ucis pe turc? întrebă Leonardo.

— Ca să facă pe plac trupelor, spuse Amerigo. Trebuia să-l omoare.

— Dacă stăpânul ar crede asta, Sandro nu ar mai fi în viaţă, spuse Leonardo.

— Kuan a spus că viaţa lui Sandro este darul Califului pentru tine, spuse Amerigo, dar apoi se întoarse către munţi, aşa cum făcuse toată lumea, ca şi când ar fi fost atras de susurul care se auzea. Era de parcă întreaga tabără ar fi respirat o dată; apoi se auzi un val de şoapte care era palpabil ca vântul.

Erau sunetele uimirii, urmate la scurtă vreme de explozii.

Mithquãl şi ceilalţi copii porniseră în zbor de pe un versant vestic, acolo unde erau feriţi de ochii turcilor, descriseseră un arc de cerc şi ajunseseră deasupra lor, venind din spate. Trupele lui Ka'il Bay îi văzuseră înaintea turcilor; aceştia nu-i observară decât atunci când primele bombe inventate de Leonardo explodaseră în jurul lor, tăind capete şi braţe şi împroşcând şrapnele.

— E prea devreme! strigă Leonardo, iar el, Sandro şi Amerigo se despărţiră, fiecare plecând la locul său.

Cine ar fi putut să nu se uite la desfăşurarea miracolului? Copiii zburau asemenea vulturilor deasupra trupelor lui Mustafa, cu aripile albe ca hainele lor. Ar fi putut fi cu siguranţă îngeri. Era o dovadă sigură că Allah era cu Kra'it Bay, nu cu turcii. Cine putea să nu se uite cum îngerii albi ai lui Allah aruncau foc asupra turcilor?

Rândurile din spate ale turcilor intrară primele în panică, fiindcă ei primiseră primele bombe. Câţiva căzuseră în genunchi rugându-se probabil să fie salvaţi; fiindcă în jurul lor ceilalţi se grăbeau către grosul armatei, spărgând rândurile, ca şi cum acesta ar fi fost inamicul; iar îngeri aruncau bombe, împingându-i pe turci înainte, rând după rând, de parcă ar fi fost

nişte păstori cereşti mânându-şi turmele, până când turcii coborâră din munţi spre platou.

Leonardo îl găsi pe Ka'it Bay lângă cortul său. Nu încălecase încă pe calul care era ţinut de unul din soldaţi. Lângă el erau Devatdar şi Hilãl.

— Îl mai ţii minte pe Devatdar, îi spuse Califul lui Leonardo.

Leonardo dădu din cap, cu toate că îl văzuse foarte puţin pe acesta de când i se alăturase lui Ka'it Bay. Hilãl bănuia că ieşise din favorurile Califului; şi, într-adevăr, nu mai participa la întâlnirile Califului. Dar cine îl putea crede pe Hilãl? Părea să urască pe toată lumea, în afară de Mithquãl şi gărzile sale.

— Să dau semnalul. Stăpâne?

Ka'it Bay privea cum masa de turci se scurge în dezordine pe platou.

— Acum, da.

Devatdar nici nu-şi întoarse bine capul că un soldat şi ţâşni. O clipă mai târziu, tunurile trăgeau asupra turcilor. Un tunet constant, iar cavaleria şi falangele de pedestraşi ai Califului îşi făcură apariţia împreună în partea estică a platoului. Califul nu trebuia decât să încalece şi să treacă în fruntea oştirii pentru a-şi conduce oamenii la măcel.

Dar aceasta nu era decât o parte a trupelor sale; ceilalţi vor apărea dinspre nord şi sud şi-i vor copleşi pe oamenii lui Mustafa.

Ka'it Bay încălecă. Leonardo îl urmă imediat; sclavii Califului şi calul lui Leonardo erau gata. Când Califul îşi ridică spada, tunurile încetară focul şi un strigăt puternic îi lansă înainte. Califul călărea repede, direct către inamic. Leonardo se ţinea după el. Faţa Califului era decisă şi Leonardo se întrebă dacă nu cumva el va fi primul care va primi suliţele sau săgeţile turcilor. Leonardo nu era îngrijorat pentru el, cu toate că inima îi bătea cu putere. Descoperise că frica îi ascuţea simţurile; şi nu auzea decât aerul care îi vâjâia în urechi. În câteva clipe va intra pe tărâmul morţii. Nu era loc în bătălie pentru timp şi amintiri. Numai dansul luptei, epuizarea şi exaltarea; muzica celor care oftau şi se rugau; imnurile ţipetelor şi al cărnii tăiate şi al oaselor sparte.

A fost o baie de sânge ce a durat până la apus.

După ce carele de bătălie nivelaseră terenul, după ce fuseseră strânse capetele turcilor, când mamelucii erau

epuizaţi, după ce toate proviziile şi alimentele turcilor fuseseră strânse, Califul încă îşi mai mâna oamenii înainte. Era decis ca niciunul din soldaţii lui Mustafa să nu ajungă la Mehmed. Voia să pună mâna chiar pe capul lui Mustafa. Dar acesta nu era de găsit nicăieri.

* * *

În întuneric, Leonardo îşi găsi prietenii.

— Vezi, Amerigo, visul tău nu s-a împlinit.

— Iar tu, spuse Sandro, te gândeai că acei copii care zboară cu invenţia ta vor muri. Sunt toţi întregi.

— Da, sunt în viaţă, iar Leonardo se cufundă într-o tăcere care era ca o febră. Nu-şi reveni decât atunci când văzu castelul în care ar fi putut fi Niccolò întemniţat.

30
Muntele negru

Atât de sus deasupra lumii şi atât de puternic, acest castel este impermeabil la tot, mai puţin la privirea Atotputernicului…

— Meister Eckhart

Şi toate cele care zboară prin aer vor cădea asupra noastră; la sfârşit, un foc izbucni, nu adus de vânt, ci purtat, se pare, de zece mii de demoni.

— Leonardo da Vinci

Chiar şi munţii păreau a se mişca în timp ce mărşăluiau, vibraţiile lor abia simţindu-se, de parcă însuşi pământul şi-ar fi pierdut echilibrul şi se va sparge. Ca în dureri, pământul gemea; şi, căzând de pe culmi, stâncile explodau asemenea bombelor lui Leonardo. Noaptea era teribil de cald, iar norii acopereau stelele şi planetele. Chiar şi Gutne, care nu părea a se teme de ceva, se ruga, în timp ce Sandro o implora pe Fecioară să-i ajute. Gutne era acum a lui Sandro, femeia lui. Dormea în cortul lui. Sandro se ţinea mai aproape de Leonardo acum de parcă timpul despărţirii ar fi fost aproape. Chiar şi Amerigo se distanţase de amantul său, Kuan, pentru a fi alături de Leonardo, de parcă s-ar fi temut ca visul său să nu se împlinească.

Lumea ardea, iar Califul era splendid.

Explica teribilele semne de parcă ar fi fost porunci divine scrise pe cer, până când îi convinse pe soldaţii săi că însuşi pământul tremura de nerăbdare ca arabii şi persanii să-i măcelărească pe turci. A promis că cei care vor cădea vor fi primiţi imediat în Paradis, un paradis al cărnii, dar fără suferinţele acesteia, o grădină a extazului fizic şi a bucuriei spirituale; cadâne speciale îi vor aştepta, o mie de A’isheh în aşteptarea a o mie de bravi soldaţi. Epuizat, murdar, mutând inconştient un picior în faţa celuilalt, soldatul putea crede cu uşurinţă că moartea este de dorit. Paradisul adus, pentru o clipă, de agonie. Chiar şi Leonardo îl putea vizualiza, iar această imagine, luminată atât de dinăuntru, cât şi de din afară, deveni o cameră din catedrala amintirilor.

Ka’it Bay pusese capul lui A’isheh în vârful unui steag mare, astfel ca fiecare soldat să-l vadă.

Ea arăta calea, iar ei o urmau.

Pământul tremura şi ploaia cădea în rafale când, în sfârşit, se opriră în apropiere de tabăra armatei turce.

În faţa lor, în partea dinspre apus a platoului, în vârful unui bloc de stâncă de cinci sute de picioare se afla fortăreaţa. Aceasta avea o poziţie strategică, de unde putea controla atât platoul, cât şi pădurile din împrejurimi.

Dar era linişte, de parcă ambele părţi şi-ar fi dat scama că în curând moartea va deveni stăpână.

* * *

Turcii pregătiseră o capcană.

Leonardo îşi dădu seama de asta când se urcă pe un vârf împreună cu Hilãl pentru a avea o vedere mai bună asupra castelului. Începuseră ascensiunea în zori şi, deşi aerul înălţimilor mai era încă muşcător, transpiraseră. Dincolo de stâncă, o potecă ducea către un sat care fusese ras de pe faţa pământului de către turci. Hilãl îşi trăgea sufletul; Mithquãl nu avea însă nimic. Vântul îi lovea puternic în faţă, în timp ce Leonardo privea printr-un telescop de argint oferit de sultan. De fapt, era invenţia sa.

Leonardo ajustă telescopul, până când castelul nu mai era decât la un braţ depărtare. Se simţea complet neajutorat, fiindcă acest castel nu semăna cu nimic din ceea ce mai văzuse vreodată. Turnurile înalte, rectangulare, fuseseră înlocuite cu bastioane de stâncă, nu mai înalte decât zidurile castelului, care ofereau tunurilor mari o bună linie de tragere. Cu toate că arăta la fel de natural ca munţii din jur, castelul era de o perfecţiune geometrică. Cercuri de fortificaţii în interiorul altor cercuri; turnuri săpate în stâncă, asemenea vârfurilor muntelui.

— Leonardo, ce vezi? întrebă Mithquãl.

— Mai mult decât trebuie, dar nu ceea ce trebuie.

— Lasă-mă pe mine, spuse Hilãl, iar Leonardo îi dădu telescopul.

— N-am mai văzut tunuri atât de mari.

— Nici eu, spuse Leonardo.

La fel cum putea vedea cele mai subtile mişcări de aripi ale păsărilor, la fel putea vedea şi fără lentile detaliile fortificaţiilor.

— Trebuie să-i spunem Califului să mutăm tabăra din bătaia tunurilor, neapărat.
— Dar ar fi putut trage până acum, spuse Mithquãl.
— Este mult mai bine să laşi găina să ouă, spuse Leonardo.
— Nu ne putem retrage aşa, Califul nici n-o să vrea să audă. Trebuie să facem ceva… aici.
Leonardo privi la drumul care ducea la castel; era imposibil să aduci tunurile pe acolo, fiindcă drumul era complet expus. Să aduci tunurile pe partea cealaltă a muntelui ar fi fost imposibil, fiindcă ar fi durat săptămâni, doar dacă… Făcu un desen rapid al unui sistem de scripeţi care să tragă tunurile grele pe cel mai înalt vârf.
— Ce crezi, Leonardo? întrebă Hilãl.
— Trebuie să ne grăbim, trebuie să scoatem tunurile din bătaia artileriei lor, altfel nu vom avea nicio şansă. Dacă ne vom trage liniile înapoi, Mehmed va trebui să vină după noi. Castelul îi va asigura retragerea. Cu timpul, vom cuceri castelul.
— Ştiu ce trebuie făcut, spuse Mithquãl.
Intensitatea cu care o spusese fusese atât de mare, încât Leonardo nu putu decât să spună:
— Da, sunt sigur că ştii. Şi poate chiar să ai dreptate.
— Dar nici măcar nu ţi-am spus.
— Nici nu era nevoie, spuse Leonardo, privind concentrat castelul, ca şi cum ar fi putut pătrunde cu privirea în locul în care ar putea fi întemniţat Niccolò.
Dar poate că va da peste un alt dar al lui Mehmed. Capul lui Niccolò pus într-un borcan.
Pielea-i măslinie era albă ca varul.
Buzele îi erau întunecate şi aspre ca stânca pe care se aflau.

* * *

Înainte de a fi revenit în tabără, tunurile începură să tragă din castel şi de pe câmp, acompaniate de catapultele tăcute, ce puteau arunca pietre de până la trei sute de livre, în tabăra lui Ka’it Bay. Leonardo simţea fiecare lovitură ca pe un şoc. O căruţă cu praf de puşcă fu lovită în plin şi explodă, aruncând oamenii în aer ca pe nişte bucăţele de hârtie. La început fu măcel; armata lui Ka’it Bay fusese luată prin surprindere şi oamenii nu ştiau unde să se ascundă; pământul însuşi părea să

fiarbă, iar din cer cădea o grindină de piatră încinsă şi metal. Hilãl privea îngrozit, iar Leonardo îl auzea rugându-se, intonând cuvintele fără să fie conştient că vorbeşte.

Din punctul lor de observaţie, sentimentul depărtării amestecat cu teroarea făcea ca oamenii sfârtecaţi căzând şi murind să pară ireali; era mai degrabă ca urmărirea unei parade: bombele nu erau decât artificii ce explodau în trombe de lumină.

Vedeau căruţele, carele de bagaje şi corturile explodând, apoi izbucnind în flăcări, îl văzură pe Calif ridicându-se din mijlocul oamenilor săi şi conducându-i la loc sigur.

Dar turcii apăruseră pe platou.

Leonardo îi văzu înaintea lui Ka'it Bay; Califul nu vedea pentru moment decât coifurile lor cu pene, ca şi cum ar fi ieşit din pământ, fiindcă turcii veneau de după un dâmb şi nu puteau fi văzuţi încă. Călăreau în formaţie de luptă. Spahii de elită din Asia Mică şi cavalerişti din Europa, flancaţi de ieniceri. Alţi cincizeci de mii de ieniceri mărşăluiau în interiorul unui pătrat format din care de luptă, iar în centrul celor patru linii de soldaţi şi cavalerişti – o întreagă falangă ce umpluse platoul – se aflau trei sute de tunuri legate împreună. O sută cincizeci de oameni mărşăluiau, ca o umbră uriaşă pe platoul golit; şi cu ajutorul lentilei, Leonardo îi văzu pe Mehmed şi Mustafa, îmbrăcaţi ca nişte păsări cu pene colorate, aflaţi în siguranţă în coada trupelor lor.

Dar nu aveau nevoie de eroisme. Planificaseră un măcel.

— Tunurile, spuse Hilãl. Şi oamenii mei. Uite, acolo, turcii îi vor măcelări pe toţi, şi, ca şi cum ar fi încercat să alerge în ajutorul oamenilor săi, începu să coboare de pe munte. Dar dura ore până când vor putea ajunge pe platou, iar pe măsură ce coborau vedeau din ce în ce mai puţin, fiindcă fumul şi praful începuseră să învăluie totul. Cu siguranţă, turcii vor ataca, altfel nu şi-ar fi trimis Mehmed floarea armatei, kurzii şi akingii, să captureze artileria lui Ka'il Bay, ca şi cum i-ar fi smuls dinţii din gură unei cobre.

Hilãl avusese dreptate.

Leonardo ar fi vrut să fie cu Sandro şi Amerigo; se concentră să-şi adune gândurile, fiindcă i se făcuse teamă; şi-şi imagină cele mai teribile morţi pentru prietenii săi, explodând, sfârtecaţi în bucăţi, răniţi de sabie ori suliţă, cerând cruţare, în timp ce el îi

privea neputincios. Odată ajunşi pe platou, alergară la artilerie. Dar tocmai atunci, ca şi cum imaginaţia lui Leonardo colora realitatea ca pe un tablou, un proiectil explodă în faţa lor, omorând un soldat care alerga. O clipă mai târziu, fu spart în bucăţi, iar sufletul său transformat într-o ceaţă roşie devenise parte a miasmei bătăliei.

Ar fi putut fi Sandro, sau Amerigo sau Mithquãl.

Aflat în siguranţă în spatele unei căruţe de bagaje răsturnate, Leonardo respiră uşurat şi strânse braţul lui Mithquãl ca pe al lui Niccolò.

* * *

Locotenenţii lui Hilãl avuseseră prezenţa de spirit de a trage tunurile în spate şi apoi în jurul cavaleriei mameluce şi persane şi a pedestraşilor; de fapt, pe flancurile acestora, pentru a putea trage în masa de turci, asupra tunurilor acestora pentru a le distruge. Tactica avuse succes doar parţial, fiindcă turcii îşi împrăştiaseră artilerie şi-i măcelăreau pe perşi şi arabi; dar artileria lor nu era pe măsura tunurilor cu repetiţie ale lui Leonardo, care doborau turci în număr mare până când platoul bălti de sânge şi se acoperi cu cadavre şi membre. Turcii încercaseră să ia tunurile printr-o şarjă de cavalerie, dar cea a lui Ka’it Bay le ieşise în întâmpinare şi-i respinsese. Leonardo era cu Hilãl, conducând tragerea, privind exploziile de metal, lemn şi carne, nu se putea retrage în nebunia luptei corp al corp. Era singur, izolat şi complet, aproape supranatural de conştient de măcelul din jur; şi fiecare moarte, fiecare explozie de carne şi transformare în suflet se simţea mai greu, de parcă fiecare pierdere era câştigul său, până când simţi că şi el cade; dar ochiul conştiinţei nu putea fi închis şi se privea pe sine – fascinat şi înspăimântat – trecând de la un tun la altul, dând o mână de ajutor când era necesar, direcţionând tragerea, ca şi cum ar fi fost Jinnul Roşu, greu ca Hilãl, emasculat, implacabil ca unul din zeii de piatră ai strămoşilor lui Ka’it Bay. Dar bătălia aceasta nu putea fi câştigată cu tunuri, fie ele şi cu repetiţie, fiindcă perşii şi arabii se luptau cu turcii corp la corp. Fiindcă trăgând asupra turcilor însemna să omoare la fel de mulţi perşi şi arabi. Aşa că, după ce mai trase împotriva ultimului rând de

turci, care nu intrase încă în bătălie, Hilãl ordonă ofiţerilor săi să retragă tunurile în siguranţă.

Înaintea şi înapoia lor, ca un val uriaş izbindu-se de ţărm, cavaleriile se înfruntau între ele; iar toate strigătele şi icnetele deveniseră un singur sunet. Trupele lui Ka’it Bay se întorseseră în liniile arabe, fiindcă, deşi luptau curajos, erau împinşi înapoi de turci. Armatele acopereau platoul ca o plapumă cu ţepi. În timp ce se retrăgeau, Leonardo îi strigă lui Hilãl:

— Unde sunt femeile?

Hilãl dădu din cap.

Leonardo era îngrijorat de Sandro şi se întreba ce face, dacă era într-adevăr cu femeile. Erau şanse ca să se fi ascuns în pădurile din jur; Leonardo, Hilãl şi Mithquãl ar fi putut trece pe lângă ei când coborâseră de pe vârf.

— Şi Mithquãl? întrebă Leonardo. Era aici acum o clipă.

Hilãl privi în jur îngrijorat:

— Nu-mi dau seama…

— Unde sunt ceilalţi îngeri?

— Ar trebui să fie în munţi.

— Ar intra în luptă de capul lor?

— Nu fără ordin.

— Dar ar asculta de Mithquãl?

— Desigur, e conducătorul lor, spuse Hilãl.

Leonardo îl părăsi pe Hilãl. Doar câţiva paşi şi intră în mijlocul bătăliei. Găsi o sabie şi o smulse din mâna unui mameluc mort, luă un cal, o iapă bălţată, care rămăsese ascultătoare lângă stăpânul ei mort, de parcă omul se decisese să aţipească puţin şi se aştepta ca la trezire să-şi găsească lângă el credinciosul animal.

Îngerii erau încartiruiţi pe munte; asta ştia. Dar unde?

Trecea prin vârtejul bătăliei. Doar o dată încercă un turc să-l dea jos de pe cal, dar Leonardo îl evită şi-l lăsă în pace, fiindcă scopul său era să-l găsească pe Mithquãl. Ceea ce şi făcu.

Băiatul era în picioare, luptând cu un turc, care avea de partea sa avantajul înălţimii şi al armei. Mithquãl şi-o pierduse cumva pe a sa şi arăta în sfârşit a copil; iar dedesubt nu era decât iarbă năclăită de sânge, iar în jur oameni luptându-se, înjurând, omorând, tăind, ferindu-se; prea preocupaţi de adversarii lor pentru a-l băga în seamă pe băiatul care căuta o armă.

Leonardo tăie capul turcului şi, în timp ce privea la Mithquãl simţi dintr-o dată repulsie pentru ce făcuse, chiar dacă salvase viaţa băiatului. O clipă şi-l aminti pe judecătorul care îl acuzase de *sodomie.*

Îi întinse mâna lui Mithquãl şi-l trase alături pe cal, ţinându-se de el ca un copil, respirând greu; şi Leonardo încercă să ajungă în partea sudică a bătăliei, spre liniile proprii, unde ar fi fost în siguranţă. Dar el se va întoarce, fiindcă, dacă voia să-l mai vadă pe Niccolò, trebuia să stea lângă Ka'it Bay, trebuia să-i menţină încrederea acestuia, să-i povestească planul său.

— Leonardo.

— Nu încă, nu suntem în siguranţă.

— Nu-mi pasă de asta, spuse Mithquãl.

— Vrei atunci să te las jos?

Mithquãl nu răspunse, dar îl strânse şi mai tare pe Leonardo. Chiar şi aici, în cel mai îndepărtat capăt al bătăliei, acolo unde soldaţii lui Calul, alături de mameluci se luptau cu turcii, dăngănitul săbiilor, pocnetul archebuzelor, vâjâitul săgeţilor erau atât de puternice încât păreau palpabile.

Dar norii de praf dădeau bătăliei un aspect ireal; poate că imaginea infernului lui Dante provenea dintr-o astfel de experienţă. Leonardo inhala fumul şi duhoarea acră a cărnii arse… şi o văzu pe Ginevra călare pe o iapă persană, ca un bărbat, agitând o sabie ca şi când ar fi fost antrenată, secerând şi omorând cu determinarea celorlalţi. Femeile persane luptau ca bărbaţii, poate chiar mai bine, fiindcă ele purtaseră în pântec pe copiii pe care îi apărau.

Dar, desigur, era Gutne, care fusese Ginevra, care fusese sclavă lui Leonardo înainte de a-l găsi pe Sandro.

Îl văzu pe Leonardo şi veni spre el; împreună, ieşiră din inima bătăliei şi, spărgând vălul de praf şi fum, ieşiră la loc liber. Uşurat că au scăpat, chiar şi pentru o clipă de primejdia imediată, Leonardo îi conduse sub un pâlc de copaci. Mithquãl sări imediat de pe cal, ca şi cum călăritul pe acelaşi cal cu Leonardo ar fi însemnat umilire. Cu faţa-i pe care murdăria fusese spartă de şuviţe de lacrimi, cu braţele şi hainele pline de sânge, Gutne se uita la Leonardo. Nu purta văl, nici batic; părul, vopsit în roşu, cum îl avusese, când venise prima dată la el, îi fusese smuls. Era Medusa, cu părul în şuviţe grele, asemenea unor şerpi, cu faţa-i radiind ură.

— De ce nu eşti cu celelalte femei? întrebă Leonardo. Şi de ce…

Râse, întrerupându-l, apoi zise:

— Crezi că numai femeile persane pot lupta? Nu ne petrecem toată viaţă în harem.

Surprins de agresivitatea ei, Leonardo o întrebă:

— Nu am vrut să par lipsit de respect.

— *Eu* am fost lipsită de respect.

Îşi plecă privirea, parcă ar fi realizat dintr-o dată că nu are văl şi-şi ridică pe faţă o batistă de muselină. Îi zâmbi, ca şi cum ar fi intrat în pielea altui personaj, şi spuse:

— Aşa mă recunoşti. Dar eu te-am recunoscut, Stăpâne, de parcă Allah mi te-ar fi arătat.

— Sandro ţi-a cerul să-ţi vopseşti părul ca…

— Ca Ginevra? întrebă. Nu, dar ea mi-a dat ideea s-o fac din nou.

— Ce vrei să spui?

— Îl vreau pe Calul.

— Fiul lui Ussun Cassano?

Dădu din cap.

— Mi-am vopsit părul şi l-am mângâiat. M-a văzut şi s-a văzut pe el. Acum sunt a lui. Ai ceva împotrivă? Doar m-ai dat lui Sandro…

Vocea îi tremură şi-l privi cu atenţie, ca parcă încercând să vadă dacă o mai doreşte înapoi.

— Dar Sandro?

— Mi-a spus că nu poate rămâne în această ţară.

Fu rândul lui Leonardo să fie surprins.

— Mi-a spus că mă iubeşte, continuă Gutne, dar nu poate să facă dragoste cu mine. Mi-a spus că-mi va purta imaginea în inimă. Înţelegi ce a vrut să spună?

Leonardo ştia prea bine, dar nu vru să răspundă.

— Mi-a spus că se va consacra lui Dumnezeu. Mi-a oferit bani, dar am refuzat. Când a aflat despre Calul s-a supărat.

— Unde este acum? întrebă Leonardo îngrijorat.

— Nu ştiu. Nu mi-a spus.

— Unde sunt ţinute femeile?

— Este cu ele?

— Cred că da, spuse Leonardo.

— Nu ştiu. Nimeni nu ştie, decât cei care le apără, spuse ea, apoi încălecă. Chiar ţii la el?

Leonardo se uita la ea.

— Cred că nu ţii decât la Niccolò. Iar el probabil e mort. Apoi se întoarse în bătălie, înapoi la soldaţii lui Calul, dispărând în norul de fum ca şi cum ar fi fost făcută din fum.

— Te urăşte, nu-i aşa, stăpâne? întrebă Mithquãl, dar era mai degrabă o afirmaţie.

După o pauză spuse:

— Aşa sunt femeile, stăpâne. Le ştiu eu.

* * *

Leonardo îl găsi pe Calif discutând cu Kuan şi Devatdar şi toţi ceilalţi mari ofiţeri. Erau strânşi cu toţii, călări, cu gărzile în jurul lor, într-o margine a platoului. Când îl văzu pe Leonardo îi făcu semn din cap şi apoi le ordonă gărzilor să-i facă loc să treacă.

— Văd că cel puţin eşti teafăr, spuse Ka'it Bay, în timp ce restul oamenilor noştri au fost măcelăriţi.

— Au murit mai mulţi turci decât arabi sau chiar persani, Stăpâne al Lumii, spuse Leonardo.

— Mulţumită invenţiilor tale. Dar la ce bun mai sunt acum?

— Armata ta a fost prea dornică de luptă, poate.

Kuan privi îngrijorat, fiindcă Califul era epuizat, fizic şi psihic; dar Ka'it Bay îi spuse lui Leonardo:

— Soldaţii nu pot sta liniştiţi şi să moară. Crezi că ar fi putut fi ţinuţi?

— Nu, Stăpâne, desigur că nu.

— Ce crezi, atunci? Câştigăm noi sau turcii?

Zâmbi, fiindcă parcă erau într-un crematoriu; mirosul morţii era mai puternic decât orice parfum.

— Ei? întrebă el, iar vocea îi suna periculos.

— Nu putem câştiga până nu cucerim castelul, spuse Leonardo. Trupele lui Mustafa vor fi în siguranţă sub protecţia acestuia.

— L-am putea înfometa, spuse Califul.

Leonardo privi în jur la ceilalţi. Niciunul nu vorbea.

— Vrei să rămâi aici toată iarna? întrebă el. N-ar fi exclus să rămâi tu însuţi fără provizii.

— Îi vom zdrobi, chiar dacă murim până la unul.

— Am un plan, Stăpâne al Lumii, spuse Leonardo. Vrei să…

— Poate că tu eşti heraldul meu, maestre. Califul ignoră ce spusese Leonardo.

— Mă tem că nu înţeleg.

— Dacă nu vom muri cu toţii, te voi chema mai târziu, maestre, spuse Califul. Datoria ta este să stai lângă maşinile tale, dacă n-au fost zdrobite toate de turci. Îl vom îngropa pe Hilãl mai târziu. Cu onoare.

Hilãl mort?

Leonardo se înclină şi plecă, sigur că stăpânul îi detectase surpriza şi uluirea.

* * *

— Mithquãl, poţi păstra un secret? întrebă Leonardo.

— Desigur, maestre, nu ţi-am dovedit-o?

— Dacă i-ai putea distruge pe turci şi te-ai acoperi de glorie printr-un şiretlic, ai face-o?

Mithquãl păru nesigur.

— Depinde, maestre.

— De ce? întrebă Leonardo, momindu-l.

— Nu ştiu, dar nu mi-aş trăda niciodată Califul, spuse Mithquãl apărându-se.

— Nu ţi-aş cere niciodată să-ţi trădezi regele. Dar ţi-ai minţi superiorii ca să mă ajuţi?

— Da.

— De ce? întrebă Leonardo, surprins că băiatul nu ezitase.

— Fiindcă mi-ai salvat viaţa.

Şi Leonardo îi povesti precocelui înger al morţii planul său.

31
Planul

Noaptea va vorbi, sfatul îţi va da,
Noaptea victoria îţi va aduce.

— Plutarh

Stai, pasăre a întunericului;
Aici vei găsi destulă carne omenească.

— Plutarh

Ka'it Bay îl chemă în sfârşit pe Leonardo în cortul său, care fusese ridicat de treizeci de soldaţi. Un sclav îi dădu lui Leonardo o pipă şi o ceaşcă de cafea; aroma cafelei şi a tutunului era delicioasă şi abia acum îşi dădu seama cât de foame îi era.

— Poţi interpreta visele? îl întrebă Califul.

— Nu, stăpâne.

— Nu? Devatdar ştie.

Leonardo făcu o plecăciune către Devatdar, care părea incomodat stând între Calif şi Kuan.

— Am avut un vis înspăimântător chiar în zori, continuă Califul. I-am chemat pe imam şi pe Devatdar. Dar se pare că unul nu-mi poate răspunde, iar celălalt îmi dă un răspuns pe care nu pot să-l accept.

Privi la Devatdar şi la imam; acesta era un bătrân de aproape optzeci de ani, iar hainele îi stăteau pe el de parcă se ascundea în ele, dar ochii îi era aprinşi şi, cumva, malefici.

Califul se întoarse spre Leonardo.

— Am visat că un şarpe uriaş se încolăcea în jurul meu. A ajuns la gât şi a început să mă sugrume, dar, cum mă privea cu ochii lui, ce păreau două pietre preţioase, s-a transformat dintr-o dată în vultur. Şi-a desfăcut aripile şi m-a ridicat în aer, purtându-mă în gheare vreme îndelungată, până când am văzut ceva strălucind ca umbra în deşert. Era un herald. Apoi vulturul m-a pus cu blândeţe jos, lângă el. Când l-am atins, m-am simţit eliberat de frică şi îndoială. Cum îl interpretezi, maestre? spuse el după o pauză.

— Nu cred în necromanţie, spuse Leonardo, încercând să nu-şi trădeze bucuria. Într-adevăr, dacă Leonardo ar fi fost superstiţios, visul Califului ar fi fost un dar de la zei.

— Asta nu contează. Nici Kuan nu crede.

Acesta îşi plecă privirea.

— Sclavul şi fratele meu este de acord cu interpretarea lui Devatdar, spuse Ka'it Bay. Spune-i, îi zise apoi lui Devatdar.

— Şarpele reprezintă înfrângerea, spuse Devatdar. Dar nu suntem înfrânţi. Vom învinge.

— Se ştie când cineva învinge, spuse Ka'it Bay. Pot spune trupelor mele că sunt victorioase; dar victoria este decisivă. Sunt sigur că Mehmed le spune soldaţilor săi că *ei* sunt victorioşi.

— Deci putem fi înfrânţi, continuă Devatdar, numai dacă rămânem. Fiindcă şarpele este turcul, iar el ne va strangula.

— Mă va strangula *pe mine,* spuse Ka'it Bay. Aşa a fost în visul meu.

— Un vis nu trebuie luat ad litteram, stăpâne.

— Poate că nu, poate că da. Continuă.

— Dacă te retragi acum cu onoare – şi prin asta înţeleg onoarea celor mai mari generali – naţiunea va fi în siguranţă. Dacă te supui visului, atunci înfrângerea devine victorie – vulturul – şi te aduce acasă, în Egipt. Dacă vei face asta, vei fi eliberat de teamă şi îndoială. Acesta este darul heraldic.

— Şi cine este heraldul?

— Tu, Mărite Rege, spuse Devatdar.

— Vezi? îi spuse Califul lui Leonardo.

— Sunt sigur că nu te îndoieşti de intenţiile şi curajul acestor oameni, spuse Leonardo.

— Chiar dacă se urăsc unul pe altul, vor lupta lângă mine până la moarte.

— Stăpâne, suntem ca fraţii, spuse Devatdar. Nu există ură între noi.

— Stăpâne, deşi interpretarea pare a se potrivi, nu sunt de acord cu ea, spuse Leonardo.

— De ce? întrebă Califul.

— Fiindcă nu cred că trebuie să pleci de aici fără a cuceri pământul acesta, iar eu am un plan.

Ka'it Bay râse şi dădu din cap.

— Cel puţin tu eşti onest. Dar înainte de a-ţi asculta planul, spune-mi interpretarea ta.

— Sunt una şi aceeaşi, Stăpâne. Ai visat planul meu.

Leonardo făcu o pauză teatrală, apoi continuă:

— Înţelepţii sfetnici au avut dreptate să spună că şarpele din vis reprezintă înfrângerea. Dar visul îţi spune că poţi transforma înfrângerea într-o victorie deplină.

— Cum?

— Ai vulturi, Stăpâne al Lumii. Ai maşini de zburat la dispoziţie. Ele pot deschide castelul, la noapte.

— La noapte?

— Ai aştepta să atace inamicul? întrebă Leonardo.

— I-aş lăsa pe oamenii mei să se odihnească câteva ore, spuse Califul. Ţi-ai pierdut încrederea în tunurile şi maşinăriile tale?

— Stăpâne, suntem pregătiţi pentru un asediu de durată. Asta vrei? Mehmed nu se va aştepta la un atac în această noapte, dar avem puţin timp la dispoziţie.

— Dar acel lucru? întrebă Ka'it Bay.

— Stăpâne?!

— Din visul meu…

— Ai avut dreptate când m-ai făcut herald, spuse Leonardo. Eu îţi voi da acel lucru.

Întinse mâna Califului, dar acesta, deşi dădu din cap, nu făcu niciun gest.

— De ce trebuie să folosim îngerii şi maşinile tale zburătoare, maestre? întrebă Ka'it Bay. Kuan, de ce să nu folosim invenţia ta să aruncăm cu foc asupra inamicului? Nu ar face asta să le ardă carnea şi să le rupă rândurile la fel cum s-a întâmplat când copiii au zburat deasupra lor aruncând bombele?

Înainte de-a răspunde Kuan, Leonardo spuse:

— Nu putem fi siguri că va merge, Stăpâne. Mustafa l-a prevenit cu siguranţă pe tatăl său.

— Le-am pierdut pe toate, în afară de una, spuse Kuan. Căruţele în care erau puse au fost lovite de tunuri şi au ars.

— Pe lângă asta, Stăpâne al Lumii, plutele plutitoare sunt prea dependente de vânturi, spuse Leonardo. Şi, chiar dacă tunurile turcilor nu le pot doborî, nici noi nu le putem controla…

— Maestre, nu trebuie să-l aperi pe Kuan în faţa mea, spuse Califul. Mai bine ai avea grijă de tine şi de prietenul tău Sandro, care a fost acuzat de turc.

— Dacă vrei să-ţi urmezi visul cu exactitate, Stăpâne, zise Leonardo ignorând ameninţarea lui Ka'it Bay, ai putea urmări desfăşurarea din balonul lui Kuan. Ai putea vedea…

— Ce pregătiri ai făcut de capul tău?
— Maşinile de zburat şi îngerii sunt în siguranţă, în munţi.
— Cu femeile? întrebă Califul.
Leonardo nu avea altceva de făcut decât să răspundă cinstit.
— Da. Şi a trebuit să-mi asum responsabilitatea mutării unor tunuri într-o poziţie de unde să tragă mai eficient împotriva castelului.
— Cum ai făcut asta?
— Am făcut un mecanism care să tragă tunurile în vârful muntelui.
— Cine l-a făcut?
— Eu, stăpâne.
— Şi Hilãl a ştiut de asta?
— Nu.
— Ai mutat armamentul de asediu de pe câmpul de luptă.
— Da, Stăpâne al Lumii, fiindcă nu erau de niciun ajutor acolo, dar pot fi acum.
Leonardo era pregătit pentru furia Califului.
— Înseamnă că te-a ajutat cineva la treaba asta, spuse Ka'it Bay. Cine şi-a asumat această iniţiativă fără permisiunea mea?
Leonardo se înclină, dar nu răspunse.
— Care este planul tău? şopti Califul.
— Îngerii vor ateriza în partea de nord a castelului, care nu va fi bine păzită.
— Vei pune copiii să facă treabă de bărbaţi? întrebă Devatdar.
— De îndată ce-şi scot aripile nici nu vor mai fi observaţi de turci, spuse Leonardo. La urma urmei, sunt nişte… copii.
— Dar aceşti copii luptă ca nişte bărbaţi. I-am văzut cu ochii mei, sunt ca femeile persane care luptă alături de bărbaţii lor.
— Ne vom croi drum către poartă şi o vom deschide, îi spuse Leonardo Califului.
— Noi?
— Da, merg şi eu să…
— *Nu,* spuse Califul. Continuă, spuse el după o pauză.
Leonardo îşi recăpătă ţinuta şi spuse:
— Odată deschisă poarta, trupele noastre vor intra în castel. Când vom trage cu tunurile lui Mehmed împotriva taberei sale, acesta va fi semnalul de atac.
— E-ntuneric beznă, spuse Ka'it Bay. Nu este nici lună. Crezi că slujitorii lui Allah sunt pisici?

— Am pregătit felinare, spuse Leonardo. Carele secerătoare vor avansa primele, în timp ce tunurile vor face un baraj de foc înaintea lor. Exploziile rachetelor vor da suficientă lumină pentru a ghida carele şi soldaţii. Când ajungi la ei, aprinzi lanternele, fiindcă, dacă noi nu punem mâna pe tunurile din castel, turcii oricum nu vor trage împotriva regelui lor. Ori aşa, ori aşa, trupele lui Mehmed vor fi prinse între două focuri. Marele Sultan va avea aceeaşi surpriză ca şi noi dimineaţă.

— Ce vrei să spui cu „ori aşa, ori aşa”? întrebă Ka’it Bay. Dacă nu reuşeşti să cucereşti castelul, nu va exista semnal, deci nu vom avea motiv să intrăm în bătaia tunurilor lor.

— Dacă nu reuşesc copiii, vom trage asupra fortificaţiilor lor pentru a le distruge tunurile, spuse Leonardo. Din noul punct de tragere, cred că le putem distruge aproape toate tunurile, fiindcă ale mele pot ţinti cu cea mai mare precizie. Şi mai avem artilerie şi pentru a trage asupra taberei. Tirul va fi limitat, dar la fel de mortal, te asigur.

— Dacă nu reuşeşti să pătrunzi în fortificaţii, nu-mi voi risca armata.

— Nu ai risca atunci când îţi poţi surprinde inamicul şi să-l zdrobeşti? întrebă Leonardo. Vei fi onorat ca Alexandru cel Mare; vei fi regele care i-a cucerit pe turci.

— Kuan, ştiai de planul lui Leonardo? întrebă Califul.

— Nu, Stăpâne, nu mi-a cerut sfatul.

Dar după ce vorbi se uită la Leonardo calm, de parcă ar fi cunoscut planul acestuia.

— Dar tu? îl întrebă pe Devatdar.

— Cu siguranţă că nu, Mărite Rege.

— Ce crezi despre el?

— Nebunesc, spuse Devatdar. Ai risca o armată pe succesul unor copii zburători? Şi dacă aceşti copii vor da greş, cum sunt sigur că se va întâmpla, Leonardo va lansa asediul şi ne va pune să invadăm platoul. După ştiinţa mea, un asediu poate dura luni, dar strălucitul şi ilustrul nostru florentin ne spune că poate cuceri castelul într-o noapte.

Leonardo era gata să-i răspundă lui Devatdar, dar Califul se întoarse spre Kuan şi-l întrebă:

— Dar tu, consilierul meu, eşti de acord cu Devatdar?

— Da, spuse Kuan. Mintea îmi spune să fiu de acord cu el, dar inima tânjeşte să urmeze planul lui Leonardo. Este atât de

îndrăzneţ că poate pune capăt războiului într-o zi. Dacă planul reuşeşte, numele îţi va fi vestit o mie de ani. Va demonstra puterea ta, şi ce ţară îţi va mai sta împotrivă? Un rege care zboară prin aer şi-şi zdrobeşte inamicii într-o singură zi?

— Te îndoieşti că numele nu-mi va rămâne fără planul lui Leonardo?

Kuan îşi plecă capul şi spuse:

— Desigur că nu, Stăpâne.

Califul zâmbi.

— Dacă planul eşuează, eşti dispus să mori cu gărzile tale?

— Întotdeauna am fost gata să mor pentru tine, stăpâne.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare.

— Da, Stăpâne al Lumii.

— Eşti gata să ai grijă ca Leonardo să aibă aceeaşi soartă ca soldaţii mei dacă planul său eşuează?

Kuan privi la Leonardo apoi îi spuse Califului.

— Dacă aceasta îţi este dorinţa, stăpâne.

— Ţi-ai găsit cuvintele? îl întrebă Califul pe imam.

— Allah ţi-a plantat visul în somn. Urmează-l.

— Nu este un răspuns, spuse Ka’it Bay nervos.

— Doar atât ne-a dat Allah.

Şi imamul îi zâmbi lui Leonardo.

* * *

Un regiment de o mie dintre cei mai buni soldaţi ai lui Kuan părăsiră tabăra în cea mai mare linişte; plecară în grupuri de câte patruzeci începând de la apusul soarelui. Kuan îşi învăţase oamenii să meargă de parcă ar fi fost invizibili, fără greutate. Erau îmbrăcaţi în negru pentru a se confunda cu noaptea şi-şi acoperiseră feţele cu noroi, iar Leonardo simţea mirosul sângelui amestecat cu ţărână pe feţele soldaţilor, de parcă ar fi fost moartea însăşi.

Cerul devenise cenuşiu iar aerul se albăstrise, mai ales în depărtare; curând cerul va deveni albastru închis, apoi negru. Trebuia să urce rocile stâncoase şi să ajungă pe poziţii cât încă se mai vedea. Profitară de nişte scări rudimentare săpate în stâncă, dar ele erau dărâmate. Odată, ele împânzeau muntele, fiind folosite de săteni pentru a ajunge la castel; dar acum ele

fuseseră stricate de turci, care n-aveau niciun interes să fie vizitaţi de ţărani.

Armata lui Kuan se aşezase în partea sudică a fortăreţei şi aştepta.

Deasupra lor erau stâncile abrupte; o lumină stranie emana de la *balistralia* şi de pe meterezele fortăreţei; iar cerurile înstelate erau atât de senine ca într-o noapte de iarnă. Spre vest erau rovine şi pârâuri şi păduri, dar acum totul era negru, lipsit de orice demarcaţie. Jos, în tabăra turcească, erau zeci de mii de focuri.

Întunericul nu era aşa de negru; era suficientă lumină – suficient pentru a vedea şi aşa trecură orele.

Pământul însuşi părea că doarme. Cutremurele încetaseră.

— N-ar trebui să fii aici, îi spuse Leonardo lui Sandro. Stătea pe o ridicătură între două tunuri şi privea cu telescopul în tabăra turcească. Tunurile sale aveau cale deschisă asupra unei porţiuni din armata lui Mehmed; dacă stâncile nu ar fi fost atât de abrupte, tunurile lui Leonardo ar fi putut devasta cu uşurinţă întreaga tabără. Câteva tunuri erau îndreptate împotriva fortăreţei, care era puţin mai înaltă decât amplasamentul lor. Castelul va arde. Doamne, fă ca Niccolò să nu fie lovit.

Dă, Doamne, ca el să fie în viaţă…

— Vrei să stau cu femeile tot timpul? întrebă Sandro.

— Sunt prea departe ca să ajungi cu uşurinţă la ele.

— Sunt protejate foarte bine, te asigur. Şi ce-ţi pasă?

Leonardo dădu din umeri.

— Nu eşti obligat să lupţi. Vrei să tragi cu tunul?

— Nu, voi intra în castel cu Kuan, spuse Leonardo.

— Şi Amerigo?

— Este cu gărzile Califului.

Sandro păru surprins.

— Credeam că va fi cu Kuan.

— Îmi imaginez că acesta i-a garantat siguranţa, spuse Leonardo. Amerigo va fi bine protejat de gărzi.

— Amerigo mi-a spus odată că amanţii care luptă împreună sunt cei mai buni luptători. Ceva nu e în regulă, spuse el, după o pauză.

— Cred că eşti peste măsură de nervos.

— Poate că sunt, spuse Sandro. Mai e valabilă înţelegerea?

— Numai dacă îl găsesc pe Niccolò.

— Şi dacă e mort, vei mai rămâne în locul acesta nenorocit?

— Parcă nu cu foarte mult timp în urmă, Sticluţă, erai atras de învăţăturile lui Allah.

— Mă înşelam. Madonna mă cheamă acasă.

— Într-adevăr, spuse Leonardo. Madonna?

— Într-un vis care a fost la fel de real ca – îşi roti braţul – asta, ea stătea lângă mine până când m-am trezit… în vis. Părea atât de diferită de ceea ce ne imaginăm noi, Leonardo. Ea…

Făcu o pauză, de parcă apariţia era prea mult pentru a fi descrisă în cuvinte.

— M-a întrebat dacă mai am de gând să rămân apostat, apoi mi-a zis că destinul meu este la Florenţa. Mi-a spus că oamenii ei mă vor găsi şi mă vor învăţa s-o slujesc.

— Nu am încredere în vise, spuse Leonardo. Se pare că tu şi Califul aveţi măcar ceva în comun. Şi el permite viselor să-i conducă viaţa.

— Dar tu nu ai visat, Leonardo? Nu l-ai văzut pe Tista, nu l-ai auzit chemându-te din focul ce ardea dormitorul sărmanei Ginevra?

Leonardo nu răspunse. Dar Kuan, care ascultase, ieşi din întuneric şi spuse:

— Voi, florentinii, sunteţi cu toţii nişte visători. Chiar şi Amerigo al meu.

Surprins şi îngrijorat, Leonardo întrebă de Amerigo.

— A fost trist că nu a apucat să te îmbrăţişeze, Leonardo, spuse Kuan.

— Şi eu, spuse Leonardo. L-am căutat, dar…

Leonardo dădu din umeri ca pentru a indica că nu a avut timp.

— Mi-a zis să-ţi dau asta, spuse Kuan, zâmbind, ceea ce făcea rar; şi-l sărută apăsat pe Leonardo pe buze.

— Amerigo mi-a spus de planul vostru.

Cum niciunul dintre ei nu răspunse, Kuan continuă:.

— Ştiu despre planul vostru de evadare.

— Mi-a dat cuvântul lui, spuse Sandro în şoaptă, ca şi când ar fi mărturisit secretul el însuşi.

Leonardo simţi un fior de teamă. Deci Amerigo i-a trădat. Dar nu avea niciun rost ca acesta să le spună decât dacă…

— Ah, credeţi că vă voi trăda? întrebă Kuan.

— Ce vrei? întrebă Leonardo. Nu ai fi aşteptat atât, şi nici nu ne-ai fi lăsat în viaţă dacă nu aveai ceva de câştigat.

— Ai dreptate, Leonardo, spuse Kuan, dar ai devenit prea cinic.

Îi înmână lui Leonardo o scrisoare. Leonardo simţi sigiliul de ceară al acesteia.

— Are sigiliul Califului. Vă va asigura libera trecere prin liniile noastre şi-n întreaga ţară.

— Califul a semnat-o? întrebă uluit Leonardo.

— Am semnat-o eu pentru el, spuse Kuan. Ar trebui să fiţi în siguranţă şi în teritoriile turceşti. Nu-i aşa? zise el privind la Sandro.

Acesta nu răspunse.

— Are o scrisoare de la Mehmed, spuse Kuan. Vezi, Leonardo, că nu este atât de idiot pe cât ai vrea tu să credem că este.

— Nu l-am crezut niciodată idiot, spuse Leonardo, revenindu-şi în fire. Dar de ce ne ajuţi?

— Eşti sigur că vă ajut?

Leonardo simţi zâmbetul lui Kuan.

— Pluta mea zburătoare este ascunsă pe un câmp. Stânca aceea care seamănă cu un cap de cal indică direcţia sa; nu trebuie să mergi decât în linie dreaptă, cu toate că este ceva de mers, spuse Kuan. Când sunteţi gata, va fi şi balonul.

Leonardo cunoştea stânca.

— Cred că vom fi mai în siguranţă dacă vom pleca pe cai, spuse Sandro, înspăimântat de ideea de a zbura prin aer.

— Sunt de acord cu Sandro, spuse Leonardo, uimit că omul Califului chiar şi sugerase asta. Aşa cum i-am spus Califului, am fi la mila vânturilor; şi am deveni un spectacol. Nu este cel mai potrivit mod de a evada.

— Visele au căpătat mare putere în ultimele nopţi, spuse Kuan. Chiar şi imamul Califului i-a destăinuit un vis. I-a spus că va câştiga, că Allah va apărea pe cer, la fel cum a făcut pământul să tremure. Dar dacă vom învinge şi semnul nu va apărea, va însemna moarte pentru Calif şi Egipt.

— Şi Califul a crezut asta? întrebă Leonardo.

— Desigur, maestre, dar a înţeles şi că acest semn poate fi făcut lansând pluta zburătoare. Ba chiar are de gând să-şi depăşească temerile.

Kuan râse.

— Dar poţi s-o pui şi pe un stâlp de fier şi Califul tot nu se va urca în ea. Nici dacă i-ar cere-o Mohamed, Profetul, aşa cum probabil că s-a întâmplat în visul imamului. Aşa că el aşteaptă semnul.

— Cine crede el că va conduce pluta? întrebă Leonardo.

Kuan zâmbi.

— Oricare dintre noi sau amândoi, maestre. Dar primul lucru care trebuie făcut este să-i învingem pe turci. Califul nu este atât de superstiţios încât să-mi îngăduie să lipsesc de la datorie pentru a împlini o superstiţie. Aşa că te-am delegat pe tine.

— Califul mă lasă să zbor cu invenţia ta, dar nu mă lasă cu a mea?

— Cu toate că nu s-ar apropia măcar de ea, consideră invenţia mea perfect sigură, spuse Kuan.

— De ce faci asta?

— Nu e evident?

— De asta nu e aici Amerigo? întrebă Leonardo.

— M-a implorat să vă ajut, chiar cu propriul meu risc, spuse Kuan. Aşa este şi bine, fiindcă trebuie să-ţi iubeşti cei mai vechi prieteni ai prietenului tău. Dar nu-l voi tenta, fiindcă îi este dor de casă.

— Atunci şi-a schimbat libertatea lui cu a noastră, spuse Leonardo.

— Nu, este liber să facă ce doreşte, spuse Kuan. A luat decizia să rămână cu mine. Dar nu fiţi atât de trişti, fiindcă nu este ultima dată când ne veţi vedea. Vom mai veni în ţara voastră şi, cine ştie, poate că mă voi muta şi cu acolo.

Leonardo şi Sandro tăceau. Vântul şuiera şi se putea auzi şuşotitul a mii de voci, ca o furtună îndepărtată, cu limbile amestecându-se ca în turnul Babel.

— A venit timpul, spuse Kuan. Voi trimite mesajul îngerilor.

— Eu o voi face, spuse Leonardo.

— Trebuie să-i urmăreşti cu telescopul, ca să ştim când îşi iau zborul.

Leonardo îi dădu telescopul lui Kuan,

— Califul mi-a spus să rămâi cu mine. Nu vei zbura.

Leonardo pricepu ironia lui Kuan.

— Şi Califul ţi-a spus şi să scrii o scrisoare şi s-o semnezi cu sigiliul său, nu-i aşa?

* * *

Leonardo îl găsi pe Mithquãl împreună cu cinci eunuci aşteptând nervos mesagerul. Erau îmbrăcaţi în uniforme turceşti pentru a trece neobservaţi. Câteva gărzi aşteptau în tăcere; ele urmau să i se alăture lui Kuan după lansarea planoarelor. Şase planoare erau acoperite şi ancorate de stânci, altfel ar fi fost luat de vânt.

— Ce faci aici, Leonardo? întrebă Mithquãl.

Bucuros să-l vadă pe băiat, Leonardo se înclină şi spuse:

— Eu sunt mesagerul. A sosit momentul.

Auzind asta, gărzile şi copiii începură să pregătească planoarele, care fuseseră vopsite în negru. Leonardo îi ajută pe eunuci să-şi potrivească aripile, apoi spuse unuia dintre ei că va zbura el în locul său. Băiatul părea de treisprezece, paisprezece ani; era gingaş şi avea faţa delicată ca de femeie. Se uită la Mithquãl şi spuse:

— Eu trebuie să zbor.

Mithquãl încă mai explica, când băiatul scoase cuţitul şi se repezi la Leonardo. Leonardo îşi pusese deja harnașamentul şi era gata de zbor, fiindcă se gândea să fie primul care se lansează. Se trase înapoi, iar unul din soldaţi îl interceptă pe băiat şi-l aruncă în prăpastie. Alţi doi soldaţi ţineau cu putere planorul lui Leonardo ca să nu fie luat de vânt. Tinerii eunuci aleşi pentru misiune priviră înspăimântaţi moartea colegului lor, iar unul dintre eunuci îşi lăsă maşina dezlegată şi îşi scoase cuţitul pentru a-l omorî pe soldat. Leonardo era pe cale să intervină când Mithquãl spuse:

— Lasă-l în pace. Îl vom omorî mai târziu, spuse, privind la soldat. Te îndoieşti de asta?

Soldatul zâmbea superior.

— Te îndoieşti că suntem egalii tăi?

— Vântul e potrivit, spuse Leonardo. Mithquãl, preiei tu comanda sau o iau eu?

Leonardo va avea grijă ca soldatul să fie pedepsit mai târziu.

Mithquãl făcu semn celui mai îndepărtat înger. Cu ajutorul a doi soldaţi, el îşi puse planorul, pe care îl purta ca pe o carapace, cu toate că în aer va fi atârnat de el. Apoi se aruncă în vânt, căzând la început, apoi ridicându-se, ca o frunză ce cade

transformată în pasăre. La intervale lungi plecară şi ceilalţi, fiecare urmând a ateriza pe câte un meterez al fortăreţei.

Când nu mai rămăseseră decât Mithquãl şi Leonardo, Mithquãl îi făcu semn. Era rândul lui Leonardo să zboare. Gărzile se dădură la o parte pentru a-i face loc, dar el spuse:

— Nu, eu voi pleca ultimul.

Nu voia să-l lase pe Mithquãl singur cu soldaţii pe care îi umilise.

Mithquãl sări.

Leonardo îl urmă, fiind cu ochii pe el.

Se aruncă în întuneric, iar vântul părea ud cum îi susura în urechi. Şi cădea, aşa cum căzuse când Lorenzo Magnificul şi toţi oamenii din Vinci îl urmăreau – dacă ar fi fost acum în braţele mamei sale, dacă ar fi putut să vadă străzile familiare ale Florenţei măcar o dată – apoi prinse curentul şi se ridică, plutind în spatele lui Mithquãl, aproape de culmea muntelui, tras către stele parcă de inspiraţia lui Dumnezeu; şi zbura în jurul vârfurilor, într-un arc mare de cerc, mai sus decât ar fi trebuit, dar când privi în jos, la focurile taberei, vru să se oprească acolo, în aer.

Sub el era Mithquãl, un liliac zburând printr-o peşteră cu acoperiş de stele.

Aici era libertatea, libertatea binecuvântată a clipei de dinaintea morţii, care era fortăreaţa de sub ci. Descria cercuri, urmându-l pe Mithquãl către bastionul de nord-vest. Planul era ca băieţii să ajungă în partea de sud. Leonardo bănuia că acolo era un pod mobil, pe care îl văzuse coborât pentru trecerea trupelor turceşti. Băieţii trebuia să fie la fel de buni ca reputaţia lor, fiindcă fuseseră pregătiţi de Kuan, care la rândul lui fusese pregătit de Hilãl.

Aerul negru era plin de stafii.

Balustradele castelului apărură în depărtare şi Leonardo se pregătea să aterizeze. Avea mari dificultăţi, ca şi Mithquãl, fiindcă aici curenţii erau foarte rapizi, susurând ca nişte reptile şi la fel de periculoşi, dar reuşi să aterizeze şi să se elibereze de aripi cărora le făcu vânt dincolo de balustradă: plutiră ca o pasăre, apoi se zdrobiră în crevasele de dedesubt.

— Ai păţit ceva? întrebă Mithquãl în şoaptă. Fusese ceva mai zguduit la aterizare decât Leonardo; şi el îşi aruncase aripile în crevasă, fiindcă nu trebuia ca ele să cadă în mâinile turcilor.

— Nu, sunt întreg, spuse Leonardo, legându-şi cu o bucată de pânză piciorul care îi sângera puternic. Haide, să coborâm pe scările alea.

Acestea erau parte a meterezei. Secţiunile zidurilor erau independente şi conectate prin poduri de lemn care puteau fi ridicate. Astfel inamicii vor fi forţaţi să coboare pe scări, care erau expuse tirului.

— Unde sunt ceilalţi? întrebă Leonardo.

— Poate că sunt deja la poartă, spuse Mithquãl.

Leonardo nu-i văzuse; nici planoarele lor. Erau corturi şi focuri în curtea interioară a castelului, care era mult mai mare decât îşi imaginase Leonardo. Fumul îi ustura ochii; erau multe focuri jos, iar câteva erau chiar şi pe parapete. Lumina venea de la ferestrele şi luminatoarele castelului, făcând umbrele să danseze. Lăcaşul tunurilor era foarte bine păzit şi, deşi era foarte curios, Leonardo se abţinu şi se furişă pe scări pe lângă ele ţinându-şi respiraţia. Sub tunuri, soldaţii adunaţi în grupuri beau şi râdeau, spunând povestiri deocheate, distracţia dintotdeauna a războinicilor.

Leonardo şi Mithquãl îşi croiră drum către partea sud-vestică, ţinându-se în umbră, cu Mithquãl la exterior, fiindcă aşa cum era îmbrăcat era mai puţin expus. Trecură pe lângă pietrele lustruite ale zidurilor unei săli mari, care se învecina cu apartamentele: acestea erau în partea opusă dormitoarelor soldaţilor. Leonardo vru să se oprească atunci când trecură pe lângă un turn vechi ce nu fusese reconstruit. Era ca o capelă şi, dacă Niccolò era în viaţă, dacă era aici, ar fi fost întemniţat în pivniţele acestui turn. În faţă era poarta mare a castelului, cu arcadele ieşind din întuneric. Dar poarta sa de lemn masiv întărit cu bare de fier era deschisă, iar soldaţii lui Kuan mişunau peste tot. Cu toate că nu se vedeau, Leonardo simţea mirosul cadavrelor proaspete. O făcuseră. Copiii, aceşti eunuci asasini, se strecuraseră şi uciseseră orice turc le stătuse în faţă. Iar acum, trupele lui Kuan intrau, urcându-se pe ziduri prin interior, ucigând în tăcere turcii pe care îi găseau, într-o baie de sânge tăcută, ce i se părea lui Leonardo mai teribilă şi mai înfricoşătoare decât orice văzuse până acum.

Leonardo îl văzu pe Kuan care îi invită să se alăture artileriei care se pregătea deja pe baricade. Când Leonardo refuză, dădu ordin câtorva soldaţi să-l protejeze în timp ce-l căuta pe Niccolò;

Mithquãl insistă să rămână cu el. Îşi făcură drum către turn, soldaţii tăind tot ce întâlneau în cale, bărbaţi ori femei.

Castelul se cutremură când porni prima salvă către turci, iar chiar şi aici în întunericul spart ici, colo de lumina torţelor, Leonardo îşi închipuia carele-secerători în acţiune… Armata lui Kuan în spatele lor. Cu ochii minţii îi vedea aprinzând lanternele şi înconjurând tabăra turcească, care exploda de parcă pământul s-ar fi deschis prin mii de guri ca să-i înghită pe turci. De fiecare dată când trăgea câte un tun, Leonardo nu numai că îl auzea, dar îl şi simţea, de parcă ar fi explodat el însuşi cu fiecare lovitură.

Coborâră spre pivniţă, unde găsiră o uşă în podea. Coborâră în temniţa castelului, care era luminată de torţe puse în scorburile din pereţi. Săbii de lumină tăiau întunericul. Curios, toate uşile erau deschise. Cum mergeau înainte – cu gărzile înainte cu torţe ce trosneau de parcă ar fi fost şi ele furioase – Leonardo simţea mirosul de carne putrezită. Se cutremura pe măsură ce se apropiau de ultima cameră, care era mai degrabă o scorbură mare în care erau aruncate cadavre în diferite stadii de descompunere. Mirosul varului, ce fusese aruncat pe cadavre, îi tăia respiraţia.

Gărzile murmurară incantaţii şi se întoarseră.

— Lăsaţi-ne o torţă, ceru Leonardo. Vorbise puţin mai tare decât o şoaptă, fiindcă îşi pierduse speranţa. Era sigur că îl va găsi acolo pe Niccolò cu carnea deja putrezită.

Gărzile le dădură câte o torţă şi plecară.

— Îh, de ce nu le-au ars? întrebă Mithquãl ţinând torţa ridicată şi privind la cadavre.

— Cred că acestea trebuia să fie daruri către Calif, spuse Leonardo. Recunoşti pe vreunul?

Mithquãl dădu din cap.

Leonardo începu să caute cadavrul lui Niccolò.

— Stăpâne, o să mori dacă le atingi, spuse Mithquãl. Boli… ciumă.

— Şi voi muri, soldăţelule.

Spre marea sa uşurare, nu-l găsi pe Niccolò între rămăşiţele de carne şi oase.

Nici altundeva în castel…

32
Calea amintirilor

Urcându-se în aer, omul se schimbă cu adevărat.

— Ludolf von Sudheim

Priviţi acum dorinţa omului de a se reîntoarce în ţara sa natală, la haosul primordial, este asemenea atracţiei pe care o are o molie faţă de lumină.

— Leonardo da Vinci

Leonardo privea la câmpul de bătălie de jos. Lanternele şi torţele păreau a împrăştia o vrajă, de parcă zgomotele bătăliei – ţipetele şi urletele şi spasmele morţii – erau strigătele de bucurie ale unei mulţimi în sărbătoare. Cerul şi pământul se amestecau în întuneric, punctate de stelele de sus şi de luminile de jos. Măcelul era complet. Tunurile îşi încetaseră focul. Oamenii se luptau corp la corp. Înfrângerea lui Mehmed era definitivă. Zorii vor scoate la lumină adevărul: o sută de mii de morţi… prea mult pentru păsările de pradă ale Persiei, dar Niccolò nu era printre ei.

Dar dacă ar fi fost pe câmpul de luptă cu Mehmed şi Mustafa, şi cu siguranţă a fost, atunci era mort, mort şi îngropat sub cadavrele turcilor căzuţi ca frunzele îngălbenite toamna, ce vor fi în curând arse ca ale cerşetorilor ce cădeau în drum. Leonardo se simţea legat de acest loc, ca într-un vis lucid în care putea alege mai multe urmări; şi se văzu urcând pe munte mai repede decât i-ar fi trebuit în realitate, cumva contractând timpul pentru a face să reuşească măcar o singură dată, doar o singură dată, însă…

Va coborî şi va înfrunta, o va înfrunta, o înfruntase, moartea era peste tot în jurul său, bărbaţi, femei, copii; şi cum se gândea la asta, ar fi trebuit să-i ardă, să amestece sufletele lor cu focul, să lase un jinn să le ridice prin şemineu, căci erau un şemineu, dar nu putuse, aşa cum nu se putea mişca acum; desigur, putea să sară şi pentru o clipă, o eternitate, va pluti în aer, în întuneric, ca şi cum ar fi avut aripi, de parcă ar fi fost propria maşină de zburat, apoi să coboare, cu vântul şuierându-i în urechi, cântecul copiilor, cântecul…

Apoi alerga de-a lungul meterezelor şi turnurilor, pe scări în jos, pe sub arcadele porţilor, pe sub un porticul, apoi pe sub

altul, apoi pe platforma de lemn a podului pe rampa cioplită în munte, pe puntea suspendată, care-l va conduce jos, în întunericul periculos, către locul unde îl aştepta Sandro.

— Aşteaptă, strigă Mithquãl, cu o voce care îi suna lui Leonardo ca propriile sale gânduri, ca într-un vis, repetându-se „Aşteaptăaşteaptăaşteaptăaşleaplă”, în arabă *„Wakkaf… afafafafaf”,* o muzică fără versuri, deci fără înţeles, şi apoi Mithquãl îi trase braţul, şi, ca trezit din somn, Leonardo îl observă pe băiat.

— Unde te duci, maestre? întrebă Mithquãl. Te-am căutat peste tot, iar acum când te-am găsit fugi.

— Kuan va avea grijă de tine, spuse Leonardo. Caută-l, te va proteja.

— Nu am nevoie de protecţia lui, spuse Mithquãl. Leonardo, tu eşti bolnav, ţi-am spus să nu te atingi de cadavre.

— Caută-l pe Kuan, spuse el, având grijă pe unde păşea, dar cu toate acestea alunecă pe scări de câteva ori. Trebuie să fie cu Stăpânul.

— Vreau să stau cu tine.

— Prietenul tău a vrut să zboare şi a fost aruncat. Asta vrei? întrebă Leonardo.

— Dacă faci asta, atunci asta vreau.

— Nu pot să te iau unde mă duc.

— Pleci de aici?

— Da… nu.

— Îl cauţi pe Niccolò?

— Nu, spuse Leonardo şi asta îl surprinse, de parcă aceste cuvinte i-ar fi spus sufletului său ce vrea. Dar îl căuta pe Niccolò.

— Atunci de ce nu pot veni?

— Ai pleca din ţara asta? L-ai părăsi pe Califul tău?

— Stăpânul meu Hilãl a murit, spuse băiatul. O să fie rău pentru cei ca mine, sunt sigur. Da, maestre, aş părăsi acest loc pentru totdeauna.

— Dar eu nu plec, spuse Leonardo.

— Atunci rămân şi eu.

Ce mai conta? se gândi Leonardo în timp ce cobora spre locul unde îl aştepta Sandro.

Să plece sau să-şi ia rămas bun?

Dar Sandro nu era acolo.

* * *

Leonardo văzu strălucirea focului de la distanţă. Locul era izolat, fiindcă atunci când ajunse pe câmp, care era ascuns de copaci pe toate laturile, văzu focul aprins. Lângă el erau ustensilele balonului şi balonul însuşi, un câmp de pânză vopsită în câmpul măslinilor sălbatici şi dafinului. Sclavii aşteptau comanda pentru a da drumul balonului. Şi acolo, la distanţă de sclavi, erau Sandro şi încă trei bărbaţi.

Unul dintre ei era Amerigo. Al doilea era un bărbat în vârstă pe care Leonardo nu-l mai văzuse niciodată, îmbrăcat în haine de negustor italian.

Iar lângă ei era Niccolò Machiavelli.

Flăcările le luminau feţele, le făceau trăsăturile să danseze, de parcă substanţa lor era fumul şi toţi trei erau jinni.

— Leonardo, strigă Amerigo, alergând să-l întâmpine. Uite ce-am găsit.

Leonardo îl îmbrăţişă pe Niccolò, care părea mai înalt, mai în vârstă şi, cu siguranţă, mai rezervat decât înainte. Când Leonardo îl eliberă, se înclină şi spuse:

— Maestre, doresc să ţi-l prezint pe Maestrul Giovan Maria Angiolello, Ambasadorul Veneţiei în Imperiul Turcilor.

Leonardo se înclină politicos, apoi se întoarse spre Niccolò şi-l întrebă:

— Cum ai ajuns aici, Nicco?

— Niccolò, spuse el, corectându-l pe Leonardo.

— Fiul tău mi-a salvat viaţa, spuse ambasadorul.

Veneţianul era un bărbat înalt, bine făcut.

— Marele Sultan a luat-o la fugă, continuă el, fără noi, lăsându-ne chiar şi fără cai, să înfruntăm – şi se cutremură în timp ce spunea asta – mamelucii, care măcelăreau pe toată lumea în calea lor.

— Niccolò l-a convins pe unul din ofiţerii Califului să-i ducă în faţa acestuia, spuse Amerigo. Kuan i-a văzut, şi i-a adus la mine. I-am luat cu mine, fiindcă Niccolò nu voia să-şi părăsească prietenul.

— Voiam să ne asumăm riscul şi să cerem mila Califului, spuse Niccolò. Poate ne-ar fi cruţat vieţile, poate că nu. Poate că l-ar fi torturat pe *messer* Giovan. Poate că nu. Dar după ce l-am

găsit pe Amerigo n-am vrut să-mi asum riscul de a-l lăsa aici, iar Kuan a fost foarte generos.

Leonardo nu putea decât să stea şi să-l asculte, şocat să vadă obiectul dorinţelor sale şi să descopere un străin. De parcă însuşi pământul ar fi fost o extensie a lui Leonardo, acesta se cutremură ameninţător, apoi se auzi în depărtare un zgomot.

* * *

Şi plutiră noaptea până în zori, Leonardo, Sandro, Niccolò şi prietenul său, şi Mithquãl, stând cu toţii depărtaţi unul de altul, pentru a echilibra nacela. Leonardo simţea briza rece cum se ridicau în aer, în cenuşiul de deasupra munţilor, deasupra castelului, şi privind la câmpul de luptă, la şirurile de cadavre, la tranşeele încă fumegânde, apoi privi la Niccolò, care era politicos, distant şi gol. Niccolò învăţase bine de la regi şi ambasadori, dar cele mai multe lucruri le învăţase de la Leonardo şi, într-o revelaţie teribilă, Leonardo îşi imagină că el şi Niccolò erau unul, având puterea de a vorbi unul cu altul, dar fără a mai comunica. Da, îl învăţase pe Niccolò, dar pierzându-l. Băiatul devenise bărbat, iar bărbatul era mort.

Mort asemenea celor de jos.

Leonardo îşi simţi caietul de note, care îi atârna la coapsă. Ar fi trebuit să-l arunce, în munţi, dar totuşi îl păstră, fiindcă nu putea trăi fără el.

Chiar dacă măcelul de jos era în întregime vina lui.

Cu siguranţă el, şi nu Mithquãl, fusese îngerul morţii, fiindcă nu muriseră toţi în jurul său? Nu erau stivele de cadavre de jos create cu ajutorul tunurilor imaginate de el?

Nu îl crease el pe Niccolò care acum privea totul fără pasiunea unui copil?

Mithquãl îi luă mâna, aşa cum i-o luase odată Niccolò – Mithquãl, care înţelegea moartea şi pustietatea.

Moartea căutând moarte, iar Leonardo privea, în memorie, în edificiul care era catedrala amintirilor, care părea a pluti transparent şi lipsit de greutate în aerul de lângă ei asemenea constelaţiilor. Şi Leonardo îşi amintea, îşi amintea ceea ce Sf. Augustin numise cele trei timpuri: prezentul lucrurilor trecute, prezentul lucrurilor prezente şi prezentul lucrurilor viitoare:

toate erau încăperi, galerii, un labirint de capele şi aspide, substanţa memoriei.

Şi, ca de atâtea şi-atâtea ori, Leonardo intră în catedrală.

încă o dată stătu în faţa demiurgului cu trei capete, statuia de bronz ce-l reprezenta pe tatăl său, pe Toscanelli şi pe Ginevra; dar capul Ginevrei se întoarse şi se umplu de întristare. Ochii ei mari erau închişi, ca moartă; dar capul lui Toscanelli şi cel al tatălui său îl priveau, iar Toscanelli îi zâmbi, ca urându-i bun venit. Apoi, demiurgul se dădu la o parte, făcându-i loc către camerele depărtate şi galeriile şi coridoarele întunecate ce reprezentau viitorul, care acum păreau a străluci ca luminate prin sticlă. Toscanelli dădu din cap, conducându-l, iar Leonardo nu se opri după ce trecu de camerele bine luminate ce reprezentau trecutul recent, prin camerele cu Califi şi regi, prin dragoste şi teamă, prin agonii; şi nu vru să se oprească în Florenţa, acolo unde Ginevra era neatinsă în amintirea sa. Îi urmă exemplul şi-şi plecă privirea, fără să privească în dormitorul ei, unde fusese ucisă şi nu se lăsă prins; Toscanelli îl avertizase despre capcanele trecutului. Trecu de crime şi conspiraţii; trecu de meditaţii, şi picturi, şi fresce, şi invenţii şi entuziasme; simţi înjunghierile pierderii şi singurătăţii când trecu pe lângă Simonetta, care încă o dată îl confundă cu un înger, cum îl privea fără să-l vadă în rozul perfect al Paradisului.

Trecu pe lângă stranele împărţite în pătrate, trecu de uşa de bronz ce ducea spre baptisteriul Vinci, acolo unde îi văzu pe mama sa, Caterina, şi pe tatăl său vitreg. Simţea mângâierile mâinilor aspre ale lui tatălui său vitreg, simţea parfumul busuiocului şi lămâiţei din hainele mamei sale, vedea, şi simţea şi mirosea grotele şi lemnul pe care le descoperise când era copil. Dar acum mergea mai repede prin holuri şi coridoare, intrând în camerele iluminate cu gaz ale prezentului lucrurilor viitoare. Aici, în lumina blândă a contemplării, văzu o cameră cu pereţii văruiţi; lumina, filtrată de ferestre înalte şi înguste, prin vitraliile ce păreau nişte prisme prost construite. Cărţi şi hârtii erau împrăştiate pe pereţi şi pe masa lungă; iar pe masă, ca şi pe podea, erau hărţi, şi cărţi, şi instrumente şi lentile.

Un bătrân stătea în faţa unui foc şi arunca în el paginile celui mai important dintre caietele sale. Focul sfârâia, fiindcă lemnul nu era uscat şi seva se evapora cu un plescăit; iar paginile se îndoiau, închizându-se, apoi înnegrindu-se şi izbucnind în flăcări.

Cum Leonardo se depărta de umbra care într-o zi va fi el, întunericul începu să umple camerele, şi coridoarele şi galeriile catedralei amintirilor.

Iar balonul Califului se depărta spre vest, lăsând în urmă cutremurul ce distrugea oraşe întregi; pământul se zguduia, ca de friguri, iar Leonardo realiză că toate acestea – tot ceea ce se întâmplase în aceste ţinuturi îndepărtate – trebuie să fi fost un vis ori un coşmar. Fu mulţumit să închidă uşile lumii, ca şi cum aceste aventuri nu se întâmplaseră vreodată. Deşi ţinea strâns caietul de notiţe, ştia că într-o bună zi va fi încredinţat flăcărilor. Dar pentru moment era mulţumit, fiindcă reuşise să-şi vadă în întregime cea mai măreaţă operă a sa, creată din dragoste, şi plăcere şi agonie, din vinovăţie, şi singurătate, şi geniu şi întuneric.

Văzuse catedrala amintirilor în întregime.

Văzuse cele trei timpuri.

Acum putea închide uşa lumii.

Postfaţă

Leonardo există ca o legendă, un mit, un puzzle, diferiţi istorici şi şcoli de istorie pretinzând că deţin o parte sau alta din el. Cu toate acestea, nu avem o imagine coerentă. Istoria, mai ales istoria personalităţilor, este un soi de concepere colectivă de mituri, o extrapolare a cunoscutului în epic.

Am pornit de la invenţiile lui Leonardo pentru a crea un vis fictiv în care îşi împlineşte dorinţa de a zbura. Ştim că Leonardo a inventat submarine funcţionabile, mitraliere, grenade, paraşute şi chiar tancuri. (Multe din acestea sunt descrise explicit în scrisoarea către Lodovico Sforza, ducele Milanului.) Ştim că Leonardo a fost fascinat de zbor încă de mic copil, aşa cum este dovedit de visul Marii Păsări. Leonardo a fost un observator atent, a studiat păsările mai bine de douăzeci şi cinci de ani (avem ca mărturie notiţele din Manuscrisul B, început în 1488, şi manuscrisul „Despre zborul păsărilor” scris în jurul anului 1505). Se spune că obişnuia să cumpere colivii cu păsări, numai pentru a le da drumul să zboare. De fapt, pentru a le studia. Leonardo a scris că „geniul omului poate face tot felul de invenţii, pentru diferitele sale nevoi; dar niciodată nu va descoperi ceva mai frumos, mai economic ori mai direct decât modelul naturii, fiindcă în invenţiile sale nu există dorinţă şi nimic nu este superfluu”. Datorită acestui raţionament şi a câtorva erori de observare a evitat să folosească la invenţiile sale aripi fixe. Voia literalmente să zboare ca o pasăre şi era fascinat de conceptul ornithopterelor, până în ultimii săi ani (deşi desigur asta nu l-a împiedicat să proiecteze o maşină precursoare elicopterului). Dar a realizat o serie de schiţe, care pot fi găsite în *Codex Atlanticus,* despre care experţii sunt de acord că este prima concepţie europeană a unui planor.

Aşa că se poate să fi făcut încercări şi în direcţia aripilor fixe pentru a crea un planor, asemenea lui Lawrence Hargrave mai târziu. Dar trebuie menţionat că ideea aripilor fixe a fost la fel de greu de acceptat şi pentru Hargrave în 1890, cum a fost şi pentru Leonardo da Vinci în universul meu ficţional al Florenţei secolului XV.

Pentru a-mi aduce viziunea la viaţă, am schimbat un pic istoria. Extrapolând, utilizând ceea ce cunoşteau Leonardo şi contemporanii săi, l-am făcut să-i vină în mod natural ideea aripilor fixe.

De asemenea, l-am îmbătrânit pe Niccolò Machiavelli pentru a-l face ucenicul lui Leonardo (în anii din urmă, cei doi s-au cunoscut într-adevăr). Sunt sigur că cititorii vor descoperi şi alte „scăpări”.

Mi-am permis să nu fiu de acord cu opinia generală despre sexualitatea lui Leonardo. Credinţa că Leonardo a fost homosexual a fost influenţată de opera lui Sigmund Freud despre psihosexualitate, articolul *Leonardo da Vinci şi o amintire din copilărie.* În această lucrare, Freud proiectează propriile prejudecăţi asupra lui Leonardo. Cartea începe cu faimosul vis al lui Leonardo despre Marea Pasăre, în care un uliu apare din cer şi-l loveşte peste faţă cu coada. (Desigur există o legătură între acest vis şi fascinaţia exercitată de zbor.) Dar Freud a citit notiţele lui Leonardo în traducere şi încă una foarte proastă, care a confundat cuvântul „uliu” cu „vultur”. Freud speculează că vulturul este simbolul lui Mut, zeiţa mamă egipteană, un simbol feminin, iar coada este simbolul sânului matern, dar de fapt, în italiană, uliu *(nibbio)* este un simbol masculin, asemenea şoimului. Mai mult, Freud nu a avut acces la *Codex Trivulzianus* care conţine numeroase indicii ce pot lumina inconştientul lui Leonardo da Vinci.

Raymond S. Stites, autorul studiului psihanalitic *The Sublimations of Leonardo da Vinci,* scrie că „Leonardo era conştient de o tehnică pe care Freud însuşi o dezvoltase pentru a scoate la iveală complexele, iar diagnosticul lui Freud, lipsit de alte numeroase indicii, este evident eronat”. După o examinare riguroasă a *Codexului Trivulzianus,* Stites conchide că „Leonardo, din toate dovezile de care dispunem, era un bărbat sănătos, cu dorinţe sexuale normale, heterosexuale”.

Stites mi-a dat ideea că Leonardo ar fi putut fi îndrăgostit de Ginevra de Benci, fiica lui Amerigo de Benci, un negustor florentin foarte bogat. Acest lucru este perfect posibil, deoarece Leonardo a fost prieten de-o viaţă cu familia De Benci; când a plecat de la Florenţa la Milano, în 1481, a lăsat un tablou neterminat, *Adoraţia Magilor,* la ei. Ginevra s-a căsătorit şi în realitate cu un bărbat mai în vârstă, văduvul Luigi di Bernardo Nicolini, iar la Washington se află un minunat portret al ei realizai de Leonardo. Se spune că este egal faimosului *Mona Lisa* ca tehnică, deşi nu este o operă de maturitate.

Dar în acea perioadă, în 1476, un tânăr de şaptesprezece ani, Jacopo Saltarelli, un model, i-a acuzat pe patru tineri florentini de *sodomie* denunţându-i anonim într-un *tamburo,* o cutie situată în apropiere de Palazzo Vecchio. Leonardo a fost unul din cei acuzaţi, iar umilinţa îndurată la proces i-a marcat întreaga viaţă. Cu toate că a fost găsit nevinovat, a intrat în dizgraţie şi a pierdut totul. Chiar şi tatăl său, oripilat de scandal, a întrerupt orice legătură cu el. Dintr-o singură suflare, Leonardo pierduse totul: plutise pe umerii stâlpilor societăţii florentine, opera îi era lăudată, până când o acuză venită din partea unui ţărănoi l-a doborât. Numai unchiul său Francesco şi maestrul Verrocchio i-au rămas alături.

Leonardo a trebuit să înceapă viaţa din nou la douăzeci şi şase de ani. Cunoscuse lumea şi era mult mai înţelept. S-a refugiat în muncă, desenând faimoasele sale caricaturi, pe măsură ce învăţa lumea străzilor, scriind, schiţând, pictând, experimentând, inventând tot felul de ornitoptere care să zboare – iar jucăriile chiar zburau! Aşa cum a spus: „Există atâtea mijloace de a împărţi zilele care ne sunt date, pe care ar trebui să ne străduim să nu le trăim în van şi să ne ducem fără să lăsăm o urmă, o amintire în mintea muritorilor. Astfel încât scurta noastră trecere prin viaţă să nu fie irosită."

Dar nu aici se încheie revizuirea pe care o fac mitului lui Leonardo da Vinci, fiindcă mi-am asumat sarcina de a povesti voiajul său în Răsărit, care avea să-i schimbe viaţa şi care nu apare în niciunul din carnetele sale de notiţe şi nici în miile de cărţi despre el.

Mare parte a poveştii mele se bazează pe scrisorile dintre el şi Devatdar al Siriei, când Leonardo a fost în Orientul Mijlociu. Mulţi cercetători nu iau în serios aceste scrisori şi le resping ca simple fabulaţii.

În biografia intitulată *Leonardo, florentinul,* care este un imn închinat mitului şi iubirilor lui Leonardo, Rachel Anand Taylor scrie: „Este imposibil să crezi că Leonardo s-a dus să-l slujească pe Sultan şi să colinde prin Orient, fără ca măcar un astfel de episod să apară în legendele sale".

Dar este posibil. Jean Paul Richter, care a adunat în două volume, *The Notebooks of Leonardo da Vinci,* toate manuscrisele acestuia, scrie: „Nu avem nicio informaţie despre ce s-a întâmplat cu Leonardo între 1482 şi 1486; nu se poate

dovedi că a fost la Milano sau la Florenţa. Pe de altă parte, tonul scrisorii sale (este vorba de una din scrisorile către Devatdar) nu ne face să presupunem o absenţă mai mare de un an sau doi. Fiindcă, chiar dacă angajamentul său ca inginer în Siria a fost unul permanent, este posibil ca el să fi fost întrerupt – poate prin moartea lui Devatdar, ori îndepărtarea sa din funcţie – iar la întoarcerea la Florenţa Leonardo să fi ţinut tăcerea asupra acestui episod, care mai mult ca sigur a fost un eşec.

În versiunea *mea,* Leonardo, în slujba Califului Ka’it Bay, îşi foloseşte invenţiile pentru a-i înfrânge pe turcii lui Mehmed. Într-adevăr, Leonardo schiţase modele de care de luptă, poduri transportabile de asediu, instrumente pentru îndepărtarea scărilor de pe zidurile asediate, proiectile sferice umplute cu praf de puşcă şi fragmente de metal, planuri pentru deturnarea cursurilor râurilor (prima menţionare a folosirii apei pentru distrugeri), bombe din cânepă şi clei de peşte care aruncă foc, proiectile umplute cu sulf pentru derularea adversarului şi multe altele. Cu excepţia maşinilor zburătoare şi a balonului lui Kuan, toate invenţiile sunt luate din notiţele lui Leonardo.

Când i-a scris lui Lodovico Sforza, Leonardo desenase şi o serie de schiţe ale efectelor maşinăriilor morţii, descriind victimele tăiate în bucăţi agonizând. Dar, aşa cum scrie Antonina Vallentin în *Leonardo da Vinci: Tragica căutare a perfecţiunii:* „există o atmosferă de pace şi armonie în aceste schiţe încât parcă artistul nu a fost nicio clipă conştient de ceea ce înseamnă în realitate cele desenate.”

Se pare că Leonardo era neutru, ori chiar amoral, atunci când era vorba de maşini de distrugere. De parcă ele nu ar fi existat în lumea reală, fiindcă, dacă cineva se uită la bombele care explodează sfârtecând oameni, îi par atât de calme şi frumoase încât, deşi descriu scene violente, par de natură platonică.

Am vrut să-l supun pe Leonardo la un test moral. Voia să fie ridicat la rangul de Căpitan al Inginerilor, dar nici Lorenzo Magnificul, nici ducele Sforza nu i-au luat invenţiile de război în serios.

În cartea mea, i-am oferit lui Leonardo şansa şi poate că pentru chiar o astfel de şansă a plecat atunci în Siria. Dacă într-adevăr scrisorile sale sunt adevărate.

CATEDRALA AMINTIRILOR

ISTORIA SECRETĂ A LUI LEONARDO DA VINCI

Există în viața lui Da Vinci o perioadă de patru ani despre care nu se știe nimic. Da Vinci s-ar fi angajat la sultanul Marocului pentru care ar fi proiectat primele aparate de zbor... Văzând însă ce destinație li s-ar fi dat, Da Vinci distruge toate planurile.

Viața secretă a lui Leonardo da Vinci...

O excelentă, exotică și pasionantă reconstituire a epocii renascentiste...

ISBN 973 - 9307 - 34 - 5